

รายงานการวิจัย
เรื่อง
แนวทางการพัฒนาการเลี้ยงนกกรงหัวจุกเชิงเศรษฐกิจและการส่งเสริมความสัมพันธ์ในด้านสังคมวัฒนธรรมของประชาชนในภาคใต้

โดย ชาคร ประพรหม และคณะ

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
พ.ศ. 2563

รายงานการวิจัย

เรื่อง

แนวทางการพัฒนาการเลี้ยงนกกรงหัวจุกเชิงเศรษฐกิจและการส่งเสริมความสัมพันธ์ในด้านสังคมวัฒนธรรมของประชาชนในภาคใต้

คณะผู้วิจัย		สังกัด
ชาคร	ประพรหม	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
พัฒนันติ์	บุญญานุพงศ์	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
จิรัชยา	เจียวก๊ก	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

พ.ศ. 2563

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

จากการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการเลี้ยงนกกรงหัวจุกเชิงเศรษฐกิจและการส่งเสริมความสัมพันธ์ในด้านสังคมวัฒนธรรมของประชาชนในภาคใต้ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการวิจัย 2 ข้อได้แก่ 1) วิเคราะห์สถานการณ์ทั่วไปในการเลี้ยงนกหัวจุก รวมถึงกิจกรรมที่เกี่ยวเนื่องกับการเลี้ยงนกกรงหัวจุกของประชาชนในพื้นที่ภาคใต้ โดยเน้นผลประโยชน์ที่ได้รับทางด้านเศรษฐกิจ จากวัตถุประสงค์ในการวิจัยข้อนี้จะใช้การวิจัยเชิงปริมาณ 2) ศึกษาการเชื่อมโยงปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มคนต่างเชื้อชาติ ต่างศาสนา ผ่านกิจกรรมการเลี้ยงนกกรงหัวจุกในภาคใต้ของไทย ซึ่งในวัตถุประสงค์การวิจัยข้อ 2 จะใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพในการวิเคราะห์ข้อมูล

สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพแบ่งได้ 7 ประเภทคือ 1) ผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุก โดยเก็บข้อมูลจำนวน 385 ราย 2) ผู้เพาะเลี้ยงนกกรงหัวจุก จำนวน 19 ราย ซึ่งผู้เพาะนกกรงหัวจุกจะมีทั้งผู้ที่เพาะนกกรงหัวจุกดำและผู้เพาะนกกรงหัวจุกแฟนซี 3) ร้านขายอาหารและอุปกรณ์เลี้ยงนกจำนวน 10 ราย 4) ผู้จัดการแข่งขัน 10 ราย โดยแบ่งเป็นสนามทั่วไป ระดับท้องถิ่น 8 ราย สนามระดับจังหวัด ซึ่งจัดโดยชมรมผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุก 1 สนาม และสนามระดับประเทศ 1 สนามคือ งานมหกรรมนกกรงหัวจุกอาเซียน ครั้งที่ 34 ณ จังหวัดยะลา 5) ช่างทำกรงนก 6 ราย โดยแบ่งเป็นกรงทั่วไปและกรงคุณภาพ 5 ราย กรงพรีเมี่ยมจำนวน 1 ราย และช่างทำตะขอสวยงาม 4 ราย นอกจากนี้ยังสัมภาษณ์เชิงลึก 6) ผู้ดูแลเฟสบุ๊คแฟนเพจ “ติดขอบสนามนก” และ 7) หัวหน้าส่วนสัตว์ป่า ประจำสำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 6 จำนวน 1 ราย เพื่อหาความเชื่อมโยงระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐกับกลุ่มผู้เลี้ยงนก

ผลการศึกษา ผู้วิจัยค้นพบห่วงโซ่อุปทานการเลี้ยงนกกรงหัวจุก ซึ่งประกอบไปด้วยกัน 3 ส่วนคือ 1) กิจกรรมกลางน้ำ มีกิจกรรมที่เกิดขึ้นเพียงกิจกรรมเดียวคือ ผู้เลี้ยงนก ลักษณะทั่วไปของผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 385 ราย พบว่ามีนกในการครอบครองจำนวน 1,748 ตัว โดยนิยมเลี้ยงนกโตเต็มวัยและนกที่ผ่านสนามแข่งมาแล้ว จากการสำรวจพบว่า ราคานกที่ผ่านสนามแข่งขันมาแล้ว มีราคาเฉลี่ยต่อตัวสูงถึง 4,910 บาท รองลงมาเป็นนกที่ผ่านสนามซ้อม มีราคาเฉลี่ยต่อตัวที่ 2,743 บาท ผู้เลี้ยงส่วนใหญ่จะเลี้ยงนกดำหรือนกกรงหัวจุกธรรมดา เนื่องจากเป็นนกที่มีราคาถูกกว่านกแฟนซีซึ่งมีหลายลักษณะ เช่น นกที่มีสีขาวจะเรียกว่านกเผือก นกที่มีสีน้ำตาล เทา ฟ้า เรียกนกลักษณะนี้ว่านกสีโอวัลติน นกแฟนซีจะมีราคาซื้อขายที่สูงกว่านกดำหรือนกกรงหัวจุกธรรมดาอย่างมาก อีกทั้งนกแฟนซีไม่เหมาะแก่การนำมาแข่งขัน ผู้เลี้ยงนกแฟนซีส่วนใหญ่มักเลี้ยงไว้เพื่อความเพลิดเพลินและเพื่อการเข้าสังคมในกลุ่มผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกแฟนซีด้วยกัน ส่วนแหล่งที่มาของนก ส่วนใหญ่ผู้เลี้ยงมักซื้อนกผิดกฎหมายจากแหล่งพักนก ที่ดักจับนกมาจากในป่า ซึ่งร้อยละ 59 ของผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกไม่มีใบอนุญาตในการครอบครองนก ผู้

เลี้ยงนกส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ในการเลี้ยงคือ เพื่อความเพลิดเพลินและเพื่อการแข่งขัน ผู้เลี้ยงนกส่วนใหญ่นิยมส่งนกเข้าแข่งขันประเภทนับดอก 4 ยก 8 ดอก และมาราธอน ส่วนประเภทเสียงทองและสากลจะจัดขึ้นเฉพาะในบางพื้นที่เท่านั้น เนื่องจากมีข้อจำกัดในหลายด้าน ได้แก่ ขาดกรรมการประจำสนามที่มีทักษะและความชำนาญในการตัดสิน อีกทั้งกติกาที่ใช้ในการแข่งขันยังไม่มีความชัดเจน ซึ่งจะแตกต่างกันไปในแต่ละสนาม นอกจากนี้ ผู้เลี้ยงนกทั้งหมด ส่งนกเข้าแข่งขันมากถึง 1,189 ตัว/เดือน นก 1 ตัวจะถูกส่งเข้าแข่งขันเฉลี่ย 3.09 ครั้ง/เดือน โดยมีอัตราค่าสมัครในแต่ละครั้งตั้งแต่ 100 บาท ไปจนถึงราคา 1,000 บาท ผู้เลี้ยงนกบางส่วนมีการซื้อขายนกที่เคยผ่านสนามซ้อมและสนามแข่ง โดยในการซื้อขายจะมีผู้ซื้อทั้งในประเทศและต่างประเทศ ทำการซื้อขายกันผ่านนายหน้าที่มาสังเกตและทาบทามการซื้อขายนกกับผู้เลี้ยงที่สนามแข่งขัน จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีการซื้อขายนกจำนวน 131 ตัว ส่วนใหญ่เป็นที่ผ่านการแข่งนกชนะการแข่งขัน และนกโตเต็มวัยที่ผ่านสนามซ้อม ตามลำดับ โดยรายได้จากการขายนกของผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุก ณ เดือนที่สำรวจมีมูลค่า 631,900 บาท ต้นทุนที่ใช้ในการเลี้ยงนกกรงหัวจุก คิดเป็นต้นทุนแปรผันซึ่งเป็นค่าอาหารสำเร็จรูป อาหารเสริม ผลไม้ และหนอนนก รวม 98 บาท/ตัว/เดือน และเป็นต้นทุนคงที่ประเภทอุปกรณ์ในการเลี้ยงนกเท่ากับ 1,286 บาท/ตัว เนื่องจากอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่กล่าวมา สามารถใช้ได้หลายปี ซึ่งถ้านำต้นทุนส่วนนี้ มาคิดเป็นค่าเสื่อมราคารายเดือนถือว่าน้อยมาก 2) กิจกรรมต้นน้ำ แบ่งได้เป็น 3 หน่วยกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ประกอบด้วย กิจกรรมแรกคือผู้เพาะพันธุ์นกกรงหัวจุกจะมีกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 19 ฟาร์ม ใน 5 จังหวัดภาคใต้ สามารถเพาะพันธุ์นกกรงหัวจุกได้ 1,981 ตัว/ปี โดยเฉลี่ยแล้วสามารถเพาะนกได้เดือนละ 8.69 ตัว/เดือน/ฟาร์ม และผู้เพาะพันธุ์อีกจำนวน 18 ฟาร์มได้ซื้อนกพ่อแม่พันธุ์จากฟาร์มขนาดใหญ่ของประเทศไทยที่ขายนกถูกกฎหมาย แต่พบว่าบางฟาร์มยังมีการนำเข้าพ่อแม่พันธุ์จากต่างประเทศอยู่บ้างเพื่อนำมาผสมข้ามสายพันธุ์ เพื่อให้ได้ลูกนกที่มีเอกลักษณ์แตกต่างไปจากฟาร์มอื่น ๆ ซึ่งผู้เพาะพันธุ์นกจะขายนกตั้งแต่ลูกนกอายุ 2 เดือนขึ้นไป ราคาของลูกนกจะขึ้นอยู่กับความน่าเชื่อถือของฟาร์ม ลักษณะของนก ซึ่งถ้าเป็นนกแฟนซีจะมีราคาที่สูงกว่านกดำ และสำเนียงในการร้องของนก โดยเพลงนกที่นิยมกันคือเพลงป่าละอู จึงมีบางฟาร์มที่รับจ้างฝึกนกร้องตามสำเนียงนกครู โดยมีเงื่อนไขในการรับฝึกว่าต้องเป็นลูกนกที่ซื้อจากทางฟาร์มเท่านั้น ผู้เพาะพันธุ์นกมีรายได้ต่อเดือนประมาณเดือนละ 2,071,500 บาท เฉลี่ยต่อฟาร์มเท่ากับ 109,026.32 บาท ต้นทุกที่ใช้ในการเพาะพันธุ์นกแบ่งได้เป็น 2 ประเภทคือ ต้นทุนผันแปร ซึ่งเป็นค่าอาหารจำนวน 4,163.99 บาท/ฟาร์ม/เดือน และเป็นค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ประเภทค่าทำความสะอาด ค่าน้ำ ค่าไฟ และค่าเช่าที่ดิน จำนวน 5,383.16 บาท/ฟาร์มเดือน และต้นทุนคงที่ ในส่วนของพ่อแม่พันธุ์นกจำนวน 275,578.94 บาท/ฟาร์ม และค่าอุปกรณ์สำหรับเลี้ยงนกจำนวน 64,332.63 บาท/ฟาร์ม นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังพบว่า มีแหล่งพักนกกรงหัวจุก ซึ่งมีการขายนกป่าที่ดับจับจากธรรมชาติ โดยแหล่งพักดังกล่าวที่จะขายนกให้แก่ผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกที่สนใจ โดยราคาการซื้อขายจะอยู่ที่ตัวละ 300-500 บาท ซึ่งเป็นราคาที่ถูกกว่าการซื้อนกจากฟาร์มเพาะนกที่ถูกกฎหมาย แต่การ

ซื้อลูกนกในราคาดังกล่าว ผู้ขายจะไม่รับผิดชอบเรื่องสุขภาพของลูกนก เนื่องจากนกที่ขายส่วนใหญ่อายุเพียง 2-3 เดือน ไม่ได้ผ่านการตรวจเพศและตรวจเลือดนก ในส่วนกิจกรรมที่สองคือ ร้านจำหน่ายอาหารและอุปกรณ์ในการเลี้ยงนกกรงหัวจุก จะมีการจำหน่ายทั้งอาหารและอุปกรณ์ในการเลี้ยงนกกรงหัวจุกทุกประเภท ซึ่งอุปกรณ์ที่สร้างรายได้ให้แก่ร้านขายอุปกรณ์ในการเลี้ยงนกกรงหัวจุกมากที่สุด คือกรงนก รองลงมาคือ อาหารสำเร็จรูป ตะขอกรงนกและหนอนนก ตามลำดับ โดยมีรายได้ต่อเดือนประมาณ 256,804 บาท ถ้าคิดฉพาะกำไรต่อเดือนจะอยู่ที่ประมาณ 85,994 บาท ซึ่งอาหารสำเร็จรูปและอุปกรณ์ในการเลี้ยงนกส่วนใหญ่รับซื้อมาจากผู้ผลิตโดยตรง ส่วนหนอนนกและกล้วยหิน จะรับซื้อมาจากเกษตรกรในพื้นที่ใกล้เคียง ส่งผลให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้นด้วยเช่นกัน และกิจกรรมที่สาม ในส่วนของกิจกรรมต้นน้ำ คือ ผู้ผลิตกรงและตะขอกรงนก ข้อมูลทั่วไปของผู้ผลิตกรงนก ผู้ผลิตกรงนกธรรมดาและกรงคุณภาพจำนวน 5 ราย และเป็นผู้ผลิตกรง Premium จำนวน 1 ราย ลักษณะของกรงนกสามารถแบ่งได้ 3 ประเภท ได้แก่ (1) กรงธรรมดา ซึ่งเป็นทรงที่มีลักษณะทรงสปอร์ต ราคาไม่แพง ประมาณใบละ 300-700 บาท ใช้ไม้ไผ่ธรรมดาในการผลิต (2) กรงคุณภาพ จะเป็นกรงที่มีราคาสูงขึ้น ใช้ไม้ที่มีราคาแพงขึ้นจากกรงธรรมดา อาจจะมีตะขอที่สวยงามเป็นอุปกรณ์เสริม มีความละเอียดสวยงามมากขึ้น มีการแกะสลักหน้าเดียว และแกะสลักสองหน้า กรงคุณภาพนี้ส่วนใหญ่ราคาจะอยู่ 2,000 -4,000 บาท (3) กรงพรีเมียม ช่างที่ทำกรงพรีเมียม จะเป็นช่างที่มีฝีมือ มีลวดลายที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ใช้ไม้ที่มีราคาสูง เช่น ไม้แดง ไม้สัก ซึ่งการทำกรงพรีเมียม จะเป็นการผลิตตามคำสั่งซื้อของลูกค้าเท่านั้น โดยในแต่ละเดือนสามารถผลิตกรงได้มาก 37 กรง/เดือน แบ่งเป็นกรงธรรมดาจำนวน 25 กรง กรงคุณภาพจำนวน 10 กรง และกรงพรีเมียมจำนวน 2 กรง ซึ่งสามารถสร้างมูลค่ารวมถึง 254,000 บาท/เดือน โดยมีกำไรเฉลี่ยที่ผู้ผลิตแต่ละรายเท่ากับ 22,383.17 บาท/เดือน ทั้งนี้ต้นทุนในการผลิตกรงแบ่งเป็นประเภทต้นทุนถาวร ได้แก่ เครื่องมือในการผลิตมีมูลค่า 27,100 บาท และต้นทุนหมุนเวียนหรือค่าวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตกรงจะแตกต่างกันไปตามวัตถุดิบและรูปแบบขอกรงโดยวัตถุดิบที่มีราคาสูงคือมุก ซึ่งวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตกรงฝังมุกจะมีมูลค่ามากถึง 10,088 บาท/เดือน และวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตกรงทรงสปอร์ตจะมีมูลค่าถูกกว่ากรงประเภทอื่น ๆ ซึ่งมีมูลค่าอยู่ที่ 610 บาท/เดือน ในส่วนของผู้ผลิตตะขอกรงนกกรงหัวจุก สามารถเก็บข้อมูลผู้ผลิตตะขอได้ทั้งหมด 4 ราย ซึ่งผลิตตะขอได้ทั้งหมด 70 ชิ้น/เดือน โดยแบ่งเป็นประเภท (1) ตะขอรูปตัวพอง สัตว์ในวรรณคดี จำนวน 25 ชิ้น คิดเป็นมูลค่า 145,000 บาท/เดือน (2) ตะขอรูปท้องปลิง ลายมังกร จำนวน 40 ชิ้น คิดเป็นมูลค่า 107,500 บาท/เดือน (3) ตะขอรูปท้องนาค ลายมังกร จำนวน 5 ชิ้น คิดเป็นมูลค่า 15,000 บาท/เดือน กำไรที่ผู้ผลิตตะขอกรงนกกรงหัวจุกทั้ง 4 รายได้รับเท่ากับ 146,450 บาท เฉลี่ยแต่ละรายได้รับเท่ากับ 36,612.50 บาท ในขณะที่ต้นทุนในการผลิตตะขอนกกรงหัวจุกแบ่งเป็นต้นทุนถาวรประเภทเครื่องมือซึ่งมีมูลค่า 29,625 บาท และต้นทุนหมุนเวียนคิดตามวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตตะขอแต่ละประเภท ได้แก่ วัตถุดิบตัวพอง มูลค่า 1,790 บาท/เดือน วัตถุดิบท้องปลิง มูลค่า 1,690 บาท/เดือน และ

วัตถุดิบท้องนาค มูลค่า 1,740 บาท/เดือน และในส่วนของกิจกรรมปลายน้ำของกิจกรรมการเลี้ยงนกกรงหัวจุก คือสนามแข่งขันนกกรงหัวจุก สามาถแบ่งสนามได้ 3 ประเภท (1) สนามทั่วไป (ระดับท้องถิ่น) สนามประเภทนี้ มีการจัดแข่งขันทุกสัปดาห์ การแข่งขันส่วนใหญ่จะเป็นประเภทนับดอก 4 ยก 8 ดอก โดยมีต้นทุนคงที่ ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายในการทำราวแขวนนกจำนวน 21,875 บาท/สนาม และต้นทุนแปนผันในด้านค่าดำเนินการ เงินรางวัล ค่าตอบแทนกรรมการและค่าเช่าที่ดิน จำนวน 14,012.50 บาท/สนาม ซึ่งสนามแข่งขันนกกรงหัวจุกระดับท้องถิ่นได้กำไรจากการจัดแข่งขันจำนวน 64,687.50 บาท/เดือน/สนาม ประเภทที่สองคือ สนามของชมรม (สนามระดับจังหวัด) ซึ่งจะจัดการแข่งขันเดือนละครั้ง การแข่งขันส่วนใหญ่เป็นประเภทนับดอก มาราธอน และมีเสียงทองบ้างในบางครั้ง โดยมีต้นทุนคงที่ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายในการทำราวแขวนนกจำนวน 45,000 บาท/สนาม และต้นทุนแปนผันในด้านค่าดำเนินการ เงินรางวัล ค่าตอบแทนกรรมการและค่าเช่าที่ดิน จำนวน 107,000 บาท/สนาม ซึ่งสนามแข่งขันนกกรงหัวจุกระดับจังหวัดได้กำไรจากการจัดแข่งขันจำนวน 103,000 บาท/เดือน และประเภทสุดท้ายคือ สนามมหกรรมนกกรงหัวจุกอาเซียน (สนามระดับประเทศ) ซึ่งจัดการแข่งขันปีละ 1 ครั้ง โดยจะจัดขึ้นที่จังหวัดยะลาซึ่งเป็นสนามแข่งขันที่ผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกทั้งในและต่างประเทศให้ความสนใจและเข้าร่วมแข่งขันเป็นจำนวนมาก การแข่งขันจะเป็นประเภทนับดอกเป็นหลัก แต่มีความแตกต่างกันในด้านราคาค่าสมัครและเงินรางวัล โดยประเภท 4 ยก 10 ดอกวีไอพี จะมีค่าสมัคร 6,000 บาท และประเภท 4 ยก 9 ดอก จะมีค่าสมัคร 250 บาท โดยมีต้นทุนคงที่ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายในการทำราวแขวนนกจำนวน 150,000 บาท/สนาม และต้นทุนแปรผันในด้านค่าดำเนินการ เงินรางวัล ค่าตอบแทนกรรมการและค่าจ้างเจ้าหน้าที่ จำนวน 628,500 บาท/สนาม ซึ่งสนามแข่งขันนกกรงหัวจุกระดับประเทศได้กำไรจากการจัดแข่งขันจำนวน 147,500 บาท/เดือน เมื่อพิจารณาจากรายได้ในแต่ละกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ได้รับในแต่ละเดือน จะมีเงินสะพัดประมาณ 3,569,779 บาทต่อเดือน

ผลการวิจัย วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 สามารถแบ่งได้ 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านวิถีชีวิต ซึ่งกล่าวถึงที่มาของการเลี้ยงนกกรงหัวจุกจาก 4 สาเหตุด้วยกันคือ (1) ความชอบส่วนบุคคล ส่วนใหญ่เกิดขึ้นจากผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกมีความผูกพันธุ์หรือคลุกคลีกับนกกรงหัวจุกมาตั้งแต่เด็ก รวมไปถึงการรับช่วงเลี้ยงนกต่อจากคนในครอบครัวจนเกิดเป็นความผูกพันขึ้นมา (2) ความต้องการที่จะเข้าสังคม นกกรงหัวจุกเป็นตัวกลางในการเข้าสังคมและก่อให้เกิดการรวมกลุ่มมากมาย ทั้งการนำนกไปแขวนตามร้านน้ำชา เพื่อที่ผู้เลี้ยงนกสามารถรวมกลุ่มกันเพื่อพูดคุยเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงนกและเรื่องราวอื่น ๆ ได้อีกด้วย (3) เพื่อความสนุกสนาน ผู้เลี้ยงนกบางรายเลี้ยงนกกรงหัวจุกเสมือนเลี้ยงแมวหรือสุนัข อีกทั้งนกกรงหัวจุกเป็นนกที่มีเสียงร้องที่เป็นเอกลักษณ์ ผู้เลี้ยงบางรายจึงเลี้ยงไว้เพื่อคลายเหงาและฟังเสียงเพื่อความเพลิดเพลิน (4) เลี้ยงเพื่อสร้างรายได้เป็นอาชีพเสริม ซึ่งผู้เพาะพันธุ์นกกรงหัวจุกหลายรายพัฒนาตนเองมาจากผู้เลี้ยงนกมาเป็นผู้เพาะพันธุ์ เพราะเห็นช่องทางในการสร้างรายได้ นอกเหนือจากงานประจำ ในส่วนของวิถีของคนรัก

นกและกิจกรรมประจำวัน แต่ละวันผู้เลี้ยงนกจะใช้เวลาไม่มากนักในการให้อาหาร เปลี่ยนถาดน้ำและถาดอาบน้ำ เอานกตากแดด ถ้ามีเวลาว่างก็จะนำไปซ้อมร้องตามสนามฝึกซ้อม และสุดท้าย ความสัมพันธ์กับคนในครอบครัว ผู้เลี้ยงหรือผู้เพาะพันธุ์นกบางราย จะมีสมาชิกในครอบครัวช่วยดูแลนก ให้อาหาร เปลี่ยนถาดน้ำ หรือผู้จัดการแข่งขันบางราย ก็จะนำบุคคลในครอบครัวไปช่วยจัดการแข่งขัน เช่นขายตั๋ว จดคะแนน โดยมีนกเป็นสื่อกลางสร้างความสัมพันธ์ในครัวเรือน

2) ด้านศิลปวัฒนธรรม ผลการวิจัยพบว่า อัตลักษณ์ของนกกรงหัวจุกที่ดี นอกจากเสียงร้องที่เป็นจังหวะแล้วยังมีลักษณะอื่น ๆ คือ หงอนนกต้องโค้งแหลมไปด้านหน้า ด้วยความเชื่อว่าหงอนนกจะช่วยเสริมบารมีคนเลี้ยงให้ก้าวหน้า ในกรณีนกดำขนต้องดำเรียบเหมือนไหมที่ใช้ทอผ้า และขนบริเวณอกเป็นรูปหัวใจ ดวงตาสีแดงโต เพราะจะได้มองการณ์ไกล หากในกรณีนกเผือกหรือนกแฟนซีปัจจุบันเป็นที่นิยมเลี้ยงเป็นอย่างมาก โดยขนต้องสีขาวล้วน เรียงเส้นสวยงาม เนื่องจากเชื่อกันว่านกเผือกจะช่วยเสริมบารมี เสริมดวงชะตา เรียกเงินทอง ซึ่งนกในลักษณะที่กล่าวมาเชื่อกันว่าเป็นนกเรียกทรัพย์ มักแขวนไว้บริเวณหน้าบ้าน ทางด้านศิลปะบนกรงนกจะสะท้อนวิถีแห่งภูมิปัญญา ลวดลายบนกรงนกกรงหัวจุกล้วนสะท้อนวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของผู้เลี้ยงอย่างชัดเจน เช่น ผู้เลี้ยงในพื้นที่จังหวัดปัตตานี นิยมลวดลายบนกรงที่เป็นลักษณะของลายกริชไขว้ซึ่งเป็นอาวุธที่ใช้ในการต่อสู้ในพื้นที่มลายู ด้านบนของกรงมีลักษณะคล้ายโดมของมัสยิด ในขณะที่ลวดลายตกแต่งกรงจะมีลักษณะเหมือนเถาวัลย์หรือที่เรียกว่าลายญาวอ ซึ่งเป็นลายที่มักพบเห็นบนผ้าปาเต๊ะที่ชาวมลายูมักนำมาทำเครื่องนุ่งห่ม หากกรงของผู้เลี้ยงนกที่นับถือศาสนาพุทธ เช่น ชาวนครศรีธรรมราช ลักษณะด้านบนกรงจะมีหน้าจั่วคล้ายหลังคาวัดหรือโบสถ์ ประกอบกับลวดลายบนกรงจะเป็นลายไทยหรือลวดลายพื้นบ้าน ซึ่งผู้เลี้ยงนกบางรายมีการนำมุกหรืองาช้างมาใช้เป็นวัตถุดิบในการทำกรง ด้วยความเชื่อว่า งาช้างหรือมุกจะเสริมดวงชะตาให้แก่ผู้เลี้ยง และเสริมบารมีให้แก่นกที่อยู่ในกรงนั้นด้วย ส่วนไม้ที่ใช้ในการทำกรง ขึ้นอยู่กับความต้องการและความเชื่อของลูกค้าเช่น ใช้ไม้มะริดในการทำกรงนก เพราะเชื่อว่า ไม้มะริดเป็นไม้ที่หายาก ส่วนใหญ่จะใช้ทำเครื่องดนตรีของชาวใต้ ไม่ว่าจะเป็นโทน กลอง รำมะนา หากผู้ใดได้ครอบครองไม้มะริดไว้ในบ้าน จะทำให้บ้านนั้นอยู่เย็นเป็นสุข เงินทองไหลมาเทมา เป็นต้น ในด้านตะขอกรงนกกรงหัวจุก ผู้เลี้ยงที่นับถือศาสนาพุทธส่วนใหญ่นิยมใช้ตะขอที่เป็นรูปมังกรพ่นไฟหรือมังกรคาบแก้ว กระทิง ไก่ฟ้าและหงส์ นอกจากความสวยงามแล้วยังมีความเชื่ออีกว่าตะขอจะมีความสัมพันธ์กับนกที่เลี้ยง ทั้งสองจะช่วยกันเสริมบารมีและหากนำนกไปแข่งขันนกตัวนั้น จะสู้เหมือนสัตว์ที่ปรากฏอยู่บนตะขอ เช่น มังกร สัตว์ที่แสดงความยิ่งใหญ่และให้โชคลาภ หงส์แสดงถึงความบริสุทธิ์และยิ่งใหญ่ เป็นต้น แต่ในขณะเดียวกันผู้เลี้ยงที่นับถือศาสนาอิสลามไม่นิยมใช้ตะขอที่เป็นรูปสัตว์ดุร้าย แต่มักนิยมตะขอรูปอิเหนาตัวผู้หรือตัวเมีย หรือรูปในวรรณคดี รวมไปถึงรูปกริชที่สะท้อนวัฒนธรรมมลายูได้อย่างชัดเจน

3) ด้านสังคมและเครือข่ายที่เกิดจากกิจกรรมการเลี้ยงนกกรงหัวจุก แบ่งได้ 2 กลุ่มได้แก่ กลุ่มเครือข่ายทางสังคมผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุก ประกอบด้วยบุคคลที่มีความแตกต่างกันเช่น ศาสนา อาชีพ คุณวุฒิ วัยวุฒิ แต่เมื่อมาอยู่ร่วมกันในสังคมของผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกเหมือนกัน บุคคลเหล่านี้จะมีความรู้สึกสนิทสนมใกล้ชิดกัน มีแนวคิดและแนวปฏิบัติไปในแนวทางเดียวกัน ไม่มีการแบ่งแยกตามสถานภาพทางสังคม มีการรวมกลุ่มผู้เลี้ยงนกเพื่อจัดงานการกุศลในด้านเรื่อง เช่น การจัดงานการกุศลเพื่อนำเงินรายได้ไปช่วยเหลือผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกด้วยกันที่ประสบอุบัติเหตุและค่าใช้จ่ายในการรักษาไม่เพียงพอ หรือการจัดการกุศลเพื่อนำเงินรายได้ไปบริจาคหรือซื้ออุปกรณ์การเรียนและสิ่งของจำเป็นไปมอบให้แก่โรงเรียนในถิ่นทุรกันดาร เป็นต้น กลุ่มที่สองคือ กลุ่มเครือข่ายทางธุรกิจ การเลี้ยงนกกรงหัวจุกส่งผลให้เกิดอาชีพ ผ่านกิจกรรมการเลี้ยงนก นอกจากจะสร้างรายได้ให้แก่ผู้เลี้ยงนกและผู้เพาะพันธุ์นกเพื่อจำหน่ายแล้ว ยังสร้างรายได้ให้แก่ผู้ที่มีฝีมือทางด้านศิลปะ งานแกะสลัก งานเย็บผ้าคลุมกรงนก รวมถึงเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหินมีรายได้มากขึ้น สร้างงาน สร้างอาชีพให้กับผู้คนในสังคมมากขึ้น

ประเด็นความคิดเห็นต่อพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า ทั้งที่ต้องการให้ถอดถอนนกกรงหัวจุกออกจากสัตว์คุ้มครองและไม่ต้องการให้ถอดถอนนกกรงหัวจุกออกจากพ.ร.บ.สัตว์ป่าคุ้มครอง กรณีของผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกมากกว่าร้อยละ 60 ไม่เห็นด้วยกับข้อกำหนดต่าง ๆ ในการเพาะพันธุ์นกกรงหัวจุกตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า หรืออาจกล่าวได้ว่า ผู้เลี้ยงนกอยากให้มีการครอบครองนกอย่างเสรี โดยไม่ต้องขออนุญาตจากทางราชการ ไม่ต้องแสดงหลักฐานที่มาที่ไปของนก หรือในการแข่งขันนกไม่จำเป็นต้องแสดงใบอนุญาตครอบครองนกก่อนการแข่งขัน แต่ยังคงให้นกกรงหัวจุกเป็นสัตว์คุ้มครองชนิดที่เพาะพันธุ์ได้ และผู้เลี้ยงนกมากกว่าร้อยละ 90 ต้องการให้ถอดถอนนกกรงหัวจุกออกจาก พ.ร.บ. สัตว์ป่าคุ้มครอง ผู้เลี้ยงนกหลายรายให้เหตุผลว่า ในปัจจุบันนกกรงหัวจุกสามารถเพาะพันธุ์ได้แล้ว พบเห็นตามธรรมชาติมากขึ้น อีกทั้งผู้เลี้ยงนกหลายรายได้ให้ข้อคิดเห็นว่าการขอครอบครองนกกรงหัวจุกมีความยุ่งยาก กระบวนการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่มีความล่าช้า อีกทั้งค่าใช้จ่ายในการขอครอบครองมีค่าธรรมเนียมสูง ในขณะที่เพาะพันธุ์นกส่วนใหญ่ไม่อยากให้ถอดถอนนกกรงหัวจุกออกจากพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า เนื่องจากผู้เพาะพันธุ์นกกรงหัวจุกมองว่า การจะขอใบอนุญาตเพาะพันธุ์นกหรือใบอนุญาตซื้อขายนกได้ ค่อนข้างที่ได้มาด้วยความยากลำบาก มีความยุ่งยากในแง่ของเอกสาร การตรวจสอบในเรื่องต่าง ๆ ทั้งพื้นที่ สภาพแวดล้อมที่เพาะนก กรงเพาะนก ฯลฯ ถ้ามีการถอดถอนนกกรงหัวจุกออกจากบัญชี จะทำให้ผู้เพาะพันธุ์นกเสียโอกาส จะไม่เป็นตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาดอย่างเดิม และอาจขายนกไม่ได้เหมือนเดิม เนื่องจาก ผู้เลี้ยงบางรายอาจจะมีความเชี่ยวชาญและเพาะพันธุ์นกกรงหัวจุกได้เอง ซึ่งจะทำให้รายได้ของผู้เพาะพันธุ์นกลดลง นอกจากนี้ผู้เพาะเลี้ยงยังให้ข้อมูลว่า นกกรงหัวจุกเป็นนกที่ไม่สามารถอาศัยได้ตามธรรมชาติ เนื่องจากปัจจุบันสายพันธุ์ของนกกรงหัวจุกมีการดัดแปลงทำให้นกกรงหัวจุกไม่ได้เป็นนกดุร้ายเหมือนสมัยก่อน หากนกหลุดไปจากกรงเลี้ยงจะไม่สามารถหากินเองได้และจะถูกนก

ตามธรรมชาติรุมจิกกัดได้ ในส่วนของข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกต้องการให้ภาครัฐทบทวนพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. ๒๕๓๕ เนื่องจาก พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าดังกล่าว บัญญัติขึ้นมาเป็นเวลานานแล้ว ปัจจุบันมีอายุ 28 ปี อาจไม่ทันสมัย และควรมีการสำรวจอย่างชัดเจนว่า ปัจจุบันนกกรงหัวจุกในธรรมชาติมีเพียงพอที่จะถอดถอนนกกรงหัวจุกออก พ.ร.บ.ดังกล่าวหรือควรจะคงไว้ดังเดิม และเสนอแนวทางให้รัฐจัดเก็บภาษีผู้ครองครองนกกรงหัวจุก โดยจ่ายภาษีทุกปีในอัตราก้าวหน้า คือยิ่งครอบครองนกมากก็ควรเสียภาษีมาก เพื่อทดแทนการที่จะยื่นคำร้องขอจดทะเบียนครอบครองนกกรงหัวจุกในกรณีที่มีการถอดถอนนกกรงหัวจุกออกจาก พ.ร.บ.สงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าแล้ว วิธีการเก็บภาษีสามารถนำรายได้เข้ารัฐได้เช่นเดียวกับการจดทะเบียน อีกทั้งยังเป็นการลดปัญหาการทุจริตคอร์รัปชั่นหรือจ่ายเงินใต้โต๊ะให้กับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการขอใบอนุญาตครอบครองนกกรงหัวจุกได้อีกทางหนึ่ง

Abstract

This research consisted of 2 objectives: the first objective was to analyze the common situation about Red-Whiskered Bulbul farming including its relating activities in the southern region of Thailand which emphasized on economic benefits, using quantitative analysis; the second objective was to study the connection of social and cultural interaction between people of different races and religions through the Red-Whiskered Bulbul farming activities in southern of Thailand by the qualitative analysis.

The sample groups for both quantitative and qualitative analyses were divided into 7 types namely, (1) 405 Red-Whiskered Bulbul's feeders, (2) 19 Red-Whiskered Bulbul's breeders, (3) 16 food and equipment's bird shops, (4) the 20 organizers of Red-Whiskered Bulbul's competition fields, (5) the 10 birdcage makers and 4 birdcage hook makers. Moreover, in-deep interviewed of the head of wild animal's officer at Protected Area Regional Office 6 (Songkhla) was carried out to find out connection between the government officer and Red-Whiskered Bulbul's feeders and the admin of "Tid khob Sanam" Facebook fan page, the results of first objective found that There were 3 activities of Red-Whiskered Bulbul's supply chain:

(1) First, midstream activities, Red-Whiskered Bulbul's feeders have obtained birds from several sources such as buying directly from Red-Whiskered Bulbul's breeders, trapping wild birds from forest, and buying illegal birds from various sources, etc. (2) Second, upstream activities, the breeders have bought Red-Whiskered Bulbul from large farms, trapping wild birds or importing bird breeders to cross breed. In addition, some breeders have bred Red-Whiskered Bulbul to produce albinism and colorful birds because it provides better prices than the original Red-Whiskered Bulbul. Moreover, most food and equipment's bird shops get feeds, bird cages, and it accessories from manufacturers. The

agriculturists are able to increase market channels to sell agricultural products to bird feeders. In case of birdcage and birdcage hook makers, they have produced ordinary and premium style following customer's order. Lastly, (3) downstream activities involved organizers of Red-Whiskered Bulbul's competition fields who do not expect profit but they just would like the Red-Whiskered Bulbul's feeders to meet with other feeders. However, it was found that bird brokers who advise birds on competition fields and breeders to customers. Therefore, the economic value for Red-Whiskered Bulbul was approximately estimated at 3,569,779 baht each month.

The results of the second objective can be divided into 3 types: (1) way of life, most Red-Whiskered Bulbul's feeders have fed it for these reasons such as personal preference, social interaction, enjoyment, and extra income. The daily activities of bird lovers, the bird feeders do not spend a lot of time to take care their birds and if bird feeders have a free time, the birds will be brought to rehearse on the training field. Lastly, the relationship with family members, the bird feeders and breeders have some members in their families to take care birds. Thus, the birds are an intermediate tool to build a good relationship in families. (2) The result of art and culture part, it was found that art of birdcage has reflected a local wisdom. Materials are used to build it depend on the needs and belief of customers such as do not use Iron wood to build birdcage etc. In the part of a communication between bird and human, connection points that the understand to learn language and behavior of Red-Whiskered Bulbul, from bird behavior observation that express daily and these behaviors of birds have meant to bird feeders. (3) Society and Red-Whiskered Bulbul activities network can be divided into 2 groups: firstly, Red-Whiskered Bulbul feeders network consists of people of different backgrounds such as religion, occupation but when they stay together in the Red-Whiskered Bulbul's society, they feel close and intimate since their concepts and guidelines are same direction and without discrimination by social status. Second, the business network, Red-Whiskered

Bulbul's farming create occupation, integration through birds farming activities, create income to not only bird feeders and breeders but also craftsman, craver, sewer including Saba banana farmers get more income and create job for people in bird lover society.

บทคัดย่อ

จากการวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 2 ข้อคือ 1) วิเคราะห์สถานการณ์ทั่วไปในการเลี้ยงนกหัวจุก รวมถึงกิจกรรมที่เกี่ยวเนื่องกับการเลี้ยงนกกรงหัวจุกของประชาชนในพื้นที่ภาคใต้ โดยเน้นผลประโยชน์ที่ได้รับทางด้านเศรษฐกิจ โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณการวิเคราะห์ 2) ศึกษาการเชื่อมโยงปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มคนต่างเชื้อชาติ ต่างศาสนา ผ่านกิจกรรมการเลี้ยงนกกรงหัวจุกในภาคใต้ของไทย ซึ่งใช้การวิจัยเชิงคุณภาพในการวิเคราะห์วัตถุประสงค์ข้อ 2

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพแบ่งได้ 7 ประเภทคือ 1) ผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุก โดยเก็บข้อมูลจำนวน 405 ราย 2) ผู้เพาะนกกรงหัวจุกจำนวน 19 ราย 3) ร้านขายอาหารและอุปกรณ์เลี้ยงนกจำนวน 16 ราย 4) ผู้จัดการแข่งขันนก 20 ราย 5) ช่างทำกรงนก 10 ราย และตะขอสวยงาม 4 ราย นอกจากนี้ยังสัมภาษณ์เชิงลึก 6) หัวหน้าส่วนสัตว์ป่า ประจำสำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 6 สงขลา จำนวน 1 ราย เพื่อหาความเชื่อมโยงระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐกับกลุ่มผู้เลี้ยงนก และ 7) เจ้าของเฟสบุ๊ค แฟนเพจ “ติดขอบสนามนก” จำนวน 1 ราย จากผลการศึกษาห่วงโซ่อุปทานการเลี้ยงนกกรงหัวจุกพบว่า มี 3 กิจกรรมหลัก ดังนี้

1) กิจกรรมกลางน้ำได้แก่ ผู้เลี้ยงนก ส่วนใหญ่ผู้เลี้ยงนกจะซื้อจากผู้เพาะเลี้ยงโดยตรง ดักจับนกจากในป่าหรือซื้อนกผิดกฎหมายจากแหล่งต่าง ๆ 2) กิจกรรมต้นน้ำประกอบด้วย ผู้เพาะเลี้ยงนก จะซื้อพ่อแม่พันธุ์จากฟาร์มขนาดใหญ่ หรือถ้าต้องการผสมข้ามสายพันธุ์ อาจดักจับนกป่าหรือนำเข้าพ่อแม่พันธุ์จากต่างประเทศเข้ามาผสมพันธุ์ นอกจากนี้ผู้เพาะนกบางรายจะเพาะนกแฟนซีอีกด้วย เนื่องจาก จำหน่ายได้ในราคาที่ดีกว่านกกรงหัวจุกดำทั่วไป ในส่วนของร้านขายอาหารและอุปกรณ์กรงนก ส่วนใหญ่จะรับอาหารนกและอุปกรณ์กรงนกมาจากผู้ผลิต เกษตรกรสามารถระบายสินค้าหรือมีช่องทางในการจำหน่ายสินค้าเกษตรเพิ่มขึ้นให้แก่กลุ่มผู้เลี้ยงนก กรณีของช่างทำกรงและตะขอกรงนก ช่างทำกรงและตะขอกรงนก จะผลิตทั้งรูปแบบธรรมดาหรือพรีเมี่ยม จะทำตามคำสั่งซื้อของลูกค้า ในขณะที่กิจกรรมปลายน้ำเกี่ยวข้องกับผู้จัดการแข่งขันนกกรงหัวจุก โดยผู้จัดการแข่งขันไม่ได้หวังผลกำไร แต่ต้องการให้มีพื้นที่สำหรับผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกได้พบเจอกัน นอกจากนี้ ยังมีบุคคลที่เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจของการเลี้ยงนกกรงหัวจุกคือ นายหน้า จะทำหน้าที่แนะนำนกในสนามแข่งขันหรือจากผู้เพาะ

ให้กับผู้ต้องการนกกรงหัวจุก ซึ่งในแต่ละเดือน มูลค่าทางเศรษฐกิจของห่วงโซ่อุปทานการเลี้ยงนกกรงหัวจุก จะมีเงินสะพัดประมาณ 3,569,779 บาท

ผลการวิจัยในวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 สามารถแบ่งได้ 3 ด้านคือ 1) ด้านวิถีชีวิต โดยส่วนใหญ่ผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกจะเลี้ยงนกด้วยเหตุผลเหล่านี้เช่น ความชอบส่วนบุคคล ความต้องการที่จะเข้าสังคม เพื่อความสนุกสนาน และเลี้ยงเพื่อหารายได้เป็นอาชีพเสริม ในส่วนของวิถีของคนรักนกและกิจกรรมประจำวัน แต่ละวันผู้เลี้ยงนกจะให้เวลาไม่มากนักในการดูแลนก ถ้ามีเวลาว่างก็จะนำนกไปซ้อมร้องตามสนามฝึกซ้อม ประการสุดท้าย ความสัมพันธ์กับคนในครอบครัว ผู้เลี้ยงหรือผู้เพาะเลี้ยงบางราย จะมีสมาชิกในครอบครัวช่วยดูแล โดยมีนกเป็นสื่อกลางสร้างความสัมพันธ์ในครัวเรือน 2) ด้านศิลปวัฒนธรรม ผลการวิจัยพบว่า ศิลปะบนกรงนกจะสะท้อนวิถีแห่งภูมิปัญญาท้องถิ่น วัตถุที่นำมาใช้ขึ้นอยู่กับความต้องการและความเชื่อของลูกค้าเช่น ไม่ใช้ไม้ตะเคียนมาทำกรงนก ส่วนภาษานก ภาษาคน จุดเชื่อมความสัมพันธ์ที่ความเข้าใจ ในการเรียนรู้ภาษาและพฤติกรรมของนกกรงหัวจุก จะต้องอาศัยการสังเกตพฤติกรรมของนกที่แสดงออกในแต่ละวัน ซึ่งในแต่ละพฤติกรรม ล้วนมีความหมายต่อผู้เลี้ยงนกเป็นอย่างมาก 3) ด้านสังคมและเครือข่ายที่เกิดจากกิจกรรมการเลี้ยงนกกรงหัวจุก สามารถออกได้ 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มเครือข่ายทางสังคมผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุก ประกอบด้วยบุคคลที่มีความแตกต่างกันเช่น ศาสนา อาชีพ ฯลฯ แต่เมื่อมาอยู่ร่วมกันในสังคมของผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกเหมือนกัน บุคคลเหล่านี้จะมีความรู้สึกสนิทสนมใกล้ชิด มีแนวคิดและแนวปฏิบัติเป็นไปในแนวทางเดียวกัน ไม่มีการแบ่งแยกตามสถานภาพทางสังคม กลุ่มที่สองคือ กลุ่มเครือข่ายทางธุรกิจ การเลี้ยงนกกรงหัวจุกก่อให้เกิดอาชีพ การรวมกลุ่ม ผ่านกิจกรรมการเลี้ยงนก สร้างรายได้แก่ผู้เลี้ยงนกและผู้เพาะพันธุ์นก นอกจากนี้ยังสร้างรายได้ให้แก่ผู้ที่มีฝีมือทางด้านศิลปะ งานแกะสลัก งานเย็บผ้าคลุมกรงนก รวมถึงเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหินให้มีรายได้มากขึ้น สร้างงานสร้างอาชีพให้ผู้คนในสังคม

กิตติกรรมประกาศ

รายงานวิจัย เรื่อง”แนวทางการพัฒนาการเลี้ยงนกกรงหัวจุกเชิงเศรษฐกิจและการส่งเสริมความสัมพันธ์ในด้านสังคมวัฒนธรรมของประชาชนในภาคใต้” สำเร็จลุล่วงไปได้ดี ด้วยความอนุเคราะห์จากทุกฝ่าย ผู้วิจัยขอขอบคุณ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ที่อนุมัติเงินทุนในดำเนินการวิจัย ประจำปี พ.ศ.2562

การวิจัยนี้ใช้ระยะเวลาดำเนินการทั้งสิ้นจำนวน 10 เดือน ตั้งแต่เดือน กันยายน พ.ศ. 2562 – กรกฎาคม พ.ศ. 2563 ซึ่งงานวิจัยนี้สามารถสำเร็จได้ ด้วยคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ จากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ซึ่งได้แก่ ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.อารี วิบูลย์พงศ์ รองศาสตราจารย์ ดร.ภก.นิลสุวรรณ ลีลารัศมี ผศ.ปิยะ กิจถาวร และคุณวิชิตพงษ์ จันทร์เพ็ญ ที่ให้ข้อเสนอแนะทั้งในช่วงการนำเสนอเค้าโครงร่างงานวิจัยและรายงานความก้าวหน้า ที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัยเป็นอย่างมาก และกำกับ ติดตามการดำเนินงาน ตลอดระยะเวลาในการทำวิจัย

ขอขอบคุณคณาจารย์และบุคลาการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ผู้อำนวยการสำนักวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ทุกท่านที่ให้การสนับสนุนในการบริหารจัดการและเป็นกำลังใจในการทำงานครั้งนี้อย่างเต็มที่ ขอบคุณผู้ให้ข้อมูลทุกท่าน ที่ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลในการวิจัย

สุดท้ายนี้คณะผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า งานวิจัยฉบับนี้จะเกิดประโยชน์ให้แก่กิจกรรมการเลี้ยงนกกรงหัวจุก และสามารถนำไปใช้กำหนดนโยบาย แผนงานที่เกี่ยวข้องกับนกกรงหัวจุกต่อไปในอนาคต และหากงานวิจัยนี้ มีข้อบกพร่องประการใด ทางคณะผู้วิจัยน้อมรับ และยินดีรับคำแนะนำจากทุกฝ่าย เพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนาการวิจัยในครั้งต่อไป

ชาคร ประพรหม

หัวหน้าโครงการวิจัย

สารบัญ

เรื่อง		หน้า
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร		**ก**
บทคัดย่อ		**ฉ**
Abstract		**ซ**
กิตติกรรมประกาศ		**ฎ**
บทที่ 1	**บทนำ**	
	1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของการวิจัย	1
	1.2 คำถามในการวิจัย	5
	1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	5
	1.4 ระเบียบวิธีวิจัย	5
	1.5 ขอบเขตการวิจัย	9
	1.6 กรอบแนวคิดในการวิจัย	11
	1.7 นิยามศัพท์เฉพาะ	12
บทที่ 2	**ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง**	
	2.1 ห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain)	14
	2.2 ทฤษฎีและแนวคิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรม	20
	2.3 ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์ทางสัญลักษณ์	26
	2.4 แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรม	31
	2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	34
บทที่ 3	**สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐาน**	
	3.1 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับนกปรอดหัวโขน	48
	3.2 การเพาะเลี้ยงนกปรอดหัวโขนและงานวิจัยเกี่ยวกับการเพาะเลี้ยงนกปรอดหัวโขน	52
	3.3 สถานการณ์การเพาะเลี้ยงนกปรอดหัวโขนในปัจจุบัน	74

สารบัญ (ต่อ)

บทที่ 4 สถานการณ์และมูลค่าทางเศรษฐกิจในกิจกรรมการเลี้ยงนกกรงหัวจุก

4.1 สถานการณ์การเลี้ยงและมูลค่าทางเศรษฐกิจของการเลี้ยงนกกรงหัวจุก 81

4.2 สถานการณ์การเพาะพันธุ์และมูลค่าทางเศรษฐกิจของการเพาะพันธุ์นกกรงหัวจุก 94

4.3 สนามแข่งขันนกกรงหัวจุกและมูลค่าทางเศรษฐกิจ 103

4.4 ร้านขายอาหารและอุปกรณ์เลี้ยงนกกรงหัวจุกและมูลค่าทางเศรษฐกิจ 113

4.5 กรงนก ตะขอกรง นกกรงหัวจุกและมูลค่าทางเศรษฐกิจ 118

บทที่ 5 ผลการวิจัยการเชื่อมโยงปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรมของ กลุ่มคนในการเลี้ยงนกกรงหัวจุก

5.1 ด้านวิถีชีวิต 128

5.2 ศิลปวัฒนธรรม 146

5.3 สังคมและเครือข่ายของคนเลี้ยงนก 175

บทที่ 6 สรุปและข้อเสนอแนะ

6.1 ผลการวิเคราะห์สถานการณ์ทั่วไปในการเลี้ยงนกหัวจุก รวมถึงกิจกรรมที่เกี่ยวเนื่องกับการ เลี้ยงนกกรงหัวจุกของประชาชนในพื้นที่ภาคใต้ โดยเน้นผลประโยชน์ที่ได้รับทางด้านเศรษฐกิจ 199

6.2 ศึกษาการเชื่อมโยงปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มคนต่างเชื้อชาติ ต่างศาสนา ผ่าน กิจกรรมการเลี้ยงนกกรงหัวจุกในภาคใต้ของไทย 217

6.3 ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป 228

6.4 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 229

ภาคผนวก ก 240

ภาคผนวก ข 280

ภาคผนวก ค 324

สารบัญภาพ

ภาพ	หน้า
ภาพที่ 1.1 สถานการณ์ทั่วไปเกี่ยวกับการเลี้ยงนกกรงหัวจุกและที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเลี้ยงนกกรงหัวจุก	11
ภาพที่ 1.2 โครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมวัฒนธรรมของการเลี้ยงนกกรงหัวจุกของประชาชนในพื้นที่ภาคใต้	12
ภาพที่ 2.1 กิจกรรมต่าง ๆ ในห่วงโซ่อุปทาน	17
ภาพที่ 2.2 ห่วงโซ่อุปทานรอบ ๆ องค์กร	18
ภาพที่ 2.3 ห่วงโซ่อุปทานของนกกรงหัวจุก	19
ภาพที่ 2.4 องค์ประกอบของการกระทำกันระหว่างสัญลักษณ์	27
ภาพที่ 2.5 กรอบแนวคิดการเชื่อมโยงปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรม	33
ภาพที่ 4.1 สนามแข่งขันนกกรงหัวจุกระดับชุมชนหรือทั่วไป	105
ภาพที่ 4.2 สนามแข่งขันระดับจังหวัด จัดโดยชมรมนกกรงหัวจุกจังหวัดสุราษฎร์ธานี	106
ภาพที่ 4.3 โปสเตอร์ประชาสัมพันธ์การแข่งขันมหกรรมนกกรงหัวจุกอาเซียน ครั้งที่ 34 เมื่อ วันที่ 7-8 มีนาคม 2563 ณ สนามศูนย์เยาวชน เทศบาลนครยะลา	108
ภาพที่ 4.4 สัมภาษณ์เลขานุการ นายกเทศบาลนครยะลา คุณวิศาล จิรภาพงพันธ์ ผู้รับผิดชอบจัด งานมหกรรมนกกรงหัวจุกอาเซียน ครั้งที่ 34	108
ภาพที่ 4.5 ลักษณะของกรงธรรมดา	119
ภาพที่ 4.6 ลักษณะของกรงคุณภาพ	119
ภาพที่ 4.7 ลักษณะของกรงพรีเมี่ยม ที่ฝังมุกและฉลุลาย เป็นเอกลักษณ์และรูปแบบเฉพาะของช่าง	120
ภาพที่ 4.8 ตะของงานฝีมือของช่างฝีมือลวดลายต่าง ๆ	125
ภาพที่ 5.1 การเลี้ยงนกกรงหัวจุก	129
ภาพที่ 5.2 สนามแข่งนก	131
ภาพที่ 5.3 การนำนกกรงหัวจุกไปตากแดด และนกกำลังร้อง	134
ภาพที่ 5.4 การสัมภาษณ์แบมียา เจ้าของฟาร์มเพาะนกกรงหัวจุกแฟนซี ยะลา	137
ภาพที่ 5.5 กิจกรรมความสัมพันธ์ของผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกผ่าน Facebook	141
ภาพที่ 5.6 ตู้ฝักและควบคุมอุณหภูมิในการดูแลนกกรงหัวจุก	142

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพ	หน้า
ภาพที่ 5.7 ผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกนำนกมาสนามแข่ง	144
ภาพที่ 5.8 ลักษณะนกกรงหัวจุกที่มีความสง่า	148
ภาพที่ 5.9 นกกรงหัวจุกแฟนซี	150
ภาพที่ 5.10 การนำนกอายุ 3 เดือนใส่ในกรงรวมเพื่อทำการฝึกร้องเลียนแบบนกครู	153
ภาพที่ 5.11 หนอนนก ซึ่งเป็นอาหารของนก	157
ภาพที่ 5.12 อาหารเสริมของนก	159
ภาพที่ 5.13 กรงนกของนกกรงหัวจุก	163
ภาพที่ 5.14 ตะขอของกรงนก ของนกกรงหัวจุก	164
ภาพที่ 5.15 ตะขอนกกรงหัวจุกลายมังกรใหญ่คาบแก้ว	165
ภาพที่ 5.16 ตะขอนกกรงหัวจุกลายกระทิง	166
ภาพที่ 5.17 ไม้สำหรับทำซี่กรงนก	168
ภาพที่ 5.18 ลายลาวอ	169
ภาพที่ 5.19 การฝังมุกลงบนกรงนกกรงหัวจุก	171
ภาพที่ 5.20 การตบมือเพื่อเชียร์นกกรงหัวจุก	174
ภาพที่ 5.21 กิจกรรมกินชาฟังเสียงนกกรงหัวจุกของผู้เลี้ยงนก	177
ภาพที่ 5.22 ภาพใบปลิวโฆษณาการแข่งขันนก แบบเดิม ซึ่งปัจจุบันก็ยังใช้อยู่	179
ภาพที่ 5.23 Facebook ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร อีก 1 page	185
ภาพที่ 5.24 กิจกรรมแข่งขันเสียง นกกรงหัวจุก	189
ภาพที่ 5.25 ถ้วยรางวัลชนิดต่าง ๆ ของการแข่งขันนกรงหัวจุก	192
ภาพที่ 5.26 หนังสือแสดงเอกสารครอบครอง และซื้อขายนกกรงหัวจุก	195
ภาพที่ 6.1 โครงสร้างของห่วงโซ่อุปทานนกกรงหัวจุกที่ได้จากการวิจัย	201
ภาพที่ 6.2 หวยกรง	209

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
ตารางที่ 3.1 ประกาศกระทรวงชนิดสัตว์ป่าที่คุ้มครอง	75
ตารางที่ 3.2 บัญชีสัตว์ป่าคุ้มครองจำพวกนก	76
ตารางที่ 4.1 จำนวนผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกในจังหวัดสงขลา นครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี ตรัง และ ยะลา	82
ตารางที่ 4.2 ข้อมูลทั่วไปของผู้เลี้ยงนกในจังหวัดสงขลา นครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี ตรัง และ ยะลา	83
ตารางที่ 4.3 ข้อมูลอาชีพหลัก อาชีพรอง ของผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุก	84
ตารางที่ 4.4 ประสบการณ์ และแรงจูงใจในการเลี้ยงนกกรงหัวจุก	85
ตารางที่ 4.5 ผลสำรวจ จำนวน และแหล่งที่มาของนกกรงหัวจุกที่กลุ่มตัวอย่างเลี้ยงในปัจจุบัน	86
ตารางที่ 4.6 ผลสำรวจ การใช้เวลา และผู้เลี้ยงนก ของกลุ่มตัวอย่างผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุก	87
ตารางที่ 4.7 ค่าใช้จ่ายในการซื้อนกจำแนกตามประเภทการซื้อ-ขาย นกกรงหัวจุก	88
ตารางที่ 4.8 ต้นทุนค่าอาหารนก และอุปกรณ์สำหรับการเลี้ยงนกกรงหัวจุก	89
ตารางที่ 4.9 จำนวนนก จำนวนครั้งที่ส่งเข้าแข่งขัน และค่าใช้จ่ายในการแข่งขันนกกรงหัวจุก	91
ตารางที่ 4.10 จำนวนนก และรายได้จากการจำหน่ายนกกรงหัวจุก	92
ตารางที่ 4.11 ความเห็นต่อพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าของผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุก	93
ตารางที่ 4.12 ข้อมูลทั่วไปของผู้เพาะพันธุ์นกในจังหวัดสงขลา นครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี ตรัง และยะลา	95
ตารางที่ 4.13 การครอบครองใบอนุญาตและแรงจูงใจในการเพาะพันธุ์นกกรงหัวจุก	97
ตารางที่ 4.14 แหล่งที่มา จำนวน ของพ่อ-แม่พันธุ์ และจำนวนลูกนกที่เพาะพันธุ์ได้	98
ตารางที่ 4.15 ผลสำรวจ การใช้เวลาและผู้เลี้ยงนกของกลุ่มตัวอย่างผู้เพาะพันธุ์นกกรงหัวจุก	100
ตารางที่ 4.16 ต้นทุนค่าอาหาร ค่าพ่อแม่พันธุ์นก และอุปกรณ์ในการเพาะพันธุ์นกกรงหัวจุก	101
ตารางที่ 4.16 ต้นทุนค่าอาหาร ค่าพ่อแม่พันธุ์นก และอุปกรณ์ในการเพาะพันธุ์นกกรงหัวจุก (ต่อ)	102
ตารางที่ 4.17 รายได้จากการจำหน่ายนกกรงหัวจุกตามอายุนก ของ 19 ฟาร์ม กลุ่มตัวอย่าง ณ เดือน ที่สำรวจ	103

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
ตารางที่ 4.18 ข้อมูลสำรวจสถานการณ์การจัดการแข่งขันนกกรงหัวจุกจำแนกตามประเภทสนาม	109
ตารางที่ 4.19 ข้อมูลสำรวจรายได้จากกิจกรรมการแข่งขันนกกรงหัวจุก	111
ตารางที่ 4.20 ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการจัดการแข่งขันนกกรงหัวจุก แยกตามประเภทสนาม	113
ตารางที่ 4.21 ข้อมูลทั่วไปของผู้ประกอบการขายอาหารและอุปกรณ์สำหรับเลี้ยงนกกรงหัวจุก	114
ตารางที่ 4.22 รายรับ รายจ่าย จากการขายอาหารและอุปกรณ์หลักในการเลี้ยงนกกรงหัวจุก (บาท/ เดือน)	117
ตารางที่ 4.23 จำนวนการผลิต รายรับและรายได้สุทธิ ของผู้ผลิตกรงนกกรงหัวจุก	121
ตารางที่ 4.24 ต้นทุนเครื่องมือ และวัสดุในการผลิตกรงนกกรงหัวจุก	122
ตารางที่ 4.25 จำนวนการผลิต รายรับและรายได้สุทธิ ของผู้ผลิตตะขอกรงนกกรงหัวจุก	125
ตารางที่ 4.26 ต้นทุนเครื่องมือ และวัสดุในการผลิตตะขอกรงนกกรงหัวจุก	127

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของการวิจัย

นกกรงหัวจุก นกปรอดหัวโขนเคราแดง นกพิชลิว หรือนกปิ๊ดจะลิว มีชื่อสามัญว่า Red Whiskers Bulbul มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า Pycnonotus jocosus เป็นนกในตระกูลนกปรอด PYCNONOTIDAE เป็นนกประจำถิ่นที่พบเห็นทั่วทุกภาคของประเทศไทย อาศัยอยู่เกือบทุกสภาพพื้นที่ทั้งในพื้นที่สูงและในที่ราบ ป่าอุดมสมบูรณ์ สวนเกษตร และชุมชนใกล้บ้านเรือน นกกรงหัวจุกเป็นนกที่มีขนาดเล็กโตเต็มที่ประมาณ 20-22 เซนติเมตร มีปากเรียวแหลมปลายปากโค้งเล็กน้อย และมีขนสั้นแข็งบริเวณโคนปาก เป็นนกที่มีสีสันสวยงาม สีขนสะดุดตา ขนที่ตัวมีสีดำอมน้ำตาล มีขนจุกที่หัวตั้งตรง ปลายจุกที่ติดกับลำคอมีสีดำสนิท ที่แก้มมีขนสีขาวและมีจุดสีแดงที่ข้างตาทั้ง 2 ข้าง โคนหางล่างมีสีแดง ประกอบกับเสียงร้องที่ไพเราะ มีทำนองสูงต่ำ สั้นยาว คล้ายทำนองเพลง จนได้รับฉายาว่า "the nightingale of Persia" (สมาพันธ์ผู้เพาะเลี้ยงนกกรงหัวจุกแห่งประเทศไทย, 2552) ทำให้เป็นนกที่นิยมนำมาเลี้ยงและสืบทอดกันมาสู่รุ่นลูกรุ่นหลานโดยเฉพาะทางภาคใต้ จนเป็นวัฒนธรรมพื้นบ้าน ดังจะเห็นนกกรงหัวจุกแขวนอยู่บริเวณหน้าบ้าน ริมบ้าน แทบทุกหลัง ปัจจุบันได้มีการเพาะพันธุ์ เพื่อฟังเสียง แบ่งขายเพื่อนฝูง และส่งขายต่างถิ่น มีการแข่งขันทั้งระดับภูมิภาคและระดับประเทศ ซึ่งบางครั้งการจัดแข่งขันนกกรงหัวจุกจะจัดการแข่งขันในงานเดียวกับการแข่งขันนกเขาชวา (มัลลิกา คณานุรักษ์, 2549) ส่วนการแข่งขันระดับท้องถิ่นจะจัดแข่งบ่อยในหมู่บ้าน ตำบล และอำเภอต่างๆ ในทุกจังหวัดของภาคใต้ ทำให้เกิดอาชีพการทำกรงนก อุปกรณ์เกี่ยวกับนก และอาหารของนกกรงหัวจุก เป็นอาชีพเสริมนำรายได้เข้าสู่ครอบครัวและท้องถิ่น

วัฒนธรรมการเลี้ยงนกกรงหัวจุกสืบทอดมานานกว่าร้อยปี แต่เริ่มนิยมนำมาเลี้ยงในประเทศไทยประมาณปี พ.ศ. 2504 ในภาคใต้ ได้มีผู้เริ่มนำนกกรงหัวจุกมาสู้ ให้จิกตีกัน แบบเดียวกับการชนไก่ โดยปล่อยนกไปในกรงขนาดใหญ่ เริ่มที่จังหวัดสตูล การเลี้ยงนกหรือที่ชาวบ้านในพื้นที่ภาคใต้เรียกกันตามภาษาถิ่นว่า “การเล่นนก” (ซึ่งในความสำคัญของปัญหาจะใช้คำว่า “การเล่นนก” แทนคำว่าการเลี้ยงนกในบางครั้ง เพื่อให้สอดคล้องคำพูดภาษาถิ่นภาคใต้) ได้แพร่หลายไปยังจังหวัดสงขลา นครศรีธรรมราช กระบี่ และนราธิวาส และแพร่กระจายไปถึงรัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย โดยคนไทยมุสลิมในอำเภอสุไหงโกลก จังหวัดนราธิวาส นำไปเผยแพร่ แต่การเล่นนกในลักษณะต่อสู้กัน ไม่เป็นที่นิยมมากนักจนหายไปในที่สุด จนกระทั่งประมาณปี พ.ศ. 2515 ได้มีการนำนกกรงหัวจุกมาเล่นแข่งขันเสียงร้องเช่นเดียวกับนกเขาชวา โดยชาวจังหวัดสงขลา เริ่มมีการจัดการแข่งขันครั้งแรกที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เมื่อปี พ.ศ. 2519 โดยมีกติกาแข่งขัน 2 แนวทางคือ ใช้วิธีการปลดนก

ที่ไม่ร้องออกจากสนามแข่งขัน และแข่งขัน 4 ยก 9 ดอก เพื่อหานกที่ร้องชนะ จากนั้นการเล่นนกกรงหัวจุกได้แพร่หลายไปยังหลายจังหวัดในภาคใต้ ได้แก่ จังหวัดนครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี กระบี่ พังงา ภูเก็ต สตูล และนราธิวาส การแข่งขันเสียงร้องได้แพร่หลายไปยังหลายจังหวัดในภาคกลางและภาคเหนือ เช่น กรุงเทพมหานคร เชียงใหม่ กำแพงเพชร นครสวรรค์ เป็นต้น จากความนิยมในการเล่นนกกรงหัวจุกที่มีอย่างแพร่หลายจึงได้มีการจัดตั้งชมรม สมาคมนกกรงหัวจุก เช่น ชมรมนครศรีธรรมราช ชมรมสวนสกุณา สมาพันธุ์ผู้เพาะเลี้ยงนกกรงหัวจุก ฯลฯ และจัดให้มีการแข่งขันตามภาคต่างๆ ตลอดทั้งปี นกที่ชนะรางวัลมีมูลค่าหลายหมื่น หลายแสนบาท ก่อให้เกิดกระแสความต้องการหานกกรงหัวจุกมาครอบครอง

ความนิยมในการเลี้ยงนกและการแข่งขันนกกรงหัวจุกที่เฟื่องฟูในภาคใต้ การแข่งขันในสังเวียนขนาดใหญ่ที่รู้จักกันดีในงาน มหกรรมการแข่งขัน "นกเขาชวาเสียงอาเซียน" จัดขึ้นเป็นครั้งแรกในปี 2529 ที่ยังคงจัดต่อเนื่องมาถึงปัจจุบัน ที่รวมเอา ชาวชวาวงศ์ ทั้งจากมาเลเซีย อินโดนีเซีย สิงคโปร์ บรูไน หลั่งไหลเข้ามาร่วมงานอย่างคับคั่งทุกปี และในงานมหกรรมนกเขาชวาเสียงอาเซียนยังได้รวมการแข่งขันนกกรงหัวจุกไว้ในงานเดียวกัน ซึ่งในปี 2552 มีนกเข้าร่วมแข่งขันถึง 4,791 ตัว และในปี 2554 มีนกเข้าร่วมแข่งขันมากกว่า 8,000 ตัว เป็นการแข่งขันนกกรงหัวจุกที่ใหญ่และเป็นที่ยอมรับมากที่สุดแห่งหนึ่ง (หนังสือพิมพ์ประชาชาติธุรกิจ, 2554) นอกจากนี้ยังมีสังเวียนการแข่งขันระดับประเทศ ระดับจังหวัด ที่มีการจัดแข่งขันกันอย่างต่อเนื่องทุกปี และหลายจังหวัดมีการแข่งขันในสังเวียนขนาดเล็กค่อนข้างบ่อย ในระดับอำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน ใน 1 สัปดาห์อาจจะมีการแข่งขันกันหลายวัน ผลพลอยได้จากความนิยมในการเล่นนกและการแข่งขันนกกรงหัวจุก นอกจากรางวัลจากการแข่งขันและการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับนกที่ผ่านสนามการแข่งขันในระดับต่างๆ แล้ว ยังก่อให้เกิดธุรกิจต่อเนื่อง ตั้งแต่ธุรกิจฟาร์มนกและการเพาะเลี้ยงนก แม้จะมีปัญหาเรื่องกฎกระทรวงฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2537) แห่งพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 ของกรมป่าไม้ประกาศว่า นกกรงหัวจุก หรือที่กรมป่าไม้ประกาศเรียกว่า นกปรอดหัวโขนเคราแดง เป็นสัตว์ป่าคุ้มครองลำดับที่ 110 แต่ก็ยังเปิดโอกาสให้เพาะพันธุ์ได้ตามกฎกระทรวงฉบับที่ 6 พ.ศ. 2537 ที่ให้นกกรงหัวจุกเป็นสัตว์ป่าสงวนและคุ้มครองที่สามารถเพาะพันธุ์ได้ในลำดับที่ 10 โดยจะต้องขออนุญาตก่อนเพาะพันธุ์ ทำให้เกิดธุรกิจฟาร์มนกและการเพาะเลี้ยงนกตั้งแต่ฟาร์มขนาดเล็กถึงฟาร์มขนาดใหญ่ในพื้นที่ 14 จังหวัดภาคใต้ จังหวัดที่มีการเพาะพันธุ์นกกรงหัวจุกมากที่สุดได้แก่ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่มีฟาร์มขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก รองลงมา คือ จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่มีฟาร์มขนาดกลาง และขนาดเล็ก และยังมีฟาร์มขนาดกลางและขนาดเล็กขนาดรองๆ ลงมากระจายอยู่ในจังหวัดกระบี่ ระนอง พังงา ภูเก็ต ชุมพร ตรัง สงขลา สตูล พัทลุง ยะลา นราธิวาส และปัตตานี ทำให้มีลูกนกซื้อขายกันภายในจังหวัดภาคใต้ ตลอดจนส่งขายไปยังกรุงเทพฯ และประเทศเพื่อนบ้านด้วยช่องทางที่ผิดกฎหมาย

นอกจากนี้ยังทำให้เกิดธุรกิจในกระบวนการเล่นนกอีกหลากหลายอาชีพได้แก่ อาชีพทำกรงนก อาชีพทำหัวกรงนก อาชีพทำตะขอกรงนก อาชีพตัดเย็บผ้าคลุมกรงนก โดยนำภูมิปัญญาศิลปะท้องถิ่นมาสร้างสรรค์งานคุณภาพ ทำให้กรงนกกลายเป็นงานศิลปะเป็นที่ต้องการของทั้งเซียนนกและนักสะสม ดังเช่น วาที ทรัพย์สิน (2552) ผู้เขียนบทความ “กรงเจ๊ะอาแม ที่ใครๆ ก็อยากได้” กล่าวว่า กรงเจ๊ะอาแมเป็นกรงนกกรงหัวจุกที่มีเอกลักษณ์ได้ประยุกต์นำเอาลวดลายแบบมลายูที่พลิ้วไหวเหมือนกับใบไม้และเถาวัลย์ มาแกะสลักในส่วนของโครงสร้างและส่วนประกอบของกรงนก ทำให้กรงนกฝีมือของเจ๊ะอาแม โดดเด่นสะดุดตา สะท้อนอัตลักษณ์ของชาวมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทำให้เป็นกรงนกที่มีราคาสูง ซึ่งในตลอดระยะเวลา 30 ปี ที่ผ่านมาเจ๊ะอาแม ได้ทำกรงนกกรงหัวจุกที่มีราคา 10,000-30,000 บาท ประมาณ 100 กรง และกรงที่มีราคา 100,000-200,000 บาท จำนวน 30 กรง จึงทำให้กรงของเจ๊ะอาแมเป็นที่ต้องการของนักสะสม และยังมีอาชีพผลิตภัณฑ์อาหารนก อาหารเสริมนก อาชีพเลี้ยงหนอนนก และยารักษาโรคนก ที่สามารถเป็นได้อาชีพเสริมหรืออาชีพหลักให้กับชาวบ้าน และนอกจากนี้กิจกรรมการเลี้ยงนกและการแข่งขันนกทั้งในระดับจังหวัด ระดับประเทศและระดับอาเซียน ได้ส่งผลต่อเนื่องต่อธุรกิจการท่องเที่ยว ธุรกิจโรงแรม ร้านอาหาร ซึ่งการจัดมหกรรมการแข่งขันนกในระดับต่างๆ จึงก่อให้เกิดการสร้างอาชีพ สร้างรายได้ และก่อให้เกิดเงินหมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจเป็นจำนวนมาก

มากไปกว่านั้น การเลี้ยงหรือการเล่นนกกรงหัวจุก ที่มีการเลี้ยงแทบทุกหมู่บ้านทั้งชาวไทยพุทธและไทยมุสลิม หน้าบ้านจะมีกรงนกกรงหัวจุกแขวนไว้ตามชายคาบ้าน ทำให้คนอื่นนำนกของตนมาแขวนเพื่อให้ร้องประชันเสียงกันก่อนที่มีการแข่งขันจริงหรือที่เรียกว่า “การเอานกมาซ้อมร้อง” ทำให้เจ้าของนกก็มีโอกาสได้คุยสังสรรค์กัน สะท้อนให้เป็นพฤติกรรมทางสังคมของคนผ่านกิจกรรมการเลี้ยงนก ดังงานศึกษาของ อภิเชษ คีรีโชต (2556) ที่พบว่า วัฒนธรรมการเลี้ยงนก เพื่อตอบสนองอารมณ์ทางสุนทรียะแห่งเสียงร้องของนก และการให้ความหมายที่เป็นมงคลเป็นสำคัญในขั้นต้น ส่งผลต่อการสร้างพื้นที่ทางสังคมให้กับชาวจะนะ ได้พบปะ พูดคุย แลกเปลี่ยน ที่ประกอบด้วยคนต่างศาสนิก ต่างเชื้อชาติ ที่ให้ความหมายในเชิงคุณค่าทางความไพเราะแห่งเสียงและความเป็นสิริมงคลทางกายภาพและน้ำเสียง และยังได้ขยายปริมณฑลทางสังคมไปสู่การผลิตสินค้าทางวัฒนธรรมที่ได้สร้างความหมายเชิงเอกลักษณ์ให้กับชุมชนพหุวัฒนธรรมไปพร้อมกัน อีกทั้งวิถีชีวิตคนในสังคมภาคใต้มีลักษณะใกล้เคียงกับประเทศเพื่อนบ้าน อย่างเช่น ประเทศมาเลเซีย สิงคโปร์ และอินโดนีเซีย จึงมีลักษณะในด้านความรู้สึกและจิตใจเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีการพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการสนับสนุนเกื้อกูลกัน (สุพัตรา อินทรคีรี, 2552) และยังสอดคล้องกับการศึกษาของธัญญารัตน์ สมเกสร และคณะ (2553) พบว่าการเลี้ยงนกกรงหัวจุก ได้กลายเป็นพื้นที่ปรึกษาหารือปัญหาต่างๆ เป็นเวทีประชาคมแบบไม่เป็นทางการโดยไม่ต้องมีการนัดหมายผ่านร้านน้ำชาและเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้ชาวบ้านเป็นปึกแผ่น มีพลังที่จะช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ช่วยเหลือสังคมส่วนรวมได้ กล่าวคือ ทำ

ให้เกิดผู้นำชุมชนที่ไม่เป็นทางการ ที่ให้การช่วยเหลือผู้เลี้ยงนกด้วยกันในหลายๆ ด้าน ก่อเกิดความนับถือ เมื่อผู้นำออกปากขอความร่วมมือในกิจกรรมทางสังคมที่สำคัญของหมู่บ้านก็จะมีความร่วมมือกันอย่างจริงใจ ฉะนั้น แสดงให้เห็นได้ชัดเจนว่า การเล่นนกได้กลายวัฒนธรรมการเลี้ยงนกที่มีการเชื่อมโยงกลุ่มคนทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ และยังเชื่อมโยงไปยังประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาคเดียวกันอีกด้วย

จากความสำคัญของการเลี้ยงนกหรือการเล่นนกกรงหัวจุกที่ได้ส่งผลทางธุรกิจเกี่ยวเนื่องตั้งแต่ธุรกิจฟาร์มนกและการเพาะเลี้ยงนก สู่ธุรกิจทำกรงนก ทำหัวกรงนก ทำตะขอกรงนก ตัดเย็บผ้าคลุมกรงนก ผลิตภัณฑ์อาหารนก อาหารเสริมนก เลี้ยงหนอนนก และยารักษาโรคนก ตลอดจนธุรกิจในกิจกรรมพบปะและแข่งขันเสียงนกของกลุ่มคนเล่นนก ในธุรกิจร้านน้ำชาตามชุมชนหมู่บ้าน ไปจนถึงธุรกิจการท่องเที่ยว ธุรกิจโรงแรม และร้านอาหาร ที่ได้รับผลสืบเนื่องจากความเฟื่องฟูในการเลี้ยงนกกรงหัวจุก นอกจากนี้กิจกรรมการเลี้ยงนกไม่เพียงแต่การตอบสนองทางด้านเศรษฐกิจและด้านอารมณ์สุนทรีย์ของคนเลี้ยงนกเท่านั้น แต่กิจกรรมการพบปะสังสรรค์ การรวมตัวของกลุ่มคนที่ประกอบด้วยคนต่างศาสนิก ต่างเชื่อชาติ ที่ได้สร้างวัฒนธรรมการเลี้ยงนก ที่ให้ความหมายในเชิงคุณค่าทางความไพเราะแห่งเสียง และยังได้ขยายปริมณฑลทางสังคมไปสู่การผลิตสินค้าทางวัฒนธรรมที่ได้สร้างความหมายเชิงเอกลักษณ์ให้กับชุมชนพหุวัฒนธรรมไปพร้อมกันในบริบทความเป็นอาเซียน

อย่างไรก็ตาม แม้การเลี้ยงนกจะสร้างกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีความเชื่อมโยงตั้งแต่กิจกรรมการเพาะพันธุ์นก กิจกรรมเกี่ยวเนื่องกับการเลี้ยงนก การแข่งขันนก ตลอดจนธุรกิจเกี่ยวเนื่องในกิจกรรมการแข่งขันนกในระดับต่าง ๆ แต่จะพบว่ายังขาดข้อมูลพื้นฐานที่เชื่อมโยงในทุกกิจกรรมของการเลี้ยงนกกรงหัวจุก ดังนั้นในการศึกษานี้จึงทำการวิเคราะห์สถานการณ์ของการเลี้ยงนกกรงหัวจุกในพื้นที่ภายใต้ของประเทศไทย ที่จะสามารถแสดงให้เห็นถึงกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการการเลี้ยงนกกรงหัวจุก และจะทำให้เห็นถึงความเชื่อมทางเศรษฐกิจและสามารถประมาณการได้ว่า กิจกรรมการเลี้ยงนกกรงหัวจุกสร้างมูลค่าเศรษฐกิจแก่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในกิจกรรมการเลี้ยงนกกรงหัวจุกในภาคใต้ได้มากน้อยอย่างไร ตลอดจนการศึกษาเชื่อมโยงปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มคนต่างเชื่อชาติ ต่างศาสนา ผ่านกิจกรรมการเลี้ยงนกกรงหัวจุกในภาคใต้ของไทย การมีข้อมูลสถานการณ์การเลี้ยงนกกรงหัวจุก กิจกรรมที่เกี่ยวข้องในการเลี้ยงนกและการแข่งขันนกกรงหัวจุก ที่เชื่อมโยงทั้งทางเศรษฐกิจ และทางสังคม วัฒนธรรมของกิจกรรมการเลี้ยงนกกรงหัวจุกในภาคใต้ของไทยที่มากเพียงพอ จะทำให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเห็นถึงศักยภาพของการเลี้ยงนกกรงหัวจุกในฐานะที่เป็นทางเลือกในการประกอบอาชีพหรือเป็นอาชีพเสริมที่สามารถสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนในพื้นที่ภาคใต้ของไทย และนอกจากนี้หากการเลี้ยงนกมีความเชื่อมโยงทางสังคมและวัฒนธรรม จะสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการส่งเสริมหรือขับเคลื่อนนโยบายพัฒนาพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้อีกทางหนึ่ง

1.2 คำถามในการวิจัย

1.2.1 จากสถานการณ์ทั่วไปในการเลี้ยงนกกรงหัวจุกและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องการเลี้ยงนกกรงหัวจุก มีกิจกรรมใดเกิดขึ้นบ้าง เกี่ยวข้องกับใคร บุคคลใดได้ประโยชน์จากกิจกรรมนั้นๆ และกิจกรรมดังกล่าวสามารถสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการของการเลี้ยงนกกรงหัวจุกในพื้นที่ภาคใต้ได้มากน้อยเพียงใด

1.2.2 ในทัศนคติของผู้เลี้ยงนก และเจ้าหน้าที่สำนักอนุรักษ์บริหารพื้นที่ มีความคิดเห็นต่อกฎหมายพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าว่าจะส่งผลต่อกิจกรรมการเลี้ยงนกกรงหัวจุกอย่างไร

1.2.3 ศึกษาการเชื่อมโยงปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มคนต่างเชื้อชาติ ต่างศาสนา ผ่านกิจกรรมการเลี้ยงนกกรงหัวจุกในภาคใต้ของไทยว่ามีความเชื่อมโยงเกี่ยวข้องกันอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.3.1 วิเคราะห์สถานการณ์ทั่วไปในการเลี้ยงนกกรงหัวจุก รวมถึงกิจกรรมที่เกี่ยวเนื่องกับการเลี้ยงนกกรงหัวจุกของประชาชนในพื้นที่ภาคใต้ โดยเน้นผลประโยชน์ที่ได้รับทางด้านเศรษฐกิจ

1.3.2 ศึกษาการเชื่อมโยงปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มคนต่างเชื้อชาติ ต่างศาสนา ผ่านกิจกรรมการเลี้ยงนกกรงหัวจุกในภาคใต้ของไทย

1.4 ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการเลี้ยงนกกรงหัวจุกเชิงเศรษฐกิจและการส่งเสริมความสัมพันธ์ในด้านสังคม วัฒนธรรมระหว่างประชาชนในภาคใต้ ผู้วิจัยจะใช้วิธีการวิจัยทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยมีรายละเอียดต่าง ๆ ดังนี้

14.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ต้องการศึกษาประกอบไปด้วยประชากร 7 กลุ่ม คือ 1) ผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกทั้งผู้ที่เลี้ยงนกกรงหัวจุกเพื่อฟังเสียงและเลี้ยงเพื่อแข่งขัน 2) ผู้เพาะเลี้ยงนกและฟาร์มนกกรงหัวจุก 3) ผู้ผลิตกรงนกและอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง 4) ผู้จำหน่ายอาหาร ยา อาหารเสริม หนอนนกและผลไม้ 5) ผู้จัดการแข่งขัน 6) เจ้าหน้าที่สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ ส่วนงานสัตว์ป่า 7) เจ้าของเฟสบุ๊ค แฟนเพจ “ติดขอบสนามนก” จำนวน 1 ราย

ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเชิงปริมาณ เนื่องจากผู้วิจัยไม่ทราบจำนวนที่แน่นอนของประชากรผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกจึงใช้สูตรในการคำนวณกลุ่มตัวอย่าง ของ W.G.Cochran เพื่อหาจำนวนตัวอย่างในการสำรวจ จะได้กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกประมาณ 385 ราย

โดยการเก็บข้อมูล คณะผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลการเลี้ยงนกกรงหัวจุกใน 5 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดสุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช ตรัง สงขลา และยะลา ซึ่งจังหวัดที่กล่าวมา มีปริมาณการเลี้ยงนกกรงหัวจุกเป็นจำนวนมาก

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ สามารถแบ่งตามกลุ่มประชากรได้ ดังนี้

- ผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกทั้งผู้ที่เลี้ยงนกกรงหัวจุกเพื่อฟังเสียงและเลี้ยงเพื่อแข่งขัน จำนวน 385 ราย
- ผู้เพาะเลี้ยงนกและฟาร์มนกกรงหัวจุก จำนวน 19 ราย
- ผู้ผลิตกรงนกและอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 10 ราย
- ผู้จำหน่ายอาหาร ยา ผู้ผลิตอาหารเสริม หนอนนกและผลไม้ จำนวน 10 ราย
- ผู้จัดการแข่งขัน จำนวน 10 ราย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ สามารถแบ่งตามกลุ่มประชากรได้ ดังนี้

- ผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกทั้งผู้ที่เลี้ยงนกกรงหัวจุกเพื่อฟังเสียงและเลี้ยงเพื่อแข่งขัน จำนวน 20 ราย
- ผู้เพาะเลี้ยงนกและฟาร์มนกกรงหัวจุก จำนวน 19 ราย
- ผู้ผลิตกรงนกและอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 8 ราย
- ผู้จำหน่ายอาหาร ยา ผู้ผลิตอาหารเสริม หนอนนกและผลไม้ จำนวน 6 ราย
- ผู้จัดการแข่งขัน จำนวน 10 ราย
- เจ้าหน้าที่สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ ส่วนงานสัตว์ป่า จำนวน 1 ราย
- เจ้าของเฟสบุ๊ค แฟนเพจ “ติดขอบสนามนก” จำนวน 1 ราย

1.4.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ การเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย

1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) คณะผู้วิจัยได้พัฒนาแบบสอบถามเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลปฐมภูมิจากกลุ่มตัวอย่าง โดยแบบสอบถามจะประกอบไปด้วย 5 ชุด ได้แก่ แบบสอบถามสำหรับผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุก สำหรับผู้เพาะพันธุ์นกกรงหัวจุก สำหรับผู้จัดการแข่งขัน สำหรับผู้ผลิตกรง และสำหรับผู้จำหน่ายอาหาร ยา และอุปกรณ์สำหรับเลี้ยงนกกรงหัวจุก โดยแบบสอบถามแต่ละชุดจะมีโครงสร้างข้อมูลที่ประกอบไปด้วยประเด็นคำถาม แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ส่วนแรก เป็นประเด็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง รวมถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมสำหรับการเลี้ยงนกกรงหัวจุก

ในส่วนที่ 2 ผู้วิจัยสอบถามประเด็นคำถามเกี่ยวกับต้นทุนและผลตอบแทนที่ได้รับจากการเลี้ยงนกกรงหัวจุก รวมถึงกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะเจาะจงไปยังกลุ่มผู้เพาะพันธุ์นก ผู้เลี้ยงนก ผู้ผลิตกรงนกและอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง ผู้จำหน่ายอาหาร ยา และผู้ผลิตอาหารเสริม โดยมีลักษณะคำถามที่เกี่ยวข้องกับต้นทุนและราคาที่ขายออกไป เพื่อให้ทราบถึงมูลค่าทางเศรษฐกิจในแต่ละกิจกรรมของการเลี้ยงนกกรงหัวจุก เช่น ต้นทุนในการเพาะพันธุ์นก หรือราคานกที่ซื้อมา อาหารที่ซื้อมา 1 ถุง ใช้ได้กี่วัน มูลค่าของนกกรงหัวจุกที่ขายได้ มูลค่าของนกกรงหัวจุกที่ผ่านสนามแข่งขันแล้วประกวดชนะ ตั้งราคาขายอย่างไร เท่าไร มูลค่าของอาหารนกทั้งหมดที่ผลิตและจำหน่าย รวมถึงยาบำรุง รายได้เฉลี่ยจากการเลี้ยงนกกรงหัวจุก ค่าใช้จ่ายที่ใช้เพาะเลี้ยงนกกรงหัวจุก ค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงนก ค่าใช้จ่ายในการแข่งขันแต่ละครั้ง มีค่าอะไรบ้าง เช่น ค่าสนาม ค่าสมัคร ค่ารางวัล ฯลฯ แล้วนำข้อมูลทั้งหมดมาประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจในการเลี้ยงนกกรงหัวจุกและกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับการเลี้ยงนกกรงหัวจุกทั้งหมด โดยโครงสร้างของแบบสอบถามที่ใช้ ประกอบไปด้วยข้อมูลดังต่อไปนี้

(1) แบบสอบถามสำหรับผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุก เป็นข้อมูลทั่วไปทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุก ข้อมูลเกี่ยวกับการเลี้ยงนกกรงหัวจุก ต้นทุนและรายได้จากการเลี้ยงนกกรงหัวจุก ข้อมูลปัจจัยที่จำเป็นในการเลี้ยงนกกรงหัวจุก ความเห็นต่อพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าของผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกและสภาพปัญหาในการเลี้ยงนกกรงหัวจุกและข้อเสนอแนะ

(2) แบบสอบถามสำหรับผู้เพาะพันธุ์นกกรงหัวจุก เป็นข้อมูลทั่วไปทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้เพาะพันธุ์นกกรงหัวจุก ข้อมูลเกี่ยวกับการเพาะพันธุ์นกกรงหัวจุก ความเห็นต่อพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าของผู้เพาะพันธุ์นกกรงหัวจุกและสภาพปัญหาในการเพาะพันธุ์นกกรงหัวจุกและข้อเสนอแนะ

(3) แบบสอบถามสำหรับผู้จัดการแข่งขัน เป็นข้อมูลทั่วไปทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้จัดการแข่งขันนกกรงหัวจุก ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการแข่งขันนกกรงหัวจุก และสภาพปัญหาในการจัดการแข่งขันนกกรงหัวจุกและข้อเสนอแนะ

(4) แบบสอบถามสำหรับผู้ผลิตกรง เป็นข้อมูลทั่วไปทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้ผลิตกรง ข้อมูลเงินลงทุนและรายได้ของกิจการ ข้อมูลกระบวนการผลิตและต้นทุนการผลิต และสภาพปัญหาในการผลิตกรงนกกรงหัวจุกและข้อเสนอแนะ

(5) แบบสอบถามสำหรับผู้จำหน่ายอาหาร ยา และอุปกรณ์สำหรับเลี้ยงนกกรงหัวจุก เป็นข้อมูลทั่วไปทางเศรษฐกิจและสังคมของจำหน่ายอาหาร ยา และอุปกรณ์สำหรับเลี้ยงนกกรงหัวจุก ข้อมูลเกี่ยวกับต้นทุนและราคาอาหารและอุปกรณ์ต่าง ๆ และสภาพปัญหาในการจำหน่ายอาหาร ยา และอุปกรณ์สำหรับเลี้ยงนกกรงหัวจุกและข้อเสนอแนะ

ในขณะเดียวกันยังมีการรวบรวมข้อมูลโดยการออกแบบแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง โดยแบ่งประเด็นออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ 1) ด้านวิถีชีวิต 2) ด้านศิลปวัฒนธรรม และ 3) ด้านสังคม/เครือข่าย

โดยมีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับทางด้านเศรษฐกิจครอบคลุมทั้ง 3 ประเด็น เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) กับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องอื่น ๆ (key informants) เช่น เจ้าหน้าที่สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ ส่วนงานสัตว์ป่า ฯลฯ และเพื่อค้นหาข้อมูลเหล่านั้นให้ชัดเจนมากที่สุด คณะผู้วิจัยได้ทำการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริม หรือ ยกระดับการเลี้ยงนกกรงหัวจุกให้สามารถสร้างเศรษฐกิจ และเชื่อมโยงกับสังคมวัฒนธรรมได้ ผู้วิจัยจึงเลือกใช้วิธีการบันทึกเสียงและภาพถ่ายที่ให้ผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบโดยจะไม่เปิดเผยให้เห็นถึงรายละเอียดของผู้ให้ข้อมูล สถานที่ที่ชัดเจนตั้งแต่เริ่มต้น จนเสร็จสิ้นร่วมด้วย ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการนำมาศึกษาซ้ำภายหลังและเป็นการเพิ่มมิติมุมมองจากที่เหตุการณ์นั้นได้ผ่านไปแล้ว ซึ่งเป็นการสังเกตไม่มีส่วนร่วมอีกรูปแบบหนึ่ง ฉะนั้นงานวิจัยนี้จึงมีการสังเกตทั้งแบบมีส่วนร่วมและแบบไม่มีส่วนร่วม ร่วมกับการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ส่วนดังนี้

(1) กลุ่มผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกในพื้นที่ ทั้งที่เป็นผู้ที่เพาะเลี้ยงนกกรงหัวจุก ผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกเพื่อฟังเสียง ผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกเพื่อการแข่งขัน ในการสัมภาษณ์จะสอบถามข้อมูลในเชิงปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรมจากการเลี้ยงนกกรงหัวจุกในหมู่ผู้เลี้ยงนกในภาคใต้

(2) กลุ่มคนที่ได้รับประโยชน์จากกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับการเลี้ยงนกกรงหัวจุกในพื้นที่ภาคใต้ ได้แก่ ผู้ผลิตกรงนกและอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงนกกรงหัวจุก ผู้ผลิตอาหารและจำหน่ายอาหารนก ผู้จัดการแข่งขัน ฯลฯ เพื่อเก็บข้อมูลกิจกรรมที่นอกเหนือจากการเลี้ยงนกกรงหัวจุก ซึ่งการได้มาของกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยจะใช้การคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง โดยพิจารณาจากคุณสมบัติและลักษณะของกลุ่มตัวอย่างแต่ละคนเพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายที่กำหนด โดยใช้วิธี Snow ball โดยการติดต่อผ่านสมาคมผู้เพาะเลี้ยงนกกรงหัวจุกแห่งประเทศไทย ชมรมผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกในจังหวัดต่าง ๆ ให้แนะนำผู้ที่เหมาะสมและมีความรู้เกี่ยวกับนกกรงหัวจุกเพื่อที่ผู้วิจัยจะได้คัดเลือกและทำการสัมภาษณ์ต่อไป

2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) รวบรวมข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้า โดยเอกสารที่นำมาศึกษานั้น ได้แก่ เอกสารจากหนังสือ บทความวิชาการ เอกสารงานวิชาการออนไลน์ และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเชื่อมโยงปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มคนต่างเชื้อชาติ ต่างศาสนา ผ่านกิจกรรมการเลี้ยงนกกรงหัวจุก ห่วงโซอุปทานและสถานการณ์นกกรงหัวจุกในประเทศไทย

1.4.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ข้อ 1 เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์การศึกษา ข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสอบถามผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกในพื้นที่ภาคใต้รวมถึงผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องอื่น ๆ กลุ่มผู้ที่ได้รับประโยชน์จากกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงนกกรงหัวจุก ผู้จัดการแข่งขันประชันเสียงนกกรงหัวจุกในพื้นที่เป้าหมาย จะถูกนำเสนอ และวิเคราะห์ในรูปแบบ ข้อมูลตารางความถี่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด ต่ำสุด และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อทำให้ทราบถึงข้อมูลทั่วไปทางเศรษฐกิจและสังคมของกลุ่มตัวอย่างและข้อมูลอื่น ๆ ที่จำเป็น

เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ข้อ 2 เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์การศึกษา ผู้วิจัยจะเริ่มตรวจสอบข้อมูลด้วยวิธีการตรวจสอบข้อมูลของการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ การตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) ซึ่งได้ทำการตรวจสอบแบบสามเส้า 2 ครั้ง คือ ขณะเก็บข้อมูล และภายหลังเก็บข้อมูล โดยจะแบ่งตรวจสอบด้านข้อมูล คือ ผู้วิจัยจะใช้วิธีเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลายๆ และข้อมูลจากหลายๆ แหล่ง จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ เพื่อค้นหาข้อมูลที่น่าเชื่อถือมากที่สุด ด้านเวลา ผู้วิจัยเลือกเก็บข้อมูลในขณะที่ อยู่ระหว่างการกิจกรรมการเพาะพันธุ์ การเลี้ยงนกฯ และเก็บข้อมูลซ้ำอีกครั้ง ภายหลังเมื่อสิ้นสุดการกิจกรรมการเพาะพันธุ์ การเลี้ยงนกฯแล้ว ทั้งนี้เพื่อเป็นการตรวจสอบซ้ำเกี่ยวกับข้อมูลที่ได้มาว่ามีความสมบูรณ์ และสอดคล้องกันมากน้อยอย่างไร ซึ่งจะนำไปสู่การได้ข้อมูลที่ถูกต้องและน่าเชื่อถือมากที่สุด โดยศึกษาจากการการเชื่อมโยงปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรม และแนวคิดปรากฏการณ์วิทยา และการสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคมมาเป็นกรอบพื้นฐานในการเก็บรวบรวมข้อมูลและเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูลหลังจากออกจากสนามวิจัยมาแล้ว สำหรับการวิเคราะห์นั้นผู้วิจัยเลือกวิธีการแบบพรรณนาวิเคราะห์ร่วมกับการวิพากษ์ ทั้งในส่วนของการค้นหาการกระทำเชิงอำนาจที่ได้เข้ามากำหนดพื้นที่ด้วย

1.5 ขอบเขตการวิจัย

1.5.1 ขอบเขตด้านประชากร

การวิจัยครั้งนี้กำหนดกลุ่มตัวอย่างไว้ 4 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 ผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกในพื้นที่ภาคใต้ ได้แก่ ผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกไว้เพื่อฟังเสียงและสุดท้ายกลุ่มผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกไว้เพื่อการแข่งขัน

กลุ่มที่ 2 กลุ่มผู้ที่ได้รับประโยชน์จากกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงนกกรงหัวจุก ได้แก่ ผู้เพาะพันธุ์นกกรงหัวจุกไว้จำหน่าย ผู้จำหน่ายอาหารนกกรงหัวจุก ผู้ผลิตและจัดจำหน่ายกรงนกและอุปกรณ์อื่น ๆ ผู้จำหน่ายอาหารนก เช่น หนอนนกและผลไม้ ยา อุปกรณ์ตกแต่งกรงนก ผู้ผลิตอาหารเสริม

กลุ่มที่ 3 นายหน้า ผู้จัดการแข่งขันประชันเสียงนกกรงหัวจุกในพื้นที่เป้าหมาย

กลุ่มที่ 4 เจ้าหน้าที่สำนักงานบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่รับผิดชอบงานส่วนสัตว์ป่า

1.5.2 ขอบเขตด้านพื้นที่

ในการวิจัยได้กำหนดพื้นที่ ที่ใช้ในการศึกษาคือ ภาคใต้ของไทยโดยมุ่งเน้นจังหวัดที่มีการเลี้ยงนกกรงหัวจุกแพร่หลายได้แก่ จังหวัดสุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช ตรัง สงขลา และยะลา สาเหตุที่เลือก 5 จังหวัดนี้ก็เนื่องจาก จังหวัดสุราษฎร์ธานีและนครศรีธรรมราช เป็น 2 จังหวัดใหญ่ที่มีการเลี้ยงนกกรงหัวจุกกันอย่างแพร่หลายมีฟาร์มเพาะพันธุ์นกกรงหัวจุกขนาดใหญ่ กลางและเล็ก ในขณะเดียวกัน ผู้วิจัยเลือกจังหวัดยะลาและตรัง เป็นจังหวัดเป้าหมาย เนื่องจากทั้ง 2 จังหวัดมีการจัดแข่งขันประชันเสียงร้องนกกรงหัวจุก ซึ่งเป็นสนามแข่งขันที่ได้รับความนิยมแพร่หลายแห่งหนึ่งในภาคใต้ ส่วนจังหวัดสุดท้ายที่ผู้วิจัยเลือกเป็นตัวแทนของประชากรคือ จังหวัดสงขลา เนื่องจากอำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา เป็นอำเภอที่มีการผลิตกรงนกกรงหัวจุกที่ใหญ่ที่สุดในภาคใต้และมีการซื้อขายกรงนกและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับนกกรงหัวจุกทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศเป็นจำนวนมาก

1.5.3 ขอบเขตด้านเนื้อหา

1.5.3.1 ศึกษารวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการเลี้ยงนกกรงหัวจุกและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงนกกรงหัวจุกว่าสามารถสร้างประโยชน์อะไรให้กับประชาชนในพื้นที่ภาคใต้ จากกลุ่มตัวอย่างทั้ง กลุ่ม 3 กลุ่ม โดยมีประเด็นที่จะศึกษาดังนี้

1) ข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ทั่วไปของการเลี้ยงนกกรงหัวจุก ประกอบด้วย ประการแรก การพิจารณาระบบสิทธิ์และกฎหมายของรัฐที่เกี่ยวข้องการการเลี้ยงนกกรงหัวจุก ผ่อนผันกฎระเบียบเพื่อให้การขยายพันธุ์นกและการเคลื่อนย้ายนกออกนอกพื้นที่สะดวก ประการที่สอง การได้มาของสายพันธุ์นกกรงหัวจุก ประการที่สาม วิธีการเลี้ยงนกกรงหัวจุก ประการที่สี่ การเพาะพันธุ์นก

2) ข้อมูลเกี่ยวกับประโยชน์ที่ได้รับจากการเลี้ยงนก และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงนกกรงหัวจุก ซึ่งประกอบด้วย การสร้างอาชีพ สร้างรายได้ การปฏิสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงนกกรงหัวจุก เช่น การผลิต จำหน่ายอาหารนก การทำกรงนก ผู้เลี้ยงหนอนนก ผู้ปลูกกล้วยหิน ฯลฯ ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการแข่งขัน มูลค่าเพิ่มของนกกรงหัวจุกที่ชนะการแข่งขันประชันเสียงร้อง

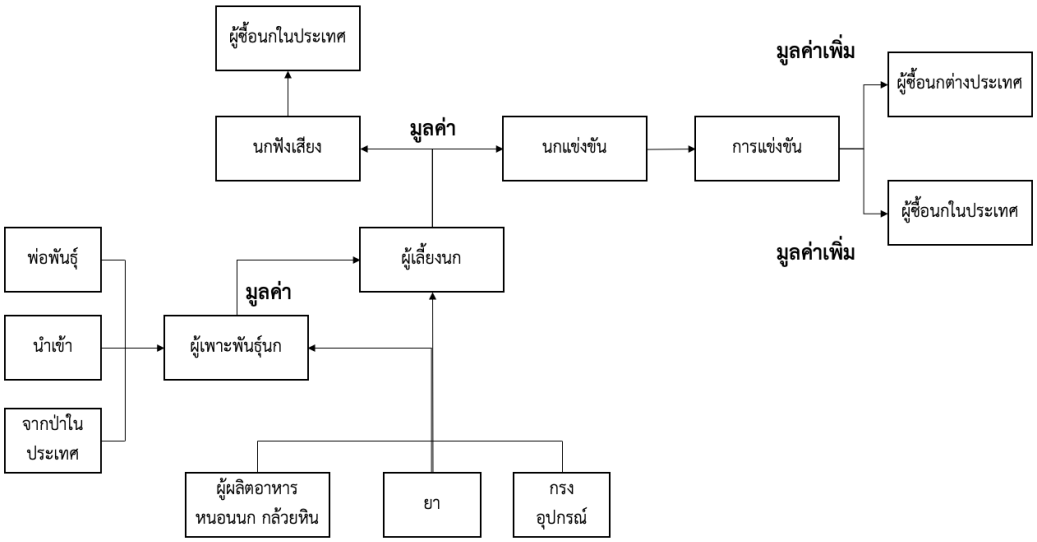
1.5.3.2 ศึกษารวมรวบข้อมูล ความเชื่อมโยงและการส่งเสริมความสัมพันธ์ด้านสังคมวัฒนธรรมของการเลี้ยงนกกรงหัวจุกของประชาชนในพื้นที่ภาคใต้ จากผู้ให้ข้อมูลทั้ง 4 กลุ่มว่า ในการเลี้ยงนกกรงหัวจุกมีปัจจัยอะไรบ้างที่สามารถทำให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และประชาชนได้ประโยชน์จริง ๆ จากการเลี้ยงนกกรงหัวจุกหรือไม่ เกิดปัญหาสูญเสียเวลาจากการทำงานหลักหรือเปล่า ในการที่ประชาชนนำนกกรงหัวจุกไปซ้อมร้องตามร้านน้ำชาหรือในสถานที่ต่าง ๆ รวมถึงศึกษา

ว่านายทุนเข้ามาหาประโยชน์จากกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในกระบวนการเลี้ยงนกกรงหัวจุกหรือไม่

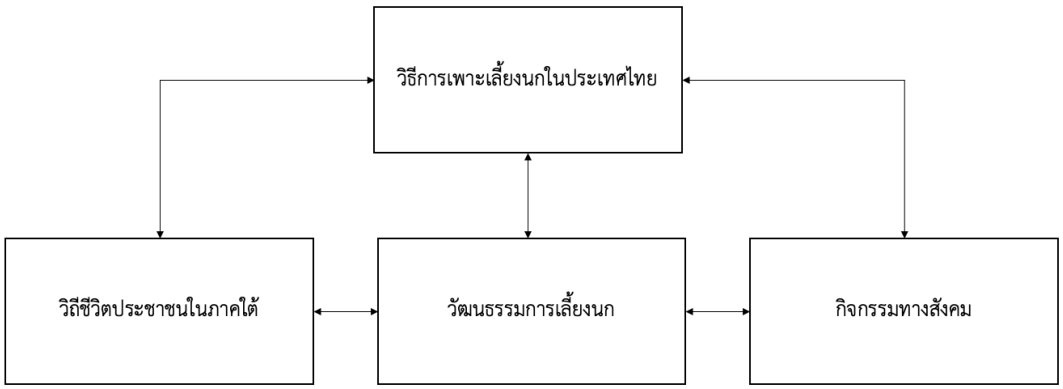
1.5.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา

การวิจัยครั้งนี้จะใช้เวลาในการดำเนินการภายในระยะเวลา 8 เดือน นับตั้งแต่วันที่ลงนามในสัญญา (ระหว่างเดือนสิงหาคม 2562-เมษายน 2563)

1.6 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1.1 สถานการณ์ทั่วไปเกี่ยวกับการเลี้ยงนกกรงหัวจุกและที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเลี้ยงนกกรงหัวจุก

ภาพที่ 1.2 โครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมวัฒนธรรมของการเลี้ยงนกกรงหัวจุก
ของประชาชนในพื้นที่ภาคใต้

1.7 นิยามศัพท์เฉพาะ

อารี พุ่มประไวทย์และศราวุธ ทองเนื้อห้า (2557) ได้ให้นิยามศัพท์เฉพาะต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับนกกรงหัวจุกไว้ดังนี้

1) นกกรงหัวจุก ไว้ดังนี้ นกกรงหัวจุกที่มีชื่อเรียกอย่างเป็นทางการว่า นกปรอดหัวโขนเคราแดงหรือนกพิชหลิว ชื่อเรียกทางวิทยาศาสตร์ว่า Pycnomotus Jocosus เป็นนกที่มีการคุ้มครองตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 มาตรา 17 ให้เป็นสัตว์ป่าชนิดที่เพาะพันธุ์ได้ตามพระราชบัญญัติการเพาะพันธุ์สัตว์ป่า พ.ศ.2549

2) การเพาะพันธุ์นก หมายถึง การเพาะพันธุ์โดยได้รับใบอนุญาตการเพาะพันธุ์ที่ถูกต้องและการเพาะพันธุ์ที่ไม่ได้รับใบอนุญาต โดยสามารถแบ่งประเภทของนกได้ดังนี้

2.1) ลูก 50 หมายถึง ลูกนกที่เกิดจากการผสมพันธุ์ครั้งแรกระหว่างนกกรงหัวจุกกับนกปรอดหน้านวล

2.2) ลูก 75 หมายถึง ลูกนกที่เกิดจากการผสมพันธุ์ระหว่างลูกนก 50 กับนกกรงหัวจุก

2.3) ลูก 95 หมายถึง ลูกนกที่เกิดจากการผสมพันธุ์ระหว่างลูกนก 75 กับนกกรงหัวจุก

3) การเลี้ยงนก หมายถึง การได้รับอนุญาตจากสำนักงานบริหารทรัพยากรเขตพื้นที่ในการเลี้ยงและการเลี้ยงที่ไม่มีใบอนุญาต

4) การแข่งขันนก หมายถึง การนำนกมาร่วมการแข่งขันร้องเพลง โดยมีการกำหนดกติกาและของรางวัล สามารถจัดได้ในทุกสัปดาห์ และการจัดแข่งขันพิเศษ เนื่องในโอกาสต่าง ๆ

5) การซื้อ-ขายนก หมายถึง การซื้อขายนกจากฟาร์มเพาะพันธุ์ จากสนามแข่งขัน และนกที่ดักจับมาจากป่าภายในประเทศและต่างประเทศ

บทที่ 2

ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาการเลี้ยงนกกรงหัวจุกเชิงเศรษฐกิจและการส่งเสริมความสัมพันธ์ในด้านสังคมวัฒนธรรมของประชาชนในภาคใต้ มีวัตถุประสงค์ 1) วิเคราะห์สถานการณ์ทั่วไปในการเลี้ยงนกหัวจุก รวมถึงกิจกรรมที่เกี่ยวเนื่องกับการเลี้ยงนกกรงหัวจุกของประชาชนในพื้นที่ภาคใต้ โดยเน้นผลประโยชน์ที่ได้รับทางด้านเศรษฐกิจ 2) ศึกษาการเชื่อมโยงปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มคนต่างเชื้อชาติ ต่างศาสนา ผ่านกิจกรรมการเลี้ยงนกกรงหัวจุกในภาคใต้ของไทย การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องสามารถนำเสนอแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้ตามประเด็นดังนี้

2.1 ห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain)

ห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain) หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า เครือข่ายโลจิสติกส์ (Logistics Network) หมายถึง เป็นระบบขององค์กร บุคคลที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมในการเคลื่อนย้ายทรัพยากร สินค้าและบริการ การไหลของวัตถุดิบของการผลิต จากผู้ผลิตจนถึงผู้บริโภค โดยมีการเรียบเรียงการไหลของข้อมูลตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ ดังนั้นสามารถสรุปได้ว่าห่วงโซ่อุปทานคือ การกำหนดกระบวนการ บูรณาการ วางแผนกลยุทธ์ การปฏิบัติ การจัดการทรัพยากรการผลิต การจัดส่งสินค้าจากผู้ผลิตทุกระดับจนถึงมือลูกค้าทุกระดับ

ในส่วนของห่วงโซ่อุปทานของอุตสาหกรรมสินค้าเกษตรหรืออาหาร มีความซับซ้อนน้อยกว่าเมื่อเทียบกับห่วงโซ่อุปทานของอุตสาหกรรมอื่น ๆ เนื่องจากประกอบด้วยหน่วยหลักๆ ไม่มาก โดยมีหน่วยผลิตที่สำคัญไม่มากมายนัก เช่น เกษตรกรผู้เพาะปลูกหรือผู้เพาะเลี้ยง โรงงานบรรจุวัตถุดิบขั้นต้น โรงงานบรรจุผลิตภัณฑ์อาหาร ผู้ค้าส่ง ผู้ค้าปลีกและผู้บริโภค นอกจากนี้หน่วยของห่วงโซ่อุปทานส่วนใหญ่หรือทั้งหมดมักตั้งอยู่ในประเทศ แต่ก็ยังเผชิญกับปัญหาที่สำคัญของห่วงโซ่อุปทานสินค้าเกษตรคือ ความยาวในมิติเวลาของห่วงโซ่อุปทาน และการมีผู้ผลิตต้นน้ำหรือเกษตรจำนวนมากและเป็นเกษตรรายย่อย ในด้านความยาวในมิติของเวลาพบว่า การผลิตสินค้าการเกษตรไม่ว่าจะเป็นพืชหรือสัตว์ ซึ่งเริ่มจากต้นน้ำไปถึงปลายน้ำ ต้องอาศัยหรือใช้เวลาค่อนข้างมาก ยกตัวอย่างเช่น การแปรรูปสุกรต้องเวลาในห่วงโซ่อุปทานไม่ต่ำกว่า 12 เดือน ปัญหาอย่างหนึ่งของห่วงโซ่อุปทานคือ ในส่วนของผู้ผลิตต้นน้ำ บางอุตสาหกรรมสินค้าเกษตรจะมีเกษตรรายย่อยเป็นจำนวนมาก ซึ่งเป็นอุปสรรคที่สำคัญในการจัดการห่วงโซ่อุปทานสินค้าเกษตรและอาหาร เพราะการจะเชื่อมโยงเกษตร

จำนวนมากกับหน่วยผลิตอื่น ๆ ในโซ่อุปทานเพื่อให้การจัดการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพเป็นเรื่องยาก

2.1.1 กิจกรรมในห่วงโซ่อุปทาน (Activities in a Supply Chain)

ผู้เกี่ยวข้องในห่วงโซ่อุปทาน แบ่งตามประเภทของผู้จัดส่งและลูกค้าได้ดังภาพที่ 2.1 โดยนับจากผู้ผลิตเป็นหลัก และผู้จัดส่งวัตถุดิบได้แก่ ผู้ผลิตโดยตรงเรียกว่า ผู้จัดส่งสินค้าลำดับแรก (First tier Supplier) และผู้จัดส่งไปยังผู้จัดส่งลำดับแรกเรียกว่า ผู้จัดส่งลำดับที่สอง (Second Supplier) โดยกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ก่อนที่วัตถุดิบจะเข้าสู่องค์กรหรือกระบวนการผลิต จะถูกเรียกว่ากิจกรรมต้นน้ำ (Upstream Activities) ในทางตรงกันข้าม กิจกรรมที่เกิดขึ้นหลังสินค้าออกจากองค์กรเรียกว่ากิจกรรมปลายน้ำ (Downstream Activities) โดยผู้บริโภคหรือลูกค้าโดยตรงขององค์กรเรียกว่าลูกค้าลำดับแรก (First tier customer) จนกระทั่งถึงมือผู้บริโภค ณ ปลายทาง เรียกว่าผู้บริโภคลำดับสุดท้าย (Final customer) ตัวอย่างเช่น อุตสาหกรรมการผลิตข้าว ประกอบด้วยกิจกรรมต้นน้ำ จะประกอบไปด้วยชาวนาซึ่งเป็นผู้จัดส่งสินค้าเริ่มต้น เมื่อได้ข้าวเปลือก ชาวนาจะส่งขายไปยังท่าข้าวหรือผู้จัดส่งรายต่อไป จนกระทั่งไปถึงโรงงานผู้ผลิตแป้งข้าวเจ้า ซึ่งเป็นผู้จัดส่งลำดับแรกของผู้ผลิต หลังจากผลิตภัณฑ์ผ่านกระบวนการผลิต สินค้าที่ได้จะถูกส่งต่อไปให้กับผู้ค้าส่งรายใหญ่ ผู้ค้าส่งรายย่อย ผู้ค้าปลีก ร้านค้าปลีกรายย่อย จนกระทั่งถึงมือผู้บริโภค เป็นลำดับสุดท้าย ซึ่งกิจกรรมการผลิตตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ สามารถแสดงได้ดังรูปที่ 2.1

นอกจากนี้ ห่วงโซ่อุปทานยังมีองค์กรย่อย รอบ ๆ องค์กร โดยมีหลักการเช่นเดียวกับในภาพที่ 2.1 แต่จะมีองค์ประกอบที่มากกว่า ซึ่งประกอบไปด้วยผู้จัดส่งวัตถุดิบ (Material suppliers) ผู้ประกอบชั้นส่วนต่าง ๆ (Component Suppliers) ผู้ประกอบชิ้นส่วนย่อย (Sub-assembly suppliers) ผู้ผลิต ผู้ค้าส่ง (Wholesalers) ผู้ค้าปลีก (Retailer) และผู้บริโภค (End Users) ตามลำดับ ซึ่งสามารถแสดงได้ดังรูปที่ 2.2

รูปที่2.3 แสดงรูปแบบของห่วงโซ่อุปทานนกกรงหัวจุก ซึ่งผู้วิจัยสามารถเขียนการไหลของผลิตภัณฑ์ในห่วงโซ่อุปทานของนกกรงหัวจุก โดยสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ส่วน ดังนี้

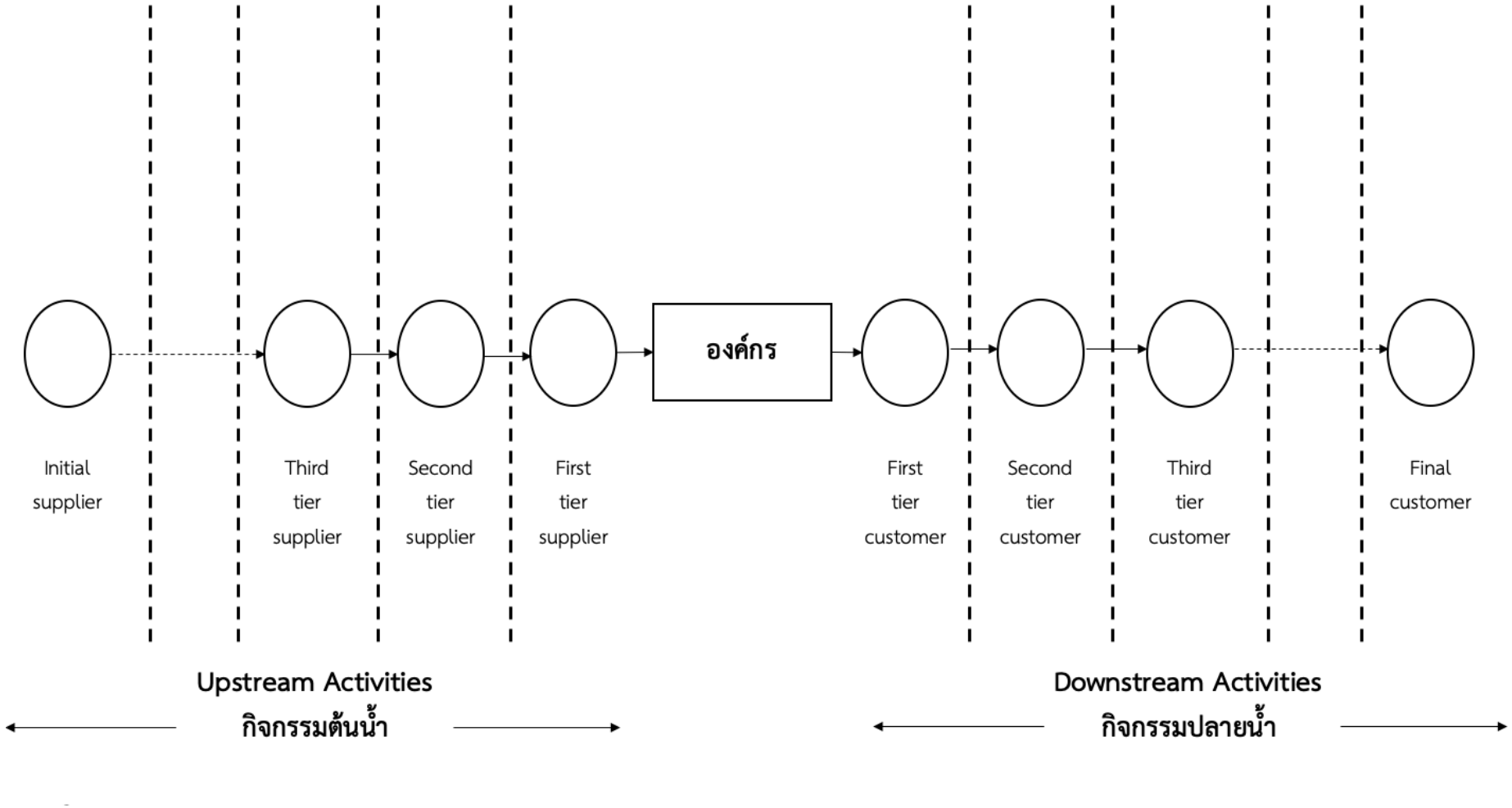
กิจกรรมต้นน้ำ องค์ประกอบหลักของกิจกรรมต้นน้ำคือ ผู้เพาะพันธุ์นก โดยจะกล่าวถึงการได้มาของนกกรงหัวจุก ส่วนใหญ่จะมีด้วยกัน 3 วิธีคือ ดักจับนกกรงหัวจุกจากในป่าตามธรรมชาติ ประการที่สอง ผู้เพาะพันธุ์นก จะเพาะพันธุ์นกทั้งที่ถูกกฎหมายซึ่งได้รับใบอนุญาตการเพาะพันธุ์ที่ถูกต้องกับการเพาะพันธุ์ที่ไม่ได้รับการอนุญาต โดยในการผสมพันธุ์จะมีด้วยกัน 3 ประเภทคือ

ลูก 50 คือ ลูกนกที่เกิดจากการผสมพันธุ์ระหว่างพ่อหรือแม่พันธุ์ของนกกรงหัวจุกกับนกปรอดหน้านวล นกขมิ้นเหลืองอ่อน ฯลฯ

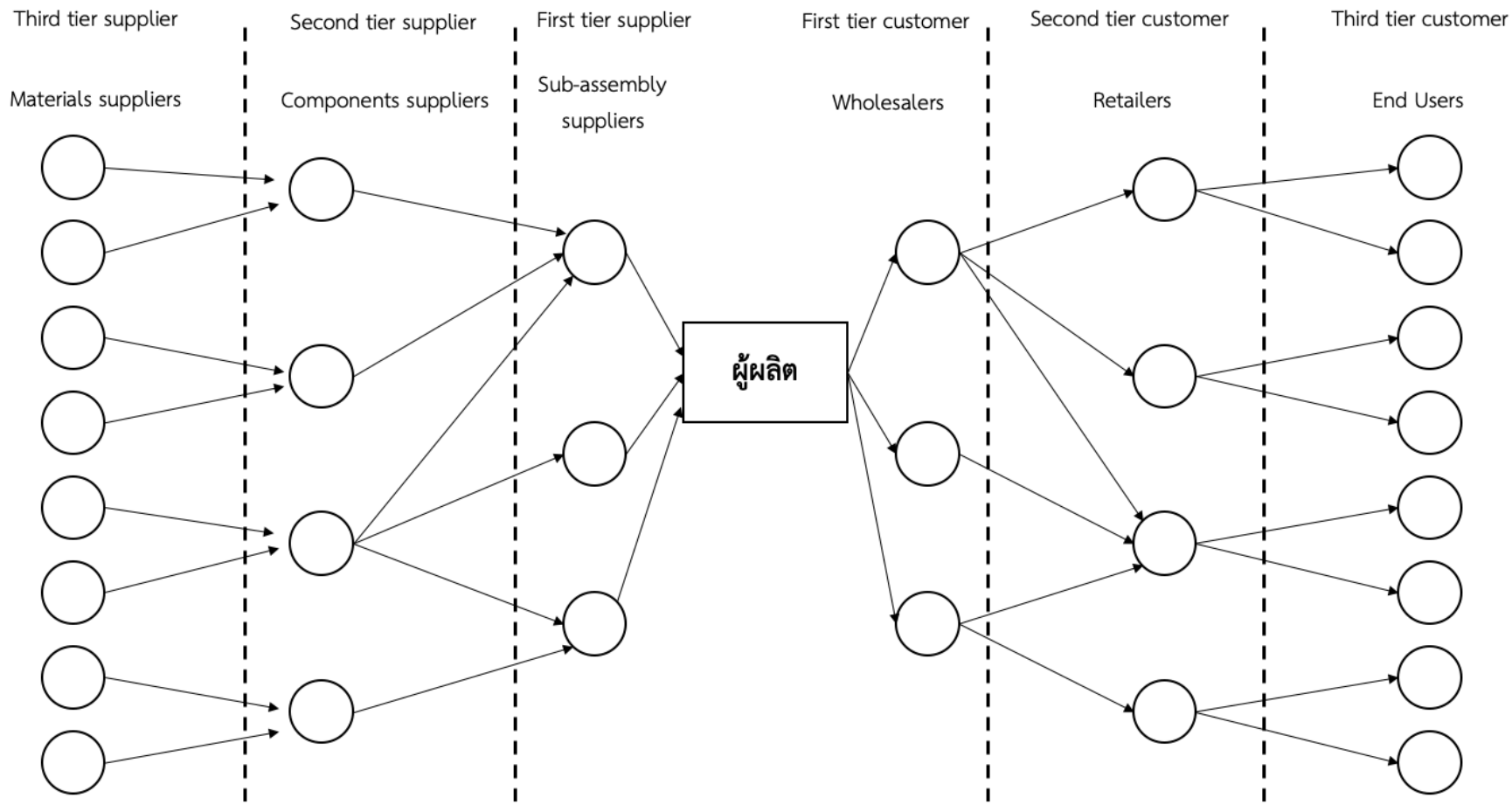
ลูก 75 คือ ลูกนกที่เกิดจากการผสมระหว่างลูกนกกรงหัวจุก 50 กับนกกรงหัวจุก

ลูก 95 คือ ลูกนกที่เกิดจากการผสมระหว่างลูกนกกรงหัวจุก 75 กับนกกรงหัวจุก

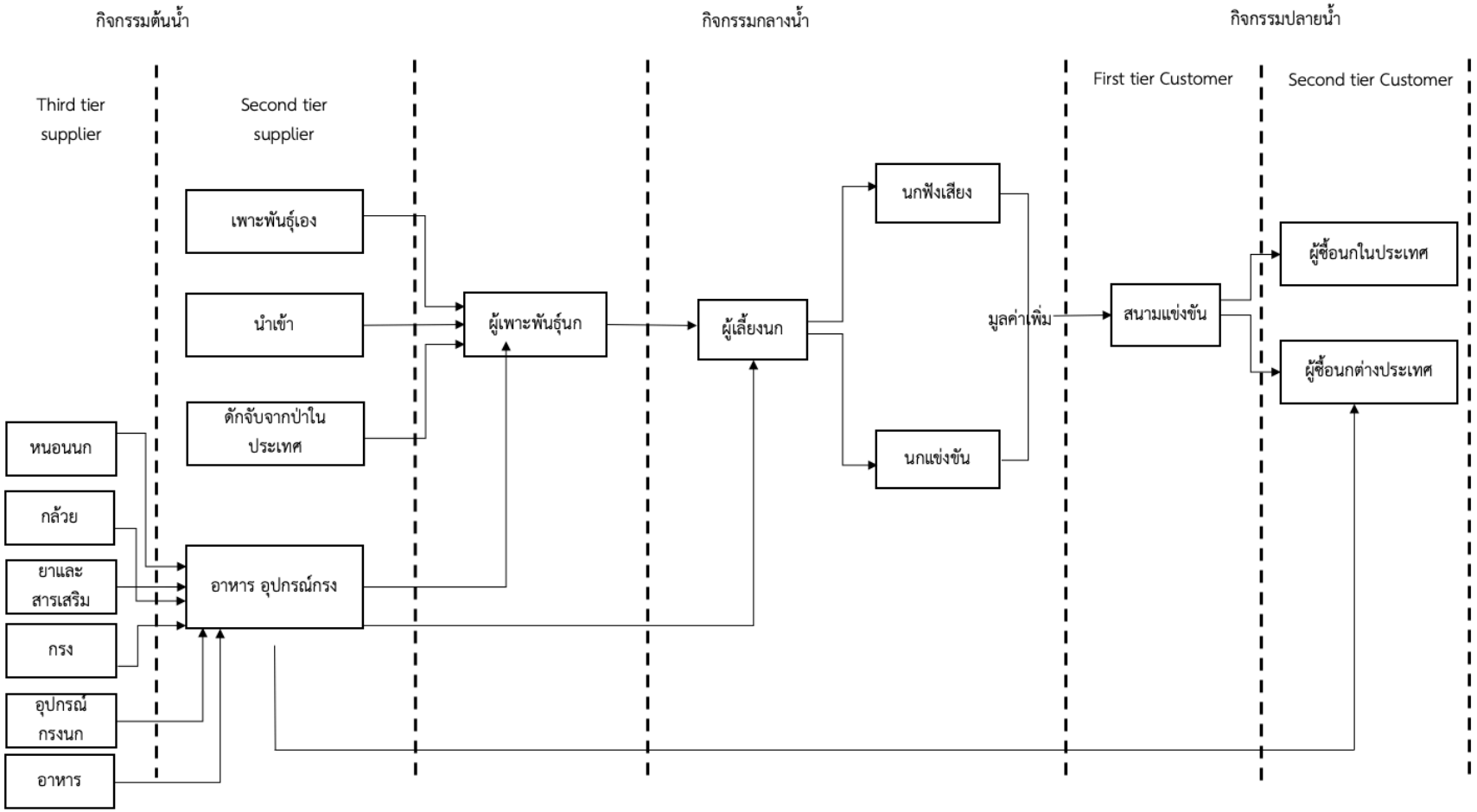
ส่วนประเภทสุดท้าย ทางคณะผู้วิจัย ตั้งสมมติฐานว่า อาจจะเป็นไปได้ว่า ทางผู้เพาะนก อาจมีการนำเข้านกกรงหัวจุกจากต่างประเทศหรือประเทศเพื่อนบ้าน เช่น มาเลเซียหรือเวียดนาม เป็นต้น

ภาพที่ 2.1 กิจกรรมต่าง ๆ ในห่วงโซ่อุปทาน (พรธิภา องค์คุณารักษ์, 2554 : 16)

ภาพที่ 2.2 ห่วงโซ่อุปทานรอบ ๆ องค์กร (พรธิภา องค์คุณารักษ์, 2554 : 17)

ภาพที่ 2.3 ห่วงโซ่อุปทานของนกกรงหัวจุก

นอกจากผู้เพาะนกจะอยู่ในส่วนของผู้ผลิตลำดับที่หนึ่งแล้วนั้น ยังมีผู้ผลิตอีกหนึ่งประเภทที่อยู่ในผู้ผลิตลำดับที่หนึ่งด้วยเช่นกันคือ ผู้จำหน่ายกรงนกและอุปกรณ์กรงนก ไม่ว่าจะเป็นกรงนก ผ้าคลุมกรงนก หัวกรงจุกและอุปกรณ์อื่น ๆ ก็จะอยู่ในขั้นตอนนี้ด้วย และยังมีผู้จำหน่ายอาหารนกและยาบำรุงรักษานก ซึ่งผู้จำหน่ายอาจจะเป็นผู้ผลิตอาหารนกด้วยเช่นกัน ยกตัวอย่างเช่น กล้วยหิน ข้าวเปลือก ยา ฯลฯ หรืออาจจะรับอาหารนกมาจากผู้ผลิตอาหารนกอีกทอดหนึ่งก็ได้ ซึ่งถ้ารับมาจากบุคคลอื่น บุคคลนั้นจะกลายเป็นผู้จัดส่งวัตถุดิบหรือผู้ผลิตลำดับที่สอง ซึ่งก็อยู่ในกิจกรรมต้นน้ำเช่นเดียวกัน

กิจกรรมกลางน้ำ จะประกอบไปด้วย ผู้เลี้ยงนก ซึ่งผู้เลี้ยงนกจะได้รับการส่งต่อผลิตภัณฑ์ ในที่นี้คือนกกรงหัวจุก จากผู้เพาะพันธุ์นก โดยผู้เลี้ยงนกมีด้วยกัน 2 ประเภทคือ ผู้เลี้ยงนกเพื่อฟังเสียงและผู้เลี้ยงนกเพื่อการแข่งขัน โดยผู้เลี้ยงนกทั้ง 2 ประเภท จะมีการนำนกไปซ้อมร้องตามพื้นที่ต่าง ๆ ที่ผู้เลี้ยงนก มีการนัดกัน เช่นตามร้านน้ำชา สวนยาง ปั๊มน้ำมันร้าง แล้วแต่วันที่นัดแนะกันในแต่ละท้องถิ่น เพื่อนำนกไปแขวน เพื่อให้นกได้ซ้อมร้อง โดยในการซ้อมร้อง นกบางตัวอาจจะได้รับติดต่อขอซื้อโดยไม่ผ่านสนามแข่งขันก็ได้ หรือบางตัวอาจจะลงแข่งขัน เนื่องจากผู้เลี้ยงนกอาจจะต้องการให้ราคานกสูงขึ้น ตามความต้องการของผู้ซื้อ ที่ได้เข้ามาทดสอบการร้องของนกในสนามประลอง

ในส่วนของกิจกรรมปลายน้ำ หลังจากที่ผู้เลี้ยงนก นำนกที่เลี้ยงไว้ไปแข่งขัน ถ้านกตัวไหนร้องดี ครบยก อาจจะถูกติดต่อขอซื้อจากผู้เลี้ยงนกทั้งในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกในต่างประเทศ ก็จะเป็นห่วงโซ่อุปทานของผู้ผลิตนกกรงและอุปกรณ์นกกรงหัวจุกอีกทอดหนึ่งด้วยเช่นกัน

2.2 แนวคิดปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenology)

การวิจัยแบบปรากฏการณ์วิทยาเป็นทั้งปรัชญา และวิธีการที่มุ่งศึกษาและทำความเข้าใจประสบการณ์การดำเนินชีวิตในแต่ละวันของบุคคลว่าแท้จริงแล้วบุคคลนั้นรับรู้และให้ความหมายกับประสบการณ์ที่กระทำอย่างไรบ้าง มีความคิด ความรู้สึกอย่างไรต่อบุคคล และเหตุการณ์แวดล้อมต่าง ๆ จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่ามีผู้ให้ความหมายของปรากฏการณ์วิทยา ดังนี้

Wood & Haber (2002) ได้อธิบายการวิจัยแบบปรากฏการณ์วิทยา เป็นกระบวนการของการเรียนรู้และทำความเข้าใจความหมายของประสบการณ์ของมนุษย์ ผ่านการสนทนากับบุคคลซึ่งใช้ชีวิตอยู่ในประสบการณ์นั้น ๆ ขณะที่ Houser (2008) ได้ขยายความว่าปรากฏการณ์วิทยา เป็นการศึกษาประสบการณ์ชีวิตของบุคคลที่ต้องเผชิญกับสิ่งที่ปรากฏขึ้นกับบุคคลนั้น เช่นเดียวกัน อารีย์ วรรณ อ่วมตานี (2549) กล่าวว่า ปรากฏการณ์วิทยา เป็นการศึกษาที่มีพื้นฐานมาจากสาขาปรัชญาในการทำความเข้าใจความเชื่อมโยงของมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมในโลก โดยศึกษาปรากฏการณ์ใดปรากฏการณ์หนึ่งที่สนใจ จากคำบอกเล่าของผู้มีประสบการณ์ตรง เพื่อค้นหาแก่นแท้ ของ

ปรากฏการณ์นั้นให้มีความชัดเจน โดยมีภาษาเป็นสื่อขั้นต้นในการถ่ายทอดความหมายของประสบการณ์ชีวิตของมนุษย์ในทำนองเดี่ยวกับ ชาย โพธิสิตา (2550) ได้อธิบายถึงปรากฏการณ์วิทยาว่าเป็นเครื่องมือในการศึกษาปรากฏการณ์และประสบการณ์ชีวิตของมนุษย์ โดยมุ่งทำความเข้าใจความหมายประสบการณ์ชีวิตที่บุคคลได้ประสบเป็นหลัก

ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร (2544) ได้อธิบายถึงปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenology) โดยมีแนวคิดที่สำคัญว่าความรู้ความจริง เกิดจากการตระหนักรู้ของจิตใจมนุษย์ พยายามสร้างความเชื่อมโยงระหว่างโลกของผู้ศึกษา (Subjective) กับโลกของวัตถุ (Objective) และให้ความสำคัญกับโลกของผู้ศึกษามากกว่าโลกของวัตถุความรู้ ความจริง เกิดจากการตระหนักรู้ของจิตใจ/จิตสำนึก (Consciousness) หรือประสบการณ์จะกำหนดและให้ ความหมาย (Enact and Meaning of Object) ต่อโลกของวัตถุเหล่านั้น ผู้ศึกษาต้อง ตั้งคำถามชวนสงสัย กับสิ่งที่คุ้นชิน การสร้างความรู้ความจริงอาศัยจิตสำนึกของผู้ศึกษาด้วยวิธี “Transcendental Phenomenological Reduction” โดยมีขั้นตอนที่สำคัญคือ การใส่วงเล็บตัวผู้ศึกษา/ผู้วิจัย (Bracketing) เพื่อให้อิสระจากความรู้ความจริงชุดเดิม ๆ ที่เรามักจะยอมรับ ยอมตามกับโลกทางวัตถุที่ปรากฏต่อหน้าเรา อย่างง่ายดายและคุ้นชินหรือ เรียกว่า “เจตคติแห่งธรรมชาติ” (Natural Attitude) โดยการตั้งคำถาม ข้อสงสัย ต่อข้อสรุปต่าง ๆ มองสิ่งที่ “ปกติธรรมดา อย่างไม่ธรรมดาหรือแตกต่างไปจากเดิม” หลังจากนั้นก็ลดรูป (Reduction) ของปรากฏการณ์ ซึ่งหมายถึงการทำให้บางสิ่งบางอย่างเปลี่ยนจากสิ่งที่ซับซ้อนไปสู่สิ่งที่ง่ายกว่า หรือต้นตอของความซับซ้อนเหล่านั้น เพื่อหาความหมายที่เป็นรากเหง้าที่เป็นต้นตอตัวสร้างความหมาย หรือกฎเกณฑ์ แม้ว่าไม่จำเป็นหาต้นตอที่แท้จริง (Causality) แต่ก็เพียงพอที่จะเข้าใจความหมายนั้นได้ ความจริงไม่จำเป็นต้องมีโลกของวัตถุมารองรับ แต่เป็นวัตถุวิสัยในจิตสำนึก (Ideal Objectivity or Transcendent Subjectivity โดยผู้วิจัยเป็นผู้ให้ความหมายแปลงร่าง/จุ่มตัว (Emmerser/Empathy/Social Actor /Intending Subject) แล้วสะท้อนกลับต่อปรากฏการณ์นั้น ๆ โดยใช้ภาษาเป็นตัวกระตุ้นระลึกรู้ของ จิตสำนึก การสร้างความหมายผลิต ซ้ำสืบทอดโลกของความจริง ผ่านมิติทางประวัติศาสตร์หารากเหง้าของ ความหมาย ให้ความสำคัญกับความแตกต่างของบริบท แต่มิได้เน้นการพิสูจน์ว่าถูกหรือผิด ดังตัวอย่าง งานวิจัยที่มีมาในอดีตจนถึงปัจจุบัน

ผู้ศึกษาสามารถทำความเข้าใจจิตสำนึกโดยมุ่งความสนใจไปในสิ่งที่ต้องการศึกษา ซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นสิ่งที่มีอยู่ใน โลกกายภาพเท่านั้นแต่สามารถเป็นสิ่งที่มีอยู่ในจินตนาการ และความทรงจำได้ การศึกษาที่ ปราศจาก อคติใด ๆ จะทำให้ได้ความจริงที่บริสุทธิ์ (Moran, 2005) ดังนั้นแล้ว การ เข้าถึงความหมายของประสบการณ์ โดยเชื่อว่าการมีอยู่มาก่อนแก่นแท้ คือ มนุษย์มีอยู่มาก่อน การ ค้นพบตัวเอง มนุษย์ปรากฏตัวในโลกก่อนแล้วมีการนิยามตัวเองภายหลัง ไม่มีใครสามารถนิยามมนุษย์ได้จนกว่ามนุษย์ผู้นั้นจะได้ลงมือกระทำอะไรลงไป เพราะมนุษย์มีแค่ความว่างเปล่า จะเป็นอะไรได้ก็ต่อเมื่อได้เลือกกระทำหรือสร้างให้ตัวเองเป็นอะไร การศึกษาประสบการณ์ตามแนวคิดของ ไฮเดจ

เจอร์(Heidegger) เป็นการศึกษาโดยการค้นหาทฤษฎีของความจริงจากการ ตีความ (ชาย โพธิสิตา, 2550; อารีย์วรรณ อ่วมตานี, 2549; Emad & Kalary, 2006)

ตามแนวความคิดของพวกปรากฏการณ์นิยมนั้น มนุษย์จะเป็นผู้สร้างบริบทหรือสภาวะการณ์ขึ้น โดยที่ตนเป็นส่วนหนึ่งของสภาวะการณ์หรือระเบียบสังคม เมื่อเป็นดังนั้น มนุษย์จึงเป็นผู้สร้างสังคมขึ้น แล้วกำหนดความหมายสิ่งต่างๆในสังคมนั้นตามที่ตนเห็นสมควรขึ้นซึ่งเป็นการเน้นการศึกษากระบวนการภายหลังในสังคมหรือจากความรู้สึกนึกคิดของสมาชิกสังคมที่เขาศึกษานั้น ส่วนใหญ่มักจะอาศัยเทคนิคการให้สมาชิกได้หยุดดำเนินชีวิตตามปกติชั่วคราว แล้วให้คิดว่าความจริงนี้ควรเป็นอย่างไร เช่น กำลังนั่งดูโทรทัศน์อยู่ในบ้าน มีคนแปลกหน้าเดินเข้ามาแล้วเปิดตู้เย็นหยิบขนมของท่านไปรับประทานหน้าตาเฉย กรณีเช่นนี้จะทำให้ผู้ที่กำลังนั่งดูโทรทัศน์อยู่ฉุกคิดขึ้นมาว่าความเป็นจริงระเบียบการอยู่บ้านในพื้นที่ส่วนตัวเช่นนี้เป็นอย่างไร ควรหรือถูกต้องหรือไม่ ที่คนไม่รู้จักกันจะเดินเข้ามาในบ้านแล้วเปิดตู้เย็นหยิบขนมไปรับประทานเฉยๆ ดังนี้ก็จะทำให้ได้ความจริงเกี่ยวกับระเบียบนั้นขึ้น

ดังนั้นเมื่อมอง ปรากฏการณ์วิทยาในลักษณะของธรรมชาติของมนุษย์ จะมองถึงลักษณะสำคัญว่ามนุษย์เป็นนักสร้างสรรค์หรือเป็นผู้สร้าง กล่าวคือเป็นผู้มีความคิดริเริ่ม การตีความ สู่การเป็นผู้กระทำการสร้างสรรค์งานต่าง ๆ ขึ้นมา แล้วจึงใช้สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ร่วมกัน ในหนังสือ หลายเล่มได้กล่าวว่า “มนุษย์เป็นผู้สร้างความจริง (Reality)ขึ้น” ขณะที่เขาดำเนินชีวิตประจำวันอยู่นั่นเอง มนุษย์จะสร้างความจริงบางอย่างขึ้นมาแล้วมีการถ่ายทอดหรือออกเป็นกฎเกณฑ์ ให้ทำตาม จากความจริงเช่นนี้กฎเกณฑ์ต่างๆก็จะเกิดขึ้นจากเรื่องเล็กๆไปถึงเรื่องใหญ่ รวมกันเข้าเป็นความแท้จริงทางสังคม คนรุ่นหลังก็ทำตามกฎของตนรุ่นก่อน โดยไม่ได้สงสัยว่าทำไมต้องเป็นเช่นนี้ ขณะที่ธรรมชาติของสังคม มองผ่านปรากฏการณ์วิทยา นักปรากฏการณ์วิทยายังคงให้คำตอบว่ามนุษย์เป็นผู้สร้างสังคมขึ้น โดยการที่มนุษย์มีการกระทำระหว่างกันในชีวิตประจำวัน สังคมเกิดขึ้นเมื่อมนุษย์คิดหรือจินตนาการว่า มีสังคมให้คำจำกัดความหรือความหมายต่าง ๆ แก่สิ่งที่ประกอบกันเป็นสังคมมนุษย์ ทุกคนยอมรับและเข้าใจความหมายเหล่านี้รวมกันแล้วใช้ความหมายร่วมกัน สังคมก็เกิดขึ้น กล่าวอีกนัยคือ การกระทำปกติประจำวันจะค่อย ๆ กลายเป็นความเคยชินแล้วกลายเป็นสถาบันในที่สุด ฉะนั้นแล้วสังคมมนุษย์ก็คือกลุ่มสถาบันที่มนุษย์ที่มีการกระทำระหว่างกันให้ความหมายและสร้างสรรค์ขึ้น

สำหรับในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยศึกษาตามแนวคิดของฮัสเซิล (Husserl) ซึ่งเป็นการวิจัยปรากฏการณ์วิทยาเชิงพรรณนา (Descriptive phenomenology) ที่ศึกษาประสบการณ์ชีวิตด้วยการ ค้นหาโดยตรง (Direct exploration) วิเคราะห์ และบรรยายปรากฏการณ์ที่เฉพาะเจาะจงอย่างเป็นอิสระโดยปราศจากการทดสอบสมมุติฐานที่กำหนดไว้ล่วงหน้า ใช้การหยั่งรู้ (Intuiting) ในการ

นำเสนอข้อค้นพบ เน้นความเข้มข้นของข้อมูล ความกว้าง และความลึกของประสบการณ์ ประกอบด้วย กระบวนการสำคัญ 3 กระบวนการ คือ การหยั่งรู้ การวิเคราะห์ปรากฏการณ์ และการบรรยาย ปรากฏการณ์ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. การหยั่งรู้ เป็นกระบวนการที่ผู้วิจัยเริ่มต้นเข้าไปเรียนรู้ปรากฏการณ์ที่ได้รับการบอก เล่าจากผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยเป็นเครื่องมือในเก็บรวบรวมข้อมูล จะต้องหลีกเลี่ยงการวิพากษ์วิจารณ์ การประเมิน การแสดงความคิดเห็น และไม่แสดงความตั้งใจมากจนเกินไป ที่จะค้นหาความจริงจากเรื่องที่สนใจ ควรฟังรายละเอียดประสบการณ์ชีวิตของผู้ให้ข้อมูลผ่าน กระบวนการสัมภาษณ์ ศึกษาข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ และทบทวนหลาย ๆ ครั้ง ตลอดการวิจัย ว่าข้อมูลที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลแต่ละรายมีความหมายต่อปรากฏการณ์ที่ศึกษาอย่างไร

2. การวิเคราะห์ปรากฏการณ์ (Phenomenological analyzing) เป็นการระบุแก่นแท้ (Essences) ของปรากฏการณ์ที่ศึกษาซึ่งได้มาจากข้อมูลที่ได้รับ และมีการนำเสนอทั้งข้อมูลที่มีความเหมือน และความแตกต่างของส่วนประกอบ ความสัมพันธ์ และความเชื่อมโยงของปรากฏการณ์ที่ศึกษาในกระบวนการณ์วิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยจะต้องคลุกคลีอยู่กับข้อมูลนานจนกระทั่งได้แก่นแท้ ที่เกิดจากปรากฏการณ์นั้น การวิเคราะห์เนื้อหาที่นำมาใช้บ่อย ๆ คือ วิธีการของโคไลซ์ซี่ (Colaizzi, 1978 cited Streubert & Carpenter, 2007)

3. การบรรยายปรากฏการณ์ (Phenomenological describling) เป็นกระบวนการที่ผู้วิจัยสื่อให้ผู้อ่านเข้าใจปรากฏการณ์ที่ศึกษา โดยอยู่บนพื้นฐานของการแบ่งกลุ่มปรากฏการณ์ ผู้วิจัยจะบรรยายข้อมูลที่มีความครบถ้วนสมบูรณ์แล้วเท่านั้น ขั้นตอน การวิจัยเชิงปรากฏการณ์วิทยา ในการวิจัยเชิงปรากฏการณ์วิทยา ผู้วิจัยจะเป็นผู้ค้นหาความหมายของปรากฏการณ์หรือ ความหมายของการเป็นบุคคลที่อยู่ในปรากฏการณ์นั้น ๆ ซึ่งข้อมูลที่ได้จะเป็นข้อมูลจากมุมมอง ของผู้ให้ข้อมูลเท่านั้น ไม่ใช่มุมมองของบุคคลนอก ดังนั้นผู้วิจัยจึงถือเป็นเครื่องมือหลักที่สำคัญใน การเก็บรวบรวมข้อมูล (Streubert & Carpenter, 2007) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย 7 ขั้นตอน ดังนี้ (ชาย โพธิสิตา, 2550; ทวีศักดิ์ นพเกสร, 2548;ศิริพร จิรวัฒน์กุล, 2548; Houser, 2008; Moustakas, 1994 อ้างถึงใน ชาย โพธิสิตา, 2550)

1. กำหนดหัวข้อ และคำถามในการวิจัยที่เหมาะสมกับวิธีการศึกษาเชิงคุณภาพแบบปรากฏการณ์วิทยา ปรากฏการณ์ที่จะศึกษาต้องเหมาะสมกับปรัชญาพื้นฐานของการวิจัย ลักษณะของเรื่องควรเน้นไปในแนวทางที่ค้นหาความเข้าใจความหมายของประสบการณ์ที่บุคคลประสบ และเมื่อได้ผลการวิจัยออกมาสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในทางปฏิบัติได้พอสมควร

2. ทบทวนองค์ความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่จะศึกษา โดยทบทวนระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปรากฏการณ์วิทยาเพื่อเป็นแนวทางในการวิจัย และเตรียมความรู้เกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์ที่จะศึกษา โดยศึกษาอย่างกว้าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างคำถาม ทั้งนี้การ

ทบทวนสามารถกระทำได้ตลอดกระบวนการวิจัย ตั้งแต่ก่อนเก็บรวบรวมข้อมูล ขณะเก็บรวบรวมข้อมูลและภายหลังการเก็บรวบรวมข้อมูล

3. กำหนดเกณฑ์สำหรับเลือกบุคคล และปรากฏการณ์สำหรับศึกษา ผู้ให้ข้อมูลจะต้อง เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ วิธีการเลือกผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาเชิงปรากฏการณ์วิทยามักใช้วิธีการเลือก ตัวอย่างแบบเจาะจง คือ การเลือกตัวอย่างที่มีคุณสมบัติตามที่นักวิจัยกำหนด
สำหรับจำนวนของผู้ให้ข้อมูลขึ้นอยู่กับจำนวนข้อมูลที่สามารถตอบคำถามการวิจัยว่า ได้มากและครอบคลุมเพียงพอทุกมิติที่ผู้วิจัยสนใจศึกษา นั่นคือจะสิ้นสุดเมื่อข้อมูลมีการอิ่มตัว หรือไม่มีข้อมูลใหม่เพิ่มเติมมาอีก (Houser, 2008) แต่มอร์ส (Morse, 2000, pp. 4 - 5 อ้างถึงใน อารีย์วรรณ อ่วมตานี, 2549) ให้ข้อเสนอแนะว่าการทำวิจัยเชิงคุณภาพแบบปรากฏการณ์วิทยานั้น ถ้าผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล 1 คน จำนวนหลายครั้งและแต่ละครั้งได้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ ศึกษาจำนวนมาก ข้อมูลจะอิ่มตัวเมื่อสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล ประมาณ 6 -10 คน

4. ให้ข้อมูลที่จำเป็นแก่ผู้ที่ถูกเลือกมาศึกษารวมทั้งดำเนินเกี่ยวกับประเด็นด้านจริยธรรม การวิจัย โดยแจ้งผู้ให้ข้อมูลทราบถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย ประโยชน์จากการวิจัย แนวทางการ พิทักษ์สิทธิของผู้เข้าร่วมวิจัย ทั้งนี้ผู้วิจัยต้องเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลซักถามข้อสงสัย และให้เวลาใน การตัดสินใจเมื่อผู้ให้ข้อมูลตกลงใจที่จะเข้าร่วมในงานวิจัย ผู้วิจัยขอให้ผู้ให้ข้อมูลลงนามยินยอมใน ใบยินยอมเข้าร่วมการวิจัย พร้อมทั้งนัดเวลาและสถานที่ในการสัมภาษณ์โดยยึดตามความสะดวก ของผู้ให้ข้อมูลเป็นสำคัญ

5. กำหนดประเด็นหรือแนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยกำหนดให้มี ความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของเรื่องที่จะศึกษาและควรเป็นคำถามแบบปลายเปิดไม่มีการเตรียมคำตอบไว้ล่วงหน้า ภายหลังกำหนดแนวคำถามแล้วผู้วิจัยต้องทำการศึกษานำร่องเพื่อฝึกประสบการณ์การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

6. ทำการสัมภาษณ์และบันทึกการสัมภาษณ์อย่างละเอียด โดยใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

7. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยเริ่มวิเคราะห์ข้อมูลในขณะเก็บข้อมูลและภายหลังเก็บข้อมูลในขณะเก็บข้อมูลนั้นผู้วิจัยจะตรวจสอบข้อมูลไปด้วยโดยการวิเคราะห์ค้นหาความหมายข้อมูลที่ ได้รับไปเรื่อย ๆ ซึ่งจะทำให้ผู้วิจัยทราบว่าข้อมูลที่ได้นั้นหลากหลาย อิ่มตัว และตอบคำถามการวิจัย ได้หรือไม่ ภายหลังการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยจะวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อให้ได้คำอธิบาย และข้อสรุปที่ชัดเจน (ศิริพร จิรวัฒน์กุล , 2548)วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลที่นิยมใช้ในการศึกษาเชิงปรากฏการณ์วิทยา ประกอบด้วย 1) แนวคิดของโคไลซ์ซี่ (Colaizzi) 2) แนวคิดของ เจียจิ(Giorgi) และ 3) แนวคิดของแวน แคม (Van Kaam) ซึ่งทั้ง 3 วิธีการ มีฐานแนวคิดมาจากปรัชญาของฮัสเซิล (Husserl’s philosophy) อย่างไรก็ตามทั้ง3 วิธีการมีความแตกต่างกันกล่าวคือ แนวคิดของ โคไลซ์ซี่ (Colaizzi) เป็นวิธีการเดียวที่ผู้วิจัยต้องนำข้อมูลกลับไปให้ผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบ ส่วนวิธีการของ

ของเจียจิ (Giorgi) มีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลโดยผู้วิจัยแต่เพียงผู้เดียวเท่านั้น ไม่มี การนำข้อมูลไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบ สำหรับวิธีของ แวน แคม (Van Kaam) จะนำความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลด้วย (Polit & Beck, 2008) สำหรับ การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนของโคไลซี่ (อารีย์วรรณ อ่วมตานี, 2549; Colaizzi, 1978 cited in Streubert & Carpenter, 2007) ซึ่งมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

7.1 อธิบายปรากฏการณ์ที่ต้องการศึกษา (Describe the phenomenon of interest) โดยนำข้อมูลที่ได้จากการบันทึกเทป มาถอดเทปคำให้สัมภาษณ์คำต่อคำ และพิมพ์ หลังจากนั้น ผู้วิจัยอ่านทำความเข้าใจข้อมูลทั้งหมดในภาพรวมโดยเฉพาะความรู้สึกที่เกี่ยวกับปรากฏการณ์นั้น ๆ ของผู้ให้ข้อมูล

7.2 รวบรวมข้อมูลรายละเอียดจากผู้ให้ข้อมูล (Collect participants' descriptions of the phenomenon) โดยการจับกลุ่มคำ ข้อความ หรือประโยคสำคัญที่เป็นข้อมูลเดียวกัน แล ะ เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์ที่ต้องการศึกษาให้มากที่สุด รวมทั้งจะต้องรวบรวมข้อมูลที่นอกเหนือ จากคำพูด เช่น กิริยา สีหน้า หรือน้ำเสียงของผู้ให้ข้อมูล เป็นต้น

7.3 อ่านข้อมูลทั้งหมดของผู้ให้ข้อมูล (Read all participants' descriptions of the phenomenon) ผู้วิจัยอ่านข้อมูลทั้งหมดของผู้ให้ข้อมูลเพื่อทำความเข้าใจภาพรวมของข้อมูลที่ได้ และให้เลขลำดับบรรทัดข้อมูลด้วยเพื่อความสะดวกในการนำข้อมูลไปใช้อ้างอิงข้อสรุปในภายหลัง

7.4 ทบทวนข้อมูล และแยกประโยคสำคัญออกมา (Return the original transcripts and extract significant statement) ผู้วิจัยอ่านข้อมูลอีกครั้ง และดึงข้อมูล ทุกคำ กลุ่มคำ ประโยค หรือแนวคิดสำคัญที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์ของ ผู้ให้ข้อมูล ใช้ปากกาสีขีดเส้นใต้ข้อความที่เป็น ประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูล และนำข้อมูลดังกล่าวมาบันทึกไว้ในตารางที่จัดไว้คู่ขนานกับข้อมูล

7.5 ทำความเข้าใจความหมายของแต่ละประโยค (Try to spell out the meaning of each significant statement) โดยอ่านแต่ละกลุ่มคำที่ค้นพบทุกคำที่มีความสำคัญคำต่อคำ บรรทัด ต่อบรรทัด แล้วให้ความหมายหรือให้รหัส (Coding) ในแต่ละประโยคอาจมีความหมายเกี่ยวกับ ประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูลได้มากกว่า 1 ประเด็น ผู้วิจัยบันทึกข้อความที่ให้ความหมายหรือให้ รหัส ซึ่งในขณะที่ให้รหัส ผู้วิจัยจะต้องวิเคราะห์ว่ามีข้อมูลส่วนใดที่ยังไม่ครบถ้วนหรือยังไม่ชัดเจน และจะต้องวางแผนกำหนดประเด็นหรือเตรียมแนวคำถามเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์ครั้งต่อไป ซึ่งจะเป็นคำถามที่ใช้ยืนยันคำพูดของผู้ให้ข้อมูลในครั้งแรก และเป็นคำถามที่ใช้ถามเพื่อทำความเข้าใจในประเด็นที่ยังไม่ชัดเจนอีกด้วย

7.6 จัดกลุ่มข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ (Organize the aggregate formalized meaning into cluster of themes)ผู้วิจัยนำความหมายที่บันทึกไว้มาจัดให้เป็นหมวดหมู่ ให้

สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ การวิจัยโดยสรุปเป็นความคิดรวบยอดทั้งประเด็นหลัก (Themes) และประเด็นย่อย (Sub themes) ที่ อยู่ภายใต้ความหมายเดียวกันกับประเด็นหลักนั้น ๆ ข้อสรุปที่ได้เป็นข้อสรุปชั่วคราวอาจเหมือนหรือ แตกต่างจากแนวคิดหรือทฤษฎีในเรื่องที่ศึกษาก็ได้ ผู้วิจัยจะบันทึกประเด็นหลักและประเด็นย่อยที่ ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลไว้อีกครั้ง

7.7 เขียนคำบรรยายโดยละเอียด (Write an exhaustive description) ผู้วิจัยเขียนคำอธิบายของแต่ละข้อสรุปอย่างละเอียดตามวัตถุประสงค์การวิจัย และอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลประสบการณ์จริงของผู้ให้ข้อมูล ทำการอ้างอิงตัวอย่างคำพูดของผู้ให้ข้อมูลเพื่อแสดงให้เห็นว่า ข้อมูลนั้นมีความเป็นจริง

7.8 นำข้อมูลไปให้ผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบ (Return to the participants for validation of the description) ผู้วิจัยนำข้อมูลที่จัดเป็นหมวดหมู่ และเขียนบรรยายเรียบเรียงแล้วไปให้ผู้ให้ ข้อมูลตรวจสอบ และสัมภาษณ์เพิ่มเติมในประเด็นที่ยังไม่ชัดเจน ซึ่งอาจจะได้ประเด็นใหม่ที่ยัง ไม่ได้รับในการสัมภาษณ์ครั้งแรก ในกรณีที่ผู้ให้ข้อมูลไม่มีอะไรจะบอกเล่าอีกผู้วิจัยจึงทำการยุติการสัมภาษณ์

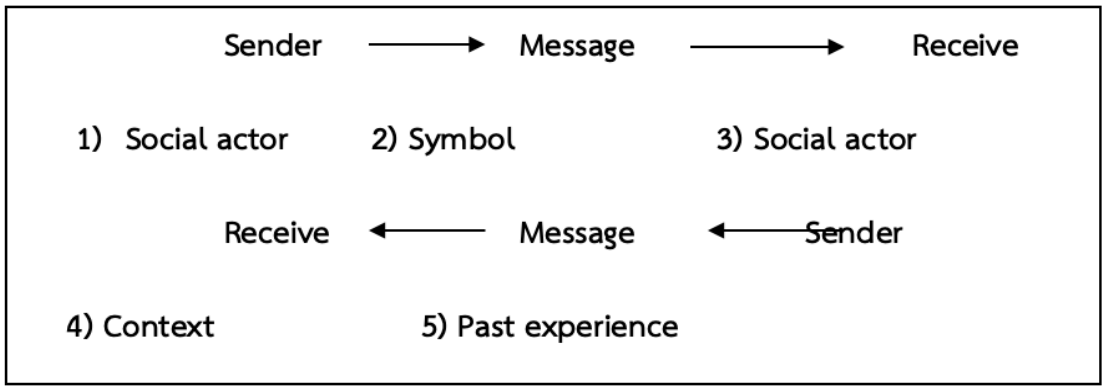
2.3 ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์ทางสัญลักษณ์

ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์ทางสัญลักษณ์นั้นมีผู้วางรากฐานคนสำคัญ คือ จอร์จ เฮอร์เบอร์ต มีด ซึ่งเป็นอาจารย์สอนวิชาปรัชญา ที่มหาวิทยาลัยชิคาโก ภายหลังจากการเสียชีวิตของมีดบรรดาลูกศิษย์ก็ได้นำผลงานของเขามาตีพิมพ์เพื่อเผยแพร่ ชื่อหนังสือ “Mind, Self and Society : From the Standpoint of a Social Behavior ต่อมาก็ได้กลายเป็นผลงานที่สำคัญของมีด นั่นก็คือ ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์ทางสัญลักษณ์ (สุเทพ สุนทรเภสัช 2540) สิ่งที่ควรทำความเข้าใจในเบื้องต้นคือ การกระทำกันระหว่างสังคมและการกระทำกันทางสัญลักษณ์ โดยการกระทำกันทางสังคม (Social interaction) หมายถึงการกระทำของบุคคลที่มีผลอย่างใดอย่างหนึ่งต่อความคิดหรือการกระทำของบุคคลอีกคนหนึ่ง ไม่ว่าการกระทำนั้นจะไปในทิศทางเดียว หรือเป็นการกระทำทั้งสองฝ่าย การกระทำระหว่างกันทางสังคมนั้นจะต้องมีสัญลักษณ์ (Symbol) อย่างใดอย่างหนึ่งที่สื่อความหมายระหว่างกัน เช่น การโฆษณาสินค้า การใช้ภาษา รูปภาพ หรือแม้แต่การใช้ภาษาประกอบกับกิริยาท่าทางเพื่อสื่อความหมาย ดังนั้นการกระทำกันทางสังคมจึงต้องเป็นการกระทำระหว่างสัญลักษณ์ (Symbolic interaction) (สัญญา สัญญาวิวัฒน์ 2550)

เมื่อพิจารณามองหาความสำคัญของการกระทำระหว่างกันของบุคคลในสังคมนั้น พบว่า มาจากสัญลักษณ์ โดยเฉพาะภาษาที่เป็นสื่อในการติดต่อที่สำคัญที่สุด ที่ทำให้มนุษย์มีความสัมพันธ์และผูกพันกัน จนสร้างเป็นระเบียบ กฎเกณฑ์ต่างๆ ขึ้นมาในสังคม ทำให้สังคมมีระเบียบมากขึ้น (สมศักดิ์ ศรี

สันติสุข 2528) ในเบื้องต้นจึงควรนิยามคำว่า “สัญลักษณ์” (Symbol) ก่อน สัญลักษณ์หมายถึง สิ่งใดๆที่ใช้แทนสิ่งอื่นได้หลายอย่าง แต่ ณ ขณะใดขณะหนึ่ง จะมีความหมายถึง สิ่งเดียว เช่น คำว่า “ควาย” ในฐานะสัญลักษณ์ควาย มีความหมายได้หลายอย่าง เช่น หมายถึง สัตว์สี่เท้า หมายถึงความโง่เขลาเบาปัญญา หรือหมายถึง ความอดทนสู้กับงานหนัก เป็นต้น เมื่อสัญลักษณ์มีความหมายได้หลายอย่าง การทำความเข้าใจสัญลักษณ์จึงต้องอาศัยการตีความ (Interprets) หรือต้องเดา (Quest) ตามบริบท (Context) หรือสถานการณ์ ตามบุคลิกของผู้ใช้ รวมทั้งประสบการณ์ความสัมพันธ์ระหว่างคู่สัมพันธ์ สัญลักษณ์แบ่งออกเป็นประเภทต่างๆได้หลายอย่าง ขึ้นกับว่าจะใช้อะไรเป็นเกณฑ์ในการแบ่ง เช่น แบ่งตามสัญลักษณ์ ก็จะประกอบด้วย ภาษา ท่าทาง วัตถุ สัตว์ พืช หรือถ้าแบ่งตามสถาบันสังคมก็จะประกอบด้วย 10 สถาบันหลัก เช่น ครอบครัว ศาสนา เป็นต้น หรือถ้าแบ่งตามองค์การ จะสามารถแบ่งได้ 5 ประเภทหลักๆ เช่น กลุ่มสังคม ครอบครัว ชุมชน สหจร และชนชั้น

ดังที่กล่าวมาข้างต้นนั้นเป็นเรื่องสัญลักษณ์แต่ละชิ้น แต่สำหรับเนื้อหาต่อไปนี้ คือเรื่องของปฏิสัมพันธ์ทางสัญลักษณ์ (Symbol interaction) ซึ่งเป็นกระบวนการทางสังคม (Social process) กล่าวคือ การที่มนุษย์เข้าใจสัญลักษณ์ที่คู่สัมพันธ์หรือคู่กระทำต่อกันนั้นเป็นเรื่องของกระบวนการ อันหมายถึง ต้องมีกิจกรรมหลายอย่างต่อเนื่องกัน องค์ประกอบนี้จึงเป็นองค์ประกอบของการกระทำระหว่างกันที่ใช้สัญลักษณ์ และมุ่งเข้าใจสัญลักษณ์ที่คู่สัมพันธ์ใช้

ภาพที่ 2.4 องค์ประกอบของการกระทำกันระหว่างสัญลักษณ์

จากองค์ประกอบของปฏิสัมพันธ์ทางสัญลักษณ์พบว่ามี 5 ประการ คือ ผู้กระทำทางสังคม (Social actor) สัญลักษณ์ (Symbol) ผู้กระทำทางสังคม (Social actor) อีกคน บริบท (Context) และประสบการณ์ของบุคคลทั้งสองคน (Past experience) โดยความเคลื่อนไหวขององค์ประกอบเหล่านี้ ก็คือ บุคคลที่หนึ่งทำหน้าที่ส่งสัญลักษณ์เรียกว่า “สาร” ไปยังบุคคลที่ 2 ในฐานะผู้รับสาร ก่อนที่ผู้รับสารจะตอบสาร ผู้รับสารจะต้องทำความเข้าใจสารก่อน ว่าสารนั้นมีความหมายอย่างไร เพราะ

สารเป็นสัญลักษณ์ ซึ่งมีความหมายหลายอย่าง ในบริบทนี้และประสบการณ์การติดต่อกับผู้ส่งสารในอดีต เมื่อพิจารณาบริบทและประสบการณ์ในอดีตแล้วจึงเกิดการตีความสาร เมื่อตีความเสร็จผู้รับสารจึงส่งสารกลับไป จึงเกิดการสื่อสารย้อนกลับในลักษณะสลับหน้าที่กัน ปฏิสัมพันธ์ทางสัญลักษณ์เช่นนี้ในทางวิชาการเรียกว่า “การสื่อสาร” (Communication) และเป็นการกระทำทางสังคม (Social action) ซึ่งภาคีแต่ละฝ่ายต้องสื่อสารให้อีกฝ่ายเข้าใจอันถือได้ว่าเป็นเป้าหมาย ผิดกับการกระทำอีกอย่างที่เรียกว่าการกระทำเชิงพฤติกรรม (Behavioral interaction) ที่ไม่ได้มุ่งสื่อความหมายระหว่างกัน คือ เป็นเพียงแค่การกระทำ เช่น การกระทำของสัตว์ นักวิชาการจึงใช้คำว่า ปฏิสัมพันธ์ทางสัญลักษณ์ (Symbolic interaction) กับคำว่าการสื่อสาร (Communication) ในความหมายเดียวกันแม้ความจริงจะมีความหมายกว้างกว่าก็ตาม (สัญญา สัญญาวิวัฒน์ 2550)

กรอบแนวความคิดของทฤษฎีปฏิสัมพันธ์ทางสัญลักษณ์ (Symbolic Interaction Theory) มีสาระสำคัญ 5 ประการ ดังนี้ ประการที่ 1 ความอ่อนแอทางชีววิทยาของเผ่าพันธุ์มนุษย์ เป็นสาเหตุที่ทำให้มนุษย์ต้องอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม เป็นสังคมเพื่อการมีชีวิตรอด ประการที่ 2 มนุษย์คัดเลือก เก็บรักษาการกระทำระหว่างกันที่ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างกัน ซึ่งส่งผลให้มีชีวิตอยู่รอดเอาไว้ และขณะเดียวกันก็ละทิ้ง การกระทำระหว่างกันที่ไม่ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างกัน ซึ่งส่งผลให้มีชีวิตอยู่รอดทำให้เกิดจิต อัตตา และสังคมขึ้น (Mind, Self and Society) ประการที่ 3 จิต (Mind) มีลักษณะที่สำคัญ คือ มีความสามารถในการใช้สัญลักษณ์กำหนดสิ่งต่างๆ ในสภาวะแวดล้อมทำให้สามารถรู้จักสิ่งต่างๆ เหล่านั้น สามารถฝึกซ้อมในใจในแนวการกระทำต่างๆ ต่อสิ่งต่างๆ ได้ ก่อนที่ลงมือกระทำจริงและสามารถหักห้ามแนวการปฏิบัติที่ไม่เหมาะไม่ควร เมื่อวิเคราะห์ได้จากการฝึกซ้อมในใจ ฉะนั้นจิตมนุษย์จึงมีลักษณะเป็นกระบวนการ (process) ไม่ใช่โครงสร้าง การฝึกซ้อมในใจจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญของการเกิดกลุ่มที่เป็นระเบียบและการดำรงอยู่ของกลุ่มที่เป็นระเบียบ ก็เนื่องจากการเลือกแนวปฏิบัติที่ส่งเสริมความร่วมมือและการปรับตัวของจิต ทั้งนี้จิตของมนุษย์นั้นไม่ได้มีมาตั้งแต่กำเนิด แต่พบว่าเป็นผลผลิตของสังคม ซึ่งเกิดจากความสัมพันธ์กันของมนุษย์ เช่น ในวัยทารก เด็กเลือกสรรท่าทางต่างๆ ที่ได้แสดงออกไปอย่างเดาสุ่มกับผู้ใกล้ชิดที่ทำให้บุคคลเหล่านั้น กระทำโต้ตอบในทางบวก การเลือกสรรท่าทางของเด็ก อาจได้มาจากการเดาสุ่มของเด็กและจากการสอนของผู้ใกล้ ชิด การเลือกท่าทางเช่นนี้เกิดขึ้นเรื่อยไปจนกระทั่งพบความหมายทั่วไป (Common Meanings) ของท่าทางเหล่านั้น ที่เข้าใจตรงกันทั้งเด็กและคนทั่วไป จนกลายเป็นท่าทางตามประเพณี (Conventional Gesture) ซึ่งก่อให้เกิดความไม่มีประสิทธิภาพสำหรับการกระทำต่อกันมากขึ้น เพราะมีความหมายตายตัว จึงกระตุ้นให้ผู้ที่เข้าสัมพันธ์ต้องปรับตัวระหว่างกันมากขึ้น จากการที่ผู้ที่เข้าสัมพันธ์ต้องปรับตัวระหว่างกันมากขึ้น ทำให้เพิ่มความสามารถของบุคคลมากขึ้น และเป็นขั้นตอนสำคัญในกระบวนการพัฒนาจิต อัตตา และสังคม นั่นคือ เมื่อมนุษย์รับรู้และตีความท่าทางแล้วแสดงว่ามนุษย์มีความสามารถที่สวมบทบาทของผู้อื่นในลักษณะของ “การเอาใจเขามาใส่ใจเราด้วย” นับเป็นการเพิ่มความเป็นไปได้ในการกระทำระหว่างกันที่ประสาน

ร่วมมือกัน โดยสรุปเมื่อบุคคลได้พัฒนาความสามารถ 3 ประการ คือ การเข้าใจท่าทางตามประเพณี สามารถใช้ท่าทางต่างๆ เข้าใจท่าทางของคนอื่น และสามารถฝึกซ้อมแนวทางปฏิบัติตามทางเลือกต่างๆ ในใจเท่ากับว่าบุคคลนั้น มี“จิต” แล้ว ประการที่ 4 อัตตา (Self) เมื่อบุคคลสามารถให้ความหมายกับสิ่งต่างๆ และบุคคลอื่นในสภาพแวดล้อมได้แล้ว เขาก็สามารถให้ความหมายเกี่ยวกับตัวเองได้ การตีความหมายของท่าทางต่างๆ จึงเป็นทั้งช่วยให้เกิดการประสานงานระหว่างมนุษย์ด้วยกัน และสามารถนำมาใช้ประเมินผลตนเองได้อีกด้วย การประเมินผลตนเองขึ้นอยู่กับกระบวนการของจิตนั่นเอง กล่าวคือ เมื่อบุคคลได้ “ภาพตนเอง” (Self image) จากสายตาของคนอื่นที่สัมพันธ์กับตนเองมาระยะหนึ่ง ภาพนี้ค่อยๆ ฝังลึก ในจิตใจจนกลายเป็นความคิดเกี่ยวกับตนเอง (Self-Conception) ที่เปรียบเหมือนวัตถุหนึ่งที่มีความสม่ำเสมอ เป็นบุคคลประเภทที่มีความโน้มเอียงที่มองสิ่งใดสิ่งหนึ่งประสานสอดคล้องกันมั่นคงถาวรของตนขึ้น กลายเป็นอัตตาของบุคคลนั้น กระบวนการพัฒนาอัตตามี 3 ขั้นตอน คือ 1) Play Stage (ขั้นการเล่นบท) หรือ Role-Taking (ขั้น เอาใจเขามาใส่ใจเรา) เป็นระยะที่บุคคลยังเป็นเด็กทารก มีความสามารถในการสวม บทบาทของคนอื่นได้จำกัดเพียงคนหรือสองคนเท่านั้น ภาพของตนเอง (อัตตา) ก็ยังจำไม่ฝังแน่นแต่อย่างใด 2) Game Stage (ขั้นเกมกีฬา) เป็นช่วงที่เด็กทารกเจริญวัยใหญ่ขึ้น สามารถสวมบทบาทของผู้อื่นหรือเอาอย่างคนอื่นมากขึ้นทำงานระบบมากขึ้น ภาพของตัวเองมีความซับซ้อนมากขึ้นสามารถร่วมมือกับผู้อื่นได้มากขึ้น ร่วมกิจกรรมที่มีการประสานงานกันอย่างเป็นระเบียบมากขึ้น 3) Generalized Other (ขั้นสวมบทบาทของบุคคลทั่วไป) เป็นขั้นที่บุคคลสามารถยึดถือปริทรรศน์ทั่วไป ค่านิยม บรรทัดฐานของสังคมหนึ่งในการกระทำระหว่างกันด้านต่างๆ ได้ กล่าวคือ บุคคลสามารถทั้งเพิ่มความเหมาะสมในการโต้ตอบกับผู้อื่นในการกระทำระหว่างกันมาก ขึ้นอยู่เสมอ อันเป็นขั้น ตอนพัฒนาการของอัตตาชั้น ต่างๆของมนุษย์ และ ประการที่ 5 สังคมมนุษย์เป็นการกระทำระหว่างกันของบุคคลที่มีการจักระเบียบแล้ว และมีแบบแผนของบุคคลต่างๆ ซึ่งเกิดขึ้น เพราะจิต กล่าวคือ การยึดถือบทบาททำให้บุคคลสามารถควบคุมลักษณะการโต้ตอบของตัวเองได้ ทั้งนี้เพราะบุคคลมีความสามารถในการสวบบทบาทผู้อื่น สังคมยังต้องขึ้นอยู่กับอัตตาอีกด้วย เพราะอัตตาเกิดจากความสามารถของบุคคลในการสวมบทบาท บุคคลทั่วไป ถ้าหากไม่สามารถมองเห็นและประเมินค่าตนเองจากสายตาของผู้อื่นแล้ว การควยคุมทางสังคมก็มีเพียงการประเมินตนจากบทบาทของตนเท่านั้น ซึ่งไม่สามารถประสานกิจกรรมที่แตกต่างกันได้ จิต และอัตตา ทำให้สังคมมีความเคลื่อนไหว หรือเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาที่มีการโต้ตอบกับบุคคลอื่น จากการที่บุคคลถือเอาอัตตาเป็นวัตถุอีกอย่างหนึ่งในกระบวนการทำระหว่างกันทางสังคมนี่เอง ทำให้บุคคลสามารถวางแผนการโต้ตอบกับบุคคลอื่นได้สังคมจึงเป็นปรากฏการณ์ที่สร้างสรรค์ขึ้น จากการปรับตัวระหว่างการกระทำระหว่างกันของมนุษย์ ดังนั้นสังคมจึงอาจสร้างขึ้น ใหม่เปลี่ยนแปลงไปตามจิตและอัตตาเห็นควรโดยมีลักษณะเป็น I และ Me คือ I หมายถึง แนวโน้มผลักดันของคน Me หมายถึง พฤติกรรมตามความรู้สึกของตนหลังจากได้ทำพฤติกรรมลงไปแล้ว บุคคลไม่สามารถทำนาย I ได้ แต่รู้ได้เมื่อเป็น Me แล้ว

โดยสรุป สังคมเป็นแบบแผนที่ประสานสอดคล้องกันของกิจกรรมมนุษย์ได้กระทำ ซึ่งมีการดำรงรักษาไว้ เปลี่ยนแปลงไปตามการกระทำระหว่างกันด้วยสัญลักษณ์ระหว่างบุคคล หรือ ในแต่ละบุคคล ทั้งการบำรุงรักษาและการเปลี่ยนแปลงของสังคม กระทำผ่านกระบวนการของจิตและอัตตา (สัญญา สัญญาวิวัฒน์ 2543 อ้างถึงใน เฉลิมชัย ปัญญาดี 2553) ดังนั้นปฏิสัมพันธ์ทางสัญลักษณ์ ยังได้อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และสังคมไว้ในหนังสือ Mind, Self and Society มีสาระสำคัญคือ ความสัมพันธ์ทางสังคมของบุคคลในสังคมนั้นอยู่ที่การมีและการใช้ความหมายร่วมกัน (Share meaning) การกระทำระหว่างกันของบุคคลในสังคม จนเกิดเป็นความสัมพันธ์กันขึ้นนั้นเป็นเพราะใช้สัญลักษณ์ร่วมกัน การที่มนุษย์กับสังคมมีความสัมพันธ์ต่อกันนั้น มนุษย์จึงเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและสังคม ก็จำเป็นต้องมีมนุษย์ที่อาศัยและกระทำต่อกัน ทั้งมนุษย์และสังคมจึงพึ่งพาอาศัยกันและกันและแก้ไขปัญหาร่วมกันเพื่อความอยู่รอดของทั้งสองฝ่าย เพราะฉะนั้นกระบวนการกระทำระหว่างกัน (Social interaction) เป็นกระบวนการสองทาง หรือจะเรียกว่า ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม หรือความสัมพันธ์ทางงสังคม จึงมีความสำคัญมากในทฤษฎีของสัญลักษณ์สัมพันธ์หรือปฏิสัมพันธ์ทางสัญลักษณ์ ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ทางสังคมของบุคคลในสังคมตั้งแต่ระดับผิวเผิน ที่เป็นการปะทะสังสรรค์ทางสังคมและวัฒนธรรมที่ฉาบฉวยในช่วงเวลาอันสั้น เช่น คนเดินผ่านกันแล้วยิ้มให้กันโดยไม่รู้จัก คนทักทายโดยพอจะรู้จักผ่านทางเพื่อน สู่ความสัมพันธ์แบบแลกเปลี่ยน ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ที่เอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกันทั้งในระยะสั้น และระยะยาว เช่น แม่ค้ากับลูกค้า การให้สินเชื่อ และความสัมพันธ์แบบมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ที่ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมดำเนินการ และร่วมรับผลประโยชน์กัน นอกจากนี้ทฤษฎียังได้อธิบายเกี่ยวกับการจัดระเบียบสังคมในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสังคม ซึ่งเน้นเรื่องการกระทำระหว่างกันดังนี้ การกระทำต่อกันนั้นจะต้องเป็นไปด้วยความตั้งใจในตัวบุคคลนั้นจะประกอบไปด้วย I กับ Me เพื่อแก้ปัญหาหรือกระทำต่อคนอื่น หรือใช้ในการตัดสินใจเรื่องใดๆ โดย I เป็นความต้องการเฉพาะตัวที่ฝังอยู่ในลักษณะทางชีวภาพของแต่ละคน ส่วน Me นั้นเป็นสิ่งที่บุคคลคิดว่าตนเองควรมีพฤติกรรมอย่างไร ประกอบไปด้วย ทัศนคติของบุคคลอื่นซึ่งตนเองเข้าใจหรือคาดหวังคนอื่นในสังคมมีต่อตนเอง I นั้นค่อนข้างมีอิสระ มีเสรีภาพ การสร้างสรรค์ ความรู้สึกภายในอันทำให้เกิดพฤติกรรมบางอย่างที่ขัดแย้งกับประเพณี และก็อาจทำให้สังคมเปลี่ยนแปลงได้ ในขณะที่ Me นั้นประกอบไปด้วยทัศนคติทั้งปวง บทบาท ความกดดันจากสังคม ค่านิยม ซึ่งสังคมได้ถ่ายทอดไว้ในตัวเอง เพราะฉะนั้นในบุคคลหนึ่งๆจะประกอบไปด้วย I กับ Me รวมกันเรียกว่า “Self” จะเห็นได้ว่าบุคคลจะตัดสินใจสิ่งใดสักอย่างจะขึ้นกับ I และ Me ว่าฝ่ายใดจะมากกว่ากัน จนอาจเรียกว่าเป็นการแสดงออกทางบุคลิกภาพ (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข 2528)

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรม

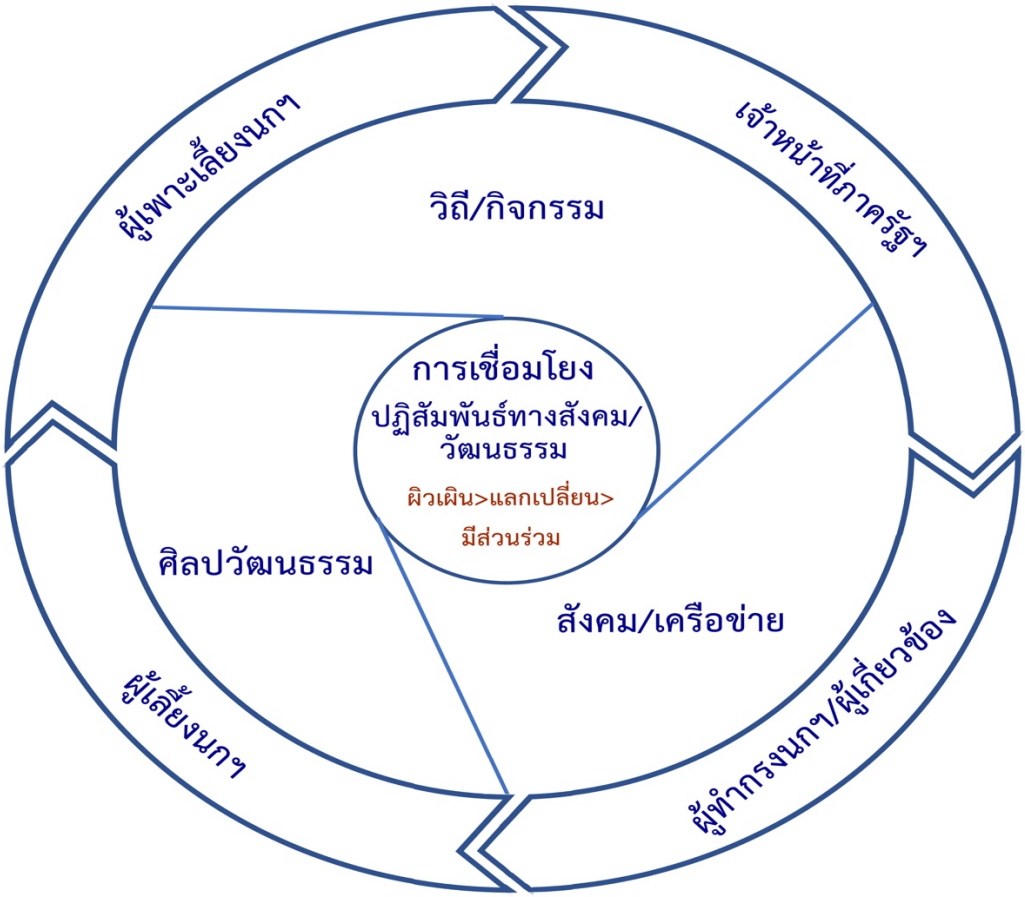
แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมนั้นมีความหลากหลายและมีความเป็นนามธรรมสูง สังคมและวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่แยกจากกันไม่ได้ มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันอย่างลึกซึ้งวัฒนธรรมเกิดขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการทางสังคมและจิตใจของมนุษย์ วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ช่วยให้โครงสร้างทางสังคมคงอยู่ เพราะมีความผูกพันทางจิตใจของหลายๆ คนเข้าด้วยกันรากฐานของสังคม คือวัฒนธรรม ดังนั้นการพัฒนาสังคมให้เจริญก้าวหน้านั้นต้องอาศัยวัฒนธรรมเป็นตัวตั้งหรือเป็นรากฐาน สังคมจึงจะมีความมั่นคงและยั่งยืน (ประเวศ วะสี, 2547 : 23)

วัฒนธรรมในระดับสิ่งประดิษฐ์และความหมายที่ซับซ้อนมากขึ้นมาจากแนวคิดของนักวิชาการหลายสาขา เช่น นักมานุษยวิทยา สังคมวิทยา นักจิตวิทยา นักประวัติศาสตร์ นักการศึกษา วัฒนธรรมจึงมีความหมายแตกต่างกันไปตามวัตถุประสงค์ของผู้ที่ต้องการศึกษา โดยนิยามภายในขอบเขตเรื่องนั้นๆ ส่วนใหญ่คำจำกัดความจะเน้นถึงระบบความเชื่อ ค่านิยม สังคมซึ่งอยู่เบื้องหลังพฤติกรรมของมนุษย์(สุพรรณี สมานญาติ, 2540) มีผู้ให้ความหมายของวัฒนธรรมไว้มากมาย

กรมศิลปากร (2542 : 20) วัฒนธรรม คือ วิถีชีวิตทุกด้านของคนทั้งมวลในสังคมซึ่งหมายถึงวิธีกระทำสิ่งต่างๆ ทุกอย่าง นับตั้งแต่วิธีกิน วิธีอยู่ วิธีแต่งกาย วิธีทำงาน วิธีพักผ่อนวิธีแสดงอารมณ์ วิธีสื่อความหมาย วิธีจราจรและขนส่ง วิธีอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ ตลอดจนวิธีแสดงความสุขทางใจและหลักเกณฑ์ในการดำเนินชีวิต ทั้งเครื่องมือเครื่องไม้หรือวัตถุสิ่งของต่างๆ ที่นำมาใช้เพื่อการเหล่านั้น ก็ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม ไม่ว่าสิ่งของเหล่านั้นจะเป็นสิ่งที่นำมาจากธรรมชาติหรือคิดค้นประดิษฐ์ขึ้นมาใหม่ก็ตาม ขณะที่ กฤษณา วงษาสันต์และคณะ (2542 : 82) กล่าวว่า วัฒนธรรม คือ รูปแบบหรือแบบแผนในการดำรงชีวิตของบุคคลส่วนใหญ่ในสังคม มองใน 2 ลักษณะคือลักษณะที่เป็นภาวะ(Condition) คือมองวัฒนธรรมในแง่กฎเกณฑ์กลางๆ เพื่อเปรียบเทียบว่าคนไหนมีวัฒนธรรมหรือไม่ อีกลักษณะหนึ่งหมายถึง การกระทำ (Action) คือ การนำเอารูปแบบมาถือปฏิบัติในการดำรงชีวิต โดยที่วัฒนธรรมเป็นรูปแบบแห่งพฤติกรรม ซึ่งบุคคลส่วนใหญ่ในสังคมยึดถือปฏิบัติในการดำเนินชีวิต ไม่ว่าในด้านความคิด ความเชื่อ หรือการกระทำและได้มีการสืบทอดต่อกันมาเป็นทอดๆ สอดคล้องกับนิยพรรณ วรรณศิริ (2550 : 45) กล่าวว่า วัฒนธรรมคือ พฤติกรรมของมนุษย์ที่ได้รับการจัดสรรขึ้นมาด้วยความจงใจ ความหมายของวัฒนธรรมมี 2 ความหมายคือความหมายในเชิงมนุษยศาสตร์ วัฒนธรรม หมายถึง ความดีงามไม่ว่าจะเป็นพฤติกรรมของคน สัตว์ สิ่งของจะต้องแสดงออกถึงความดีงามจึงจะเป็นวัฒนธรรม และความหมายในเชิงสังคมศาสตร์ แบ่งออกเป็น 2 ความหมาย คือ การให้ความหมายในเชิงสังคมวิทยา (Sociology) นักสังคมวิทยาให้ความหมายว่าเป็นกระบวนการอบรม ปลูกฝังสั่งสอน เรียนรู้ถึงการดำรงชีวิตที่เป็นรูปแบบเดียวกันแล้วเก็บไว้เป็นมรดกตกทอดส่งต่อให้สมาชิกรุ่นใหม่ของสังคมต่อไป และการให้ความหมายในเชิงมานุษยวิทยา (Antropology)ว่าวัฒนธรรม เป็นพฤติกรรมที่กลั่นกรองมาจากความคิดที่จะหาวิธีการมาตอบสนอง

ความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ อันได้แก่การตอบสนองความจำเป็นที่มนุษย์จะยืนหยัดในการอยู่รอดเป็นคนได้ในสังคม เช่น การหาอาหารและการกินอาหารเพื่อให้ร่างกายคงอยู่ และเจริญเติบโตตามวัย การจัดกลุ่มอยู่ร่วมกันของมนุษย์ การเรียนรู้ในเรื่องต่างๆ การสื่อสาร ความคิดต่อกัน การมีจิตใจที่ดี ที่มั่นคง ไม่หวั่นไหว หวาดกลัวภยันอันตราย และการขับถ่ายทางเพศที่จะไม่เกิดโทษต่อตนเองและผู้อื่น และอคิน รพีพัฒน์ (2551) ให้ความหมายของ วัฒนธรรม คือ องค์รวมที่ซับซ้อนซึ่งรวมถึงความรู้ ความเชื่อ ศิลปะ ศิลปกรรม กฎหมาย ประเพณี ความสามารถและลักษณะนิสัยอื่นๆ ที่คนได้รับมาในฐานะที่เป็นสมาชิกคนหนึ่งของสังคม อย่างไรก็ตาม จิรัชยา เจียวก๊ก และคณะ (2559) ได้อธิบายความสัมพันธ์ระหว่ามนุษย์และวัฒนธรรม ไว้ว่า มนุษย์สร้างวัฒนธรรม และวัฒนธรรมสร้างมนุษย์ องค์รวมของมนุษย์จึงเป็นหนึ่งเดียวกับวัฒนธรรม วัฒนธรรมจึงมีลักษณะเป็นสิ่งที่มนุษย์เรียนรู้ สืบทอดและสะสมกันมา มีกระบวนการและเป็นผลผลิตที่อยู่คู่กับมนุษย์ หากมองวัฒนธรรมแบบผิวเผินจะทำให้ไม่เข้าใจวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของการสร้างวัฒนธรรม

ดังนั้นกระบวนการทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เกิดจากการยอมรับการเปลี่ยนแปลง การปรับเปลี่ยน ไม่ยึดติดในรูปแบบเฉพาะ และยอมรับสิทธิทางวัฒนธรรมของปัจเจกบุคคลและของกลุ่ม ความหลากหลายทางวัฒนธรรมไม่ได้หมายถึง ความหลากหลายหรือแตกต่างระหว่างกลุ่มเท่านั้น แต่หมายถึงความหลากหลายแตกต่างภายในกลุ่มด้วย มนุษย์แต่ละคนมีอัตลักษณ์ของตัวเองหลากหลายมิติ และมีหลายอัตลักษณ์ในตัวคนเดียวกันได้ รูปแบบของการผสมผสานทางวัฒนธรรมในสังคมสมัยปัจจุบัน คือ การเกิดอัตลักษณ์ที่หลากหลาย และเท่าเทียม เนื่องจากมีความแตกต่างหลากหลายจึงไม่มีรูปแบบใดเหนือกว่ากัน การยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม ฉะนั้นแล้ววัฒนธรรมจึงเป็น รูปแบบหรือแบบแผนในการดำรงชีวิตของบุคคลส่วนใหญ่ในสังคม

ภาพที่ 2.5 กรอบแนวคิดการเชื่อมโยงปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรม

สำหรับกรอบคิดเชื่อมโยงปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรม นั้นผู้วิจัยจะใช้การอธิบายพลวัตรของการลื่นไหลในการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่แสดงให้เห็นกระบวนการกระทำระหว่างกัน และเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของบุคคล กับกลุ่ม หรือ กลุ่มคนกับกลุ่มคน ทั้งต่างเชื้อชาติ ต่างศาสนา ผ่านกิจกรรมการเลี้ยงนกกรงหัวจุก ในลักษณะของความสัมพันธ์แบบผิวเผิน ความสัมพันธ์แบบแลกเปลี่ยน และความสัมพันธ์แบบการมีส่วนร่วม ที่ใช้กระบวนการกระทำระหว่างกันใน ด้านวิถีชีวิต ด้านศิลปวัฒนธรรม และ ด้านสังคม/เครือข่าย เป็นแบบแผนที่ประสานสอดคล้องกันของกิจกรรมมนุษย์ได้กระทำ ซึ่งมีการดำรงรักษาไว้ สามารถเปลี่ยนแปลงไปตามการกระทำระหว่างกันด้วยสัญลักษณ์ระหว่างบุคคล หรือ ในแต่ละบุคคล ทั้งการบำรุงรักษาและการเปลี่ยนแปลงของสังคม โดยสะท้อนปรากฏการณ์ให้เห็นผ่านมุมมองของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่มีความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมการเลี้ยงนก ซึ่งได้แก่ ผู้เพาะเลี้ยงนกกรงหัวจุก ผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุก ผู้ทำกรงนกกรงหัวจุก และเจ้าหน้าที่ภาครัฐ เหล่านี้เป็นชุดทางความคิดในการกระทำของสังคมที่ถูกสร้างขึ้นโดย

มนุษย์ เพื่อทำหน้าที่ กำหนดบรรทัดฐาน ค่านิยม ความเชื่อ ให้อยู่ในรูปแบบเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน ซึ่งเป็นช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่งที่ส่งผลต่อพฤติกรรม ความคิด บรรทัดฐาน ค่านิยม ความเชื่อ ในสังคม

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการการเลี้ยงนกเชิงเศรษฐกิจและการส่งเสริมความสัมพันธ์ในด้านสังคมวัฒนธรรมระหว่างประชาชนในภาคใต้สามารถแบ่งออกได้เป็น 1) การศึกษาการเลี้ยงนกที่เกี่ยวกับมูลค่าทางเศรษฐกิจ การเพาะพันธุ์นก และมูลค่าของกิจกรรมเกี่ยวเนื่องกับการเลี้ยงนก 2) การศึกษาความสัมพันธ์ในด้านสังคมวัฒนธรรมระหว่างประชาชนในกิจกรรมการเลี้ยงนก และ 3) การศึกษาสภาพปัญหาและข้อกฎหมายของการเลี้ยงนก

1) การศึกษาการเลี้ยงนกที่เกี่ยวกับมูลค่าทางเศรษฐกิจ การเพาะพันธุ์นก และมูลค่าของกิจกรรมเกี่ยวเนื่องกับการเลี้ยงนก

การศึกษาการเลี้ยงนกกับมูลค่าทางเศรษฐกิจ พบในงานของ สุวนิต เหมือนคิด (2545), บัญชา สัจจพันธ์ และธัญญา สุขย้อย (2548), มัลลิกา คณานุรักษ์ (2549), อารี พุ่มประไวทย์ และศราวุธ ทองเนื้อห้า (2557) และศิกานต์ อิสสระชัยยศ (2559)

โดยงานศึกษาของมัลลิกา คณานุรักษ์ (2549) และศิกานต์ อิสสระชัยยศ (2559) ชี้ให้เห็นถึงกิจกรรมเกี่ยวเนื่องทางเศรษฐกิจและศักยภาพของกิจกรรมการเลี้ยงนกทางเศรฐกิจ มัลลิกา คณานุรักษ์ (2549) แสดงให้เห็นว่าความนิยมในการเลี้ยงนก ทั้งนกเขาชวาและนกกรงหัวจุกในประเทศไทย โดยเฉพาะในพื้นที่ภาคใต้ของไทย ทำให้เกิดธุรกิจที่เกี่ยวเนื่องกับการเลี้ยงนกที่หลากหลาย ตั้งแต่ธุรกิจต้นน้ำ คือ ธุรกิจฟาร์มนกและเพาะพันธุ์นกตั้งแต่ฟาร์มขนาดเล็กถึงฟาร์มขนาดใหญ่ ทำให้มีลูกนกซื้อขายกันภายในจังหวัดภาคใต้ ตลอดจนส่งขายไปยังกรุงเทพฯ และประเทศเพื่อนบ้าน ส่วนธุรกิจในกระบวนการเลี้ยงนกอีกหลากหลายอาชีพ ได้แก่ อาชีพทำกรงนก อาชีพทำหัวกรงนก อาชีพทำตะขอกรงนก อาชีพตัดเย็บผ้าคลุมกรงนก ที่นำเอาทุนทางสังคมและศิลปะท้องถิ่นมาสร้างมูลค่าในเชิงพาณิชย์ และยังรวมถึงธุรกิจการตัดเย็บเสื้อกรงนก การผลิตอาหารนก อาหารเสริมและยารักษาโรค เป็นต้น นอกจากนี้กิจกรรมการเลี้ยงนกและการแข่งขันนกทั้งในระดับจังหวัด ระดับประเทศ และระดับอาเซียน ได้ส่งผลต่อเนื่องต่อธุรกิจการท่องเที่ยว ธุรกิจโรงแรม ร้านอาหาร ซึ่งการจัดมหกรรมการแข่งขันนกในระดับต่างๆ จึงก่อให้เกิดการสร้างอาชีพ สร้างรายได้ และก่อให้เกิดเงินหมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจเป็นจำนวนมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานของ ศิกานต์ อิสสระชัยยศ (2559) ที่ชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาเศรษฐกิจในท้องถิ่นของเทศบาลนครยะลาโดยการนำวิถีชีวิตของประชาชนในจังหวัดยะลาและจังหวัดใกล้เคียงในเรื่องการเลี้ยงนกมาเป็นจุดเริ่มต้นในการพัฒนาโครงการ จัดให้มีมหกรรมนกเขาชวาเสียงอาเซียนและการแข่งขันประกวดนกกรงหัวจุกเป็นการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนา

เศรษฐกิจตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ มีการขยายตัวของธุรกิจฟาร์มนก สร้างรายได้ให้แก่ประชาชนในพื้นที่ปีละหลายสิบล้านบาท และทำให้ธุรกิจกรงนก วัสดุอุปกรณ์ในการเลี้ยงนกและอาหารนกขยายตัว ตลอดจนสร้างรายได้ให้ธุรกิจเกี่ยวเนื่องอื่นๆ ได้แก่ โรงแรม การขนส่ง ร้านค้า ร้านอาหาร และร้าน OTOP ที่เกี่ยวกับนก ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวสร้างสามารถมูลค่าทวีคูณทางเศรษฐกิจให้กับท้องถิ่นอย่างมหาศาล และงานการศึกษาของ บัญชา สัจจพันธ์ และธัญญา สุขย้อย (2548) ที่ทำการศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนานกเขาชวาเพื่อการส่งออก พบข้อมูลที่สนับสนุนว่าการเลี้ยงนกเขาชวาสามารถสร้างอาชีพทั้งทางตรงและทางอ้อม สามารถแบ่งออกเป็นกลุ่มอาชีพต่างๆ ได้ 7 กลุ่มอาชีพ ได้แก่ กลุ่มเพาะพันธุ์ กลุ่มคนกลาง กลุ่มอาชีพทำกรงนก กลุ่มอาชีพทำหัวกรงนก กลุ่มอาชีพทำตะขอกรง กลุ่มอาชีพผลิตอาหาร อาหารเสริม และยารักษาโรค และกลุ่มอาชีพประกอบกรงหรือร้านประดับกรง นอกจากนี้บัญชา สัจจพันธ์ และธัญญา สุขย้อย ได้ศึกษาถึงมูลค่าตลาดของนกเขาชวาในอำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา โดยสามารถแบ่งออกเป็น 2 ระดับตลาด 1) ตลาดระดับสูงมีอยู่ประมาณ 40 ฟาร์ม เลี้ยงเพื่อการส่งออก สามารถแบ่งฟาร์มออกเป็น 3 เกรด คือ ฟาร์มเกรดเอ 10 ฟาร์ม ฟาร์มเกรดบี 20 ฟาร์ม และฟาร์มเกรดซี 10 ฟาร์ม การขายนกจะกำหนดราคาตามสายพันธุ์และน้ำเสียงของนก และกำหนดราคาตามอายุนก โดยสามารถแบ่งได้ 3 รูปแบบ คือ รูปแบบที่ 1 นกเขาชวา อายุ 2 -3 เดือน มีระดับราคาต่ำไปสูง 4 ระดับ คือ ระดับ 1 คู่ละ 10,000-20,000 บาท ระดับ 2 คู่ละ 30,000 บาท ระดับ 3 คู่ละ 50,000 บาท ระดับ 4 คู่ละ 100,000 บาท รูปแบบที่ 2 นกเขาชวาอายุ 8-12 เดือน ราคาขึ้นอยู่กับน้ำเสียง หากนกได้รับการฝึกฝนแล้ว จะกำหนดราคาที่ 1,000,000 บาทขึ้นไป และรูปแบบที่ 3 นกเขาชวาที่มีอายุ 12 เดือนขึ้นไป ราคาขึ้นอยู่กับการเข้าสนามแข่งขัน ถ้าชนะการแข่งขัน ได้รางวัล ระหว่างลำดับที่ 1-10 ราคาที่จะขายจะอยู่ตั้งแต่ 500,000 บาท ถึง 1,500,000 บาท

2) ตลาดระดับล่าง มีการดำเนินการโดยกลุ่มผู้เลี้ยงนกเขาชวารายย่อยของ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ สงขลา สตูล ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส มีการรวบรวมนกเขาชวาจากผู้เลี้ยงส่วนใหญ่จะเป็นนกเพศเมียหรือนกเพศผู้ที่ไม่ได้มาตรฐานและไม่สามารถจะนำเข้าสู่ตลาดระดับสูงได้ มีการรวมตัวกันของพ่อค้าย่อยที่นำนกเข้าสู่ตลาดมาเลเซียเพื่อส่งต่อไปประเทศสิงคโปร์ และอินโดนีเซีย ราคาซื้อขายโดยพ่อค้ารายย่อยรวบรวมซื้อจากชาวบ้านนกละ 30-50 บาท ส่งขายพ่อค้าหรือผู้เลี้ยงชาวมาเลเซียในราคานกละ 100 -150 บาท พ่อค้าชาวมาเลเซียส่งตลาดสิงคโปร์ในราคานกละ 200 บาท การดำเนินธุรกิจรายย่อยดังกล่าวเฉพาะพ่อค้าย่อย ในอาเภอจะนะ จะมีนกเขาชวาส่งขายประมาณเดือนละ 3,000 นก มีรายได้อยู่ที่ประมาณเดือนละ 300,000 บาท

นอกจากนี้ยังมีงานศึกษาของ สุวนิต เหมือนคิด (2545), ธัญญา สุขย่อย และคณะ (2557) และงานศึกษาของ อารี พุ่มประไวทย์ และศราวุธ ทองเนื้อห้า (2557) ที่ได้ศึกษาถึงระบบธุรกิจการเลี้ยงนกเขาชวา และมูลค่าเศรษฐกิจของกระบวนการเลี้ยงนกกรงหัวจุก ที่พบข้อมูลสนับสนุนที่แสดง

ให้เห็นว่าการเลี้ยงนกทั้งนกเขาชวา และนกกรงหัวจุกสามารถสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับผู้เลี้ยงและธุรกิจเกี่ยวเนื่องกับการเลี้ยงนกได้อย่างแท้จริง โดย สุวนิต เหมือนคิด (2545) ได้ศึกษาเรื่องระบบธุรกิจกิจการเลี้ยงนกเขาชวา อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา พบว่าการเลี้ยงนกเขาชวาในปัจจุบันเป็นการเลี้ยงนกเขาชวาลูกผสมบ้าน ขนาดของฟาร์มแบ่งตามจำนวนของกรงผสมพันธุ์ มีระบบปัจจัยการผลิตที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยง คือ โรงเรือนหรือกรง อุปกรณ์ตกแต่ง พันธุ์ ทุน ผู้ประกอบการ อาหาร วิตามิน และยารักษาโรค การเลี้ยงนกเขาชวาก่อให้เกิดอาชีพ และธุรกิจต่อเนื่อง สร้างรายได้ให้แก่ชุมชน ระบบการตลาดนกเขาชวาเป็นตลาดผู้ขายน้อยราย การเข้าสู่ตลาดเป็นไปโดยเสรีแต่ยังคงมีข้อจำกัดในด้านประสบการณ์และความน่าเชื่อถือของแต่ละฟาร์ม การจัดจำหน่ายเป็นทั้งการซื้อ-ขายโดยตรงจากฟาร์ม และซื้อขายผ่านคนกลางทางการตลาด นอกจากจากนี้ สุวนิต เหมือนคิด ได้วิเคราะห์ต้นการผลิตลูกนกเขาอายุ 2 เดือน พบว่ามีต้นทุนการผลิต 2,044.89 บาทต่อตัว ขายลูกนกได้ตัวละ 30,000 บาท กำไรสุทธิเท่ากับ 27,955.11 บาทต่อตัว และธัญญา สุขย่อย และคณะ (2557) ทำการศึกษาเศรษฐกิจสังคมของสัตว์เลี้ยงประจำถิ่น กรณีศึกษาชุมชนการเลี้ยงนกเขาชวาเสียง อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา ผลการศึกษาพบว่าการเลี้ยงนกเขาชวาในอำเภอจะนะ ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ทางสังคม 3 ด้าน ได้แก่ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ความสัมพันธ์ภายในชุมชน และความสัมพันธ์ระหว่างผู้เลี้ยงนกเขาชวากับสังคมภายนอก ส่วนสภาพทางเศรษฐกิจ พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่นิยมจำหน่ายลูกนกเขาชวาเสียง เมื่อมีอายุ 2 เดือน โดยมีราคาขายภายในประเทศระหว่าง 5,000-10,000 บาท ส่วนลูกนกที่มีการจำหน่ายไปยังต่างประเทศ เช่น ประเทศมาเลเซีย จะมีราคาอยู่ระหว่าง 10,000-30,000 บาท และนกโตเต็มวัยจะมีราคาจำหน่ายไปยังต่างประเทศระหว่างราคา 30,000-60,000 บาท ขึ้นอยู่กับเสียงของนกเป็นสำคัญ

นอกจากนี้มีงานศึกษาของ อารี พุ่มประไวทย์ และศราวุธ ทองเนื้อห้า (2557) ที่ทำการศึกษามูลค่าเศรษฐกิจของกระบวนการเลี้ยงนกกรงหัวจุกในจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยทำการศึกษามูลค่าเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจากกระบวนการเลี้ยงนก ตั้งแต่ต้นน้ำในกิจกรรมการเพาะพันธุ์นก จนถึงปลายน้ำในกิจกรรมการแข่งขันนก ผลการศึกษาพบว่ามูลค่าทางเศรษฐกิจด้านการเพาะพันธุ์ในฟาร์มขนาดใหญ่ที่ได้รับใบอนุญาตถูกต้อง การเพาะพันธุ์นกจำนวน 2 คู่ ระยะเวลา 1 ช่วงปี รวม 3 ปี จะได้นกที่มีคุณลักษณะเหมือนพ่อพันธุ์ จากนกอายุ 1 ปี แต่ละคู่ให้ลูกนกปีละ 13 คู่ ดังนั้นการผสมพันธุ์ปีที่ 1 จะได้ลูกนกเรียกลูก 50 จำนวน 26 คู่ การผสมพันธุ์ปีที่ 2 ได้ลูกนกเรียกว่าลูก 75 จำนวน 388 คู่ และการผสมพันธุ์ปีที่ 3 ได้ลูกนกเรียกลูก 95 จำนวน 4,394 คู่ ซึ่งสามารถจำหน่ายคู่ละ 15,000 บาท ทำให้มีรายรับรวมในปีที่ 65,910,000 บาท จากรายจ่ายรวม 14,585,340 บาท ทำให้ได้กำไรสุทธิ 51,324,660 บาท คิดเป็นกำไรเฉลี่ยปีละ 17,108,220 บาท

มูลค่าทางเศรษฐกิจในการเลี้ยงนก การแข่งขันและการขายต่อ จากการศึกษาพบว่าสามารถจำแนกออกเป็นค่าอาหาร ค่าย่า 8,482,235 บาท ค่ากรง 577,800 บาท ค่าแรงงาน 4,989,550 บาท

ค่าเสียโอกาสในการใช้ที่ดิน 135,700 บาท ค่ายานพาหนะในการไปแข่งขัน 2,734,000 บาท ค่าใบสมัครแข่งขัน 32,808,000 บาท รวมค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงนก 67,261,285 บาท เฉลี่ยค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงนกตัวละ 24,601 บาท ส่วนรายได้จากรางวัลในการแข่งขันเฉลี่ยตัวละ 10,000 บาท และมูลค่าการขายต่อ ภายหลังการแข่งขัน นกแต่ละตัวมีโอกาสขายได้หลายครั้งแตกต่างกัน โดยพบว่าจะมีราคาขายเฉลี่ยตัวละ 15,465 บาท ดังนั้น กำไรการเลี้ยงนก การแข่งขันและการขายต่อหลังหักต้นทุนจะได้เฉลี่ยตัวละ 864 บาท ขณะที่มูลค่าเศรษฐกิจของปัจจัยที่เกี่ยวกับนก พบว่ามีอัตรากำไรเพิ่มขึ้นในทุกกิจกรรม โดยกิจกรรมสนามแข่งขันมีอัตรากำไรร้อยละ 12.20 การผลิตกรงนกและอุปกรณ์มีอัตรากำไรร้อยละ 30.87 การผลิตกล้วยหินมีอัตรากำไรร้อยละ 90.00 ธุรกิจจำหน่ายอาหารและยามีอัตรากำไรร้อยละ 69.36 การผลิตหนอนนกมีอัตรากำไรร้อยละ 67.48 และธุรกิจในสนามแข่งขันมีอัตรากำไรร้อยละ 65.18

การศึกษาด้านสภาพการเลี้ยงและการเพาะพันธุ์นก พบในงานศึกษาของ สุชาติ โชคคณาพิทักษ์ และ วิเชียร อดุลย์ประสาทพร (2544), ธนศาสตร์ เวียงสารสิน (2547), สมาพันธ์ผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุก (2552), สีฟ้า อะออง (2554) และพรชัย วงศ์วาสนา (2555)

โดย สุชาติ โชคคณาพิทักษ์ และ วิเชียร อดุลย์ประสาทพร (2544) ทำศึกษาการขยายพันธุ์นกกรงหัวจุกในสภาพการเลี้ยงแบบขัง ใช้พ่อแม่พันธุ์นกกรงหัวจุกอายุระหว่าง 8-10 เดือน ใช้กรงผสมพันธุ์ทรงกระบอกที่มีลวดตาข่ายสี่เหลี่ยมขนาดครึ่งนิ้วล้อม ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางของกรง 1.5 เมตร สูง 2.5 เมตร วางกรงบนพื้นดิน และปล่อยนกพ่อแม่พันธุ์กรงละ 1 คู่ ผลการทดลองพบว่าพ่อแม่นกสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมการเลี้ยงแบบขังกรงได้เป็นอย่างดี มีการผสมพันธุ์ นกแม่พันธุ์ให้ไข่ 2-3 ฟอง และฟักไข่นาน 14 วัน ลูกนกก็ถูกฟักออกมาเป็นตัว ลูกนกอายุครบ 9 วัน มีการเจริญเติบโตที่สมบูรณ์ มีขนงอกเต็มตัว ลูกนกบินออกจากรัง พ่อแม่นกยังคงทำการเลี้ยงดูต่อไปอีก 1-2 เดือน ลูกนกจึงสามารถหาอาหารและกินเองได้ พ่อแม่นกจึงให้ลูกครอกต่อไป และงานของ ธนศาสตร์ เวียงสารสิน (2547) ศึกษาการเพาะเลี้ยงนกกรงหัวจุกของภาคเอกชนพบว่า ผู้เพาะเลี้ยงจะคัดเลือกพ่อ-แม่พันธุ์ อายุ 5-8 ปี เป็นนกลักษณะดี นกจะเริ่มผสมพันธุ์ตั้งแต่ฤดูหนาวไปจนถึง ฤดูร้อน เตรียมสถานที่ให้ใกล้เคียงธรรมชาติ ในกรงปลูกต้นไม้ทรงพุ่มขนาดกลาง เตรียมรังปลอม และทรายผสมดินให้นกคุ้ยเขี่ย หลังจากนั้นปล่อยนกตัวเมียเข้ากรงผสม และนำนกตัวผู้ 2-5 กรง มาแขวนรอบๆ กรงผสมสังเกตเห็นนกตัวเมียเกาะกรงตัวผู้กรงไหนจึงปล่อยนกตัวผู้ตัวนั้นเข้ากรง หลังวางไข่จะใช้เวลากกไข่ 12-14 วัน และลูกนกอายุ 15-20 วัน จะเริ่มหัดบิน พ่อ-แม่นก 1 คู่ สามารถวางไข่ได้ 2 ครอก/ปี มีลูกนก 3 ตัว/ครอก ลูกนกที่เริ่มหัดบินจะถูกแยกออกมาป้อนอาหารเพื่อให้พ่อ-แม่นกวางไข่ชุดต่อไป หลังจากป้อน 5-10 วัน ฝึกให้ลูกนกกินอาหารเอง เมื่ออายุ 50 วัน แยกลูกออกเลี้ยงเดี่ยวในกรงแขวน อาหารได้แก่ ผลไม้ หนอนนก แมลง ซึ่งสอดคล้องกับรายงานของ สมาพันธ์ผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุก (2552) รายงานว่า การเพาะเลี้ยงนกกรงหัวจุกจะต้องมีการคัดเลือกพ่อ-แม่พันธุ์ที่สมบูรณ์แข็งแรง

อายุเหมาะสม และมีลักษณะสายพันธุ์ตามที่ผู้เพาะต้องการ การเตรียมกรงเพาะพันธุ์ต้องปลูกต้นไม้พุ่ม เช่น ไทร แก้ว พิกุล ฯลฯ ไว้ภายใน มีความกว้าง 1.5 เมตร สูงไม่เกิน 3 เมตร ใช้ตาข่ายพลาสติกหรือตาข่ายลวดบุกรงทั้ง 5 ด้าน หลังคาควรใช้จาก หญ้า หรือแฝกปิดไว้ครึ่งหนึ่ง อีกครึ่งหนึ่งเปิดให้แสงเข้า เตรียมรังโดยใช้เปลือกมะพร้าวผูกตามกิ่งไม้ เตรียมหญ้าแห้ง ฟางข้าว ไว้ที่พื้นกรง นำแม่นกกรงหัวจุกใส่กรงผสมพันธุ์ หลังจากนั้น 2-3 วัน ให้นำนกตัวผู้ใส่กรง 4 กรง แขวนไว้ 4 ด้านของกรงผสมพันธุ์ แล้วสังเกตว่าแม่นกชอบตัวผู้ตัวไหน ก็นำนกตัวนั้นปล่อยใส่กรงผสมพันธุ์ แม่นกจะวางไข่ 2-3 ฟอง ระยะนี้ต้องป้องกันไม่ให้มีอะไรมารบกวน ใช้เวลาฟักไข่ 12-13 วัน (พ่อ-แม่นกช่วยกันกกไข่)

เมื่อลูกนกฟักออกจากไข่ต้องเตรียมหนอนนก ตั๊กแตน หนอนมดแดง ให้พ่อแม่นกคาบไปป้อนลูกนก ลูกนกจะเริ่มบินเมื่ออายุประมาณ 20 วัน ผู้เลี้ยงสามารถแยกลูกนกออกมาเลี้ยงได้ ระยะแรกอาจให้ลูกครอกเดียวกันอยู่ร่วมกันไปก่อน ใช้อาหารลูกไก่ผสมน้ำป้อนให้ลูกนกกิน พร้อมๆ กับกล้วยน้ำว้าและมะละกอ หลังจากป้อน 5-10 วัน ควรหัดให้ลูกนกกินเอง เมื่ออายุ 50 วัน แยกลูกนกเลี้ยงเดี่ยว ใส่กรงใกล้ๆ กัน อายุ 90-120 วัน ลูกนกจะผลัดขนครั้งแรก ขนทั่วไปจะมีสีเข้มชัดเจน เข้าสู่นกวัยรุ่น

นอกจากนี้ในการศึกษาของ สีฟ้า อะออง (2554) และพรชัย วงศ์วาสนา (2555) แสดงให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่าการเพาะพันธุ์นกกรงหัวจุกในกรงเลี้ยงมีศักยภาพเพียงพอในการขยายพันธุ์นกในเชิงเศรษฐกิจ โดย สีฟ้า อะออง (2554) ได้ทำการศึกษานิเวศวิทยาการสืบพันธุ์และศักยศักยภาพในการเพาะเลี้ยงของนกกรงหัวจุก พบว่านิเวศวิทยาการสืบพันธุ์ของนกกรงหัวจุกมีช่วงฤดูผสมพันธุ์ประมาณเดือนพฤศจิกายน-พฤษภาคม นกจะแยกตัวออกจากฝูงใหญ่ หากินเป็นคู่ๆ ออกไข่ครั้งละ 2-3 ฟอง กกไข่ 15-18 วัน หลังออกจากไข่ 17 วัน ลูกนกจะบินออกจากรัง และสำหรับการเพาะขยายพันธุ์นกกรงหัวจุกของประชาชนในภาคกลางและภาคใต้ของประเทศ พบว่า การเตรียมการด้านสถานที่ กรงเลี้ยง และอาหารสำหรับการเพาะเลี้ยง สามารถทำได้ง่ายๆ ต้นทุนไม่สูง แม้มีพื้นที่เพียงเล็กน้อย ปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การเพาะพันธุ์ประสบผลสำเร็จ คือความพร้อมของพ่อ-แม่พันธุ์ และการดูแลเอาใจใส่ของผู้เลี้ยง

ทำให้นกกรงหัวจุก เป็นนกที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจสูง เนื่องจากความสามารถในการปรับตัวให้อยู่ในถิ่นที่อาศัยแบบต่างๆ แม้พื้นที่ใกล้ที่อยู่อาศัยของมนุษย์ สามารถกินอาหารได้หลากหลาย การเพาะขยายพันธุ์ได้ไม่ยาก มีผลผลิตสูง นกแต่ละคู่ให้ลูกนกหลายตัวต่อปี และคุณสมบัติความสวยงามและเสียงร้อง ทำให้เป็นที่ต้องการของตลาด คาดว่าจะเป็นที่นิยมไปอีกนาน ดังนั้นการเพาะขยายพันธุ์ในกรงเลี้ยง เพื่อเพิ่มประชากรสำหรับทดแทนการล่าจากธรรมชาติโดยตรง จะช่วยอนุรักษ์นกชนิดนี้ไว้ไม่ให้หมดไปจากธรรมชาติ และสอดคล้องกับการศึกษา พรชัย วงศ์วาสนา (2555) ทำวิจัยและทดลองในพื้นที่จังหวัดชุมพร และจังหวัดสงขลา ในการจัดการโรงเรือนเพาะเลี้ยงนกพื้นเมืองที่เป็นนกเศรษฐกิจที่สำคัญของภาคใต้ คือ นกกรงหัวจุก และนกเขาชวา พบว่า การ

ป้องกันโรคระบาดในนกกระทำได้โดยการจัดการให้ถูกสุขลักษณะ โดยเฉพาะการออกแบบโรงเรือน กรงเพาะเลี้ยง และกรงอนุบาล ผลของการจัดการที่ถูกสุขลักษะ โดยการออกแบบให้เหมาะสมกับสภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศที่มีความชื้น ส่งผลต่อความปลอดภัยของทั้งผู้เลี้ยง ประชาชนในชุมชน และส่งผลสำคัญต่อการจับคู่พ่อแม่พันธุ์ และค่าเฉลี่ยของจำนวนไข่นกที่มีค่าเฉลี่ยสูงขึ้นสูงอย่างเห็นได้ชัดอย่างมีนัยสำคัญ รวมทั้งค่าเฉลี่ยอัตราการฟักจากไข่ และอัตราการมีชีวิตรอดมีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างเห็นได้ชัดเช่นกัน

งานศึกษามูลค่าของกิจกรรมเกี่ยวเนื่องกับการเลี้ยงนก กิจกรรมการเลี้ยงนกก่อให้เกิดธุรกิจต่อเนื่องจากกิจกรรมการเลี้ยงนก หลากหลายธุรกิจตั้งแต่ ธุรกิจฟาร์มนกและเพาะพันธุ์นก ธุรกิจทำกรงนก ทำหัวกรงนก ทำตะขอกรงนก ตัดเย็บผ้าคลุมกรงนก ผลิตอาหารนก อาหารเสริมและยารักษาโรค ตลอดจนธุรกิจที่เกี่ยวเนื่องในกิจกรรมการแข่งขันนก แต่อย่างไรก็ตามจากการทบทวนวรรณกรรมจะพบงานศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมเกี่ยวเนื่องกับการเลี้ยงนกไม่มากนัก ส่วนใหญ่เป็นงานศึกษาเกี่ยวกับธุรกิจกรงนก เช่นงานศึกษาของ วาที ทรัพย์สิน (2552), เยาวรัตน์ ทายวัน (2553), จรวย เพชรรัตน์ และ Eddy S.P. Tan (2540), วารุณี ธรรมเจริญศักดิ์ (2560) และสุธิดา อุสตัส (2554)

โดยบทความของ วาที ทรัพย์สิน (2552) ได้นำเสนอให้เห็นว่ากรงนกนั้นมีคุณค่าทางวัฒนธรรมและมูลค่าทางเศรษฐกิจอย่างสูง จากบทความ “กรงเจ๊ะอาแม ที่ใครๆ ก็อยากได้” ชี้ให้เห็นว่า กรงเจ๊ะอาแมเป็นกรงนกกรงหัวจุกที่มีเอกลักษณ์ได้ประยุกต์นำเอาลวดลายแบบมลายูที่พลิ้วไหวเหมือนกับใบไม้ และเถาวัลย์มาแกะสลักในส่วนของโครงสร้างและส่วนประกอบของกรงนก ทำให้กรงนกฝีมือของเจ๊ะอาแม โดดเด่นสะดุดตา สะท้อนอัตลักษณ์ของชาวมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทำให้เป็นกรงนกที่มีราคาสูง ซึ่งในตลอดระยะเวลา 30 ปี ที่ผ่านมาเจ๊ะอาแม ได้ทำกรงนกกรงหัวจุกที่มีราคา 10,000-30,000 บาท ประมาณ 100 กรง และกรงที่มีราคา 100,000-200,000 บาท จำนวน 30 กรง จึงทำให้กรงของเจ๊ะอาแมเป็นที่ต้องการของนักสะสม และสอดคล้องกับ เยาวรัตน์ ทายวัน (2553) ได้กล่าวว่ากรงนกเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดในการเลี้ยงนก กรงนกเป็นงานฝีมือที่ทำขึ้นมาเพื่อใช้สำหรับใส่นก แต่การทำกรงแต่ละใบไม่ใช่เรื่องง่าย ต้องมีช่างที่ถนัดและชำนาญในการผลิตกรง ดังนั้นการทำกรงนกจึงเป็นงานศิลปะที่ได้นำเอาลวดลายต่างๆ มาเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของแต่ละบุคคล โดยคนในวงการนกจะทราบดีว่ากรงนกลักษณะนี้เป็นของช่างใด ช่างทางใต้จะมีชื่อเสียงในการทำกรงได้สวยงาม และได้รับความนิยมเป็นอย่างมากกรงที่มีลวดลายมากๆ งานละเอียดช่างทำกรงต้องให้เวลาในการทำเกือบปี จึงจะออกมาเป็นกรง 1 ใบ และมีการประกวดกรงในแต่ละปี ส่วนมากกรงที่ได้รับรางวัลเป็นกรงที่มีการแกะสลักไม้มาก และเป็นงานละเอียดสวยงาม เมื่อผ่านการประกวดและได้รับรางวัลจะสร้างมูลค่าให้กับคนทำเป็นราคาหลักแสน คนที่จะซื้อต้องมีกำลังทรัพย์มากพอจึงสามารถซื้อได้ส่วนมากจะซื้อไปประดับร้านหรือประดับบ้าน

นอกจากนั้น จรวย เพชรรัตน์ และ Eddy S.P. Tan (2540), วารุณี ธรรมเจริญศักดิ์ (2560) และสุธิดา อุสตัส (2554) ได้ทำการวิเคราะห์มูลค่า ต้นทุนในการผลิตกรงนก และกลยุทธ์ทางการตลาดในการขายกรงนก โดยแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าธุรกิจการผลิตกรงนกสร้างมูลค่าให้แก่เจ้าของธุรกิจและเป็นทางเลือกในการประกอบอาชีพที่ดีอาชีพหนึ่งที่เดียว โดย จรวย เพชรรัตน์ และ Eddy S.P. Tan (2540) ได้วิเคราะห์ผลตอบแทนจากการผลิตกรงนกเขาชวาในอำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา ปี พ.ศ. 2537 พบว่ากิจกรรมการประกอบกรงนกเขาชวาในอำเภอจะนะ สามารถสร้างรายได้เข้ามายังพื้นที่ในภาพรวมในปี 2537 เป็นจำนวนมากถึง 10 ล้านบาท และนอกจากนี้ยังสามารถสร้างรายได้เสริมให้แก่กลุ่มเกษตรกรอีกหลายกลุ่มในกิจกรรมเกี่ยวเนื่อง เช่น ผู้ผลิตกรงนก ผู้กลึงหัวกรง ผู้ทำไม่คอนรวมถึงอุตสาหกรรมทอผ้า ทำแก้ว เป็นต้น นอกจากนี้ จรวย เพชรรัตน์ ได้ทำการวิเคราห์ต้นทุนและผลตอบแทนจากกิจกรรมการผลิตกรงเปล่าและการประกอบกรงนกเขาชวาสำเร็จรูปในอำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา พบว่าในการผลิตกรงเปล่าคุณภาพดี ปานกลางและคุณภาพต่ำมีต้นทุนเงินสดเฉลี่ย เท่ากับ 51.31, 51.51 และ 37.62 บาท ตามลำดับ โดยผู้ผลิตกรงนกจะได้รับค่าตอบแทนของแรงงานเท่ากับ 76.60, 49.55 และ 24.20 บาทต่อวัน ตามลักษณะคุณภาพกรง ตามลำดับ แต่เมื่อวเคราะห์ทางเศรษฐศาสตร์แล้ว พบว่าผู้ผลิตกรงเปล่าแต่ละคุณภาพจะขาดทุนเท่ากับ 19.16, 91.38 และ 144.36 บาทต่อกรง ตามลำดับ

สำหรับผู้ประกอบการผลิตกรงนกสำเร็จรูป ได้ผลตอบแทนทางเศรษฐศาสตร์ในการประกอบกรงสำเร็จรูปในลักษณะกำไร เท่ากับ 789.26, 132.42 และ 24.50 บาทต่อกรง ตามคุณภาพกรงระดับดี ปานกลางและคุณภาพต่ำ และนอกจากนี้ยังพบว่าปริมาณกรงสำเร็จรูปที่ผลิตได้ในอำเภอจะนะมีสัดส่วนเพียงร้อยละ 66.67 ของปริมาณความต้องการกรงนกทั้งหมดเท่านั้น อย่างไรก็ดีแม้การผลิตกรงนกจะเป็นทางเลือกในการประกอบอาชีพ และสามารถสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกร/ผู้ผลิตกรงนกก็ตาม แต่ยังพบว่าราคากรงนกเปล่าที่ผู้ผลิตได้รับมีราคาต่ำเกินไป และการศึกษาของ วารุณี ธรรมเจริญศักดิ์ (2560) ที่ทำการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนทางการเงินของการผลิตกรงนกของกลุ่มหัตถกรรมจักสานกรงนก บ้านหนองทราย ตาบลคลองแห อาเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ชี้ให้เห็นเพิ่มเติมว่ากลุ่มผู้ผลิตหัตถกรรมจักสานกรงนกได้รับผลตอบแทนที่ดีจากธุรกิจกรงนก วารุณี ธรรมเจริญศักดิ์ ได้ทำการวิเคราะห์ต้นทุนการผลิตต่อหน่วย การวิเคราะห์จุดคุ้มทุน กำไรที่แท้จริงที่ได้จากการผลิตต่อเดือนของกรงนกในแต่ละแบบ และวิเคราะห์มูลค่าปัจจุบันสุทธิของผลตอบแทนจากการลงทุน ผลการศึกษาพบว่าการผลิตกรงนกของกลุ่มหัตถกรรมจักสานกรงนก บ้านหนองทรายมีต้นทุนการผลิตต่อหน่วยตามตามประเภทของกรงแต่ละแบบ คือ แบบกรงกระป๋อง 70 ซี่ 240.86 บาท, แบบกรงบินหลา 90 ซี่ 275.36 บาท, แบบกรงโอ่ง 70 ซี่ 238.86 บาท, แบบกรงระฆัง 100 ซี่ 288.12 บาท, แบบกรงลาพู 50 ซี่ 198.51 บาท และแบบกรงอยุธยา 46 ซี่ 194.71 บาท

ในด้านกำไรที่แท้จริงจากการผลิตต่อเดือนของกรงนกในแต่ละแบบ พบว่า แบบกรงกระป๋อง 70 ซี่ 15,058.08 บาท, แบบกรงบินหลา 90 ซี่ 16,174.08 บาท, แบบกรงโอ่ง 70 ซี่ 11,602.08 บาท , แบบกรงระฆัง100 ซี่ 10,170.24 บาท, แบบกรงลาพู 50 ซี่ 10,907.28 บาท และแบบกรงอยุธยา 46 ซี่ 11,180.88 บาท และการวิเคราะห์มูลค่าปัจจุบันสุทธิของผลตอบแทนจากการลงทุน พบว่าการเลือกผลิตกรงนกในแบบที่ 1 กรงกระป๋อง 70 ซี่ และแบบที่ 2 กรงบินหลา 90 ซี่ เป็นทางเลือกที่ให้ผลตอบแทนสูงสุด

นอกจากนี้งานของ สุธิดา อุสตัส (2554) ทำการศึกษากลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อผลประกอบการขายกรงนกกรงหัวจุกในเจ็ดจังหวัดภาคใต้ตอนล่าง (นครศรีธรรมราช พัทลุง สงขลา สตูล ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส) ผลการศึกษาพบว่าส่วนประสมทางการตลาดด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการตลาดมีความสำคัญต่อผลประกอบการขายในระดับปานกลาง ขณะที่ส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์กรงนกมีความสำคัญระดับมากต่อผลประกอบการขายของกรงนกกรงหัวจุกใน 7 จังหวัดภาคใต้ตอนล่าง โดยพบว่ากลยุทธ์ส่วนประสมทางการตั้งทั้งด้านผลิตภัณฑ์กรงนก ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่ายและด้านการส่งเสริมการตลาดมีความสัมพันธ์กับผลประกอบการขายกรงนกกรงหัวจุกอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99 นอกจากนี้ยังพบว่าผู้ประกอบการทำกรงนกประสบปัญหาการขาดแคลนวัตถุดิบไม้ในการทำกรงนก และขาดแคลนช่างทำกรงนกที่มีฝีมือและยังต้องการให้มีสถานบันการเงินเข้ามาส่งเสริมด้านเงินลงทุนเพื่อเพิ่มโอกาสในการขยายการผลิตที่มีขนาดที่เพียงพอกับความต้องการกรงนกของตลาด

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจะเห็นได้ว่ากิจกรรมการเลี้ยงนกของประชาชนในพื้นที่ภาคใต้สามารถก่อให้เกิดธุระกิจที่เกี่ยวเนื่องจากกิจกรรมการเลี้ยงนกตั้งแต่ธุระกิจฟาร์มเพาะพันธุ์นก ธุระกิจการทำกรงนก ทำหัวกรงนก ทำตะขอกรงนก ตัดเย็บผ้าคลุมกรงนก การผลิตอาหารนก อาหารเสริมและยารักษาโรค ต่อเนื่องไปยังกิจกรรมการแข่งขัน ที่สามารถส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เอื้อประโยชน์ต่อ ธุรกิจโรงแรม การขนส่ง ร้านอาหาร ที่สามารถสร้างรายได้ให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องในกิจกรรมการเลี้ยงนก และเศรษฐกิจโดยรวมของท้องถิ่นได้ นอกจากต่อข้อกังวลของการสูญพันธุ์ของนก จากงานศึกษาเกี่ยวกับศักยภาพในการเพาะพันธุ์นก แสดงให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่า ภาคเอกชนมีศักยภาพสูงในการเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์นกกรงหัวจุก และสามารถเพิ่มจำนวนลูกนกในแต่ละปีได้มากกว่าการขยายพันธุ์ ในธรรมชาติ

2) การศึกษาความสัมพันธ์ในด้านสังคมวัฒนธรรมระหว่างประชาชนในกิจกรรมการเลี้ยงนก

การศึกษาวิจัยด้านความสัมพันธ์ด้านสังคมวัฒนธรรมระหว่างประชาชนในกิจกรรมการเลี้ยงนก ผู้วิจัยโดยส่วนใหญ่จะนำเสนอให้เห็นความสัมพันธ์ของประชาชนผู้เลี้ยงนกในมิติต่างๆ สามารถแบ่งออกได้ 3 ลักษณะ คือ ความสัมพันธ์ทางสังคมวัฒนธรรมภายในครอบครัวของผู้เลี้ยงนก ความสัมพันธ์ทางสังคมวัฒนธรรมภายในชุมชนของผู้เลี้ยงนก และความสัมพันธ์ทางสังคมวัฒนธรรมระหว่างผู้เลี้ยงนกกับสังคมภายนอก โดยพบในงานศึกษาของ จิรพันธุ์ สุขปาละ (2538), ดุสิต หวันเหล็ม, แอบ ชามทอง และอุดม ทิพย์รักษ์ (2551), คอลัฟ ต่วนบูละ (2556),พิชศาล พันธุ์วัฒนา (2557), พิชศาล พันธุ์วัฒนา (2560)

การศึกษาของ จิรพันธุ์ สุขปาละ (2538) ได้ทำการศึกษาเรื่องการเลี้ยงนกเขาวาและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้อง : กรณีศึกษาอำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา พบว่า วัฒนธรรมทางด้านระบบความสัมพันธ์ทางสังคมถูกแบ่งออกเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ 1) วัฒนธรรมทางด้านระบบความสัมพันธ์ภายในครอบครัวของผู้เลี้ยงนกเขาชวา พบว่าระบบความสัมพันธ์ภายในครอบครัวของผู้มีอาชีพเลี้ยงนกเขาชวามีความใกล้ชิดสนิทสนมกันมาก 2) วัฒนธรรมทางด้านระบบความสัมพันธ์ภายในชุมชนของผู้เลี้ยงนกเขาชวา เนื่องจากผู้เลี้ยงนกเขาชวามักมีจิตใจที่อ่อนโยน และมีสถานภาพทางสังคมเป็นที่น่าเชื่อถือ จึงเป็นที่ยอมรับและอยากรู้จักของบุคคลอื่น ๆ ในชุมชนและสังคมเดียวกัน จึงก่อให้เกิดสภาวะการณ์อยู่ร่วมกันในสังคมด้วยความมีน้ำใจและเข้าใจกัน ผู้เลี้ยงนกเขาชวาในอำเภอจะนะซึ่งมีจำนวนมาก ประกอบด้วยบุคคลที่มีความแตกต่างกันในหลายๆ ด้าน เช่น ศาสนา อาชีพ คุณวุฒิ และวัยวุฒิ แต่เมื่อมาอยู่ร่วมกันในสังคมของผู้เลี้ยงนกเขาชวาเหมือนกัน บุคคลเหล่านี้ก็จะมีแนวคิดและวิธีปฏิบัติไปในแนวทางเดียวกัน ไม่มีการแบ่งแยกตามสถานภาพทางสังคมซึ่งแตกต่างกัน เช่น จะใช้เวลาว่างเพื่อพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้ในเรื่องของนกเขาชวา และยังช่วยเหลือกันทั้งในเรื่องการจัดแข่งขันที่เกิดขึ้นทั้งในและนอกพื้นที่ และ 3) วัฒนธรรมทางด้านระบบความสัมพันธ์ระหว่างผู้เลี้ยงนกเขาชวากับสังคมภายนอก แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ ความสัมพันธ์ที่มีต่อบุคคลอื่นในสังคม ความสัมพันธ์ในลักษณะนี้จะเป็นการที่ผู้เลี้ยงนกเขาชวานำนกไปแข่งขันในพื้นที่อื่น ๆ ทั้งในและต่างประเทศ รูปแบบความสัมพันธ์จึงปรากฏอยู่ในช่วงระยะสั้นในแต่ละครั้ง แต่มีโอกาสพบปะกันบ่อยครั้งและมีลักษณะความสัมพันธ์ปรากฏในรูปแบบการศึกษาเรียนรู้และแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ซึ่งบางรายอาจจะร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับนกเขาชวาด้วยกันในโอกาสต่อไป และความสัมพันธ์ในอีกลักษณะคือความสัมพันธ์ที่สืบเนื่องจากธุรกิจนกเขาชวาและที่สืบเนื่องจากการแข่งขันนกเขาชวา ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ในรูปแบบความร่วมมือในการทำธุรกิจเพื่อผลักดันให้เกิดการแข่งขันนกเขาชวาเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจนกเขาชวาและเพื่อเป็นการเสริมสร้างสัมพันธไมตรีระหว่างประเทศอีกด้วยและจากการศึกษาของ ดุสิต หวันเหล็ม, แอบ ชามทอง และอุดม ทิพย์รักษ์ (2551) ได้ทำการศึกษาเรื่องวัฒนธรรมสภา

กาแฟสังคมพหุวัฒนาธรรม กรณีการพัฒนาประชาธิปไตยภาคพลเมืองสู่ความเป็นสังคมสมานฉันท์ อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่าการแข่งขันนกกรงหัวจุกเป็นหนึ่งในกิจกรรมสมานฉันท์ในสังคมพหุวัฒนธรรม ซึ่งการจัดกิจกรรมการแข่งขันนกกรงหัวจุกเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นตามความสนใจและความต้องการของสังคมท้องถิ่น ซึ่งเป็นกระแสทางสังคมที่นิยมชมชอบกับการเลี้ยงนกกรงหัวจุก การเลี้ยงนกกรงหัวจุกมีการเลี้ยงกันอย่างแพร่หลาย ทำให้มีกิจกรรมการแข่งขันกันอย่างต่อเนื่อง ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวนอกจากจะสร้างความสมานฉันท์ในสังคมพหุวัฒนธรรมแล้ว ยังมีส่วนในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและทรัพยากรธรรมและสิ่งแวดล้อมอีกด้วย อีกทั้งยังเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มผู้เลี้ยงนกด้วยเช่นกัน จากการศึกษาของ กระตุ้นเศรษฐกิจแบบครบวงจรจากการเลี้ยงนกกรงหัวจุกอีกด้วย และยังสอดคล้องกับการศึกษาของคอลัฟ ต่วนบูละ (2556) ได้ศึกษาเรื่อง การเลี้ยงนกกรงหัวจุกกับผลสืบเนื่องต่อการพัฒนาชุมชน : กรณีศึกษาตำบลเฉลิม อำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะการเลี้ยงนกกรงหัวจุกมีวัตถุประสงค์ของการเลี้ยงนกกรงหัวจุก 4 ประการ ได้แก่ 1) เพื่อความสุข 2) เพื่อสร้างรายได้ 3) เพื่อสร้างความสัมพันธ์ในชุมชน 4) เพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมซึ่งส่งผลทำให้เกิดการพัฒนาชุมชนในด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม และผลสืบเนื่องของการเลี้ยงนกกรงหัวจุกต่อการพัฒนาชุมชนมีดังนี้ 1) ด้านเศรษฐกิจการเลี้ยงนกรงหัวจุกสามารถสร้างอาชีพให้แก่ผู้เลี้ยงทำให้ผู้ลี้ยงนกกรงหัวจุกมีรายได้จากการขายนกส่งผลให้คุณภาพชีวิตในด้านเศรษฐกิจดีขึ้นจากเดิม 2) ด้านสังคมการเลี้ยงนกกรงหัวจุกเป็นวัฒนธรรมที่ส่งเสริมให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนหรือระหว่างชุมชนอื่น ๆ 3) ด้านวัฒนธรรมชุมชนการเลี้ยงนกกรงหัวจุกและกิจกรรมเกี่ยวข้องนั้นไม่ได้ทำเพื่อความสุขของพวกเขาเพียงอย่างเดียวเพราะวิธีการของการเลี้ยงนกนั้นจะสอนให้คนรู้จักการอนุรักษ์ในสิ่งที่ได้เรียนรู้มาอีกด้วยเช่นกัน

นอกจากนี้ยังมีงานศึกษาของ พิชศาล พันธุ์วัฒนา (2557), พิชศาล พันธุ์วัฒนา (2560) ที่ได้ศึกษาถึงการนำกิจกรรมการเลี้ยงนกไปใช้เพื่อประโยชน์ในการสื่อสารระหว่างคนเลี้ยงนกและงานชุมชนสัมพันธ์ โดย พิชศาล พันธุ์วัฒนา (2557) ได้ทำการศึกษาเรื่อง นกกรงหัวจุกและการใช้ประโยชน์เพื่อชุมชนสัมพันธ์ของตำรวจในภาคใต้ พบว่า ความเกี่ยวพันเรื่องนกกรงหัวจุกกับตำรวจ ไม่อาจปฏิเสธได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งตำรวจที่มี ภูมิลำเนาหรือปฏิบัติงานในภาคใต้จะมีความสัมพันธ์มากกว่าตำรวจในภาคอื่น เรื่องนี้มีตัวอย่างปรากฏชัดเจน ซึ่งตำรวจเข้ามาเกี่ยวข้องกับนกกรงหัวจุกหลากหลายวัตถุประสงค์เช่นกัน นอกจากการจับกุมนกกรงหัวจุกที่เลี้ยงไม่ถูกต้องตามกฎหมายซึ่งเป้นหน้าที่โดยตรงแล้ว ยังมีตำรวจที่เลี้ยงหรือเพาะพันธุ์นกกรงหัวจุกด้วยตนเองเพื่อนกที่เลี้ยงเข้าทำการแข่งขั้นหรือเพื่อขายลูกนกที่เกิดจากการเพาะพันธุ์ให้ถูกต้องตามกฎหมาย อีกทั้งผู้กำกับการสถานีตำรวจภูธรฉลอง จังหวัดภูเก็ตได้เป็นประธานจัดการแข่งขันร่วมกับชมรมนกกรงหัวจุกจังหวัดภูเก็ต ซึ่งจัดขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างมวลชนสัมพันธ์ในพื้นที่ โดยใช้ประชาชนเป็นแนวร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด อีกทั้งได้สร้างกิจกรรมให้แก่ประชาชนและเยาวชนในพื้นที่ให้ใช้

เวลาว่างให้เป็นประโยชน์โดยการเลี้ยงนกกรงหัวจุกเพื่อการอนุรักษ์พันธุ์นกและสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งคือ การสร้างภาพพจน์ของตำรวจโดยใช้เวทีต่าง ๆ ในการประชาสัมพันธ์การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ซึ่งสิ่งสำคัญที่ได้จากการจัดงานแข่งขันคือการมีส่วนร่วมของประชาชนและทำกิจกรรมการกุศลเพื่อประโยชน์แก่สังคมร่วมกันซึ่งเป็นงานหลักประเภทหนึ่งของตำรวจในเรื่องชุมชนสัมพันธ์ การจัดกิจกรรมด้านชุมชนสัมพันธ์ของตำรวจที่มีความเกี่ยวข้องกับนกกรงหัวจุกได้รับผลตอบรับของกลุ่มคนส่วนมากไปในทิศทางที่ดี ทั้งนี้กิจกรรมดังกล่าวยังมีส่วนช่วยเกื้อหนุนให้สังคมเป็นไปในทางที่ถูกที่ควร เนื่องจากมีการให้ความรู้แก่เด็กและเยาวชนในเรื่องการเลี้ยงดูนกกรงหัวจุกที่ถูกต้อง ซึ่งเป็นส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนมีจิตใจเมตตากรุณาต่อสัตว์ และรู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ในขณะเดียวกันการแข่งขันนกกรงหัวจุกเป็นกิจกรรมที่สร้างความสัมพันธ์ในสังคมพหุวัฒนธรรมด้วยเช่นกัน และการศึกษาของพิชศาล พันธุ์วัฒนา (2560) ได้ข้อค้นพบเพิ่มเติมในด้านทัศนคติของประชาชนที่มีต่อผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกที่อาศัยใกล้กันย่านรามคำแหง โดนพบว่าสภาพแวดล้อมมีอิทธิพลทางตรงและโดยรวมต่อทัศนคติของประชาชนมากที่สุด ทำให้มีข้อเสนอแนะปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนที่อาศัยในบริเวณใกล้กับผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกเกิดทัศนคติเชิงบวกต่อผู้เลี้ยงดังต่อไปนี้ 1) ด้านความสะอาด ผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกที่อาศัยในชุมชนต้องหมั่นรักษาความสะอาดด้วยการล้างกรงนกของตนเองกล่าวคือ เศษผลไม้ เศษอาหารเม็ด และสิ่งปฏิกูลของนกที่ผู้เลี้ยงทำความสะอาด ประจำนั้นต้องชำระล้างเศษต่าง ๆ ลงท่อระบายน้ำให้หมดสิ้นอย่าได้เหลือติดบริเวณพื้นเพื่สุขอนามัยที่ดีในภาพรวมของชุมชน 2) ด้านความดังของเสียง แบ่งเป็น 2 ประเภท (1) ความดังของเสียงนกร้อง กรณีนี้ผู้เลี้ยงจะทราบดี ว่านกแต่ละตัวที่เลี้ยงมีระดับเสียงเท่าใด หากผู้เลี้ยงครอบครองนกที่มีเสียงใหญ่ที่ส่งเสียงร้องดังควรเลี้ยงไว้ในที่เหมาะสมเพื่อไม่ให้รบกวนประชาชนผู้พักอาศัยบริเวณใกล้เคียงกับบ้านผู้เลี้ยง เช่น จัดเก็บไว้ในห้องมิดชิดแทนการเลี้ยงในที่โล่งแจ้งเป็นต้น (2) ความดังของเสียงผู้เลี้ยงนก กรณีมีการรวมตัวของผู้เลี้ยงนกเพื่อประชันเสียงร้องไม่ว่ากรณีการซ้อมหรือการแข่งขันที่สนามก็ตาม หากรอบบริเวณสนามหรือราวซ้อมนกมีระยะอยู่ใกล้กับบ้านพักอาศัยกล่าวคืออยู่บริเวณชุมชนหรือไม่เป็นพื้นที่โล่ง กลุ่มผู้เลี้ยงนกควรลดการใช้เสียงในการเชียร์นกของตนเอง ส่วนกลุ่มผู้จัดรวมทั้งกรรมการควรลด การใช้เสียงระหว่างการแข่งขันเช่น เสียงนกหวีดที่เป่าจับเวลาการแข่งขันหรือเสียงกรรมการพากย์ประจำสนาม 3) ด้านความพลุกพล่านของผู้คน สาเหตุสำคัญที่ทำให้ประชาชนผู้อาศัยในละแวกใกล้เคียงกับสนาม แข่งขันนกมีทัศนอคติไม่สู้ดีเกิดจากการมีผู้เลี้ยงนกไปยืนอาศัยในบริเวณหน้าที่พักอาศัยของประชาชน ประชาชนวิตกกังวลกลัวของบริเวณหน้าบ้านสูญหาย เช่น กระถางต้นไม้ เอกสารในที่รับจดหมาย หรือยืนลักษณะส่อพฤติกรรมสอดส่องดูลาดเลาคนในบ้าน รวมถึงการที่ผู้เลี้ยงจอดยานพาหนะเกะกะ กีดขวางการจราจรทำให้ประชาชนในละแวกเข้าออกลำบากมากไปกว่าเรื่องจำนวนคนที่มีมากในบริเวณนั้น ดังนั้นการปฏิบัติตนของผู้เลี้ยงนกควรต้องอยู่ในบริเวณสนามแข่งขันเท่านั้นและต้องนำพาหนะจอดในที่เหมาะสม 4) ด้านการแพร่ระบาดเชื้อ

โรค ผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกที่อาศัยในชุมชนต้องรักษาความสะอาดกรงที่ใช้เลี้ยงสม่ำเสมอ นำกรงเลี้ยงตากแดดเพื่อฆ่าเชื้อโรคที่ผู้เลี้ยงไม่สามารถมองเห็นด้วยตาได้ตลอดจน ดูแลสุขภาพของนกอย่างจริงจัง หากในกรณีนกที่ครอบครองมีอาการป่วย ต้องแยกเลี้ยงไว้ในสถานที่ กักบริเวณไว้เป็นการเฉพาะหรือพาไปพบสัตวแพทย์เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อโรคชนิดต่าง ๆ สู่มนุษย์หรือประชาชนที่อาศัยในละแวกใกล้เคียง

นอกจากนี้ยังมีงานของ วาที ทรัพย์สิน (2552) ที่ได้อธิบายการเลี้ยงนกว่าเป็นวิถีวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับคนมายาวนานทั้งเพื่อการใช้งานและด้านความเชื่อ ซึ่งในอดีตมีการเลี้ยงนกพิราบเพื่อทำหน้าที่ส่งข่าวสาร เลี้ยงเหยี่ยวหรือนกอินทรีย์ เพื่อทำหน้าที่นำทางหรือล่าสัตว์หรือจากลักษณะเฉพาะของนกที่มีขนสวยงาม มีเสียงร้องเสียงขันที่ไพเราะน่าฟัง นกเหล่านั้นก็จะถูกจับมาขังกรง แล้วถูกจัดแบ่งกลุ่มตามลักษณะว่านกนี้จะเลี้ยง เพื่อฟังเสียงหรือเพื่อดูความสวย ในสังคมไทยการเลี้ยงนกเป็นวิถีทางวัฒนธรรม ที่สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ทางสังคมของคนใน สังคม รวมถึงค่านิยมและคติความเชื่อ เช่นเชื่อว่า กา นกแสก นกเค้าแมว เป็นนกอัปมงคล หากบินไปเกาะหลังคาบ้านจะเกิดเหตุร้ายขึ้นกับสมาชิกในครอบครัวนั้น การทำพิธีมงคลต่าง ๆ ต้องรอให้นกบินกลับรังก่อนจึงจะทำพิธี ซึ่งเรียกว่า “ฤกษ์นกชุมรัง” เพราะเชื่อว่าหากมีกาบินผ่านบินข้ามหรือบินมา เกาะบริเวณพิธีก็จะทำให้เกิดสิ่งไม่ดีขึ้นการทำพิธีมงคลจึงต้องรอให้นกกาบินกลับรังเสียก่อนจึงจะเริ่มพิธี ซึ่งเป็นคติความเชื่อของคนในสังคมที่เกี่ยวข้องกับนก ที่ยังคงมีให้เห็นอยู่ในปัจจุบัน “นกดีจะอยู่ที่คนมีบารมีและอยู่ที่คนสวย” เป็นคำพูดที่สะท้อนให้เห็นว่า คนในสังคมให้ค่าหรือให้ ความสำคัญต่อนกมาก เพราะในสังคมของผู้เลี้ยงนก จะมีการโอ้อวดแข่งขัน เพื่อบอกให้คนในวงการเลี้ยง นกรู้ว่านกของใครดี สวย ร้องและขันไพเราะกว่ากัน ดังนั้นการจัดการประกวดและแข่งขันนก จึงเป็นวิธีการหนึ่งที่ให้ได้ข้อสรุปว่า นกของใครดีที่สุด นกตัวที่ชนะการประกวดหรือการแข่งขันชื่อเสียงให้กับเจ้าของแล้ว ยังเพิ่มมูลค่าให้กับตัวนกเองด้วย นกบางตัวก่อนเข้าสนามแข่งขันราคาไม่กี่ร้อยบาท แต่พอชนะการแข่งขันราคากลับสูงขึ้น เป็นพันเป็นหมื่นยิ่งชนะหลายๆ สนามนกบางตัว ราคาเป็นแสน ราคาที่เพิ่มขึ้นเป็นราคาที่เกิดขึ้นจาก ความพึงพอใจของผู้ซื้อและผู้ขาย

3) การศึกษาสภาพปัญหาและข้อกฎหมายของการเลี้ยงนก

การศึกษาสภาพปัญหาและข้อกฎหมายของการเลี้ยงนก พบงานศึกษาส่วนใหญ่มุ่งศึกษาถึงประเด็นปัญหาหรือความคิดเห็นต่อพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า ที่มีต่อปัญหาในการครอบครองนก การเพาะพันธุ์ และค้านก ซึ่งนำไปสู่ความท้าท้ายในการพัฒนาการเลี้ยงนกกรงหัวจุกให้เป็นสัตว์เลี้ยงที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจต่อไป

โดยการศึกษาของ สีฟ้า ละออง (2554) ที่ทำการศึกษาเรื่องการศึกษานิเวศวิทยาและศักยภาพทางเศรษฐกิจของนกกรงหัวจุก จากการศึกษาการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพ

(SWOT Analysis) ของนกกรงหัวจุกหรือนกกรงหัวจุก พบปัญหาด้านกฎหมายยังเป็นจุดอ่อนในการพัฒนาศักยภาพทางเศรษฐกิจเนื่องจาก พ่อ-แม่พันธุ์นกกรงหัวจุก ในส่วนที่เป็นสัตว์ป่าที่มีใบอนุญาตครอบครองถูกต้องตามกฎหมาย ขณะนี้ยังมีจำนวนน้อย ผลผลิต (ลูกนก) ที่ได้จึงยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาด และพ่อ-แม่พันธุ์นกกรงหัวจุกที่ผลิตโดยภาครัฐ (สถานีเพาะเลี้ยงสัตว์ป่า) เพื่อสนับสนุน (จำหน่าย) ให้แก่ประชาชนผู้มีใบอนุญาตเพาะพันธุ์ยังมีปริมาณไม่เพียงพอต่อความต้องการ อีกทั้งในส่วนด้านอุปสรรคพบว่า การได้มาซึ่งพ่อ-แม่พันธุ์นกกรงหัวจุก ต้องถูกต้องตามกฎหมายและระเบียบของทางราชการ และจากประเด็นการขอให้พิจารณาถอดถอนรายชื่อนกกรงหัวจุกออกจากบัญชีสัตว์ป่าคุ้มครอง กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ได้ชี้แจงว่า อยู่ในระหว่างการศึกษาข้อมูลทางชีววิทยา นิเวศวิทยา และ การเพาะเลี้ยงขยายพันธุ์ รวมทั้งปัจจัยคุกคามที่มีต่อประชากรนกกรงหัวจุก เพื่อนำข้อมูลนำเสนอ ประกอบการพิจารณาของคณะกรรมการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าแห่งชาติ ว่าหากมีการถอดถอนฯ จะมี ผลกระทบต่อประชากรนกกรงหัวจุกในธรรมชาติและระบบนิเวศหรือไม่อย่างไร และจากการศึกษาของ ยิ่งยอด ตังสุรัตน์ (2555) ได้ทำการศึกษาเรื่องความคิดเห็นต่อพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าของผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุก ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่าปัญหาที่สำคัญด้านกฎหมาย คือ การไม่เข้าใจเจตนารมย์ของกฎหมายที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบัน เนื่องจากพบเห็นตัวอย่างของ นกเขา ซึ่งเปิดให้เลี้ยงได้อย่างเสรีแทนที่จะสูญพันธุ์ดังเจตนารมย์ในการเลือกใช้มาตรการในการสงวนและคุ้มครองที่ระบุว่าหากไม่มีการคุ้มครองก็จะสูญพันธุ์แตกลับเห็นมากขึ้นตามแหล่งธรรมชาติ นอกจากนั้นยังสงสัยในขั้นตอนการปฏิบัติตามกฎหมายและเหตุผล ในการออกคำสั่งในทางปกครอง สิ่งเหล่านี้ส่งผลให้เกิดปัญหาและอุปสรรคในการเพาะเลี้ยงนก ปรอดหัวโขนอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา และผู้วิจัยได้เสนอแนะว่า นกกรงหัวจุกสามารถเพาะพันธุ์ในกรงเลี้ยงได้ง่าย มีความนิยมในการผสมพันธุ์ในสัดส่วนที่สูง นอกจากนั้นยังมีความต้องการในตลาด มีราคาซื้อขายที่สูง ประกอบกับมีองค์ความรู้ในการเพาะเลี้ยง เนื่องจาก ลักษณะกฎเกณฑ์การแข่งขัน การเพาะเลี้ยง มีลักษณะคล้ายนกเขา จึงมีการนำเอาองค์ความรู้เกี่ยวกับนกเขามาปรับใช้กับนกกรงหัวจุก ซึ่งได้ผลดี จึงเป็นการพัฒนาองค์ความรู้เดิม ทำให้องค์ความรู้เกี่ยวกับการเพาะเลี้ยงนกกรงหัวจุกพัฒนาได้อย่างรวดเร็ว ดังนั้น จึงควรถอนจากการคุ้มครองโดยเปิดให้เอกชนสามารถเพาะเลี้ยงและครอบครองได้โดยเสรีและควรประชาสัมพันธ์ ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายและมาตรการของรัฐ ซึ่งเห็นว่ามาตรการในการส่งเสริมการเพาะเลี้ยงนกกรงหัวจุกนี้ ผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกส่วนใหญ่ต้องการให้มีการส่งเสริมการเพาะเลี้ยงให้เป็นสัตว์เศรษฐกิจ ควรบรรจุในพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครอง ซึ่งอาศัยหลักการที่มีอยู่เดิม โดยมาตรการส่งเสริมนี้ใช้หลักเศรษฐศาสตร์เป็นแนวทางหลักในการ กำหนดมาตรการในการเพาะเลี้ยงนกกรงหัวจุกรวมทั้งสัตว์ป่าอื่น ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ในปัจจุบันและเพื่อให้มีการปฏิบัติและใช้บังคับได้จริง ขณะเดียวกันจากการศึกษาของ ธนศาสตร์ เวียงสารวิน (2547) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัญหาอุปสรรคและแนวทางในการเพาะเลี้ยงนกกรงหัวจุกโดย

ภาคเอกชน พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ ให้ความเห็นไปในแนวเดียวกันว่าเห็นควรถอนชื่อออกจากบัญชีสัตว์ป่าคุ้มครองและเปิดให้เพาะเลี้ยงได้เสรี และมีความเห็นร่วมกันว่า อุปสรรคและปัญหาที่สำคัญที่สุดในการเพาะเลี้ยงนกกรงหัวจุก คือ ปัญหาด้านข้อกฎหมายและมาตรการของรัฐแม้ว่าสมาชิกของชมรมไม่เคยถูกจับกุม และประธานชมรมส่วนใหญ่ได้เข้าร่วมสัมมนาด้านการแก้ปัญหาการเพาะเลี้ยงสัตว์ป่าต่าง ๆ มาตลอด และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องได้รับทราบถึงอุปสรรคและปัญหานี้แต่ต้องปฏิบัติตามกฎหมาย โดยมีนโยบายในการใชบังคับและจับกุมผู้ขายนกกรงหัวจุกที่ดักจับมาจากป่าเป็นหลัก จากปัญหาและอุปสรรคดังกล่าวส่งผลให้สมาชิกชมรมผู้เพาะเลี้ยงนกกรงหัวจุกต้องเพาะเลี้ยงนกกรงหัวจุก นำนกเข้าร่วมการแข่งขันและกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง เช่น การปรับปรุงพันธุ์ การถ่ายทอด ความรู้เป็นไปอย่างหลบซ่อน ๆ นอกจากนั้นได้รับแจ้งจากสมาชิกว่า ผลผลิตจากการผสมพันธุ์ไม่สามารถขายได้เนื่องจากเกรงถูกเจ้าหน้าที่ของรัฐเข้าใจคลาดเคลื่อนว่าเป็นนกที่จับมาจากป่าและจับกุมสมาชิกชมรมจึงระงับการเพาะพันธุ์นกกรงหัวจุกหันไปผสมและจำหน่ายนกที่นำเข้าจากต่างประเทศแทน

บทที่ 3

สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐาน

3.1 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับนกกรงหัวจุก

นกกรงหัวจุก มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Pycnonotus jacosus* (Linnaeus) มาจากภาษากรีก 2 คำคือ Puknos แปลว่า หนาหรืออัดแน่น และ noton แปลว่า หลัง รวมความแล้วแปลว่า มี หลังหนา เนื่องจากนกวงศ์นี้เป็นนกที่มีขนบนหลังหนาแน่นยาวฟู และคำว่า jacosus มาจากคำในภาษาลาตินว่า locosus แปลว่า รื่นเริง น่าขัน เนื่องจากนกมีแต้มสีแดงอยู่สองข้าง เหมือนตัวตลก (สุธี ศุภรัฐวิกร, 2539) ชื่อเดิมที่ปรากฏใน พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2503 คือ “นกปรอดหัวโขนเคราแดง” ต่อมาพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 ใช้ชื่อ “นกปรอดหัวโขน” (นคร พจนวรพงษ์ และคณะ, 2541) ภาคกลางเรียก “นกปรอดหัวโขนหรือนกกระหรอดหัวโขน” ภาคเหนือเรียก “นกปรอดหัวจุก, ไอ้จุกตูดแดง, นกปรอดจริว” หรือ “นกพิชหลิว” (เนื่องจาก นกจะส่งเสียงร้อง “จิบจะลิ่ว”) ในภาคใต้นิยมเลี้ยงในกรง จึงเรียกว่า “นกกรงหัวจุก” ต่างประเทศเรียกว่า Red-eared Bulbul, The Nightingale of Parsia, But-Ka-Lon (Burma), Kataw-Nawng (Chingpaw Burma) (Smyties, 1986) หรือ Red Whiskered Bulbul (Lakagul and Round, 1991)

นกกรงหัวจุก อยู่ในอันดับแพสเซอร์รีน ซึ่งเป็นอันดับที่ใหญ่ที่สุดของนก จำแนกเป็น 50-70 วงศ์ มีนกประมาณ 5,100 ชนิดหรือ 3 ใน 5 ของจำนวนชนิดนกในปัจจุบัน เป็นนกขนาดเล็กถึงขนาดกลางและส่วนมากเป็นนกบก นิ้วเท้าดัดแปลงเพื่อการยึดเกาะกิ่งไม้ นกในอันดับนี้จะมีเสียงร้องที่ดีมาก เพราะนกจะพัฒนากล่องเสียงที่ใช้สำหรับส่งเสียงเป็นพิเศษ (Trachrobronchial Syrinx) (วีระยุทธ์ เลาหะจินดา, 2526ข) การจำแนกนกในอันดับ ใช้กล้ามเนื้อและตำแหน่งที่เกาะของกล้ามเนื้อของกล่องเสียงเป็นหลัก เช่น วงศ์นกขมิ้น (Family Oriolidae) วงศ์นกสาลิกาและอีกา (Family Corvidae), วงศ์นกปรอด (Family Pycnontidae) เป็นต้น

นกกรงหัวจุกเป็นนกที่มีลักษณะเด่น คือมีขนบนหัวมีขนหงอนตั้งขึ้นไปคล้ายสวมชฎาทำให้คนไทยนึกถึงหัวโขนที่ผู้แสดงโขนต้องสวมกัน จึงเรียกว่า “นกปรอดหัวโขน”

นกกรงหัวจุกมีความยาวจากปากถึงปลายหางเฉลี่ย 20 เซนติเมตร ลำตัวค่อนข้างตั้งตรง ขนที่ปกคลุมลำตัวอ่อนนุ่มและฟู โดยเฉพาะบริเวณหลังตอนล่างและตะโพก ซึ่งค่อนข้างยาวกว่าส่วนอื่น นอกจากนั้นที่ท้ายทอยของมันยังมีขนเป็นเส้นๆ คล้ายเส้นผมของคนแทรกอยู่ด้วย ปากค่อนข้างสั้นบางและสันปากบนโค้งเล็กน้อย รอบๆโคนปากมีขนเส้นแข็งๆด้วย ปีกสั้น ขน ปลายปีก (Primaries) มี 10 เส้น หางยาวปานกลาง ปลายหางมนเล็กน้อย มีขนหาง 12 เส้น ขาสั้น และนิ้วเท้าเล็กแต่ก็

แข็งแรง นิ้วเท้ายื่นไปข้างหน้า 3 นิ้ว และยื่นไปข้างหลัง 1 นิ้ว นิ้วทุกนิ้ว อยู่ใน ระดับเดียวกัน เหมาะสำหรับจะใช้จับคอนและใช้ชีวิตอยู่บนต้นไม้ พบอาศัยอยู่ตามป่าละเมาะและสวนใกล้ที่พักของคน จนถึงระดับความสูง 1,800 เมตร เป็นนกประจำถิ่นที่พบบ่อยมากและพบกระจายทั่วไปทั้งประเทศ

นกตัวผู้และนกตัวเมียมีสีสันเหมือนกัน หน้าผาก หัวตา บนหัวรวมทั้งขนหงอนที่ตั้งชัน เป็นสีดำ แต่ขนสีดำบนหัวยังยาวเลยลงมาทางด้านข้างของคอจนถึงข้างหน้าอกเห็นเด่นชัดมาก ซึ่ง มีเส้นสีดำล้อมกรอบมาทางด้านล่างด้วย นอกจากนี้ยังมีแต้มสีแดงอยู่ด้วย ดูเผิน ๆ คล้ายกับเคราสีดำ (Whiskered) บริเวณขนคลุมหูเป็นแถบสีขาวและเหนือแถบสีขาวนี้อีกเล็กน้อย แต่จะมองไม่ชัดในระยะไกล ส่วนบนของลำตัวตั้งแต่ท้ายทอย หลังคอ หลัง ไหล่ ตะโพก และขนคลุมโคนหางเป็น สีน้ำตาลขนหางเป็นสีน้ำตาลแกมดำแต่ขนหางทั้ง 5 คู่ถัดจากขนคู่บนลงไปมีสีขาวกว้างๆที่ปลาย ขนหางแต่ละเส้นด้วย ปีกมีสีน้ำตาลแกมดำเช่นเดียวกับขนหาง ส่วนล่างของลำตัวตั้งแต่คาง ใต้คอ หน้าอก ท้อง รวมทั้งสีข้างเป็นสีขาว แต่บริเวณท้องและสีข้างมีสีน้ำตาลเรื่อๆด้วย จึงดูเป็นสีขาวสกปรก ขนคลุมใต้โคนหางเป็นสีแดงเข้ม ซึ่งผลเห็นได้แต่ไกล ม่านตาสีน้ำตาล ปากสีดำ ขา นิ้ว เท้า รวมทั้งเล็บก็เป็นสีดำ

นกที่โตไม่เต็มวัยมีลักษณะแตกต่างจากนกที่โตเต็มวัยเล็กน้อย หน้าผากและขนหงอนเป็น สีน้ำตาลแกมดำ ไม่ใช่สีดำ แต้มสีแดงเหนือขนคลุมหูสีขาวก็ยังไม่มีเพราะยังเป็นสีขาวอยู่ นอกจากนี้ ขนคลุมใต้และบนโคนหางมีเพียงสีชมพูเรื่อๆ เท่านั้นยังไม่เป็นสีแดง (เจษฎา อาภาผ่อง, 2542)

นกกรงหัวจุกมีอายุทางสรีรวิทยา (Physiological longevity) เฉลี่ย 12-20 ปี บางตัวถึง 25 ปี และจะผลัดขนไปเรื่อย ๆ จนกว่าจะตาย (สงกรานต์ ศีลลามะ, 2542)

นกกรงหัวจุกพบเห็นได้ง่าย พบทั่วไปและตลอดทั้งปี แต่พบเห็นมากในเดือน ตุลาคม-ธันวาคม ช่วงนี้นกจะกินผลไม้ตามสวนและแมลงต่าง ๆ เช่น แมลงเม่า หากินเป็นฝูง ขนาดฝูงตั้งแต่ 3-78 ตัว (พิทักษ์ ชิดเครือ, 2542) และหากินตั้งแต่พื้นดินไปจนถึงต้นไม้สูงเกิน 30 เมตร (สุธี ศุภรัฐวิกร, 2539)

เสียงร้องของนกกรงหัวจุกจำแนกเป็น 2 ประเภท คือเสียงร้องติดต่อ (Calls) เป็นเสียงร้องที่สั้นมีระดับของเสียงเพียง 1-2 ระดับ ใช้สำหรับติดต่อกันในนกชนิดเดียวกันเกิดจากกรรมพันธุ์สามารถร้องได้ทั้งสองเพศเหมือนกัน เช่น ระหว่างแม่นกกับลูกนกในกลุ่มเพื่อรวมฝูง หรือเพื่อเตือนภัยไม่เกี่ยวกับการผสมพันธุ์และเสียงร้องเพลง (Song หรือ Subsong) เป็นเสียงร้องที่ ยาว มีความถี่ของคลื่นเสียงแตกต่างกันหลายระดับมีจังหวะและท่วงทำนองซับซ้อนเกิดจากการฝึกหัดร่วมกรรมพันธุ์ปกติถูกควบคุมด้วยฮอร์โมนเพศผู้และมักร้องเพลงในช่วงฤดูผสมพันธุ์เพื่อประกาศอาณาเขตและกระตุ้นวงจรการสืบพันธุ์ให้เกิดขึ้นอย่างสอดคล้อง (สุรกานต์ พยัคฆบุตร และ นริทธิ์ สีตะวรรณ, 2539)

นกกรงหัวจุกในธรรมชาติ เริ่มร้องตั้งแต่เช้ามืดจนถึงช่วงเวลา ประมาณ 09.00 น. จากนั้นจะลดลงตามลำดับ แล้วจึงเพิ่มขึ้นอีกครั้งในช่วงเย็น เวลาประมาณ 16.00 น. จะหยุดร้อง เมื่อไม่มี แสงสว่าง (สุรกานต์ พยัคฆบุตร และ นริทธิ์ สีตะวรรณ, 2539) ถ้าอากาศเย็นจัดหรือร้อนจัด ลมพัด จัด หรือมีฝนตก ชุก นกจะส่งเสียงร้องลดลงหรือหยุดร้อง (วีรยุทธ์ เลาหะจินดา, 2526ข) เสียงร้อง ของนกกรงหัวจุกมี ลักษณะและรูปแบบของเสียงที่แตกต่างจากนกชนิดอื่น เนื่องจากมีความแตกต่างกันของ syrinx และเป็นเสียงร้องเฉพาะชนิด (สุรกานต์ พยัคฆบุตร และ นริทธิ์ สีตะวรรณ, 2539) คุณลักษณะพิเศษดังกล่าวทำให้ผู้นิยมเลี้ยงนกเพื่อฟังเสียงนกร้องได้พบและหันมานิยมเลี้ยง นกกรงหัวจุกกันอย่างรวดเร็ว

นกกรงหัวจุกจับคู่แบบ Monogamy (ประเภทจับคู่ผสมพันธุ์กันฤดูผสมพันธุ์ฤดูเดียว) เข้าสู่วัยผสมพันธุ์เมื่ออายุประมาณ 9-12 เดือนเริ่มเกี้ยวพาราสีและจับคู่ผสมพันธุ์ประมาณเดือนมกราคม เป็นต้นไป (พิทักษ์ ชิดเครือ, 2542) จากนั้นจะสร้างรังวางไข่นกกรงหัวจุกทำรังเป็นรูป ถ้วยกลมกันตื้น ตามง่ามไม้ตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ ไปจนถึงเดือนสิงหาคม นกจะวางไข่ในเช้า วันรุ่งขึ้น หลังจากสร้างรังเสร็จ ไข่แต่ละฟองห่างกันหนึ่งวันเฉลี่ยจะมีจำนวน 2-3 ฟอง ไข่มีรูปร่างรี ปลายข้างหนึ่งป้าน อีกด้านหนึ่งแหลม ผิวเปลือกไข่เรียบและเป็นมันมีสีพื้นเป็นสีน้ำตาลอ่อนมีจุด สีน้ำตาลอมม่วงขนาดเล็กกระจายอยู่ทั่วฟอง น้ำหนักไข่เฉลี่ย 3.75 กรัม นกเพศเมียจะกกไข่ นกฟัก ออกจากไข่ในวันที่ 13 และฟักเป็นตัวห่างกัน 1 วัน เมื่อฟักเป็นตัวแล้วแม่นกจะคาบเปลือกไข่ไปทิ้ง (พิทักษ์ ชิดเครือ, 2542)

นกกรงหัวจุกเป็นนกที่หากินเป็นฝูงโดยกินผลไม้และอาหารอื่นๆ ได้อีกหลายอย่างฤดูขยายพันธุ์ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ถึงสิงหาคม สร้างรังในพุ่มไม้เตี้ยค่อนข้างทึบ รังเป็นรูปถ้วย วางไข่ 2 ฟอง โดยวางวันละฟองติดต่อกัน ไข่ใบแรกวางทันทีที่สร้างรังเสร็จ ตัวเมียเท่านั้นที่กกไข่ เป็นระยะเวลา 13 วัน ลูกนกอยู่ในรัง 11-12 วัน จึงทิ้งรัง (นริทธิ์ สีตะวรรณ, 2531)

ลูกนกกรงหัวจุกเมื่อฟักออกจากไข่ ไม่มีขนปกคลุมลำตัว ยังไม่ลืมตา ไม่สามารถเดิน หรือช่วยเหลือตัวเองได้ ต้องได้รับการดูแลให้ความอบอุ่นและป้อนอาหารจากแม่นกและพ่อนก (Altricial) อยู่ในรังประมาณ12 วันจึงสามารถบินออกจากรังได้แต่ยังหาอาหารเองไม่ได้พ่อนก แม่นกต้องบินตามป้อนอาหาร (วีรยุทธ์ เลาหะจินดา, 2526ก)

นกกรงหัวจุกมีอัตราการรอดตายในธรรมชาติ ประมาณ 30-40 เปอร์เซ็นต์ (พงษ์ชัย แดงสี, 2543) ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการขยายพันธุ์ของนกกรงหัวจุกในธรรมชาติ ได้แก่

1) สัตว์ผู้ล่าพบนกกระปูดใหญ่กินทั้งไข่และลูกนก สัตว์ในวงศ์ ชะมด อีเห็น กระรอก งู

2) ไฟป่าทำลายทั้งตัวอ่อนของนก รังนก และแหล่งหากินของนกด้วย

3) กิจกรรมของมนุษย์ ได้แก่ การล่าเพื่อเป็นอาหารการดักจับเพื่อนำไปเลี้ยงหรือขายและสาเหตุที่สำคัญที่สุด คือ การทำลายแหล่งที่อยู่อาศัย และการใช้ยาฆ่าแมลง ที่ทำให้นกมีสายพันธุ์อ่อนแอ พิการ อันเกิดจากสารพิษและโลหะหนักในยาฆ่าแมลง จนอาจสูญพันธุ์ได้

แหล่งที่มานกกรงหัวจุก

นกกรงหัวจุกเป็นนกประจำถิ่นที่พบเป็นประจำ พบตั้งแต่บนที่ราบ จนถึงระดับความ สูง 1,800 เมตร ไม่ชอบอยู่ในที่แห้งแล้งมาก ๆ ปรับตัวอยู่ได้ตั้งแต่ที่ว่างในป่า ชายป่า สวน ไร่ และ นา ป่าละเมาะ สวนหลังบ้านของมนุษย์ เป็นต้น มีพื้นที่อาณาเขตครอบครองสูงสุด 8,000 ตาราง เมตร ต่ำสุด 4,400 ตารางเมตร โดยเฉลี่ย 5,622.2 ตารางเมตร บริเวณพื้นที่แห้งแล้งหรือมีอาหารของนกกรงหัวจุกอยู่น้อย นกก็จะประกาศอาณาเขตครอบครองให้กว้างขึ้น (กฤษณา ชายกวด, 2538)

ในประเทศไทยมีการกระจายพันธุ์ของนกกรงหัวจุกในทุกภาค ภาคเหนือ พบมากที่ในหมู่บ้านและในตัวเมือง โดยเฉพาะในจังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง เชียงราย และจังหวัดพะเยา ซึ่งคนในภาคเหนือมักจะได้ยินว่า “จิ๊บจะลิ่ว”ตามปกติจะพบอยู่กันเป็นฝูงๆ แต่เกาะอยู่ห่างๆ กัน บางฝูงอาจมีมากถึง 100 ตัว หรือมากกว่า พบเป็นคู่หรืออยู่โดดเดี่ยว ประชากรนกกรงหัวจุกในภาคเหนือ ยังมีจำนวนอยู่มาก เนื่องจากนกกรงหัวจุกในถิ่นนี้ จะมีเสียงร้องแหลมใส ไม่ทุ้มใหญ่กังวาน ทำให้ไม่ถูกจับไปขายเหมือนนกกรงหัวจุกที่มีถิ่นกำเนิดในทางภาคใต้ (สงกรานต์ ศีลลามะ, 2542) ส่วนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ชอบอาศัยอยู่ในหมู่บ้านและตัวเมืองเช่นเดียวกับ ภาคเหนือ พบ ทางตะวันตกของภาค ทางตะวันออกเฉียงเหนือและตอนเหนือของภาค ไม่พบทางตอนกลางของภาคซึ่งอากาศร้อนและแห้งแล้งในภาคกลาง นกชนิดนี้ชอบอาศัยอยู่ตามป่าละเมาะ ไร่ และที่โล่ง ๆ ทั่วไป ในกรุงเทพมหานครเดิมไม่พบนกชนิดนี้ แต่ปัจจุบันมีผู้พบเห็นมากขึ้น คาดว่าเป็นนกที่มีผู้นำมาเลี้ยงไว้แต่หลุดไปสู่ธรรมชาติและสามารถแพร่พันธุ์ในธรรมชาติได้ (สุธี ศุภรัฐวิกร, 2539) ภาคใต้พบในสวนยางชายป่า สุธี ศุภรัฐวิกร (2543) รายงานว่าไม่พบนกชนิดนี้ในป่าธรรมชาติ ภาคใต้นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2532

ต่างประเทศ พบในเขตภูมิภาคตะวันออก Oriented Region ได้แก่ ประเทศอินเดีย, ประเทศจีนตอนใต้, ประเทศเวียดนาม, ประเทศมาเลเซีย, ประเทศลาวตอนใต้เขตติดต่อกับประเทศไทย แถบจังหวัดเลย จนถึงหนองคาย, ประเทศกัมพูชา, ประเทศพม่า, ประเทศไต้หวัน, รวมทั้งหมู่เกาะ อันดามัน นอกจากนี้ ยังมีผู้นำไปแพร่พันธุ์ในออสเตรเลีย หมู่เกาะฮาวาย หมู่เกาะนิโคบาร์และ มอริเชียส (Mauritius) และสหรัฐอเมริกา (สุธี ศุภรัฐวิกร, 2539)

นกกรงหัวจุกมีการแพร่กระจายในอินเดีย พม่า จีนตอนใต้ อินโดจีนและมลายู ปัจจุบัน ได้มีผู้นำไปแพร่พันธุ์ในออสเตรเลีย มอริเชียสและสหรัฐอเมริกา (King, 1975) สำหรับประเทศไทย จึงพบ

กระจายทั่วทุกภาคของประเทศซึ่งพบบ่อยมากจากที่ราบไปจนถึงระดับความสูง 1,800 เมตร (Lekagul and Round, 1991)

3.2 การเพาะเลี้ยงนกกรงหัวจุกและงานวิจัยเกี่ยวกับการเพาะเลี้ยงนกกรงหัวจุก

การเพาะเลี้ยงนกกรงหัวจุกมีทั้งในภาครัฐและเอกชน โดยในส่วนของภาครัฐการ เพาะเลี้ยงอยู่ในความรับผิดชอบของกรมป่าไม้ ส่วนภาคเอกชนผู้เพาะเลี้ยงส่วนใหญ่นิยมเลี้ยงตาม บ้านทั่วไป กระจายไปทั่วทุกภาคของประเทศไทย

การเพาะเลี้ยงนกกรงหัวจุกโดยภาครัฐนั้น ปัจจุบันกรมป่าไม้ยังมิได้มีการจัดตั้งหน่วยงาน เพื่อการเพาะเลี้ยงนกกรงหัวจุกโดยตรง มีแต่เพียงการจัดตั้งศูนย์เพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่า และสถานีวิจัยสัตว์ป่า ที่จัดตั้งมาโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาวิจัย และปรับปรุงพันธุ์ การขยายพันธุ์และการเพิ่มจำนวนประชากรสัตว์ป่า เป็นการเพาะเลี้ยงสัตว์ป่าโดยทั่วไปไม่จำแนกชนิด ซึ่งรวมถึงนกกรงหัวจุกด้วย เป้าหมายเพื่อดำรงไว้ซึ่งสายพันธุ์สัตว์ป่าซึ่งจะเอื้ออำนวยประโยชน์ แก่มนุษย์ในปัจจุบันและอนาคต ตามหลักการจัดการสัตว์ป่า (ทวี หนูทอง, 2539) โดยมีการดำเนินการดังนี้

ภายหลังจากพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2503 ได้มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2504 เป็นต้นมารัฐบาลได้จัดตั้งหน่วยงานเกี่ยวกับ การเพาะเลี้ยงสัตว์ป่า ตามหลักการจัดการสัตว์ป่าโดยให้อยู่ในความรับผิดชอบของกรมป่าไม้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้มีการพัฒนาการดำเนินงานเรื่อยมาเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการเพาะสัตว์ป่ามีดังนี้

สถานีเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่า จัดตั้งขึ้นเพื่อดำเนินการเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่าที่หาได้ยากและสัตว์ป่าที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจ ให้มีความถูกต้องตามหลักวิชาการ และมีการควบคุมที่ดีที่สามารถเพิ่มจำนวนสัตว์ป่ารวดเร็ว สามารถใช้ทดแทนหรือเป็นแหล่งอาหาร โปรตีนที่สำคัญของมนุษย์หรือก่อให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจอื่น ๆ และเป็นการลดความกดดัน ทางด้านการลักลอบล่าสัตว์ป่าได้อีกทางหนึ่ง การขยายพันธุ์ในลักษณะนี้เป็นการช่วยป้องกันมิให้สัตว์ป่า แต่ละชนิดต้องสูญพันธุ์ไป เมื่อมีจำนวนสัตว์ป่าเพิ่มจำนวนมากแล้วก็อาจจะปล่อยเข้าป่า เพื่อให้ ขยายพันธุ์ตามธรรมชาติรัฐโดยกรมป่าไม้ได้จัดตั้งสถานีเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่า (Wildlife Propagation Center) ขึ้นครั้งแรกที่บริเวณอ่างเก็บน้ำบางพระจังหวัดชลบุรีเพื่อเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่าบางชนิดที่มีน้อยและใกล้จะสูญพันธุ์ให้สามารถขยายพันธุ์ได้และมีจำนวนมากขึ้น ปัจจุบันมีสถานีเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่า จำนวน 21 แห่งทั่วประเทศ ดังนี้

1) สถานีเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่าบางพระ จ.ชลบุรี เนื้อที่ 84 ไร่

2) สถานีเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่าเขาสอยดาว จ.จันทบุรี เนื้อที่ 1,000 ไร่

3) สถานีเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่าปางตอง จ.แม่ฮ่องสอน เนื้อที่ 1,950 ไร่

4) สถานีเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่าโคกไม้เรือ จ.นราธิวาส เนื้อที่ 320 ไร่

5) สถานีเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่าบางละมุง จ.ชลบุรี เนื้อที่ 400 ไร่

6) สถานีเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่าช่องกล่ำบน จ.สระแก้ว เนื้อที่ 430 ไร่

7) สถานีเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่าภูเขียว จ.ชัยภูมิ เนื้อที่ 420ไร่

8) สถานีเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่าเขาค้อ จ.เพชรบูรณ์ เนื้อที่ 12,500 ไร่

9) สถานีเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่าเขาประทับช้าง จ.ราชบุรี เนื้อที่ 330 ไร่

10) สถานีเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่าห้วยทราย จ.เพชรบุรี เนื้อที่ 300 ไร่

11) สถานีเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่าดอยตุง จ.เชียงราย เนื้อที่ 200 ไร่

12) สถานีเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่านกน้ำบางพระ จ.ชลบุรี เนื้อที่ 500 ไร่

13) สถานีเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่าอมก๋อย จ.เชียงใหม่ เนื้อที่ 2,000 ไร่

14) สถานีเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่าพัทลุง จ.พัทลุง เนื้อที่ 300 ไร่

15) สถานีเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่าจุฬาภรณ์ จ.ศรีสะเกษ เนื้อที่ 3,000 ไร่

16) สถานีเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่าห้วยยางปาน จ.เชียงใหม่ เนื้อที่ 1,000 ไร่

17) สถานีเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่ากระบกคู่ จ.ฉะเชิงเทรา เนื้อที่ 500 ไร่

18) สถานีเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่าพังงา จ.พังงา เนื้อที่ 9,527 ไร่

19) สถานีเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่าเขาประทับช้าง (ส่วนแยกเขาสน) จ.ราชบุรีเนื้อที่ 2,180 ไร่

20) สถานีเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่าดอยตุง (ส่วนแยกแม่ส้าน) จ.เชียงรายเนื้อที่ 200 ไร่

21) สถานีเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่าโตนงาช้าง จ.สงขลา เนื้อที่ 1,000 ไร่

จากการตรวจเอกสารพบว่า ทุกสถานีเพาะเลี้ยงนกกรงหัวจุกไว้เพื่อการศึกษา วิจัย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สถานีเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่าบางพระและสถานีเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่าบางละมุง จ.ชลบุรี เพาะเลี้ยงไว้เป็นจำนวนมาก เนื่องจากเป็นนกของกลางที่ยึดได้จากผู้กระทำผิดในเขตภาคกลาง ซึ่งมีจำนวนคดีและจำนวนของกลางมากที่สุด

สถานีวิจัยสัตว์ป่าจัดตั้งขึ้นเพื่อการศึกษาค้นคว้า วิจัยทางวิชาการเกี่ยวกับสัตว์ป่า โดยเฉพาะ เช่น การสำรวจสัตว์ป่า การเพิ่มขึ้นของประชากรสัตว์ป่า การศึกษาแหล่งน้ำ แหล่งอาหารของสัตว์ป่า การวิจัยสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวกับสัตว์ป่า การวินิจฉัยชนิดของสัตว์ป่า การพิสูจน์ซากของสัตว์ป่า การศึกษาค้นคว้า

การวิจัยเชิงประวัติและความเป็นอยู่ของสัตว์ป่า ซึ่งเป็นการค้นคว้าวิจัยสัตว์ป่าในสภาพภูมิประเทศธรรมชาติโดยตรง กรมป่าไม้ได้จัดตั้งสถานีวิจัยสัตว์ป่า (Wildlife Research Center) ขึ้นเมื่อ

พ.ศ. 2513 ที่ป่าพนมสารคามในเขตป่าสงวนแห่งชาติแควระบม–สียัดอำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา แต่ต่อมาปรากฏว่าป่าไม้และสภาพแวดล้อม ในบริเวณใกล้เคียงได้ถูกบุกรุก ทำลายไปเป็นอันมากเป็นอุปสรรคที่สำคัญต่อการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสัตว์ป่า จึงได้ย้ายไปดำเนินการ ในสถานที่ใหม่ คือ สถานีวิจัยสัตว์ป่าเขานางรำในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง จังหวัดอุทัยธานี พ.ศ.2520 ปัจจุบันนี้มีสถานีวิจัยสัตว์ป่า จำนวน 7 แห่ง คือ

1) สถานีวิจัยสัตว์ป่าเขานางรำ จ.อุทัยธานี

2) สถานีวิจัยสัตว์ป่าฉะเชิงเทรา จ.ฉะเชิงเทรา

3) สถานีวิจัยสัตว์ป่าภูหลวง จ.เลย

4) สถานีวิจัยสัตว์ป่าบึงบอระเพ็ด จ.นครสวรรค์

5) สถานีวิจัยสัตว์ป่าพรุป่าฮาลาบาลา จ.นราธิวาส

6) สถานีวิจัยสัตว์ป่าดอยเชียงดาว จ.เชียงใหม่

7) สถานีวิจัยสัตว์ป่าคลองแสง จ.สุราษฎธานี

ทุกสถานีได้เพาะเลี้ยงนกกรงหัวจุกไว้และมีจำนวนมากน้อยแตกต่างกันไป ตามนโยบายและวัตถุประสงค์ของสถานีวิจัยนั้น ๆ

การเพาะเลี้ยงนกกรงหัวจุกโดยภาคเอกชน เนื่องจากการเพาะเลี้ยงนกกรงหัวจุกของเอกชนในปัจจุบันเป็นสิ่งผิดกฎหมาย ทำให้ผู้เพาะเลี้ยงต้องเพาะเลี้ยงแบบหลบซ่อน ระมัดระวังตัว งานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเพาะเลี้ยงนกกรงหัวจุกโดยภาคเอกชนมีอยู่น้อยมาก ผู้วิจัยจึงเลือกใช้วิธีการเดินทางไปสังเกตการณ์เพาะเลี้ยงนกกรงหัวจุกในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑลและประมวลผล การเพาะเลี้ยงนกกรงหัวจุกได้ ดังนี้

ปัจจัยที่เอื้อต่อการเพาะเลี้ยงของภาคเอกชนนั้นนิยมเลี้ยงนกกรงหัวจุกเพื่อการแข่งขัน เสียงร้องเมื่อเทียบกับนกชนิดอื่น เนื่องจากสาเหตุ 2 ประการคือ

1) ปัจจัยแรก ปัจจัยตัวนก นกกรงหัวจุกจัดเป็นนกร้องเพลง ซึ่งเป็นนกในอันดับนกที่พัฒนากล่องเสียงขึ้นมาเป็นพิเศษ (Tracheobronchial Syrinx) เพื่อใช้สำหรับส่งเสียงร้อง (Song หรือ Sub song) ที่ดีมาก (วีรยุทธ์ เลาหะจินดา, 2526ข) โดยเฉพาะนกกรงหัวจุกได้ชื่อว่า The Nightingale of Persia (สุธี ศุภรัฐวิกร, 2539) เนื่องจากมีคุณสมบัติและมีลักษณะเด่นกว่านกชนิดอื่น กล่าวคือเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่ม นกเอี้ยง นกกางเขนและนกขุนทอง นกในกลุ่มนี้จะเป็นนกเลียนเสียงที่ไม่มีแบบแผนและจังหวะ (Pattern and Rhythm) ตลอดจนสำนวนไม่ซับซ้อนเหมือน นกกรงหัวจุกและยังเลียนเสียงมนุษย์และทุกเสียงที่นกได้ยิน กลุ่มนกเอี้ยงสาลิกาและนกดุเหว่า เป็นนกมีขนาดใหญ่กรงจึงต้องมีขนาดใหญ่ การนำนกไปฝากซ้อมร้องแข่งกับหมู่คณะรวมทั้งนำไปแข่งไม่สะดวก ประเทศไทย

เคยมีการจัดแข่งขันเสียงร้องนกดุเหว่า โดยกรรมการผู้ตัดสินต้องเดินทางไปพิจารณาตัดสินถึงบ้านของผู้ส่งนกเข้าแข่งขันแต่ละคน ทำให้การจัดการแข่งขันและการ เพาะเลี้ยงนกเอี้ยงสาลิกาและนกดุเหว่าหมดความนิยมไป และเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มนกคีรีบูน และนกในสกุลนกแก้ว นกหงส์หยก นกในกลุ่มนี้จะเลียนเสียงทุกเสียงและไม่มีแบบแผน เมื่ออายุมากขนจะฟูและหลุดร่วงเป็นกระจุก มีกิริยาหงอยเหงาและแก่หง่อม แต่นกกรงหัวจุกเมื่อมีอายุ มากก็ยังมีรูปร่าง ลักษณะท่าทาง และลีลาการแสดงออกเหมือนเดิมแต่เชื่องช้ากว่านกในวัยหนุ่มสาวเท่านั้น เมื่อเปรียบเทียบกับนกเขาแล้ว นกกรงหัวจุกมีลักษณะสง่างาม สีสันโดดเด่นและมีกิริยาท่าทางในขณะแข่งขันเสียงร้อง เร้าใจและดึงดูดผู้ชมได้มากกว่าและราคาถูกกว่านกเขา ทำให้ความนิยมในตัวนกกรงหัวจุกเริ่มเพิ่มจำนวนขึ้นอย่างรวดเร็วและคาดว่าจะได้รับความนิยม มากกว่านกร้องเพลงทุกชนิดใน พ.ศ. 2547 (สงกรานต์ ศีลลามะ, 2542)

2) ปัจจัยที่สอง ปัจจัยการเพาะเลี้ยง นกกรงหัวจุกเป็นนกประจำถิ่นของประเทศไทย รวมทั้งเอเชียใต้และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (วีรยุทธ์ เลาหะจินดา, 2526ข) ชอบอยู่ในพื้นที่เปิดโล่ง เช่น ตามที่โล่งในป่า สวน ไร่นา ตามบ้านในชนบท สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมได้ดี ทนทาน กว่านกลำดับอื่นเป็นนกชอบต่อสู้กัน มีความแข็งแรงความคล่องตัวสูง ไม่ต้องการลักษณะ ถิ่นที่อยู่ที่เฉพาะทำให้ไม่ต้องดูแลเป็นพิเศษ เพาะเลี้ยงง่าย ไม่ค่อยเจ็บป่วย มีขนาดเล็ก กรงจึงมีขนาดเล็ก สามารถหิ้วพากรงและนกไปฝากร้องและไปแข่งในสนามแข่งได้สะดวก ทำให้ได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก ผู้เพาะเลี้ยงสามารถจัดหาลูกนกอายุ 1 ปี ที่ได้จากการจับได้ในป่า ที่มีรูปร่างลักษณะน้ำเสียงดีมาฝากร้องเพื่อส่งเข้าแข่งขันเสียงร้องได้ (ราคาตัวละ 50-200 บาท) หรือได้จากการเพาะพันธุ์ในกรงเลี้ยงแต่ปัจจุบันยังไม่เป็นที่นิยมมากนักเพราะต้องใช้เวลาเพาะเลี้ยง 8-12 เดือน ซึ่งต่างจากนกเขาซึ่งต้องมาจากนกแข่งที่สายพันธุ์ดีที่สุดจากพ่อพันธุ์แม่พันธุ์ที่ชนะการแข่งขันเท่านั้น ทำให้จัดหานกมาเพาะเลี้ยงยากและมีราคาสูง (มีราคาตั้งแต่ 20,000-550,000 บาท)

ขั้นตอนการเพาะเลี้ยงนกกรงหัวจุกโดยภาคเอกชนมีดังนี้

1) การจัดหานกกรงหัวจุกผู้เพาะเลี้ยงนกกรงหัวจุกจะจัดหานกลักษณะที่ต้องการ ในการแข่งขันนกร้องจาก 3 แหล่ง คือ ซื้อลูกนกป่า ซื้อจากสนามแข่งและได้การผสมพันธุ์ในกรงเลี้ยง รายละเอียดในการจัดหาแต่ละวิธีมีดังนี้

1.1) การซื้อหานกป่านกกรงหัวจุกที่อยู่ตามธรรมชาติมีนิสัยชอบอยู่รวมกันเป็นฝูงใหญ่เช่นเดียวกับนกกระจาบและนกกระจอกบ้านออกหากินเป็นฝูงๆฝูงละ10-80 ตัวมีหัวหน้ากลุ่มทำหน้าที่เป็นผู้นำคอยกำหนดอาณาเขตถิ่นที่อยู่อาศัยระวังศัตรูเมื่อมีภัย เมื่ออายุลูกนกได้ประมาณ 1-2 เดือน (เดือนกุมภาพันธ์ ถึงก่อนต้นฤดูฝน) เป็นช่วงที่คนนิยมจับมาขาย การจับนกป่าแบ่งเป็น 2 ประเภท ตามอายุนก คือ

- นกป่าอายุมากกว่า 3 เดือนขึ้นไป เช่นอายุตั้งแต่ 4-24 เดือนผู้จับมักจับแบบไม่จำกัดเพศและอายุนก โดยใช้การจับ 3 วิธีคือ การใช้นกต่อและพะเนียดดักนก การใช้กาวยางเหนียวๆ ติดปลายไม้นำไปแตะตัวนกเมื่อนกติดกาวที่ปลายไม้ก็จะจับใส่กรงไว้ และวิธีสุดท้ายคือ การใช้ตาข่ายกางขึงรอไว้แล้วส่งเสียงขับไล่นก ที่อยู่ในพุ่มไม้หรือบนต้นไม้ นกจะตกใจและบินหนีไปติดตาข่ายที่ดักรอไว้ นกที่จับได้ทั้งหมดจะถูกนำมาใส่กรงรวมคละกันกรงหนึ่งมีตั้งแต่ 20- 100 ตัว/กรง

- นกป่าอายุน้อยกว่า 3 เดือน ผู้จับใช้วิธีการปีนขึ้นไปจับจากรัง เนื่องจากนกกรงหัวจุกในธรรมชาติ วางไข่ประมาณเดือนธันวาคมถึงเดือนกุมภาพันธ์และวางไข่ไปเรื่อย ๆ และค่อย ๆ ทยอยฟักไข่ออกมาเป็นลูกนกเป็นระยะ ๆ ไปสิ้นสุดฤดูผสมพันธุ์ คือเริ่มเข้าหน้าฝนของทุกปี การจับนกป่านกที่จับมาได้อาจเป็นนกปรอดบ้านหรือนกปรอดสวน เนื่องจากลูกนกอายุ 2-3 เดือน มีลักษณะเหมือนกัน จากนั้นผู้จับนกก็จะนัดหมายพ่อค้านกป่า (พ่อค้าคนกลาง) จะมารับซื้อ พ่อค้านกนำนกที่คัดได้ออกจากกลุ่มรวมโดยเลือกจากเสียงร้องที่ได้ยินและเลือกนกลักษณะดี สีสัน สมบูรณ์ ใส่กรงตัวละกรง แล้วชักรอกขึ้นที่สูงระดับยอดไม่ แล้วฟังเสียงร้อง หากเสียงร้องดี ก็คัด ไว้ต่างหากและรอผู้ซื้อติดต่อมาซื้อ (ใช้เวลาประมาณ 7-15 วัน) ก็จะขายในราคานกที่คัดแล้วใน ราคาตัวละ 200-1,000 บาทหรือเหมากรง กรงละ 2-3 ตัว กรงละ 1,000 บาท ที่เหลือเป็นนกรวมหรือ นำนกมาคละกันจำนวนมาก ๆ ตัวอยู่ในกรงใหญ่ๆ มายังตลาดนัด เช่น สวนจตุจักร ก็มีผู้เพาะเลี้ยง มาแย่งซื้อโดยเลือกนกจากประสบการณ์ของผู้ซื้อเองราคาตั้งแต่ 200-400 บาท (พ.ศ.2530-2540 ราคาประมาณ 30-50 บาท) กลุ่มผู้ซื้อประกอบด้วยผู้ค้านก ผู้ต้องการซื้อนกไปเลี้ยงเพื่อส่งเข้า แข่งขันเสียงร้อง ผู้เลี้ยงนกเลี้ยง คละกันไปซึ่งตลาดนกกรงหัวจุกตั้งแต่อดีตจนปัจจุบันยังเป็น ตลาดที่ซื้อขายนกกรงหัวจุกอย่างผิดกฎหมาย เป็นที่รู้กันเฉพาะในกลุ่มผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกเท่านั้น ปัจจุบันความถี่ในการซื้อขายลดลงไปอย่างมาก เนื่องจากมีการขยายพันธุ์ได้ง่ายและนกป่า ลักษณะดี ๆ หายาก ทำให้ความนิยมนกป่าลดลงอย่างมาก ปัจจุบันมีการจับนกกรงหัวจุกจากภาคเหนือตอนบน เช่น เชียงใหม่ ลำปาง แพร่ น่าน เป็นต้น ซึ่งมีแกนเสียงแหลมเล็ก ซึ่งไม่เป็นที่นิยมเท่าใดนัก มาขายในภาคกลางและภาคใต้ในปี พ.ศ. 2542 ชมรมในกรุงเทพมหานคร รับซื้อนกกรงหัวจุกที่จับได้จากจังหวัดเชียงใหม่แห่งเดียว เดือนละไม่น้อยกว่า 2,000 ตัวต่อเดือน (คัมภีร์ จิตรลดาวงศ์, 2543) ซึ่งทำรายได้ให้ผู้ขายได้มากกว่าขายให้แก่พ่อค้าที่ทอดนกขายข้างถนน ในภาคเหนือ (ราคานกทอดขายตัวละ 10-20 บาท)

1.2) การซื้อจากสนามแข่ง ผู้เพาะเลี้ยงนกกรงหัวจุกที่มีเวลาดูแลนกน้อยและต้องการประหยัดเวลา ประกอบกับมีทุนทรัพย์สูงพอก็จะนิยมซื้อนกซึ่งเคยชนะแข่งขันตั้งแต่ 1 ถึง 50 ครั้ง โดยติดต่อขอซื้อจากในสนามแข่งหรือในกลุ่มผู้เพาะเลี้ยงนก เพื่อเพาะเลี้ยงไว้แข่ง โดยจ้างคนดูแล นก 2-4 ตัวต่อคนแล้วส่งนกเข้าแข่งขันเพื่อเข้าสังสรรค์กับสมาชิกชมรม และเป็นที่ยอมรับของวงการผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกกันมากขึ้น

1.3) การได้นกมาโดยการเพาะพันธุ์ในกรงเลี้ยงขั้นตอนการเพาะเลี้ยงในกรงเลี้ยง ได้แก่ การคัดเลือกนกพ่อพันธุ์-แม่พันธุ์ การผสมพันธุ์ การฟักไข่ การอนุบาลลูกนกและการเลี้ยงดูนก

2) การคัดเลือกนกพ่อพันธุ์-แม่พันธุ์ ผู้เพาะเลี้ยงนกกรงหัวจุกคัดเลือก จากนกที่ผลัดขนครั้งแรกจนนกที่มีอายุก่อนวัยชรา คือ อายุ 5-8 ปี และเลือกนกที่มีลักษณะดีทั้งพ่อพันธุ์ เช่น – นกที่เคยชนะในสนามแข่งมาแล้ว ไม่นิยมผสมพันธุ์แบบเครือญาติ เนื่องจากมักได้ลูก นกที่มีลักษณะไม่ดีและจะเริ่มคัดในฤดูผสมพันธุ์ ระหว่างฤดูหนาวไปจนถึงฤดูร้อนประมาณเดือนมีนาคม ปัจจุบันผู้เพาะเลี้ยงนกกรงหัวจุกในกรงเลี้ยงรายใหญ่ ใช้นกพ่อพันธุ์และแม่พันธุ์ที่ไม่ใช้นกชนะการแข่งขัน เนื่องจากเหตุผลสองประการคือ ประการแรก เกรงว่านกที่ชนะการแข่งเมื่อ นำมาใช้เป็นพ่อพันธุ์แล้วจะทำให้กำลังตก เสียงไม่ดี ประการที่สอง เมื่อผสมพันธุ์ได้ลูกนกแล้วถูก เจ้าหน้าที่ป่าไม่จับกุมและยึดนกทั้งหมดไป ไม่มีหลักฐานแสดงต่อเจ้าหน้าที่ ว่าเป็นนกที่ได้มาจาก การผสมพันธุ์ในกรงเลี้ยง

3) การผสมพันธุ์นก ผู้เพาะเลี้ยงเตรียมสถานที่เพื่อให้นกพ่อพันธุ์-แม่พันธุ์ได้ผสมพันธุ์และสร้างรังและวางไข่ เลียนแบบให้เหมือนธรรมชาติให้มากที่สุด ให้แดดส่องเข้าไปในกรงนกได้ ทำให้นกได้มีโอกาสเล่นน้ำฝนและอาบแดด ในกรงปลูกต้นไม้ที่มีทรงพุ่มขนาดกลาง เพื่อให้นกสามารถเกาะเป็นคอนนอน กำบังตัวขณะผสมพันธุ์และเกี้ยวพาราสีได้ ทำรังปลอมไว้เพื่อให้นกวางไข่ นำทรายมาผสมกับดินในกรงเพื่อให้นกได้คุ้ยเขี่ยดินหาอาหาร มีภาชนะบรรจุน้ำและอาหารนก เมื่อเตรียมกรงพร้อมแล้ว ผู้เพาะเลี้ยงปล่อยนกเพศเมียเพียงตัวเดียวก่อนเพื่อให้นกคุ้นเคยกับกรง เมื่อคุ้นเคยดีแล้วจึงนำกรงพ่อพันธุ์นกมาแขวนรอบกรงผสมพันธุ์ 2-5 กรง เพื่อให้แม่พันธุ์ได้เลือกคู่ เมื่อนกแม่พันธุ์เกาะบริเวณกรงนกพ่อพันธุ์ที่สนใจตัวใด จึงปล่อยนกพ่อพันธุ์กรงนั้นเข้าไปในกรงผสม จากนั้นก็ปล่อยให้นกผสมพันธุ์กันเองตามธรรมชาติ เมื่อผสมพันธุ์เสร็จแล้วจะช่วยกันคาบเศษหญ้าไปรองรังแล้วแม่นกก็เริ่มวางไข่ปกตินกพ่อพันธุ์-แม่พันธุ์ 1 คู่สามารถให้กำเนิดลูกได้เฉลี่ย 2 ครอก/ปี มีลูกนกจำนวนเฉลี่ย 3 ตัว/ครอก ดังนั้น สามารถให้กำเนิดลูกได้ 6 ตัว/ ปีและนกเพศผู้ 1 ตัวสามารถร่วมคู่ผสมพันธุ์กับนกตัวเมียได้ 2-3 ครั้งในช่วงฤดูผสมพันธุ์ระยะติดต่อกันซึ่งสาเหตุที่นกผสมพันธุ์ได้ถึง 3 ครอก/ปี เนื่องจากนกในธรรมชาติต้องเตรียมความพร้อมในการมีลูกอย่างมาก เช่น กะเวลาสำหรับเมื่อผสมพันธุ์และลูกนกฟักออกมานั้นเป็นช่วงที่อาหารบริเวณนั้นสมบูรณ์ที่สุดของปี ทำให้มีอาหารสำหรับแม่นกและป้อนลูกนกได้ ซึ่งทำให้ลูกนกแข็งแรงโตเร็วสามารถช่วยเหลือตัวเองได้เร็วที่สุด เพื่อให้อยู่รอดในธรรมชาติแต่ในกรงเลี้ยงนกไม่ต้องรอให้ถึงฤดูกาลที่อาหารสมบูรณ์ของปี ทำให้นกสามารถออกไข่ได้ถึง 3 ครอก/ปี

ปัจจุบันการเพาะพันธุ์นกกรงหัวจุกทำได้ง่าย ผู้เพาะเลี้ยงส่วนใหญ่จึงนิยมแจกลูกนกให้สมาชิกในชมรมเลี้ยงดู เนื่องจากเป็นลูกนกที่เกิดจากพ่อพันธุ์-แม่พันธุ์ที่มิใช่นกที่ชนะการแข่งขันและ

คอยติดตามผลว่าลูกนกที่ได้จะเป็นนกลักษณะดี เสียงดี ที่ส่งเข้าแข่งขันได้รางวัลเป็นสัดส่วนเมื่อเทียบกับนกที่ได้ทั้งหมด

4) การฟักไข่นกกรงหัวจุกใช้เวลาฟักไข่ ประมาณ 12-14 วัน ลูกนกก็กะเทาะเปลือกไข่ออกเป็นตัวและต้องใช้เวลาอีก15-20 วันขนอ่อนจึงจะขึ้นเต็มตัว นกเริ่มแข็งแรงและเริ่มหัดบิน ช่วงนี้จะจับลูกนกแยกออกมาเลี้ยงเอง เนื่องจากลูกนกเริ่มมีความจำจึงเน้นปลูกฝังให้นกมีความคุ้นเคยกับผู้เลี้ยง โดยการให้อาหาร น้ำ ประกอบการส่งสัญญาณเรียก เช่น การ ดีดนิ้ว เมื่อก่อนให้อาหารซึ่งทำให้นกแสดงอาการดีใจและจำเสียงเรียกและการส่งสัญญาณจากเจ้าของได้ ทำให้นกเชื่องและไม่ตื่นกลัวคน นอกจากนั้นยังทำให้พ่อพันธุ์และแม่พันธุ์มีเวลาพักผ่อน เตรียมผสมพันธุ์ครั้งใหม่ได้เร็วขึ้น

5) การอนุบาลลูกนก เมื่อแยกลูกนกออกมาแล้วผู้เพาะเลี้ยงให้ลูกครอกเดียวกันให้อยู่ด้วยกัน ป้อนอาหารให้นกกินจนอิ่ม หลังจากป้อนได้ 5-10 วัน จะนำอาหารใส่ภาชนะเพื่อให้ลูกนกหัดจิกกินอาหารเอง เริ่มแยกลูกนกไปเลี้ยงเดี่ยวเมื่อลูกนกอายุได้ 50 วัน โดยแขวนกรงลูกนกที่แยกออกจากกันนั้นไว้ใกล้กัน เพื่อให้นกมีเพื่อนและไม่ตื่นกลัวจนเกินไป นกเริ่มมีขนขึ้น มีหน้าอกและบริเวณใบหน้ามีลายสีเทาจางๆ ขึ้นทั่วไป หมึกยังคงเป็นสีเทาอ่อน แก้มยังไม่แดง รวมถึงบัวใต้หางก็ยังมีสีเทาจางๆ อยู่ ภายในระยะ 90-120 วัน ลูกนกผลัดขนครั้งแรกขนที่ขึ้นมานี้จัดเป็นชุดสองซึ่ง มีสีเปลี่ยนแปลงไปโดยสีขนที่หน้าอกและท้องเริ่มขาวขึ้น สีขนทั่วไปเข้มขึ้นขนหูดำก็เปลี่ยนเป็นหูแดง บัวซึ่งเดิมเป็นสีจางๆ ก็เริ่มเข้มขึ้นจนแดงชัดเจน หมึกก็จะเป็นแถบสีดำชัดเจนขึ้นและเข้าสู่นกวัยรุ่นต่อไป นกกรงหัวจุกที่จับมาจากป่าและที่ได้จากการผสมพันธุ์ในกรงเลี้ยง ซึ่งมีอายุได้ประมาณ 120 วัน จะเข้าสู่กระบวนการเลี้ยงให้ฝึกหัดร้องและส่งเข้าแข่งขัน เสียงร้อง โดยนำไปใส่ ไว้ในกรงแยกแต่ละตัว

6) การเลี้ยงดูในช่วงฝึกร้องจนถึงการส่งนกเข้าแข่งขัน ผู้เพาะเลี้ยงจะนำนกที่ชนะการแข่งขันเสียงดีมาแขวนไว้ในบริเวณเดียวกัน เพื่อให้นกที่เลี้ยงไว้ร้องเลียนเสียงและจะไม่นิยมเลี้ยงสัตว์อื่นที่ทำให้เกิดเสียงใกล้เคียงโทนเสียงนกกรงหัวจุกเนื่องจากจะทำให้นกเลียนเสียงและร้องเพี้ยนไป เมื่อนกร้องเก่งแล้วจะนำนกไปซ้อมแข่งขันกับนกของเพื่อนหรือสมาชิกชมรม นำไปไว้บริเวณสนามแข่งขันในขณะที่มีการแข่งขันเพื่อให้นกคุ้นเคย

ขั้นตอนการเลี้ยงดู

ผู้เพาะเลี้ยงนิยมแขวนนกไว้ชายคาบ้านหรือกิ่งไม้ในบริเวณบ้านที่มีความแข็งแรง ปลอดภัยจากศัตรูต่างๆ อากาศถ่ายเทได้สะดวกมีแสงสว่างส่องถึงหรือนำไปแขวนรับแสงแดดตอนเช้า นกจะสดชื่นร่าเริงส่งเสียงร้องตลอดเวลาพร้อมทั้งออกลีลาท่าทางสวยงาม ผู้เพาะเลี้ยงจะทำความสะอาดกรงแล้วเปลี่ยนอาหารทุกวัน นกที่ยังไม่พร้อมส่งเข้าจะตากแดดไม่นาน คือตั้งแต่เช้าจนถึงเวลาประมาณ 09.00 น. เมื่อนำกลับเข้าร่มจะแขวนให้ห่างจากกรงอื่น ๆ เพื่อป้องกันมิให้ถูกนกกรงอื่นข่มขวัญทำให้ตื่นกลัวและไม่ร้อง ส่วนนกที่เคยแข่งแล้วและพร้อมที่จะแข่งจะตากแดดให้นานขึ้นและให้อยู่ใน

ช่วงเวลาเดียวกับการแข่งขันคือระหว่างเวลา 09.00 น. ถึงเวลา 13.00 น. แขวนให้ห่างกันกว่าตอนแข่งขันจริงหรือตอนซ้อม เพื่อฝึกให้นกแข็งแรงและสามารถทนแดดทนร้อนได้ นกจะกระโดดและร้องไปเรื่อย ๆ จนกว่าผู้เพาะเลี้ยงนำเข้าร่มให้นกได้พักผ่อนประมาณ 3 ชั่วโมงจนถึงเวลาประมาณ 16.00 น. จึงนำนกออกไปแขวนนอกร่มทำความสะอาดกรง ภาชนะบรรจุอาหาร เติมน้ำสะอาดเพื่อให้นกลงอาบน้ำ เมื่ออาบน้ำเสร็จนกจะเริ่มใช้ปากไซร้ขนทั้งตัวเพื่อทำความสะอาดและให้ขนแห้ง

1) อาหาร อาหารนกกรงหัวจุกที่ผู้เพาะเลี้ยงนิยมใช้เลี้ยงแบ่งเป็น 2 รูปแบบ คือ อาหารจากธรรมชาติ ได้แก่ อาหารจากพืช เช่น มะละกอสุก กล้วยสุกชนิดต่าง ๆ ผลตำลึงสุก แตงกวา ลูก ไทร ผลไม้พื้นเมืองและผลไม้ป่าทั่ว ๆ ไปเช่นเดียวกับนกกรงหัวจุกในธรรมชาติ เพียงแต่ผู้เพาะเลี้ยงจะหาได้ไม้ดิบ ไม่สุกจนเกินไปและไม่ทิ้งไว้เกิน 2 วัน จะทำให้อาหารบูดเน่าเมื่อนกกินเข้าไปจะทำให้นกท้องเสียได้ หากนกเจ็บป่วยไม่สบาย ก็เพิ่มพืชที่เป็นสมุนไพรให้นกกินด้วย

- อาหารจากสัตว์ ได้แก่ แมลง หนอนต่างๆ เช่น ตัวอ่อนของมดแดง ไข่มดแดง ตั๊กแตน หนอนนกต่างๆ

- อาหารปรุงพิเศษ เช่น พริกสดหั่นเป็นชิ้น ๆ แช่น้ำผึ้ง หรือใช้ไข่แดงตากแห้งบดผสม ถั่วลิสง , แคลเซียมสำหรับสัตว์ปีกและนมผงที่ใช้เลี้ยงเด็กทารกแล้วอบหรือตากแดดให้แห้งปั้นเป็นลูกกลอนขนาดเล็กให้นกกิน อาหารปรุงพิเศษนี้มีการปรุงโดยใช้ส่วนผสมแตกต่างกันไปตาม ความเชื่อของผู้เพาะเลี้ยง เช่น เพื่อให้นกหายใจสะดวก ขับถ่ายสะดวก น้ำเสียงสดใสกังวาน ไม่แตกพร่า ทำให้นกแข็งแรง คึกคัก ขนสวยเป็นมันวาว เป็นต้น นอกจากนั้นก็จะเป็นอาหารสำเร็จรูปเป็นอาหารผสมตามสูตรอาหารสำหรับนกกรงหัวจุกซึ่งมีขายทั่วไป

2) ยารักษาโรค นกกรงหัวจุกในธรรมชาติเมื่อไม่สบายสามารถหาสมุนไพรกินได้เอง เช่น พริกขี้หนู ใบผักหวาน ใบมะขาม เป็นต้น แต่ในกรงมีเนื้อที่ออกกำลังกายน้อย นกอ่อนแอกว่านกในธรรมชาติ แม้ว่าจะได้รับอาหารที่มีคุณค่าสูงและพักผ่อนเพียงพอก็ตาม ผู้เลี้ยงจึงมักนำนกออกตากแดด เพื่อให้นกได้รับวิตามิน D และฆ่าเชื้อโรคในกรง อาการป่วยที่พบมากที่สุด

- นกเป็นหวัดหรือไข้หวัดผู้เพาะเลี้ยงจะใช้ยาแก้ไข้หวัดสำหรับสัตว์ปีกทุกชนิด เช่น Bio+B12 ซึ่งมีสรรพคุณแก่โรคหวัด แก่ปวดลดไข้หวัดหน้าบวม โรคติดเชื้อในระบบทางเดิน อาหารในไก่ นก หรือสัตว์ปีกทุกชนิด ละลายน้ำให้นกดื่ม หากนกอาการหนักมาก ผู้เพาะเลี้ยงจะใช้ ยาน้ำแก้ปวดและลดไข้ของเด็กหยดใส่ปากให้กิน 2-3 วัน เว้นช่วงห่างกันครั้งละประมาณ 4-5 ชั่วโมง จนนกหายป่วย

- โรคท้องผูก ขี้เหนียว สาเหตุเกิดจากนกกินผลไม้ที่ยังสุกไม่เต็มที่ มียางและยังฝาดอยู่ทำให้นกท้องผูก นกจะมีอาการถ่ายมูลออกมาเป็นลักษณะเหนียวเป็นยางยืดขาว ๆ ต้องเบ่งเวลาถ่าย การรักษา ผู้เพาะเลี้ยงจะให้ผลไม้ที่สุกแล้ว เพื่อช่วยให้ระบบขับถ่ายของนกดีขึ้น

- นกขี้ขาว สาเหตุเกิดจากการติดเชื้อไวรัสที่นำมาโดยนกกระจอกบ้านที่เข้าไปกินน้ำในถ้วยน้ำหรือไปขี้ไว้ในกรงทำให้นกติดเชื้อโรคและป่วยถึงตายได้ นกมีอาการถ่ายอุจจาระเป็นสีขาวขุ่น และ

มีอาการป่วยอย่างรุนแรง การรักษาใช้ยาป้องกันเชื้อไวรัสสำหรับนกไก่และสัตว์ปีกที่มีขายทั่วไปผสมน้ำให้นกกิน จนนกหายป่วย

3) ศัตรูของนกกรงหัวจุกในกรงเลี้ยงก็มีศัตรูและสิ่งรบกวนอย่างคาดไม่ถึง เนื่องจากเสียงร้องของนกเองและการแขวนกรงไว้ประจำที่ศัตรูที่พบบ่อย ได้แก่ งู เหยี่ยวและนกเค้าแมว มดแดง หนู และสิ่งรบกวนอื่นๆ รายละเอียดดังนี้

- งูโดยเฉพาะงูเขียวเมื่อแขวนนกไว้บริเวณชายคาบ้านหรือกิ่งไม่งูสามารถเลื้อยเข้า ไปกินนกได้ โดยจะฉกกัดลำตัวนกแล้วค่อยๆ ใช้ลำตัวงูรัดจนนกหายใจไม่ออกแล้วจึงค่อยๆ กลืนทีละนิดจนหมดทั้งตัว การป้องกัน ผู้เพาะเลี้ยงต้องแขวนนกไว้ในที่ที่สามารถมองเห็นได้ชัดเจนไม่ไกลเกินไป เมื่อได้ยินเสียงร้องของนก เมื่อมีภัยผู้เลี้ยงก็สามารถเข้าไปช่วยไล่ศัตรูได้ทัน

- เหยี่ยวและนกเค้าแมว เหยี่ยวมักเป็นเหยี่ยวนกเขาและนกเค้าแมวซึ่งมีขนาดเล็ก มีความปราดเปรียวสูง เหยี่ยวเป็นนกอพยพหนีหนาว นกชนิดนี้บินร่อนในอากาศระดับสูง เมื่อพบเห็นนกในกรงมันจะค่อยๆ โฉบลัดเลาะพุ่มไม้และเข้าใกล้กรงนกที่เลี้ยงไว้ เมื่อนกเผลอก็โจมตีทันที โดยกางปีกทั้งสองข้างโอบกรงให้มืด เมื่อนกตกใจจะกระโดดไปมาเหยี่ยวก็จะใช้กรงเล็บ ขยุ่นกกรงหัวจุกดึงออกมาจากในกรงแล้วบินหนีไปอย่างรวดเร็ว การป้องกันผู้เลี้ยงอาจใช้อวนดักนกหรืออวนดักปลาล้อมรอบกรงในระยะห่างๆ หรือนำลวดตากผ้ามาดัดเป็นโครงรอบ ๆ กรงอีกชั้นหนึ่งแล้วนำมาตากแดด วิธีนี้ได้ผลค่อนข้างดีเมื่อเหยี่ยวเห็นตาข่ายก็จะไม่กล้าเข้าใกล้

- มดแดง มดแดงก็เป็นศัตรูที่สำคัญอีกชนิดหนึ่งหากเปิดโอกาสให้มดแดงเป็นฝูงไต่เข้า ไปในกรงแล้ว สามารถรุมกัดนกพร้อม ๆ กัน เมื่อถูกมดกัดนกก็จะพยายามบินและสะบัดให้หลุด ออกไปจนนกเหนื่อย จากนั้นมดก็จะไต่ไปกัดดวงตานก ทำให้นกตาบอดในที่สุดก็ตกลงมาจากคอน มดก็จะรุมกัดจนนกตายและกินเป็นอาหาร วิธีการป้องกัน ผู้เพาะเลี้ยงต้องไม่แขวนกรงนกไว้ที่ต้นไม้มีมดแดง นอกจากนั้นอาจใช้ลวดเส้นใหญ่ ทำตะขอแล้วทาด้วยจาระบี น้ำมันเครื่องหรือยาฆ่ามด

- หนูมักจะเป็นหนูตัวเล็ก ๆ เช่น หนูผีซึ่งวิ่งไต่เส้นลวดได้รวดเร็วมากสามารถกัดชี่กรงได้และเข้าไปกัดกินจนนกตาย การป้องกันผู้เพาะเลี้ยงต้องไม่แขวนนกโดยตรงไว้กับเพดาน แต่มีเส้นลวดต่อลงมาเป็นขอแขวน และตัดแผ่นสังกะสีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 2-3 นิ้ว เจาะรูตรงกลางแล้วร้อยด้วยลวดที่ทำเป็นขอแขวนนก ทำให้หนูไต่ไปยังกรงไม่ได้

นอกจากนั้นยังมีสิ่งที่ทำให้นกตกใจและกลายเป็นนกไม่ร้องหรือตายได้ เช่น แมวขู่ รถเข็นขายของที่มีร่มกาง คนใส่หมวก สวมแว่นตาดำ เด็กถือไม้ เป็นต้น

ผู้เพาะเลี้ยงนกกรงหัวจุกจะนิยมรวมกลุ่มเป็นชมรมตามตำบลที่ตั้งและขึ้นตรงต่อ สมาคมผู้เพาะเลี้ยงนกกรงหัวจุกแห่งประเทศไทยซึ่งก่อตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2540 โดยมี พล.ต.ต. สหัสชัย อินทรสุขศรี นายกสมาคมผู้เพาะเลี้ยงนกเขาแห่งประเทศไทยเป็นนายกสมาคมนกกรงหัวจุกแห่งประเทศไทย

อีกหน้าที่หนึ่ง สมาคมเป็นผู้กำหนดแนวทางในการพัฒนาการเพาะเลี้ยงนกกรงหัวจุกของประเทศไทย โดยการรณรงค์ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้การเพาะเลี้ยงนกกรงหัวจุกเป็นที่ยอมรับในประเทศไทย เช่น การอนุรักษ์นกกรงหัวจุกโดยการจัดกิจกรรมการ ปล่อยนกที่มีไม่มีลักษณะเด่นพิเศษที่สามารถนำมาฝากร้องเพื่อแข่งขันได้หรือเป็นนกนักสู้ที่ร้องไม่ไพเราะตั้งแต่ 100 ตัวขึ้นไปเข้าสู่ป่า การสร้างภาพพจน์ที่ดีและการยอมรับของสังคมโดยการบริจาค แก่องค์กรการกุศลต่าง ๆ โดยใช้รายได้ที่เหลือจากการจัดการแข่งขันเสียงร้องในแต่ละครั้ง และการขอถ้วยพระราชทานจากพระมหากษัตริย์ ตลอดจนพระบรมวงศานุวงศ์ต่าง ๆ ตลอดจนนักการเมืองและข้าราชการระดับสูง ซึ่งทำให้การจัดการแข่งขันและการเพาะเลี้ยงนกกรงหัวจุกได้รับการยอมรับและเพิ่มความนิยมในการเพาะเลี้ยงมากขึ้น นอกจากนั้นสมาคมยังได้กำหนดแนวทางในการประชาสัมพันธ์ให้แก่นักวิชาการและประชาชนทั่วไปโดยการนำเรื่องการเพาะเลี้ยงนกกรงหัวจุกเข้าสัมมนาวิชาการด้านสัตว์ป่า ซึ่งจัดขึ้นพร้อมกับงานวันเกษตรแห่งชาติของทุกปี ตั้งแต่ พ.ศ. 2540 จนถึงปัจจุบัน

ปัจจุบันมีชมรมผู้เพาะเลี้ยงนกกรงหัวจุกประกอบด้วยชมรมย่อยมากกว่า 150 ชมรมทั่วประเทศมีสมาชิกชมรมเฉลี่ย 20-50 คนและร่วมกับภาครัฐเพื่อหาแนวทางและมาตรการในการเพาะเลี้ยงอยู่เสมอ แต่ด้วยสมาคมขาดเอกภาพเนื่องจากเป็นสมาคมไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ทำให้รัฐขาดข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพประชากรของนกกรงหัวจุกและผู้เพาะเลี้ยงภาคเอกชน การเพาะเลี้ยงสัตว์ป่าดังกล่าวจึงไม่สามารถหาข้อสรุปเพื่อนำไปกำหนดมาตรการได้ ปัจจุบันผู้เพาะเลี้ยงบางคนเมื่อเห็นชมรมไม่สามารถแก้ปัญหาและอุปสรรคในการเพาะเลี้ยงของตนได้จึงไม่ค่อยให้ความร่วมมือกับสมาคมมากเท่าที่ควร

การฝึกซ้อมนกกรงหัวจุกเพื่อนำเข้าแข่งขัน

การฝึกซ้อมเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นและต้องค่อยเป็นค่อยไปไม่ก้าวกระโดด เมื่อแขวนนกแล้วลองสังเกตว่านกเริ่มสู้แล้วหรือยัง ถ้ายังไม่สู้ให้ยกนกออกไปจากราวไปแขวนไว้ที่อื่นห่างออกไปก่อน เพราะหากยังแขวนไว้ จะทำให้นกแพ้และไม่สู้นกตัวอื่นอีกเลยต้องขยันหิ้วนกไปเที่ยวและต้องซ้อมบ่อย ๆ โดยซ้อมสัปดาห์ละ 1-2 วัน ช่วงเวลาการซ้อมหากนกสู้แล้วควรซ้อม ตั้งแต่ 9.00 – 13.00 น. หากเป็นนกใหม่ซ้อมเพียงเล็กน้อย เพื่อให้เกิดความเคยชินกับสนามแล้วจึง แยกออกไปแขวนห่างๆ เพื่อให้นกเกิดความคึกคะนอง ก่อนจะนำนกไปเที่ยวหรือไปสนามซ้อม ต้องใช้ผ้าคลุมกรงนกทุกครั้ง เพื่อให้นกตื่นตกใจน้อยที่สุด ควรเปลี่ยนกรงนกบ่อย ๆ เพื่อให้นกคุ้นเคยกับการเปลี่ยนที่อยู่ใหม่ ป้องกันการตื่นตกใจกลัว เนื่องจากความไม่ชินกับสภาพกรงที่ผิดแผกไปจากเดิมทำให้นกมีความพร้อมอยู่ตลอดเวลาในวันปกติให้แขวนนกแต่ละตัวให้ห่างกัน เพื่อไม่ให้เห็นกันให้ได้ยินแค่เสียงร้องก็พอเพื่อนกจะได้คึกคัก ให้นกอาบน้ำในเวลาบ่ายหรือยามเย็นประมาณ 15.00 – 17.00 น. แต่งตัวและตากขนให้แห้งสนิทก่อนจะเก็บไว้ทุกวัน เพื่อเพิ่มความสวยงามและปลอดโปร่งสบายให้แก่นก เพราะ

นกกรงหัวจุกชอบความสะอาดดูแลความเรียบร้อยของตัวเองอยู่เสมอ ต้องเปลี่ยนน้ำกินและน้ำอาบทุกวัน ล้างถาดรองขี้นกทุกวัน กรงสะอาดจะทำให้นกสดชื่นคึกคักให้ลองสังเกตดูว่าหากนกไม่ได้อาบน้ำและไม่ล้างทำความสะอาดหลาย ๆ วัน นกจะสลัดขนอ่อนบนลำตัวออกและมีอาการซึม ขณะที่แขวนนกตัวที่มีท่าทีว่าจะคึกคักให้หมั่นเอานกล่อที่ไม่สู้หรือไม่คึกไปเทียบบ่อย ๆ ให้ห่างกันเล็กน้อย เพื่อให้นกมีอาการคึกคักพร้อมจะสู้และสร้างความมั่นใจว่าตัวเองขู่ตัวอื่นได้ นกจะมีความมั่นใจและเก่งมากขึ้น เมื่อนำไปแขวนที่ราวซ้อม นกจะพร้อมต่อสู้กับตัวอื่นตลอดเวลาโดยไม่กลัว

เนื่องจากนกมีลักษณะนิสัยแตกต่างกันเพื่อเป็นการเรียนรู้นิสัยของนก เราจึงต้องสังเกตและเอาใจใส่ เพื่อจะได้รู้จักนกของเราอย่างแท้จริง เช่น ชอบกระโดดเกาะหรือชอบวิ่งถ้วย ซึ่งมีผลอย่างมากเมื่อนำนกไปแข่ง นกจะพร้อมสู้ตลอดเวลาไม่เบื่อหน้ากัน ให้ใช้ผ้าคลุมกรงนกเพื่อให้นกพักผ่อนได้เต็มที่ ก่อนถึงวันแข่ง 1 – 2 วัน ให้เปลี่ยนกรงนกที่เป็นกรงแข่งมีลวดลายสวยงามเตรียมไว้เฉพาะเพื่อความคุ้นเคย วิธีนี้เหมาะสำหรับผู้เริ่มเลี้ยงซึ่งยังไม่มีนกที่ดีและเก่งพอที่จะเป็นนกครูฝึกได้

คุณสมบัติของนกต้นแบบ

เสียงต้องดีต้องมีน้ำหนักเสียงที่ดีมากที่สุด คือมีสำนวนการร้องจำนวน 5 – 7 พยางค์ หรือดีกว่านั้นคือ 7 – 9 พยางค์ ยิ่งได้นกที่ร้องได้หลายพยางค์ นกที่นำมาซ้อมก็จะยิ่งเก่งมากขึ้น เพลงดีนกครูที่ดีต้องร้องเพลงได้หลายทำนองไม่ว่าจะเป็นเพลงยาวหรือสั้น การริกเหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญ

การฝึก

การฝึกนกกรงหัวจุกในระยะเริ่มต้นไม้ต้องซ้อมหนักจนเกินไประยะการซ้อม 7 วันแรกให้ซ้อมวันละไม่เกิน 3 ชั่วโมง พอครบสัปดาห์ก็เพิ่มเป็นวันละ 4 ชั่วโมง และเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ อยู่อย่างนี้ประมาณ 1 เดือน นกที่นำมาซ้อมจะเรียนรู้จากนกครูได้พอสมควร พอย่างเข้าเดือน ที่ 2 และ 3 เราจะสังเกตเห็นได้ว่านกตัวไหนมีลักษณะเป็นอย่างไร มีวิวัฒนาการไปแค่ไหน เช่น หากมีการฝึกซ้อม นกนอกสถานที่ผู้เลี้ยงก็นำนกที่ฝึกมาไปเลี้ยงด้วย นกตัวดังกล่าวไม่มีลีลาของนกแข่งเลย ไม่ร้องไม่สู้เอาแต่เกาะคอนนิ่ง แสดงว่านกตัวนั้นใช้ไม่ได้ แต่ถ้าหากนกมีอาการสู้ก็ถือว่าประสบความสำเร็จไปอีกระดับหนึ่ง

แต่ถ้าใช้ไม่ได้ก็คัดออกในระยะที่สอนนี้เป็นการพิสูจน์ตัวเองของนกว่ามีความสามารถที่จะเรียนรู้จากนกครูได้มากน้อยเพียงใด โดยวิธีทดสอบอยู่หลายวิธี วิธีที่นิยมมากที่สุดคือ การนำนกขึ้นซ้อมแข่งแล้วดูการยืนระยะของนกว่ายืนได้นานเท่าไหร่และมีลักษณะการยืนอย่างไร ยืนแบบหัวหดหรือยืนแบบอกผายไหล่ผึ่ง เป็นการข่มขู่คู่ต่อสู้ โดยการยืนระยะของนกนั้นผู้เลี้ยงต้อง สังเกตหรือจับเวลาขณะที่นำไปซ้อม โดย 1 ยกจะใช้เวลาประมาณ 25 นาที สังเกตอยู่ประมาณ 3 ยก ถ้าหากนกของผู้เลี้ยงที่นำมาซ้อมนั้นสามารถนำมาซ้อมนกตัวอื่นด้วยการแสดงลีลาประกอบกับ การใช้เสียงร้อง

ในการทดสอบการยืนระยะของนกควรเปลี่ยนราวให้นกได้ต่อสู้กับนกตัวอื่น ๆ บ้าง เพื่อที่นกจะได้เรียนรู้หลายประสบการณ์และเปลี่ยนหน้าคู่ต่อสู้ใหม่ ๆ แล้วถ้ายังมีลีลา การยืน การ บิน กางปีก กางหางส่งเสียงร้องอยู่อย่างเดิมก็แสดงว่านกตัวดังกล่าวอยู่ในที่พร้อมจะถูกส่งลงสนามได้แล้ว

ในระยะที่สาม หลังจากที่นกกรงหัวจุกได้ผ่านมาถึง 2 ระยะแล้วในระยะนี้ก็เหมือนกับนักศึกษาที่เรียนปี 4 แล้วพร้อมที่จะลงสนามสอบแข่งขันกับนักศึกษาสถาบันอื่น ๆ หรือยัง การฝึกซ้อมในระยะนี้เป็นการฝึกให้นกมีความแข็งแกร่งทางด้านจิตใจ ให้เป็นนักสู้ร้อยเปอร์เซ็นต์

ลักษณะของนกที่พร้อมแข่งขัน

1) แววตาสดใสไม่ขุ่นมัว ไม่เซื่องซึม ขนไม่ร่วง
2) กินจุ ถ้าเป็นอาหารโปรดจะกินหมดทุกครั้งที่ให้
3) เห็นคู่ต่อสู้แล้วแสดงอาการคึกคักอยากเข้าไปต่อสู้ กางปีก กางหาง ส่งเสียงร้องขู่คู่ต่อสู้
4) ขนมันวาวโดยเฉพาะบริเวณแก้มจุก ปลายขนไม่แตกโดยเฉพาะขนหางและขนปก
5) มีระบบขับถ่ายที่สมบูรณ์ มูลจะไม่เหลวหรือแน่นเกินไป
6) ชอบอาบน้ำ ดูแลร่างกาย รักสวยรักงาม

สาเหตุของนกไม่สู้

1) นกอายุน้อย ยังอ่อนหัดอยู่
2) ไปเจอนกที่ดุในสนามแข่งขัน ทำให้กลัวและเข็ดไปในที่สุด
3) ร่างกายไม่สมบูรณ์
4) ไม่ชินกับเสียงเชียร์ที่ดังในสนามแข่ง
5) เป็นนิสัยของนกเอง แก้ไขไม่ได้

ข้อควรปฏิบัติสำหรับผู้ที่ชอบเลี้ยงนกแต่ไม่ค่อยมีเวลา

1) ในตอนเช้าก่อนไปทำงาน เปิดผ้าคลุมชำระขี้นกจากถาดรองให้สะอาด

2) ให้อาหารโดยให้ผลไม้อย่างน้อย 2 ชนิด รวมทั้งหนอนโดยเทรวมกันไว้ที่เดียวกัน นำนกไปแขวนไว้ในที่มีแสงแดดประมาณ 7.00–11.00 น. จากนั้นก็ร่มโดยการสังเกตสถานที่และทิศทาง ของแสงหลังจากเลิกงานก็กลับมาดูแลนกหมั่นหยอกล้อมัน เท่านี้ก็สามารถเลี้ยงนกได้แม้จะมีเวลาน้อยก็ตาม

การฝึกสอนให้นกร้องเพลงอย่างถูกวิธี

การฝึกสอนนกให้ร้องเพลงเป็นสิ่งสำคัญยิ่งสำหรับผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุก เพราะเป็นหัวใจสำคัญอย่างยิ่ง สำหรับผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกคือ ต้องการให้นกกรงหัวจุกร้องได้เป็นเพลงตามที่ผู้เลี้ยงต้องการ เพื่อจะได้นำนกกรงหัวจุกไปเข้าแข่งขันเสียงให้ได้รับชัยชนะกลับมา และนกที่ได้รับรางวัลก็จะเป็นนกที่มีคุณค่าและมีราคาเป็นที่ชื่นชอบของผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกทั่วไป การที่นกกรงหัวจุกจะร้องได้ดีหรือไม่ก็ขึ้นอยู่กับ

1) ตัวของนกกรงหัวจุกเอง 50 % ว่าตัวนกมีความพร้อมหรือไม่ในด้านร่างกายสมบรูณ์แข็งแรง มีจิตใจเบิกบานและร่าเริง อารมณ์แจ่มใส

2) การฝึกสอนนกอย่างมีเทคนิคและวิธีการต่าง ๆ 50 % สำหรับการฝึกสอนนกกรงหัวจุกจากการเลี้ยงและจากการไปคลุกคลีกับผู้เลี้ยงนกแต่ละคนก็มีเทคนิคและวิธีการต่าง ๆ กันดังนี้

2.1) ให้นำนกกรงหัวจุกไปแขวนไว้ที่หน้าบ้านหรือร้านขายน้ำชากาแฟในตอนเช้า โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อฝึกนกไม่ให้ตื่นและกลัว นกกรงหัวจุกจะได้คุ้นเคยกับคนแปลกหน้าหรือเสียงพูดคุยกัน เสียงรถต่าง ๆ ที่ผ่านไปมาบนถนนเพราะโดยปกติแล้ว นกทุกชนิดมีสัญชาติญาณในการระแวง ถ้าหากไม่ฝึกให้คุ้นเคยและเวลาส่งนกกรงหัวจุกเข้าประกวดในสนามแข่งขัน ก็จะพบคนแปลกหน้าและมีเสียงรถเสียงคนคุยกัน เสียงคนเชียร์นกเวลากรรมการมาตัดสิน จะทำให้นกมีความเคยชินไม่มีการตื่นตกใจ

2.2) การนำนกกรงหัวจุกมาแขวนตากแดดในช่วงเวลาเช้าและช่วงบ่ายไว้ที่หน้าบ้านหรือชายคาบ้าน หรือกิ่งไม้ข้างบ้าน รวมเหล็ก เสาเหล็ก ที่ทำขึ้นสำหรับแขวนนกกรง ซึ่งก็มีวิธีการดังนี้

- กรณีเป็นนกที่เพิ่งเลี้ยงและยังไม่เคยเข้าแข่งขัน ก็ให้นำนกใส่กรงไปตากแดดในตอนเช้าตามปกติประมาณ 1-2 ชั่วโมง เพื่อให้นกเคยชินกับแดดและร้องตามปกติ นกจะหลบแดดเมื่อแดดร้อนเข้าไปในร่ม วันต่อ ๆ มาก็เพิ่มชั่วโมงฝึกให้นกร้องเพราะเวลานำนกกรงหัวจุกเข้าประกวดแข่งขัน นกจะต้องตากแดดอยู่หลายชั่วโมง และแสงแดดมีวิตามินดีทำให้กระดูกแข็งแรงและขนนกเป็นมัน เพราะขนนกก็มีแคลเซียมประกอบอยู่ด้วย

- กรณีการฝึกนกที่จะเข้าประกวดแข่งขันในการแข่งขันจะเริ่มประกวดแข่งขันนกกรงหัวจุกในเวลา 10.00 -13.00 น.ขึ้นไป ซึ่งก็แล้วแต่จะมีนกส่งเข้าประกวดมากน้อยเท่าไหร่ ถ้ามีนกเข้าประกวดมากก็ต้องใช้เวลามากกว่านี้ และไม่มีการเอานกกรงหัวจุกไว้ในที่ร่มขณะเข้าแข่งขัน เพราะฉะนั้นการฝึกนกกรงหัวจุกให้เป็นนกที่ทนแดดและความร้อนได้ดี ผู้เลี้ยงจึงต้องนำนกกรงหัวจุกไปแขวนตากแดดตั้งแต่เวลาประมา 08.30 -13.00 น.ขึ้นไป ขณะที่นกตากแดดก็ต้องฝึกสอนให้นกร้องเป็นเพลงด้วย ให้ทำเหมือนกับการประกวดจริง ๆ จากนั้นก็ให้นำนกมาไว้ในที่ร่มเพื่อพักผ่อน พอเวลา 15.00 – 16.00 น.ก็ให้นำนกใส่กรงไปแขวนไว้เหมือนเดิมเช่นในตอนเช้า

3) การฝึกนกให้เลียนเสียงร้องของนกที่เคยได้รับรางวัล ปกตินกกรงหัวจุกเป็นนกที่จำเสียงได้ดี ให้นำนกกรงหัวจุกที่เคยได้รับรางวัลจากการประกวดแข่งขันมาแขวนไว้ใกล้กับนกกรงหัวจุกที่

ต้องการฝึก แต่อย่าให้อยู่ใกล้นักเพราะนกใหญ่กว่าจะข่มขู่นกที่เล็กกว่า ควรให้อยู่ห่างพอสมควร ให้นกกรงหัวจุกตัวที่ได้รับรางวัลร้องให้ฟัง นกที่เราต้องการฝึกก็จะจดจำปกตินกกรงหัวจุกจะจำเสียงได้ดี โดยเฉพาะเสียงเจ้าของนกและผู้เลี้ยงก็ต้องกระตุ้นให้นกที่ฝึกร้องตามด้วย เมื่อได้ฟังนกกรงหัวจุกต้นแบบร้องต่อไปนกที่ฝึกก็อาจจะร้องตาม และจะมีเสียงร้องได้ชัดเหมือนนกกรงหัวจุกต้นแบบที่ผู้เลี้ยงนำมาให้ฝึก

4) การซื้อม้วนเทปร้องของนกกรงหัวจุกที่ร้องได้รับรางวัลมาฝึกโดยผู้เลี้ยงไปซื้อตลับเทปตามร้านขายอุปกรณ์ขายนกมาฝึก ซึ่งในตลับเทปจะอัดเสียงนกกรงหัวจุกที่ได้รับรางวัล ผู้เลี้ยงก็นำมาเปิดให้นกที่ฝึกฟังในช่วงที่นำนกไปตากแดด นกที่ฝึกก็จะจำและร้องเลียนเสียงนกที่ได้รับรางวัล เหมือนกันคนเราไปซื้อเทปของนักร้องที่เราชอบมาเปิดเทปฟังแล้วเราก็ร้องตามเพลง นกกรงหัวจุกก็เช่นเดียวกัน ซึ่งจะทำให้นกกรงหัวจุกร้องได้ดี

5) การนำนกกรงหัวจุกไปฝึกซ้อม ผู้เลี้ยงต้องนำนกกรงหัวจุกไปฝึกซ้อมกับนกกรงหัวจุกตัวอื่น ๆสัปดาห์ละ 1-2 ครั้ง จะทำให้นกชินและร้องเพลงได้ดี

6) การฝึกโดยการเป่านกหวีดในสนามแข่งขันจริง เวลาในการแข่งขันประชันเสียงจะใช้เวลาประมาณ45 นาทีต่อ 1 ยก เสียงกรรมการจับเวลาจะเป่านกหวีดปี๊ด ๆ หลาย ๆ ครั้งแสดงว่าเตรียมตัว หมายถึงให้กรรมการตัดสินนกเตรียมตัว และจะเป่าปี๊ดยาว ๆ อีก 1 ครั้ง แสดงว่าให้กรรมการเริ่มตัดสินได้ ผู้เลี้ยงควรเอานกหวีดมาฝึกสอนนกว่าเมื่อได้ยินเสียงเป่านกหวีดปี๊ดยาว ๆ นกกรงหัวจุกก็จะเริ่มร้องเหมือนในการประกวดแข่งขันจริง เพราะโดยปกตินกกรงหัวจุกก็เป็นนกที่ร้องทั้งวันอยู่แล้ว ไม่ต้องกลัวนกจะไม่ร้อง

7) การฝึกนกให้จำชื่อตัวนกและเสียงเจ้าของได้ โดยปกติผู้เลี้ยงกับตัวนกกรงหัวจุกจะคุ้นเคยกันเป็นอย่างดี เพราะนกที่ได้รับการเอาใจใส่ดูและก็จะชอบผู้นั้น และจำเสียงผู้เลี้ยงได้ ดังนั้นผู้เลี้ยงจึงควรตั้งชื่อนก นกก็จะจำเสียงเรียกชื่อตัวเองได้ รวมทั้งผู้เลี้ยงต้องทำมือดีดนิ้ว ประกอบการทำเสียงและเรียกชื่อด้วยให้ทำทุกวันจนนกจำได้และร้องเพลงเมื่อผู้เลี้ยงทำเสียงเรียกชื่อดีดนิ้วครั้งต่อไปทั้งในเวลาเลี้ยงตามปกติ หรือในสนามแข่งขันนกกรงหัวจุกก็จะร้อง โดยเฉพาะถ้านกร้องได้ตั้งแต่ 3 คำขึ้นไป และร้องเป็นเพลงผู้เลี้ยงต้องชมเชยนกต่อท้ายไปด้วยว่าเก่ง เพื่อให้นกจำได้ว่าร้องแบบนี้เก่งแล้วดีแล้ว

8) การแขวนนกกรงหัวจุกไว้ใกล้ ๆ กัน การที่แขวนนกกรงหัวจุกไว้ใกล้ ๆ กันเป็นการฝึกให้นกเหมือนอยู่ในสนามแข่งขันจะทำให้เคยชินไม่ตื่นสนาม โดยการนำนกกรงหัวจุกที่เคยสู้มาล้อ นกก็จะเกิดความกล้า และสามารถร้องสู้กับตัวอื่น ๆ ได้โดยไม่กลัว

9) การนำนกกรงหัวจุกใสกรงพาไปในที่ต่าง ๆ ให้ใช้ผ้าคลุมกรงก่อนนำนกไป เช่นพานก ไปบ้านเพื่อน เพื่อไปประชันเสียงกับนกของเพื่อนพานกไปสนามซ้อม เป็นการทำให้นกคลายเคลียดเหมือนกันเราพาลูกไปเที่ยว การพานกขึ้นรถเดินทางไปบ่อย ๆ และนำนกไปแขวนไว้หลาย ๆ ที่เป็น

การฝึกซ้อมนก ให้นกเคยชินและไม่ตื่นกลัว เวลาเราพานกกรงหัวจุกไปในสนามประกวดแข่งขันก็ไม่ตื่นตกใจและไม่กลัว

10) การเปลี่ยนนกกรง นกกรงหัวจุกที่เลี้ยงอยู่ทุกวันเมื่อถึงเวลาแข่งขัน ผู้เลี้ยงที่ทำกรงพิเศษไว้สำหรับใส่นกพาไปประกวดแข่งขันก็จะเปลี่ยนกรงใหม่ เพื่อเป็นการฝึกและสร้างความคุ้นเคยกับการเปลี่ยนกรงนกหรือเปลี่ยนที่อยู่ของนก นกก็จะไม่ตื่นกรงใหม่โดยก่อนถึงวันประกวดแข่งขันประมาณ 3-4 วันให้นำนกไปใส่ในกรงใหม่เพื่อนกจะได้รู้ว่าอะไรอยู่ตรงไหน เช่น คอนเกาะ น้ำและอาหารอยู่ตรงไหน นกกรงหัวจุกก็จะไม่ตื่นตรงและเคยชินกับกรงใหม่

11) การฝึกนกถ่ายขนหรือผลัดขนให้ร้องในเวลาที่นกถ่ายขนหรือผลัดขนใหม่ นกจะซึมกระโจนไปมาน้อยไม่ค่อยกินอาหาร ก็ต้องพานกไปหานกกรงหัวจุกตัวอื่น เพื่อทดสอบจิตใจควรพาไปฝึกซ้อมหรือพาไปในการประกวดด้วย แต่ไม่ต้องส่งเข้าประกวดซึ่งจะเป็นการฝึกหัดนกที่ผลัดขน เมื่อได้ยินเสียงนกตัวอื่นร้องก็จะได้ร้องโต้ตอบ ทำให้เวลาผลัดขนครั้งต่อไปนกก็ร้องได้

การดูแลนกกรงหัวจุกในแต่ละวัน

ผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกต้องเอาใจใส่ดูแลนกด้วยตนเอง และต้องสังเกตกิริยา อาการ ท่าทาง ของนกในแต่ละวัน เมื่อนกมีปัญหาไม่สบายหรือแสดงอาการผิดปกติจะได้แก้ไขได้ทันท่วงที ซึ่งการดูแลนกกรงหัวจุกในแต่ละวันมีขั้นตอนดังนี้

อาหาร

ในตอนเช้าเปิดผ้าคลุมกรงนกออกแล้วเปลี่ยนอาหารให้นกกินใหม่ โดยการผ่ากล้วยน้ำว้าสุก มะละกอ มะเขือเทศ ลูกตำลึงสุก แตงกวา บวบ ออกเป็นครึ่งลูกหรือทำเป็นชิ้น ๆ ถ้าเป็นลูกตำลึงสุกก็ให้ทั้งลูกเลย การให้อาหารควรจะสลับกันไปวันละ 2 ชนิด เพื่อกันไม่ให้นกเบื่ออาหาร สำหรับอาหารเม็ดก็ใส่ไว้ในถ้วยอาหาร อาจจะไม่ต้องให้ทุกวัน

ให้สังเกตดูขี้นก

ในตอนเช้าเมื่อเปิดกรงนกกรงหัวจุกให้สังเกตดูขี้นก หากขี้เป็นแบบขี้จิ้งจก คือเป็นเม็ดสีขาวดำ แสดงว่านกปกติ แต่ถ้าขี้นกเป็นเหลวหรือเป็นน้ำก็แสดงว่านกเป็นโรคต้องรีบรักษาทันที

น้ำ

ให้เอาน้ำเก่าทิ้งไปแล้วเอาน้ำใหม่ใส่ให้เกือบเต็มถ้วยเพราะน้ำเก่าอาจสกปรก

นำนกกรงหัวจุกไปตากแดด

ในตอนเช้าผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกจะต้องรู้วิธีการยกกรงนกไปแขวน โดยมีวิธีการยก คือมือหนึ่งจะต้องหิ้วที่ตะขอกรงนก เมื่อไปถึงชายคาบ้านหรือราวที่จะแขวนกรงนก หรือกิ่งไม้หรือราวที่ฝึกซ้อมและราวที่จะแขวนนกประกวดแข่งขันแล้ว ก็ใช้นิ้วมือข้างที่ถนัดจับที่มุมกรงมุมใดมุมหนึ่งที่เป็นเสากรง ห้ามจับที่ซี่ลูกกรงเพราะซี่ลูกกรงจะบอบบางไม่แข็งแรงและหักได้จากนั้นก็ยกกรงนกชูขึ้น โดยดูที่ตะขอแขวนนกว่าตรงกับที่แขวนหรือราวแล้วหรือยัง ถ้าตรงกับที่แขวนและราวแล้ว ก็ให้ปล่อยมือลง ข้อควรระวังอย่าแขวนนกที่มีอายุน้อยใกล้กับนกที่มีอายุมากซึ่งนกที่มีอายุมากจะข่มขู่นกที่มีอายุน้อยกว่า เพราะนกสามารถจะจำเสียงได้และจะตื่นกลัว

การที่นำนกไปแขวนไว้นี้ เพื่อให้นกได้กระโดดไปมาออกกำลังกายและเพื่อให้นกร้องจนถึงตอนบ่าย จึงจะเก็บนกไว้ในที่ร่มต่อไป ถ้าเป็นลูกนกและนกหนุ่มค่อย ๆ เพิ่มเวลาแขวนตากแดด วันละ 1 ชั่วโมง เป็นวันละ 2 ชั่วโมง และตากแดดได้นานขึ้นจนเคยชินเพราะเวลานำนกกรงหัวจุกเข้าประกวดแข่งขันต้องใช้เวลา 5-6 ชั่วโมงกว่าจะประกวดเสร็จ เพราะนกต้องตากแดดตลอดเวลาประกวด

เก็บนกไว้ในที่ร่ม

หลังจากให้นกตากแดดตั้งแต่ตอนเช้าจนถึงตอนบ่ายก็ให้เก็บนกและกรงนกไว้ในที่ร่มให้ทำความสะอาดกรงและอื่น ๆ ดังนี้

1) ทำความสะอาดกรงนกโดยเปลี่ยนตัวนกกรงหัวจุกไปไว้กรงอื่นเป็นการสอนนกไม่ให้เลือกกรงและเคยชินต่อการเปลี่ยนกรง จากนั้นก็ให้ทำความสะอาดกรงนกที่เห็นว่าสกปรก ถ้ากรงนกสะอาดดีแล้วก็ไม่ต้องทำความสะอาด

2) ทำความสะอาดตะขอที่เกี่ยวอาหาร

3) ทำความสะอาดถ้วยใส่น้ำ

4) ทำความสะอาดถ้วยใส่อาหารเม็ด

5) ล้างถาดรองขี้นกใต้กรง

6) ให้อาหารและน้ำนกเหมือนเดิม

7) ให้นกอาบน้ำเมื่อนำนกไปเก็บไว้ในที่ร่มก็ให้นำกล่องพลาสติกหรือขันอาบน้ำใส่ไว้ในกรงใส่น้ำลงไป นกก็จะอาบน้ำเอง ถ้านกตัวไหนไม่ชอบอาบน้ำก็จะใช้ขวดแบบสเปรย์ฉีดน้ำเป็นฝอยให้ทั่วตัวนก จากนั้นนกก็จะเคยชินและอาบน้ำเองได้เมื่อนกอาบน้ำเสร็จก็จะไซร้ขน เพื่อทำให้ขนสะอาดและแห้งไม่คันตัว แล้วก็เทน้ำที่ขันอาบน้ำนกทิ้งไปแล้วคว่ำขันลง ทิ้งขันอาบน้ำนี้ไว้ในกรง นกเมื่อได้อาบน้ำแล้วจะมีความสุข มีอารมณ์ดีแจ่มใส และร้องเพลงได้ดี

8) ให้นำนกไปแขวนไว้ที่ชายคาบ้านหรือราว หรือกิ่งไม้ไว้เหมือนเดิมในช่วงเวลาประมาณ 15.00 – 16.00 น. ซึ่งจะเป็นแดดอ่อน ๆ ไม่แรงมากนักให้นกได้ตากแดดในช่วงเช้าและเย็นเพราะแสดงแดดมีวิตามินดีทำให้กระดูกของนกแข็งแรง และเพื่อให้นกแห้งสนิทเมื่อได้ตากแดดขนก็จะฟูสวยงามเป็นเงาและไม่คันตัว กรงนกก็จะแห้งและไม่ขึ้นราอายุการใช้งานของกรงก็จะนานขึ้น

9) หลังจาก 16.00 น. ในช่วงค่ำให้เก็บนกเข้าบ้าน ปิดผ้าคลุมกรงนกจะได้หลับพักผ่อนเวลานกนอนจะชอบความสงบ ไม่ชอบให้มีเสียงรบกวน

อุปกรณ์ที่ใช้ในการเลี้ยงนกกรงหัวจุก

การเลี้ยงนกกรงหัวจุก ต้องมีวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ประกอบการเลี้ยงเพื่อให้นกกรงหัวจุกได้รับอาหาร น้ำและความสะดวกสบายเมื่ออยู่ในกรงซึ่งก็ประกอบด้วย

1) กรงของนกกรงหัวจุก ซึ่งก็มีกรงรวมที่เป็นกรงขนาดใหญ่ สำหรับพักนกที่จับมาขายหรือเป็นกรงสำหรับให้นกบินออกกำลังกาย กรงเลี้ยงแบบธรรมดากรงให้นกผลัดขนและกรงที่นำนกไปแข่ง

2) ถ้วยใส่น้ำมีรูปทรงกลมแป้นแบบตุ่มน้ำขนาดเล็ก มีทั้งแบบธรรมดา แบบลวดลายเบญจรงค์ แบบหินอ่อน แบบแก้วใสๆ

3) ถ้วยใส่อาหาร ก็มีลักษณะเช่นเดียวกันถ้วยใส่น้ำ

4) ที่รองถ้วยน้ำถ้วยอาหาร มีหลายแบบ ได้แก่

- แบบเป็นลวดทำเป็นวงกลม
- แบบที่เป็นแป้นไม้กลึง
- แบบที่เป็นขาตั้งที่เป็นไม้กลึงหรือแบบพลาสติก

5) ห่วงกลม เป็นไม้กลึงให้เป็นรูปวงกลม นำไปติดที่ซี่ลูกกรงสำหรับให้นกกระโดนเกาะโดยให้อยู่เหนือถ้วยน้ำและถ้วยอาหาร

6) ตะขอแขวนผักผลไม้ มีลักษณะเหมือนตะขอแขวนเสื้อผ้าตัวตะขอจะติดกับแป้นโดยตัวแป้นไม่เป็นไม้ ตัวตะขอเป็นลวดแข็งหรือเหล็กตัวตะขออาจจะมี 1-2 ตะขอ แต่ส่วนใหญ่จะทำตะขอแขวนผักผลไม้ให้นกกินมี 2 ตะขอ แล้วนำไปติดไว้ที่ข้างกรง สำหรับนำผลไม้และผักมาเสียบไว้ สำหรับตะขอแขวนผักและผลไม้นี้จะนำไปติดในกรงนก 2 อันต่อ 1 กรง โดยให้ติดด้านตรงข้ามกัน ตะขออันหนึ่งจะแขวนกล้วย ตะขออีกอันหนึ่งแขวนมะละกอ เป็นต้น

7) คอนเกาะ สำหรับให้นกกระโดนไปเกาะคอนแล้วส่งเสียงร้องซึ่งจะเป็นไม้รูปร่างกลมแล้วแกะสลักเป็นลาย เพื่อให้นกเกาะแล้วไม่ลื่น มีขนาดกลมเท่า ๆ นิ้วก้อยถ้าเป็นกรงนกที่มีราคาแพงก็จะใช้งาช้างหรือบางที ก็ใช้กิ่งไม้ รากไม้ที่มีลักษณะงอไปมาทำเป็นคอนเกาะก็ได้ ดูแล้วสวยงามดีซึ่งก็แบ่งคอนเกาะได้ ดังนี้

- คอนเกาะล่างเป็นคอนที่มีขนาดยาวตัวคอนเกาะล่างนี้จะตั้งอยู่ตรงกลางกรงโดยมีแกนไม้ยกตัวคอนขึ้นมา ตัวแกนไม้นี้จะติดกับไม้ด้านล่างที่เป็นโครงของกรง ถ้าเป็นกิ่งไม้หรือรากไม้ก็จะนำไปติดกับไม้พื้นด้านล่างของกรงเลยและไม่ต้องทำคอนเกาะบน

- ตัวคอนเกาะบนจะมีขนาดสั้นกว่าคอนเกาะล่างเป็นไม้กลมขนาดเท่านิ้วก้อยแกะสลักเป็นลวดลาย โดยจะนำไปติดข้างกรงขวางกับตัวคอนเกาะล่างให้สูงระดับเดียวกับห่วงกลม

8) ผ้าคลุมกรงนก ผ้าที่ใช้คลุมกรงนกหัวจุกจะนิยมใช้ผ้าแพร ผ้าที่เป้นลูกไม้ ผ้าจีน ผ้ายืดและผ้าอื่น ๆ จะมีการออกแบบที่สวยงาม มีหลายหลากสีสัน ชายล่างผ้าคลุมกรงอาจจะทำให้เป็นลูกไม้ ผ้าคลุมกรงนกนี้แล้วแต่ผู้เลี้ยงจะชอบสีไหนแบบไหน การคลุมกรงนกเพื่อไม่ให้นกตกใจต่อสิ่งรอบข้างที่แปลกใหม่กับสิ่งที่นกมองเห็นเวลานำไปซ้อมกับนกอื่นหรือเวลานำนกไปแข่งขันป้องกันไม่ให้ลมโกรกถูกตัวนก เพราะอาจจะทำให้นกป่วยได้ในตอนกลางคืน ก็คลุมกรงให้นกนอนและคลุมเพื่อป้องกันไม่ให้ศัตรูมาทำร้ายได้

9) ถาดรองขี้นก จะใช้เป็นแผ่นพลาสติกโดยตัดให้เป็นรูปทรงเดียวกับพื้นกรงทางด้านล่าง แต่เล็กกว่าเล็กน็อยวางไว้ใต้กรงนก โดยมีลวดรองแผ่นพลาสติกเพื่อกันไม่ให้ถาดรองขี้นกตกลงมา

10) หัวกรง จะทำด้วยแก่นไม้ หรืองาช้างนำไปกลึงให้สวยงาม ถ้าเป็นหัวกรงที่เป็นพลาสติกก็จะเป็นแบบสำเร็จรูป โดยทางโรงงานจะหล่อหัวกรงแล้วมาตกแต่งและขัดเงา ซึ่งจะมีขายตามร้านขายกรงนกและอุปกรณ์นกทั่วไป สำหรับกรงที่มีราคาแพงก็จะใช้หัวกรงเป็นงาช้าง

11) ตะขอแขวนกรง ใช้โลหะเป็นเหล็กหรือทองเหลือง ทำตะขอแขวนกรงมีทั้งการทำด้วยมือของช่างทำร้านทอง และแบบสำเร็จรูป โดยถ้าเป็นเหล็กก็จะไปชุบสแตนเลสหรือชุบเงินทองวิทยาศาสตร์ ซึ่งจะทำเป็นรูปมังกร ไก่ฟ้าพญาหงส์หรือสิงห์ หรือเป็นตัวไอ้เท่งไอ้ทองของมโนราห์ หรือจะเป็นแบบธรรมดา มีทั้งมีลวดลาย และไม่มีลวดลาย อะไรจากนั้นก็นำไปยึดกับหัวกรง ถ้าเป็นแบบสำเร็จรูปก็จะมีขายตามร้านขายกรงและอุปกรณ์นกทั่วไป แต่ถ้าเป็นตะขอแขวนกรงที่ทำด้วย มือจะมีลวดลายละเอียดอ่อนสวยงามและมีราคาแพง จากการไปพบช่างทำกรงนกที่จังหวัดปัตตานี ยังมีตะขอแขวนกรงนกที่ทำด้วยมือนี้ มีอายุถึง 30 -50 ปี มีลวดลายสวยงามมากและมีราคาแพง

12) ตุ้มขากรง ตุ้มที่ติดขากรงส่วนใหญ่จะใช้กับกรงที่นำเข้าประกวดแข่งขัน ซึ่งจะเป็นตุ้มที่ใช้ไม้กลึง เป็นตุ้มพลาสติก ตุ้มเป็นเหล็กชุบสแตนเลส มีขายตามร้านขายกรงนกและอุปกรณ์นกทั่วไป ถ้ากรงราคาแพงจะเป็นหินอ่อนหรืองาช้างกลึง สำหรับตุ้มขากรงนกกรงหัวจุกนี้ก็จะนำเอาไปติดที่ขากรงอีกครั้งหนึ่ง ส่วนกรงเลี้ยงนกกรงหัวจุกแบบธรรมดาก็จะใช้เสากรงเป็นขากรงนกอยู่ในตัว

13) ขันสำหรับให้นกอาบน้ำในกรงให้ใช้เป็นขันอลูมิเนียมหรือขันพลาสติกก็ได้ มีขนาดไม่ใหญ่นักใส่เข้าไปในกรงนก เพื่อให้นกอาบน้ำในเวลาบ่าย ๆ

การแข่งขันนกกรงหัวจุก

การแข่งขันนกกรงหัวจุกมีหลายระดับตั้งแต่ระดับตำบลเป็นสนามขนาดเล็ก ระดับอำเภอเป็นสนามขนาดกลาง และระดับจังหวัดหรือระดับอาเซียนซึ่งเป็นสนามขนาดใหญ่ หากแต่ทุกขนาดสนามจะมีสิ่งที่เหมือนกัน คืออุปกรณ์สนามสำหรับการแข่งขันนกกรงหัวจุกที่เป็นราวเหล็กซึ่งทำจากเหล็กแป๊บขนาด 1 นิ้วนำมาประกอบเป็นราวสูง 2.6 เมตร กว้าง 1.8 เมตร ยาว 2.4 เมตร ความยาวแต่ละช่วงแขวนนกได้ 3 กรง แต่ละกรงห่างกัน 80 เซนติเมตร ทั้งหมดใน 1 ล๊อค สามารถแขวนนกได้ 9 ตัว คือ 3 แถว ใน 1 ล๊อค และเพื่อป้องกันความวุ่นวายในระหว่างการเชียร์นกของแต่ละคนก็จะมีเชือกแนวกั้นห่างจากราวนก 3.5 เมตร ในการแข่งขันแต่ละครั้งกรรมการจะทาเบอร์ล๊อคและเบอร์นกเอาไว้ทำให้ง่ายเวลาให้คะแนน นอกจากนี้สนามการแข่งขันมักจะจัดในที่โล่ง เพื่อให้กว้างพอสำหรับเชียร์นกและพอสำหรับจอดรถ (เอกชัย พฤกษ์อำไพ, 2546)

ราวแขวนกรงนกเข้าประกวดแข่งขัน จะเป็นแป๊บเหล็กที่เป็นแป๊บน้ำประปาหรือเหล็กอย่างอื่น ๆ ก็ได้แต่ที่นิยมเป็นแป๊บประปามีขนาด 1 นิ้ว ทั้งขาตั้งและราวแขวนกรงนกซึ่งมี 2 แบบ คือแบบที่ 1 แบบแขวนกรงนกได้ 3 กรงใช้แป๊บเหล็กติดที่ราวแต่ละห่วงห่างกันประมาณ 80 เซนติเมตร ความสูงของเสาประมาณ 250 เซนติเมตร และแบบที่ 2 แบบแขวนกรงนกได้ 4 กรง ใช้แป๊บเหล็กประปายาวประมาณ 320 เซนติเมตร มาทำราวแขวนกรงนก โดยอ๊อกห่วงเหล็กติดที่ราว จำนวน 4 ห่วง ความสูงของเสาประมาณ 250 เซนติเมตร จากนั้นให้นำเสาเหล็กและราวเหล็ก แขวนกรงนกมาประกอบกันเป็นโครงสร้างเหมือนตาหมากรุกและแบ่งเป็นล๊อค ๆ สำหรับไว้แขวนนกและกรงนกที่ส่งเข้าประกวด

ส่วนของรางวัลสำหรับผู้ชนะการประกวดแข่งขันมีหลายรายการ รายการขนาดใหญ่จะเป็นถ้วยพระราชทานของพระบรมวงศานุวงศ์ นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี นักการเมือง ผู้ว่าราชการจังหวัด รายการระดับ รอง รางวัลจะเป็นร้อยทอง เครื่องไฟฟ้า รถจักรยาน กรงนก และอื่น ๆ และรายการขนาดเล็ก เป็นการประกวดในหมู่บ้านตำบลรางวัลจะเป็นรถจักรยาน ผ้าห่ม เครื่องแก้ว กรงนก และอื่น ๆ

นอกจากนี้ยังมีรางวัลสำหรับผู้ส่งนกกรงหัวจุกอีกต่างหากซึ่งเป็นสิ่งของรางวัลเล็ก ๆ น้อย ๆ การให้รางวัลวิธีนี้กรรมการจะทำเป็นฉลากเบอร์กรงนกทุกกรงที่ส่งเข้าประกวด แล้วกรรมการก็จะจับฉลากขึ้นมา ถ้าตรงกับเบอร์กรงนกของผู้ส่งเข้าประกวดคนใด คนนั้นก็ได้รับรางวัลสำหรับสิ่งของรางวัลจะมีจำนวนเท่าไหร่นั้น ขึ้นอยู่กับคณะกรรมการจัดการประกวดว่าจะมีสักกี่รางวัลบางรายการมีของรางวัลมากมายบางรายการมีสิ่งของรางวัลพอประมาณ

ส่วนค่าสมัครในการส่งนกเข้าประกวดแข่งขันมีหลายระดับเช่นกัน สนามเล็กมีค่าสมัคร 30-60บาท/นก 1 ตัว สนามกลางมีค่าสมัคร 100 บาท/นก 1 ตัว ส่วนสนามใหญ่มีค่าสมัคร 200- 300/นก 1 ตัว

รูปแบบการแข่งขัน

การแข่งขันนกกรงหัวจุกที่นิยมแข่งขันในปัจจุบันเป็นการแข่งขันแบบ 4 ยก การแข่งขันแบบนี้ถือกำเนิดมาจากชายแดนไทย-มาเลเซียก่อนจะเริ่มเป็นที่นิยมแข่งกันมาในภาคใต้ตอนล่างและแพร่กระจายออกไปเรื่อย ๆ จนเป็นที่รู้จักทั่วไปการแข่งขันนกกรงหัวจุกประเภทนี้นิยมแข่งกันออกเป็น 5 ยกให้ยกที่ 1-4 ในการคัดเลือกนกออกและในยกที่ 5 คือยกสุดท้ายเป็นช่วงเวลาในการชิงความเป็นหนึ่งในสนามแข่งกรรมการที่ใช้ในการแข่งขันจะใช้ทั้งหมด 4 คน โดยจะมีการจัดแบ่งหน้าที่กันโดย 2 คน จะทำหน้าที่ดูว่านกตัวไหนร้องหรือไม่ร้องบ้างอีกหนึ่งคนจะให้คะแนนนกที่ร้องโดยถ้านกร้อง 3 พยางค์ขึ้นไปจะได้ 5 คะแนนส่วนตัวที่ไม่ร้องได้ 4 คะแนน ในสนามหนึ่งจะแบ่งล๊อกออกเป็น 2 ล๊อกกรรมการจะมี 2 ชุดเริ่มเดินวนจากซ้ายสุดและขวาสุด เข้าหากันเมื่อให้คะแนนในล๊อกของตนเสร็จก็จะเปลี่ยนไปให้คะแนนในล๊อกถัดไปกรรมการแต่ละท่านจะใช้เวลาเพียง 1 นาที ในการให้คะแนนนกในล๊อกของตนเมื่อครบ 1 นาที จะมีสัญญาณนกหวีดดังขึ้นการให้คะแนน วิธีนี้ได้รับการยกย่องว่ามีมาตรฐานส่วนหลักการให้คะแนนมีดังต่อไปนี้ (เอกชัย พฤกษ์อำไพ, 2546)

1) นกที่ร้องสามพยางค์ขึ้นไปให้ 5 คะแนน ส่วนนกที่ไม่ร้องหรือร้องไม่ถึง 3 พยางค์ให้ 4 คะแนน

2) นกที่จิกกรรมการจะให้ 6 คะแนน

3) ลีลาดีรูปร่างดีไม่มีคะแนนให้

เมื่อกรรมการแต่ละท่านให้คะแนนนกครบหมดทุกตัวแล้ว ก็จะติดผลคะแนนบนบอร์ดให้เจ้าของนกทราบ นกตัวใดได้ไม่ถึง 20 คะแนน ถือว่าตกรอบไปตามระเบียบในรอบชิงชนะเลิศกรรมการแต่ละคนจะดูเฉพาะนก 2 ตัว ตรงหน้าของตัวเองเท่านั้นโดยใช้เวลา 1 นาที เท่าเดิมในการพิจารณาให้คะแนนเสียงร้องจะนับดอกโดยหนึ่งดอกจะนับตั้งแต่ 3 พยางค์ ขึ้นไป เมื่อสิ้นสุดจะมีเสียงนกหวีดดังขึ้นเหมือนเดิมจนกระทั่งสิ้นสุดการให้คะแนนแต่ละท่านพร้อม ๆ กันในการสรุปคะแนนรอบชิงกรรมการจะนิยมนับดอกว่าตัวใดจะได้คะแนนเยอะกว่าหรือว่าตัวใดจิกต่อหน้า กรรมการก็จะตัดสินให้นกตัวนั้นชนะไปเลย แต่ก็มีการนับดอกไปจนกว่าจะหมดเวลา เพื่อไม่ให้มีการเสมอกันในกรณีที่มีนกจิกใส่หน้ากรรมการมากกว่า 1 ตัว (เอกชัย พฤกษ์อำไพ, 2546)

กรรมการจะตัดสินโดยการนับดอกใส่เข้าไปด้วย ซึ่งการแข่งขันนกแบบ 4 ยก นี้จะไม่ค่อยเน้นในเรื่องของความสวยงามแต่จะเน้นไปในการลองน้ำเสียงเพลงร้องมากกว่า นอกจากนี้ยังมีการประกวดประชันหรือโชว์กรงด้วยว่ารูปทรงของกรงนกที่นามาเข้าประกวดสวยงามมีลวดลายหรือมีรูปร่างที่แปลกตาและมีราคาแพงอย่างไร โดยนกกรงหัวจุกที่มีสุขภาพดีก็จะร้องได้ทั้งวันยกเว้นนกที่ป่วย แต่การจะร้องได้เป็นเพลงสั้นหรือยาวได้อย่างไรนั้นก็ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายด้าน อาทิ การฝึกสอนและอารมณ์ของนกนกกรงหัวจุกตัวผู้จะร้องได้เป็นเพลงยาว ๆ นกกรงหัวจุกตัวเมียจะร้องได้ไม่เป็นเพลงร้องได้เป็นคำสั้น ๆ ในเวลาที่นกกรงหัวจุกร้องจะมี ลักษณะดังนี้คือปากจะอ้าเต็มที่ขนคอสีขาว

จะพองออกมาดูสวยงามขาที่จับคอนเกาะจะเหยียด ลำตัวจะตั้ง หางจะสั่นและกระดกเข้าหาคอนที่เกาะเหล่านี้เป็นต้น (สำนักสุขศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ 9)

ระยะเวลาที่ส่งนกเข้าประกวดจะเริ่มเวลา 07.30 – 09.30 น. เริ่มการตัดสินการประกวดแข่งขันเวลา10.00 น.จนถึงบ่ายโมงขึ้นไป ขึ้นอยู่กับจำนวนนกที่ส่งเข้าประกวดกรรมการจับเวลาการแข่งขันจะมีอุปกรณ์ ดังนี้คือถังใส่น้ำเป็นถังพลาสติกขนาดกลาง ใส่น้ำค่อนถัง กะลามะพร้าวเจาะรูที่ก้นและนกหวีดเป่าบอกเวลา (เอกชัย พฤกษ์อำไพ, 2546)

ส่วนการจับเวลากรรมการจับเวลาจะเป่านกหวีดเสียงดังปี๊ด ๆ 4-5 ครั้ง แสดงว่าให้กรรมการตัดสินเตรียมตัวจากนั้นก็นำกะลามะพร้าวที่เจาะรูใส่ในถังน้ำ น้ำก็จะเข้าในรูกะลาจนเต็มกะลาจมน้ำใช้เวลา 15 วินาที ก็ถือว่าเป็น 1 ยก เมื่อหมดยกกรรมการจับเวลาก็จะเป่านกหวีดปี๊ดยาว ๆ ทำเช่นนี้ไปจนครบ 4 ยกเหมือนกับจับเวลาในการแข่งขันชนไก่

ส่วนกติกาการตัดสิน 4 ยก 3 ดอก มีคะแนนเต็ม 12 คะแนน หมายถึงแข่งขัน 4 ครั้ง หรือ 4 ยก ๆ ละ 45 วินาที 3 ดอก หมายถึงในแต่ละยก นกกรงหัวจุกต้องร้องตั้งแต่ 3 คำหรือ 3 พยางค์ ขึ้นไปหรือที่เรียกว่าร้องเป็นเพลงถึง 3 ครั้งขึ้นไปตัวอย่างถ้าร้องว่าฟิก-เฟี้ยวอย่างเดียวถือว่าร้องไม่เป็นเพลง ไม่ได้คะแนน ถ้าร้องฟิก-เฟี้ยว แล้วมีเสียงสร้อยตามเป็นคำที่ 3 ถึงคำที่ 7 ถือว่าร้องเป็นเพลงและได้คะแนน การให้คะแนนในใบบันทึกคะแนนจะให้คะแนนเป็นล๊อคๆ ซึ่งการให้ คะแนนมีดังนี้ (เอกชัย พฤกษ์อำไพ, 2546) คือ

1 ใน 1 ยก ถ้านกกรงหัวจุกไม่ร้องได้แต่กระโดดไปมา ก็ถือว่าได้คะแนนศูนย์

2 ใน 1 ยกถ้านกกรงหัวจุกร้องได้แต่ฟิก-เฟี้ยวหรือได้ 2 คำตลอดจนหมดยกก็ถือว่าได้คะแนนศูนย์

3 ใน 1 ยก ถ้านกกรงหัวจุกร้องได้ฟิก-เฟี้ยวและมีสร้อยตามเป็นคำที่ 3 ขึ้นไป ก็ถือว่าร้องเป็นเพลงดังนั้นใน 1 ยกถ้านกร้องได้เป็นเพลง 1 ครั้งก็ถือว่าได้คะแนน 1 คะแนนหรือ 1 ดอก

4 ใน 1 ยกถ้านกกรงหัวจุกร้องได้เป็นเพลง 2 ครั้งก็ถือว่าได้ 2 คะแนนหรือ 2 ดอก

5 ใน 1 ยกถ้านกกรงหัวจุกร้องได้เป็นเพลง 3 ครั้งขึ้นไปก็ถือว่าได้ 3 คะแนนหรือ 3 ดอก ซึ่งเป็นคะแนนเต็มคือ 12 คะแนน

กรรมการตัดสินใช้ชุดละ 2 คน ให้กรรมการ 1 คน จะเป็นผู้บอกสัญญาณว่านกกรงหัวจุกกรงไหนร้องหรือไม่ โดยทำมือกางออกมาแล้วทำมือสั่น ๆ กรรมการอีก 1 คน จะดูว่านกกรงหัวจุกกรงไหนเบอร์ไหนร้องหรือไม่ร้อง ถ้านกกรงหัวจุกร้องเป็นเพลง ก็จะยกนิ้ว 1 นิ้ว แสดงว่านกร้อง 1 ดอก ยก 2 นิ้ว ก็ 2 ดอก ยก 3 นิ้ว 3 ดอก ก็แสดงว่าในยกนั้นได้คะแนนเต็มให้ตามหลักเกณฑ์ถ้ามีผู้ส่งนกเข้าประกวดแข่งขันมาก ก็เพิ่มกรรมการตัดสิน กรรมการตัดสินต้องฟังเสียงนกหวีดของกรรมการจับเวลาด้วย

การตัดสินจะแบ่งเป็นล๊อค ๆ ละ 4 ตัว หรือ 4 กรง แต่เวลาฟังเสียงนกกรงหัวจุกร้องใน 1 ยก จะให้คะแนนครั้งละ 2 ตัว หรือ 2 กรง รวม 4 ยก หรือ 4 ครั้ง ดังนั้นนกกรงหัวจุกแต่ละตัวจะต้องให้คะแนน 4 ครั้ง สำหรับกรณีที่เหลือนกล๊อคสุดท้าย 3 ตัว บางทีกรรมการตัดสินก็จะตัดสิน 3 ตัว หรือ 3 กรง เลยเพราะว่ามีเวลาน้อย

การรวมคะแนนในแต่ละยกจะมีกรรมการไปรับใบบันทึกคะแนนจากกรรมการตัดสินแล้วมาส่งให้คณะกรรมการรวมคะแนนกรรมการรวมคะแนนก็จะนำใบบันทึกคะแนนมาลงไว้ในบอร์ดหรือป้ายใหญ่ซึ่งเป็นเบอร์กรงนกแต่ละกรงว่าแต่ละยกแต่ละตัวได้คะแนนเท่าไหร่ เมื่อครบ 4 ยก กรรมการก็รวมคะแนนว่านกเบอร์ไหนกรงไหนได้คะแนน 12 คะแนนหรือ 12 ดอก ถือว่าได้คะแนนเต็มให้กรรมการรวมคะแนน คัดเบอร์นกที่ได้คะแนนเต็มไปให้กรรมการตัดสินแยกนกและกรงนกที่ได้คะแนนเต็มมาตัดสินในรอบชิงชนะเลิศอีกครั้งหนึ่ง

เมื่อการแข่งขันครบ 4 ยก แล้วก็จะหยุดพัก 5 นาที เพื่อให้เจ้าของนกที่เข้ารอบชิงชนะเลิศให้น้ำให้อาหารแก่นกกรงหัวจุกของตนเพราะนกเมื่ออยู่กลางแดดและร้อนประกอบกับร้องมาแล้ว ตั้ง 4 ยก ก็ต้องหิวน้ำ เพราะถ้านกขาดน้ำเสียงจะแหบ

ยกสุดท้ายเป็นยกตัดสินชิงชนะเลิศกรรมการจับเวลา กรรมการตัดสินก็ทำเช่นเดียวกับการตัดสินครั้งแรก แล้วตัดสินออกมาเป็นครั้งสุดท้าย ตามเท่าที่มีรางวัลให้แก่ผู้ชนะการประกวด โดยกรรมการต้องตัดสินทีละตัวการประกวดแข่งขันประชันเสียงนกกรงหัวจุกนั้นต้องใช้เวลามาก เพราะต้องตัดสินนกทุกตัวการตัดสินอาจจะมีกรณีดังนี้ (เอกชัย พฤกษ์อำไพ, 2546)

1) กรณีนกกรงหัวจุกชิงชนะเลิศกัน 5 ตัว เพราะมี 5 รางวัลถ้านกกรงหัวจุกร้องเป็นเพลงตัดสินแล้วมีนกได้รางวัล ที่ 1 และรางวัล ที่ 2 ตัว ที่ 3-5 ไม่ร้อง ก็สามารถจับฉลากได้ คือจับฉลากรางวัลที่ 3 ที่ 4 และที่ 5

2) กรณีที่นกชิงชนะเลิศทุกตัวไม่ร้องเลย ก็ปล่อยต่อไปจนกว่านกจะร้องแล้วจึงตัดสิน

3) ถ้าในรอบชิงชนะเลิศฝนตกก็ให้ใช้วิธีจับฉลากว่าเบอร์ไหน กรงไหนได้รางวัลที่ 1 ที่ 2 และที่ 3

สุดท้ายการมอบรางวัลให้แก่เจ้าของนกกรงหัวจุกที่ชนะการแข่งขัน หากเป็นการแข่งขันในระดับตำบลผู้จัดการแข่งขันจะเป็นผู้มอบเองเมื่อกรรมการได้ตัดสินเสร็จสิ้นส่วนการแข่งขันในระดับอำเภอและจังหวัดการมอบรางวัลจะเป็นพิธีการเริ่มจากให้กรรมการฝ่ายตัดสินนำผลการให้คะแนนให้ฝ่ายประชาสัมพันธ์ประกาศ ให้ผู้ชนะได้รับรางวัลไปพบกรรมการฝ่ายพิธีการที่เต้นท์ อำนวยการ และให้นำผลการประกวดให้ฝ่ายพิธีการด้วย เพื่อจัดเตรียมรางวัลกรรมการฝ่ายพิธีการ ต้องจัดเจ้าหน้าที่นำรางวัลไปให้ประธานในพิธีแล้วประธานในพิธีก็มอบรางวัลให้เจ้าของนกที่ชนะการประกวดต่อไป เป็นการจบการประกวดแข่งขันประชันเสียงนกกรงหัวจุก (เอกชัย พฤกษ์อำไพ, 2546)

3.3 สถานการณ์การเพาะเลี้ยงนกกรงหัวจุกในปัจจุบัน

กระแสความนิยมในการเพาะเลี้ยงนกกรงหัวจุกเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ พ.ศ. 2504 จนถึงปัจจุบัน แต่การพัฒนาการเพาะเลี้ยงนกกรงหัวจุกของภาคเอกชนให้เป็นสัตว์เศรษฐกิจกลับเป็นไปได้อย่างเชื่องช้า เนื่องจากนกกรงหัวจุกได้รับการคุ้มครองโดยรัฐซึ่งใช้หลักในการอนุรักษ์และหลักนิเวศวิทยาในการกำหนดเป็นมาตรการในการคุ้มครอง ในขณะที่การควบคุมกลไกตลาดกลับต้องใช้หลักในทางเศรษฐศาสตร์ ดังนั้นการเพาะเลี้ยงนกกรงหัวจุกในภาครัฐเพื่อการศึกษาและวิจัยเท่านั้น แต่สำหรับเอกชนมุ่งการเพาะเลี้ยงเป็นไปตามกลไกตลาดและให้เป็นสัตว์เศรษฐกิจ จึงทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญในการเพาะเลี้ยงนกกรงหัวจุกนับตั้งแต่เริ่มมีความนิยมในการเพาะเลี้ยงจนปัจจุบัน สรุปได้ 4 ประการ คือ มาตรการในการคุ้มครองนกกรงหัวจุกและการบังคับใช้กฎหมายของรัฐ, การต่อต้านการเพาะเลี้ยงและการ แข่งขันโดยกลุ่มอนุรักษ์สัตว์ป่าและนกที่เคลื่อนไหว, การจัดหานกและการเพาะพันธุ์นกและการขาดมาตรฐานในการเพาะเลี้ยงและการแข่งขันเสียงร้อง

เกิดจากมาตรการในการคุ้มครองนกกรงหัวจุกและการบังคับใช้กฎหมายของรัฐเป็นปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญที่สุด กล่าวคือ รัฐห้าม ล่า มีไว้ในครอบครอง เพาะพันธุ์ นำเข้า ส่งออก ค้า นกกรงหัวจุกโดยไม่ได้รับอนุญาต ผู้เพาะเลี้ยงนกกรงหัวจุกเคยพยายามขออนุญาตต่อแต่ไม่สามารถปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดได้ เห็นได้จากสถิติการขออนุญาตเพาะพันธ์ นกกรงหัวจุกตั้งแต่ พ.ศ. 2535 ซึ่งมีการบังคับใช้พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 เป็นต้นมา ไม่เคยมีผู้ใดได้รับอนุญาตให้เพาะพันธุ์ นำเข้า ส่งออก ค้า ซึ่งนกกรงหัวจุก ดังกล่าวแม้แต่รายเดียว (ฝ่ายอนุญาตสัตว์ป่ากองการอนุญาตกรมป่าไม้, 2542)

สาเหตุและกลไกที่เกิดปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้ พระราชบัญญัติฉบับนี้เกิดจากประเทศไทยได้นำหลักการในการจัดการสัตว์ป่าจากต่างประเทศมากำหนดเป็นมาตรการ ทั้งมาตรการทางด้านสังคม ได้แก่ การส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สัตว์ป่า มาตรการทางด้านเศรษฐศาสตร์ ได้แก่ การควบคุม การล่า ครอบครอง เพาะเลี้ยง ตามหลักระวังไว้ก่อน (Precautionary Principle) กล่าวคือหากรัฐยังไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพสัตว์ชนิดนั้นมากพอ รัฐก็จะกำหนดมาตรการคุ้มครองไว้ก่อน ผู้ใดจะดำเนินการใด ๆ เกี่ยวกับสัตว์ชนิดนั้น ๆ ต้องได้รับอนุญาต เป็นต้น มาตรการทางนิเวศ ซึ่งได้แก่ การกำหนดพื้นที่สำหรับคุ้มครองสัตว์ป่าในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งมาตรการเหล่านี้รัฐใช้ในรูปของมาตรการทางกฎหมายและได้มีการพัฒนาการมาโดยตามลำดับ

อย่างไรก็ตาม บ่อเกิดของกฎหมายว่าด้วยการจัดการสัตว์ป่าของประเทศไทยมิได้เป็นไปตามหลักการจัดการสัตว์ป่าดังที่กล่าวมาแล้วแต่เพียงอย่างเดียว แต่มีองค์ประกอบอื่น ๆ ซึ่งนำมาเป็นหลักร่วมในการบัญญัติกฎหมาย ว่าด้วยการจัดการสัตว์ป่าด้วย องค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ ปรัชญากฎหมายตะวันตกคือแนวความคิดปฏิฐานนิยมและปรัชญากฎหมายตะวันออก คือ แนวความคิดพุทธธรรมนิยมซึ่งมีความขัดแย้งกันซึ่งส่งทั้งผลดีและผลกระทบต่อการบังคับใช้กฎหมาย ส่วนที่ส่งผลต่อ

ปัญหา อุปสรรคต่อการเพาะเลี้ยงนกกรงหัวจุก มีดังนี้ (นคร พจนวรพงษ์, สุชีพ อารีประชาภิรมย์ และมนตรี ลุยจันทร์, 2541)

1) การขอครอบครอง

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ใช้อำนาจตามความในมาตรา 15 ได้ประกาศชนิดและจำนวนสัตว์ป่าคุ้มครองที่ให้มีไว้ในครอบครองได้โดยไม่ต้องได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ ประกาศกระทรวงกำหนดให้นกกรงหัวจุกเป็นสัตว์ป่าคุ้มครองลำดับที่ 162 โดยให้มีไว้ในครอบครองได้ไม่เกิน 2 ตัว โดยไม่ต้องได้รับอนุญาต ดังนี้

ลำดับที่	ชนิดสัตว์ป่าที่คุ้มครอง	จำนวน (ตัว)
117	นกแขกเต้า (Psittacula alexandri)	2
118	นกเขาลายหรือนกเขาโนรีหรือนกเขาตู้ทุกชนิดในสกุล (Genus) Macropygia	4
119	นกเขาไฟ (Streptopelia tranquebarica)	4
120	นกเขาใหญ่หรือนกเขาหลวง (Streptopelia chinensis)	4
121	นกเขาเล็กหรือนกเขาชวา (Geopelia striata)	4
122	นกเขาเขียว (Chalcophaps indica)	4
123	นกเขาพม่า (Streptopelia orientalis)	4
162	นกปรอดหรือนกกรอดทุกชนิดในวงศ์ (Family) Pycnonotidae	2

จากประกาศกฎกระทรวงดังกล่าว การจำกัดจำนวนให้ประชาชนทั่วไปสามารถครอบครองนกกรงหัวจุกได้ไม่เกินคนละ 2 ตัว นับตั้งแต่วันที่ประกาศกฎกระทรวงฉบับนี้มีผลบังคับใช้ ซึ่งหมายความว่าหากผู้ใดมีนกกรงหัวจุกไว้ในครอบครอง 20 ตัว รัฐจะถือว่ามีนกไว้ในครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมายเพียง 2 ตัว และอีก 18 ตัว เป็นการมีนกไว้ในครอบครองโดยมิชอบด้วยกฎหมาย หากผู้ใดต้องการเลี้ยงเพิ่มให้ขออนุญาตเป็นกรณีไป

ต่อมาเมื่อมีการบังคับใช้พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 ความในมาตรา 6 บัญญัติให้ การกำหนดให้สัตว์ป่าชนิดใดเป็นสัตว์ป่าคุ้มครองให้กระทำโดย กฎกระทรวงและโดยความเห็นชอบของกรรมการ ดังนั้น จึงได้มีการออกกฎกระทรวง ฉบับที่ 4 (พ.ศ.2537) กำหนดชนิดสัตว์ป่าให้เป็นสัตว์ป่าคุ้มครอง โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษาฉบับกฤษฎีกาเล่ม 111 ตอนที่

51 ก ลงวันที่ 16 พฤศจิกายน พ.ศ. 2537 โดยให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหกสิบวันนับแต่ วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป ตามบัญชีท้ายกฎกระทรวง ดังนี้

บัญชีสัตว์ป่าคุ้มครอง

ลำดับที่	สัตว์ป่าคุ้มครอง (สัตว์ป่าจำพวกนก)
61	ไก่จุก (Rollulus roulous)
61	นกเขาเขียว (Chalcophaps indica)
63	นกเขาพม่า
64	นกเขาไฟ
65	นกเขาลายหรือนกเขาโนรีหรือนกเขาตู้ทุกชนิดในสกุล (Genus) Macropygia
110	นกปรอดหรือนกปรอดทุกชนิดสกุลวงศ์ (Family) Pycnonotidae

โดยเป้าประสงค์ในการประกาศกฎกระทรวงฉบับนี้ก็เพื่อครอบคลุมถึงสัตว์ป่าที่ยังมิได้กำหนดให้เป็นสัตว์ป่าคุ้มครองตามพระราชบัญญัติฉบับเดิม และไม่อนุญาตให้ผู้ใดมีไว้ในครอบครองไม่ว่าปริมาณเท่าใดเว้นแต่เข้าข้อยกเว้นตามบทบัญญัติของกฎหมาย โดยมอบภาระหน้าที่ในการดูแลคุ้มครองสัตว์ป่าให้เป็นหน้าที่ของรัฐโดยสิ้นเชิง จากบัญชีสัตว์ป่าคุ้มครองจะพบว่านกเขาชวาและนกเขาใหญ่ไม่มีชื่อปรากฏอยู่ในบัญชีถูกถอนชื่อออกจากบัญชีสัตว์ป่าคุ้มครองให้สามารถเพาะเลี้ยงได้โดยเสรี

พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 กำหนดให้ผู้มีนกกรงหัวจุก (สัตว์ป่าคุ้มครอง) ซึ่งรวมทั้งอยู่ในครอบครองก่อนวันที่ 29 กุมภาพันธ์ 2535 (วันที่พระราชบัญญัติบังคับใช้) ต้องแจ้งครอบครองภายในกำหนด 90 วัน นับแต่วันที่กฎหมายนี้ใช้บังคับ (วันที่ 29 กุมภาพันธ์ 2535) ตามกฎกระทรวง ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2537) ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 111 ตอนที่ 28 ก ลงวันที่ 30 มิถุนายน 2537 หรือนับแต่วันที่กฎกระทรวงที่กำหนดสัตว์ป่าคุ้มครอง เพิ่มขึ้นใหม่มีผลใช้บังคับเพื่อดำเนินการตามบทเฉพาะกาลของกฎหมาย โดยให้ปฏิบัติดังนี้

กรณีมีนกกรงหัวจุกไว้ในครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมาย (2 ตัว) เมื่อแจ้งต่อรัฐว่ามีนกกรงหัวจุก (สัตว์ป่าคุ้มครอง) ไว้ในครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมายแล้วให้ปฏิบัติดังนี้ (ตามมาตรา 67 (1))

- หากไม่ต้องการเลี้ยงดูต่อไป ให้จำหน่ายนกกรงหัวจุกนั้นแก่ผู้รับใบอนุญาตจัดตั้ง และดำเนินกิจการสวนสัตว์สาธารณะหรือผู้ที่ได้รับอนุญาตให้เพาะพันธุ์ภายใน 120 วัน (สัตว์ที่ได้รับอนุญาตให้เพาะพันธุ์ได้ต้องได้รับการกำหนดให้เป็นสัตว์ป่าคุ้มครองชนิดที่เพาะพันธุ์ได้ก่อนซึ่งกำหนด

โดยรัฐมนตรีโดยการเห็นชอบของคณะกรรมการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าแห่งชาติ มีอำนาจกำหนดชนิดของสัตว์ป่าคุ้มครองให้เป็นสัตว์ป่าชนิดที่เพาะพันธุ์ได้โดย กำหนดเป็นกฎกระทรวงและกฎกระทรวงฉบับที่6 (พ.ศ.2537) ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเล่ม 111 ตอนที่ 58 ก ลงวันที่ 19 ธันวาคม 2537 กำหนดชนิดสัตว์ป่าชนิดที่เพาะพันธุ์ได้โดยนกกรงหัวจุกได้ถูกกำหนดให้เป็นสัตว์ป่าคุ้มครองชนิดที่เพาะพันธุ์ได้อยู่ในบัญชีท้ายกฎกระทรวง ลำดับ ที่ 10) นับแต่วันที่แจ้งนกกรงหัวจุกที่เหลือจากการจำหน่ายจะตกเป็นของแผ่นดินต้องส่งมอบ แก่กรมป่าไม้ต่อไป

- หากต้องการเลี้ยงดูต่อไปต้องขออนุญาตครอบครองการขออนุญาตครอบครองนกกรงหัวจุก ผู้จะขออนุญาตต้องครอบครองนกกรงหัวจุกโดยชอบด้วยกฎหมาย (ตามมาตรา 19) หรือได้มาจากการเพาะพันธุ์ (ตามมาตรา 118) หรือเป็นของผู้ดำเนินกิจการสวนสัตว์สาธารณะ (ตามมาตรา29)

- หากต้องการเพาะพันธุ์นกกรงหัวจุก ต้องยื่นคำขอรับใบอนุญาตเพาะพันธุ์ตามมาตรา 18 ภายใน 30 วัน นับแต่วันแจ้งครอบครอง เมื่อยื่นคำขอแล้วให้ครอบครองนกกรงหัวจุกนั้นต่อไปได้

ในกรณีต้องการเลี้ยงดูต่อไปพนักงานเจ้าหน้าที่จะตรวจสอบสภาพการเลี้ยงดูว่าจะปลอดภัยแก่นกกรงหัวจุกหรือไม่ หากเห็นว่าเหมาะสมอธิบดีจะออกใบอนุญาตครอบครองนกกรงหัวจุกชั่วคราวให้ มีอายุเท่าอายุของนกกรงหัวจุกนั้น ผู้รับใบอนุญาตดังกล่าว ต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดว่าด้วยการเลี้ยงดูสัตว์ป่าคุ้มครองที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กำหนดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าแห่งชาติ เมื่อนกกรงหัวจุกนั้นเพิ่มจำนวนขึ้นโดยการสืบพันธุ์หรือตาย ผู้รับใบอนุญาตต้องแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ทราบ

นกกรงหัวจุก ที่อยู่ในความครอบครองของผู้ได้รับใบอนุญาตให้ค้าซึ่งนกกรงหัวจุกตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2503 ซึ่งใบอนุญาตได้สิ้นอายุในวันที่ 29 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2535 ตามมาตรา 65 ถ้ายื่นคำขอรับใบอนุญาตเป็นผู้ค้านกกรงหัวจุกที่ได้มาจากการเพาะพันธุ์ตามมาตรา 68 ก็สามารถค้านกกรงหัวจุกต่อไป

นกกรงหัวจุก (สัตว์ป่าคุ้มครอง) เมื่อแจ้งต่อรัฐว่ามีไว้ในครอบครองโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ถ้านำมามอบให้แก่พนักงานเจ้าหน้าที่แล้ว ผู้ครอบครองไม่ต้องรับโทษ สัตว์ป่าดังกล่าวจะตกเป็นของแผ่นดิน เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่จดแจ้งชนิดและจำนวนของสัตว์ป่าที่รับมอบไว้แล้ว อธิบดีอาจมอบสัตว์ป่าดังกล่าวให้อยู่ในความดูแลของผู้ครอบครองนั้นต่อไปตามที่เห็นสมควร โดยคำนึงถึงสวัสดิภาพและความปลอดภัยของสัตว์ป่านั้นเป็นสำคัญ (ตามมาตรา 66 วรรคหนึ่ง)

2) ขออนุญาตเพาะเลี้ยง (เพาะพันธุ์) นกกรงหัวจุกไม่ได้

2.1) การขออนุญาตเพาะพันธุ์นกกรงหัวจุกกฎกระทรวงฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2537) ซึ่งออกตามความในพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 ได้กำหนดให้ผู้ประสงค์จะเพาะพันธุ์สัตว์ป่าให้ยื่นขอรับใบอนุญาตให้เพาะพันธุ์สัตว์ป่าพร้อมด้วยหลักฐานต่อกรมป่าไม้ โดยแสดงการได้มาซึ่งสัตว์ป่าคุ้มครองจะต้องได้มาโดยชอบด้วยกฎหมาย ในกรณีใดกรณีหนึ่ง ดังต่อไปนี้

- ผู้ขอรับใบอนุญาตได้ครอบครองสัตว์ป่าคุ้มครองอยู่ก่อนหรือในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับหรือได้มาจากการจำหน่ายของผู้มีไว้ในครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมายอยู่ก่อนหรือในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

- ผู้ขอรับใบอนุญาตได้ครอบครองสัตว์ป่าอยู่ก่อนวันที่มีกฎกระทรวงกำหนดให้สัตว์ป่านั้นเป็นสัตว์ป่าคุ้มครองตามมาตรา 6 ใช้บังคับหรือได้มาจากการจำหน่ายของผู้มีไว้ในครอบครองก่อนวันที่มีกฎกระทรวงกำหนดให้สัตว์ป่านั้นเป็นสัตว์ป่าคุ้มครองตามมาตรา 6

- ผู้ขอรับใบอนุญาตได้มาซึ่งสัตว์ป่าคุ้มครองที่ทางราชการล่าเพื่อกิจการเพาะพันธุ์ ตามมาตรา 26

- ผู้ขอรับใบอนุญาตได้มาซึ่งสัตว์ป่าคุ้มครองจากการจำหน่ายของผู้รับใบอนุญาตให้จัดตั้งและดำเนินการสวนสัตว์สาธารณะที่เลิกดำเนินกิจการสวนสัตว์สาธารณะตามมาตรา 32 หรือจากการจำหน่ายของผู้รับใบอนุญาตให้เพาะพันธุ์สัตว์ป่าที่เลิกดำเนินกิจการ

- ผู้ขอรับใบอนุญาตได้มาซึ่งสัตว์ป่าคุ้มครองจากการจำหน่ายของผู้รับใบอนุญาตให้ค้าสัตว์ป่าที่ได้มาจากการเพาะพันธุ์ตามมาตรา 20 หรือได้มาจากการจำหน่ายของผู้รับใบอนุญาตที่ถูกเพิกถอนใบอนุญาตตามมาตรา 43

- ผู้ขอรับใบอนุญาตได้มาซึ่งสัตว์ป่าคุ้มครองจากการนำเข้าตามมาตรา 23 หรือ มาตรา 24

2.2) ผลจากกฎกระทรวงฉบับนี้ทำให้นับตั้งแต่มีการบังคับใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ไม่เคยมีผู้ใดได้รับอนุญาตให้ทำการเพาะเลี้ยงสัตว์ป่าแม้แต่รายเดียว เนื่องจากสาเหตุดังนี้

- การที่ผู้ยื่นขออนุญาตเพาะพันธุ์จะมีนกกรงหัวจุกไว้ในครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมายก่อน พ.ศ. 2535 ไม่ว่าจะครอบครองหรือซื้อมาจากผู้อื่นที่ครอบครองโดยชอบมีจำนวนผู้ครอบครองน้อยมาก เนื่องจากในขณะนั้นความนิยมในการเพาะเลี้ยงนกกรงหัวจุกยังไม่แพร่หลายดังเช่นหลังจาก พ.ศ. 2537 นอกจากนั้น แม้ว่าผู้แจ้งมีนกกรงหัวจุกมากกว่า 2 ตัว แต่ต้องนำนกมาแจ้งครอบครองได้เพียง 2 ตัว เนื่องจากถือเป็นนกที่ครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมาย (เกิน 2 ตัวถือว่านกตัวที่เกินเป็นนกที่ได้มาโดยมิชอบด้วยกฎหมาย) ตามประกาศกระทรวงเกษตรฯ (พ.ศ. 2525) ออกตามความในพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2503 เรื่องกำหนดปริมาณสัตว์ป่าคุ้มครองไว้ในครอบครอง

- นกกรงหัวจุกได้เป็นสัตว์ป่าคุ้มครองตั้งแต่ พ.ศ. 2525 จึงไม่เข้าข่ายตามข้อ 2

- ปัจจุบันราชการยังมิได้มีกฎ หรือระเบียบสำหรับทางราชการล่าเพื่อกิจการ เพาะพันธุ์ ตามมาตรา 26 เพื่อจำหน่ายให้เอกชนไว้เป็นพ่อพันธุ์แม่พันธุ์แต่อย่างใด

- ผู้ขออนุญาตเพาะพันธุ์ที่ได้ครอบครองนกกรงหัวจุกมาจากผู้ดำเนินกิจการสวนสัตว์สาธารณะจะต้องเป็นผู้ดำเนินกิจการสวนสัตว์สาธารณะด้วยและนกกรงหัวจุกที่ได้จากการเพาะพันธุ์จะต้องเพื่อกิจการสวนสัตว์นั้น ห้ามจำหน่ายเพื่อกิจการอื่น

- ผู้ขออนุญาตเพาะพันธุ์สัตว์ป่าต้องได้นกกรงหัวจุกมาจากผู้ค้าสัตว์ป่า (ตามมาตรา20) โดยตัวผู้ค้าต้องได้รับอนุญาตจากอธิบดีให้ค้าและนกที่จะค้ากำหนดให้กรณีเดียว คือ เป็นนกที่กฎหมายกำหนดให้เป็นชนิดที่เพาะพันธุ์ได้และนกนั้นต้องได้จากการเพาะพันธุ์โดยถูกต้องตามกฎหมายอีกด้วย

- สัตว์ป่าที่นำเข้าจะต้องเป็นสัตว์ป่าที่ได้จากการเพาะพันธุ์ในประเทศไทย และ ส่งออกเพื่อการใด ๆ (เช่น แสดงนิทรรศการ เป็นต้น) แล้วนำกลับเข้ามาเท่านั้นไม่สามารถนำเข้าพ่อพันธุ์แม่พันธุ์ซึ่งสัตว์ป่าใด ๆ ได้

นอกจากนั้น ใน ข้อ 7) ในกฎกระทรวง ระบุให้ผู้ขอรับใบอนุญาตให้เพาะพันธุ์สัตว์ป่าต้องจัดให้มีสัตวแพทย์หรือสัตวบาล ในกรณีเป็นการเพาะพันธุ์สัตว์บกหรือนักวิชาการด้านสัตว์น้ำในกรณีเป็นการเพาะพันธุ์สัตว์น้ำเพื่อควบคุมดูแลรักษาสัตว์ป่าจึงเห็นได้ว่าการขออนุญาตเพาะพันธุ์เป็นสิ่งพ้นวิสัยที่บุคคลทั่วไปจะปฏิบัติได้แม้ปฏิบัติได้ก็ต้องใช้ทุนทรัพย์ เวลาและความพยายามสูงเนื่องจากผู้ต้องการขออนุญาตเพาะพันธุ์ต้องนำนกกรงหัวจุก 2 ตัวซึ่งครอบครองมาตั้งแต่ พ.ศ. 2525 และต้องได้รับอนุญาตให้ครอบครองอีกครั้งใน พ.ศ. 2535 มาขออนุญาตเพาะพันธุ์ โดยต้องมีสัตวแพทย์หรือสัตวบาลประจำฟาร์มที่แจ้งเป็นสถานที่เพาะเลี้ยงอีกด้วย ซึ่งเป็นไปไม่ได้ในทางปฏิบัติ

3) การไม่สามารถขออนุญาตค้า ส่งออกได้

มาตรา 20 ห้ามผู้ใดค้านำเข้าส่งออกสัตว์ป่าสงวนสัตว์ป่าคุ้มครองซากของสัตว์ป่าสงวนและซากของสัตว์ป่าคุ้มครองเว้นแต่เป็นการค้าสัตว์ป่าคุ้มครองชนิดที่กำหนดตาม มาตรา 17 (กำหนดชนิดสัตว์ป่าที่เพาะพันธุ์ได้) และได้มาโดยชอบด้วยกฎหมายจากข้อบัญญัติของมาตรานี้ จะเห็นว่าสัตว์ป่าที่จะส่งออกไปจำหน่ายค้านำเข้าจะต้องเป็นสัตว์ตามมาตรา 17 ที่ได้จากการเพาะพันธุ์โดยได้รับอนุญาตให้เพาะพันธุ์ถูกต้องตามกฎหมายตามมาตรา 18 เท่านั้น แต่การเพาะพันธุ์ที่ถูกต้องตามกฎหมายยังไม่สามารถปฏิบัติได้จึงไม่มีผลผลิตสัตว์ป่าที่จะสามารถนำไปค้าส่งออกได้ ซึ่งเท่ากับการไม่สามารถทำการค้าหรือส่งออกซึ่งนกกรงหัวจุกได้โดยปริยาย

4) การใช้บังคับกฎหมายและการถูกจับกุม

วันที่ 23 กรกฎาคม พ.ศ. 2541 กรมป่าไม้ (นายปลอดประสพ สุรัสวดี อธิบดีกรมป่าไม้) ได้ประกาศเตือนและแจ้งข้อปฏิบัติในการแข่งขันนกกรงหัวจุก ความว่า “ด้วยปรากฏว่า มีการจัดการประกวดแข่งขันสัตว์ป่าจำพวกนกอันได้แก่ นกกรงหัวจุกหรือนกกรงหัวจุกเคราแดง ซึ่งเป็นสัตว์ป่า

คุ้มครองจำพวกนก ลำดับที่ 110 ตามกฎกระทรวง ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2537) แห่ง พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 กรมป่าไม้ขอประกาศการประกวดการแข่งขัน ต้องดำเนินการดังนี้

(1) ผู้ใดจะนำสัตว์ป่าคุ้มครองชนิดนกกรงหัวจุกหรือสัตว์ป่าคุ้มครองชนิดอื่น ๆ เข้าประกวดแข่งขัน จะต้องนำเอกสารการแจ้งการครอบครอง ตามมาตรา 66 หรือมาตรา 67 ซึ่งได้จดแจ้งต่อกรมป่าไม้แล้วภายในเดือนพฤษภาคม 2535 และต้องนำเอกสารดังกล่าวติดตัวสัตว์ป่าไปด้วยทุกครั้ง

(2) ผู้นำสัตว์ป่าไปเข้าประกวดแข่งขันจะต้องเป็นผู้ที่มีชื่ออยู่ในเอกสารดังกล่าวแล้วเท่านั้น จึงจะกระทำได้

(3) การที่บุคคลใดนำสัตว์ป่าคุ้มครองที่มิได้ปฏิบัติตาม ข้อ 1. และข้อ 2. หรือ ผู้เข้าประกวดนำสัตว์ป่าคุ้มครองของผู้แจ้งครอบครองอื่นไปแข่งขันหรือมีการตกลงซื้อขายสัตว์ป่าคุ้มครองภายในสถานที่ประกวด จะเป็นความผิดตามมาตรา 19 และมาตรา 20 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสี่ปีหรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

สิ่งเหล่านี้ส่งผลให้เกิดปัญหาและอุปสรรคในการเพาะเลี้ยงนกกรงหัวจุกอย่างต่อเนื่องตลอดมา นอกจากนั้น นับตั้งแต่วันที่ 29 กุมภาพันธ์ 2535 เป็นต้นมา รัฐโดยกรมป่าไม้ก็ได้ใช้บังคับกฎหมายตลอดมาโดยใน ปี พ.ศ. 2535 ถึง พ.ศ. 2542 กรมป่าไม้จับกุมผู้กระทำผิดในภาคกลางได้ผู้ต้องหารวม 43 คน ตรวจยึดนกกรงหัวจุก ของกลาง รวม 722 ตัว ในภาคใต้ได้ผู้ต้องหา 2 คนตรวจยึดนกกรงหัวจุกของกลางรวม173 ตัวส่วนภาคอื่นไม่พบการกระทำผิด (สำนักป้องกันและปราบปรามการทำลายทรัพยากรป่าไม้ กรมป่าไม้, 2543)

บทที่ 4

สถานการณ์และมูลค่าทางเศรษฐกิจในกิจกรรมการเลี้ยงนกกรงหัวจุก

การศึกษาแนวทางการพัฒนาการเลี้ยงนกกรงหัวจุกเชิงเศรษฐกิจและการส่งเสริมความสัมพันธ์ในด้านสังคมวัฒนธรรมของประชาชนในภาคใต้ ในบทนี้เป็นการนำเสนอผลการศึกษาสถานการณ์และมูลค่าทางเศรษฐกิจในกิจกรรมการเลี้ยงนกกรงหัวจุก เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์ของการเลี้ยงนกกรงหัวจุกในพื้นที่ภาคใต้ใน 5 กลุ่มจังหวัดเป้าหมาย ประกอบด้วย จังหวัดสงขลา ยะลา ตรัง นครศรีธรรมราชและสุราษฎร์ธานี กิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการการเลี้ยงนกกรงหัวจุก และมูลค่าทางเศรษฐกิจของกิจกรรมต่าง ๆ ในกระบวนการเลี้ยงนกกรงหัวจุก โดยผลการศึกษานำเสนอในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

ตอนที่ 4.1 สถานการณ์การเลี้ยงและมูลค่าทางเศรษฐกิจของการเลี้ยงนกกรงหัวจุก

ตอนที่ 4.2 สถานการณ์การเพาะพันธุ์และมูลค่าทางเศรษฐกิจของการเพาะพันธุ์นกกรงหัวจุก

ตอนที่ 4.3 การจัดสนามแข่งขันนกกรงหัวจุกและมูลค่าทางเศรษฐกิจ

ตอนที่ 4.4 ร้านขายอาหารและอุปกรณ์เลี้ยงนกกรงหัวจุกและมูลค่าทางเศรษฐกิจ

ตอนที่ 4.5 กรงนกกรงหัวจุก ตะขอกรงนกและมูลค่าทางเศรษฐกิจ

4.1 สถานการณ์การเลี้ยงและมูลค่าทางเศรษฐกิจของการเลี้ยงนกกรงหัวจุก

4.1.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุก

การเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกทั้งผู้ที่เลี้ยงนกกรงหัวจุกเพื่อฟังเสียงและเลี้ยงเพื่อแข่งขัน ใน 5 จังหวัดกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ จังหวัดสงขลา นครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี ตรัง และจังหวัดยะลา จำนวน 385 ตัวอย่าง โดยทำการเก็บข้อมูลกระจายในจำนวนที่ใกล้เคียงกัน ในแต่ละจังหวัด โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบ Non Probability Random Sampling ด้วยวิธีแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) สามมารถคำนวณกลุ่มตัวอย่างผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกในจังหวัดนครศรีธรรมราช ตรัง และยะลา จังหวัดละ 80 ตัวอย่าง คิดเป็นจังหวัดร้อยละ 20.8 และเก็บตัวอย่างในจังหวัดสงขลา และสุราษฎร์ธานี จังหวัดละ 79 และ 66 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 20.5 และร้อยละ 17.1 ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 จำนวนผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกในจังหวัดสงขลา นครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี ตรัง และยะลา

จังหวัด	จำนวนผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุก (ราย)	ร้อยละ
สงขลา	79	20.5
นครศรีธรรมราช	80	20.8
สุราษฎร์ธานี	66	17.1
ตรัง	80	20.8
ยะลา	80	20.8
รวม	385	100

ที่มา : จากการลงเก็บข้อมูลในพื้นที่

จากการสำรวจพบว่าผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกในจังหวัดสงขลา นครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี ตรัง และจังหวัดยะลา เป็นเพศชายจำนวน 384 คน คิดเป็นร้อยละ 99.7 เป็นเพศหญิงเพียง 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.03 โดยผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกส่วนใหญ่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพสมรส จำนวน 275 คน คิดเป็นร้อยละ 71.4 และรองลงมาจำนวน 98 คน คิดเป็นร้อยละ 25.5 เป็นผู้เลี้ยงที่มีสถานภาพโสด และพบว่าการเลี้ยงนกกรงหัวจุกยังเป็นที่นิยมทั้งในหมู่คนไทยที่นับถือศาสนาพุทธและอิสลามที่ไม่แตกต่างกัน โดยพบคนเลี้ยงนกกรงหัวจุกที่นับถือศาสนาพุทธ จำนวน 221 คน และนับถือศาสนาอิสลาม จำนวน 164 คน คิดเป็นร้อยละ 57.4 และร้อยละ 42.6 ตามลำดับ

ระดับการศึกษาของผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดสงขลา นครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี ตรัง และจังหวัดยะลา โดยส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา จำนวน 171 คน คิดเป็นร้อยละ 44.4 โดยแบ่งเป็นผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 24.9 และจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 19.5 ตามลำดับ รองลงมาเป็นผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกที่จบการศึกษาในระดับประถมศึกษา จำนวน 114 คน คิดเป็นร้อยละ 29.6 ระดับอนุปริญญา จำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 16.4 และระดับปริญญาตรี จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 9.6 ตามลำดับ ดังตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 ข้อมูลทั่วไปของผู้เลี้ยงนกในจังหวัดสงขลา นครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี ตรัง และยะลา

ลักษณะผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุก	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	384	99.7
หญิง	1	0.3
สถานภาพ		
โสด	98	25.5
สมรส	275	71.4
แยกกันอยู่/หย่าร้าง	12	3.1
ศาสนา		
พุทธ	221	57.4
มุสลิม	164	42.6
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	114	29.6
มัธยมศึกษาตอนต้น	96	24.9
มัธยมศึกษาตอนปลาย	75	19.5
อนุปริญญา/ปวส.	63	16.4
ปริญญาตรี	37	9.6

ที่มา : จากการลงเก็บข้อมูลในพื้นที่

จากการสำรวจพบว่า อาชีพหลักของผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุก ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลักคือค้าขายหรือธุรกิจส่วนตัวมากที่สุด จำนวน 131 คน คิดเป็นร้อยละ 34.0 รองลงมาพบว่า ผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกทำสวนยางพาราเป็นอาชีพหลัก จำนวน 95 คน คิดเป็นร้อยละ 24.7 ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 22.1 และนอกจากนี้ พบว่า ผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกประกอบอาชีพทำสวนปาล์มน้ำมัน พนักงานบริษัทเอกชน หรือรับราชการ/พนักงานของรัฐ เป็นอาชีพหลัก จำนวน 25 คน, 22 คน และ 17 คน โดยคิดเป็นร้อยละ 6.5, ร้อยละ 5.7 และร้อยละ 4.4 ตามลำดับ จากกลุ่มตัวอย่าง 385 ราย พบว่า มีเพียง 3 รายหรือคิดเป็นร้อยละ 0.3 เท่านั้น ที่เลี้ยงนกกรงหัวจุกเป็นอาชีพหลักหรือรายได้หลักในการดำรงชีวิตมาจากการเลี้ยงนกกรงหัวจุก

จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 385 ราย พบว่า มีผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกเป็นอาชีพเสริมหรืออาชีพรองมากถึง 159 ราย คิดเป็นร้อยละ 41.3 ของกลุ่มตัวอย่าง สาเหตุที่เลี้ยงนกกรงหัวจุกเป็นอาชีพเสริมก็เพื่อเป็นทางเลือกในการสร้างรายได้ให้กับครอบครัว สร้างรายได้อื่น ๆ นอกเหนือจากการทำงานประจำหรืออาชีพหลัก อย่างไรก็ตาม ยังพบว่าผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกสูงถึง 154 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 40.0 ของกลุ่มตัวอย่าง ที่ไม่ได้เลี้ยงนกกรงหัวจุกเป็นอาชีพหลักหรืออาชีพรอง แต่เลี้ยงไว้เพื่อความบันเทิง ไว้ดูเล่น พักผ่อน เพื่อเข้าสังคม ไม่ได้เลี้ยงนกกรงหัวจุกไว้ขาย แต่เลี้ยงนกกรงหัวจุกเปรียบเสมือนเป็นสัตว์เลี้ยงประเภทหนึ่ง โดยมีข้อมูลต่าง ๆ ดังตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 ข้อมูลอาชีพหลัก อาชีพรอง ของผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุก

ลักษณะผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุก	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
อาชีพหลัก		
รับราชการ/พนักงานของรัฐ	17	4.4
ข้าราชการบำนาญ	3	0.8
พนักงานบริษัท	22	5.7
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	131	34.0
รับจ้างทั่วไป	85	22.1
ประมง	4	1.0
สวนปาล์มน้ำมัน	25	6.5
สวนยางพารา	95	24.7
ทำนา	-	-
เลี้ยงนกกรงหัวจุก.	3	0.8
อาชีพรอง		
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	17	4.4
รับจ้าง	18	4.7
สวนปาล์มน้ำมัน	11	2.9
สวนยางพารา	24	6.2
ทำนา	2	0.5
เลี้ยงนกกรงหัวจุก	159	41.3
ไม่ประกอบอาชีพรอง	154	40.0

ที่มา : จากการลงเก็บข้อมูลในพื้นที่

ประสบการณ์และแรงจูงใจในการเลี้ยงนกกรงหัวจุกของกลุ่มตัวอย่าง ผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกส่วนใหญ่มีอายุเฉลี่ย 41.72 ปี และส่วนใหญ่มีประการณ์ในการเลี้ยงนกกรงหัวจุกโดยเฉลี่ย 10.25 ปี โดยผู้เลี้ยงนกที่มีประสบการณ์ในการเลี้ยงนกกรงหัวจุกยาวนานที่สุดถึง 50 ปี แสดงให้เห็นว่าการเลี้ยงนกกรงหัวจุกในจังหวัดสงขลา นครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี ตรัง และยะลา มีมาอย่างยาวนาน

อย่างไรก็ตาม ผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกในพื้นจังหวัดสงขลา นครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี ตรัง และยะลา มากกว่าครึ่ง หรือที่ร้อยละ 59.0 ไม่มีใบอนุญาตครอบครองนกกรงหัวจุกที่ถูกต้องตามกฎหมาย โดยกลุ่มตัวอย่างผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุก มีวัตถุประสงค์หรือแจงจูงใจในการเลี้ยงนกกรงหัวจุกเนื่องจากมีใจรัก หลงไหลในความสวยงาม เสียงร้องของนกกรงหัวจุกที่ร้อยละ 86.5 รองลงมาต้องการเลี้ยงนกกรงหัวจุกเพื่อความเพลิดเพลินหรือเป็นงานอดิเรก ร้อยละ 79.5 และต้องการเลี้ยงนกกรงหัวจุกเพื่อการแข่งขันร้อยละ 69.9 จากแรงจูงใจในการเลี้ยงนกกรงหัวจุกพบว่า ผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่ได้ต้องการเลี้ยงนกกรงหัวจุกเป็นอาชีพ ที่ร้อยละ 93.5 ซึ่งสอดคล้องกับการที่ผู้เลี้ยงส่วนใหญ่ถึงร้อยละ 93.5 ที่ไม่ได้ต้องการเลี้ยงนกกรงหัวจุกเพื่อนำนกตัวนั้นไปเป็นพ่อ-แม่พันธุ์ ดังแสดงในตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 ประสบการณ์ และแรงจูงใจในการเลี้ยงนกกรงหัวจุก

รายการ	ค่าเฉลี่ย	
อายุ (ปี)	41.72	
ประสบการณ์ในการเลี้ยงนกกรงหัวจุก (ปี)	10.25	
	ร้อยละของใบอนุญาต/วัตถุประสงค์	
	มี/ใช่	ไม่มี/ไม่ใช่
ใบอนุญาตครอบครองนก	41.0	59.0
วัตถุประสงค์/แรงจูงใจในการเลี้ยงนกกรงหัวจุก		
พ่อ-แม่พันธุ์นก	6.5	93.5
นกแข่ง	69.6	30.4
เพื่อความเพลิดเพลิน/งานอดิเรก	79.5	20.5
ใจรักนกกรงหัวจุก	86.5	13.5
เลี้ยงเพื่อต้องการเข้าสังคม	28.1	71.9
เลี้ยงเป็นอาชีพ	6.5	93.5

ที่มา : จากการลงเก็บข้อมูลในพื้นที่

4.1.2 สถานการณ์การเลี้ยง ต้นทุน การแข่งขัน และผลตอบแทนในการเลี้ยงนกกรงหัวจุก

สถานการณ์การเลี้ยงนกกรงหัวจุก ในจังหวัดสงขลา นครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี ตรัง และยะลา จากการสำรวจกลุ่มตัวอย่าง 385 ราย พบว่ากลุ่มตัวอย่างครอบครองนกกรงหัวจุกทั้งหมด 1,748 ตัว ซึ่งโดยเฉลี่ยแล้วผู้เลี้ยงนก 1 คน จะครอบครองนกเฉลี่ย 4.54 ตัว ผู้วิจัยได้แบ่งประเภทนกกรงหัวจุกทั้งหมด ออกเป็น 3 ประเภท ประกอบด้วย (1) นกเลี้ยง (ซึ่งหมายถึง นกกรงหัวจุกที่กลุ่มตัวอย่างเลี้ยงเพราะใจรัก เลี้ยงเพื่อผ่อนคลาย เพื่อความบันเทิงหรืองานอดิเรก) จำนวน 673 ตัว โดยผู้เลี้ยงนก 1 คนจะครอบครองนกเฉลี่ย 1.75 ตัว (2) เลี้ยงนกเพื่อการแข่งขัน จำนวน 1,055 ตัว โดยผู้เลี้ยงนก 1 คนจะครอบครองนกเฉลี่ย 2.74 ตัว และ (3) ลูกนก จำนวน 20 ตัว โดยผู้เลี้ยงนก 1 คนจะครอบครองนกเฉลี่ย 0.05 ตัว และพบว่านกกรงหัวจุกส่วนใหญ่ จำนวน 870 ตัว หรือคิดเป็นร้อยละ 49.77 ผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกกลุ่มตัวอย่าง ได้มาจากแหล่งนกเลี้ยงหรือจากฟาร์มเพาะเลี้ยง แสดงให้เห็นว่ากลุ่มผู้เลี้ยงนกกลุ่มใหญ่ประมาณเกือบครึ่งหนึ่งของผู้เลี้ยงนก ตระหนักถึงการครอบครองนกที่ถูกกฎหมายและลดการครอบครองนกที่จับจากแหล่งธรรมชาติ แต่อย่างไรก็ตาม ยังมีนกกรงหัวจุกมากถึงร้อยละ 38.67 (ดังตารางที่ 4.5) ที่ผู้เลี้ยงครอบครองโดยไม่รู้ถึงแหล่งที่มา นอกจากนั้นผู้เลี้ยงนก ยังจับนกป่า รวมถึงนกที่มีสายพันธุ์มาจากต่างประเทศมาเลี้ยง มากถึง 202 ตัว หรือคิดเป็นร้อยละ 11.56 ซึ่งมีความเสี่ยงต่อการได้มาจากธรรมชาติและผิดกฎหมาย ส่งผลต่อการลดลงของนกในธรรมชาติได้ (ตารางที่ 4.5)

ตารางที่ 4.5 ผลสำรวจ จำนวน และแหล่งที่มาของนกกรงหัวจุกที่กลุ่มตัวอย่างเลี้ยงในปัจจุบัน

ประเภทการเลี้ยง	จำนวน (ตัว)	ค่าเฉลี่ย(ตัว)/ราย(คน)
นกทั้งหมด	1,748	4.54
นกเลี้ยง	673	1.75
นกแข่ง	1,055	2.74
ลูกนก	20	.05
แหล่งที่มา	จำนวน (ตัว)	ร้อยละ
นกเลี้ยง/ซื้อจากฟาร์มเพาะเลี้ยง	870	49.77
นกป่า	147	8.41
นกสายพันธุ์ต่างประเทศ	55	3.15
ไม่ทราบแหล่งที่มา	676	38.67

ที่มา : จากการลงเก็บข้อมูลในพื้นที่

ในส่วนของการใช้เวลาในการเลี้ยง ผู้เลี้ยงหรือผู้ดูแลนกกรงหัวจุกของกลุ่มตัวอย่าง พบว่าผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกกลุ่มตัวอย่าง มีประสบการณ์ในการเลี้ยงนกกรงหัวจุกโดยเฉลี่ย 8.33 ปี ผู้เลี้ยงนกใช้เวลาในการเลี้ยงนกเฉลี่ยวันละ 3.62 ชั่วโมง โดยแบ่งเป็นการใช้เวลาในช่วงเช้าเฉลี่ย 1.95 ชั่วโมง และใช้เวลาในการดูแลนกในช่วงเย็นเฉลี่ยวันละ 1.69 ชั่วโมง นอกจากนี้ผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกใช้เวลาในการฝึกซ้อมนกสัปดาห์ละ 2.94 วัน โดยเฉลี่ย และใช้เวลาฝึกซ้อมนกโดยเฉลี่ยวันละ 2.35 ชั่วโมง

จากผลการสำรวจการใช้เวลาในการดูแล และการฝึกซ้อมนกกรงหัวจุกของกลุ่มผู้เลี้ยงนก แสดงให้เห็นว่า ถ้าผู้เลี้ยง โดยส่วนใหญ่บริหารเวลาอย่างเหมาะสม ก็ไม่ก่อให้เกิดการเสียเวลา ในการประกอบอาชีพหลักแต่อย่างใด ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลผู้เลี้ยงหรือผู้ดูแลนก ผลการสำรวจพบว่า กลุ่มผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกสูงถึง 370 ราย คิดเป็นร้อยละ 96.1 ของกลุ่มตัวอย่าง เลี้ยงนกและดูแลนกกรงหัวจุกด้วยตนเอง และมีผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุก เพียงจำนวน 14 รายเท่านั้น หรือร้อยละ 3.63 ที่ให้สมาชิกในครอบครัวเป็นผู้ดูแลนก และมีเพียง 1 รายเท่านั้น ที่มีการจ้างแรงงานเพื่อเลี้ยงนกกรงหัวจุก ตามตารางที่ 4.6

ตารางที่ 4.6 ผลสำรวจ การใช้เวลา และผู้เลี้ยงนก ของกลุ่มตัวอย่างผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุก

รายการ	ค่าเฉลี่ย	S.D.
ระยะเวลาในการเลี้ยงนก (ปี)	8.33	6.99
เวลาในการเลี้ยงนกแต่วันละ (ชม.)	3.62	1.57
ช่วงเช้า (ชม.)	1.95	0.93
ช่วงเย็น (ชม.)	1.69	0.97
จำนวนวันในการฝึกซ้อมนกสัปดาห์ละ (วัน)	2.94	1.77
เวลาในการฝึกซ้อมนกต่อวัน (ชม.)	2.35	1.32
รายการ	**จำนวน (ราย)**	**ร้อยละ**
ผู้เลี้ยงและดูแลนกกรงหัวจุก		
เลี้ยงนกและดูแลด้วยตนเอง	370	96.10
สมาชิกในครอบครัว	14	3.63
ลูกจ้าง/ผู้อื่น	1	0.27

ที่มา : จากการลงเก็บข้อมูลในพื้นที่

ส่วนต้นทุนในการเลี้ยงนกกรงหัวจุก จะประกอบไปด้วย ค่าใช้จ่ายหลัก ๆ ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการซื้อนกมาเลี้ยง ค่าอาหารนก ค่าอุปกรณ์สำหรับการเลี้ยงนก และค่าใช้จ่ายในการส่งนกเข้าแข่งขัน

4.1.2.1 ค่าใช้จ่ายในการซื้อนกกรงหัวจุก

ผู้เลี้ยงนกกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่จังหวัดสงขลา นครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี ตรัง และยะลา จะนิยมซื้อนกกรงหัวจุกมาเลี้ยงในหลายลักษณะ ซึ่งจากการสำรวจสามารถจำแนกประเภทของนกที่ผู้เลี้ยงนิยมซื้อนกมาเลี้ยงได้ 5 ประเภท คือ (1) ลูกนก (ลูกป้อน ซึ่งหมายถึงลูกนกที่ผู้เพาะจำเป็นต้องป้อนอาหารให้ ยังไม่สามารถหาอาหารหรือคาบอาหารกินเองได้) (2) นกอายุ 2 เดือนขึ้นไป (3) นกเต็มวัย (4) นกผ่านสนามซ้อม และสุดท้าย (5) นกผ่านสนามแข่งขัน

โดยนกแต่ละประเภทมีราคาที่แตกต่างกัน ตามการตกลงระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย โดยกลุ่มตัวอย่างผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกทั้ง 385 ราย ครอบครองนกทุกประเภทรวมกันทั้งสิ้นจำนวน 1,748 ตัว มีมูลค่าที่มีการซื้อขายตามจริง จากการสำรวจเท่ากับ 5,046,000 บาท ประกอบด้วยลูกนก (ลูกป้อน) จำนวน 104 ตัว มีมูลค่าทั้งสิ้น 139,600 บาท นกอายุ 2 เดือนขึ้นไป จำนวน 42 ตัว มูลค่า 37,900 บาท นกเต็มวัน จำนวน 697 ตัว มูลค่า 929,100 บาท นกผ่านสนามซ้อม จำนวน 308 ตัว มูลค่า 910,500 บาท และนกผ่านสนามแข่งขัน จำนวน 597 ตัว คิดเป็นมูลค่า 3,028,900 บาท

จากตารางที่ 4.7 พบว่า ผู้เลี้ยงนกส่วนใหญ่นิยมซื้อลูกนกมาเลี้ยง เนื่องจากผู้เลี้ยงนกที่ซื้อนกจากฟาร์มที่ถูกกฎหมายจากผู้เพาะเลี้ยง จะมีการจองลูกนกล่วงหน้า จากพ่อแม่พันธุ์ที่ผู้เลี้ยงนกสนใจ โดยบางครั้งมีการเสนอราคาหรือให้ราคาสูง เพื่อกีดกันผู้เลี้ยงนกรายอื่น ๆ ที่ให้ความสนใจลูกนกตัวนั้นเช่นเดียวกัน อีกทั้งการซื้อนกตั้งแต่ยังเป็นลูกนก ผู้เลี้ยงสามารถฝึกลูกนกตัวนั้นได้ตั้งแต่เด็กว่าอยากให้ร้องประเภทไหน รูปแบบทำนองแบบใดเช่น ร้องทำนองป่าละอู ซึ่งผู้เลี้ยงจะนำลูกนกมาฝึกกับนกครูอีกที ในส่วนของการซื้อนกเต็มวัย มีการซื้อขายถึง 697 ตัว ราคาเฉลี่ยตัวละ 1,459 บาท รองลงมาจะเป็นการซื้อ-ขายนกที่ผ่านสนามแข่งขันมาแล้ว จำนวน 597 ตัว ในส่วนของราคาการซื้อขายนกค่อนข้างแปรผันตามอายุหรือความสามารถในการผ่านสนามแข่งขันของนกตัวนั้น ๆ ซึ่งจากตารางพบว่า นกที่ผ่านสนามแข่งขันและชนะ มีรางวัลการันตีมาแล้ว จะมีราคาการซื้อขายที่ค่อนข้างสูง เฉลี่ยตัวละ 4,910 บาท ต่อตัว ซึ่งในความเป็นจริง ราคาต่อตัวอาจจะสูงกว่านี้มาก

ตารางที่ 4.7 ค่าใช้จ่ายในการซื้อนกจำแนกตามประเภทการซื้อ-ขาย นกกรงหัวจุก

ประเภทนก	ราคาเฉลี่ย (บาท)	จำนวน (ตัว)	มูลค่า (บาท)	มูลค่าสำรวจ (บาท)
ลูกนก	1,445	104	150,280	139,600
นกอายุ 2 เดือนขึ้นไป	841	42	35,322	37,900
นกเต็มวัย	1,459	697	1,016,923	929,100
นกผ่านสนามซ้อม	2,743	308	844,844	910,500
นกผ่านสนามแข่งขัน	4,910	597	2,931,270	3,028,900

ตารางที่ 4.7 ค่าใช้จ่ายในการซื้อนกจำแนกตามประเภทการซื้อ-ขาย นกกรงหัวจุก (ต่อ)

ประเภทนก	ราคาเฉลี่ย (บาท)	จำนวน (ตัว)	มูลค่า (บาท)	มูลค่าสำรวจ (บาท)
	รวม	1,748	4,978,639	5,046,000

ที่มา : จากการลงเก็บข้อมูลในพื้นที่

4.1.2.2 ค่าใช้จ่ายเพื่อซื้ออาหารนกและอุปกรณ์สำหรับเลี้ยงนก

จากการสำรวจกลุ่มตัวอย่างผู้เลี้ยงนก พบว่าต้นทุนหรือค่าใช้จ่ายด้านอาหารในการเลี้ยงนกกรงหัวจุกประกอบด้วย อาหารสำเร็จรูป อาหารเสริม กล้วยและผลไม้ และหนอนนก โดยการเลี้ยงนกกรงหัวจุก 1 ตัว มีต้นทุนรวม 98.26 บาท/ตัว/เดือน แบ่งเป็นค่าใช้จ่ายในอาหารสำเร็จรูป 23.18 บาท/ตัว/เดือน อาหารเสริม 22.75 บาท/ตัว/เดือน ค่ากล้วยและผลไม้ 45.42 บาท/ตัว/เดือน และค่าหนอนนก 6.91 บาท/ตัว/เดือน ซึ่งจะเห็นได้ว่า ในการเลี้ยงนกกรงหัวจุกอาหารหลักและเป็นค่าใช้จ่ายที่สูงที่สุดในการเลี้ยงนกคือ กล้วย ซึ่งจะส่งผลดีต่อเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยในพื้นที่ในการเพิ่มช่องทางในการจำหน่ายผลผลิต

ส่วนค่าใช้จ่ายสำหรับอุปกรณ์สำหรับเลี้ยงนก ประกอบด้วย กรงเลี้ยงนก ผ้าคลุมกรงนก ถ้วยน้ำ และถาดอาบน้ำนก จากการสำรวจพบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุก มีค่าใช้จ่ายสำหรับอุปกรณ์ในการเลี้ยงนก โดยเฉลี่ย 1,286.20 บาท/ตัว ประกอบด้วยค่าใช้จ่ายสำหรับกรงเลี้ยงนกโดยเฉลี่ย 1,169.55 บาท/กรง ซึ่งโดยส่วนใหญ่กรงเลี้ยงนกจะจัดจำหน่ายพร้อมอุปกรณ์ (ผ้าคลุมกรงนก ถ้วยน้ำ และถาดอาบน้ำนก) ซึ่งมีราคาแตกต่างกันขึ้นอยู่กับขนาด และคุณภาพของกรง แต่ผู้เลี้ยงนกส่วนใหญ่ยังมีค่าใช้จ่ายสำหรับอุปกรณ์เลี้ยงที่ซื้อแยก ประกอบด้วย ผ้าคลุมกรงนก มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 61.88 บาท/ผืน ถ้วยน้ำ ค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 33.73 บาท/ชิ้น และถาดอาบน้ำ ค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 21.04 บาท/ชิ้น

เมื่อพิจารณาจากจำนวนนกทั้งหมดที่สำรวจได้ทั้งสิ้น 1,748 ตัว พบว่า ในการเลี้ยงนกกรงหัวจุกจะมีมูลค่าค่าใช้จ่ายด้านอาหารนก จำนวน 171,758.48 บาท/เดือน และมีมูลค่าอุปกรณ์สำหรับเลี้ยงนกกรงหัวจุก ณ เดือนที่สำรวจ จำนวน 2,248,277.60 บาท (ตารางที่ 4.8)

ตารางที่ 4.8 ต้นทุนค่าอาหารนก และอุปกรณ์สำหรับการเลี้ยงนกกรงหัวจุก

รายการ	ต้นทุน	ค่าใช้จ่าย (บาท)
อาหารนก (บาท/ตัว/เดือน)	**98.26**	**171,758.48**
อาหารสำเร็จรูป (บาท/ตัว/เดือน)	23.18	40,518.64

ตารางที่ 4.8 ต้นทุนค่าอาหารนก และอุปกรณ์สำหรับการเลี้ยงนกกรงหัวจุก (ต่อ)

รายการ	ต้นทุน	ค่าใช้จ่าย (บาท)
อาหารนก (บาท/ตัว/เดือน)	**98.26**	**171,758.48**
อาหารเสริม (บาท/ตัว/เดือน)	22.75	39,767.00
ค่าผลไม้, กล้วย (บาท/ตัว/เดือน)	45.42	79,394.16
หนอนนก (บาท/ตัว/เดือน)	6.91	12,078.68
อุปกรณ์สำหรับเลี้ยงนก	**1,286.20**	2,248,277.60
กรงเลี้ยงนก (บาท/กรง)(ซื้อครั้งเดียว)	1,169.55	2,044,373.40
อุปกรณ์เลี้ยงหากซื้อแยกย่อย		
ผ้าคลุมกรงนก (บาท/ผืน)	61.88	108,166.24
ถ้วยน้ำ (บาท/ชิ้น)	33.73	58,960
ถาดอาบน้ำ (บาท/ชิ้น)	21.04	36,777.92

ที่มา : จากการลงเก็บข้อมูลในพื้นที่

4.1.2.3 การแข่งขันนกและรายจ่ายในการส่งนกเข้าแข่งขัน

กิจกรรมการแข่งขันนกสามารถแบ่งออกได้เป็นหลายประเภทการแข่งขัน ขึ้นอยู่กับความนิยมของผู้เลี้ยงนกในแต่ละพื้นที่ จากการสำรวจกิจกรรมการแข่งขันนกกรงหัวจุกในพื้นที่จังหวัดสงขลา นครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี ตรัง และยะลา สามารถแบ่งประเภทการแข่งขันออกได้เป็น 5 ประเภท ได้แก่ (1) แข่งขันแบบนับดอก (2) เสียงทอง (3) 4 ยก 8 ดอก (4) สากล และประเภทสุดท้าย มาราธอน

ผลการสำรวจพบว่าผู้เลี้ยงนกกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 385 ตัว ด้วยจำนวนนกที่ส่งเข้าแข่งขันเฉลี่ย 1,189 นก/เดือน โดยนก 1 ตัว จะมีการส่งเข้าแข่งขันเฉลี่ย 3.09 ครั้งต่อเดือน คิดเป็นจำนวนครั้งที่ส่งนกเข้าแข่งขันประเภทต่าง ๆ ทั้งหมด 2,579 ครั้ง/เดือน แบ่งเป็นการแข่งขันประเภทนับดอก 1,612 ครั้ง ซึ่งเป็นการแข่งขันที่นิยมสุดของพื้นที่ศึกษาใน 5 จังหวัดภาคใต้ รองลงมาเป็นการแข่งขันแบบ 4 ยก 8 ดอก 749 ครั้ง การแข่งขันแบบมาราธอน 159 ครั้ง เสียงทอง 34 ครั้ง และสากล 25 ครั้ง

ในส่วนของเงินรางวัล จากการสำรวจกลุ่มตัวอย่าง เงินรางวัลรวมที่มีการตั้งรางวัลให้กับนกที่ชนะการแข่งขันทั้งหมด 1,003,899 บาท/เดือน โดยเฉลี่ยเงินรางวัลแต่ละครั้งเท่ากับ 844.32 บาทต่อเดือน

และจากการสำรวจพบว่า ค่าสมัครในส่งนกเข้าแข่งขันไม่มีอัตราค่าสมัครที่ตายตัว ขึ้นอยู่กับกติกาและเงินรางวัลของแต่ละสนามซึ่งพบว่า มีอัตราค่าสมัครตั้งแต่ราคา 100 บาท ไปจนถึงราคา 1,000 บาท ผลการสำรวจสามารถคำนวณค่าสมัครทั้งหมดของการส่งนกเข้าร่วมแข่งขัน 2,579 ครั้ง/

เดือน ของกลุ่มผู้เลี้ยงนกตัวอย่าง เป็นจำนวนเงินค่าสมัครรวม 474,990 บาท/เดือน โดยสามารถแยกเป็นค่าสมัครแต่ละประเภทการแข่งขันได้ดังนี้ การแข่งขันประเภทนับดอก ค่าสมัครรวมเท่ากับ 280,770 บาท/เดือน, เสียงทอง มีค่าสมัครรวมเท่ากับ 10,200 บาท/เดือน, 4 ยก 8 ดอก มีค่าสมัครรวมเท่ากับ 157,660 บาท/เดือน, สากล ค่าสมัครรวมเท่ากับ 8,800 บาท/เดือน และ มาราธอน มีค่าสมัครเท่ากับ 17,560 บาท/เดือน ตามรายละเอียดดังตารางที่ 4.9

ตารางที่ 4.9 จำนวนนก จำนวนครั้งที่ส่งเข้าแข่งขัน และค่าใช้จ่ายในการแข่งขันนกกรงหัวจุก

รายการ	จำนวน	ค่าเฉลี่ย
นกที่ส่งแข่งขัน (นก/เดือน)	1,189	3.09
เงินรางวัล (บาท/เดือน)	1,003,899	844.32
จำนวนที่ส่งนกแข่งขัน (ครั้ง/เดือน)	2,579	6.70
ค่าใช้จ่ายในการแข่งขัน (บาท/เดือน)	471,580	1,633.86
ประเภทการแข่งขัน	จำนวน(ครั้ง/เดือน)	ค่าสมัคร(บาท/เดือน)
นับดอก	1,612	280,770
เสียงทอง	34	10,200
4 ยก 8 ดอก	749	157,660
สากล	25	8,800
มาราธอน	159	17,560
รวม	2,579	474,990

ที่มา : จากการลงเก็บข้อมูลในพื้นที่

4.1.2.4 รายได้จากการเลี้ยงนกกรงหัวจุก

การเลี้ยงนกกรงหัวจุกของผู้เลี้ยงกลุ่มตัวอย่างมีแรงจูงใจหรือวัตถุประสงค์ในการเลี้ยงที่แตกต่างกัน บางคนอาจจะเลี้ยงนกกรงหัวจุก เนื่องจากความรักความชอบในความสวยงามและเสียงร้องที่ไพเราะของนกกรงหัวจุก บางคนเลี้ยงนกเพื่อความเพลิดเพลินหรืองานอดิเรก หรือบางคนเลี้ยงนกเพื่อนำนกเข้าแข่งขันในสนามต่าง ๆ ในกิจกรรมสันทนาการของตนเอง แต่ก็มีผู้เลี้ยงอีกกลุ่มใหญ่ที่เลี้ยงนกเพื่อหวังสร้างรายได้เสริมให้กับตนเองและครอบครัว ซึ่งจากการสำรวจกลุ่มตัวอย่าง พบว่ามีกลุ่มผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกที่มีการจำหน่ายแลกเปลี่ยนนกระหว่างผู้เลี้ยงด้วยกัน จำนวน 116 ราย จาก 385 ราย โดยมีนกที่มีการซื้อขายกันจำนวน 131 ตัว/เดือน ที่มีการจำหน่ายระหว่างผู้เลี้ยง ณ เดือนที่ทำการสำรวจ มีมูลค่าสูงถึง 631,900 บาท ตามราคาซื้อขายจริง โดยสามารถจำแนกเป็นนกประเภทต่าง ๆ คือ นกโตเต็มวันผ่านสนามซ้อม จำนวน 23 ตัว มูลค่า 58,700 บาท นกผ่านการแข่งขัน

จำนวน 65 ตัว มีมูลค่า 276,200 บาท และนกชนะการแข่งขัน จำนวน 43 ตัว มีมูลค่า 297,000 บาท ดังตารางที่ 4.10

ตารางที่ 4.10 จำนวนนก และรายได้จากการจำหน่ายนกกรงหัวจุก

รายการ	จำนวน	มูลค่า
จำนวนผู้จำหน่ายนก (ราย)	116	-
รายได้จากการจำหน่ายนก (บาท/เดือน)	-	631,900
จำนวนนก (นก)	131	
ประเภทนกที่จำหน่าย	จำนวน (นก)	มูลค่า (บาท/เดือน)
นกโตเต็มวัยผ่านสนามซ้อม	23	58,700
นกผ่านการแข่งขัน	65	276,200
นกชนะการแข่งขัน	43	297,000

ที่มา : จากการลงเก็บข้อมูลในพื้นที่

4.1.3 ความเห็นต่อพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าของผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุก

ความคิดเห็นต่อพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าของผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกกลุ่มตัวอย่าง พบว่าผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มากกว่าร้อยละ 60 ไม่เห็นด้วยกับข้อกำหนดต่าง ๆ ในการเพาะพันธุ์นกกรงหัวจุกตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า โดยผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกร้อยละ 63.6 ไม่เห็นด้วยต่อการต้องได้รับอนุญาตจากราชการก่อนในการดำเนินเพาะพันธุ์นก และผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกไม่เห็นด้วยต่อข้อกำหนดให้ผู้เพาะพันธุ์ต้องแสดงหลักฐานการได้มาของนก, การต้องจัดทำบัญชีแสดงชนิดและจำนวนนก และการต้องจัดทำเครื่องหมายประจำตัวนก ที่ร้อยละ 68.1 ร้อยละ 70.6 และร้อยละ 70.9 ตามลำดับ

ในด้านการครอบครองนกกรงหัวจุก ผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกส่วนใหญ่มากกว่าร้อยละ 70 ไม่เห็นด้วยกับข้อกำหนดต่าง ๆ ในการครอบครองนกกรงหัวจุกตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า โดยผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกร้อยละ 79.7 ไม่เห็นด้วยกับการต้องมีใบอนุญาตครอบครอบนก ร้อยละ 77.9 ไม่เห็นด้วยกับการที่ผู้ส่งนกเข้าแข่งขันต้องมีชื่ออยู่ในเอกสารครอบครองนก และผู้เลี้ยงนกร้อยละ 72.2 ไม่เห็นด้วยต่อระวางโทษจำคุกไม่เกิน 4 ปี หรือปรับไม่เกิน 40,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับในกรณีผู้ที่เลี้ยงนกกรงหัวจุกนำนกเข้าแข่งขันหรือมีการตกลงซื้อขาย และนอกจากนี้ผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกส่วนใหญ่มากถึงร้อยละ 93.2 ต้องการให้ถอนชื่อนกกรงหัวจุกออกจากบัญชีสัตว์ป่าคุ้มครอง เพื่อการให้มีการเพาะเลี้ยงได้อย่างเสรี

ตารางที่ 4.11 ความเห็นต่อพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าของผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุก

ประเด็น	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย
1. การเพาะพันธุ์นกกรงหัวจุกควรได้รับอนุญาตจากราชการก่อนการดำเนินการ	36.4	63.6
2. การเพาะพันธุ์นกกรงหัวจุก ต้องทำการแสดงหลักฐานการได้มาของนก	31.9	68.1
3. ผู้ได้รับอนุญาตให้เพาะพันธุ์นกกรงหัวจุกต้องจัดทำบัญชีแสดงชนิดและจำนวนนก ให้ตรงตามความเป็นจริงและพร้อมให้มีการตรวจสอบจากทางราชการ	29.4	70.6
4. ผู้ได้รับอนุญาตให้เพาะพันธุ์นกกรงหัวจุก ต้องมีการจัดทำเครื่องหมายประจำตัวนก	29.1	70.9
5. ประชาชนสามารถเพาะพันธุสัตว์ป่าได้เฉพาะสัตว์ป่าคุ้มครองที่กำหนด	37.7	62.3
6. การกำหนดให้นกกรงหัวจุกเป็นสัตว์คุ้มครองชนิดที่เพาะพันธุ์ได้	67.0	33.0
7. ผู้ที่มีนกกรงหัวจุกไว้ในครอบครอง โดยไม่ได้รับอนุญาตมีความผิดตามกฎหมาย	20.3	79.7
8. พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองที่มีการเผยแพร่และบังคับใช้ตั้งแต่ 2535	33.2	66.8
9. ผู้ที่ส่งนกกรงหัวจุกเข้าประกวดแข่งขัน ต้องเป็นผู้ที่มีชื่ออยู่ในเอกสารครอบครอง	22.1	77.9
10. ผู้ที่เลี้ยงนกกรงหัวจุกนำนกเข้าแข่งขันหรือมีการตกลงซื้อขายผู้แจ้งครอบครองอื่นจะมีความผิด ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 4 ปี หรือปรับไม่เกิน 40,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ	27.8	72.2
11. ผู้ที่เลี้ยงนกกรงหัวจุกไว้ในครอบครอง โดยมิชอบด้วยกฎหมาย ถ้านำมามอบให้แก่พนักงานเจ้าหน้าที่แล้ว นกจะต้องเป็นของแผ่นดิน ไม่ต้องรับโทษ	53.5	46.5
12. ควรให้นกกรงหัวจุกถอนชื่อออกจากบัญชีสัตว์ป่าคุ้มครอง เพื่อการให้มีการเพาะเลี้ยงได้	93.2	6.8

ที่มา : จากการลงเก็บข้อมูลในพื้นที่

4.2 สถานการณ์การเพาะพันธุ์และมูลค่าทางเศรษฐกิจของการเพาะพันธุ์นกกรงหัวจุก

4.2.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้เพาะพันธุ์นกกรงหัวจุก

ความนิยมในการเลี้ยงนกกรงหัวจุกในพื้นที่ต่าง ๆ ของประเทศไทย โดยเฉพาะในพื้นที่ภาคใต้ แม้ภายใต้พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า กำหนดให้นกกรงหัวจุกเป็นสัตว์ป่าคุ้มครอง แต่อนุญาตให้เพาะพันธุ์ได้ ทำให้กลุ่มผู้เพาะพันธุ์นกกรงหัวจุกทำการเพาะเลี้ยงนกกรงหัวจุกกันเป็นจำนวนมาก โดยส่วนใหญ่มีแรงจูงใจทางด้านเศรษฐกิจที่สามารถสร้างรายได้ให้กับผู้เพาะพันธุ์ได้เป็นอย่างดี จากการสำรวจผู้เพาะพันธุ์นกกรงหัวจุกโดยเฉพาะเจาะจง ในพื้นที่จังหวัดสงขลา นครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี ตรัง และยะลา จำนวน 19 ฟาร์ม พบว่าผู้เพาะพันธุ์นกกรงหัวจุกทั้งหมดเป็นเพศชาย มีอายุโดยเฉลี่ย 38.58 ปี โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 78.9 และมีสถานภาพโสด จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 21.1 มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 4 คนต่อครัวเรือน แบ่งเป็นสมาชิกเพศชาย จำนวน 2 คน และเพศหญิง จำนวน 2 คน และกลุ่มตัวอย่างผู้เพาะพันธุ์นกกรงหัวจุกส่วนใหญ่ นับถือศาสนาพุทธ จำนวน 17 คน และนับถือศาสนาอิสลาม จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 89.5 และร้อยละ 10.5 ตามลำดับ

ระดับการศึกษาของผู้เพาะพันธุ์นกกรงหัวจุกกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดสงขลา นครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี ตรัง และจังหวัดยะลา โดยส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีและสูงกว่าระดับปริญญาตรี จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 78.9 แบ่งเป็นผู้เพาะพันธุ์ที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 68.4 และระดับปริญญาโท ร้อยละ 10.5 ตามลำดับ

สำหรับการประกอบอาชีพ พบว่าผู้เพาะพันธุ์นกกรงหัวจุกส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับราชการ/พนักงานของรัฐ และพนักงานบริษัทเป็นอาชีพหลัก จำนวน 10 ราย คิดเป็นร้อยละ 52.6 แบ่งเป็นรับราชการ/พนักงานของรัฐ จำนวน 5 ราย และพนักงานบริษัทเอกชน จำนวน 5 ราย รองลงมาพบผู้เพาะพันธุ์นกกรงหัวจุกประกอบอาชีพเลี้ยงนกกรงหัวจุกเป็นอาชีพหลัก จำนวน 4 ราย คิดเป็นร้อยละ 21.1 และนอกจากนี้พบผู้เพาะพันธุ์นกกรงหัวจุกประกอบอาชีพทำสวนปาล์มน้ำมัน ค้าขาย และรับจ้าง เป็นอาชีพหลัก จำนวน 3 คน, 1 คน และ 1 คน โดยคิดเป็นร้อยละ 15.8, ร้อยละ 5.3 และร้อยละ 5.3 ตามลำดับ และสำหรับการประกอบอาชีพเสริมหรืออาชีพรอง พบว่ากลุ่มตัวอย่างผู้เพาะพันธุ์นกกรงหัวจุกส่วนใหญ่จำนวน 14 ราย คิดเป็นร้อยละ 73.3 ของกลุ่มตัวอย่างเลือกเพาะพันธุ์นกกรงหัวจุกเป็นอาชีพรองเพื่อเป็นทางเลือกในการสร้างรายได้ให้กับครอบครัว (ตารางที่ 4.12)

ตารางที่ 4.12 ข้อมูลทั่วไปของผู้เพาะพันธุ์นกในจังหวัดสงขลา นครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี ตรัง และยะลา

ลักษณะผู้เพาะนกกรงหัวจุก	ค่าเฉลี่ย	S.D.
อายุ (ปี)	38.58	6.73
ประสบการณ์ในการเพาะเลี้ยงนกกรงหัวจุก (ปี)	8.84	6.02
รายได้อาชีพหลัก (บาท)	27,473.68	8,890.49
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน	3.26	1.24
ชาย	1.42	0.50
หญิง	1.79	0.91
ลักษณะผู้เพาะนกกรงหัวจุก	**จำนวน**	**ร้อยละ**
เพศ		
ชาย	19	100
หญิง	-	-
สถานภาพ		
โสด	4	21.1
สมรส	15	78.9
ศาสนา		
พุทธ	17	89.5
มุสลิม	2	10.5
ระดับการศึกษา		
มัธยมศึกษาตอนปลาย	2	10.5
อนุปริญญา/ปวส.	2	10.5
ปริญญาตรี	13	68.4
ปริญญาโท	2	10.5
อาชีพหลัก		
รับราชการ/พนักงานของรัฐ	5	26.3
พนักงานบริษัท	5	26.3
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	1	5.3
รับจ้าง	1	5.3
สวนปาล์มน้ำมัน	3	15.8

ตารางที่ 4.12 ข้อมูลทั่วไปของผู้เพาะพันธุ์นกในจังหวัดสงขลา นครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี ตรัง และยะลา (ต่อ)

ลักษณะผู้เพาะนกกรงหัวจุก	จำนวน	ร้อยละ
เลี้ยงนกกรงหัวจุก.	4	21.1
อาชีพรอง		
เลี้ยงนกกรงหัวจุก	14	73.7
อาชีพอื่น ๆ	5	26.3

ที่มา : จากการลงเก็บข้อมูลในพื้นที่

จากข้อมูลทั่วไปของผู้เพาะพันธุ์นกกรงหัวจุก แสดงให้ว่า ผู้เพาะพันธุ์นกโดยส่วนใหญ่มาจากคนที่มีอาชีพหลักที่ค่อนข้างมั่นคง มีความชอบในการเลี้ยงนกกรงหัวจุกมาก่อน และผันตัวเองเป็นผู้เพาะพันธุ์นกกรงหัวจุก เนื่องจากมองเห็นโอกาสของการทางธุรกิจและต้องมีทุนเพียงพอในการเริ่มต้นกิจการเพาะพันธุ์นกกรงหัวจุก ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลสำรวจวัตถุประสงค์หรือแรงจูงใจของผู้เพาะพันธุ์นกกรงหัวจุก ที่พบว่าผู้เพาะพันธุ์นกทั้งหมด 100 เปอร์เซ็นต์ ให้คำตอบว่ามีแรงจูงในการเพาะพันธุ์นกเพื่อขายลูกนก และขายพ่อ-แม่พันธุ์นก และยังมีบางฟาร์มที่เพาะเลี้ยงนกเพื่อพัฒนานกแข่งและจำหน่ายนกแข่ง ยกตัวอย่างฟาร์มของคุณธนกิจ จอมจุกฟาร์ม ที่มีการเลี้ยงนกกรงหัวจุกสายพันธุ์ป่าละอู ซึ่งมีเอกลักษณ์การร้องที่แตกต่างจากที่อื่น ๆ ซึ่ง เมื่อเจ้าของนกซื้อนกแล้วจากฟาร์มดังกล่าวจะมีการฝากเลี้ยงเป็นระยะเวลาหนึ่งอย่างน้อย 5-6 เดือน เพื่อให้นกที่ซื้อนั้นร้องเลียนแบบนกครูที่มีการเลี้ยงเฉพาะจากป่าละอู เพื่อให้แตกต่างจากคู่แข่ง โดยผู้เลี้ยงจะได้เงินบำรุงเป็นรายเดือน คล้ายๆ กับการเอานกไปเข้าโรงเรียนเพื่อเรียนหนังสือ เป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับนกกรงหัวจุกที่เพาะพันธุ์ได้ นอกจากนี้ นกโตเต็มวัยหรือนกผ่านการแข่งขันจะราคาสูงกว่าการจำหน่ายลูกนกอายุ 2 เดือนขึ้นไป หลายเท่าตัว ในส่วนนี้ ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เพิ่มเติมเกี่ยวกับการครอบครองใบอนุญาตเพาะพันธุ์นกและค้านกพบว่า ผู้เพาะพันธุ์ร้อยละ 94.7 มีใบอนุญาตเพาะพันธุ์นก และใบอนุญาตค้านกเพื่อหลีกเลี่ยงการกระทำผิดพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า ในการเพาะพันธุ์และจำหน่ายนกกรงหัวจุกที่เพาะพันธุ์ได้ โดยมีรายละเอียดดังตามตารางที่ 4.13

จากตารางที่ 4.13 พบว่า ผู้เพาะพันธุ์นก ไม่ได้มีแรงจูงใจหรือไม่ได้เพาะนกเพื่อขายนกไว้แข่งขัน มากถึงร้อยละ 57.9 โดยส่วนใหญ่ ผู้เพาะนกจะพยายามขายนกให้ได้ตั้งแต่ยังเป็นลูกนก เพราะถ้ารอจนกระทั่งนกโตเต็มวัย จะก่อให้เกิดต้นทุนกับผู้เพาะพันธุ์นกในการดูแลรักษา ค่ายา ค่าอาหารกับนก และไม่สามารถการันตีได้ว่า นกที่โตเต็มวัยจะร้องเสียงดี จนกระทั่งมีผู้สนใจมาซื้อ ดังนั้นการขายนกตั้งแต่เป็นลูกนก เป็นการลดความเสี่ยงของผู้เพาะเลี้ยงอย่างหนึ่ง (Partial) โดยการขายลูกนก ผู้เพาะจะมีการประชาสัมพันธ์ขายนก จากพ่อแม่พันธุ์เมื่อเริ่มผสมพันธุ์ติด ผู้เลี้ยงนกที่

สนใจซื้อก็จะติดต่อขอซื้อในราคาที่ตกลงกัน โดยพึงพอใจทั้ง 2 ฝ่าย ในกรณีที่ตกลงราคากันแล้ว แล้วลูกนกตายก่อนส่งถึงมือผู้เลี้ยงนก ผู้เพาะพันธุ์นกจะมีข้อเสนอให้กับผู้ซื้อนก เช่น จะคืนเงินเต็มจำนวนให้กับผู้เลี้ยงนก หรืออาจจะถามความสมัครใจของผู้ซื้อนกว่า จะรอลูกนกคอกใหม่หรือไม่ ซึ่งการตัดสินใจที่เกิดขึ้นก็แล้วแต่ผู้ที่ซื้อนกต้องการ

นอกจากนี้ผู้เพาะนกส่วนหนึ่งก็จะขายพ่อแม่พันธุ์ที่คิดว่าอายุมากแล้ว ผสมพันธุ์ติดได้น้อยลง ผู้เพาะเลี้ยงก็จะหาทางขายพ่อแม่พันธุ์นั้นออกไป แล้วนำเงินที่ขายได้ไปจัดหาซื้อผู้แม่พันธุ์คู่ใหม่มา บางครั้งผู้เพาะเลี้ยงบางรายอาจจะขายพ่อแม่พันธุ์ในราคาที่ถูก ให้กับผู้ที่เริ่มสนใจเพาะเลี้ยงนกกรงหัวจุก โดยให้เหตุผลว่า เพื่อที่จะได้มีส่วนช่วยกันขยายพันธุ์นกกรงหัวจุกให้มากขึ้น

ตารางที่ 4.13 การครอบครองใบอนุญาตและแรงจูงใจในการเพาะพันธุ์นกกรงหัวจุก

รายการ	ใบอนุญาต/วัตถุประสงค์	
	มี/ใช่	ไม่มี/ไม่ใช่
ใบอนุญาตเพาะพันธุ์นก	94.7	5.3
ใบอนุญาตค้านก	94.7	5.3
วัตถุประสงค์/แรงจูงใจในการเพาะพันธุ์นกกรงหัวจุก		
ขายพ่อ-แม่พันธุ์นก	100.0	-
ขายลูกนก	100.0	-
ขายนกแข่ง	42.1	57.9
เพื่อความเพลิดเพลิน/งานอดิเรก	100.0	-

ที่มา : จากการลงเก็บข้อมูลในพื้นที่

4.2.2 สถานการณ์การเพาะพันธุ์ ต้นทุน และผลตอบแทนในการเพาะพันธุ์นกกรงหัวจุก

4.2.2.1 สถานการณ์การเพาะพันธุ์นกกรงหัวจุก

สถานการณ์การเพาะพันธุ์นกกรงหัวจุกในพื้นที่จังหวัดสงขลา นครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี ตรัง และจังหวัดยะลา จากการสำรวจกลุ่มตัวอย่างทั้ง 19 ฟาร์ม พบว่าผู้เพาะพันธุ์นกกรงหัวจุกส่วนใหญ่เริ่มต้นการเพาะพันธุ์นกโดยมีนกพ่อแม่พันธุ์เริ่มต้นเพียง 1-2 คู่เท่านั้น อาจมีบางฟาร์มที่มีนกพ่อแม่พันธุ์มากถึง 5 คู่ จากความสำเร็จในการเพาะพันธุ์นกกรงหัวจุกของฟาร์มต่าง ๆ ที่มีประสบการณ์การเพาะพันธุ์นกกรงหัวจุกในพื้นที่โดยเฉลี่ย 8-9 ปี ทำให้ในปัจจุบันฟาร์มเพาะพันธุ์นกกรงหัวจุกในพื้นจังหวัดสงขลา นครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี ตรัง และจังหวัดยะลา มีพ่อแม่พันธุ์นกโดยเฉลี่ย 17-18 คู่ โดยบางฟาร์มเพาะพันธุ์นกกรงหัวจุกมีพ่อแม่พันธุ์สูงสุดถึง 50 คู่ แบ่งเป็นพ่อแม่พันธุ์นกกรงหัวจุก (นกดำ) เฉลี่ย 12-13 คู่/ฟาร์ม และพ่อแม่นกกรงหัวจุกแฟนซี (นกกรงหัวจุกที่มีขนสีขาว ผู้

เพาะพันธุ์และผู้เลี้ยงนกจะเรียกนกประเภทนี้ว่า “นกแฟนซี” ซึ่งนกแฟนซีคู่หนึ่งจะมีราคาแพง แต่ถ้าได้ลูกนกแฟนซีออกมา ราคาของนกแฟนซีก็จะสูงตาม โดยราคาประมาณตัวละ 30,000 บาทขึ้นต่อไป) เฉลี่ย 4-5 คู่/ฟาร์ม และผลการสำรวจยังพบว่าพ่อแม่พันธุ์นกกรงหัวจุกโดยส่วนใหญ่ในฟาร์มเพาะพันธุ์ทั้ง 19 ฟาร์ม กลุ่มตัวอย่าง เป็นนกที่ได้มาอย่างถูกต้องตามกฎหมาย จำนวน 17 ฟาร์ม คิดเป็นร้อยละ 89.5 และเป็นนกสายพันธุ์จากต่างประเทศและนกป่า อย่างละ 1 ฟาร์ม คิดเป็นร้อยละ 5.3

ความสามารถในการเพาะพันธุ์นกกรงหัวจุกของ 19 ฟาร์มกลุ่มตัวอย่าง พบว่าฟาร์มเพาะพันธุ์นกกรงหัวจุกกลุ่มตัวอย่างสามารถเพาะพันธุ์ลูกนกกรงหัวจุกในปี 2562 ที่ผ่านมา ได้รวมเท่ากับ 1,981 ตัว/ปี คิดเป็นส่วนใหญ่สามารถเพาะนกได้เฉลี่ย 104.26 ตัว/ปี/ฟาร์ม โดยฟาร์มที่มีความสามารถเพาะนกได้สูงสุด สามารถเพาะลูกนกได้สูงสุดถึง 300 ตัว/ปี ถ้าพิจารณาเป็นรายเดือนจะพบว่า ทั้ง 19 ฟาร์มสามารถเพาะนกได้ทั้งหมดเดือนละ 165.08 ตัว/ เดือน โดย 1 ฟาร์มสามารถเพาะนกได้ 8.69 ตัว/เดือน/ฟาร์ม

เมื่อพิจารณาเฉพาะลูกนกคงเหลือใน 19 ฟาร์มตัวอย่างที่สำรวจ ณ เดือนที่ทำการสำรวจ พบว่ามีลูกนกกรงหัวจุกที่เพาะพันธุ์ได้คงเหลือ (ที่ยังไม่สามารถขายได้) จำนวน 486 ตัวแบ่งเป็นลูกป้อน จำนวน 62 ตัว ลูกนกอายุ 1-2 เดือน จำนวน 51 ตัว ลูกนกอายุ 3 เดือน จำนวน 176 ตัว และลูกนกโตเต็มวัย จำนวน 197 ตัว ตามลำดับ ดังรายละเอียดในตารางที่ 4.14

ตารางที่ 4.14 แหล่งที่มา จำนวน ของพ่อ-แม่พันธุ์ และจำนวนลูกนกที่เพาะพันธุ์ได้

แหล่งที่มาพ่อแม่พันธุ์	จำนวน	ร้อยละ
นกเลี้ยง/ซื้อจากฟาร์มเพาะเลี้ยง (ฟาร์ม)	17	89.5
นกป่า (ฟาร์ม)	1	5.3
นกสายพันธุ์ต่างประเทศ (ฟาร์ม)	1	5.3

รายการนก	จำนวนนกกรงหัวจุก			
	จำนวนเฉลี่ย	จำนวนสูงสุด	จำนวนต่ำสุด	รวม
พ่อแม่พันธุ์เริ่มต้น (คู่)	1.84	5	1	35
พ่อแม่พันธุ์ปัจจุบัน (คู่)	17.11	50	5	325
พ่อแม่พันธุ์นกแฟนซี	4.42	25	-	84

ตารางที่ 4.14 แหล่งที่มา จำนวน ของพ่อ-แม่พันธุ์ และจำนวนลูกนกที่เพาะพันธุ์ได้ (ต่อ)

รายการนก	จำนวนนกกรงหัวจุก			
	จำนวนเฉลี่ย	จำนวนสูงสุด	จำนวนต่ำสุด	รวม
ลูกนกที่เพาะพันธุ์ได้ (ตัว/ปี/ฟาร์ม)	**104.26**	**300**	**15**	**1,981**
ลูกนกที่เพาะพันธุ์ได้ (ตัว/เดือน/ฟาร์ม)	**8.69**	**25**	**1.25**	**165.08**
ลูกนกคงเหลือ ณ เดือนสำรวจ (ตัว)	25.58	90	-	486
ลูกป้อน (ตัว)	3.26	20	-	62
นกอายุ 1-2 เดือน (ตัว)	2.68	25	-	51
ลูกนกอายุ 3 เดือน (ตัว)	9.26	40	-	176
นกเต็มวัย (ตัว)	10.36	40	-	197

ที่มา : จากการลงเก็บข้อมูลในพื้นที่

สำหรับการใช้เวลาในการเลี้ยงและผู้ดูแลนกกรงหัวจุกของกลุ่มตัวอย่างผู้เพาะพันธุ์นกกรงหัวจุก พบว่าผู้เพาะพันธุ์นกกรงหัวจุกกลุ่มตัวอย่าง มีประสบการณ์ในการเลี้ยงและผู้เพาะพันธุ์นกกรงหัวจุกโดยเฉลี่ย 8.84 ปี ผู้เพาะพันธุ์นกกรงหัวจุกใช้เวลาในการดูแลนกเฉลี่ยวันละ 5.11 ชั่วโมง โดยแบ่งเป็นการใช้เวลาในช่วงเช้าเฉลี่ย 2.84 ชั่วโมง และใช้เวลาในการดูแลนกในช่วงเย็นเฉลี่ยวันละ 2.26 ชั่วโมง และการเลี้ยงหรือการดูแลนกกรงหัวจุกในฟาร์มเพาะพันธุ์ จากการสำรวจพบว่าเจ้าฟาร์มเพาะพันธุ์ เลี้ยงและดูแลนกกรงหัวจุกในฟาร์มเพาะพันธุ์ด้วยตนเองร้อยละ 100 โดยมีบางฟาร์มเพาะพันธุ์ให้สมาชิกในครอบครัว หรือลูกจ้าง ช่วยเลี้ยงและดูแลนกกรงหัวจุกในฟาร์มเพาะพันธุ์ คิดเป็นร้อยละ 31.6 และ 21.1 ตามลำดับ จากผลการสำรวจการใช้เวลาในการเลี้ยงและดูแลฟาร์มเพาะพันธุ์ และอาชีพหลักของกลุ่มผู้เพาะพันธุ์นกโดยส่วนใหญ่แล้ว ยังพบว่าผู้เพาะพันธุ์นกโดยส่วนใหญ่สามารถบริหารเวลาอย่างเหมาะสม ไม่ก่อให้เกิดการเสียเวลาในการประกอบอาชีพหลักแต่อย่างใด ดังตารางที่ 4.15

ตารางที่ 4.15 ผลสำรวจ การใช้เวลาและผู้เลี้ยงนกของกลุ่มตัวอย่างผู้เพาะพันธุ์นกกรงหัวจุก

รายการ	ค่าเฉลี่ย	ค่าสูงสุด	ค่าต่ำสุด
ประสบการณ์ในการเพาะพันธุ์นก (ปี)	8.84	20	2
เวลาในการเลี้ยงนกแต่วันละ (ชม.)	5.11	10	2
ช่วงเช้า (ชม.)	2.84	5	2
ช่วงเย็น (ชม.)	2.26	5	-

รายการ	ร้อยละของการดูแลนก	
	ใช่	ไม่ใช่
ผู้เลี้ยงและดูแลนกกรงหัวจุก		
เลี้ยงนกและดูแลด้วยตนเอง	100	-
สมาชิกในครอบครัว	31.6	68.4
ลูกจ้าง/ผู้อื่น	21.1	78.9

ที่มา : จากการลงเก็บข้อมูลในพื้นที่

ต้นทุนในการเพาะพันธุ์นกกรงหัวจุก จะประกอบไปด้วยค่าใช้จ่ายหลักได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการซื้อพ่อแม่พันธุ์นก ค่าอาหารนก และค่าอุปกรณ์สำหรับการเลี้ยงนก

4.2.2.2 ค่าใช้จ่ายในการซื้อพ่อแม่พันธุ์นกกรงหัวจุก

การเพาะพันธุ์นกกรงหัวจุก พ่อแม่พันธุ์นกเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่ส่งผลต่อความสำเร็จของฟาร์มเพาะพันธุ์ ดังนั้นผู้เพาะพันธุ์ส่วนใหญ่จึงจำเป็นต้องทำการคัดสรรพ่อแม่พันธุ์นกที่มีคุณลักษณะตรงตามสายพันธุ์ ขนาด รูปทรง สีสัน และน้ำเสียงที่เป็นเอกลักษณ์ นำมาซึ่งต้นทุนในการจัดหาพ่อแม่พันธุ์ที่สูง จากการสำรวจ 19 ฟาร์มเพาะพันธุ์นกกรงหัวจุกของตัวอย่างพบว่า ฟาร์มเพาะพันธุ์นก มีนกพ่อแม่พันธุ์รวม ณ เดือนที่มีการสำรวจรวม 325 คู่ แบ่งเป็นพ่อแม่พันธุ์นกกรงหัวจุก (นกดำ) จำนวน 241 คู่ และพ่อแม่พันธุ์นกกรงหัวจุกแฟนซี จำนวน 84 คู่ คิดเป็นต้นทุนพ่อแม่พันธุ์รวมทั้ง 19 ฟาร์มมีมูลค่าสูงถึง 5,236,000 บาท โดยมีต้นทุนพ่อแม่พันธุ์เฉลี่ย มูลค่า 275,578.94 บาท/ฟาร์ม

สามารถแบ่งเป็นต้นทุนพ่อแม่พันธุ์นกกรงหัวจุก (นกดำ) รวมมูลค่า 1,966,000 บาท โดยมีต้นทุนพ่อแม่พันธุ์เฉลี่ยมูลค่า 103,473.68 บาท/ฟาร์ม และต้นทุนพ่อแม่พันธุ์นกกรงหัวจุกแฟนซี รวมมูลค่า 3,270,000 บาท คิดเป็นต้นทุนพ่อแม่พันธุ์เฉลี่ย มูลค่า 172,105.26 บาท/ฟาร์ม

4.2.2.3 ต้นทุนอุปกรณ์สำหรับการเพาะพันธุ์นก

ในการเพาะพันธุ์นกกรงหัวจุกต้นทุนอุปกรณ์สำหรับเพาะพันธุ์นกจะมีค่าใช้จ่ายสูงรองลงมาจากต้นทุนค่าพ่อแม่พันธุ์นก การสำรวจพบว่าฟาร์มที่มีพ่อแม่พันธุ์เฉลี่ย 17-18 คู่/ฟาร์ม จะมีค่าใช้จ่าย

เฉลี่ยด้านอุปกรณ์สำหรับเพาะและผสมพันธุ์นกมูลค่า 64,333.63 บาท/ฟาร์ม แบ่งเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับกรงเพาะพันธุ์นก 26,315.79 บาท ค่ากรงเลี้ยง 21,073.68 บาท ค่ากล้องวงจรปิด 15,315.79 บาท และค่าอื่น ๆ เช่น ถ้วยน้ำ ถาดอาบน้ำ และผ้าคลุ่ม มูลค่า 1,627.37 บาท

4.2.2.4 ต้นทุนค่าอาหารนก

ต้นทุนค่าใช้จ่ายด้านอาหารในการเลี้ยงนกกรงหัวจุกในฟาร์มเพาะพันธุ์ ประกอบด้วย อาหารสำเร็จรูป ผลไม้ กล้วยหิน หนอนนก ยา และยาบำรุงขน โดยฟาร์มเพาะพันธุ์นกกรงหัวจุกกลุ่มตัวอย่างที่มีพ่อแม่พันธุ์เฉลี่ย 17-18 คู่ ที่สามารถเพาะพันธุ์ได้โดยเฉลี่ยประมาณ 105-110 ตัว/ปี จะมีต้นทุนค่าอาหารนกเฉลี่ย มูลค่า 4,163.99 บาท/เดือน แบ่งเป็นค่าใช้จ่ายในอาหารสำเร็จรูป 1,719.47 บาท/เดือน/ฟาร์ม ค่าผลไม้ 224.74 บาท/เดือน/ฟาร์ม ค่ากล้วยหิน 749.47 บาท/เดือน/ฟาร์ม ค่าหนอนนก 1,291.58 บาท/เดือน/ฟาร์ม และค่ายาและยาบำรุงขน 178.73 บาท/เดือน/ฟาร์ม ซึ่งจะเห็นได้ว่าในการดูแลนกกรงหัวจุกในฟาร์มเพาะพันธุ์ อาหารสำเร็จรูป และหนอนนก เป็นอาหารหลักที่สำคัญต่อการดูแลลูกนกให้ได้รับสารอาหาร โดยเฉพาะโปรตีนที่จำเป็นต่อการเติบโตของลูกนกเป็นสำคัญ

ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ประกอบด้วย ค่าทำความสะอาดกรง ค่าเช่าที่ดิน ค่าน้ำ และค่าไฟ ที่ผู้เพาะพันธุ์นกกรงหัวจุกต้องจ่ายเพิ่มเติมเฉลี่ยเดือนละ 5,383.16 บาท/เดือน/ฟาร์ม

โดยสรุป จะเห็นได้ว่าการเพาะพันธุ์นกกรงหัวจุกให้ประสบความสำเร็จได้ลูกนก ทั้งลูกนกกรงหัวจุก (นกดำ) และนกกรงหัวจุกแฟนซี ให้เป็นที่ต้องการของผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุก จะมีค่าใช้ในการลงทุนที่ค่อนข้างสูง จาก 19 ฟาร์มกลุ่มตัวอย่าง เมื่อจำแนกต้นทุนออกเป็นต้นทุนคงที่และต้นทุนผันแปร พบว่าฟาร์มเพาะพันธุ์นกกรงหัวจุกมีมูลค่าต้นทุนคงที่รวมสูงถึง 6,458,320 บาท และมีต้นทุนผันแปรรวม 181,396 บาท/เดือน

ตารางที่ 4.16 ต้นทุนค่าอาหาร ค่าพ่อแม่พันธุ์นก และอุปกรณ์ในการเพาะพันธุ์นกกรงหัวจุก

รายการ	จำนวนต่อเดือน		ต้นทุน (บาท/เดือน)	
	เฉลี่ย/ฟาร์ม	รวม	เฉลี่ย/ฟาร์ม	รวม
อาหารนก			**4,163.99**	**79,116.00**
อาหารสำเร็จรูป (ถุง/เดือน)	2.21	42	1,719.47	32,670.00
ค่าผลไม้	-	-	224.74	4,270.00
กล้วยหิน (หวี/เดือน)	23.95	455	749.47	14,240.00
หนอนนก (กรัม/เดือน)	5.21	99	1,291.58	24,540.00

ตารางที่ 4.16 ต้นทุนค่าอาหาร ค่าพ่อแม่พันธุ์นก และอุปกรณ์ในการเพาะพันธุ์นกกรงหัวจุก (ต่อ)

รายการ	จำนวนต่อเดือน		ต้นทุน (บาท/เดือน)	
	เฉลี่ย/ฟาร์ม	รวม	เฉลี่ย/ฟาร์ม	รวม
ยาบำรุงขน (ซอง/เดือน)	1.21	23	85.05	1,616.00
ยา (ซอง/เดือน)	1.35	29	93.68	1,780.00
รายการ	จำนวน		ต้นทุน (บาท/ฟาร์ม)	
	เฉลี่ย/ฟาร์ม	รวม	เฉลี่ย/ฟาร์ม	รวม
อุปกรณ์สำหรับเลี้ยงนก			**64,332.63**	**1,222,320.00**
กรงเพาะพันธุ์นก (กรง/ฟาร์ม)	16.11	306	26,315.79	500,000.00
กรงเลี้ยง (กรง/ฟาร์ม)	9.42	179	21,073.68	400,400.00
ผ้าคลุมกรงนก (ผืน/ฟาร์ม)	4.16	79	702.63	13,350.00
ถ้วยน้ำ (ชิ้น/ฟาร์ม)	18.58	353	418.42	7,950.00
ถาดอาบน้ำ (ชิ้น/ฟาร์ม)	18.58	353	506.32	9,620.00
กล้องวงจรปิด	3.47	66	15,315.79	291,000.00
อื่น ๆ			**5,383.16**	**102,280.00**
ค่าทำความสะอาดกรง (บาท/เดือน)			709.21	13,475.00
ค่าเช่าที่ดิน (บาท/เดือน)			4,315.79	82,000.00
ค่าน้ำ (บาท/เดือน)			211.32	4,015.00
ค่าไฟ (บาท/เดือน)			146.84	2,790.00
ค่าพ่อแม่พันธุ์นก			**275,578.94**	**5,236,000.00**
นกกรงหัวจุก (นกดำ) (คู่/ฟาร์ม)	12.68	241	103,473.68	1,966,000.00
นกแฟนซี (คู่/ฟาร์ม)	4.42	84	172,105.26	3,270,000.00

ที่มา : จากการลงเก็บข้อมูลในพื้นที่

4.2.3 รายได้จากการเพาะพันธุ์นกกรงหัวจุก

จากหัวข้อที่ผ่านมา ผู้เพาะพันธุ์นกกลุ่มตัวอย่าง มีค่าใช้จ่ายในการลงทุนที่ค่อนข้างสูง อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาถึงรายได้หรือผลตอบแทนจากการจำหน่ายนกกรงหัวจุก พบว่าสามารถสร้างผลตอบแทนให้กับเจ้าของฟาร์มเพาะพันธุ์นกได้เป็นอย่างดี จากตารางที่ 4.17 การสำรวจ 19 ฟาร์มเพาะพันธุ์กลุ่มตัวอย่าง พบว่า ณ เดือนที่ทำการเก็บข้อมูล ฟาร์มเพาะพันธุ์นกสามารถจำหน่ายลูกนกทุกประเภทได้รวมกัน จำนวน 128 ตัว/เดือน คิดเป็นมูลค่านกรวม 2,071,500 บาท/เดือน แบ่งเป็น

รายได้จากการจำหน่ายลูกนก ประเภทลูกป้อน 33,500 บาท/เดือน ลูกนกอายุ 1-2 เดือน 20,000 บาท/เดือน ลูกนกอายุ 3 เดือน 424,500 บาท/เดือน ลูกนกเต็มวัย 893,500 บาท/เดือน และนกแฟนซี 700,000 บาท/เดือน ซึ่งแต่ละฟาร์มเพาะพันธุ์นกกรงหัวจุก สามารถสร้างรายได้โดยเฉลี่ยมูลค่า 109,026.32 บาท/เดือน/ฟาร์ม ซึ่งจะเห็นได้ว่าการเลี้ยงนกเพื่อความเพลิดเพลินเป็นงานอดิเรกของผู้เพาะพันธุนก สามารถสร้างอาชีพเสริมและรายได้อย่างเป็นกอบเป็นกำให้กับผู้เพาะพันธุ์นกที่สามารถแบ่งเวลาระหว่างงานประจำและกิจกรรมเพาะพันธุ์นกได้อย่างลงตัวเป็นอย่างดี

ตารางที่ 4.17 รายได้จากการจำหน่ายนกกรงหัวจุกตามอายุนก ของ 19 ฟาร์ม กลุ่มตัวอย่าง ณ เดือนที่สำรวจ

ประเภทนก	จำนวนเฉลี่ย (ตัว/ฟาร์ม)	จำนวน (ตัว)	มูลค่าสำรวจเฉลี่ย (บาท/ฟาร์ม)	มูลค่าสำรวจรวม (บาท)
ลูกป้อน	0.47	9	1,763.16	33,500.00
นกอายุ 1-2 เดือน	0.63	12	1,052.63	20,000.00
ลูกนกอายุ 3 เดือน	2.11	40	22,342.11	424,500.00
นกเต็มวัย	2.68	51	47,026.32	893,500.00
นกแฟนซี	0.84	16	36,842.11	700,000.00
รวม	6.74	128	109,026.32	2,071,500.00

ที่มา : จากการลงเก็บข้อมูลในพื้นที่

4.3 สนามแข่งขันนกกรงหัวจุกและมูลค่าทางเศรษฐกิจ

ผลการสำรวจสถานการณ์การจัดการแข่งขันนกกรงหัวจุกในระดับต่าง ๆ เพื่อนำเสนอแรงจูงใจการจัดสนามแข่งขัน สถานการณ์การจัดการแข่งขัน ค่าใช้จ่ายในการจัดการแข่งขัน และรายได้จากการจัดการแข่งขันในแต่ละประเภทสนาม ในการศึกษาครั้งนี้ได้ทำการสำรวจกลุ่มตัวอย่างสนามแข่งขันจำนวน 10 สนามแข่งขัน แบ่งเป็นสนามแข่งขันแบบทั่วไป จำนวน 8 สนาม สนามสมาคม จำนวน 1 สนาม และสนามระดับจังหวัด 1 สนาม โดยพบว่าแรงจูงใจในการทำสนามแข่งขันนกกรงหัวจุกของผู้จัดทุกรายล้วนเกิดขึ้นจากความต้องการในการพัฒนาวงการเลี้ยงนกกรงหัวจุกให้ก้าวหน้าต่อไปทั้งสิ้น

4.3.1 สถานการณ์การจัดการแข่งขันนกกรงหัวจุก จากการสำรวจได้จำแนกประเภทสนามออกเป็น 3 ประเภทได้แก่

(1) สนามแข่งขันทั่วไป จำนวน 8 สนาม ทำการจัดการแข่งขันโดยกลุ่มผู้จัดทั่วไปที่รวมตัวกันจัดให้มีสนามแข่งขันนกกรงหัวจุกในพื้นที่หมู่บ้านหรือชุมชนของตัวเอง เพื่อพัฒนาวงการนกในพื้นที่

เปิดพื้นที่ให้เป็นแหล่งพบปะแลกเปลี่ยนความรู้ การพัฒนานกแข่ง ตลอดจนการแลกเปลี่ยนซื้อขายนกในกลุ่มผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกด้วยกัน ผลจาการสำรวจพบว่ากลุ่มสนามทั่วไปมีพื้นที่สนามเฉลี่ย 2.75 ไร่ เป็นพื้นที่สนามในการรองรับกิจกรรมการจัดการแข่งขันทั้งหมด มีราวนกโดยประมาณ 15-20 ราว มีผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกนำนกเข้าแข่งขันในสนามทั่วไปเฉลี่ย 165 นก/สนาม/การจัดการแข่งขัน โดยบางสนามที่มีชื่อเสียงอาจมีผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกส่งนกเข้าแข่งขันสูงถึง 250 นก/การจัดการแข่งขัน สนามทั่วไปขนาดเล็กเหล่านี้จะมีการจัดการแข่งขัน 1 ครั้ง/สัปดาห์ อย่างสม่ำเสมอ และประเภทการแข่งขันที่นิยมจัดการแข่งขัน คือ การแข่งขันประเภทนับดอก เท่านั้น ด้านค่าธรรมเนียมในส่งนกเข้าร่วมการแข่งขันจะมีอัตราตั้งแต่ 100, 150, 200 และ 300 บาท ขึ้นอยู่กับกติกาของแต่ละสนาม โดยเฉลี่ยแล้วค่าธรรมเนียมในการส่งนกเข้าร่วมแข่งขันจะอยู่ที่ 175 บาท/นก/การแข่งขัน และรางวัลที่สนามแข่งขันเสนอให้แก่ผู้นำนกกรงหัวจุกเข้าร่วมการแข่งขันจะประกอบด้วย 3 รางวัลหลัก ได้แก่ รางวัลชนะเลิศ จะมีเงินรางวัลตอบแทนเฉลี่ย 2,562.50 บาท/รางวัล รางวัลรองชนะเลิศอันดับที่ 1 จะมีเงินรางวัลตอบแทนเฉลี่ย 2,562.50 บาท/รางวัล และรางวัลรองชนะเลิศอันดับที่ 2 จะมีเงินรางวัลตอบแทนเฉลี่ย 1,637.50 บาท/รางวัล ซึ่งอาจจะมีบางสนามการแข่งขันที่มีรางวัลมากกว่า 3 อันดับข้างต้น โดยบางผู้จัดการแข่งขันจะมอบรางวัลรองชนะเลิศอันดับที่ 2 มากกว่า 1 รางวัล ให้แก่ผู้นำนกเข้าร่วมการแข่งขัน เพื่อเป็นการร่วมสนุกและความบันเทิง สมนาคุณให้กับผู้ที่นำนกเข้าร่วมการแข่งขัน และแสดงให้เห็นถึงการไม่ได้คำนึงถึงผลกำไรในการจัดการแข่งขันเป็นสำคัญ แต่ต้องการพัฒนาวงการการเลี้ยงนกกรงหัวจุกในพื้นที่ และเป็นพื้นที่ให้ผู้เลี้ยงกุ้งได้มาพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

ภาพที่ 4.1 สนามแข่งขันนกกรงหัวจุกระดับชุมชนหรือทั่วไป

(2) สนามแข่งขันชมรมระดับจังหวัด สามารถเก็บข้อมูลได้เพียงจำนวน 1 สนาม ซึ่งจัดการแข่งขันโดยชมรมผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกในระดับจังหวัด (โดยในการสำรวจครั้งนี้เป็นการจัดการแข่งขันนกกรงหัวจุกที่ชมรมนกกรงหัวจุกจังหวัดสุราษฎร์ธานี)

ภาพที่ 4.2 สนามแข่งขันระดับจังหวัด จัดโดยชมรมนกกรงหัวจุกจังหวัดสุราษฎร์ธานี

การจัดให้มีสนามแข่งขันนกกรงหัวจุกในนามของชมรม เพื่อเป็นการพัฒนาวงการนกของจังหวัด เป็นการพบปะแลกเปลี่ยนความรู้ การพัฒนานกแข่ง ตลอดจนการแลกเปลี่ยนซื้อขายนกในกลุ่มผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกด้วยกัน ในจังหวัดและผู้เลี้ยงนกทั่วไปที่มีความสนใจ จากการสำรวจพบว่ากลุ่มสนามชมรมระดับจังหวัดมีพื้นที่สนามเฉลี่ย 5 ไร่ เป็นพื้นที่สนามในการรองรับกิจกรรมการจัดการแข่งขันทั้งหมด มีราวนกโดยประมาณ 30 ราว รองรับนกกรงหัวจุกเข้าแข่งขันในสนามชมรมเฉลี่ย 250 นก/สนาม/การจัดการแข่งขัน สนามชมรมจะมีขนาดกลางมีการจัดการแข่งขัน 1 ครั้ง/เดือน

อย่างสม่ำเสมอ และประเภทการแข่งขันที่นิยมจัดการแข่งขัน คือ การแข่งขันประเภทนับดอก และประเภทเสียงทอง ค่าธรรมเนียมในส่งนกเข้าร่วมการแข่งขันประเภทเสียงทองจะมีอัตราค่าสมัคร 1,000 บาท/นก/การแข่งขัน และการแข่งขันประเภทนับดอก มีอัตราค่าสมัคร 300 บาท/ครั้ง/การแข่งขัน และรางวัลในการแข่งขันที่สนามชมรมมมอบให้แก่ผู้นำนกกรงหัวจุกเข้าร่วมการแข่งขันจะประกอบด้วย 3 รางวัลหลัก สำหรับประเภทเสียงทอง รางวัลชนะเลิศ จะมีเงินรางวัลตอบแทน 15,000 บาท/รางวัล รางวัลรองชนะเลิศอันดับที่ 1 จะมีเงินรางวัลตอบแทน 10,000 บาท/รางวัล และรางวัลรองชนะเลิศอันดับที่ 2 จะมีเงินรางวัลตอบแทน 8,000 บาท/รางวัล สำหรับประเภทนับดอก รางวัลชนะเลิศ จะมีเงินรางวัลตอบแทน 10,000 บาท/รางวัล รางวัลรองชนะเลิศอันดับที่ 1 จะมีเงินรางวัลตอบแทน 8,000 บาท/รางวัล และรางวัลรองชนะเลิศอันดับที่ 2 จะมีเงินรางวัลตอบแทน 6,000 บาท/รางวัล

(3) สนามแข่งขันระดับประเทศ จำนวน 1 สนาม จัดการแข่งขันโดยสมาคมผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกในระดับจังหวัดร่วมมือกับหน่วยงานระดับจังหวัดหรือระดับประเทศ ซึ่งจากการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยเก็บข้อมูลสนามระดับประเทศที่จังหวัดยะลา โดยเทศบาลนครยะลาร่วมกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จัดให้มีการแข่งขันมหกรรมนกกรงหัวจุกอาเซียน ครั้งที่ 34 ระหว่างวันที่ 7-8 มีนาคม 25563 ที่ผ่านมา ณ สนามศูนย์เยาวชน เทศบาลนครยะลา ซึ่งการจัดงานดังกล่าว เคยมีการบันทึกลงในสถิติโลกของ กินเนสส์บุ๊ก ออฟ เรคคอร์ด ในปี 2554 โดยในการจัดงานแข่งขันมหกรรมนกกรงหัวจุกอาเซียนครั้งนั้น มีนกกรงหัวจุกเข้าร่วมการแข่งขันถึง8000 ตัว การจัดการแข่งขันนกกรงหัวจุกของจังหวัดยะลาก็เพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยว อนุรักษ์เผยแพร่วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น ส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงนกกรงหัวจุกและธุรกิจเกี่ยวกับนกกรงหัวจุก เป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจในพื้นที่ ผลจากการสำรวจพบว่ากลุ่มสนามระดับประเทศมีพื้นที่สนามเฉลี่ย 20 ไร่ เป็นพื้นที่สนามในการรองรับกิจกรรมการจัดการแข่งขันทั้งหมด มีราวนกโดยประมาณ 150 ราว รองรับนกกรงหัวจุกเข้าแข่งขันในสนามได้ถึง 9,000 นก/สนาม/การจัดการแข่งขัน สนามระดับประเทศจะมีขนาดใหญ่มีการจัดการแข่งขัน 1 ครั้ง/ปี เป็นส่วนใหญ่และประเภทการแข่งขันที่นิยมจัดการแข่งขัน คือ การแข่งขันประเภทนับดอก และประเภทเสียงทอง VIP ค่าธรรมเนียมในส่งนกเข้าร่วมการแข่งขันประเภทเสียงทอง VIP จะมีอัตราค่าสมัคร 6,000 บาท/นก/การแข่งขัน และการแข่งขันประเภทนับดอก มีอัตราค่าสมัคร 250 บาท/ครั้ง/การแข่งขัน และรางวัลในการแข่งขันที่สนามระดับประเทศ มอบให้แก่ผู้นำนกกรงหัวจุกเข้าร่วมการแข่งขันจะประกอบด้วย 3 รางวัลหลัก สำหรับประเภทเสียงทอง VIP รางวัลชนะเลิศ จะมีเงินรางวัลตอบแทน 100,000 บาท/รางวัล รางวัลรองชนะเลิศอันดับที่ 1 จะมีเงินรางวัลตอบแทน 50,000 บาท/รางวัล และรางวัลรองชนะเลิศอันดับที่ 2 จะมีเงินรางวัลตอบแทน 30,000 บาท/รางวัล สำหรับประเภทนับดอก รางวัลชนะเลิศ จะมีเงินรางวัลตอบแทน 20,000 บาท/รางวัล รางวัลรอง

ชนะเลิศอันดับที่ 1 จะมีเงินรางวัลตอบแทน 10,000 บาท/รางวัล และรางวัลรองชนะเลิศอันดับที่ 2 จะมีเงินรางวัลตอบแทน 8,000 บาท/รางวัล ดังรูปที่ 4.3 โดยมีรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 4.18

ภาพที่ 4.3 โปสเตอร์ประชาสัมพันธ์การแข่งขันมหกรรมนกกรงหัวจุกอาเซียน ครั้งที่ 34 เมื่อวันที่ 7-8 มีนาคม 2563 ณ สนามศูนย์เยาวชน เทศบาลนครยะลา

ภาพที่ 4.4 สัมภาษณ์เลขานุการ นายกเทศบาลนครยะลา คุณวิศาล จิรภาพงพันธ์ ผู้รับผิดชอบจัดงานมหกรรมนกกรงหัวจุกอาเซียน ครั้งที่ 34

ตารางที่ 4.18 ข้อมูลสำรวจสถานการณ์การจัดการแข่งขันนกกรงหัวจุกจำแนกตามประเภทสนาม

ประเภทสนาม	ขนาดพื้นที่	รองรับนก	ประเภทการแข่งขัน			
			รายการ	เสียงทอง	นับดอก	อื่น ๆ
สนามทั่วไป	2.75 ไร่	165	- จำนวนรับ	-	117	-
			- ความถี่ (ครั้ง/สัปดาห์)	-	1	-
			- ค่าสมัคร (บาท)	-	175	-
			- รางวัลชนะเลิศ (บาท)	-	2,562.50	-
			- รางวัลรองชนะเลิศอันดับ 1(บาท)	-	1,862.50	-
			- รางวัลรองชนะเลิศอันดับ 2(บาท)	-	1,637.50	-
สนามชมรม/จังหวัด (จังหวัดสุราษฎร์ธานี)	5 ไร่	250	- จำนวนรับ	68	200	80
			- ความถี่ (ครั้ง/เดือน)	1	1	1
			- ค่าสมัคร (บาท)	1,000	300	800
			- รางวัลชนะเลิศ (บาท)	15,000	1,0000	1,0000
			- รางวัลรองชนะเลิศอันดับ 1(บาท)	10,000	8,000	8,000
			- รางวัลรองชนะเลิศอันดับ 2(บาท)	8,000	6,000	6,000
สนามระดับประเทศ	20	9,000	- จำนวนรับ	-	800	69
			- ความถี่ (ครั้ง/ปี)	-	1	1
			- ค่าสมัคร (บาท)	-	250	6,000
			- รางวัลชนะเลิศ (บาท)	-	20,000	100,000

ตารางที่ 4.18 ข้อมูลสำรวจสถานการณ์การจัดการแข่งขันนกกรงหัวจุกจำแนกตามประเภทสนาม (ต่อ)

ประเภทสนาม	ขนาดพื้นที่	รองรับนก	ประเภทการแข่งขัน			
			รายการ	เสียงทอง	นับดอก	อื่น ๆ
			- รางวัลรองชนะเลิศอันดับ 1(บาท)	-	10,000	50,000
			- รางวัลรองชนะเลิศอันดับ 2(บาท)	-	8,000	30,000

ที่มา : จากการลงเก็บข้อมูลในพื้นที่

4.3.2 รายได้จากการดำเนินงานจัดการแข่งขัน รายได้จากการดำเนินงานจัดการแข่งขันของสนามแข่งขันในระดับต่าง ๆ จะมีรายได้หลักเพียงค่าสมัครเข้าร่วมการแข่งขันที่เก็บจากผู้เลี้ยงนกที่นำนกเข้าร่วมแข่งขันในรายการต่าง ๆ ที่จัดขึ้น จากการสำรวจสนามแข่งขันแบบทั่วไป จำนวน 8 สนาม พบว่าสนามขนาดเล็กมีรายได้เฉลี่ยจากการเก็บค่าธรรมเนียมสมัครเฉลี่ย 78,700 บาท/เดือน คิดเป็นรายได้รวมของทั้ง 8 สนามมีมูลค่าสูงถึง 629,600 บาท/เดือน สำหรับรายได้จากค่าธรรมเนียมสมัครเข้าร่วมแข่งขันประเภทต่าง ๆ ของสนามชมรม พบว่ามีรายได้เฉลี่ย 210,000 บาท/เดือน และสำหรับรายได้จากค่าธรรมเนียมสมัครเข้าร่วมการแข่งขันประเภทต่าง ๆ ของสนามระดับประเทศที่จัดให้มีการแข่งขันปีละ 1 ครั้ง นั้นพบว่าสนามระดับจังหวัดมีรายได้เฉลี่ยสูงถึง 776,000 บาท/ปี แสดงรายละเอียดดังตารางที่ 4.19

ตารางที่ 4.19 ข้อมูลสำรวจรายได้จากกิจกรรมการแข่งขันนกกรงหัวจุก

รายการ	มูลค่า
สนามทั่วไป	
รายได้เฉลี่ย (บาท/เดือน/สนาม)	78,700.00
รายได้รวม 8 สนาม (บาท/เดือน)	629,600.00
สนามชมรม (สุราษฎร์ธานี)	
รายได้เฉลี่ย (บาท/เดือน)	210,000.00
รายได้รวม (บาท/เดือน)	210,000.00
สนามระดับประเทศ	
รายได้เฉลี่ย (บาท/ปี)	776,000.00
รายได้รวม (บาท/ปี)	776,000.00

ที่มา : จากการลงเก็บข้อมูลในพื้นที่

ค่าใช้จ่ายของสนามแข่งขันนกกรงหัวจุก ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการจัดการแข่งขันนกกรงหัวจุกของสนามในระดับต่าง ๆ ประกอบด้วยค่าใช้จ่ายหลัก 2 ส่วน คือ 1) ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการจัดการแข่งขัน ได้แก่ ค่าดำเนินการ เงินรางวัล ค่าตอบแทนกรรมการ และค่าจ้างเจ้าหน้าที่ และ 2) ค่าใช้จ่ายในการจัดทำสนาม ได้แก่ ค่าเช่าที่ดิน และค่าราวแขวนนก

ผลการสำรวจ 1) ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการจัดการแข่งขัน พบว่ากลุ่มตัวอย่างประเภทสนามทั่วไปทั้ง 8 สนามแข่งขัน มีค่าใช้จ่ายในการดำเนินการจัดการแข่งขันเฉลี่ยเท่ากับ 56,050 บาท/เดือน/สนาม (14,012.50x4=56,050) โดยในการจัดการแข่งขัน 1 ครั้งในรอบสัปดาห์ แต่ละสนามขนาดเล็กทั่วไปจะมีค่าใช้จ่ายในการดำเนินการจัดการแข่งขันเฉลี่ยเท่ากับ 14,012.50 บาท/สัปดาห์/

สนาม ประกอบด้วย ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการเฉลี่ย 937.50 บาท/สัปดาห์/สนาม เงินรางวัลเฉลี่ยเท่ากับ 11,362.50 บาท/สัปดาห์/สนาม และเงินค่าใช้จ่ายเป็นค่าตอบแทนกรรมการเฉลี่ยเท่ากับ 1,887.50 บาท/สัปดาห์/สนาม

ในส่วนของค่าใช้จ่ายในการดำเนินการจัดการแข่งขันของสนามชมรม (จำนวน 1 สนาม) พบว่ามีค่าใช้จ่ายในการดำการแข่งขันเฉลี่ย 107,000 บาท/เดือน/สนาม ประกอบด้วย ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการเฉลี่ย 8,000 บาท/เดือน/สนาม เงินรางวัลเฉลี่ยเท่ากับ 87,000 บาท/เดือน/สนาม และเงินค่าใช้จ่ายเป็นค่าตอบแทนกรรมการเฉลี่ยเท่ากับ 12,000 บาท/เดือน/สนาม

และค่าใช้จ่ายในการดำเนินการแข่งขันของสนามระดับปะเทศ ที่เป็นสนามขนาดใหญ่มีการจัดการแข่งขันปีละ 1 ครั้ง จะพบว่ามีค่าใช้จ่ายในการดำเนินการจัดการแข่งขันที่สูงไปตามขนาดการจัดการแข่งขัน โดยมีค่าใช้จ่ายในการดำเนินการจัดการแข่งขันเฉลี่ยเท่ากับ 628,500 บาท/ปี/สนาม ซึ่งประกอบด้วยค่าใช้จ่ายในการดำเนินการเฉลี่ยเท่ากับ 100,000 บาท/ปี/สนาม ค่าใช้จ่ายเงินรางวัลเฉลี่ยเท่ากับ 500,000 บาท/ปี/สนาม ค่าตอบแทนกรรมการเฉลี่ยเท่ากับ 18,500 บาท/ปี/สนาม และค่าใช้จ่ายในการจ้างงานเจ้าหน้าที่เฉลี่ยเท่ากับ 10,000 บาท/ปี/สนาม

2) ค่าใช้จ่ายในการจัดทำสนาม ซึ่งค่าใช้จ่ายในการจัดทำสนาม ประกอบด้วย ค่าใช้จ่ายในการเช่าที่ดินเพื่อจัดทำสนามแข่งขัน และค่าใช้จ่ายในการจัดทำราวสำหรับแขวนนกแข่ง ผลการสำรวจพบว่าค่าใช้จ่ายในการลงทุนจัดทำสนามจะมากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับขนาดสนาม

สำหรับสนามทั่วไป ซึ่งเป็นสนามขนาดเล็กมีราวแขวนนกประมาณ 15-20 ราว จะมีค่าใช้จ่ายในการจัดทำสนามเฉลี่ยเท่ากับ 24,537.50 บาท/สนาม ประกอบด้วยค่าเช่าที่ดินเฉลี่ย 2,662.50 บาท/เดือน/สนาม และค่าใช้จ่ายในการสร้างราวแขวนนก เฉลี่ย 21,875 บาท/สนาม

สำหรับสนามชมรม ที่เป็นสนามขนาดกลางขนาดพื้นที่ประมาณ 5 ไร่ และมีราวแขวนนกประมาณ 30 ราว พบว่ามีค่าใช้จ่ายในการเช่าที่ดินเฉลี่ย 10,000 บาท/เดือน/สนาม และมีค่าใช้จ่ายในการสร้างราวแขวนนกเฉลี่ย 45,000 บาท/สนาม

และสำหรับสนามขนาดใหญ่ประเภทสนามระดับประเทศที่มีพื้นที่สนามขนาดใหญ่ประมาณ 20 ไร่ มีราวแขวนนกประมาณ 150 ราว พบว่ามีค่าใช้จ่ายในการสร้างราวแขวนนกเฉลี่ย 150,000 บาท/สนาม และส่วนใหญ่จะไม่มีค่าเช่าในการทำสนาม เนื่องจากเป็นความร่วมมือระหว่างสมาคมผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุก และหน่วยงานระดับจังหวัด รวมถึงหน่วยงานระดับประเทศ จัดการแข่งขันนกกรงหัวจุกขึ้นเพื่อกระตุ้นการท่องเที่ยวและกิจกรรมทางเศรษฐกิจในพื้นที่ จึงมักจะได้รับการสนับสนุนให้ใช้พื้นที่จัดงานจากจังหวัดผู้จัดงานมหกรรมการแข่งขันนกกรงหัวจุกเป็นส่วนใหญ่ (รายละเอียดดังตารางที่ 4.20)

ตารางที่ 4.20 ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการจัดการแข่งขันนกกรงหัวจุก แยกตามประเภทสนาม

รายการ	สนามทั่วไป		สนามชมรม		สนามระดับประเทศ	
	มูลค่ารวม	มูลค่าเฉลี่ย	มูลค่ารวม	มูลค่าเฉลี่ย	มูลค่ารวม	มูลค่าเฉลี่ย
ค่าใช้จ่ายในการจัดการแข่งขัน (บาท/ครั้ง)						
ค่าใช้จ่ายรวม	112,100	14,012.50	107,000	107,000	628,500	628,500
ค่าดำเนินการ	7,500	937.50	8,000	8,000	100,000	100,000
เงินรางวัล	90,900	11,362.50	87,000	87,000	500,000	500,000
ค่าตอบแทนกรรมการ	15,100	1,887.50	12,000	12,000	18,500	18,500
ค่าจ้างเจ้าหน้าที่	-	-	-	-	10,000	10,000
ค่าใช้จ่ายในการทำสนามแข่งขัน (บาท/สนาม)						
ค่าใช้จ่ายรวม	196,300	24,537.50	55,000	55,000	150,000	150,000
ค่าเช่าที่ดิน	21,300	2,662.50	10,000	10,000	-	-
ค่าราวแขวนนก	175,000	21,875.00	45,000	45,000	150,000	150,000

ที่มา : จากการลงเก็บข้อมูลในพื้นที่

4.4 ร้านขายอาหารและอุปกรณ์เลี้ยงนกกรงหัวจุกและมูลค่าทางเศรษฐกิจ

ผลการศึกษาในส่วนนี้ จะนำเสนอให้เห็นถึงข้อมูลลักษณะทั่วไปของผู้ประกอบการร้านขายอาหารและอุปกรณ์สำหรับเลี้ยงนกกรงหัวจุก และข้อมูลต้นทุนและรายได้จากการขายอาหารและอุปกรณ์การเลี้ยงนก ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

4.4.1 ข้อมูลผู้ประกอบการร้านขายอาหารและอุปกรณ์เลี้ยงนกกรงหัวจุก

ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปทางเศรษฐกิจสังคมของกลุ่มผู้ประกอบการร้านขายอาหารและอุปกรณ์เลี้ยงนกกรงหัวจุก จากการสำรวจกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ศึกษาทั้ง 5 จังหวัด จำนวน 10 ร้านค้า พบว่าเจ้าของกิจการส่วนใหญ่มีอายุเฉลี่ยที่ 43 ปี ประกอบด้วยเจ้าของกิจการที่เป็นเพศชาย จำนวน 5 ราย คิดเป็นร้อยละ 50 และเพศหญิง จำนวน 5 ราย คิดเป็นร้อยละ 50 ตามลำดับ โดยส่วนใหญ่ผู้ประกอบการร้านขายอาหารและอุปกรณ์เลี้ยงนกกรงหัวจุกกลุ่มตัวอย่างมีสถานะสมรส จำนวน 8 ราย คิดเป็นร้อยละ 80 ของตัวอย่างทั้งหมด และมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 5 คน/ครัวเรือน ประกอบด้วยเพศชาย และเพศหญิง เฉลี่ยครัวเรือนละ 2 คน และ 3 คน ตามลำดับ ด้านการศึกษาพบว่าผู้ประกอบการกลุ่มตัวอย่างมีระดับการศึกษาสูงสุดในระดับปริญญาตรี จำนวน 2 ราย คิดเป็น

ร้อยละ 20 ระดับอนุปริญญา (ปวส.) จำนวน 4 ราย คิดเป็นร้อยละ 40 และระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา จำนวน 4 ราย คิดเป็นร้อยละ 40 ตามลำดับ

ด้านรายได้จากการประกอบอาชีพ และรายได้จากการจำหน่ายสินค้าเกี่ยวกับนกกรงหัวจุก จากการสำรวจพบว่ากลุ่มตัวอย่างทำกิจการขายอาหารและอุปกรณ์สำหรับการเลี้ยงนกเป็นอาชีพหลัก โดยมีรายได้รวมจากการประกอบอาชีพเฉลี่ย 30,000 บาท/เดือน (ซึ่งร้านขายอาหารและอุปกรณ์เลี้ยงนกกรงหัวจุก หลายร้านไม่ได้ขายอาหารหรืออุปกรณ์การเลี้ยงนกกรงหัวจุกเพียงอย่างเดียว) และมีรายได้จากการขายสินค้าที่เกี่ยวกับการเลี้ยงนกกรงหัวจุกเฉลี่ยที่ 21,500 บาท/เดือน ดังตารางที่ 4.21

ตารางที่ 4.21 ข้อมูลทั่วไปของผู้ประกอบการขายอาหารและอุปกรณ์สำหรับเลี้ยงนกกรงหัวจุก

รายการ	ค่าเฉลี่ย	S.D.
อายุ (ปี)	43	7.13
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน	5	2.16
ชาย	2	0.94
หญิง	3	1.56
รายได้จากการประกอบอาชีพ	30,000	24,832.77
รายได้จากสินค้าเกี่ยวกับนกกรงหัวจุก	21,500	20,823.33
รายการ	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	5	50
หญิง	5	50
สถานภาพสมรส		
โสด	1	10
สมรส	8	80
แยกกันอยู่	1	10
ศาสนา		
พุทธ	-	-
มุสลิม	10	100
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	3	30

ตารางที่ 4.21 ข้อมูลทั่วไปของผู้ประกอบการขายอาหารและอุปกรณ์สำหรับเลี้ยงนกกรงหัวจุก (ต่อ)

รายการ	ค่าเฉลี่ย	S.D.
มัธยมศึกษา	1	10
อนุปริญญา/ปวส.	4	40
ปริญญาตรี	2	20

ที่มา : จากการลงเก็บข้อมูลในพื้นที่

4.4.2 ต้นทุนและรายได้จากการขายอาหารและอุปกรณ์การเลี้ยงนก

กิจการจำหน่ายอาหารและอุปกรณ์สำหรับการเลี้ยงนกกรงหัวจุกในพื้นที่ที่ศึกษาทั้ง 5 จังหวัด มีให้เห็นกระจายตัวอยู่ทั่วไป ในเขตอำเภอหรือจังหวัด ทั้งที่เป็นร้านที่จำหน่ายเฉพาะอาหารและอุปกรณ์สำหรับเลี้ยงนกกรงหัวจุก และในลักษณะร้านจำหน่ายอาหารสัตว์และอุปกรณ์ทางการเกษตร ร้านค้าจำหน่ายอาหารและอุปกรณ์ จะจัดจำหน่ายสินค้าหลัก ๆ ในการเลี้ยงนกกรงหัวจุกหลายรายการ ได้แก่ กรงนก หนอนนก อาหารสำเร็จรูป ยารักษาโรค ยาบำรุงขน ถาดอาบน้ำนก ถ้วยน้ำนก ผ้าคลุมกรงนก และตะขอกรงนก เป็นต้น จากความนิยมในการเลี้ยงนกกรงหัวจุกในพื้นที่ สามารถสร้างมูลค่าทางธุรกิจให้กับกิจการการขายอาหารและอุปกรณ์สำหรับเลี้ยงนกกรงหัวจุก ได้ในระดับดีทีเดียว

การสำรวจกลุ่มตัวอย่างเจ้าของกิจการธุรกิจขายอาหารและอุปกรณ์สำหรับการเลี้ยงนกกรงหัวจุก ในพื้นที่ที่ศึกษา จำนวน 10 ราย พบว่า สามารถสร้างรายรับรวมให้กับผู้ประกอบการได้สูงถึง 256,804 บาท/เดือน และสามารถสร้างผลกำไรรวมหลังหักต้นทุนได้ถึง 85,994 บาท/เดือน ซึ่งสามารถแสดงรายรับและต้นทุนตามรายการสินค้าได้ดังรายละเอียดในตารางที่ 4.22 โดยรายได้หลักของผู้ประกอบการจะได้จากการขายกรงนก อาหารนกสำเร็จรูป และตะขอกรงนก เป็นหลัก ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

กรงนก กรงสำหรับเลี้ยงนกกรงหัวจุกที่เป็นที่ต้องการของตลาดและเป็นกรงนกที่ขายดี ส่วนใหญ่จะเป็นกรงขนาด 13 ซี่ และกรงขนาด 15 ซี่ แต่อย่างไรก็ตาม กรงสำหรับเลี้ยงนกกรงหัวจุกมีหลายระดับราคาขึ้นอยู่กับวัสดุและความสวยงาม สำหรับการศึกษานี้แบ่งลักษณะการสำรวจออกเป็นกรงราคาถูก (ราคาซื้อหรือต้นทุนที่รับมาขายเท่ากับ 90 บาท/กรง) กรงราคาปานกลาง (ราคาซื้อหรือต้นทุนที่รับมาขายเท่ากับ 350 บาท/กรง) และกรงราคาสูง (ราคาซื้อหรือต้นทุนที่รับมาขายเท่ากับ 900 บาท/กรง)

ผลการสำรวจผู้ประกอบการจำนวน 10 ร้านค้าพบว่า กรงนกราคาถูก สามารถจำหน่ายได้ 227 กรง/เดือน กรงนกราคาปานกลาง จำหน่ายได้ 90 กรง/เดือน และกรงนกราคาสูง จำหน่ายได้ 24

กรง/เดือน ทั้ง 3 ประเภทคิดเป็นรายรับรวม 124,090 บาท/เดือน รายจ่าย (ต้นทุนในการรับกรงนกมาขาย) รวม 73,530 บาท/เดือน และทำกำไรให้แก่ผู้ประกอบการถึง 50,560 บาท/เดือน

อาหารนกสำเร็จรูป อาหารนกสำเร็จรูปที่ใช้เป็นอาหารสำหรับเลี้ยงนกกรงหัวจุก มีทั้งชนิดที่ผลิตเพื่อเลี้ยงนกกรงหัวจุกโดยเฉพาะ และอาหารสำเร็จรูปสำหรับนกทั่วไป ซึ่งผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกโดยส่วนใหญ่นำมาประยุกต์ใช้เลี้ยงนกกรงหัวจุก ตามปริมาณส่วนผสมที่ต้องการ เพื่อให้นกกรงหัวจุกได้รับสารอาหารสำคัญที่เหมาะสมและเพียงพอ ปัจจุบันอาหารสำเร็จรูปสำหรับนกในท้องตลาดมีหลากหลายยี่ห้อ มากถึง 35 ยี่ห้อ แต่จากการสำรวจร้านจำหน่ายอาหารและอุปกรณ์สำหรับเลี้ยงนกกรงหัวจุก พบว่า มีเพียง 7 ยี่ห้อ ที่เป็นที่นิยมของผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุก ได้แก่ ยี่ห้อ ZuPreem FruitBlend, SmartHeart, OTOP, Lucky, Golden Cup, Bird Choize และยี่ห้อ จีดจ๊าด ส่วนใหญ่ต้นทุนของอาหารสำเร็จรูปสำหรับนกกรงหัวจุก จะอยู่ประมาณ 20-26 บาทต่อถุง จากนั้นผู้ประกอบการจะนำมาขายในราคาประมาณ 32-35 บาทต่อถุง ยกเว้นยี่ห้อ จีดจ๊าด ที่มีราคาต้นทุนต่อถุงสูงประมาณถุงละ 100 บาท ผู้ประกอบการร้านขายอาหารนกจะนำมาขายในราคาถุงละ 120 บาท โดยการจำหน่ายอาหารนกสำเร็จรูปสามารถสร้างรายรับให้ผู้ประกอบการกลุ่มตัวอย่างทั้ง 10 ราย โดยมีต้นทุนในการรับอาหารสำเร็จรูปมาจำหน่ายเท่ากับ 61,000 บาทต่อเดือน สร้างรายได้สูงถึง 82,500 บาท/เดือน และส่งผลให้ผู้ประกอบการได้กำไรถึง 21,500 บาท/เดือน

ตะขอกรงนก ตะขอกรงนกหัวจุก แบ่งตามประเภทการใช้งาน เป็น 2 ประเภท คือ ตะขอกรงนกสำหรับการแข่งขัน และตะขอกรงนกสำหรับกรงเลี้ยง สำหรับตะขอกรงเลี้ยงทั่วไปไม่ต้องพิถีพิถันมากนัก แต่ควรเป็นตะขอสแตนเลสที่ไม่หักงอง่าย ป้องกันกรงตกหล่นได้ดี แต่สำหรับตะขอกรงนกสำหรับแข่งขันจำเป็นต้องให้ความสำคัญเพราะส่งผลต่อการทำให้นกตกรอบหรือเข้ารอบได้ จำเป็นต้องมีขนาดใหญ่ หรือบากให้มีร่อง หรือมีอุปกรณ์เพื่อป้องกันแรงลมกรรโชค เพื่อไม่ทำให้นกตกใจ ซึ่งส่งผลให้นกไม่ร้อง จนตกรอบได้ ซึ่งตะขอกรงนกที่มีจำหน่ายในร้านขายอุปกรณ์สำหรับเลี้ยงนกกรงหัวจุกส่วนใหญ่จะเป็นตะขอมาตรฐานทั่วไป มี ต้นทุนในการรับตะขอมาจำหน่ายอยู่ที่ชิ้นละ 300 บาท คิดเป็นต้นทุนเท่ากับ 18,900 บาทต่อเดือน นำมาขายในราคาขายเฉลี่ย 415 บาท/ชิ้น โดยสามารถสร้างรายรับให้ผู้ประกอบการกลุ่มตัวอย่างทั้ง 10 ราย จำนวน 26,145 บาท/เดือน และมีกำไรหลังหักต้นทุนเฉลี่ย 7,245 บาท/เดือน

นอกจากนั้น ผู้ประกอบการร้านขายอาหารและอุปกรณ์สำหรับการเลี้ยงนก ยังมีรายได้จากการจำหน่ายอุปกรณ์ปลีกย่อยอื่น ๆ ได้แก่ ยารักษาโรค ยาบำรุงขน ถาดอาบน้ำนก ถ้วยน้ำนก ผ้าคลุมกรงนก และหนอนนก ที่ยังสร้างรายได้ให้กับผู้ประกอบการประปรายรวม 24,069 บาท/เดือน และมีกำไรหลังหักต้นทุนเฉลี่ย 6,689 บาท/เดือน

ตารางที่ 4.22 รายรับ รายจ่าย จากการขายอาหารและอุปกรณ์หลักในการเลี้ยงนกกรงหัวจุก (บาท/เดือน)

รายการ	ราคาซื้อ	ราคาขาย	จำนวนขาย	รายจ่าย	รายรับ	กำไร
กรงนก				73,530.00	124,090.00	50,560.00
กรงราคาถูก	90	170	227	20,430.00	38,590.00	18,160.00
กรงราคาปานกลาง	350	550	90	31,500.00	49,500.00	18,000.00
กรงราคาสูง	900	1,500	24	21,600.00	36,000.00	14,400.00
หนอนนก	150	200	50	7,500.00	10,000.00	2,500.00
อาหารนกสำเร็จรูป				61,000.00	82,500.00	21,500.00
ZuPreem FruitBlend	22	32	605	13,310.00	19,360.00	6,050.00
SmartHeart	20	31	320	6,400.00	9,920.00	3,520.00
Golden Cup	26	35	40	1,040.00	1,400.00	360.00
Lucky	26	35	70	1,820.00	2,450.00	630.00
Bird Choize	19	30	40	760.00	1200.00	440
OTOP	56	70	165	9,240.00	11,550.00	2,310.00
จีดจ๊าด	100	120	35	3,500.00	4,200.00	700.00
อื่น ๆ				24,930.00	32,420.00	7,490.00
ยารักษาโรค	22	32	105	2,310.00	3,360.00	1,050.00
ยาบำรุงขน	30.5	40	90	2,745.00	3,600.00	855.00
ถาดอาบน้ำนก	15	21	81	1,215.00	1,701.00	486.00
ถ้วยน้ำนก	10	18	106	1,060.00	1,908.00	848.00
ผ้าคลุมกรงนก	51	70	50	2,550.00	3,500.00	950.00
ตะขอกรงนก	300	415	63	18,900.00	26,145.00	7,245.00
รวม				**170,810.00**	**256,804.00**	**85,994.00**

ที่มา : จากการลงเก็บข้อมูลในพื้นที่

จากหัวข้อ 4.4 ที่กล่าวถึงสถานการณ์หรือมูลค่าทางเศรษฐกิจของร้านขายอาหารและอุปกรณ์การเลี้ยงนกกรงหัวจุก ผู้วิจัยศึกษาเพิ่มเติมพบว่า ในการเลี้ยงนกกรงหัวจุก มีอุปกรณ์บางชนิด

เช่น กรงนกหรือตะขอเอกลักษณ์ มีลักษณะของงานศิลปะ หัตถกรรมหรือเป็นงานฝีมือเข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งแตกต่างกันไปตามศิลปะของช่างแต่ละบุคคล ทำให้ผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกบางคน มีความต้องการกรงหรือตะขอมาสะสม ทั้งเพื่อความสวยงามและแสดงฐานะ หรือบารมีให้กับผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุก เมื่อมีผู้เลี้ยงนกมีความต้องการกรงนกและตะขอประเภทนี้ ส่งผลดีต่อช่างทำกรงนกและตะขอที่มีฝีมือสามารถสร้างรายได้หรือสร้างมูลค่าเพิ่มเป็นอย่างมาก ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเพิ่มข้อมูลเกี่ยวกับมูลค่าทางเศรษฐกิจของผู้ทำกรงนกสวยงามและตะขอแบบสวยงาม ที่มีลักษณะเฉพาะของช่างฝีมือนั้น ๆ ไว้ในหัวข้อที่ 4.5 แยกออกมาเป็นอีกหัวข้อหนึ่งเฉพาะ เพื่อให้เห็นมูลค่าทางเศรษฐกิจและรายได้ ต้นทุนของผู้ทำกรงนกและตะขอแบบสวยงามชนิดนี้

4.5 กรงนก ตะขอกรง นกกรงหัวจุกและมูลค่าทางเศรษฐกิจ

ผลการศึกษาในส่วนนี้ จะนำเสนอเกี่ยวกับข้อมูลการผลิต รายได้ และต้นทุนของช่างทำกรงและตะขอกรงนกกรงหัวจุก ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

4.5.1 สถานการณ์การผลิตกรง รายได้ และต้นทุนในการผลิต

กรงนกกรงหัวจุกถือเป็นงานหัตถกรรม มีคุณค่าทางวัฒนธรรมสะท้อนถึงศิลปะวัฒนธรรมท้องถิ่นและมูลค่าทางเศรษฐกิจสูง กรงนกกรงหัวจุกนั้นมีเอกลักษณ์และความงามเฉพาะตัวมีหลายแบบหลากหลายลวดลายแตกต่างกันออกไป ทั้งกรงธรรมดาหรือที่ชาวบ้านอาจจะเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า กรงทรงสปอร์ต หรือกรงฉลุลาย กรงแกะหน้าเดียว กรงแกะสองหน้า กรงแกะฝังมุก เป็นต้น หรืออาจแบ่งตามขนาดกรง ได้แก่ กรงขนาด 9 ซี่ กรงขนาด 11 ซี่ กรงขนาด 13 ซี่ กรงขนาด 15 ซี่ และ กรงขนาด 17 ซี่ เป็นต้น ผู้ผลิตกรงสามารถยึดเป็นอาชีพเลี้ยงตัวเองและครอบครัวได้เป็นอย่างดี จากความหลากหลายในรูปทรง ลวดลาย วัสดุ และขนาดของกรง

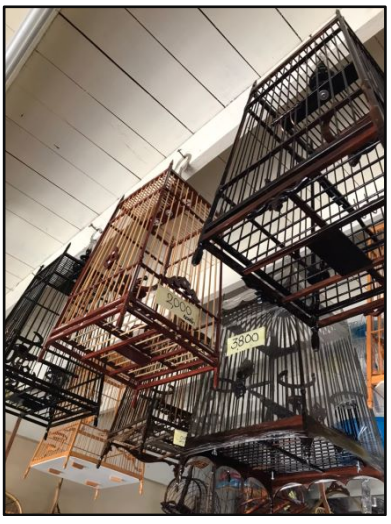
ดังนั้นจากการศึกษา ในช่วงแรกของการลงพื้นที่เพื่อสอบถามเกี่ยวกับเรื่องกรงนก ผู้วิจัยพบว่า กรงนกมีหลายแบบ ทั้งกรงธรรมดา ราคาไม่กี่ร้อยบาท จนไปถึงกรงนกที่มีราคาแพง ราคาหลักหมื่นบาท ผู้วิจัยเล็งเห็นแล้วว่าควรแบ่งหัวข้อกรงนกและตะขอที่มีลักษณะสวยงามออกมาเป็นหัวข้อเฉพาะ ดังในหัวข้อนี้

การแบ่งประเภทของกรงนก สามารถแบ่งออกตามคุณภาพ และขนาดของกรง ที่ผู้ผลิตและผู้ซื้อกรงส่วนใหญ่ใช้การแบ่งราคาซื้อ-ขาย ในตลาดกรง จากการสำรวจกลุ่มตัวอย่างช่างทำกรง/ผู้ผลิตกรงในพื้นที่วิจัยทั้ง 5 จังหวัด จำนวน 6 ราย โดยผู้วิจัยได้แบ่งประเภทของกรงนกกรงหัวจุกออกเป็น 3 ประเภทคือ (1) กรงธรรมดา ซึ่งเป็นทรงที่มีลักษณะทรงสปอร์ต ราคาไม่แพง ประมาณใบละ 300-700 บาท ใช้ไม้ไผ่ธรรมดาในการทำ ดังภาพที่ 4.5 (2) กรงคุณภาพ จะเป็นกรงที่มีราคาสูงขึ้น ใช้ไม้ที่มีราคาแพงขึ้นจากกรงธรรมดา อาจจะมีตะขอที่สวยงามเป็นอุปกรณ์เสริม มีความละเอียดสวยงามมาก

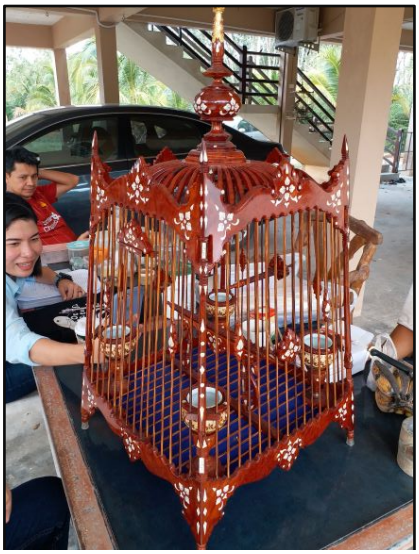
ขึ้น มีการแกะสลักหน้าเดียว และแกะสลักสองหน้า กรงคุณภาพนี้ส่วนใหญ่ราคาจะอยู่ 2,000-4,000 บาท ดังภาพที่ 4.6 ส่วนใหญ่ช่างทำกรงทั้ง 2 ประเภทนี้ จะเป็นคนกลุ่มเดียวกัน ทำกรงลักษณะเดียวกันคือทรงสปอร์ต เพียงแต่ราคาของกรงจะแตกต่างกัน ขึ้นอยู่วัตถุที่ใช้ทำกรงเท่านั้น และประเภทสุดท้าย (3) กรงพรีเมียม ช่างที่ทำกรงพรีเมียม จะเป็นช่างที่มีฝีมือ มีลวดลายที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ ใช้ไม้ที่มีราคาสูง เช่นไม้แดง ไม้สัก ซึ่งการทำกรงพรีเมียม จะเป็นการผลิตตามที่ลูกค้าสั่งเท่านั้น ดังภาพที่ 4.7

ภาพที่ 4.5 ลักษณะของกรงธรรมดา

ภาพที่ 4.6 ลักษณะของกรงคุณภาพ

ภาพที่ 4.7 ลักษณะของกรงพรีเมี่ยม ที่ฝังมุกและฉลุลาย เป็นเอกลักษณ์และรูปแบบเฉพาะของช่าง

จากการศึกษา ผู้วิจัยมีการเก็บข้อมูลผู้ผลิตกรงเป็นช่างทำกรงธรรมดาและกรงคุณภาพ จำนวน 5 ราย กรงพรีเมียม 1 ราย (ในจังหวัดตรัง) สามารถผลิตกรงได้ จำนวน 67 กรง แบ่งเป็นกรงธรรมดา จำนวน 45 กรง กรงคุณภาพ จำนวน 15 กรง และกรงพรีเมียม จำนวน 7 กรง หรือถ้าจำนวนแยกตามขนาดกรง ผู้ผลิตกรงกลุ่มตัวอย่างนิยมผลิตกรงขนาด 13 ซี่ และกรง 15 ซี่ ตามความต้องการของลูกค้าเป็นส่วนใหญ่ โดยสามารถผลิตกรงขนาด 13 ซี่ ได้จำนวน 50 กรง และกรงขนาด 15 ซี่ ได้จำนวน 17 กรง ตามลำดับ

และเมื่อพิจารณาความสามารถในการผลิตโดยเฉลี่ยของผู้ผลิตกรงแต่ละราย จะพบว่าผู้ผลิตกรงส่วนใหญ่จะสามารถผลิตกรงคุณภาพธรรมดา ได้โดยเฉลี่ย 7.5 กรง/เดือน/ราย โดยผู้ผลิตที่สามารถผลิตได้สูงสุด ผลิตได้ถึง 25 กรง/เดือน/ราย เนื่องจากเป็นกรงธรรมดา ที่ไม่มีการแกะลาย ไม่ฝังมุก สามารถทำเสร็จได้ภายใน 1 วัน

ความสามารถผลิตรองลงมา คือกรงคุณภาพ ที่มีกำลังผลิตเฉลี่ย 2.5 กรง/เดือน/ราย ซึ่งเป็นกรงประเภทฝีมือที่ใช้วัสดุคุณภาพ มีการแกะลาย ทั้งกรงแกะหน้าเดียว และกรงแกะสองหน้า

ขณะที่กรงประเภทพรีเมียม ซึ่งผู้วิจัยสามารถสัมภาษณ์ช่างทำกรงพรีเมี่ยมได้เพียง 1 ราย ช่างรายนี้สามารถผลิตกรงได้โดยเฉลี่ยเดือนละ 1 กรง โดยเป็นกรงที่มีการใช้วัสดุคุณภาพ มีการแกะลาย และการฝังมุกที่ประณีต กรงนกกรงหัวจุกประเภทพรีเมี่ยมนี้ ผู้ผลิตกลุ่มตัวอย่าง อาจผลิตได้จำนวนไม่มากนัก เนื่องจากกรงนกจำนวนหนึ่งเป็นงานฝีมือ และเป็นงานประณีตศิลป์ และจะผลิตตามความต้องการของลูกค้าทั้งไม้ที่นำมาทำกรง ลายแกะสลัก การฝังมุก การเปลือกหอย ฯลฯ โดยรับทำกรงตามคำสั่งของลูกค้า ซึ่งการทำกรงพรีเมี่ยมนี้ สามารถสร้างรายได้ให้กับช่างได้เป็นอย่างดี

จากผลการสำรวจกลุ่มผู้ผลิตกรงทั้งหมด 6 ราย พบว่ากรงนกที่ผลิตได้สามารถสร้างมูลค่ารวมถึง 254,000 บาท/เดือน โดยผู้ผลิตกรงแต่ละรายสามารถสร้างรายรับโดยเฉลี่ย 42,333.33 บาท/เดือน/ราย เมื่อหักต้นทุนค่าวัสดุ และค่าจ้างแรงงาน สามารถสร้างรายได้ (กำไร) สุทธิแก่ผู้ผลิตกรงโดยเฉลี่ย 22,382.17 บาท/เดือน

ตารางที่ 4.23 จำนวนการผลิต รายรับและรายได้สุทธิ ของผู้ผลิตกรงนกกรงหัวจุก

รายการ	จำนวนกรงนกกรงหัวจุกที่ผลิต			
	ค่าเฉลี่ย	ค่าสูงสุด	ค่าต่ำสุด	รวม
กรงแยกตามคุณภาพ				
กรงธรรมดา	7.5	25	-	45
กรงคุณภาพ	2.5	10	-	15
กรงพรีเมียม	1.2	2	-	7
กรงแยกตามขนาด				
กรง 13 ซี่	8.3	25	-	50
กรง 15 ซี่	2.8	10	-	17
	ราคเฉลี่ย	มูลค่า	มูลค่าเฉลี่ย	
รายรับของผู้ผลิต (บาท/เดือน)	-	254,000.00	42,333.33	
รายได้ (กำไร) สุทธิ (บาท/เดือน)	-	134,299.00	22,383.17	
มูลค่ากรงแยกตามคุณภาพกรง				
กรงธรรมดา	755.6	34,000.00		
กรงคุณภาพ	3,000	45,000.00		
กรงพรีเมียม	25,000	175,000.00		

ที่มา : จากการลงเก็บข้อมูลในพื้นที่

ด้านต้นทุนในการผลิตกรงนกกรงหัวจุก ในการผลิตกรงนกกรงหัวจุก ช่างผู้ผลิตกรงนกมีต้นทุนหลัก 2 ส่วน ประกอบด้วย ต้นทุนเครื่องมือสำหรับการผลิตกรง และต้นทุนวัสดุในการผลิตกรง ผลการสำรวจพบว่าผู้ผลิตกรงนกกรงหัวจุกต้องมีเครื่องมือจำเป็นสำหรับการผลิตกรงนก ประกอบด้วย เครื่องผ่าไม้ อุปกรณ์เลื่อย กบรีดไม้ เครื่องฉลุ ชุดดอกแกะลาย ชุดสว่านไฟฟ้า เครื่องกลึงไม้ ถังลมพ่นไฟ และจานอัดปั่นซี่กรง โดยชุดเครื่องมือสำหรับการผลิตกรงทั้งหมดมีต้นทุนโดยเฉลี่ย มูลค่า 27,100 บาท เป็นต้นทุนถาวรที่ช่างผู้ผลิตกรงต้องลงทุน แต่ชุดอุปกรณ์เหล่านี้มีอายุการใช้งานหลายปี ขึ้นอยู่กับการดูแลรักษา

นอกจากต้นทุนเครื่องมือสำหรับการผลิตกรงแล้ว ผู้ผลิตกรงนกกรงหัวจุกยังมีต้นหมุนเวียนที่เป็นต้นทุนหลักอีกประเภทในการผลิตกรงนก คือ ต้นทุนวัสดุในการผลิตกรง โดยวัสดุหลักในการผลิตกรงจะประกอบด้วย ไม้ทำโครง ไม้ไผ่ซี้สำเร็จรูป ไม้ไผ่ กระดาษทราย กาวร้อน กาวลาเท็กซ์ ตะปู ใบเลื่อยฉลุ ยูริเทน สีย้อมไม้ และมุกไฟ และรวมถึงต้นทุนค่าแรง โดยจำนวนและคุณภาพวัสดุ ตลอดจนค่าแรงในการผลิตกรงจะมีมูลค่ามากน้อยแตกต่างกันไปตามคุณภาพของกรงแต่ละประเภท ผลจากการสำรวจต้นทุนค่าวัตถุดิบ (รวมค่าแรง) ของผู้ผลิตกรงนกกรงหัวจุกกลุ่มตัวอย่าง พบว่าต้นทุนวัตถุดิบสำหรับกรงทรงสปอร์ต มีมูลค่าต้นทุน 610 บาท/กรง กรงฉลุลาย มีมูลค่าต้นทุน 1,305 บาท/กรง กรงแกะลายด้านเดียว มีมูลค่าต้นทุน 2,725 บาท/กรง กรงแกะลายสองหน้า มีมูลค่าต้นทุน 5,283 บาท/กรง กรงแกะฝังมุก มีมูลค่าต้นทุน 9,853 บาท/กรง และกรงฝังมุก มีมูลค่าต้นทุน 10,088 บาท/กรง ตามลำดับ ซึ่งสามารถแสดงได้ดังตารางที่ 4.24

ตารางที่ 4.24 ต้นทุนเครื่องมือ และวัสดุในการผลิตกรงนกกรงหัวจุก

รายการ	มูลค่า (บาท/หน่วย)
เครื่องมือ (ต้นทุนถาวร)	27,100
เครื่องผ่าไม้	4,000
อุปกรณ์เลื่อย	3,000
กบรีดไม้	500
เครื่องฉลุ	3,100
ชุดดอกแกะลาย	1,000
ชุดสว่านไฟฟ้า	4,000
เครื่องกลึงไม้	6,000
ถังลมพ่นไฟ	2,000
จานอัดปั่นซี่กรง	3,500

วัตถุดิบ	ทรงสปอร์ต		กรงฉลุลาย		กรงแกะลายด้านเดียว	
	ปริมาณ	ราคา	ปริมาณ	ราคา	ปริมาณ	ราคา
ไม้ทำโครง	1 กก	200	1 กก	250	1 กก.	250
ไม้ไผ่ซี่สำเร็จรูป	1 มัด	100	1 มัด	100	1 มัด	100

ตารางที่ 4.24 ต้นทุนเครื่องมือ และวัสดุในการผลิตกรงนกกรงหัวจุก (ต่อ)

วัตถุดิบ	ทรงสปอร์ต		กรงฉลุลาย		กรงแกะลายด้านเดียว	
	ปริมาณ	ราคา	ปริมาณ	ราคา	ปริมาณ	ราคา
กระดาษทราย	-	-	2 แผ่น	20	4 แผ่น	40
กาวร้อน	1 ขวด	25	1 ขวด	40	1 ขวด	40
กาวลาเท็กซ์	-	-	1 ขวด	25	1 ขวด	25
ตะปู	1 กลอง	25	1 กลอง	40	1 กล่อง	40
ใบเลื่อยฉลุ	-	-	1 มัด	30	1 มัด	30
ยูริเทน	1 กระป๋อง	80	1 กระป๋อง	120	1 กระป๋อง	100
สีย้อมไม้	1 กระป๋อง	80	1 กระป๋อง	80	1 กระป๋อง	100
ค่าแรง		100		600		2,000
รวม (ต้นทุนหมุนเวียน)		610		1,305		2,725

วัตถุดิบ	กรงแกะสองหน้า		กรงแกะฝังมุก		กรงฝังมุก	
	ปริมาณ	ราคา	ปริมาณ	ราคา	ปริมาณ	ราคา
ไม้ทำโครง	1 กก.	500	1 กก.	800	1 กก	900
ไม้ไผ่	3 กก.	450	3 กก.	300	3 กก.	450
กระดาษทราย	4 แผ่น	48	4 แผ่น	48	4 แผ่น	48
กาวร้อน	1 ขวด	35	1 ขวด	35	1 ขวด	35
ตะปู	1 กลอง	25	1 กลอง	40	1 กล่อง	25
ใบเลื่อยฉลุ	1 มัด	25	1 มัด	30	1 มัด	30
ยูริเทน	1 กระป๋อง	100	1 กระป๋อง	100	1 กระป๋อง	100
สีย้อมไม้	1 กระป๋อง	100	-	-	-	-
มุกไฟ	-	-	1 กก.	2,500	1 กก.	2,500
ค่าแรง		4,500		6,000		6,000
รวม (ต้นทุนหมุนเวียน)		5,283		9,853		10,088

ที่มา : จากการลงเก็บข้อมูลในพื้นที่

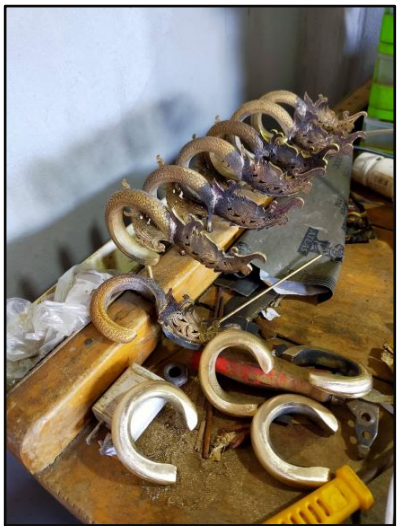
4.5.2 สถานการณ์การผลิตตะขอกรงนก รายได้ และต้นทุนในการผลิต

ตะขอกรงนก นับว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญของกรงนกกรงหัวจุก สำหรับผู้เลี้ยงนกที่นิยมชมชอบสะสมกรงนกงานฝีมือของช่างทำกรงนกที่มีชื่อเสียง หรือแม้แต่กรงนกคุณภาพของช่างรุ่นใหม่ที่มีเอกลักษณ์ ผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกมักนิยมซื้อหาตะขอกรงนกทำมือ ที่มีการขึ้นรูปลวดลายเฉพาะตัว แกะลาย ฝังพลอย และฝังมุก มีเอกลักษณ์ตามแต่สกุลช่าง มากกว่าการซื้อหาตะขอกรงนกโรงงาน ทำให้ผู้ผลิตตะขอกรงนกเป็นอาชีพสามารถเลี้ยงตัวเองและครอบครัวได้เป็นอย่างดี จากความหลากหลายในรูปทรง ลวดลาย วัสดุ และขนาดของตะขอกรงนก ทำให้การศึกษานี้แบ่งประเภทตะขอกรงนกออกตามรูปแบบและลวดลาย ได้แก่ ตัวพอง-สัตว์ในวรรณคดี ท้องปลิง-ลายมังกร และท้องนาค-ลายมังกร ดังภาพที่ 4.8

ภาพที่ 4.8 ตะของานฝีมือของช่างฝีมือลวดลายต่าง ๆ

การสำรวจกลุ่มตัวอย่างช่างทำตะขอกรงนกในพื้นที่จังหวัดสงขลา นครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี ตรัง และจังหวัดยะลา จำนวน 4 ราย พบว่าผู้ผลิตตะขอกรงนกทั้ง 4 ราย สามารถผลิตตะขอกรงนกได้ จำนวน 70 ชิ้น/เดือน แบ่งเป็น ตะขอรูปตัวพอง สัตว์ในวรรณคดี จำนวน 25 ชิ้น ตะขอรูปท้องปลิง ลายมังกร จำนวน 40 ชิ้น และตะขอรูปท้องนาค ลายมังกร จำนวน 5 ชิ้น ตามลำดับ โดยผู้ผลิตตะขอกรงนกแต่ละรายสามารถผลิตตะขอกรงนกรูปท้องปลิง ลายมังกร ได้โดยเฉลี่ย 10 ชิ้น/เดือน/ราย รองลงมาผลิตตะขอกรงนกรูปตัวพอง สัตว์ในวรรณคดี ได้โดยเฉลี่ย 6.25 ชิ้น/เดือน/ราย และผลิตตะขอกรงนกรูปท้องนาค ลายมังกร ได้เพียงเฉลี่ย 1.25 ชิ้น/เดือน/ราย ตามลำดับ

ตะขอกรงนกที่ผลิตได้จากผู้ผลิตกลุ่มตัวอย่าง เป็นงานฝีมือ และเป็นงานประณีตศิลป์ทำมือที่สร้างมูลค่าที่แก่ช่างผู้ผลิตตะขอกรงได้เป็นอย่างดี จากผลการสำรวจกลุ่มผู้ผลิตตะขอกรงทั้ง 4 ราย พบว่าตะขอกรงนกที่ผลิตได้สามารถสร้างมูลค่ารวมได้ถึง 267,500 บาท/เดือน โดยผู้ผลิตตะขอกรงแต่ละรายสามารถสร้างรายรับโดยเฉลี่ย 66,875 บาท/เดือน/ราย เมื่อหักต้นทุนค่าวัสดุ และค่าจ้างแรงงาน สามารถสร้างรายได้สุทธิแก่ผู้ผลิตตะขอกรงโดยเฉลี่ย 36,612.50 บาท/เดือน

ตารางที่ 4.25 จำนวนการผลิต รายรับและรายได้สุทธิ ของผู้ผลิตตะขอกรงนกกรงหัวจุก

รายการ	จำนวนตะขอกรงนก (ชิ้น/เดือน)			
	ค่าเฉลี่ย	ค่าสูงสุด	ค่าต่ำสุด	รวม
ตะขอแยกตามรูปแบบ				
ตัวพอง สัตว์ในวรรณคดี	6.25	10	5	25

ตารางที่ 4.25 จำนวนการผลิต รายรับและรายได้สุทธิ ของผู้ผลิตตะขอกรงนกกรงหัวจุก (ต่อ)

รายการ	จำนวนตะขอกรงนก (ชิ้น/เดือน)			
	ค่าเฉลี่ย	ค่าสูงสุด	ค่าต่ำสุด	รวม
ท้องปลิง ลายมังกร	10	15	5	40
ท้องนาค ลายมังกร	1.25	5	-	5
	ราคเฉลี่ย	มูลค่า (บาท)	มูลค่าเฉลี่ย (บาท)	
รายได้ของผู้ผลิต (บาท/เดือน)	-	267,500.00	66,875.00	
รายได้ (กำไร) สุทธิ (บาท/เดือน)		146,450.00	36,612.50	
ตะขอแยกตามรูปแบบ				
ตัวพอง สัตว์ในวรรณคดี	5,800.00	145,000.00		
ท้องปลิง ลายมังกร	2,687.50	107,500.00		
ท้องนาค ลายมังกร	3,000.00	15,000.00		

ที่มา : จากการลงเก็บข้อมูลในพื้นที่

สำหรับต้นทุนในการผลิตตะขอกรงนกกรงหัวจุก มีต้นทุนหลัก 2 ส่วนเช่นกันคือ ต้นทุนเครื่องมือสำหรับการผลิตตะขอกรง และต้นทุนวัสดุในการผลิตตะขอกรง ผลการสำรวจพบว่าผู้ผลิตตะขอกรงนกกรงหัวจุกต้องมีเครื่องมือจำเป็นสำหรับการผลิตตะขอกรงนก ประกอบด้วย ถังพ่นไฟ อุปกรณ์ดัดเหล็ก เต้ารองตีเหล็ก แผ่นรองความร้อน ชุดดอกแกะลาย และอุปกรณ์เลื่อย โดยชุดเครื่องมือสำหรับการผลิตตะขอกรงนก ทั้งหมดมีต้นทุนโดยเฉลี่ย มูลค่า 29,625 บาท เป็นต้นทุนถาวรที่ช่างผู้ผลิตตะขอกรงนกต้องลงทุน

และต้นทุนวัสดุในการผลิตตะขอกรงนก โดยวัสดุหลักในการผลิตตะขอกรงนกจะประกอบด้วย แผ่นทองเหลืองหนา แผ่นทองเหลืองบาง แกนทองเหลืองใหญ่ ใบเลื่อย พลอย ผงมุก และรวมถึงต้นทุนค่าแรง โดยจำนวนและคุณภาพวัสดุ ตลอดจนค่าแรงในการผลิตกรงจะมีมูลค่ามากน้อยแตกต่างกันไปตามคุณภาพของตะขอกรงนกแต่ละประเภท ผลจากการสำรวจต้นทุนค่าวัตถุดิบ (รวมค่าแรง) ของผู้ผลิตตะขอกรงนกกรงหัวจุกกลุ่มตัวอย่าง พบว่าต้นทุนวัตถุดิบสำหรับตะขอกรงนกรูปท้องปลิง ลายมังกร มีมูลค่าต้นทุน 1,690 บาท/ชิ้น ตะขอกรงนกรูปท้องนาค ลายมังกร มีมูลค่าต้นทุน 1,740 บาท/ชิ้น และตะขอกรงนกรูปตัวพอง สัตว์ในวรรณคดี มีมูลค่าต้นทุน 1,790 บาท/ชิ้น ตามลำดับ ดังตารางที่ 4.26

ตารางที่ 4.26 ต้นทุนเครื่องมือ และวัสดุในการผลิตตะขอกรงนกกรงหัวจุก

รายการ	มูลค่า (บาท)
เครื่องมือ	
ถังพ่นไฟ	5,000
อุปกรณ์ดัดเหล็ก	5,000
เต้ารองตีเหล็ก	11,000
แผ่นรองความร้อน	3,250
ชุดดอกแกะลาย	2,125
อุปกรณ์เลื่อย	3,250
ต้นทุน (มูลค่า) รวม	*29,625*

วัตถุดิบ	ตัวพอง 1 ชิ้น		ท้องปลิง 1 ชิ้น		ท้องนาค 1 ชิ้น	
	ปริมาณ	ราคา	ปริมาณ	ราคา	ปริมาณ	ราคา
แผ่นทองเหลืองหนา	100 g	300	-	-	100 g	300
แผ่นทองเหลืองบาง	50 g	200	100 g	400	-	-
แกนทองเหลืองใหญ่	100 g	150	100 g	150	200 g	300
ใบเลื่อย	1 มัด	50	1 มัด	50	1 มัด	50
พลอย	100 g	40	100 g	40	100 g	40
ผงมุก	50 g	150	50 g	150	50 g	150
ราคาแรง/ชิ้นงาน		900		900		900
(ต้นทุนหมุนเวียน) รวม		1,790		1,690		1,740

ที่มา : จากการลงเก็บข้อมูลในพื้นที่

บทที่ 5

ผลการวิจัยการเชื่อมโยงปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มคนในการเลี้ยงนกกรงหัวจุก

การศึกษาแนวทางการพัฒนาการเลี้ยงนกกรงหัวจุกเชิงเศรษฐกิจและการส่งเสริมความสัมพันธ์ในด้านสังคมวัฒนธรรมของประชาชนในภาคใต้ ในบทนี้จะกล่าวถึง การเชื่อมโยงปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มคนผ่านกิจกรรมการเลี้ยงนกกรงหัวจุกในภาคใต้ของไทย โดยศึกษาจากพื้นที่ที่ใช้ศึกษาสำหรับงานวิจัยนี้ คือ พื้นที่จังหวัดในภาคใต้ของประเทศไทยที่มีการเลี้ยงนกกรงหัวจุกแพร่หลายได้แก่ 1) สุราษฎร์ธานี 2) นครศรีธรรมราช 3) ตรัง 4) สงขลา และ 5) ยะลา ซึ่งมีปรากฏการณ์การเลี้ยงนกกรงหัวจุกในพื้นที่ที่น่าสนใจในแง่ของ เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ผ่านกิจกรรมการเลี้ยงนกกรงหัวจุก โดยแบ่งประเด็นออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ 1) ด้านวิถีชีวิต 2) ด้านศิลปวัฒนธรรม และ 3) ด้านสังคม/เครือข่าย โดยมีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับทางด้านเศรษฐกิจครอบคลุมทั้ง 3 ประเด็น

การเชื่อมโยงปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรม ผ่านกิจกรรมการเลี้ยงนกกรงหัวจุกในภาคใต้ของไทย

จากการศึกษาในประเด็นข้างต้น พบว่า กิจกรรมการเลี้ยงนกกรงหัวจุกของคนภาคใต้ มีความน่าสนใจเป็นอย่างมาก ซึ่งนอกจากจะช่วยก่อให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์ในทางที่ดี นกกรงหัวจุกยังมีอิทธิพลต่อชีวิตของมนุษย์ตั้งแต่มนุษย์ลืมตาตื่นแต่เช้าจนกระทั่งก่อนเวลาเข้านอน อีกทั้งยังเป็นสัตว์ที่ช่วยทำให้มนุษย์สามารถที่จะสร้างเครือข่ายต่อกันในรูปแบบต่าง ๆ โดยคณะผู้วิจัยจะขอนำเสนอรายละเอียดดังต่อไปนี้

5.1 ด้านวิถีชีวิต

สำหรับประเด็นนี้ คณะผู้วิจัยได้ทำการแบ่งเป็นประเด็นย่อยออกเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ ก) จุดเริ่มต้นของการเลี้ยงนก ข) วิถีของคนรักนกฯ และกิจกรรมประจำวัน และ ค) ความสัมพันธ์กับคนในครอบครัว ซึ่งแต่ละประเด็นมีรายละเอียด ดังนี้

5.1.1 จุดเริ่มต้นของการเลี้ยงนก

จากการวิจัย พบว่า จุดเริ่มต้นที่ทำให้คนภาคใต้นำนกกรงหัวจุกมาเลี้ยง มี 4 สาเหตุ ประกอบด้วย 1) ความชอบส่วนบุคคล 2) ความต้องการที่จะเข้าสังคม 3) เพื่อความสนุกสนาน และ 4) เลี้ยงเพื่อเป็นอาชีพเสริมในการหารายได้ ดังข้อมูลต่อไปนี้

1) ความชอบส่วนบุคคล สำหรับในสาเหตุแรก พบว่า โดยส่วนใหญ่จุดเริ่มต้นของการเลี้ยงนกกรงหัวจุกเกิดจากความสนใจและความชอบส่วนตน ดังการให้คำสัมภาษณ์ของผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกว่า

“...ผมก็เลี้ยงมานานแล้ว ที่เอามาเลี้ยงก็เพราะว่าชอบนี่แหละ เห็นมาตั้งแต่เด็กแล้ว เพราะสมัยก่อนผมรู้สึกว่ามันเท่ห์เวลาที่ผู้ชายอย่างเราหิ้วนกกรงหัวจุกเดินไปไหนสักแห่ง หรือว่าขี่มอไซด์แล้วหิ้วนกไปด้วยอย่างนี้ ผมก็ชอบ พอมีโอกาส ผมก็ซื้อมาเลี้ยง...” (แบมาน ยะลา, สัมภาษณ์เมื่อ 15 มกราคม 2563)

และในทำนองเดียวกัน ก็มีผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์ไปในทิศทางเดียวกันว่า

“...ชอบ ชอบมาก เห็นคนเลี้ยงกัน มันดีหลายอย่าง เพราะทำให้เรามีสมาธิด้วย มันก็เป็นความชอบส่วนตัวอะนะ เพราะถ้าไม่ชอบเราจะเลี้ยงมันไม่ได้เลย นกเนี้ยะ.....” (น้าเขี้ยว ตรัง, สัมภาษณ์เมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2563)

อีกทั้งยังมีผู้ให้ข้อมูล ว่า

“....ใช่ มันจากตัวเราเองที่ชอบที่จะเลี้ยงนก อาจเป็นเพราะว่าพ่อเราเลี้ยงมั้ง แล้วเราชินที่อยู่กับมัน เราเลยชอบแล้วก็เลี้ยงมันเอาไว้...” (บังหมัด สงขลา, สัมภาษณ์เมื่อ 15 มกราคม 2563)

ภาพที่ 5.1 การเลี้ยงนกกรงหัวจุก

จากการให้คำสัมภาษณ์ในเบื้องต้น สะท้อนได้ว่า จุดเริ่มต้นของการเลี้ยงนกของการเลี้ยงนกที่มาจากความชอบส่วนบุคคลเช่นกัน แต่อย่างไรก็ตาม ก็ยังมีแรงจูงใจในการเลี้ยงที่แตกต่างกัน อันได้แก่ การคลุกคลีกับการเลี้ยงนกกรงหัวจุกมาตั้งแต่วัยเด็ก และ ความรู้สึกนึกคิดที่เกิดขึ้นภายหลังจากการประสบพบเจอบุคคลตัวอย่างและอยากที่จะทำตาม เป็นต้น

2) ความต้องการที่จะเข้าสังคม พบว่า หนึ่งในจุดเริ่มต้นที่ทำให้คนต้องนำนกกรงหัวจุกมาเลี้ยงคือความต้องการเข้าสังคม เนื่องจากผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกมีความเห็นว่านกกรงหัวจุกอาจเป็นเครื่องมือที่ทำให้ตนเองสามารถที่จะอยู่ในสังคมได้ ดังเช่นการให้ข้อมูลสัมภาษณ์ของกลุ่มผู้เลี้ยง ว่า

> *“...คือตัวผมนี่ไม่ใช่คนนคร แต่ว่ามาเรียนนคร แล้วคืออาจารย์ต้องการให้เราเข้าสังคม แต่ตอนเรียนมันง่ายเพราะไปลงชุมชนไม่กี่ครั้งก็กลับมามหาลัย แต่พอเรียนจบแล้วต้องการที่จะตั้งตัวที่นี่เลยก็ไม่รู้จะทำยังไงให้เรามีเพื่อนใช่ไหม เราก็เห็นว่ามีคนขับรถถือนกกรงหัวจุกผ่านร้านข้าวที่เรานั่ง ผมก็เลยจนใจที่จะเลี้ยงมัน ก็เลยไปที่สนามนกก่อน หลังจากนั้นก็เริ่มไปหามาเลี้ยง พอรู้สึกว่าเราโอเคแล้วว่านกเราพอจะเป็นงาน ผมก็เลยเอานกไปแข่ง พอเอาไปแข่งก็ทำให้ผมมีเพื่อนเยอะขึ้น เพราะผมเจอคนเยอะขึ้น ผมรู้สึกเหงาและมีเพื่อน ผมคุยกับคนหลายคนที่เป็นเรื่องเดียวกันเข้าใจ ผมรู้สึกดี...”* (พี่ไนซ์ นครศรีธรรมราช, สัมภาษณ์เมื่อ 23 กุมภาพันธ์ 2563)

ในลักษณะเดียวกันก็มีผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์ที่คล้ายคลึงกัน ว่า

> *“....ผมเลี้ยงของผมมา 10 ปี ตอนอยู่อยุธยา แล้วพอผมมีเมียผมก็ย้ายมาอยู่ยะลา ตอนนั้นผมก็ไปทำงานในเมืองก็เห็นสนามนก แต่ไม่รู้ว่ามีแข่งวันไหน แต่รู้แน่แล้วว่ามีคนเลี้ยงนกกรงหัวจุก แล้วนกนี่ถ้ามันไม่ได้ออกสนามเลย มันจะไม่เก่ง ผมเลยแวะถามคนใกล้ ๆ สนามนี่แหละว่าเขาแข่งกันวันไหน ก็รู้ข้อมูล พอถึงวันเปิดสนามผมก็หิ้วนกผมมาเลย วันนั้นไม่รู้จักใคร ก็มาลงทะเบียน แล้วเอานกไปแขวนที่ราว พอช่วงรอนี่แหละเราทักเขา เขาทักเรา สนิทกันตอนไหนไม่รู้ รู้ ๆ อีกทีก็คือตบหัวกันได้แล้วว่าแบบนั้นนะ...”* (แบมาน ยะลา, สัมภาษณ์เมื่อ 15 มกราคม 2563)

และมีผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์เพิ่มเติม ว่า

“...พอเลี้ยงไป ๆ มันก็ต้องออกสนามใช่ไหมก็พามา เราก็ได้เพื่อน เอาจริงเพื่อนผมก็มีตั้งแต่ 17-18 ถึงรุ่นผมนี่ ...” (ลุงชาติ ตรัง, สัมภาษณ์เมื่อ 8กุมภาพันธ์ 2563)

จากคำสัมภาษณ์ข้างต้น ก็ได้มีเจ้าของสนามแข่งนกยืนยันข้อมูล ว่า

“...ก็นั่นแหละ สนามแต่ละสนามนะคนที่เขามาเล่นเขาไม่รู้จักกันมาก่อน ต่างคนคือเขามีพวกอยู่แล้ว พอเอานกมาเล่นกันก็ทำให้รู้จักคนเพิ่มมากขึ้น จนตอนนี้สนิทกันเกือบทุกคนในสนามนี้แล้ว...” (น้าเสริม นครศรีธรรมราช, สัมภาษณ์เมื่อ 23 กุมภาพันธ์ 2563)

นอกจากนี้ ทางผู้เพาะเลี้ยงนก ยังได้อธิบายสาเหตุที่นกกรงหัวจุกสามารถทำให้คนที่เลี้ยงนกเข้าสังคมได้ ว่า

“....ธรรมชาติของนกกรงหัวจุกนะครับ มันจะอยู่ตัวเดียวไม่ได้ มันเป็นสัตว์ที่ต้องอยู่เป็นกลุ่มเป็นฝูง จะสังเกตได้ว่าบ้านที่เลี้ยงนกประเภทนี้ เขาจะไม่เลี้ยงแค่ตัวเดียว แต่จะเลี้ยงเยอะ อย่างน้อยก็ 3 ตัว เพราะว่านกประเภทนี้มันจะไม่ร้องออกมาถ้ามันอยู่ตัวเดียว แล้วมันจะไม่เก่ง ร้องไม่เก่ง และเป็นได้ว่า มันจะเป็นใบ้ได้ และมันจะเก่งมันจะสู้ ถ้ามันได้เจอนกตัวอื่น ๆ แล้วจะร่าเริงด้วย ทำให้คนที่เลี้ยงจะต้องพามันออกมาเจอนกตัวอื่น ๆ พอนกเจอกันคนก็เจอกัน นี่ไงที่เขาว่า นกพาคนเข้าสังคม ...” (พี่ชาญเพาะนก สงขลา, สัมภาษณ์เมื่อ 22 กุมภาพันธ์ 2563)

ภาพที่ 5.2 สนามแข่งนก

จากข้อมูลสัมภาษณ์ในประเด็นข้างต้น สรุปได้ว่า การเลี้ยงนกกรงหัวจุกเพื่อเป็นเครื่องมือในการเข้าสังคมใหม่ที่ผู้เลี้ยงต้องการเข้าไปนั้น สามารถที่จะทำได้และได้ผลเป็นอย่างดี เนื่องจากธรรมชาติของนกประเภทดังกล่าว มักจะอยู่รวมกันมากกว่าที่จะอยู่แบบแยกเดี่ยว เพราะหากมีนกตัวหนึ่งส่งเสียงร้อง อีกตัวหนึ่งก็จะส่งเสียงกลับในทันที ซึ่งการตอบโต้ของนกจะช่วยให้นกมีการส่งเสียงร้องที่ดังและไพเราะมากขึ้น

3) เลี้ยงเพื่อความสนุกสนาน พบว่า โดยส่วนใหญ่การเลี้ยงนกกรงหัวจุกเพื่อใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และสร้างความสนุกสนานให้แก่ตนเองนั้น จะพบในกลุ่มผู้เลี้ยงประเภทข้าราชการ ข้าราชการวัยเกษียณ กลุ่มผู้ประกอบการร้านค้าทั่วไป และผู้ประกอบการร้านอาหารในตลาดโต้รุ่ง เนื่องจากกลุ่มคนดังกล่าวจะมีช่วงเวลาว่างจำนวนมาก ทำให้สนใจที่จะนำนกกรงหัวจุกมาเลี้ยง ตามคำสัมภาษณ์ ว่า

> *“...ก็ผมเกษียณมา 5 ปีได้ ตอนเกษียณแรก ๆ ผมก็รู้สึกว่าผมเหงา ผมไม่รู้จะทำอะไร แล้วพออยู่บ้านเฉย ๆ ผมไม่โอเคเลย แล้วผมก็ไปหาอะไรมาเลี้ยง แต่ผมไม่ชอบแมว หมา อะไรพวกนี้ รู้สึกว่ามันไม่ครึกครื้น ก็เลยลองติดต่อคนขายนก ไปตลาดขายนก ตอนแรกซื้อมาเลี้ยงตัวเดียวก่อน ช่วงทดลองเลี้ยง ผมก็สนุกอยู่นะ เพราะมันจะมีเสียงร้องเบา ๆ ตื่นขึ้นมาก้ต้องใส่ใจมันหาอาหาร ไปตลาดหาผลไม้ให้มัน มันช่วยให้ผมไม่ว่างงาน...”* (ลุงชาติ ตรัง, สัมภาษณ์เมื่อ 23 กุมภาพันธ์ 2563)

ด้านผู้ประกอบการได้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์ว่า

> *“...ผมเป็นพ่อค้าเนื้อหมู ผมว่างนะ ในช่วงหลังเก็บแผง แล้วบางวันผมก็ไม่อยากนอนพัก ผมรู้สึกว่ามันมีอะไรทำ ผมเลยเอานกมาเลี้ยง แล้วก็ออกจากร้านมาแข่งนก ชีวิตผมเลยไม่ว่างเท่าไหร่ เพราะผมมีเวลาที่ผมมีความสุขของผมมากกว่านอน...”* (เฮียเพ้ง สุราษฎร์ธานี, สัมภาษณ์เมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2563)

เช่นเดียวกัน ก็มีผู้ให้ข้อมูลไปในทิศทางเดียวกันว่า

> *“...ก็เอานกมาเลี้ยงคลายเครียด เสียงมันเพราะ ฟังเพลินดี ก็ซื้อมาเลี้ยงทีเดียว 3-4 ตัว ให้น้ำ ให้ผลไม้ คือมันช่วยลดเวลาว่าง เพราะบางทีก็ไม่ได้ทำอะไรในแต่ละวัน ขายของก็ตั้งร้านช่วง 5 โมง แต่นกนี่แข่งแค่ 11 โมง ชั่วโมงเดียวเอง ก็ทำให้ตัวเองมี*

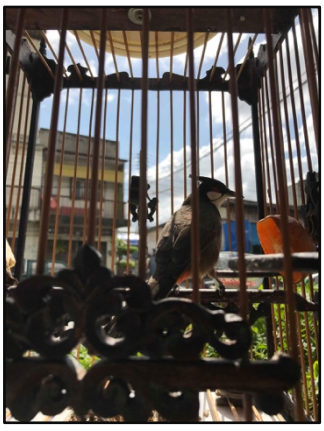
ความสุขชั่วโมงหนึ่งในแต่ละวันถูกไหม...” (แบเซ ยะลา, สัมภาษณ์เมื่อ 15 มกราคม 2563)

สำหรับกลุ่มข้าราชการ จะมีเวลาว่างในช่วงวันหยุดนักขัตฤกษ์ จะมีการนำนกกรงหัวจุกที่ตนเลี้ยงมาลงแข่งในสนาม โดยเฉพาะวันเสาร์และวันอาทิตย์ ผู้วิจัยจึงได้โอกาสในการสัมภาษณ์ถึงสาเหตุของการเลี้ยงนกกรงหัวจุก จึงได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ว่า

“..นกกรงหัวจุก เป็นนกที่คนใต้ก็เลี้ยงมานานแล้วนะครับ เหมือนเป็นงานอดิเรกในยามว่าง ผมก็เลี้ยงและเอามาเล่นตอนผมว่างนี่แหละครับ แล้วส่วนใหญ่วันที่ผมว่างเสาร์ อาทิตย์ ก็จะมีสนามใหญ่ แล้วผมก็ไม่มีครอบครัวด้วย ก็ให้เวลาว่างกับนกแทนมันทำให้ผมไม่เหงา....” (สท.จอห์นนี่ นครศรีธรรมราช, สัมภาษณ์เมื่อ 23 กุมภาพันธ์ 2563)

เช่นเดียวกัน ก็มีผู้เลี้ยงที่เป็นพนักงานข้าราชการสะท้อนว่า

“..ผมไม่รู้ว่าผมเลี้ยงนกเพราะอะไร เพราะเลี้ยงนานแล้วมั้ง จำได้ว่าตอนย้ายมาบ้านพักมีคนเลี้ยงหลายตัวมาก ผมก็คุยกับคนที่เลี้ยงแล้วเขาก็พาผมมาที่สนามแข่งบรรยากาศมันคึกคักมาก แต่พอคนนั้นลูกเขาย้ายไปหน่วยอื่น ผมก็ไม่ได้ยินเสียงนกมันเหมือนผมไม่ชิน ผมเลยติดต่อลูกเขาว่า จะขอซื้อนกพ่อแกสักตัว แต่แกใจดี แกให้มา 2 ตัว ทั้งกรงทั้งอะไร ผมก็เลี้ยงต่อ เพราะว่าพอได้ยินแล้วมันสบายหู รู้สึกคึกมาก ยิ่งที่ตอนมันริก ผมชอบมาก แต่พอว่าง ๆ วันหยุดผมก็เริ่มหาสนามแข่งไปเรื่อย ๆ ....” (จ่าเหมียน สงขลา, สัมภาษณ์เมื่อ 23 กุมภาพันธ์ 2563)

ภาพที่ 5.3 การนำนกกรงหัวจุกไปตากแดด และนกกำลังร้อง

จากข้อมูลในเบื้องต้น สะท้อนว่า การสร้างความจรรโลงใจแก่ตนเองในกลุ่มของผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกก็เป็นอีกหนึ่งจุดเริ่มต้นที่ทำให้เกิดการเลี้ยงนกกรงหัวจุก โดยเฉพาะการมีเวลาว่างที่มากเกินไป อาจทำให้รู้สึกเหงาของกลุ่มคนสูงอายุ จนทำให้ต้องหาทางออกโดยการเลี้ยงนกกรงหัวจุก อีกทั้งการเลี้ยงนกกรงหัวจุกยังช่วยเป็นหนทางที่จะผ่อนคลายความเครียดภายหลังจากการทำงานที่ส่งผลให้ผู้เลี้ยงรู้สึกความสุขกับชีวิตประจำวันมากขึ้น

4) เลี้ยงเพื่อเป็นอาชีพเสริมในการหารายได้เสริม ในประเด็นนี้ผู้วิจัย พบว่า การเลี้ยงนกกรงหัวจุกของคนภาคใต้ เกิดขึ้นจากผู้เลี้ยงมีความเห็นว่า นกกรงหัวจุกจะเป็นช่องทางหนึ่งที่จะช่วยให้ตนเองมีรายได้เสริมจากการแข่งขันการประชันเสียงร้องของนกกรงหัวจุก ดังการให้คำสัมภาษณ์ของผู้เลี้ยง ว่า

> *“...มันก็เป็นตัวหาเงินเพิ่มได้นะ อย่างน้อยถ้าวันไหนเมียไม่ให้เงินติดตัว เรามีทุนสัก 200 นี้ เราก็เอาไปลงทะเบียน วันที่นกเราชนะเราก็ได้คืนมาหลายบาท แต่ถ้าไม่ชนะก็คืนทุน ก็เหมือนเอาไปฝากธนาคารล่วงหน้าก่อน แล้วถอนออก อาจจะไม่ครบบ้างก็แล้วแต่...”* (พี่นุ สุราษฎร์ธานี, สัมภาษณ์เมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2563)

และมีผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์เพิ่มเติมว่า

> *“...โอ้ย เขาว่ากันว่า การแข่งนกเหมือนการพนัน แต่เราว่าไม่ เพราะมันเหมือนเราได้ออกจากบ้านมาหาความสุขของเรา แถมมีเงินให้ลูกกินหนมด้วย เพราะเวลานกชนะเนี่ยะ เขาจะให้รางวัลเป็นเงิน...”* (แบแซ ยะลา, สัมภาษณ์เมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2563)

นอกจากจะเลี้ยงเพื่อเป็นรายได้เสริมจากการแข่งขันประชันเสียงในสนามแล้ว นกกรงหัวจุกยังถูกเลี้ยงเพื่อใช้ในการเพาะพันธุ์นกกรงหัวจุก หรือส่งต่อแก่ผู้สนใจที่จะเลี้ยงให้ผู้ริเริ่มเลี้ยงนกกรงหัวจุกและนกกรงหัวจุกแฟนซี ซึ่งนกเหล่านี้มีราคาสูง และช่วยให้ผู้เลี้ยงมีรายได้เสริมในอีกทางหนึ่ง ดังการให้ข้อมูลสัมภาษณ์ ว่า

> *“....ก็เนี้ยะ ผมเลี้ยงต่อจากพ่อ แต่ก่อนพ่อก็เลี้ยงเยอะมากเป็นหลายสิบตัว แล้วมีคนมาขอซื้อ หลังจากที่พ่อแก่ลง ผมก็เลี้ยงต่อ คือนกพวกนี้ นกแดงนะคนเขาจะมาซื้อ*

เพื่อไปแข่งราคาก็จะเริ่มตั้งแต่ 500 ถึง 10,000 บาท หรือเยอะกว่านั้น แล้วแต่ว่านกมันมีรางวัลผ่านมาเยอะแค่ไหน แล้วอีกอย่างคือนกเล็กกับนกโตที่ผ่านสนามราคาก็ต่างกันด้วย แต่การขายไปแต่ละครั้งผมไม่ได้เสียดายนะ ค่อยฝึกตัวใหม่อีก เพราะผมว่ามันเป็นรายได้เสริมนะ เพราะส่วนตัวครอบครัวผมก็ทำสวนไง เงินพวกนี้ไม่ได้เป็นงานหลักเรา…" (แบแอ ยะลา, สัมภาษณ์เมื่อ 15 มกราคม 2563)

ในเหตุผลเดียวกัน ก็มีผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์ว่า

"....เอาจริงผมเลี้ยงนกเพื่อเป็นอาชีพเสริมเลยนะ เพราะผมมีธุรกิจส่วนตัวอยู่แล้ว นกนี่ผมเพิ่งจะมาเลี้ยงเมื่อปี 58 คือผมเห็นว่านกพวกนี้จะเป็นที่ต้องการในตลาดโดยเฉพาะพวกนกเผือก นกสวยงาม เพราะคนจะเอาไปประดับบารมี ตั้งแต่ 5 ปี ถึงวันนี้ มันสร้างรายได้ให้ผมเป็นแสน ๆ ต่อปี แต่ก็ลงทุนเยอะนะ ก็คืนทุนมาบ้างแล้ว…" (พี่ชาญ สงขลา, สัมภาษณ์เมื่อ 22 กุมภาพันธ์ 2563)

นอกจากนี้ การเลี้ยงนกจากเป็นอาชีพเสริมก็มีผลมาจากการเลี้ยงนกเพื่อความสนุกสนาน เนื่องจากมีผู้ต้องตาต้องใจในตัวนกของผู้เลี้ยง จึงมีการต่อรองราคา และขายต่อในครั้งถัดไป ดังการให้สัมภาษณ์ว่า

"....บางทีนะ เราพาไปแข่ง แล้วนกเราชนะ เขาก็จะมาติดต่อขอซื้อ บางทีแขวนอยู่ที่หน้าบ้าน คนเขาเดินมาแล้วรู้สึก เออ นกตัวนี้เสียงดีจังแล้วมาขอซื้อก็มี แต่ก็ขึ้นอยู่กับโชค โอกาสของเราด้วย…" (แบปา ยะลา, สัมภาษณ์เมื่อ 14 มกราคม 2563)

เช่นเดียวกัน ได้มีผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์ด้วยเหตุผลเดียวกันว่า

"....เวลาคนจะมาดูนก มาขอซื้อนกเนี้ยะ เขาจะมาหาตามสนามแข่ง บางทีก็พวกกันเองนี่แหละ แล้วไอ้คนที่มันมีหลายตัว มันจะชอบเอานกมาแขวนด้วย เหมือนกับว่าเอานกมาฝึก ใครเขามาเห็นแล้วเผลอไปถูกใจ เขาก็ซื้อต่อ…" (เจ้าของสนามแข่งนกเขตแปด สงขลา, สัมภาษณ์เมื่อ 22 มกราคม 2563)

แต่อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยยังพบว่า นอกจากการเริ่มต้นเลี้ยงนกกรงหัวจุกเพื่อเป็นอาชีพเสริมแล้ว ยังมีผู้ผันตัวมาเป็นผู้เพาะพันธุ์นกมาเป็นอาชีพหลัก โดยมีรายได้เฉลี่ยปีละ 200,000 - 2,000,000 บาท ดังการให้ข้อมูลสัมภาษณ์ว่า

> *“....เริ่มต้นผมก็เลี้ยงนกแดงนี่แหละครับ ประมาณ 4-5 ตัว ก็ไปแข่งในสนามตามปกติ แต่ไม่ค่อยบ่อย ช่วงนั้นผมก็ทำอาชีพเป็นครูเอกชนที่ยะลานะครับ ช่วงหลังประมาณปี 58-59 นี่แหละครับ ก็มีกระแสนกเผือก คือเป็นนกกรงหัวจุกแต่เป็นสีขาวล้วน ผมก็สนใจก็เลยลงทุนไปซื้อพ่อพันธ์ แม่พันธุ์นก มา 4 คู่ จากสุโขทัย ก็เลี้ยงแล้วก็ขาย แต่ส่วนใหญ่ก็จะขายให้คนมาเลย์ เพราะคนมาเลย์ก็นิยมกันเยอะ ฝั่งประเทศเราก็มีน้อยอยู่ในตอนนี้ ในตอนนั้นผมก็ยังเป็นครูอยู่ แต่พอรายได้ดีกว่าอาชีพหลัก ผมเลยตัดสินใจที่จะลาออกจากครูเอกชน มาเพาะเลี้ยงนกอย่างเต็มตัว ...”* (แบมียา เจ้าของฟาร์มเพาะนกกรงหัวจุกแฟนซี ยะลา, สัมภาษณ์เมื่อ 22 มกราคม 2563)

> *“.....ผมเริ่มจากเห็นพ่อเลี้ยงนกกรงหัวจุก ตั้งแต่ไม่มีกฎหมายออกมาเลย แรกๆไม่ชอบเลยไม่ชอบเลี้ยงสัตว์ แต่พอฟังเสียงมันทุกวันเข้า รู้สึกผูกพันกับมัน เริ่มเลี้ยงเป็นของตัวเองทีนี้อยากเลี้ยงหลายตัวเลยลองขยายพันธุ์ แรกๆเพาะแจกหลานๆ พอมีคนมาขอซื้อไปเลี้ยงเลยลองไปขึ้นทะเบียนนกตั้งเป็นฟาร์มเพื่อจะได้เพาะให้มากขึ้น.....”* (คุณชัยวัตร นครศรีธรรมราช, สัมภาษณ์เมื่อ 26 มีนาคม 2563)

เช่นเดียวกัน ได้มีผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์ด้วยเหตุผลเดียวกันว่า

> *“.....มันเหมือนกับว่าเราโตมากับมัน อยู่กับมันมาตั้งแต่เด็ก จำความได้คือมีมันอยู่แล้วเวลาพ่อพาไปไหนก็พามันไปกัน จนวันนึงมันหลุดจากกรงถึงไม่กลับมาเลย เราก็ใจหายเลยเพราะถูกเลี้ยงมาเหมือนพี่น้องกัน เลยพยายามหาตัวอื่นมาเลี้ยง พยายามดูแลมันให้ดี ทีนี้มีรุ่นน้องแถวบ้านนี่แหละมาขอ ผมเลยลองเพาะดู ว่าจะเอาลูกให้น้องมันไป.....”* (คุณเปรม นครศรีธรรมราช, สัมภาษณ์เมื่อ 26 มีนาคม 2563)

ภาพที่ 5.4 การสัมภาษณ์แบมียา เจ้าของฟาร์มเพาะนกกรงหัวจุกแฟนซี ยะลา

จากข้อมูลเบื้องต้น อธิบายได้ว่า สาเหตุการเลี้ยงนกกรงหัวจุกเป็นอาชีพเสริม มีด้วยกัน 2 รูปแบบ คือ การหารายได้เสริมที่มาจากรางวัลจากการแข่งขันประชันเสียงนกกรงหัวจุกในสนาม และ การเพาะเลี้ยงในเชิงธุรกิจ

สำหรับการหารายได้เสริมที่มาจากรางวัลจากการแข่งขันประชันเสียงนกกรงหัวจุกในสนาม กล่าวคือ เป็นการหารายได้ประจำวันเล็ก ๆ น้อย ๆ ของผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกที่ไม่ว่าจะแพ้หรือชนะ ที่ภายหลังการแข่งขัน เจ้าของสนามแข่งขันก็จะมีการแจกรางวัลเป็นเงินในจำนวนที่แตกต่างกันตามผลการแข่งขัน ซึ่งผู้ชนะก็จะได้เงินรางวัลจำนวนมาก ในขณะที่ผู้แข่งขันในรายอื่น ๆ ก็จะได้เงินในจำนวนที่ลดหลั่นกันไปตามลำดับรางวัล

แต่จากข้อมูลการสังเกตการณ์ตามสนามของคณะผู้วิจัย พบว่า ผู้แข่งขันที่แพ้ตั้งแต่การแข่งขันในรอบแรกส่วนใหญ่จะไม่อยู่ดูการแข่งขันจนจบการแข่งขัน จึงไม่ได้รับเงินรางวัล ดังนั้นสำหรับผู้ที่เข้ารอบสุดท้ายเท่านั้นที่จะได้รับเงินรางวัล ผู้วิจัยจึงมีความเห็นที่เป็นไปได้ว่าการเลี้ยงนกเพื่อเป็นรายได้เสริมนั้น จะอยู่ในกลุ่มของผู้ที่มีความเชี่ยวชาญและชำนาญในการแข่งขัน โดยมุ่งเน้นแข่งเพื่อให้เกิดรายได้เท่านั้น จะไม่อยู่ในกลุ่มของผู้ที่แข่งขันเพื่อความสนุกสนาน

สำหรับการเพาะเลี้ยงในเชิงธุรกิจ กล่าวคือ ผู้เพาะเลี้ยงไม่ได้มีจุดเริ่มต้นเพื่อที่จะทำกิจการในตอนแรก แต่กลับมีรายได้เนื่องจากความสนใจหรือความชอบของผู้ต้องการที่จะซื้อนกของผู้เลี้ยงโดยเฉพาะในสนามแข่งขันหรือตามแหล่งแขวนนกต่าง ๆ จนทำให้เกิดรายได้และกลายเป็นรายได้เสริม ในขณะที่กลุ่มผู้เพาะเลี้ยงนกกรงหัวจุกแฟนซีมีจุดเริ่มต้นของการทำตามกระแสและความต้องการของผู้บริโภค โดยที่ผู้เลี้ยงมีอาชีพหลักอยู่แล้วจนทำให้เกิดรายได้เสริม และอาจมีรายได้ดีจนถึงขั้นสนใจที่จะเพาะพันธุ์ในเชิงธุรกิจ

ในประเด็นจุดเริ่มต้นของการเลี้ยงนกกรงหัวจุกโดยข้อมูลในข้างต้น สรุปได้ว่าจุดเริ่มต้นของการเลี้ยงนกกรงหัวจุกในภาคใต้ มี 4 สาเหตุ ได้แก่ 1) ความชอบส่วนบุคคล เนื่องจาก

บุคคลได้มีแรงจูงใจในการเลี้ยงที่แตกต่างกัน อันได้แก่ การคลุกคลีกับการเลี้ยงนกกรงหัวจุกมาตั้งแต่วัยเด็ก และ ความรู้สึกนึกคิดที่เกิดขึ้นภายหลังจากการประสบพบเจอบุคคลตัวอย่างและอยากที่จะทำตาม 2) ความต้องการเข้าสังคม โดยปกติการเลี้ยงนกกรงหัวจุกจะต้องเลี้ยงพร้อมกันหลายตัว เนื่องจากการอยู่รวมกันของนกเป็นสัญชาตญาณของนกประเภทนี้ และที่สำคัญการแข่งขันนกกรงหัวจุกจะต้องแข่งขันกันหลายตัวจึงเกิดความสนุก และเกิดการรวมตัวของคนที่มีความชอบเหมือนกันจะก่อให้เรื่องเฉพาะในสังคม เช่น สังคมคนเลี้ยงนกที่พูดคุยและมีวิถีการดำชีวิตในรูปแบบเดียวกัน 3) เพื่อความสนุกสนาน เนื่องจากนกกรงหัวจุกเป็นนกที่มีเสียงที่มีความพิเศษเฉพาะตัว เมื่อมีการร้องและมีการฮึกเหิมในขณะที่กำลังร้องจะทำให้ผู้ฟังรู้สึกสนุกสนาน และคลายเหงาได้ และ 4) เลี้ยงเพื่อเป็นอาชีพเสริม ไม่ว่าจะเป็นการเลี้ยงเพื่อการแข่งขัน หรือเลี้ยงเป็นธุรกิจ นกกรงหัวจุกก็สามารถที่จะสร้างรายได้แก่ผู้เลี้ยงได้จำนวนมาก แต่อย่างไรก็ตาม การเลี้ยงนกให้เก่ง มีรางวัลรับรอง และสามารถเสริมบารมีได้ จะเป็นที่ต้องการของตลาดมากขึ้น

5.1.2 วิถีของคนรักนกฯ และกิจกรรมประจำวัน

จากการวิจัย พบว่า วิถีและกิจกรรมประจำวันของคนเลี้ยงนกกรงหัวจุก มีความคล้ายคลึงกันเป็นส่วนใหญ่ เริ่มต้นตั้งแต่ตื่นนอนแต่เช้า เวลากลางวัน จนกระทั่งก่อนเข้านอน ทุกช่วงเวลาของวันคนเลี้ยงนกก็จะมีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับนกกรงหัวจุกตลอดทั้งวัน ดังการให้คำสัมภาษณ์ ว่า

> *“...แต่ละวันผมก็ตื่นมา ก็ต้องเอานกออกจากบ้าน เอาอาหารมาให้ พามันไปเจอเพื่อนตามร้านน้ำชา ตอนบ่ายก็ให้มันอาบน้ำ ก็ให้มันเล่น ตกเย็นก็เก็บเข้าบ้าน คลุมผ้า ให้มันพักผ่อน...”* (แบมาน ยะลา, สัมภาษณ์เมื่อ 15 มกราคม 2563)

ในทำนองเดียวกันก็ได้มีผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์ อธิบายเกี่ยวกับชีวิตประจำวันของคนมุสลิมที่เลี้ยงนกกรงหัวจุกโดยให้เวลาตามเวลาละหมาดอีกว่า

> *“...การเลี้ยงนกกรงหัวจุก ในทุกวันหลังจากตื่นนอนแล้ว สิ่งแรกเลยที่ต้องทำคือ เอานกออกจากบ้าน ถอดผ้าที่เราคลุมมันออก แล้วก็ค่อยมาจัดร้านน้ำชา พอจัดร้านเสร็จก็จะมาเตรียมอาหารให้นก การจัดเตรียมอาหารก็ไม่ได้ยุ่งยาก เพราะเป็นอาหารที่หาง่าย หาได้ตามตลาด พอให้เสร็จ ในช่วงเช้านะ เราก็แขวนไว้ที่ราวข้างบ้าน ให้นกได้อาบแดด ส่วนเราก็ขายน้ำชาไป ร้านน้ำชาก็เปิดร้านขายทั้งวัน แต่พอช่วงบ่ายละหมาดซุฮรีเสร็จแล้ว ก็จะอาบน้ำให้นก ก็คือเอาน้ำใส่ขันที่อยู่ในกรง นกจะอาบเอง เราไม่ต้องไปยุ่งอะไร เขาจัดการตัวเขาเองได้ ตอนเย็น ๆ หลังละหมาดอัส*

รี ก็ขายของต่อ ใกล้ค่ำหน่อยก็เอาเข้าบ้าน แขวนในบ้าน เก็บร้านแล้วก็เตรียมละหมาดมัฆริบ ตอนนั้นก็คลุมผ้า คลุมครอบกรงให้เขานอน ชีวิตก็เป็นแบบนี้ทุกวัน นกก็มีเวลาของมัน เขาไม่ได้มายุ่งอะไรกับเรามาก กินเป็นเวลา เราก็ทำงานของเราได้..." (แบแอ ยะลา, สัมภาษณ์เมื่อ 14 มกราคม 2563)

สำหรับผู้เลี้ยงที่เป็นชาวสวนยาง ก็ได้เล่ากิจกรรมของตนที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงนกกรงหัวจุกว่า

"...หม้ายไหร เลี้ยงนกนี้ เลี้ยงบายๆ ก็ตั้งแต่ตื่น ตี 4 ไปตัดยาง หลบบ้านมาก็ตี 6 ก้าเอาออกมาแหละ 4-5 กรงในบ้าน เปิดผ้าถึงเอามาแขวนข้างนอกที่ราวตรงนั้น พอแขวนเสร็จ ก้าไปเอาของกินให้มันแหละ หวันเที่ยง ๆ ก้าล้างกรงมันก่อน เนี้ยะเทถาดถึงล้างให้เกลี้ยง เอาไปใส่ สักพักก้าเติมน้ำลงในขันมันอาบเองมันแหละ ใช่ยุ่งไหรที หวันเย็นเห็นค่ำ ๆ ค่อยเอาไปแขวนในบ้านหล่าว ก้าทำพันนี้ทุกวัน..." (ลุงเล็ก ตรัง, สัมภาษณ์เมื่อ 8 กุมภาพันธ์ 2563)

นอกจากการกิจกรรมการดูแลนกกรงหัวจุกของผู้เลี้ยงในแต่ละวันแล้ว ผู้วิจัยยังได้สอบถามถึงกิจกรรมในการนำนกกรงหัวจุกออกไปแข่งขันประชันเสียง ต้องมีการเตรียมตัวอย่างไรบ้าง จึงพบว่า ผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกแต่ละคนมีการเตรียมตัวที่มีวิธีที่เหมือนและแตกต่างกันไปตามแต่ละวิธีของตนเอง ดังการให้ข้อมูลสัมภาษณ์ว่า

"...ก็ว่าง ๆ นะก็ ต้องพามันไม่เจอเพื่อน คือ นกที่ไม่ใช่นกบ้านเรา เราไปคุยกับเพื่อนแล้วก็ให้นกร้องกัน ระหว่างนกเรากับนกเพื่อน เพราะนกจะได้ฝึกร้อง พอถึงตอนแข่งมันจะได้ไม่ตกใจ..." (พี่แม็ค เมืองสุราษฎร์ธานี, สัมภาษณ์เมื่อ 8 กุมภาพันธ์ 2563)

เช่นเดียวกับผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์ที่ให้ข้อมูลใกล้เคียงกันว่า

"...ทำยังไงก็ได้ให้มันร้องดีที่สุด อาจจะเปิดเพลงให้ฟังบ้าง เน้นเพลงสนุก ๆ ให้มันส่งเสียงตาม หรือบางทีก็พาออกไปข้างนอก ไปสนามแข่งก็ได้ เหมือนว่าเราจะแข่งนกตัวอื่น เราก็พานกตัวฝึกแข่งสนามหน้ามาด้วย มันจะได้ชินไง..." (พี่ก้อง สงขลา, สัมภาษณ์เมื่อ 8 กุมภาพันธ์ 2563)

แต่ในด้านของผู้เพาะพันธุ์นกกรงหัวจุกขาย ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการฝึกการร้องของนกกรงหัวจุกแก่ผู้วิจัย โดยให้ข้อมูลสัมภาษณ์ ว่า

> *“...การเตรียมฝึกนก ให้นกเป็นนกที่เก่งนะครับ เราจะต้องมีนกครู แขวนมันให้อยู่ใกล้กัน มันจะได้ร้องเลียนแบบกันได้ ยิ่งนกครูเป็นนกที่ผ่านสนามมีรางวัลเยอะก็จะเก่งมาก เอานกตัวที่เราจะเอาไปแข่งไปแขวนใกล้ได้เลย แต่ว่าวันแข่งมันก็จะมีสาเหตุอื่น ๆ ที่เราอาจไม่ชนะก็ได้ แต่ถ้าทำแบบนี้นกจะร้องเป็น และร้องดีด้วย ...”*
> (แบมียา เจ้าของฟาร์มเพาะนก ยะลา, สัมภาษณ์เมื่อ 14 มกราคม 2563)

นอกจากการฝึกให้นกร้องเก่งและสามารถสู้คู่ต่อสู้ได้ อีกวิธีการหนึ่งที่มีผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกเตรียมไว้ก่อนแข่งขันอีกหนึ่งวิธี และเป็นที่นิยมในปัจจุบัน ซึ่งผู้วิจัยพบว่า วิธีดังกล่าว คือวิธีการให้นกกินยาชูกำลัง ซึ่งจะหาซื้อได้ง่ายในสังคมออนไลน์ โดยแต่ละรายจะมีสูตรยาที่แตกต่างกัน ดังการให้คำสัมภาษณ์ ว่า

> *“..สมัยนี้นะ ถ้าอยากให้นกมันร้องดี มันคึกและมันริกเยอะ ๆ เขาจะให้ยานก ยาพวกนี้หาได้ตาม Facebook นี่แหละครับ มีหลายสูตรหลายเจ้า อยู่ที่เราจะซื้อเจ้าไหน แล้วเห็นผลจริงบอกเลย เดี๋ยวนี้ขายดี พวกหมอยาก็เริ่มรวย...”* (พี่อ๊อฟ สุราษฎร์ธานี, สัมภาษณ์เมื่อ 14 มกราคม 2563)

ภาพที่ 5.5 กิจกรรมความสัมพันธ์ของผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกผ่าน Facebook

และยังมีผู้ให้การยืนยัน เพิ่มเติมอีกว่า

“..ตอนนี้เขามียาให้นกกินแล้ว อยากให้ริกขนาดไหนก็กินยา เขาเรียกวิตามินนก แต่ไม่รู้เหมือนกันว่ามีประโยชน์จริงไหม แต่เห็นคนใช้เยอะ...” (แบแอ ยะลา, สัมภาษณ์เมื่อ 14 มกราคม 2563)

(ริก หมายถึง กริยาของนกกรงหัวจุก ในอาการที่ฮึกเหิม และได้ส่งเสียงร้องออกมาอย่างดัง และชัดเจน เพื่อเป็นการขู่คู่ต่อสู้)

ขณะที่ผู้เพาะพันธุ์นกกรงหัวจุกเป็นอาชีพเสริมได้ให้ข้อมูลว่า การดูแลนกไม่ได้ส่งผลกระทบต่ออาชีพหลัก ถึงแม้ในฟาร์มจะมีนกในปริมาณที่เยอะ แต่วิถีการดูแลนกในแต่ละช่วงอายุของนกมีความแตกต่างกัน

“..วันนึงใช้เวลาแค่ 2 ชั่วโมงพอ แคให้อาหารให้น้ำเอาไปตากแดด สำหรับนกครูนะส่วนพ่อแม่พันธุ์แคใส่อาหารให้ก็พอ แต่ถ้ามีลูกนกที่มันเพิ่งเกิดไม่ถึง 3 เดือน ต้องดูแลพิเศษหน่อย ต้องค่อยป้อนอาหารให้มัน นั้นแหละเค้าถึงเรียกมันว่าลุกป้อน...” (อาจารย์ไก่ ตรัง, สัมภาษณ์เมื่อ 21 มีนาคม 2563)

เช่นเดียวกับผู้เพาะพันธุ์รายอื่น

“..ตีสี่นี่ผมไปขายของในตลาดแล้ว กลับมาตีเจ็ดหัวเช้า มาถึงก็เอามันไปตากแดด พวกพ่อแม่นกก็ปล่อยมันไป ผมให้อาหาร 2-3 วันครั้ง เลี้ยงแบบไม่รบกวนมันมากเกิน ลูกนกผมบางทีถ้าผมไม่ว่าง ก็แม่ยายป้อนอาหารให้แทน...” (คุณแกร็บ ตรัง, สัมภาษณ์เมื่อ 21 มีนาคม 2563

แต่ในทางกลับกันสำหรับผู้ที่ยึดการเพาะพันธุ์นกเป็นอาชีพหลัก ส่วนใหญ่มักใช้เวลาตลอดทั้งวันในการดูแลนก เพื่อที่จะสามารถตรวจสอบและสังเกตสุขภาพและบุคลิกของนกได้เมื่อเกิดเหตุร้ายหรือพบว่านกพร้อมที่จะแยกจากพ่อแม่ เพื่อนำมาป้อนอาหารเอง

“..ไปไหนไม่ได้ นกผมมันเป็นนกตู้ เอาไข่จากรังมาฝักเองกับตู้ พอมันเกิดมาต้องป้อนอาหารเลย ป้อนทุก 30 นาที ใช้เวลาป้อนทีนึงก็ชั่วโมงนึงแล้ว ตั้งแต่ตี 4 ถึง 6 โมงเย็นแหละ พอค่ำเอามันเอาตู้คุมอุณหภูมิ ต้องทำแบบนี้มันจะได้ไข่เร็ว ปีนึงถ้าให้มัน

เกิดเองไม่เกิน 10 คอก ผมได้ปี 30 คอก รายได้ปีนึงมันคุ้มกับเวลาที่เสียไปแหละ...”
(คุณหมู ตรัง, สัมภาษณ์เมื่อ 21 มีนาคม 2563)

ภาพที่ 5.6 ตู้ฝักและควบคุมอุณหภูมิในการดูแลนกกรงหัวจุก

จากข้อมูลการให้ข้อมูลสัมภาษณ์ในเบื้องต้น อธิบายได้ว่า กิจกรรมและวิถีชีวิตของคนเลี้ยงนกกรงหัวจุกแต่ละคนนั้น มีความคล้ายคลึงกัน เนื่องจากนกกรงหัวจุก เป็นนกที่มีการดูแลที่ไม่ได้ยุ่งยากมากนัก และใช้เวลาไม่นานในการดูแลและให้อาหาร ซึ่งไม่ได้สร้างผลกระทบต่อการประกอบอาชีพ แต่สำหรับการเตรียมตัวเพื่อส่งนกกรงหัวจุกเข้าแข่งขันและสำหรับผู้เพาะพันธุ์นกเป็นอาชีพหลักนั้น จะต้องให้ความสำคัญและดูแลอย่างดี

อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันการดูแลนกกรงหัวจุก ก็ได้มีผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร ที่ช่วยให้ผู้เลี้ยงนกได้บำรุงสภาพร่างกายของนกกรงหัวจุกก่อนแข่งขัน เพื่อคว้าชัยชนะแก่ผู้เลี้ยง ทั้งนี้ ก็ควรระมัดระวังในการให้อาหารแก่นกกรงหัวจุก เนื่องจากอาจมีอันตรายได้

5.1.3 ความสัมพันธ์ของคนในครอบครัว

จากการเก็บข้อมูลด้วยการสังเกตการณ์และการสัมภาษณ์ของผู้วิจัยตามสนามแข่งขันนกกรงหัวจุกทั้ง 5 จังหวัด ประกอบด้วย จังหวัดยะลา สงขลา ตรัง และ สุราษฎร์ธานี พบว่า ผู้เข้าแข่งขันประชันเสียงนกกรงหัวจุกในแต่ละสนามจะไม่ค่อยพาครอบครัวมาร่วมชมและให้กำลังใจในการแข่งขัน เว้นแต่ในช่วงของการปิดภาคการศึกษาของบุตรหลานจึงจะนำบุตรหลานมาเข้าร่วมกิจกรรมการแข่งขันประชันเสียงของนกกรงหัวจุกด้วย หรือว่าในช่วงที่มีการหึงหวงกันระหว่างสามีภรรยาเกิดขึ้นก็จะนำภรรยามาร่วมในกิจกรรมดังกล่าว เพื่อสร้างความไว้วางใจด้วยเท่านั้น

เมื่อได้ทำการสอบถามถึงสาเหตุที่ไม่นำครอบครัวมาร่วมแข่งขันได้ จึงพบว่ากิจกรรมการแข่งขันประชันเสียงนกกรงหัวจุกนั้น เป็นเพียงความชอบส่วนตนเท่านั้น และไม่อยากให้สมาชิกในครอบครัวมาทนสภาพอากาศที่ร้อนและคนจำนวนมาก ดังการให้คำสัมภาษณ์ว่า

“..อ๋อ ผมมาคนเดียว คือยังไง มันเป็นกิจกรรมของผู้ชายนะ ผู้หญิงไม่มาอยู่แล้ว ผมเลยไม่ชวนมา แต่พามาบางทีเวลาที่เขาไม่ไว้ใจผม ผมก็พามานั่งรอ พอร้อนเท่านั้นแหละก็บ่น แล้วก็ไม่ตามอีกเลย...” (พี่แก๊บ สุราษฎร์ธานี, สัมภาษณ์เมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2563)

ยังมีผู้ให้สัมภาษณ์ ไปในทิศทางเดียวกัน ว่า

“..ให้อยู่ที่บ้านนั่นแหละ อากาศร้อน พามาก็บ่นอีก พามาก็ไม่รู้เรื่อง ค่อยพาไปเลี้ยงตอนที่เราแข่งชนะดีกว่า จะได้ไม่บ่น...” (น้าไก่ นครศรีธรรมราช, สัมภาษณ์เมื่อ 23 กุมภาพันธ์ 2563)

และสำหรับผู้ที่นำสมาชิกครอบครัวมาร่วมชมการแข่งขัน ก็ได้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์ว่า

“..ช่วงนี้โรงเรียนลูกปิด ผมก็พามาด้วย บางทีแม่เขาขายของก็กลัวว่าจะไปกวนที่ร้านเลยพาออกมาสักชั่วโมง 2 ชั่วโมง เขาก็จะได้รู้ว่าพ่อเขามาทำอะไร...” (พี่เสก สงขลา , สัมภาษณ์เมื่อ 23 กุมภาพันธ์ 2563)

ภาพที่ 5.7 ผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกนำนกมาสนามแข่ง

จากการให้ข้อมูลสัมภาษณ์ในข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยทราบว่า แม้การแข่งขันประชันเสียงนกกรงหัวจุก ที่เกิดขึ้นนอกบ้านก็ยังมีความสัมพันธ์ในครอบครัวเกี่ยวข้องด้วยเช่นกัน

นอกจากกิจกรรมการแข่งขันประชันเสียงนกกรงหัวจุก ในกิจกรรมชีวิตประจำวันของผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุก ผู้วิจัยจึงได้สอบถามถึงความสัมพันธ์ของครอบครัวที่มีต่อผู้เลี้ยงนกว่าเป็นอย่างไรบ้าง จึงได้คำตอบจากการให้คำสัมภาษณ์ ว่า

> *“..เรื่องที่เราเลี้ยงนก ที่จริงเราอยากเลี้ยง เราก็เลี้ยง เงินเรา เราซื้อมาเอง แล้วนกที่เราซื้อในตอนนั้นมันตัวไม่กี่ร้อย แฟนเราก็ไม่ได้ว่าอะไร เขาก็ให้เราเลี้ยง ญาติ ๆ ที่เขามาที่บ้านเขาก็มาดู เขามาชมนกเราว่า นกเราเก่ง แข่งได้รางวัล ไม่มีใครคัดค้านว่า ไม่ต้องเลี้ยงนะ เพราะเราไม่ใช่เด็กแล้ว”...”* (แบปา ยะลา, สัมภาษณ์เมื่อ 14 มกราคม 2563)

สำหรับการให้ข้อมูล ก็มีผู้ให้สัมภาษณ์ในทิศทางเดียวกัน ว่า

> *“..เอาตรง ๆ เรื่องเมียกับเรื่องนกไม่เกี่ยวกัน นกก็นก คนก็คน เราก็ไม่ได้เอาเวลาครอบครัวมาให้นกนะ เอานกมาเป็นครอบครัวเลย คือให้มันอยู่ในบ้าน แต่นกอยู่ส่วนนก คนอยู่ส่วนคน จะเข้านอน แล้วเอานกไปนอนด้วยก็ไม่ใช่ไง แบ่งเวลาให้ดี จะเลี้ยงก็ไม่มีใครว่า แต่ถ้ามาน้อยใจว่ารักนกมากกว่าเมีย ผู้หญิงก็จะหลายเรื่องแล้วไม่ได้ ๆ...”* (แบแซ ยะลา, สัมภาษณ์เมื่อ 14 มกราคม 2563)

ขณะเดียวกันพบว่ากิจกรรมการเลี้ยงนกกรงหัวจุกกลับสร้างความสัมพันธ์และกิจกรรมที่ทำร่วมกันได้ในครอบครัวของผู้เพาะพันธุ์นกกรงหัวจุก ผู้เพาะพันธุ์ส่วนใหญ่มักจะดูแลนกในฟาร์มด้วยตนเองโดยมีภรรยาและลูก และคนในครอบครัวคอยช่วยเหลือ

> *“..ผมต้องไปขายผักตั้งแต่ตี 4 กลับมา ตี 7 แล้ว เอานกไปตากแดดอาบน้ำนั้นทำได้แหละ แต่ถ้าช่วงมีลูกป้อนบางทีเราไม่ไหว แม่ยายผมแกอยู่บ้านว่างๆ แกก็ป้อนให้มันต้องป้อนตลอด เหมือนเด็กนั่นแหละ...”* (คุณแกร็บ ตรัง, สัมภาษณ์เมื่อ 21 มีนาคม 2563)

สำหรับการให้ข้อมูล ก็มีผู้ให้สัมภาษณ์ในทิศทางเดียวกันว่า

“..ออกจากบ้านตั้งแต่ตี 5 ไปกลับพัทลุง-ตรัง บางวันเราก็เหนื่อย ลืมให้อาหารมั่งก็เอาไปฝากบ้านพ่อตา เค้าก็ช่วยเฝ้าช่วยดูให้ มีหลายตัวเอาไปไว้ที่นั่นเลย เค้ามีพื้นที่อยู่ ส่วนใหญ่นกดำอยู่ที่นั่นหมด...” (อาจารย์ไก่ ตรัง, สัมภาษณ์เมื่อ 21 มีนาคม 2563)

สำหรับผู้เพาะพันธุ์นกที่ยึดอาชีพนี้เป็นอาชีพหลักแล้ว ถึงแม้จะมีเวลาในการดูแลนกด้วยตัวเองตลอดทั้งวันแล้ว ก็ยังนำคนในครอบครัวทำกิจกรรมในการดูแลนกร่วมกับตนเองได้ด้วยเช่นกัน

“..ลูกผมเค้ายังเล็ก แต่เหมือนเวลาไปส่งนกก็จะชวนเค้าคุยไม่ให้เค้าเบื่อ เหมือนเวลาไปส่ง 2 ตัวแบบเนี่ย ก็จะบอกตัวนี้ของลูกนะ ตัวนี้ของพ่อนะ พอได้เงินมาก็จะให้เป็นรางวัลที่เค้าไปกับเราด้วย เค้าจะรู้สึกสนุก...” (คุณบอย สุราษฎร์ธานี, สัมภาษณ์เมื่อ 1 กุมภาพันธ์ 2563)

เช่นเดียวกับผู้เพาะพันธุ์รายอื่น ซึ่งให้ข้อมูลว่า

“..ตั้งแต่ตี 4 ถึง 6 โมงเย็นผมไม่ได้หยุดเลยต้องป้อนอาหารนกตลอดเว้นทีนึงแค่ 30 นาที เมียผมก็มาช่วยป้อนบ้างเพราะนี่คือรายได้หลักของบ้านเลย ได้ผลัดกันไปกินข้าว อาบน้ำ นอนพักมั่ง แรกๆเค้าไม่ชอบแหละ แต่พอเค้าเห็นเราเหนื่อยมั้ง เค้าเลยลองมาขอลองทำ หลังๆมาเค้าก็มาช่วยทุกวัน...” (พี่หมู ตรัง, สัมภาษณ์เมื่อ 21 มีนาคม 2563)

ซึ่งจากข้อมูลในเบื้องต้น อธิบายได้ว่า แม้ว่าจะมีการดูแลและให้ความสำคัญกับการดูแลนกแล้ว ก็ยังไม่ได้ละทิ้งความสัมพันธ์กับคนในครอบครัว เนื่องจากยังมีการแบ่งเวลาระหว่างการดูแลนก และเวลาในการอยู่ร่วมกันภายในครอบครัว รวมไปถึงการพยายามสร้างความเข้าใจระหว่างคนในครอบครัวกับกิจกรรมที่ตนเองชอบ

สรุปได้ว่า ความสัมพันธ์ในครอบครัวของผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกนั้น เป็นไปได้อย่างดี แม้ว่าจะมีปัญหาในด้านความไว้วางใจระหว่างสามีและภรรยาบ้างในบางครอบครัว อย่างไรก็ตาม ผู้เลี้ยงนกก็จะพยายามที่จะสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัวด้วยการแบ่งเวลาของตนเองในการดูแลนกกรงหัวจุก และการใช้เวลากับครอบครัวด้วยการให้เหตุผลและสร้างความเข้าใจระหว่างกัน

จากข้อมูลในข้อที่ 5.1 วิถีของคน วิถีของนกกรงหัวจุก ความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงกัน สามารถสรุปความสำคัญได้ว่า ก) การเลี้ยงนกกรงหัวจุกของคนภาคใต้เริ่มมาจากสาเหตุ 4 ประการ ได้แก่ ความชอบส่วนบุคคล ความต้องการเข้าสังคมโดยใช้นกเป็นเครื่องมือ เพื่อความสนุกสนานจรรโลงใจ และเลี้ยงเพื่อเป็นการหารายได้เสริม ข) ในด้านวิถีชีวิตและกิจกรรมของคนเลี้ยงนกกรงหัวจุกจะมีความคล้ายคลึงกัน ไม่ว่าจะประกอบอาชีพใดก็ตาม เนื่องจากนกกรงหัวจุกเป็นสัตว์ที่เลี้ยงง่าย ไม่ต้องการการดูแลปรนนิบัติที่มากเกินไป ทำให้ผู้เลี้ยงสามารถดำเนินกิจกรรมอย่างอื่น หรือประกอบอาชีพประจำวันได้อย่างสะดวก อย่างไรก็ตาม การดูแลนกกรงหัวจุก ก็มีความเกี่ยวข้องกับผู้เลี้ยงตลอดวันตั้งแต่ตื่นนอนจนกระทั่งก่อนเข้านอน ทำให้ในแต่ละวันผู้เลี้ยงกับนกกรงหัวจุกได้พบเจอกันจนสร้างความผูกพันกันได้อย่างง่ายดาย แต่เมื่อถึงเวลาที่นกกรงหัวจุกต้องเข้าแข่งขันประชันเสียงในสนาม ผู้เลี้ยงจะมีการเลี้ยงดูรวมถึงให้การฝึกฝนนกเป็นอย่างดี ซึ่งผู้เลี้ยงแต่ละราย จะมีสูตรการเลี้ยงนกที่แตกต่างกันไปตามสูตรฝึกของแต่ละคน และ ค) ในด้านครอบครัว พบว่า แม้ผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกจะต้องคลุกคลีกับนกตลอดเวลา แต่ก็มีการแบ่งช่วงเวลาสำหรับครอบครัว รวมถึงการพยายามเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างนกกับครอบครัวเข้าด้วยกัน

5.2 ศิลปวัฒนธรรม

สำหรับประเด็นนี้ คณะผู้วิจัยได้ทำการแบ่งเป็นประเด็นย่อยออกเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ 4 ประเด็น ประกอบด้วย ก) อัตลักษณ์ของนกกรงหัวจุกที่สง่า ความเป็นมาและความเชื่อ ข) ศิลปะบนกรงฯ ; สะท้อนวิถีแห่งภูมิปัญญา และ ค) ภาษานกฯ ภาษาคน จุดเชื่อมความสัมพันธ์ที่ความเข้าใจ โดยแต่ละประเด็นจะมีรายละเอียด ดังนี้

5.2.1 อัตลักษณ์ของนกกรงหัวจุกที่สง่า ความเป็นมา และความเชื่อ

สำหรับในประเด็นนี้ คณะผู้วิจัยจะขอแยกผลการศึกษาออกเป็น 3 ประเด็น ประกอบด้วย 1) อัตลักษณ์ของนกกรงหัวจุก 2) ความเป็นมาของนกกรงหัวจุก และ 3) ความเชื่อเกี่ยวกับนกกรงหัวจุก ซึ่งมีผลการศึกษาดังนี้

1) อัตลักษณ์ของนกกรงหัวจุก จากการศึกษาพบว่า ในการให้อัตลักษณ์ของนกกรงหัวจุกโดยผู้ที่เกี่ยวข้องนั้น มี 2 ช่วงเวลา อันได้แก่ ในช่วงเวลาอดีต และ ช่วงเวลาปัจจุบัน สำหรับช่วงเวลาในอดีตผู้เลี้ยงนกจะนิยามอัตลักษณ์ของนกกรงหัวจุก จะต้องเป็นนกที่มีหงอนโค้งไปหา ลำตัวยาวรี มีหมึกนกเป็นรูปหัวใจ และมีเสียงร้องที่ไพเราะ ดังการให้คำสัมภาษณ์ ว่า

“...จะดูนก ก็ต้องดูหลักสำคัญของมันเลยนะว่าตัวมันเป็นยังไง นกที่ดีตัวมันต้องเรียวอกนกมีหมึกเป็นรูปหัวใจ ขนดำขลิบ ขาต้องแข็งแรงด้วย แล้วหงอนต้องโค้งไปหน้า

แต่อย่างว่าแหละหงอนนกแต่ละตัวมันไม่เหมือนกัน บางตัวก็ตั้งตรงเลย บางตัวก็ไม่มี แต่ถ้าเสียงร้องดี ก็เลือกได้...” (แบปา ยะลา, สัมภาษณ์เมื่อ 14 มกราคม 2563)

เช่นเดียวกัน ก็มีผู้ที่อธิบายอัตลักษณ์ของนกเช่นเดียวกับผู้ให้สัมภาษณ์ในข้างต้น ว่า *“...คนสมัยก่อนนะ ถ้าเขาจะเลือกนกมาเลี้ยง เขาจะดูลักษณะของนกก่อน จะไม่ซื้อง่าย ๆ เหมือนคนสมัยนี้ ที่เขาจะดูกัน เขาก็จะดูหงอนนกก่อนเป็นอันดับแรกว่าโค้งไหม เพราะความโค้งของหงอนนกจะช่วยเสริมบารมีคนเลี้ยงให้ก้าวหน้า ขนนกก็จะต้องแดง เรียบตรง ตาของมันต้องโตแล้วแดงล้วนเหมือนสีนิล ปากแหลมยาว เพราะนกจะร้องดี แล้วปากมันจะต้องไม่นิ่งก็คือมันต้องร้องอยู่ตลอดเวลา นี่คือลักษณะที่คนสมัยก่อนดูกัน...”* (ผู้ดูแล Facebook Fanpage ติดขอบสนามนกนครศรีธรรมราช, สัมภาษณ์เมื่อ 23 กุมภาพันธ์ 2563)

และในทำนองเดียวกัน ก็มีผู้สนับสนุนข้อมูลสัมภาษณ์จากผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งสองท่านว่า

“...ก็ดูที่มันเสริมบารมี แต่ก่อนนะคนที่เลี้ยงนกกรงหัวจุกต้องเป็นคนที่มีฐานะ เขาก็ต้องมาเสริมบารมี แล้วเวลาที่จะเลือกนกเขาจะเลือกนกบ่น คือนกที่มันร้องพึมพำไม่หยุด เขาว่าเป็นนกเรียกทรัพย์ ตาแดงโต เพราะจะได้มองการณ์ไกล ขนดำเรียบเหมือนไหมที่ใช้ทอผ้า หางยาว ขาใหญ่ อกนกมีหมึกเป็นหัวใจ ก็ขนสีแดงแถวอกมันเขาเรียกหมึก แล้วเขาก็จะแขวนนกพวกนี้ไว้หน้าบ้าน...” (ลุงพล ตรัง, สัมภาษณ์เมื่อ 8 กุมภาพันธ์ 2563)

ภาพที่ 5.8 ลักษณะนกกรงหัวจุกที่มีความสง่า (ผู้ให้ข้อมูลบอกกล่าว)

จากข้อมูลในเบื้องต้นอธิบายได้ว่า ในอดีตผู้ที่สนใจเลี้ยงนกกรงหัวจุกจะให้ความสำคัญกับอัตลักษณ์ของนกกรงหัวจุก โดยเฉพาะอัตลักษณ์ของรูปร่างของนกตามความเชื่อ เช่น การเสริมบารมีผู้เลี้ยงให้มีความเจริญก้าวหน้า หากนกมีหงอนโค้งมากเท่าใดก็จะทำให้ผู้เลี้ยงมีความก้าวหน้ามากเท่านั้น

อย่างไรก็ตาม ผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกในปัจจุบันได้ให้อัตลักษณ์ประจำตัวของนก และการเลือกนกกรงหัวจุกมาเลี้ยง โดยให้ความสำคัญกับการร้องของนกมากกว่าลักษณะร่างกายของนก ดังการให้ความสัมภาษณ์ว่า

> *“..ก้าเขาแลที่เสียงมัน แลทำนองว่ามันร้องดีหม้าย ร้องแขงหม้าย เทานั้นแหละ เวลาไปซื้อก้าท่าแลอยู่วันหนึ่งหวางอิได้มาสักตัว...”* (บังเนาะ สงขลา, สัมภาษณ์เมื่อ 22 กุมภาพันธ์ 2563)

ในทำนองเดียวกันก็มีผู้ให้สัมภาษณ์ว่า

> *“...ส่วนใหญ่สมัยนี้เขาเน้นเสียงร้อง การร้องนะครับ เขาไม่ค่อยเน้นอะไรเยอะ เพราะว่านกนี้มันต้องร้องเท่านั้น ถ้ามันไม่รองก็คือจบเลย เอาไปทำไรไม่ได้...”* น้องเอ็ม สุราษฎร์ธานี, สัมภาษณ์เมื่อ 8 กุมภาพันธ์ 2563)

และได้มีผู้ให้แนวทางในการเลือกอัตลักษณ์ของนกเพื่อไปใช้ตามวัตถุประสงค์ ว่า

> *“...คือเราก็ดูได้ต่างกัน คนเขาก็บอกไม่เหมือนกัน มันขึ้นอยู่กับเราว่า เราเลี้ยงมันเพื่ออะไร ถ้าเพื่อแข่งเราก็จะเน้นเรื่องการร้องของนก แต่ถ้าเลี้ยงเสริมบารมีก็เลือกที่มันมีโหง่วเฮ้งดี ๆ หน่อย...”*ประธานชมรมคนเลี้ยงนกกรงหัวจุก นครศรีธรรมราช, สัมภาษณ์เมื่อ 23 กุมภาพันธ์ 2563)

เช่นเดียวกับผู้เพาะเลี้ยงนกกรงหัวจุกแฟนซี ที่กล่าวว่า

> *“...จริงนกกรงหัวจุกทุกวันนี้มี 2 ประเภทแล้ว คือนกกรงหัวจุกดั้งเดิม และนกกรงหัวจุกแฟนซีเนอะ แล้วทีนี้ลักษณะของมันทั้งสองก็ต่างกัน ถ้าทุกวันนี้เราจะเลี้ยงนกเพื่อแข่ง เราจะเลี้ยงนกแดง เอาไปเลยนกแดงเสียงดี ร้องเก่ง ร้องบ่นได้บ่นดี แต่ถ้าเหมือนคนรวย ๆ หรือพวกมาเลย์ จีนมาเลย์ อย่างนี้ เขาจะสนใจนกเผือก ก็คือนก*

*กรงหัวจุกแฟนซี เขาจะนิยมนกที่มีตาแดงตัวขาวล้วน เพราะว่ามันเหมือนหงส์ เพื่อเสริมดวงเขา...”*ประธานชมรมคนเลี้ยงนกกรงหัวจุก นครศรีธรรมราช, สัมภาษณ์เมื่อ 23 กุมภาพันธ์ 2563)

ข้อมูลการสัมภาษณ์ข้างต้นทั้งหมดนั้น อธิบายได้ว่า แท้จริงแล้วการให้นิยามอัตลักษณ์ของนกกรงหัวจุก มีความแตกต่างกันไปตามยุคสมัย ช่วงอายุ และความเชื่อของผู้เลี้ยง อย่างไรก็ตาม ในการเลี้ยงนกกรงหัวจุกของแต่ละบุคคล มีวัตถุประสงค์การเลี้ยงที่แตกต่างกัน เช่น การเลี้ยงเพื่อเสริมบารมี หรือเลี้ยงเพื่อใช้ในการแข่งขัน เป็นต้น

ภาพที่ 5.9 นกกรงหัวจุกแฟนซี

สรุปได้ว่า อัตลักษณ์ของนกกรงหัวจุก ผู้เลี้ยงมีการให้นิยามอัตลักษณ์ของนกที่แตกต่างกัน แต่โดยรวมแล้วอัตลักษณ์ของนกกรงหัวจุกคือ ลำตัวที่มีตัวเรียว ยาว หงอนโค้ง ขนดำแดงโตแดง ขาใหญ่ ปากยาว และที่สำคัญคือการเปล่งเสียงร้องที่ดังและบ่อยครั้ง แต่หากอัตลักษณ์ของนกกรงหัวจุกแฟนซีในปัจจุบัน จะเน้นความสวยงามและความมงคลเป็นสำคัญ

2) ความเป็นมาของนกกรงหัวจุก

สำหรับความเป็นมาของนกกรงหัวจุกพบว่า โดยส่วนใหญ่ไม่ค่อยมีผู้ใดทราบประวัติที่แน่นอน ในแต่ละพื้นที่จะมีความเป็นมาที่แตกต่างกัน แต่กลับสามารถปะติดปะต่อให้เป็นเรื่องเดียวกันและมีจุดเริ่มต้นแหล่งเดียวกัน ดังการให้ข้อมูลสัมภาษณ์ว่า

“...ไม่ค่อยรู้นะ แต่รู้ว่าไอ้นกนี้มันมีชื่อเต็มเป็นทางการว่านกกรงหัวจุก เดิม ๆ มันอยู่ในป่า น่าจะป่าฝั่งนู้น ฮาลาบาลา-บาลาฮาลา นั่นแหละ แล้วคนก็จับออกมาเลี้ยงแล้วเลี้ยงต่อกัน...” แบแอ ยะลา, สัมภาษณ์เมื่อ 14 มกราคม 2563)

ทั้งนี้ ก็มีผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์ยืนยันไปทางเดียวกันว่าจุดเริ่มต้นของการเลี้ยงนกกรงหัวจุกมาจากพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ว่า

“...เขาเลี้ยงกันมานานแล้วครับ นกกรงหัวจุกนี้ มันมาจากทางนู้นแหละครับ ทางสามจังหวัด แล้วเลี้ยงต่อ ๆ กันมา ...” ลุงชัย สงขลา, สัมภาษณ์เมื่อ 22 กุมภาพันธ์ 2563)

เช่นเดียวกับผู้ให้สัมภาษณ์อีกท่าน ที่ให้ข้อมูลสัมภาษณ์ว่า

“..มันมาจากฝั่งสามจังหวัด คนแถวนู้นเขาเล่นมาก่อนเพื่อน ถึงทีนี้คนอื่น ๆ ที่ไปเห็นเขาก็ชอบแล้วซื้อต่อมาเลี้ยง...” เฮียเพ้ง สุราษฎร์ธานี, สัมภาษณ์เมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2563)

ทั้งนี้ ก็มีผู้ที่ทราบประวัติของนกกรงหัวจุกอย่างลึกซึ้ง และได้เล่าประวัติความเป็นมาของนกกรงหัวจุกให้กับคณะผู้วิจัยได้ฟัง ความว่า

“...ประวัติของมันนะครับ เรื่องมันมีอยู่ว่าสมัยก่อน สมัยตอนนู้นเลยที่คนจีนนั่งเรือสำเภามาเมืองสยามนะ ก็มาผ่านหัวเมืองนครศรีแล้วค่อยลงไปลังกาสุกะ คนจีน ในประเทศจีนเขาก็มีนกกรงหัวจุกนี้ด้วย เขาก็เอาใส่กรงนกมา ลงเรือสำเภามากับเขาด้วย จำได้ว่าเป็นพ่อค้า ก็มาขายของ ในตอนนั้นฝั่งสามจังหวัดเขาก็มีการล่าของป่า คนก็เข้าไปในป่าก็ไปเจอนกนี้ นกพวกนี้จะอยู่ในที่อุดมสมบูรณ์ ป่าทึบ แล้วก็ไปนอนพักในป่าก็ได้ยินเสียงร้องของมันก็ฟังเพลิน จากนั้นก็ตามหาเสียงนกว่ามันเป็นนกอะไร เสียงเพราะจัง ก็เลยจับออกไปเลี้ยงคนละตัว ก็ใส่กรงไปแล้วแขวนหน้าบ้าน ฝ่ายพ่อค้าจีนก็มาขายของ เดินผ่านบ้านไอบังนั้น ก็รู้สึกว่า เออ นกตัวนี้ร้องเพราะจัง แต่นกตัวเองก็เสียงดีจัง ก็เลยไปท้าแข่งกับเจ้าของนกตัวนั้น ถ้านกใครร้องชนะ คนนั้นจะได้รางวัล ก็เลยมีการนัดวันเพื่อจัดแข่งกัน สรุปว่านกบ้านเราชนะ คนจีนก็เลยขอซื้อต่อไปเลี้ยง ตั้งแต่วันนั้นก็มีคนเอานกนี้มาเลี้ยง แล้วก็จัดประลองกันเรื่อย ๆ

จนถึงทุกวันนี้ ...” (ผู้ดูแล Facebook Fanpage ติดขอบสนามนก นครศรีธรรมราช, สัมภาษณ์เมื่อ 23 กุมภาพันธ์ 2563)

จากข้อมูลการให้สัมภาษณ์ถึงประวัติความเป็นมาของแต่ละผู้ให้สัมภาษณ์อธิบายได้ว่า นกกรงหัวจุกมีชื่อเรียกทางวิทยาศาสตร์ว่า นกกรงหัวจุก ซึ่งอาศัยอยู่ในป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์ สันนิฐานกันว่ามาจากป่าฮาลาบาลา-บาลาฮาลา ที่อยู่ในเขตจังหวัดยะลาและนราธิวาส และได้ถูกกลุ่มคนหาของป่าจับออกมาเลี้ยงในชุมชนโดยการใส่กรงไม้แล้วแขวนไว้หน้าบ้าน การแขวนกรงนกกรงหัวจุกไว้หน้าบ้านแล้วมีพ่อค้าชาวจีนที่มีนกประเภทเดียวกันชื่นชอบ และขอท้าประลองเสียงนกของตนกับนกของชาวบ้านในลังกาสุกะ แต่กลับพ่ายแพ้ให้แก่นกกรงหัวจุกลังกาสุกะ พ่อค้าชาวจีนจึงยอมแพ้จึงได้ทำการขอซื้อนกกรงหัวจุกตัวดังกล่าวกลับไปยังเมืองจีน เพื่อไปเลี้ยงต่อ เนื่องจากชื่นชอบในเสียงของมันมากกว่านกกรงหัวจุกที่ตนเองมี ด้วยเหตุทั้งหมดนี้จึงทำให้เกิดกิจกรรมการแข่งขันประชันเสียงนกกรงหัวจุกในแต่ละชุมชน

ในขณะที่นกแต่ละพื้นที่จะมีเอกลักษณ์ที่แตกต่างกันโดยเฉพาะบทเพลงในการร้องของนก ลักษณะ ทำนอง จังหวะของเพลงนกจะแตกต่างกัน ซึ่งเพลงส่วนใหญ่ที่พบในพื้นที่ภาคใต้จะเรียกว่าเพลงใต้ ซึ่งจะมีหลายสำนวนเพลง ทั้งเพลงสั้น เพลงกลางและเพลงยาว

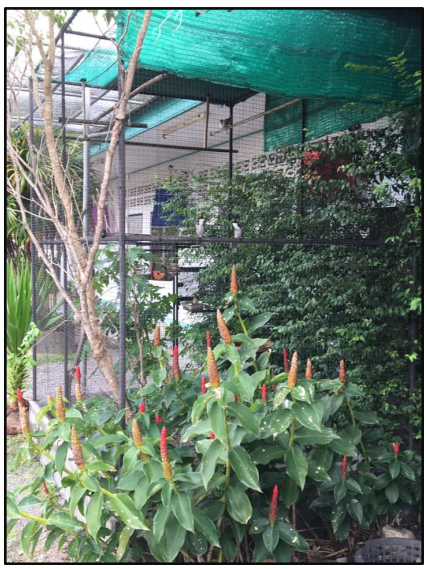
“..ที่ใช้แข่งเค้าเรียกเพลงใต้ ส่วนใหญ่นกมันร้องได้หมดเพลงใต้แต่จะสั้น ยาวนี่แล้วแต่มัน เพลงใต้ส่วนใหญ่นะ จะขึ้นต้นด้วยฉก ลงท้ายด้วยไกวๆหย่อ เช่น ฉก - ฟิก - กว่อ - ลิก - ไกวๆ - หย่อ ฉก - ฉก - ฟิก - กว่อ - ลิก - ฉก - ฟิก - ไกวๆ – หย่อ แบบนี้คนฟังมันจะรู้ ของแบบนี้อยู่กับนานๆ จะรู้ว่าเพลงไรที่มันร้อง...” (เฮียเพ้ง สุราษฎร์ธานี, สัมภาษณ์เมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2563)

เช่นเดียวกันบทเพลงที่เป็นเอกลักษณ์ของนกกรงหัวจุกในพื้นที่ป่าตากแดด ในจังหวัดราชบุรี ซึ่งเป็นป่าอุดมสมบูรณ์ สมัยก่อนเป็นแหล่งนกกรงหัวจุกขนาดใหญ่มีนกป่าเป็นจำนวนมาก ซึ่งนกตากแดด จะร้องสำนวนเพลงป่าละอู หรือเพลงละอูปัจจุบัน นกป่าที่สามารถร้องเพลงป่าละอูได้จะนำมาเป็นนกครูเพื่อใช้ในการฝึกร้องให้แก่ลูกนก เช่นเดียวกับเพลงช่องชี ซึ่งเป็นเพลงที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างสูงในพื้นที่ภาคใต้ เนื่องจากเป็นเพลงที่มีจังหวะ และสำเนียงที่นุ่ม ไพเราะน่าฟังกว่าบทเพลงอื่น ๆ

“..ถ้านกไหนร้องเพลงช่องชีได้นี่ราคาโดดเลยนะ บางคนซื้อไม่ใช่พาไปแข่ง แค่เอาไปฟังก็เอาแล้ว จังหวะมันนุ่ม เสียงมันเพราะ อันนี้แล้วแต่ความชอบนะ แต่ตัวราคานกที่ร้องเพลงช่องชีได้มันบอกถึงคุณภาพของเพลงนี้ไว้แล้ว นกละอูช่องชีร้องคล้าย ๆ กันแหละ จกควิกจกควิก-กอริติหยก สำเนียงมันออกเว้นช่องไฟได้พอดีแบบนี้.. (คุณเปรม นครศรีธรรมราช, สัมภาษณ์เมื่อ 26 มีนาคม 2563)

เช่นเดียวกับผู้เพาะพันธุ์นกกรงหัวจุกในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่มีทางเลือกให้สำหรับผู้ที่ซื้อนกจากฟาร์มและต้องการนกที่สามารถร้องเพลงช่องชีได้ โดยลูกค้าสามารถซื้อลูกนกได้ตั้งแต่นกยังเป็นลูกป้อนโดยทางฟาร์มจะทำการป้อนอาหารและฝึกให้นกร้องตามนกครูซึ่งระยะเวลาส่วนใหญ่ประมาณ 6-8 เดือน ค่าใช้จ่ายในการฝึกเดือนละ 1,500-2,000 บาทโดยลูกค้าสามารถมั่นใจได้ว่านกที่ซื้อไปนั้นสามารถร้องเพลงช่องชีได้แน่นอน

“..การที่นกมันจะร้องได้มันต้องใช้เวลา นกคอกเดียวกันไม่ได้หมายความว่าเสียงจะดีเหมือนกัน แต่ถ้าลูกค้าอยากได้เพลงช่องชีก็ฝากเลี้ยงได้ ค่าเลี้ยงเดือน 1,500-2,000 มันเป็นค่าอาหารค่าป้อนค่าเวลาด้วย เพราะนกอยู่กับเรามันก็ต้องกินเราก็ต้องดูแลเค้าให้ดีเพราะถ้านกเค้าตายไปเราก็ต้องรับผิดชอบ แต่นกที่ออกไปคุณมั่นใจได้เลย เราฝึกให้เค้าร้องจนเป็นเพลงแหละ.. (คุณบอย สุราษฎร์ธานี, สัมภาษณ์เมื่อ 2 กุมภาพันธ์ 2563)

ภาพที่ 5.10 การนำนกอายุ 3 เดือนใส่ในกรงรวมเพื่อทำการฝึกร้องเลียนแบบนกครู

สรุปได้ว่า ความเป็นมาของนกกรงหัวจุกนั้น มีมาเนิ่นนานแล้ว ซึ่งนกดังกล่าวเป็นนกป่าที่อาศัยในป่าที่อุดมสมบูรณ์ก่อนที่จะถูกนำมาเป็นสัตว์เลี้ยงในปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม แหล่งอาศัยนกกรงหัวจุกไม่ได้มีเพียงป่าในสามจังหวัดชายแดนใต้หรือป่าช่องชีจังหวัดราชบุรี แต่ยังมีอยู่ทุกผืนป่าที่ยังมีความอุดมสมบูรณ์ เช่น ป่าในประเทศเวียดนาม เมียนมาร์ และกัมพูชา ซึ่งปัจจุบันประเทศดังกล่าว ได้เป็นแหล่งขนส่งนกกรงหัวจุกมายังประเทศไทยในปัจจุบัน

3) ความเชื่อเกี่ยวกับนกกรงหัวจุก

จากการวิจัย พบว่า ผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกมีความเชื่อว่า นกกรงหัวจุกเป็นนกที่สามารถเสริมอำนาจบารมี สามารถเสริมโชคลาภได้ และช่วยทำให้กิจการรุ่งเรือง ดังการให้คำสัมภาษณ์ ว่า

> *“...มันมีความเชื่อมานานแล้วว่านกเป็นสัตว์โชคลาภ เหมือนพี่เองพี่มีกินทุกวันนี้ได้เพราะนกกรงหัวจุกนี่แหละ ตอนแรกที่ก็ทำอย่างอื่น หลังๆ ที่กลับมาอยู่บ้าน พี่เห็นคนทำกรงนกข้างบ้าน แล้วบ้านพี่ก็เลี้ยงนกไว้หน้าบ้าน คนเขาผ่านมา เขาก็ชมว่านกนี้ดีจังเลย เสียงเพราะจัง แล้วมาขอซื้อต่อ พี่เลยเกิดไอเดียว่า งั้นเราเปิดร้านขายกรงนกดีกว่า แล้วขายดีมาก พี่เชื่อว่านกกรงหัวจุกที่พี่เลี้ยงเนี้ยะ มันร้องเรียกทรัพย์...* (พี่ยา เจ้าของร้านกรงนกเจ้าแรกในอำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช, สัมภาษณ์ เมื่อ 23 กุมภาพันธ์ 2563)

และ มีผู้เชื่อเรื่องนกกรงหัวจุกเป็นสัตว์เสริมบารมีได้เช่นกัน โดยให้คำสัมภาษณ์ ว่า

> *“..ชีวิตของแบเปลี่ยนไปมากตั้งแต่เลี้ยงนกกรงหัวจุกมา คือเราเลี้ยงจากความชอบก่อน มีความสุขที่ได้ฟังเสียง จนมาลองแข่ง นกตัวแรกสนามแรก นกแบปาคว้ารางวัลมาได้ ดีใจสุดๆ ที่นึกจะไปวันนั้นคือไปแบบสนุกกับเพื่อน ๆ ไม่คิดเลยจะได้คิดดูนะ อยู่ ๆ ได้เงินมาสามหมื่น เราก็ตกใจนะ จากนั้นก็ดูแลมันมาดีมากก็เดินสายแข่ง สมัยก่อนรางวัลจะได้มาเป็นสิ่งของ เช่น พวกเครื่องใช้ไฟฟ้า ชุดเครื่องนอน ของที่ระลึกที่มันมีราคา แต่สมัยนี้ได้เป็นเงิน เพราะว่าการที่เราไปแข่งชนะและได้ของใหญ่มา เราจะพากลับไม่ไหวสุดท้ายก็ต้องขายเอาเงินใช่ไหม เขาก็เลยเปลี่ยนมาให้*

เงินแทน เราก็แข่ง ๆ ก็ได้ทั้งเงินได้รางวัลมากมายเลย... (แบปา ยะลา, สัมภาษณ์เมื่อ 14 มกราคม 2563)

และมีผู้ยืนยันข้อมูลสัมภาษณ์ไปในทิศทางเดียวกัน ว่า

"..คนรวย ๆ หรือคนมีอำนาจ พวกนายตำรวจใหญ่ นักธุรกิจ นักการเมือง เขาเลี้ยงไว้เพื่อเสริมบารมี เหมือนใครไปบ้านแบบนี้จะได้เห็นว่าเจ้าของบ้านมีฐานะ เพราะเห็นว่านกตัวเล็กแบบนี้นะ รายจ่ายเป็นหมื่นเป็นแสน เพราะคนระดับนี้เขาใช้ของแพง ตะขอต้องแกะสลักชั้นดี กรงต้องทำกับไม้มงคล ทุกอย่างแพง ... (ตาโชค ตรัง, สัมภาษณ์เมื่อ 14 มกราคม 2563)

จากการให้ข้อมูลสัมภาษณ์ในเบื้องต้น อธิบายได้ว่า ผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกมีความเชื่อว่า การเลี้ยงนกกรงหัวจุกจะทำให้ชีวิตเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี โดยเฉพาะการเพิ่มขึ้นของรายได้ที่ทำให้ชีวิตมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น นอกจากนี้ การเลี้ยงนกกรงหัวจุก ยังเป็นสัตว์เสริมบารมีแก่ผู้เลี้ยง เนื่องจากการเลี้ยงนกกรงหัวจุกโดยการใช้กรงที่ทำจากไม้มงคลมีราคาแพง และความละเอียดประณีตสูงต้องใช้เงินจำนวนมาก และต้องเป็นผู้มีฐานะเท่านั้นที่จะยอมซื้ออุปกรณ์เลี้ยงนกในราคาสูง และหากมีผู้ใดมาพบเห็นก็จะเข้าใจได้ด้วยตนเองว่า ผู้เลี้ยงนกกรหัวจุกคนนี้มีความร่ำรวยและบารมีสูง

สำหรับ อัตลักษณ์ความเชื่อ ความเป็นมา และความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับนกกรงหัวจุกทั้งหมดนี้ สรุปได้ว่า นกกรงหัวจุกมีความสัมพันธ์กับความเชื่อของผู้เลี้ยง โดยเฉพาะรูปลักษณ์ที่สะท้อนความเป็นมงคลแก่ผู้เลี้ยง เช่น ลักษณะของหงอนนกที่โค้งไปหน้า ที่ผู้เลี้ยงมีความเชื่อว่าจะช่วยให้ชีวิตมีความก้าวหน้า ขนที่ดำขลับจะช่วยให้ผู้เลี้ยงมีอาภรณ์ที่เป็นผ้าไหมสวยงามสวมใส่ และเสียงร้องที่เหมือนเป็นการเรียกทรัพย์เข้าบ้านเรือน อีกทั้งนกกรงหัวจุกยังเป็นสัตว์ที่สะท้อนถึงความอุดมสมบูรณ์ เนื่องจากประวัติของนกกรงหัวจุก จะอาศัยในป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีเสียงร้องที่ไพเราะชวนหลงใหล หากนำมาแขวนไว้หน้าบ้านจะทำให้บ้านเรือนไม่เงียบเหงา และเกิดความสนุกสนานแก่ผู้เลี้ยงได้ เนื่องจากนกดังกล่าวสามารถนำไปแข่งขันเพื่อความสนุกสนานและหารายได้เสริม จึงทำให้ผู้เลี้ยงมีความเชื่อว่า การเลี้ยงนกกรงหัวจุกจะช่วยเสริมโชคลาภด้านการเงิน และช่วยให้ผู้เลี้ยงมีบารมีประจักษ์แก่ผู้พบเห็นได้

จากการวิจัยด้านตัวตน พิธีกรรม และจิตวิญญาณแห่งนกกรงหัวจุก พบว่า ในปัจจุบันไม่มีพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงและแข่งขันประชันเสียงของนกกรงหัวจุกแล้ว ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้พบว่า ในตัวตนและจิตวิญญาณของนกกรงหัวจุก ยังมีผู้เลี้ยงที่สามารถให้ข้อมูลถึงตัวตนของนกกรงหัวจุกและจิตวิญญาณของมันได้ โดยผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์ ได้กล่าวว่า

“...นกมันก็มีความเป็นตัวเองอยู่ ยังมีสัญชาติญาณของความเป็นสัตว์ป่าอยู่ เช่น การเลือกกินอาหาร มันยังกินหนอน กินผลไม้เดิม ๆ ที่หาได้ง่ายพื้นบ้าน ๆ และจะไม่กินผลไม้ต่างเมือง เช่น ลูกกีวี หรือพวกสตรอเบอรี่ เพราะผมเคยเอาให้กิน แต่มันไม่ยอมกิน ต้องเปลี่ยนเป็นกล้วยหิน กับ ลูกตำลึงแทน...” (บังหมัด สงขลา, สัมภาษณ์เมื่อ 22 กุมภาพันธ์ 2563)

ในทำนองเดียวกัน ก็มีการให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับตัวตนและจิตวิญญาณของนกกรงหัวจุกว่า

“..นกพวกนี้นะ มันเป็นสัตว์นักสู้ มันจะสู้มาก หากตัวไหนจะมาทำร้ายมัน เหมือนในสนามแข่ง มันจะแสดงถึงความเป็นนักสู้ของมันออกมาในตอนที่มันร้อง เขาถึงเรียกมันว่านักสู้ราวเหล็ก...” (ลุงเสริม นครศรีธรรมราช, สัมภาษณ์เมื่อ 23 กุมภาพันธ์ 2563)

ถึงแม้ว่า นกกรงหัวจุกจะมีฉายาว่านักสู้ราวเหล็ก แต่ก็ไม่สามารถที่ต่อสู้กับโลกภายนอกกรงนกได้ เนื่องจากปัจจุบัน นกกรงหัวจุกได้กลายเป็นสัตว์เลี้ยง และไม่สามารถที่จะพึ่งพาตนเองได้ หากหลุดออกไปจากกรง ซึ่งหากบินหนีไปก็ไม่สามารถหากินเองได้ และต้องตายไปในที่สุด ดังคำของผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์ ว่า

“..นกกรงหัวจุกตอนนี้ มันเป็นสัตว์หากินเองไม่ได้แล้ว เพราะว่ามันปรับตัวเอง จากที่เคยบินหาอาหาร มาเป็นสัตว์ที่รอคนป้อนอาหาร เพราะว่ามันเกิดมามันก็อยู่ในกรงแล้ว คนป้อนให้มันกิน จนทำให้มันหากินเองไม่ได้ ต่อให้มันหลุดจากรงมันก็จะบินวน ๆ อยู่แถวกรง จะไม่บินหนีไป รอให้คนเอามันกลับไปที่เดิม แต่ถ้าตัวไหนมันตกใจมันก็จะบินหายไป แต่มันก็บินไกลไม่ได้อีก เพราะมันอยู่แต่ในกรง หลุดออกไปก็มีแต่ตายกับตายเท่านั้น เพราะหากินเองไม่ได้ด้วย...” (แบแอ ยะลา, สัมภาษณ์เมื่อ 14 มกราคม 2563)

ขณะที่ผู้ให้ข้อมูลในพื้นที่อื่น ยังให้ความคิดเห็นในทำนองเดียวกันเกี่ยวกับนกกรงหัวจุกว่า

“..นกนี้ มันเป็นตัวแทนของนักสู้ สู้แหละถ้าใครมาหยามมัน มันก็จะรับมือทันที แต่ว่ามันเอาตัวไม่รอดถ้าอยู่ ๆ มันหนีออกจากกรง เพราะว่าหากินเองไม่เป็น...” (น้า สิงห์ สงขลา, สัมภาษณ์เมื่อ 22 กุมภาพันธ์ 2563)

สำหรับอาหารที่ใช้ในการเลี้ยงนกกรงหัวจุก กลุ่มผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุก ได้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์ว่า

“..ของกินนกนี้ มันกินไม่ยากเลย หลักของมันนะ ถ้าไม่มีเงินจะไปซื้อเลย ก็แตงกวาเอามาหั่นซีก แล้วใส่ให้มัน มันก็อยู่ได้แล้ว หรือบางคนให้กินหนอนนกก็มี...” (ลุงชัย ตรัง, สัมภาษณ์เมื่อ 8 กุมภาพันธ์ 2563)

ภาพที่ 5.11 หนอนนก ซึ่งเป็นอาหารของนก

ทั้งนี้ ได้มีผู้ให้ข้อมูลเรื่องอาหารนก พร้อมกับอธิบายสาเหตุที่จัดอาหารประเภทต่าง ๆ ว่า

“..นกมันกินผลไม้ ส่วนใหญ่เขาจะให้กล้วยหิน กล้วยน้ำว้า อาจเป็นเพราะว่ากล้วยเป็นอาหารที่หาง่าย แล้วมีทุกที่ก็ได้ เขาให้กินของเปรี้ยว ส่วนใหญ่ก็พวกส้ม ส้มอะไรก็ได้ เพราะช่วยบำรุงให้นกเสียงดี บางคนก็แล้วแต่ ให้กินฝรั่ง แครอท มีหมด ที่สำคัญที่นกมันต้องกินเลยนะคือ หนอนนก เพราะหนอนเป็นสัตว์จะช่วยเสริมโปรตีนให้นกแข็งแรง..” (บังกาด สงขลา, สัมภาษณ์เมื่อ 22 กุมภาพันธ์ 2563)

ขณะที่ผู้ให้ข้อมูลในพื้นที่อื่น ยังให้ความคิดเห็นในทำนองเดียวกันเกี่ยวกับนกกรงหัวจุกว่า

“..ก็ให้กินลูกตำลึงข้างบ้านที่ปลูกไว้เฉพาะมันเลย เพราะผมเห็นว่านกที่มันบิน ๆ มา มันชอบอยู่แถวต้นตำลึง ก็เลยปลูกไว้ให้มัน ให้กินแก้วมังกรครับ เพราะมันมีฤทธิ์เย็น ทำให้นกสบายตัว ให้กินมะละกอสุก เพราะนกจะได้ถ่ายท้องได้ง่าย มีส้มด้วย ให้วิตามินซีเวลาร้องจะได้ไม่เจ็บคอ แล้วก็หนอนนก แต่ไม่ให้ทุกวัน ให้อาทิตย์ละ 2 ครั้ง วันพุธกับวันเสาร์ ให้กินเยอะไม่ดี เดี๋ยวท้องผูก ..”(ลุงจ้อน ตรัง, สัมภาษณ์เมื่อ 8 กุมภาพันธ์ 2563)

ในทำนองเดียวกับกับเฮียเพ้ง สุราษฎร์ธานี ที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับอาหารของนกกรงหัวจุกว่า

“..กินไรล่ะ ให้กินเยอะ แต่ว่าไม่ได้ให้กินพร้อมกัน ที่กรงจะใส่ไว้สองฝั่ง ถ้าวันนี้ให้กล้วยก็จะให้ส้ม วันไหนให้แตงกวาก็จะให้มะละกอด้วย วันไหนให้หนอนก็จะใส่แตงกวากับแก้วมังกร มันจะถ่ายท้องดี แต่ช่วงเวลาที่มันถ่ายขน จะไม่ให้กินของที่มีฤทธิ์เย็นเยอะ ๆ จะให้พวกส้ม กับกล้วยหิน แล้วก็หนอนนกจะได้ช่วยบำรุงมันด้วย ...” (เฮียเพ้ง สุราษฎร์ธานี, สัมภาษณ์เมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2563)

อย่างไรก็ตาม ก็มีผู้ให้ข้อมูลว่าการให้อาหารนก เป็นไปตามการเลี้ยงของแต่ละบุคคล ไม่มีสูตรที่ตายตัว และในปัจจุบันมีผลิตภัณฑ์เสริมอาหารที่เกี่ยวกับนกกรงหัวจุกมากมาย การให้อาหารนกกรงหัวจุกในปัจจุบันจึงแตกต่างไปจากอดีตไปอย่างมาก ดังการให้คำสัมภาษณ์ว่า

“..การให้อาหารนกของแต่ละคนไม่เหมือนกันครับ แน่นอน เพราะบางทีมันอยู่ที่คนว่า จะสะดวกหาอะไรมาให้มันกิน แล้วสมัยนี้นกก็มีอาหารเสริมเหมือนกับคน คนก็ซื้อให้นกกิน กินเพื่อให้นกถ่ายขน เร่งให้ขนขึ้นเร็ว กินให้นกคึกจะได้แข่งแล้วชนะ กินให้นกโตไว ก็แล้วแต่ แล้วหาซื้อง่าย ทำให้นกแต่ละตัวมีกำลังไม่เหมือนกัน เพราะการให้อาหารให้ยาของคนเลี้ยง...” (ผู้ดูแล Facebook Fan page ติดขอบสนามนกนครศรีธรรมราช, สัมภาษณ์เมื่อ 23 กุมภาพันธ์ 2563)

เช่นเดียวกัน ก็มีผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์ไปในทำนองเดียวกัน ว่า

“..เดี๋ยวนี้การเลี้ยงนก มันไม่ค่อยเหมือนสมัยก่อน อยากให้นกเป็นยังไงก็ซื้ออาหารเสริมให้มันกิน ส่วนการกินประจำวันของมันก็แล้วแต่คนเลี้ยง บางคนก็ให้ผลไม้ บางคนก็ให้พวกผัก ให้นกกิน เพราะนกมันไม่ได้เลือกมันกินทั้งนั้นแหละ..”. (แบแซ ยะลา, สัมภาษณ์เมื่อ 14 มกราคม 2563)

ทั้งนี้ ได้มีผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการรักษานกกรงหัวจุกเมื่อมันไม่สบายว่า

“..อาหารการกินเป็นเรื่องสำคัญ ที่คนเลี้ยงต้องใส่ใจนะ เวลานกไม่สบายแต่ก่อนเขาจะให้กินสมุนไพร ก็พวกฟ้าทะลายโจร อะไรแบบนั้นแหละเหมือนรักษาคน แต่ตอนนี้เขามียาที่ทำเป็นแคปซูลให้นกกินแล้ว แล้วมันขายดีมากในช่วงที่นกถ่ายขน..” (พี่ญา สระบัว ท่าศาลา นครศรีธรรมราช, สัมภาษณ์เมื่อ 23 กุมภาพันธ์ 2563)

ภาพที่ 5.12 อาหารเสริมของนก (ผู้วิจัยอธิบายภาพว่าเป็นอาหารเสริมนก ไม่ได้มีผลการศึกษาประสิทธิผลของอาหารเสริม)

การให้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารกับนกกรงหัวจุก ก็มีข้อควรระวังเช่นกัน หากใช้มาก ก็อาจผลข้างเคียงกับนกได้ ดังการให้ข้อมูลสัมภาษณ์ว่า

“..สมัยนี้คนเล่นอาหารเสริมให้นกกินเยอะมาก การกินของพวกนี้นกมันจะกระปรี้กระเปล่ามาก ในตอนแรก ๆ ฤทธิ์มันเหมือนถูกเสก ไม่ร้องก็ร้อง ไม่ริกก็ริก ถ่ายขนใช้เวลาไม่นานก็จริง แต่ถ้าใช้เยอะ ก็แน่นอนว่านกมันจะติดยา แล้วก็ตาย ไม่ตายก็

ทรมานเพระนกมันจะหายา จะอาละวาดในกรง โดดไปโดดมา ต้องระวังคุ้มได้ไม่คุ้มเสียผมบอกเลย..” (จ่าเหมียน สงขลา, สัมภาษณ์เมื่อ 22 กุมภาพันธ์ 2563)

ขณะที่ผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกอีกท่าน ได้ให้ข้อมูลที่เป็นไปให้ทำนองเดียวกันให้ประเด็นอาหารเสริมของนกว่า

“..การให้อาหารนก ให้ตามธรรมชาติดีกว่า เหมือนของผม ผมจะไม่ซื้ออาหารเสริมให้มันกิน ให้มันเป็นไปตามธรรมชาติ เพราะถ้าถึงยาเยอะ มันอาจจะน็อคตายหรือไม่ก็กลายเป็นนกติดยาจนตาย น่าสงสารครับ..” (พี่เอ็ม สุราษฎร์ธานี, สัมภาษณ์เมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2563)

ข้อมูลในข้างต้น สะท้อนว่า นกกรงหัวจุกเป็นนกที่ต้องอาศัยและพึ่งพามนุษย์ตลอดชีวิตของมัน แม้ว่าในอดีตมันจะเคยมีบรรพบุรุษที่เป็นสัตว์ป่ามาก่อน แต่เมื่อมนุษย์เอามันมาเลี้ยงมันก็มีการปรับสัญชาตญาณของตนเองให้เป็นสัตว์เลี้ยง จนไม่สามารถที่จะหาเลี้ยงชีพตัวเองได้ และแม้ว่ามันจะเป็นสัตว์ที่อยู่แต่ในกรงแคบ ๆ มันก็ยังมีจิตวิญญาณที่เป็นนักสู้ จนได้รับฉายาว่า “นักสู้ราวเหล็ก”

การให้อาหารของนกกรงหัวจุก ส่วนใหญ่จะใช้เป็นผักและผลไม้ ได้แก่ แตงกวา ลูกตำลึง กล้วย ส้ม มะละกอ และแก้วมังกร โดยผู้เลี้ยงมีความเชื่อว่า ผลไม้ที่ให้นกกิน ส่วนใหญ่จะเป็นของหาได้ง่าย เช่น กล้วย เป็นต้น ส่วนผลไม้ที่ช่วยในการบำรุงร่างกายของนก ได้แก่ มะละกอ และส้ม ส่วนพืชที่ใช้ในการรักษาร่างกาย เมื่อนกมีอาการไข้ ได้แก่ สมุนไพรฟ้าทะลายโจร อย่างไรก็ตาม การให้อาหารแก่นกกรงหัวจุก ขึ้นอยู่กับผู้เลี้ยงในแต่ละบุคคล ซึ่งแต่ละบุคคลจะมีสูตรและวิธีการเลี้ยงที่แตกต่างกันไปตามความเชื่อและความสะดวกของผู้เลี้ยง โดยเฉพาะในปัจจุบัน ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารของนกได้เป็นที่นิยมในกลุ่มผู้เลี้ยงเป็นอย่างมาก เนื่องจากทำให้นกกรงหัวจุกมีการร้องที่ดี และมีช่วงการถ่ายขนที่เร็วขึ้น แต่ก็ต้องใช้อย่างระมัดระวัง ถ้าหากมีการใช้เกินขนาดอาจมีผลข้างเคียงต่อนกกรงหัวจุกได้ จนมันตายไปในที่สุด

สรุปว่า นกกรงหัวจุกในปัจจุบันจะได้กลายมาเป็นสัตว์เลี้ยงของมนุษย์ไปแล้ว แต่ก็ยังมีการคงไว้ซึ่งตัวตนของมัน ไม่ว่าจะเป็นสัญชาติญาณของสัตว์ป่าที่จะเลือกกินอาหารจากธรรมชาติและหาได้ทั่วไปในพื้นที่ หรือแม้แต่เลือดแห่งการเป็นนักสู้ที่ไม่ยอมให้นกตัวอื่น ๆ เข้ามาร้องขู่ และจะตอบโต้ในทันที ฉะนั้น การกลายพันธุ์จากสัตว์ป่าเป็นสัตว์เลี้ยง ก็ทำให้นกกรงหัวจุกที่แข็งแกร่งในป่าใหญ่ ไม่สามารถที่จะหาอาหารและเอาตัวรอดได้เมื่อหลุดออกจากกรงที่มนุษย์สร้างไว้

5.2.3 ศิลปะบนกรงฯ ; สะท้อนวิถีแห่งภูมิปัญญา

จากการศึกษาในประเด็นศิลปะบนกรงนกกรงหัวจุก ที่สามารถสะท้อนวิถีแห่งภูมิปัญญาของมนุษย์ ในประเด็นนี้ ผู้วิจัยขอแบ่งประเด็นย่อยเป็น 2 ประเด็นย่อย ประกอบด้วย 1) ศิลปะและลวดลายที่สะท้อนอัตลักษณ์ที่แฝงในกรงนก และ 2) ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับกรงนก โดยมีเนื้อหาดังต่อไปนี้

1) ศิลปะและลวดลายที่สะท้อนอัตลักษณ์ที่แฝงในกรงนก

พบว่า ศิลปะและลวดลายที่ปรากฏอยู่บนตัวกรงนก มีความเกี่ยวข้องกับความเชื่อและวิถีชีวิต รวมถึงสามารถที่จะบ่งบอกถึงแหล่งที่มาของกรงนกได้ด้วยเช่นกัน เนื่องจากในแต่ละชุมชนจะมีอัตลักษณ์และความเป็นตัวตนของช่างที่ประดิษฐ์รูปทรงและลวดลายของกรงขึ้นมา ดังการให้คำสัมภาษณ์ของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่เป็นช่างทำกรงนกว่า

> *“..ใช่ ฝีมือ ลวดลายมันจะบอกได้ว่าคนเลี้ยงนกคคนนี้อยู่แถวไหน กรงยะลาจะไม่เหมือนกรงปัตตานี แล้วเวลาไปแข่งไกล ๆ นะ จะรู้เลยว่า อ๋อนี่คนยะลาด้วยกันนี่...”* (แบแอ ปัตตานี, สัมภาษณ์เมื่อ 14 มกราคม 2563)

กับช่างทำกรงนกอีกท่านที่ได้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์ว่า

> *“....คือกรงเนี้ยะมันจะมีช่างของแต่ละบ้าน แต่ละชุมชนอยู่แล้ว แต่ละช่างก็จะมีวิธีการทำแล้วก็ลวดลายที่ไม่เหมือนกัน เพราะว่าแต่ละที่จะมีเรื่องเด่น ๆ อยู่เหมือนที่แถวภาคใต้ตอนบน เขาจะเชื่อเรื่องผี เทพ อะไรแบบนี้ เขาก็จะทำลวดลายที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่เขาเชื่อ เหมือนเขาไปวัดเขาเห็นลายที่อยู่ตามผนังโบสถ์ บันไดวัด เขาก็เอามาให้ทำ ลายพวกนี้มันก็ทำให้กรงแต่ละที่ต่างกันแล้ว ซึ่งชุมชนไทยพุทธนี่เขาจะมีลายเบสิคอยู่แล้ว อย่างลายกนก ลายปลากระเบน ลายวาพเล็ก ลายวาพใหญ่...”* (ผู้หญิงทำกรง ย่านตาขาว, สัมภาษณ์เมื่อ 8 กุมภาพันธ์ 2563)

ในทำนองเดียวกัน ก็มีช่างทำกรงอีกท่านสะท้อนข้อมูลสัมภาษณ์ไปในทิศทางเดียวกันว่า

> *“..อย่างนี้นะ กรงแต่ละแบบไม่ว่าจะเป็นรูปทรง ลวดลาย หรือการตกแต่งมันจะต่างกันมาก แล้วมันก็วัดฐานะของคนเลี้ยงนกได้เหมือนกัน ถ้าเรื่องลวดลายของกรง*

ของคนมลายูจะละเอียดมาก คือมันมีลายของมันเฉพาะชุมชน อย่างปัตตานีบนกรงจะต้องมีลายกริชไว้บนกรง สลักด้วยลายที่เขียนบนเรือกอและ งดงาม และแน่นอนว่า กรงบ้านเรานะชนะเกือบทุกเวที... (เปาะจิยะรัง, สัมภาษณ์เมื่อ 14 มกราคม 2563)

ทั้งนี้ ในส่วนของผู้ประกอบการอุปกรณ์ของนก ได้สะท้อนข้อมูลสมภาษณ์ที่เกี่ยวข้องกับลวดลายและรูปทรงของกรงนกหัวจุกว่า

“..รูปทรงกรงนกมันมีหลายร้อยพัดแปดรูปแบบ ที่ตั้งแต่กรงธรรมดา สี่เหลี่ยม แปดเหลี่ยม วงกลม ทั้งหมดก็ขึ้นอยู่กับคนทำแล้วก็คนสั่งทำนะ แล้วรูปทรงมันก็มีชื่อเรียกอีก ถ้าสูงหน่อยจะเรียกว่าทรงคอนโด ถ้าทั่วไปจะเรียกว่าทรงสปอร์ต ทรงสปอร์ตก็คือกรงทั่วไปที่เราเห็นคนถือกัน ลายมีน้อย หรือไม่มีเลยก็ได้ ทรงคอนโดก็เหมือนกัน ส่วนลายของนครนะ ก็ขึ้นอยู่กับช่าง แล้วก็แน่นอนว่า ท่าศาลาคือแหล่งทำกรงนกที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทยเลย ลายที่ช่างทำก็ผสมผสานระหว่างลายพื้นถิ่นกับลายไทยดั้งเดิม เนี้ยะก็พวกลายกนกเล็ก กนกใหญ่ แล้วมาหมุนคลี่นนิดนึงก็ว่าไป อาจมีลายดอกไม้ด้วยบ้างเพื่อความงดงาม เช่น ลวดลายมะลิซ้อน ก็ว่าไปแล้วแต่ช่าง...” (พี่ญา สระบัว นครศรีธรรมราช, สัมภาษณ์เมื่อ 23 กุมภาพันธ์ 2563)

ในด้านของผู้เลี้ยงนกที่ได้ย้ายถิ่นฐานของตนเองมายังจังหวัดยะลา ที่ได้ให้คำสัมภาษณ์ว่า

“..กรงเหรอ มันไม่เหมือนกันหรอก มันอยู่ที่ความชอบ แล้วก็ที่ที่เขาไปซื้อมา แน่นอนว่ากรงที่อยุธยา จะไม่เหมือนของยะลา มันจะมีลายเฉพาะของถิ่นตัวเอง... (แบมาน ยะลา, สัมภาษณ์เมื่อ 14 มกราคม 2563)

แต่อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันผู้เลี้ยงนกไม่ได้ให้ความสำคัญกับรูปทรงกับลวดลายของกรงนกเท่าใดนัก แต่จะสนใจถึงขนาดและความต้องการของนกมากกว่า ดังการให้คำสัมภาษณ์ของกลุ่มผู้เลี้ยงว่า

“.คือผมไม่รู้ที่มาของกรงแน่ชัดว่าแหล่งมันมาจากไหน แต่ว่าผมว่ามันมาจากสามจังหวัดแน่นอน เพราะคนสามจังหวัดเลี้ยงก่อนใคร ผมเลยคิดว่ามาจากที่อื่น แต่

ตอนนี้คือ คนเลี้ยงเขาไม่ค่อยสนใจเรื่องลายกันเท่าไหร่ เพราะเขาจะดูว่า นกเลือกที่จะอยู่ในกรงใบนี้ไหม ถ้ามันสวย แต่นกไม่อยู่ก็ใช้ไม่ได้ แต่ถ้ามันไม่สวย ธรรมดา แต่นกอยู่ ก็โอเคเลย...” (พี่บิ๊ก สุราษฎร์ธานี, สัมภาษณ์เมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2563)

และมีผู้ให้สัมภาษณ์ถึงการเลือกขนาดของกรงนก ที่ตรงต่อความต้องการของนกกรงหัวจุกอีกว่า

“...เห็นไหมว่านกในสนามตอนนี้ มีกรงไม่เท่ากัน เพราะอะไรรู้ไหม เพราะว่า ขนาดของกรงมีผลต่อการร้องของนก คนบางคนก็เลยเลือกที่จะใช้กรงขนาดที่คิดว่านกมันร้องได้ดี เพราะบางทีกรงใหญ่ นกมันก็ไม่ร้องเพราะมันมัวแต่เล่น กระโดดไปมา ถ้ากรงเล็ก ใหญ่กว่าตัวนกนิดหนึ่ง มันก็รู้สึกแคบ มันจะร้องดีเพราะมันไม่ห่วงเล่น ...” (พี่เขียว ตรัง, สัมภาษณ์เมื่อ 8 กุมภาพันธ์ 2563)

จากข้อมูลในเบื้องต้น อธิบายได้ว่า ศิลปะบนกรงนกที่ใช้ในการเลี้ยงนกกรงหัวจุกไม่ว่าจะเป็นเรื่องลวดลาย รูปทรง และขนาดของกรงนกในแต่ละใบนั้น ล้วนสามารถที่จะสะท้อนถึงกระบวนการคิด การกระทำ ที่สะท้อนถึงอัตลักษณ์ของชุมชนแหละแหล่งที่มาของกรงแต่ละใบโดยมาอาศัยการเล่าเรื่องผ่านงานฝีมือในการแกะสลักลวดลายที่และความคิดที่สร้างสรรค์ที่สะท้อนอัตลักษณ์และความเป็นตัวตนของช่าง และผู้ใช้งานกรงในแต่ละพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นการผสมลวดลายไทยกับลวดลายพื้นบ้าน หรือการนำเสนออัตลักษณ์พื้นถิ่นให้ปากฏอยู่บนกรง เช่น ลายกริชไขว้ของจังหวัดปัตตานี เป็นต้น อีกทั้งขนาดและรูปทรงต่าง ๆ ของกรงนก ยังช่วยอธิบายได้ว่าผู้เลี้ยงและนกกรงหัวจุกนั้นมีความผู้กพันธ์ซึ่งกันและกันอย่างแน่นอน

ภาพที่ 5.13 กรงนกของนกกรงหัวจุก

นอกจากศิลปะและความงามที่ปรากฏอยู่บนตัวกรงนกแล้ว อีกหนึ่งจุดเด่นที่สำคัญของงานศิลปะที่สะท้อนภูมิปัญญาและความเชื่อของผู้เลี้ยงได้อีกทางหนึ่ง

จากการวิจัย พบว่า ตะขอที่อยู่บนกรงนก เพื่อใช้แขวนกรงนก กลับเป็นส่วนหนึ่งที่ยิ่งใหญ่ และผู้เลี้ยงได้ให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะกลุ่มผู้เลี้ยงที่ชื่นชอบระดับชนชั้นกลาง เนื่องจากรูปทรงของตะขอมีความสวยงาม ละเอียดประณีต และสวยงาม รวมถึงใช้วัสดุในการผลิตที่ดี จะมีราคาที่สูง ตั้งแต่หลักพันบาทถึงหลักแสนบาท สาเหตุที่ผู้เลี้ยงยินยอมที่จะซื้อในราคาสูง เนื่องจากจะนำไว้ประดับบารมีให้แก่นก โดยเฉพาะนกที่ได้รางวัลในแข่งขันระดับที่ยิ่งใหญ่ และนกที่กลุ่มนักธุรกิจระดับเศรษฐีเลี้ยงไว้เพื่อคลายเหงา ดังการให้คำสัมภาษณ์ว่า

> *“...พวกตะขอนะ มันมีตั้งแต่ระดับหลักร้อยถึงแสน ถ้าทำแบบธรรมดาก็จะถูกหน่อย โดยส่วนใหญ่จะเริ่มแพงเพราะลวดลาย เพราะงานลวดลายรูปทรงเป็นงานฝีมือชั้นสูง แล้วมันก็ทำแล้วแต่ช่างด้วย ในด้านคนขายก็ตีราคาตามความละเอียดของงาน พวกที่มาซื้อมีหลายระดับ ถ้าพวกตะขอรูปทรงหงส์ มังกร พญานาค หรืออะไรที่เห็นเป็นรูปแบบนั้นก็จะแพง ยิ่งต้องประดับด้วยพวกเครื่องประดับ มีห้อย ตุ้งติ้ง แพงมากแล้วคนที่ซื้อคือคนที่มีรายได้เดือนหนึ่งไม่ต่ำกว่าแสน พวกนักธุรกิจ พ่อค้า พวกข้าราชการจะซื้อแต่แบบที่ไม่แพงเกิน ถ้าพวกชาวบ้านทั่วไปก็จะต้องซื้อมา ก็จะต้องเป็นพวกที่แข่งล่ารางวัลเท่านั้น...* (พี่ญา สระบัว นครศรีธรรมราช, สัมภาษณ์เมื่อ 23 กุมภาพันธ์ 2563)

เช่นเดียวกับ ช่างฝีมือตะขอแขวนนกกรงหัวจุกว่า

“...ส่วนใหญ่ แต่ละลวดลายจะขึ้นอยู่กับความนิยม และความชอบของคน คนปัตตานี เขาจะสั่งทำลายกริช ส่วนใหญ่นะ ลายหงส์กับมังกรประดับเพชรตาแดง ลายพญานาคก็คนพุทธสั่งทำ นกยูงก็มี แล้วก็ลายปลาด้วย ปลาพะเพียน มันเป็นเรื่องที่เขาศรัทธากัน ว่าจะมีบารมีเขาก็ให้ทำ...” (ช่างทำกรงนก ยะลา, สัมภาษณ์เมื่อ 15 มกราคม 2563)

ภาพที่ 5.14 ตะขอของกรงนก ของนกกรงหัวจุก

ขณะที่ช่างทำตะขอแขวนนก อีกท่านได้ให้ข้อมูลเพิ่มในเรื่องของความเชื่อ และการขายตะขอไว้ว่า

“...ลวดลายตะขอ จะขึ้นอยู่กับความนิยม และความชอบของคน คนสามจังหวัดเราไม่นิยมสัตว์ในวรรณคดีที่ไม่มีอยู่จริงเพราะมันผิดหลักศาสนา หากเป็นพวกนกยูงไรแบบนี้ได้เลยขายได้รายคาดีด้วย สัตว์ในวรรณคดีส่วนใหญ่ จะขายคนนอกพื้นที่ บางทีก็ขายคนสิงคโปร์ เค้าชอบลายมังกรอะไรแบบนี้ ที่ทำให้เค้ายิ่งใหญ่และให้โชคลาภ และอีกแบบหนึ่งเป็นหงส์ที่บอกถึงความสมบูรณ์บริสุทธิ์ และยิ่งใหญ่ ลองสังเกตดูหงส์ ตามความเชื่อแบบจีนจะมีจุกที่โน้มไปข้างหน้าเหมือนกับนกกรงหัวจุก...” (โก๊ะ อ่าง ตะขอกรงนก ยะลา, สัมภาษณ์เมื่อ 14 มกราคม 2563)

ภาพที่ 5.15 ตะขอนกกรงหัวจุกลายมังกรใหญ่คาบแก้ว

เช่นเดียวกับช่างทำตะขอในจังหวัดสงขลาได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมอีกว่า

“...ถ้านกกรงไม่มีวันตายไปจากสังคมไทย ตะขอนกกรงก็ไม่มีวันตาย ต้องยอมรับว่าตะขอต้นทุนมันถูกแต่ที่ราคาสูงเพราะเราขายฝีมือ กว่าจะได้มาแต่ละอันมันต้องใช้เวลา ตะของานทำมือนะไม่ว่าจะลายแบบไหนมันจะมีอันเดียวในโลก เพราะต่อให้ลายเดียวกัน ก็ใช่ว่าจะเหมือนกันเป๊ะๆ เหมือนใส่พิมพ์ คนที่นี่เค้าชอบตะขอพวกไก่ฟ้า หงส์ มังกร เป็นตะขอลายสวยงาม แต่คนนครที่สั่งจะชอบพวกกระทิง เสือ แบบนี้เค้าว่าเป็นนักสู้เหมาะกับนกนักสู้... (คุณนาเจ ตะขอกรงนก สงขลา, สัมภาษณ์ เมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2563)

ภาพที่ 5.16 ตะขอนกกรงหัวจุกลายกระทิง

จากการให้ข้อมูลสัมภาษณ์ถึงลวดลายและรูปทรงของกรงนกที่ใช้เลี้ยงนกกรงหัวจุก อธิบายว่า กรงนกที่ใช้เลี้ยงนกกรงหัวจุก แฝงไปด้วยรากลึกในจิตวิญญาณของผู้ใช้กรงนก ที่แฝงไปด้วยความเชื่อในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ที่อาจแฝงไปด้วยวัฒนธรรม ภูมิปัญญา ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับชุมชน เช่น การมีความเชื่อเรื่องสัตว์มงคลอย่าง มังกร สัตว์ที่ยิ่งใหญ่และให้โชคลาภ หงส์แสดงถึงความบริสุทธิ์และยิ่งใหญ่ อย่างไรก็ตาม ลักษณะของหงส์ตามคติความเชื่อของชาวจีน จะมีลักษณะส่วนหัวที่คล้ายกับนกกรงหัวจุก ส่วนพญานาค สัตว์มงคลที่สะท้อนถึงความอุดมสมบูรณ์ของคนเลี้ยงตามความเชื่อของคนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และลวดลายที่แสดงถึงความเชื่อเรื่องเทพ เทวดาอย่าง ลายวาฬเล็กและลายวาฬใหญ่ ลากกนก และลวดลายไทยที่สามารถพบเห็นได้ตามวัดวาอาราม แม้แต่ลวดลายบนเรือกอและที่สะท้อนถึงความเป็นวัฒนธรรมมลายูได้เป็นอย่างดี

2) ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับกรงนกกรงหัวจุก

จากการวิจัย พบว่า กรงสำหรับเลี้ยงนกกรงหัวจุก มีความเชื่อของช่างทำกรงนกและผู้เลี้ยงนกอยู่ภายในกรงนกอยู่เช่นกัน ซึ่งความเชื่อที่มีอยู่ แบ่งออกเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ ก) ความเชื่อเกี่ยวกับชี่ของกรงนก ข) ความเชื่อเกี่ยวกับไม้ที่ใช้ในการทำกรงนก และ ค) ความเชื่อที่เกี่ยวข้องรูปทรงของตะขอแขวนกรงนก โดยมีรายละเอียดในแต่ละประเด็น ดังนี้

ก) ความเชื่อเกี่ยวกับชี่ของกรงนก

จากประเด็นข้างต้น พบว่า ทั้งในกลุ่มของผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกและช่างทำกรงหัวจุกต่างก็มีความเชื่อเกี่ยวกับชี่กรงของนกกรงหัวจุกว่า จะต้องทำเป็นจำนวนเลขคี่เท่านั้น จะทำเป็น

จำนวนเลขคู่ไม่ได้ เนื่องจากมีความเชื่อว่าจะทำให้นกที่เข้าไปอยู่ในกรงใบนั้นตายได้ ดังการให้ข้อมูลสัมภาษณ์ ว่า

> *“...เขาว่ากันว่ากรงนกต้องทำเป็นเลขคี่นะ ทำเป็นเลขคู่ไม่ได้ เพราะมันไม่มงคลทั้งคนเลี้ยงแล้วก็นก แล้วก็ไม่มีใครทำกรงนกเป็นเลขคู่ด้วย เขาว่ากันว่าถ้าใส่นกเข้าไปมันจะตาย...”* (จ่าเหมียน สงขลา, สัมภาษณ์เมื่อ 22 กุมภาพันธ์ 2563)

ในทำนองเดียวกันก็มีผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์อีก 3 ท่าน ที่ข้อมูลเป็นไปในทิศทางเดียวกันว่า

> *“...อ๋อ ที่เขาไม่ทำซี่กรงนกเป็นเลขคู่ เพราะเขาเชื่อกันว่านกตาย ถ้าพามันไปอยู่ในกรง ทางที่ดีต้องทำเป็นเก้าซี่ สิบเอ็ดซี่ แต่ไม่นิยมสิบสามซี่ด้วย เพราะเหมือนเป็นเลขผี...”* (น้าเสริม นครศรีธรรมราช, สัมภาษณ์เมื่อ 23 กุมภาพันธ์ 2563)

ขณะที่ผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์ที่เป็นผู้หญิง ของการศึกษาครั้งนี้ยังได้ให้ข้อมูลเป็นไปในทิศทางเดียวกันว่า

> *“...มันมีความเชื่อแต่โบราณแล้วว่า ถ้าอะไรที่เป็นเลขคี่ มันเหมือนมีอะไรให้มาเติมเต็มให้ครบ ซี่กรงนกก็เหมือนกัน ให้ทำเป็นเลขคี่ พอนกเข้าไปอยู่จะได้เติมเต็มกันและกัน...”* (ผู้หญิงทำกรง นครศรีธรรมราช, สัมภาษณ์เมื่อ 23 กุมภาพันธ์ 2563)

ภาพที่ 5.17 ไม้สำหรับทำซี่กรงนก

ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นคนเลี้ยงนกกรุงหัวจุก ที่เป็นผู้หญิง ได้อธิบายเช่นเดียวกันในเรื่องของกรงนกว่า

“..มันไม่มีใครทำกรงให้เป็นเลขคู่ เกิดมาก็ไม่เคยเห็น ต่อให้กรงเล็กขนาดไหน หรือใหญ่ขนาดไหนก็ต้องลงด้วยเลขคี่...” (พี่ญา สระบัว นครศรีธรรมราช, สัมภาษณ์เมื่อ 8 กุมภาพันธ์ 2563)

ขณะที่ช่างทำตะขอแขวนนก ได้ให้ข้อมูลเพิ่มในเรื่องของลวดลายที่ปรากฏอยู่ในกรงนกหัวจุกไว้ว่า

“...ลวดลายของกรงของนกกรงหัวจุก นั้นส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลมาจาก ฝั่งอินโดนีเซีย เราเรียกลายนั้นว่า ลายยาวอ ซึ่งเป็นแบเลื่อยไปมาไม่มีที่สิ้นสุด ยาวอภาษายาวีแบบว่างู ลายพวกนี้จะต่างกับลายไทยตรงที่ลายไทยจะมีปลายหรือปลอดแหลม แต่ลายยอวอจะไม่มี... (โก๊ะอ่าง ตะขอกรงนก ยะลา, สัมภาษณ์เมื่อ 14 มกราคม 2563)

ภาพที่ 5.18 ลายลาวอ

ข้อมูลให้สัมภาษณ์ ในข้างต้นสามารถอธิบายได้ว่า ทั้งผู้เลี้ยงนกและช่างทำกรงนกต่างก็มีความเชื่อที่ไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือหากทำกรงนกโดยใช้ซี่กรงเป็นจำนวนเลขคู่จะทำให้นกตายได้ และไม่เป็นมงคลแก่ผู้เลี้ยงนกเช่นกัน เนื่องจากอาจทำให้การแข่งขันประชันเสียงนกกรงหัว

จุกพ่ายแพ้ โดยไม่มีโอกาสชนะทุกสนาม ขณะที่ลายของนกกรงหัวจุกส่วนใหญ่ที่นิยมก็จะเป็นลายที่เรียกว่า “ยาวอ” ซึ่งเป็นลักษณะคล้ายๆ กับไม้เลื้อยไปมา ได้รับอิทธิพลมาจากอินโดนีเซีย

ข) ความเชื่อเกี่ยวกับไม้ที่ใช้ในการทำกรงนก

จากการวิจัย พบว่า ในการเลือกไม้ที่ใช้ในการทำกรงนกกรงหัวจุก จะใช้ไม้ที่หาได้ง่ายตามพื้นถิ่น โดยเป็นไม้ที่มีความทนทานและเหมาะต่อการแกะสลักลวดลายบนกรงนกได้ รวมถึงการนำไม้ที่เป็นมงคล ที่มาจากความเชื่อในสังคมไทย โดยเฉพาะไม้พันธุ์มงคล 9 ชนิด อย่างไรก็ตาม ในทางตรงกันข้ามก็มีความเชื่อเกี่ยวกับไม้ที่ไม่เป็นมงคลด้วยเช่นกัน ดังการให้คำสัมภาษณ์ว่า

> *“...ไอ้พวกส่วนประกอบของกรงเขาจะทำจากไม้ม่วงดำ เพราะเป็นไม้ที่มีเนื้อเหมาะกับการแกะสลัก แล้วมันให้สีด้วย โดยที่เราไม่ต้องทา เคลือบแล็กเกอร์อย่างเดียว หรือบางทีก็ไม้มะค่าแดง ไม้ต้นขนุน ไม้ทุกไม้ที่มันเป็นเนื้อแข็งและทน ก็จะเลือกไม้นั้น...”* (พี่ญา สระบัว นครศรีธรรมราช, สัมภาษณ์เมื่อ 23 กุมภาพันธ์ 2563)

สำหรับช่างที่เป็นผู้ทำกรงนกสำหรับเลี้ยงนกกรงหัวจุกก็ได้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์ถึงความเชื่อที่เกี่ยวกับการนำไม้แต่ละชนิดมาทำเป็นกรงนกว่า

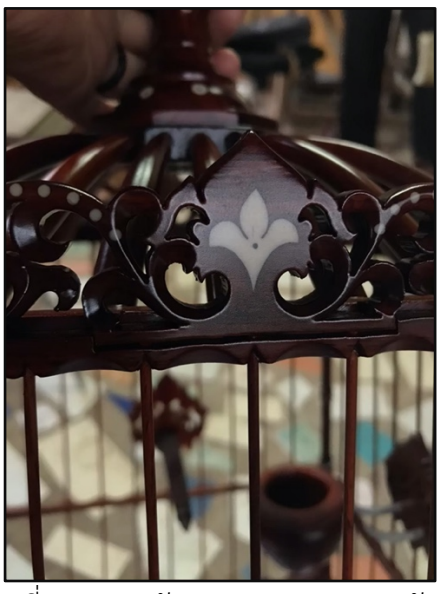
> *“...ก็ไม้ที่เขานิยมใช้ทำกันจะเป็นไม้เนื้อที่มาจากไม้ต้นใหญ่ แข็งแรง ก็ที่ทำส่วนใหญ่จะทำหลัก ๆ คือ ไม้มะม่วงดำ เพราะว่าจะได้สีธรรมชาติเลย ดูได้จากกรงที่ไม้สีดำอันนั้นทำมาจากไม้มะม่วงดำ แต่ถ้าคนเขาสั่งทำและเขาจะเป็นพวกมีความเชื่อ เขาจะสั่งไม้มงคลมาทำ อย่างไม้กันเกรา เพราะจะได้ขัดเกลาสิ่งไม่ดีออกไป ไม้พยุง ไม้พยุงทำเยอะอยู่ เพราะมีความเชื่อว่าจะช่วยพยุงฐานะคนใช้ไม้ บางทีก็เอาไม้กฤษณามา บางทีก็ไม้สัก แล้วก็ไม้จากต้นมะม่วงหิมพาน ส่วนไม้ที่พี่จะไม่ทำเลยนะ ก็คือไม้ตะเคียน ก็เชื่อส่วนตัวว่ามันต้องมีผีมีสาง ไม่เคยเจอกับตัว แต่ว่ามีคนเล่าให้ฟังว่า ซื้อกรงไม้ตะเคียนมาก็รู้สึกว่ามีคนนั่งเฝ้าอยู่หน้าบ้าน พี่เลยไม่ทำ แล้วอีกไม้หนึ่งที่ไม่ทำเลย คือ ไม้ต้นกระท้อน เพราะว่าไม้กระท้อนเขาจะเอาไปทำฝาโลง ก็เลยไม่ค่อยมีใครทำกัน...”* (ผู้หญิงทำกรง ย่านตาขาว ตรัง, สัมภาษณ์เมื่อ 8 กุมภาพันธ์ 2563)

แต่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ ก็มีความเชื่อเกี่ยวกับไม้ที่ใช้ทำกรงนกที่แตกต่างจากฝั่งภาคใต้ตอนบน ซึ่งช่างทำกรงนกได้ให้สัมภาษณ์ว่า

“...ก็ทำได้ทุกไม้ที่มันแข็งนอกอ่อนใน แต่ถ้าในทางที่คนมีฐานะเขาสั่งทำกันก็จะทำไม้มะม่วงหิมพาน ไม่รู้เหมือนกันว่าเชื่อเรื่องอะไร แต่ว่าน่าจะเกี่ยวข้องกับตำนานเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยวมากกว่า ส่วนใหญ่ก็คนไทยพุทธที่สั่ง แต่ถ้าคนมุสลิมจะเอาไม้อะไรก็ได้แล้วแต่ช่าง ซึ่งส่วนใหญ่ก็จะใช้ไม้แข็งนั่นแหละ มันมั่นคงทนทาน...” (แบยา ยะลา , สัมภาษณ์เมื่อ 22 กุมภาพันธ์ 2563)

ในทำนองเดียวกัน ช่างทำกรงนกอีกท่านก็ให้ข้อมูลสัมภาษณ์เรื่องไม้และความเชื่อดังกล่าว พร้อมอธิบายและบอกเล่าถึงอุปกรณ์และเครื่องมือที่ใช้ในการทำกรงนกว่า

“...อุปกรณ์สำคัญที่ต้องมีนะ มีด มีดทั่วไป มีดแกะสลัก ค้อน แล้วแท่งเหล็ก ตะปู ดินสอ ส่วนไม้ก็ไม้อะไรแล้วแต่เลย ซี่กรงต้องทำได้เฉพาะไม้ไผ่ เริ่มแรกเลยนะเราต้องวาดรูปลงกระดาษก่อน เรียกว่าขึ้นแบบ วาดเข้ม ๆ กับดินสอ แล้วพาไปให้เขาถ่ายเอกสาร แล้วค่อยกลับมาวาดลงไม้ แล้วก็แกะไปตามแบบ แต่สมัยก่อนไม่มีเครื่องถ่ายเอกสาร เขาจะใช้กระดาษสา หรือกระดาษลอกลายมาทับ เหนื่อยแต่ก่อน แต่ตอนนี้สบายแล้ว พอเราได้ลายแล้วนะ เราแกะไม้ให้เสร็จเลย ทำทีละชิ้น พอครบเราก็ขึ้นโครง ทำเสา 4 มุม แล้วทำซี่กรงนะ ซี่ของกรงจะต้องทำให้เป็นเลขคี่ สาม ห้า เจ็ด เก้า สิบเอ็ด แล้วแต่ขนาดกรง ส่วนใหญ่จะใช้ด้านละสิบสามซี่ พอเสร็จก็มาประกอบกัน ทาสี มีอีกหลายสี สีดำ สีทอง สีเนื้อไม้ แล้วเคลือบแรกเกอร์อีกชั้น...” (แบแอ ช่างทำกรง ยะลา, สัมภาษณ์เมื่อ 14 มกราคม 2563)

ภาพที่ 5.19 การฝังมุกลงบนกรงนกกรงหัวจุก

สำหรับ ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับกรงที่ใช้เลี้ยงนกกรงหัวจุก มีอิทธิพลสำหรับผู้เลี้ยงนก และช่างที่ทำกรงนกเป็นอย่างมาก เนื่องจากไม้เป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะใช้ในการสร้างกรงนกขึ้นมา ดังนั้น จึงต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในส่วนของกลุ่มช่างและผู้เลี้ยงนกที่นับถือพุทธศาสนา ในจังหวัดภาคใต้ตอนบนที่จะมีความเชื่อในเรื่องการเสริมความเป็นมงคลด้วยเนื้อไม้และความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเหนือธรรมชาติ เช่น เรื่องผีสางและความตาย ที่จะไม่นำไม้ต้องห้ามอย่างไม้ตะเคียนและไม้กระท้อนมาสร้างเป็นกรง แต่ในส่วนพื้นที่จังหวัดภาคใต้ตอนล่าง ได้แก่ จังหวัดยะลา และจังหวัดปัตตานี นั้น จะมีความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับตำนานเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว เทพเจ้าแห่งศรัทธาของชาวไทยเชื้อสายจีนในพื้นที่ ซึ่งกลุ่มผู้เลี้ยงและช่างที่นับถือศาสนาอิสลามนั้น ไม่ปรากฏในความเชื่อเรื่องไม้มงคลหรือไม่ต้องห้าม เนื่องจากต้องมีหนึ่งศรัทธาต่อพระผู้เป็นเจ้าของตนเท่านั้น

สำหรับประเด็นศิลปะบนกรงนกฯ ; สะท้อนภูมิปัญญาและวิถีชีวิต ได้ใน 2 ประการ กล่าวคือ 1) ศิลปะบนกรงนกสามารถที่จะสะท้อนถึงอัตลักษณ์ ตัวตน และความคิดสร้างสรรค์ของช่างและผู้ใช้กรงในการเลี้ยงนกว่าเป็นอย่างไร กรงนกใบดังกล่าวมาจากที่ใด เพราะแต่ละพื้นที่จะมีจุดเด่นที่เป็นอัตลักษณ์สะท้อนวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และวัฒนธรรม ผ่านลวดลายและการตกแต่งที่สวยงามผ่านการใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการประยุกต์งานศิลป์ให้มีความสวยงาม 2) ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกรงนก มี 2 ประการ ได้แก่ ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับซี่ของนกกรงนก จะใช้ไม้ไผ่ทำซี่กรง และจะนิยมทำเป็นจำนวนเลขคี่ เนื่องจากหากทำเป็นเลขคู่จะมีความเชื่อกันว่านกที่เขาไปอยู่ตาย รวมถึงอาจทำให้เกิดการพ่ายแพ้จากการแข่งขันประชันเสียงได้ ในประการที่สองความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับไม้ที่ใช้ในการสร้างสร้างกรงนก โดยมีความเชื่อการนำไม้แต่ละชนิดมาสร้างจะมีผลต่อชีวิตของผู้ใช้กรงนก เช่น ไม้พยุงจะช่วยให้เกิดการพยุงฐานะของคนเลี้ยงนก ไม้กันเกราที่จะช่วยขัดเกลาที่สิ่งไม่ดีให้ออกไป หรือความเชื่อเกี่ยวกับไม้ในด้านความตายและสิ่งเหนือธรรมชาติ เช่น ไม้ตะเคียน เนื่องจากอาจมีผีสางตามมา และไม้กระท้อน เนื่องจากเป็นไม้ที่ใช้ทำฝาโลงศพ เป็นต้น

5.2.4 ภาษานกฯ ภาษาคน จุดเชื่อมความสัมพันธ์ที่ความเข้าใจ

ในประเด็นนี้ ผู้ศึกษาได้ทำการสังเกตการณ์จากการเลี้ยงนกของผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุก และพบว่า ทั้งผู้เลี้ยงและนกที่อยู่ในกรงต่างก็สามารถที่จะสื่อสารความเข้าใจกันได้ ไม่ว่าจะเป็นช่วงเวลาในการเลี้ยงทั่วไป และเวลาแข่งขันประชันเสียงในสนามแข่งขัน เมื่อได้ทำการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์พบว่า ภาษาของนก และภาษาของคนที่ใช้สื่อสารระหว่างกัน เกิดขึ้นจากการสังเกตพฤติกรรมของนก และนำมาใช้เป็นคำศัพท์ที่ใช้ในการสื่อสารภายในสังคมคนเลี้ยงนก ดังตัวอย่างการให้ข้อมูลสัมภาษณ์ว่า

“...ก่อนที่จะมีคำที่เราใช้กันในวงการคนแข่งนกนะครับ มันเกิดขึ้นตั้งแต่สมัยที่มีการเอานกมาเลี้ยงใหม่ แรก ๆ การเลี้ยง คนก็นึกว่าเลี้ยงทั่วไปเหมือนเลี้ยงแมว อะไรแบบนี้ แต่พออยู่ไปสักพัก ก็เริ่มเห็นความเปลี่ยนแปลง นิสัยของนก ก็เกิดเป็นคำที่ใช้กัน อย่างเช่น ในช่วงที่นกป่วย หรือนกจำศีล เราจะเรียกว่าช่วงนกถ่ายขน คือขนมันหลุดคล้ายกับต้นยางที่ผลัดใบ จนตัวนกนี่ล่อนจ้อนเลย สักพักก็จะมีขนขึ้นมาใหม่ ซึ่งช่วงนี้คนเลี้ยงจะรู้เลยว่านกมันต้องการพัก เพราะมันเหมือนไม่สบายตัว และถ้านกมีอาการซึมไม่ค่อยเล่น ไม่ค่อยร้อง ไม่กินอาหาร รู้ได้เลยว่านกเริ่มป่วยแล้ว ต้องหายาให้มันกิน ถ้าอยากรู้ภาษาของมันก็ต้องใส่ใจและสังเกตมันเรื่อย ๆ หากในสนามแข่งขัน นกมันก็มีภาษามีการแสดงออกของมัน อย่างการที่มันคึกสู้ มันจะส่งเสียงออกมาเป็นเสียงที่เราได้ยินว่า ริก ๆ แต่ถ้ามันร้องในสำนวนของมัน แต่ร้องซ้อนกันสองครั้ง เขาจะเรียกว่านกเบิ้ล คือซ้ำสอง แล้วอีกอย่างภาษานกมันเหมือนกัน แต่สำเนียงการร้องจะแตกต่างกันไปตามป่าที่มันมา นกเวียดนามก็จะร้องสำเนียงเวียดนาม นกใต้ก็จะร้องทำนองใต้ แล้วนกใต้มันร้องเร็ว ถ้าฟังดี ๆ นกตัวไหนที่มันร้องเร็ว การันตีได้เลยว่ามันคือนกใต้ คร่าว ๆ...” (ผู้ดูแล Facebook fan page ติดขอบสนามนกนครศรีธรรมราช, สัมภาษณ์เมื่อ 23 กุมภาพันธ์ 2563)

ในทำนองเดียวกัน ก็มีผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์ในทิศทางเดียวกันว่า

“...เดี๋ยวจะบอกให้ฟังว่านกมันบ่นอะไรบ้าง โดยปกติเวลามันร้องมันจะร้องสามพยางค์ ฟิ้ว ซีเลียจ วิ้ว อันนี้คือมันร้องเพลงเป็นทำนอง แต่ถ้ามันเปล่งเสียงออกมาพยางค์เดียว หรือไม่เกินสองพยางค์ คล้ายว่ามันจะบ่นของมันไปเรื่อย ๆ แต่หากในสนามมันแข่งอยู่ แล้วมันได้ยินเสียงร้องของนกตัวอื่น มันรู้สึกฮึกเหิมมมันก็จะเป็นเสียงออกมาพยางค์เดียว แต่ดังมาก เสียงนั้นเรียกว่าริก อาการของนกตอนนั้นคือนกจะโดดไปมาแล้วร้องดัง เหมือนการขู่ แต่ถ้าในช่วงที่มันไม่สบายมันจะมีอาการซึม เราต้องดูแลมันทันที...” (น้องเอ็ม สุราษฎร์ธานี, สัมภาษณ์เมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2563)

สำหรับการสื่อสารระหว่างคนกับนกในสนามแข่งขันประชันเสียงในแต่ละสนาม จากการสังเกตการณ์ของผู้วิจัยพบว่า ในระหว่างการแข่งขันประชันเสียงของนก เจ้าของนกแต่ละตัวจะมีการส่งเสียง ปรบมือดังเป็นจังหวะจำนวน 3 ครั้ง แล้วส่งเสียงให้นกของตนเปล่งเสียงร้องออกมา เมื่อได้สอบถามจึงพบว่า การกระทำดังกล่าว เป็นวิธีการในการให้กำลังใจของนกในการแข่งขัน เนื่องจากนกจะมีความคุ้นเคยกับผู้เลี้ยง เมื่อได้เห็นผู้เลี้ยงอยู่ข้าง ๆ ก็จะส่งเสียงร้องออกมาเพื่อเรียกร้องความ

สนใจ หรืออาจรู้สึกว่าตัวเองเก่งจึงส่งเสียงออกมา สำหรับนกบางตัวแม้ว่าผู้เลี้ยงจะพยายามส่งเสียงให้กำลังใจเท่าใด ก็ไม่ยอมที่จะส่งเสียงร้องออกมา เนื่องจากมีความตื่นเต้นและตกใจคู่ต่อสู้ได้ ตามตัวอย่างการให้คำสัมภาษณ์ว่า

> *“...ที่เห็นเขาส่งเสียง ตบมือ อะไรตอนนกแข่งรู้ไหม คือคนเขากำลังเชียร์นกตัวเองอยู่ เวลานกมันเห็นมันจะรู้สึกว่ามีคนให้ท้ายมัน มันก็จะรึกว่าตัวเองยิ่งใหญ่ก็จะร้องดัง บางทีก็อาจจะฮึกเกินเหตุจนต้องริกออกมา หรืออาจจะร้องซ้ำทำนองที่เรียกว่านกเบิ้ลก็ได้ แต่ถ้ามันเล่น มันกระโดดแล้วมันไม่ร้องเลยนะ มันกำลังตกใจคู่ต่อสู้ หรือรู้สึกว่าตัวเองอยู่ในฝูงที่ปลอดภัยแล้วก็เลยไม่ร้องออกมา แต่ยังไงก็มีเทคนิคของแต่ละคนอยู่แล้ว...”* (ลุงจ้อน ตรัง, สัมภาษณ์เมื่อ 8 กุมภาพันธ์ 2563)

ภาพที่ 5.20 การตบมือเพื่อเชียร์นกกรงหัวจุก

เช่นเดียวกับผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์ที่กล่าวว่า

> *“...ภาษานกมันมีอะไรไม่มาก ส่วนใหญ่มันจะแสดงออกทางการร้องออกเสียง กับสิ่งที่มันเป็นอยู่ในตอนนั้น ในสนามโอกาสที่มันจะสู้ก็ขึ้นอยู่กับเจ้าของด้วย ถ้าเอามันมาแขวนทิ้งมันก็จะอยู่ตามประสา ร้องก็ได้ไม่ร้องก็ได้ เพราะไม่มีคนเชียร์ นกก็ต้องการกำลังใจ แต่ถ้าตัวอื่นมันสู้กว่ามันก็ชนะไป...”* (บังหมัด สงขลา, สัมภาษณ์เมื่อ 23 กุมภาพันธ์ 2563)

ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการนำเสนอคำศัพท์และภาษาในวงการนกกรงหัวจุกที่พบจากการเก็บข้อมูลสัมภาษณ์ ไว้ดังนี้

- ริก หมายถึง กริยาของนกกรงหัวจุก ในอาการที่ฮึกเหิม และได้ส่งเสียงร้องออกมาอย่างดัง และชัดเจน เพื่อเป็นการขู่คู่ต่อสู้ และเป็นสัญญาณว่าพร้อมที่จะต่อสู้อย่างเต็มที่แล้ว ในการแข่งขันประชันเสียง หากนกแสดงอาการดังกล่าว ออกมาจะทำให้ได้คะแนนในการแข่งขันจำนวน 2 เท่า และมีโอกาสชนะสูง

- นกเบิ้ล หมายถึง นกกรงหัวจุกที่ได้ทำการร้องเป็นทำนองซ้ำกันจำนวน 2 ครั้ง ว่า “ฟิ้ว ซีเลียส วิ้ว ฟิ้ว ซีเลียส วิ้ว”

- นกถ่ายขน หมายถึง ช่วงฤดูกาลที่นกทำการผลัดขน ซึ่งนกจะต้องทำการจำศีลในช่วงฤดูฝนตั้งแต่ เดือนพฤษภาคม ถึง ปลายเดือนกรกฎาคม ช่วงใดช่วงหนึ่ง โดยที่นกแต่ละตัวจะมีช่วงเวลาการผลัดขนที่แตกต่างกัน ผู้เลี้ยงจะต้องดูแลนกเป็นอย่างดี หมั่นให้อาหารและยาบำรุงอย่างต่อเนื่อง ไม่นำออกไปแข่งขันประชันเสียง จนกระทั่งนกมีสุขภาพที่ดีและแข็งแรง

จากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และสังเกตการณ์จากผู้วิจัย อธิบายได้ว่า นกกรงหัวจุกกับผู้เลี้ยงนก มีการสื่อสารผ่านพฤติกรรมระหว่างกัน กล่าวคือ ในการเรียนรู้ภาษาและพฤติกรรมของนกกรงหัวจุก จะต้องอาศัยการสังเกตพฤติกรรมของนกที่แสดงออกในแต่ละวัน ซึ่งในแต่ละพฤติกรรมล้วนมีความหมายต่อผู้เลี้ยงนกเป็นอย่างมาก เช่น การร้องของนกในการแข่งขันประชันเสียงในสนาม เพราะการเปล่งเสียงร้องของนกในแต่ละครั้ง มีผลต่อการแข่งขันเป็นอย่างมาก สามารถที่จะคาดการณ์ถึงชัยชนะและความพ่ายแพ้ได้ จึงทำให้การแข่งขันในสนามประชันเสียงแต่ละครั้ง จะต้องมีเจ้าของนกคอยส่งเสียง ส่งกำลังใจให้กับนกตลอดเวลา เพื่อให้นกรู้สึกว่าไม่โดดเดี่ยว และมีความฮึกเหิมในการร้อง เพื่อข่มขวัญคู่ต่อสู้

โดยทั้งสิ้น สะท้อนได้ว่า ภาษานกและภาษาคน ล้วนเกิดขึ้นจากระบบความสัมพันธ์ที่มีความใกล้ชิดระหว่างนกกรงหัวจุกและผู้เลี้ยงโดยเฉพาะ

5.3 สังคมและเครือข่ายของคนเลี้ยงนก

ในประเด็นการวิจัยสังคมและเครือข่ายของคนเลี้ยงนก ผู้วิจัยจะทำการแบ่งเป็นประเด็นย่อย จำนวน 2 ประเด็น ประกอบด้วย ก) กลุ่มเครือข่ายทางสังคม ได้แก่ ร้านน้ำชา สื่อออนไลน์กับการแลกเปลี่ยน งานการกุศล ชมรมนกกรงหัวจุกในแต่ละจังหวัด ข) กลุ่มเครือข่ายทางธุรกิจ ได้แก่ สนามแข่งขัน กลุ่มผู้ประกอบการเกี่ยวกับการเลี้ยงนกกรงหัวจุก โดยแต่ละประเด็นมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

5.3.1 กลุ่มเครือข่ายทางสังคม

โดยกลุ่มนี้ส่วนใหญ่เกิดจากการรวมตัวกันของผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกที่มีความเกี่ยวข้องกันในชีวิตประจำวัน หรือมีความเกี่ยวข้องกันจากกิจกรรมที่เกิดขึ้นจากการเลี้ยงนก ดังต่อไปนี้

ร้านน้ำชา เปรียบเสมือนแหล่งรวมผู้คนหลายอาชีพ หลายชนชั้นมารวมตัวกัน โดยเฉพาะกลุ่มคนในสังคมนกกรงหัวจุก ที่แต่ละวันจะต้องมีการพบปะสนทนาในประเด็นที่มีร่วมกัน อย่างเช่น เรื่องนกกรงหัวจุก การเลี้ยงดู การนัดหมายเพื่อร่วมแข่งขัน และประชาสัมพันธ์บอกต่อข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับนกกรงหัวจุก

จากการวิจัย พบว่า ร้านน้ำชามีอิทธิพลต่อกลุ่มผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นพื้นที่หนึ่ง ที่สามารถรวมกลุ่มคนประเภทเดียวกันเข้าด้วยกัน ซึ่งสิ่งที่เป็นสัญลักษณ์ดึงดูดกลุ่มคนที่เลี้ยงนกกรงหัวจุกมารวมตัวได้ง่ายขึ้น คือ ราวเหล็กที่ใช้เพื่อการแขวนนกกรงหัวจุก ขณะที่ผู้เลี้ยงนกในช่วงเวลาแห่งการผ่อนคลายความเหนื่อยล้าและความเครียด โดยจะทำการจิบน้ำชาฟังเสียงนกไปพร้อมกัน

สิ่งดังกล่าว นอกจากจะช่วยทำให้เกิดความสุนทรีแก่ผู้เลี้ยงนกเป็นอย่างมากแล้ว ยังช่วยให้เกิดการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในกลุ่มผู้เลี้ยงนก

ดัง ตัวอย่างการให้ข้อมูลสัมภาษณ์ของเจ้าของร้านน้ำชาว่า

“...ร้านน้ำชา มันเป็นศูนย์รวมของคนในชุมชน โดยเฉพาะพวกกลุ่มผู้ชาย เขาจะมาคุยกันในเรื่องที่เขาสนใจเหมือนกัน เช่นพวกข่าวการเมือง กีฬา และก็นกกรงหัวจุกนะ โดยเฉพาะร้านที่มีราวเหล็กแขวนอยู่ ก็มักจะมีพวกเล่นนกนั่งอยู่ในร้านนั้นด้วย เพราะคนจะเอานกตัวเองมาแขวน เหมือนเป็นการช่วยฝึกนกก่อนพาไปลงสนาม เพราะจะมีคนเลี้ยงนกหลาย ๆ คนมานั่งคุยกัน ... (น้าใจ เจ้าของร้านน้ำชาหน้าเทศบาลคอหงส์ สงขลา, สัมภาษณ์เมื่อ 22 กุมภาพันธ์ 2563)

เช่นเดียวกัน ผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์เรื่องร้านน้ำชากับการเลี้ยงนกกรงหัวจุกว่า

“...คนในร้านน้ำที่มีราวนกหน้าร้าน คนเลี้ยงนกก็จะเข้ามารวมตัวกัน การตั้งราวเหมือนเป็นการบอกเขาว่า ร้านเราเอานกกรงหัวจุกมานั่งด้วยได้นะ คนก็จะเริ่มเยอะจากแต่ก่อนคือมานั่งแป๊บเดียวเอง คนที่มานั่งเขาก็จะมาคุยกันเรื่องนก บอกข่าวการแข่งนก เรื่องยานก คนเลี้ยงใหม่ก็มาถามคนแก่ ๆ ได้ว่าต้องเลี้ยงยังไงให้ถูกวิธี เขาก็คุยกันตามประสา... (แบปา ยะลา, สัมภาษณ์เมื่อ 14 มกราคม 2563)

ในด้านกลุ่มผู้ใช้บริการร้านน้ำชา ก็มีผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์ในทำนองเดียวกันอีก 2 ท่านว่า

“...โดยทั่วไป เวลาคนเขาจะมาฝึกหัดนกนะครับ เขาจะพาไปซ้อมตามร้านน้ำชา จะวน ๆ กัน สมมติว่าในละแวกนี้มีสามร้านที่มีราวนก เขาก็จะวนกันเพราะนกมันจะได้เจอนกหลาย ๆ ตัว หลายความสามารถ จะได้สู้กับคนอื่นได้ หรือไม่ก็เอานกใหม่ นกเพิ่งเกิดมาฝึกด้วย เพราะนกตัวอื่น ๆ จะได้ช่วยเป็นครูนกได้เลย.. (พี่ก้อง สุราษฎร์ธานี, สัมภาษณ์เมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2563)

ภาพที่ 5.21 กิจกรรมกินชาฟังเสียงนกกรงหัวจุกของผู้เลี้ยงนก

และอีกท่าน ที่นอกจากจะสะท้อนถึงแหล่งฝึกนกกรงหัวจุกแล้ว ยังมีการช่วยเหลือดูแล และรับฝากเลี้ยง หากเจ้าของนกไม่สามารถดูแลนกได้ชั่วคราว ดังคำสัมภาษณ์ว่า

“..ก็นี่แหละร้านน้ำชา เหมือนแบแอกับแปบา แกสนิทกันมาสิบ ๆ ปี แกก็จะมีความไว้ใจกัน ในบางวันที่แบแอติดธุระแล้วเอานกมาฝากที่ร้านของแบปาเพราะร้านน้ำชาแกเปิดทั้งวัน เสร็จธุระก็มาเอาได้ หรือวันไหนมีธุระต่างจังหวัดหลายวันก็มาฝากแกได้เลย แกจะช่วยให้อาหาร ล้างกรง เปลี่ยนน้ำในขันให้มันอาบเองได้ด้วย...” (แบแอ ยะลา, สัมภาษณ์เมื่อ 14 มกราคม 2563)

จากข้อมูลสัมภาษณ์เบื้องต้น สามารถอธิบายได้ว่า ร้านน้ำชาเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญกับคนเลี้ยงนกเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นที่รวมตัวของคนเลี้ยงนกกรงหัวจุกในทุกวัย ซึ่งผู้เลี้ยงแต่ละช่วงวัย แต่ละอาชีพ ที่มีความสนใจเรื่องนกกรงหัวจุกเหมือนกัน ทำให้พื้นที่ร้านน้ำชาสามารถกลายเป็นพื้นที่ที่ถูกใช้ประโยชน์ใช้สอยมากกว่าร้านขายเครื่องดื่ม เช่น 1) เป็นแหล่งฝึกหัดนกก่อนที่จะเข้าแข่งขันประชันเสียงในสนามจริง เนื่องจากผู้เลี้ยงจะนำนกกรงหัวจุกของตนเองมาแขวนไว้ในขณะนั่งดื่มน้ำชาภายในร้าน 2) เป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารและการเรียนรู้ เพราะผู้ที่เข้ามานั่งดื่มน้ำ

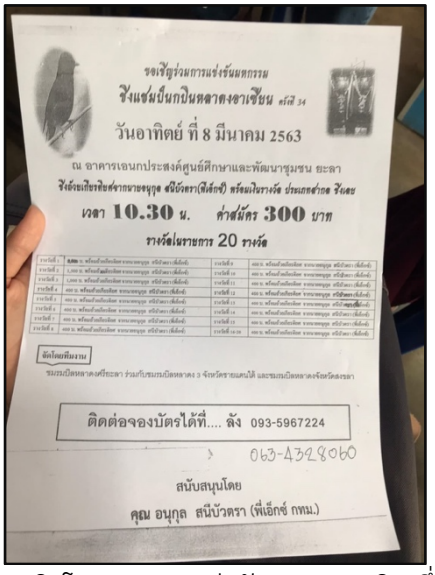
ชาในร้านจะมีประสบการณ์ ความรู้และความเข้าใจในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับนกกรงหัวจุก โดยเฉพาะลุ่มผู้เลี้ยงที่อยู่ในช่วงสูงวัย หากว่ากลุ่มผู้เลี้ยงที่เพิ่งนำนกกรงหัวจุกขาดความรู้ความเข้าใจในการดูแลนกก็จะสามารถสอบถาม แลกเปลี่ยนและเรียนรู้ ผ่านการบอกต่อระหว่างกันได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้ การที่ร้านน้ำชาเป็นแหล่งรวมตัวผู้เลี้ยงนก ทำให้สามารถที่จะกระจายข้อมูลข่าวสาร ที่เกี่ยวข้องกับการแข่งขันนกกรงหัวจุกในแต่ละสนามได้ ผ่านการบอกต่อของผู้มีข้อมูลสู่ผู้รับรู้ได้อย่างรวดเร็ว และ 3) เป็นแหล่งช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เช่น การรับฝากดูแลนกกรงหัวจุกของผู้อื่น ที่ไม่สามารถดูแลนกกรงของหัวจุกของตนเองได้ชั่วคราว เป็นต้น

อีกกลุ่มทางสังคมซึ่งเป็นกลุ่มที่ผู้เลี้ยงหลายรายอาจจะไม่เคยพบปะกันแต่มีความรู้จักกันมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเลี้ยงนก แบ่งปันเรื่องราวและเทคนิคต่าง ๆ ในการเลี้ยงนกกรงหัวจุก นั่นคือสื่อสังคมออนไลน์ ได้แก่ Facebook, line เป็นต้น ปัจจุบันสังคมออนไลน์ ได้กลายเป็นพื้นที่หนึ่งที่มนุษย์ในเพื่อแสดงการมีตัวตนของตนเอง สามารถที่จะอธิบายความรู้สึกนึกคิดของตนเองให้ผู้อื่นรับทราบได้ เป็นช่องทางในการสื่อสารแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกันได้ง่ายขึ้น

จากการวิจัย พบว่า สังคมออนไลน์ได้กลายเป็นสังคมโลกเสมือนของผู้เกี่ยวข้องกับนกกรงหัวจุกในปัจจุบันเป็นอย่างมาก คนทุกช่วงวัยสามารถที่จะเข้าถึง และรับรู้ข่าวสารได้ง่ายยิ่งขึ้น สำหรับการใช้ประโยชน์จากสังคมออนไลน์ของกลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับนกกรงหัวจุกมี 2 ประเภท ได้แก่ ใช้เพื่อประชาสัมพันธ์ข่าวสารการแข่งขันประชันเสียง และใช้เพื่อการซื้อขายอาหาร อุปกรณ์เกี่ยวกับนกและขายนก

ลักษณะของข่าวสารที่ใช้ในการประชาสัมพันธ์ส่วนใหญ่ จะถูกจัดทำขึ้นแบบโปสเตอร์ ภายในรูปภาพกล่าวถึงรายละเอียดสถานที่แข่ง เวลา รูปแบบการแข่งขัน จำนวนเงินรางวัล และข้อมูลที่ใช้ในการติดต่อเพื่อลงทะเบียน จากนั้นจึงทำการพิมพ์เป็นข้อมูลอีกครั้ง เพื่อเป็นหัวข้อเรื่อง และจะใช้ในการโพสต์ข้อมูลลงในกลุ่มที่ตนเป็นสมาชิกอยู่ในกลุ่มของแอพพลิเคชั่น Line และ Facebook ดังการให้ข้อมูลสัมภาษณ์ว่า

> *“...เนี้ยะก็มีโพสต์ ผมเป็นคนโพสต์ว่าวันนี้มีการจัดแข่งขันที่สนาม คนที่เขารู้เขาก็มากัน บางทีจัดแข่งแล้วอากาศไม่ดี ผมก็โพสต์ว่า วันนี้เลื่อนนะแล้วจัดวันไหนอีกที วิธีการที่ผมโพสต์คือผมจะทำเป็นโปสเตอร์ ให้ร้านคอมทำแล้วเอามาโพสต์ ในโปสเตอร์ก็เหมือนโปสเตอร์หนัง คือมีรายละเอียดการแข่งขัน เงินรางวัลของคนชนะ ค่าลงทะเบียน เวลาแข่ง แล้วก็มีกติกาด้วย ใส่รูปสวย ๆ คนได้สนใจ...”* (หวะโสบ สงขลา, สัมภาษณ์เมื่อ 22 กุมภาพันธ์ 2563)

ภาพที่ 5.22 ภาพใบปลิวโฆษณาการแข่งขันนก แบบเดิม ซึ่งปัจจุบันก็ยังใช้อยู่

ผู้ใช้แอพพลิเคชั่น Facebook เพื่อประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารอีกท่าน ก็ได้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์ว่า

> *“...ตอนนี้ทุกที่เขาจะมี Facebook กลุ่มกัน มีเกือบทุกสนามแข่ง เพราะเขาจะไว้ใช้บอกว่า แข่งไหมวันนี้ มีรายการอะไรบ้างก็ว่าไป คนในกลุ่มก็จะคุยเรื่องเดียวกัน แต่ถ้ากลุ่มไหนใจกว้างหน่อยก็จะอนุญาตให้ขายของได้ บางกลุ่มกลัวว่ามีคนเข้ามาสอดแนม เขาจะมีการยืนยันตัวตนด้วยว่า เป็นคนเล่นนกจริง เขาจะมีการตั้งคำถามให้ตอบว่า คุณเลี้ยงนกป่าอะไร คำถามนี้ถ้าคนไม่รู้ตอบไม่ได้ก็เข้าไม่ได้ แล้วในนั้นจะมีกติกาเขาอีกว่าอยู่ในกลุ่มนี้ทำอะไรได้บ้าง ถ้าผิดกฎจะต้องออกจากกลุ่ม...”* (ลุงจ้อน ตรัง, สัมภาษณ์เมื่อ 8 กุมภาพันธ์ 2563)

จากการทดลองเป็นสมาชิกและสังเกตการณ์ความเคลื่อนไหวในการใช้พื้นที่สังคมออนไลน์ในการพูดคุย แลกเปลี่ยนข้อมูล และซื้อขายของผู้เกี่ยวข้อง พบว่า มักจะมีข้อห้ามในการโพสต์เนื้อหาลงในกลุ่ม เช่น คำว่า ห้ามโพสต์คำว่าขายนก ให้ใช้คำว่าหาบ้านใหม่ให้นก หรือขอย้ายบ้านให้นก หากต้องการขายสินค้าให้โพสต์คำว่า ส่งต่อ หรือ ใครที่กำลังมองหา เท่านั้น เมื่อได้ทำการสอบถาม จึงได้คำตอบว่า

> *“...เขาไม่โพสต์คำว่าขาย เพราะว่า มันจะถูกแอพปิดกั้นการมองเห็น บางทีถ้าขายเยอะ ๆ ก็ต้องไปจ่ายตังส์ให้เฟสบุ๊คด้วย หลายเรื่อง เลยตั้งกฎไว้ ส่วนการขายนกที่*

ไม่ให้โพสต์ว่าขาย เพราะเหมือนว่านกพวกนี้มันเอามาซื้อขายคนนอกไม่ได้ ต้องไปซื้อขายกันในฟาร์มที่มีใบอนุญาต จะได้ไม่ผิดกฎหมาย เขาเลยทำกันแบบนี้...” (บังหมัด สงขลา, สัมภาษณ์เมื่อ 22 กุมภาพันธ์ 2563)

นอกจากการใช้พื้นที่ส่วนรวมในการแลกเปลี่ยน ซื้อขายสินค้า ของสังคมออนไลน์แล้ว ผู้ประกอบการด้านอุปกรณ์ของนกกรงหัวจุก และนกกรงหัวจุก ยังมีหน้าร้านออนไลน์ที่เป็นของตนเองด้วยเช่น ดังการให้ข้อมูลสัมภาษณ์ว่า

“...โดยส่วนตัวผมมีเพจเป็นของตัวเองนะ ชื่อเพจติดขอบสนามนก ในนั้นผมก็จะให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลนกกรงหัวจุก การให้ยา อาหารเสริมนก คนที่เขาสนใจเขาก็จะเข้ามากดไลค์และติดตาม เขาสนใจเขาก็จะสั่งซื้อผมก็จะส่งของให้เขาด้วย...” (ผู้ดูแล Facebook Fanpage ติดขอบสนามนก, สัมภาษณ์เมื่อ 23 กุมภาพันธ์ 2563)

ในทำนองเดียวกันผู้ให้ข้อมูล อีกท่านได้เสริมข้อมูลว่า

“...ที่จริงพวกนกดำ หรือนกแฟนซีนะครับ ผมขายได้ด้วยการสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ทางเฟสตัวเองนะครับ คนที่สนใจเขาก็จะเข้ามาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น มาคุยกัน มาสั่งซื้อ หรือคนที่เขาชอบ เขาก็เข้ากดไลค์ให้ หรือบางทีก็มาสอบถามเรื่องนกในเรื่องทั่ว ๆ ไป...” (พี่ชาญ สงขลา, สัมภาษณ์เมื่อ 22 กุมภาพันธ์ 2563)

สำหรับผู้ประกอบการด้านกรงนก ก็ได้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์ ถึงการใช้สังคมออนไลน์ว่า

“...จะทำเพจของตัวเองตั้งไว้เพจนึง พองานเสร็จก็จะอัพรูปผลงานของเราลงไป แล้วก็บอกว่าถ้าสนใจให้ติดต่อกลับมา ซึ่งตอนนี้การขายของในเฟสบุ๊คขายดีมากกว่าตั้งของหน้าร้านนะ...” (ผู้หญิงทำกรงตรัง, สัมภาษณ์เมื่อ 8 กุมภาพันธ์ 2563)

และ

“...สมัยนี้ถ้าหน้าร้านเราเงียบ เราต้องไปขายออนไลน์ ก็ทำได้หลายทาง ทั้งส่งไลน์ โพสต์ลงเฟสกลุ่ม หรือเฟสตัวเอง ก็จะมีคนมาขอซื้อ ส่วนใหญ่ถ้าขายหน้าร้านก็อาศัยลูกค้าประจำมากกว่า เพราะเหมือนว่าเฟสกลุ่มมันรวมคนพูดเรื่องเดียวไว้แล้ว...” (พี่ญา สระบัว นครศรีธรรมราช, สัมภาษณ์เมื่อ 23 กุมภาพันธ์ 2563)

สำหรับกลุ่มคนเลี้ยงนกทั่วไป ก็ได้ให้สัมภาษณ์ถึงการแลกเปลี่ยน และความสัมพันธ์กับเครือข่ายในสังคมออนไลน์ว่า

“...นกเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวัน เหมือนผมไปกินข้าวกับแฟนก็ถ่ายรูปลงเฟส แต่วันนี้ผมไปแข่งนกแล้วผมชนะ ผมอยากลงเฟสให้สบายใจ ผมก็ลง อยากให้รู้แต่คนรู้จัก ก็โพสต์เฟสเอง ถ้าอยากอวดคนเยอะ ๆ ก็เอาไปโพสต์ลงในกลุ่มได้ คนเขาก็มายินดีกัน ทั้งคนไม่รู้จัก และคนรู้จัก บางคนมาเมนต์ให้ทั้งที่ไม่เคยคุยกันด้วยซ้ำ มันทำให้ผมรู้สึกดี...” (น้องเอ็ม สุราษฎร์ธานี, สัมภาษณ์เมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2563)

ขณะที่ผู้ให้ข้อมูลอีกท่านได้ให้ข้อคิดเห็นว่า

“...เฟสบุ๊คกลุ่มนก มันเหมือนคนรู้เรื่องคุยกัน แลกเปลี่ยนข้อมูลกันได้ ผมสงสัยว่านกผมป่วยเป็นอะไร ผมก็โพสต์ลงไป คนก็มาช่วยตอบ ทั้งรู้จักกันและไม่รู้จักกัน บางคนมียาดีก็มาบอกให้ไปซื้อ เหมือนเป็นการช่วยกัน...” (แบแอ ยะลา, สัมภาษณ์เมื่อ 15 มกราคม 2563)

ในทำนองเดียวกันผู้ให้ข้อมูล อีกท่านได้เสริมข้อมูลว่า

“..กับบังมียาผมรู้จักนะ เค้าลงทุนกับนกเป็นล้านเลย แต่ไม่เคยพบกันที รู้จักจากในเฟสนี้แหละ ผมมีสองเฟส เฟสที่ใช้งานสำหรับงานประจำ กับเฟสนกกรงเราก็จะเพิ่มเพื่อนกับคนที่เลี้ยงนกมั่ง ขายนกมั่งหาเพื่อนไปเรื่อย...” (อาจารย์ไก่ ตรัง, สัมภาษณ์เมื่อ 21 มีนาคม 2563)

เช่นเดียวกับผู้เพาะนกกรงหัวจุกคนอื่น ๆ ที่ให้ข้อมูลว่า

“..มีเฟสบุ๊คนี่มันช่วยลดค่าใช้จ่ายด้วย เพราะเมื่อก่อนจะแข่งนกทีต้องทำใบปลิวเดี๋ยวนี้ผมโพสต์วันแข่งนกก็มีคนเข้ามาจองบัตรแล้ว บางคนไม่เคยพบกันก็ได้พบกันในเฟสนี่แหละ เพราะมาจองบัตรมาแข่งสนามที่ผมจัด...” (คุณเท็น สุราษฎร์ธานี, สัมภาษณ์เมื่อ 1 กุมภาพันธ์ 2563)

“...ผมใช้ชวนคุยเล่นมากกว่า แต่ว่าเหมือนหาข้อมูลไปด้วย เพราะบางทีผมแข่งนกแพ้ ไม่รู้เลยว่าต้องทำยังไงกับนก ก็ถามมีคนตอบเยอะมาก ก็ได้รู้ไปอีกแบบ...” (บังกาด สงขลา, สัมภาษณ์เมื่อ 22 กุมภาพันธ์ 2563)

ในส่วนของผู้ใช้แอพพลิเคชั่น Line เพื่อการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารการแข่งขัน โดยให้ข้อมูลสัมภาษณ์ว่า

“...เดี๋ยวนี้มันมีแอพ Line ที่เป็น Line กลุ่มนะ เป็นกลุ่มชนะ ผมใช้ลูกเด็กสร้างให้แล้วก็ดึงพรรคพวกที่สนิท ๆ กันก่อนเข้ามา จากนั้นคนก็เข้ามาเรื่อย ๆ หลายคนแล้วทีนี้มันกว้าง มีสมาชิกเป็นพันคน แล้วเวลาใครมีงานแข่งขันหรือรู้ข่าวที่ไหน เขาก็เอามาบอกต่อใน Line กลุ่ม คนก็เข้าไปอ่านกัน บางคนเขาก็พิมพ์ส่งเฉย ๆ บางคนก็มีทั้งรูปทั้งตัวหนังสือ แล้วก็แลกเปลี่ยนกันแต่ว่าเราจะต้องกติกาไว้นะว่า ห้ามคุยนอกเรื่อง ห้ามขายของ บอกได้แต่ข่าวไรแบบนี้ ใครไม่ทำตามบล็อคออกจากกลุ่มคนเขาก็เคารพกัน...” (ลุงเสริม นครศรีธรรมราช, สัมภาษณ์เมื่อ 23 กุมภาพันธ์ 2563)

นอกจากผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุก เจ้าของสนามแข่งขัน และผู้ประกอบการด้านวัสดุอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับนกกรงหัวจุกจะยืนยันว่า สังคมออนไลน์เป็นพื้นที่หนึ่งที่สามารถเชื่อมโยงกลุ่มคนสนใจเรื่องเดียวกันมารวมกันได้ กลุ่มคนดังกล่าวยังได้สะท้อนข้อดีของการใช้สังคมออนไลน์ ว่า

“...ที่จริงการมี Facebook Line Youtube พวกนี้มันดีนะครับ มันทำให้โลกเรากว้าง เครือข่ายเรากว้าง บางดีเราอาจจะไม่มีพวก ไม่มีเพื่อน แต่พอเรา Post รูปนกติดแฮชแท็ก แล้วมันบังเอิญไปเหมือนของคนอื่น ๆ ทำให้ข้อมูลมันไปรวมกัน แล้วเวลาใครคลิ๊กเข้าไปซ้ำ ๆ เขาเห็นโพสต์เรา เขาก็มาแสดงความคิดเห็น มาชม บางคนเมนต์กันจนสนิททั้งที่ไม่เคยเจอตัวจริงมาก่อน สมมติว่าเราพานกไปแข่งในสนามอื่น

ๆ ที่มีคนเล่น Facebook ขาเคยเห็นเราในนั่น เขาก็มาทัก แล้วคุยกันเรื่องนก ชมกัน แลกเปลี่ยนกัน พาไปกินข้าว จนกลายเป็นพรรคพวกกัน ..." (บังฉาด ตรัง, สัมภาษณ์เมื่อ 8 กุมภาพันธ์ 2563)

ขณะที่ผู้ให้ข้อมูลอีกท่านได้ให้ข้อคิดเห็นว่า

"...ทุกอย่างมันเร็วมาก ตั้งแต่โลกมี Facebook กับ Line ผมใช้สองอันนี้ แต่ก่อนถ้าผมจะประกาศว่าผมขายยาสมุนไพรนก ผมก็ต้องลงทุนทำกระดาษแจกเป็นใบปลิวบ้าง ติดตามฝาศาลาที่สนามแข่งนกบ้าง คนเห็นบ้างไม่เห็นบ้าง ขายยาก แล้วเจ้าของสนามเขาก็ต้องลงไปสนามคนอื่น หรือจ้างพวกเด็ก ๆ ไปประชาสัมพันธ์ ยืนแจกใบปลิวว่า สนามเขาจะจัดแข่งตอนไหน แต่ตอนนี้ ผมมีเพจของผม ทุกอย่างถ่ายทอดเกี่ยวกับนก ทั้งพวก Live สดการแข่งนก ขายยานก ขายกรง ตารางสนามแข่งขัน มาอยู่ในเพจผมหมด แล้วไม่ทุกอย่างเป็นของผม แต่พรรคพวกเขาเอามาให้เราช่วยลงเพจให้เขา แล้วคือไม่ต้องเสียเงิน ไม่ต้องเลี้ยงน้ำชา ไม่ต้องอะไรเลย เขาได้เราก็ได้ช่วย ๆ กัน..." (ผู้ดูแล Faceboook Fan page ติดขอบสนามนก นครศรีธรรมราช, สัมภาษณ์เมื่อ 23 กุมภาพันธ์ 2563)

จากข้อมูลสัมภาษณ์เบื้องต้น สามารถอธิบายได้ว่า สื่อสังคมออนไลน์เป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญต่อกิจกรรมการเลี้ยงนกเช่นกัน นอกจากจะเป็นแหล่งในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเลี้ยงนกกรงหัวจุก การจำหน่ายสินค้าหรือแนะนำสินค้าอุปกรณ์ที่จำเป็นในการเลี้ยงนกกรงหัวจุกแล้ว ยังเป็นพื้นที่ที่ใช้ในการประชาสัมพันธ์การจัดแข่งขันนกกรงหัวจุก หรือการนัดพบปะของสมาคมผู้เลี้ยงนกอีกด้วย การมีสังคม และเครือข่าย ทำให้เกิดการช่วยเหลือและเกื้อกูลระหว่างกันของสมาชิกในสังคมหนึ่ง เช่นกันในสังคนแห่งการเลี้ยงนกกรงหัวจุก ยังได้ใช้ความเป็นเครือข่ายในการช่วยเหลือและเป็นการกุศลแห่งกลุ่มคนเลี้ยงนกกรงหัวจุก ดังการให้ข้อมูลสัมภาษณ์ ว่า

"...จริง ๆ สังคมคนเลี้ยงนกกรงหัวจุก เราไม่ได้มีไว้เพื่อการเล่นเพื่อความสนุกสนานทั้งหมด เรายังใช้เพื่อช่วยเหลือพรรคพวก และเป็นการกุศลด้วย เหมือนบางเกมส์เราเล่นเพื่อหาเงินเข้ามัสยิด เพราะส่วนใหญ่คนเล่นนกกรงหัวจุกเป็นคนอิสลามมาก แล้วแต่ละคนที่มาก็อยู่คนละที่ คนละบ้าน คนละอำเภอ เวลามีงานมัสยิดใช่ไหม เขาก็มาแจ้งกับนายหัวสนามว่า เนี้ยะมีงานมัสยิดนะ เราเล่มเกมส์การกุศลกันไหม แล้วก็เริ่มจากคนสองคนก่อน ทำโปสเตอร์ส่งใน Line ใน Facebook ให้ทุกคนรู้ พอคนรู้

เขาก็มา แล้วเล่นแบบไม่เอาค่ารางวัล เพราะตั้งใจให้เป็นการกุศล ครั้งนึงก็ได้หลายบาท เพราะไม่ใช่แค่คนในจังหวัด คนนอกจังหวัดที่เขารู้เรื่อง เขาก็มาร่วมด้วย ทำให้การแข่งนกการกุศลนี้ ช่วยมัสยิดได้มาก ถ้าไม่ทำในงานมัสยิด เราก็ทำให้เด็กกำพร้าบำรุงวัด แล้วก็งานศพ...” (ประธานชมรมคนเลี้ยงนกกรงหัวจุก นครศรีธรรมราช, สัมภาษณ์เมื่อ 23 กุมภาพันธ์ 2563)

ขณะที่ผู้ให้ข้อมูลอีกท่านได้ให้ข้อคิดเห็นว่า

“...ในเรื่องการกุศล ทำบุญ เราก็มีทำกันอยู่ ก็คือ เราทำวันก่อนแข่งนกเพื่อช่วยคนน้ำท่วม ก็ได้หลายบาท ช่วยสังคมได้เยอะ แล้วก็ให้วัดโคกนาวทอดผ้าป่า วันก่อนมีญาติคนที่เขามาเล่นในสนามเขาเสียชีวิต สนามเราก็จัดแข่งขันเพื่อเอาไปช่วยเหลืองานศพ รอบก่อนก็คนเล่นนกนี่แหละ ไม่ใช่รู้จักกันแต่อยู่วงการนกด้วยกันมันขับรถชนเสาไฟ ถูกเรียกหลายบาท เราก็จัดแข่งนกเอาเงินไปช่วยเค้า คล้ายๆ เลี้ยงน้ำชาบ้านเรานั้นแหละ...” (เจ้าของสนามมโนราห์ สงขลา, สัมภาษณ์เมื่อ 22 กุมภาพันธ์ 2563)

ในทำนองเดียวกันผู้ให้ข้อมูล อีกท่านได้เสริมข้อมูลว่า

“...เราทำการกุศล งานมัสยิดนี่แหละ ขายน้ำชา แข่งนกการกุศล เอาเงินไปซื้อของให้เด็กตาดีกา พวกโต๊ะ สมุด ดินสอ ก็ลูกหลานเราทั้งนั้นแหละ คนก็มากันเยอะ พวกทีมแข่งนกนะ มาเยอะ นครฯ ยะลา นรา สงขลา จะนะ มาหมด พวกเรานั่นแหละเพราะตอนงานเขาเราก็ไป ช่วงเวลาแบบนี้มันก็ดี เพราะเราจะได้เจอกันด้วย...” (แบปา ยะลา, สัมภาษณ์เมื่อ 14 มกราคม 2563)

ภาพที่ 5.23 Facebook ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร อีก 1 page

จากข้อมูลสัมภาษณ์ในประเด็น สื่อออนไลน์กับสังคมแห่งการแลกเปลี่ยน อธิบายได้ว่า ปัจจุบันสื่อออนไลน์มีผลต่อวงการนกกรงหัวจุกเป็นอย่างมาก เนื่องจากสื่อออนไลน์เปรียบเสมือนช่องทางการสื่อสารระหว่างกันของผู้ที่เกี่ยวข้องกับนกกรงหัวจุก คือ กลุ่มผู้เลี้ยงนก กลุ่มเจ้าของสนามแข่งขันประชันเสียง และกลุ่มผู้ประกอบการด้านวัสดุอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับนก เช่น กรงนก ตะขอ ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารนก อย่างครบวงจร ช่วยให้เกิดการสร้างเครือข่ายและการแลกเปลี่ยนระหว่างกัน ทั้งในด้านของข้อมูล ต่าง ๆ เช่น การเลี้ยงนกกรงหัวจุก ตารางการแข่งขัน กิจกรรมที่ส่งเสริม และสนับสนุนการเลี้ยงนกกรงหัวจุก และการโฆษณาในเชิงการค้า ได้แก่ การประกาศขายนกกรงหัวจุกมือสอง การขายผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร กรงนก ตะขอ เป็นต้น ซึ่งการแลกเปลี่ยนในสื่อออนไลน์ทำให้ทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสารที่ได้รับผลประโยชน์ต่อกัน แม้ว่าสื่อออนไลน์จะเป็นช่องทางที่ทุกคนสามารถที่เข้าถึงได้ง่าย แต่ก็จำเป็นต้องเคารพในกฎกติกา ดังเช่น สังคมในโลกแห่งความจริงที่ต้องบรรทัดฐาน กฎหมาย จารีต และวัฒนธรรมประเพณี ที่ต้องให้การเคารพและปฏิบัติอย่างเคร่งครัด และหากฝ่าฝืนก็จะถูกลงโทษเช่นกัน ซึ่งการลงโทษในสังคมออนไลน์สำหรับผู้ฝ่าฝืน คือ การไล่ออกจากกลุ่ม ทำให้ไม่สามารถรับรู้และเข้ามาในสังคมออนไลน์ในกลุ่มเฉพาะได้อีก

ผลดีของการมีเครือข่าย ไม่ว่าจะเกิดขึ้นจากสื่อออนไลน์ หรือเป็นการพบเจอกันในสนามแข่งขัน ก็ล้วนทำให้เกิดการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะการรวมกลุ่มจัดการแข่งขันประชันเสียงนกกรงหัวจุกเพื่อใช้ในการกุศล สะท้อนได้ว่า กิจกรรมการแข่งขันนกกรงหัวจุก ไม่ได้เป็นเพียงการแข่งขันที่สนุกสนานเฉพาะคนบางกลุ่มเท่านั้น แต่สามารถใช้เพื่อเป็นกิจกรรมที่สามารถสร้างประโยชน์ให้สังคมได้ด้วยเช่นกัน

สำหรับข้อมูลจากผลการวิจัยในข้อที่ 5.2 สังคมและเครือข่ายของคนเลี้ยงนกกรงหัวจุก สรุปได้ว่า การเกิดขึ้นของเครือข่ายของคนเลี้ยงนกกรงหัวจุกนั้น มี 3 ประเด็น ประกอบด้วย 1) ร้านน้ำชา สังคมแห่งการช่วยเหลือ โดยเฉพาะร้านที่มีราวเหล็กสำหรับแขวนนกกรงหัวจุก จะช่วยดึงดูดให้คนที่เลี้ยงนกกรงหัวจุกมารวมตัวกัน เพื่อเรียนรู้การเลี้ยงนกกรงหัวจุกจากรุ่นสู่รุ่น กล่าวคือ หากมีผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกมือใหม่เข้ามาในร้านน้ำชาที่เป็นแหล่งรวมตัวของคนเลี้ยงนกกรงหัวจุก จะทำให้เกิดการสนทนาแลกเปลี่ยนเรื่องนกกรงหัวจุกระหว่างกันได้ ทำให้เกิดการสืบสานวิธีการเลี้ยงนกกรงหัวจุกที่ถูกต้อง อีกทั้งร้านน้ำชาสามารถเป็นกระจายข่าวสารเรื่องการแข่งขันประชันเสียงนกกรงหัวจุกได้เป็นอย่างดี เนื่องจากมีการบอกต่อแก่ผู้ทีอยู่ในร้านน้ำชาให้รับทราบพร้อม ๆ กัน นอกจากนี้ร้านน้ำชายังเป็นที่กลุ่มผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกมีความไว้วางใจที่จะฝากนกกรงหัวจุกของตนเองไว้ให้เจ้าของร้านช่วยดูแล ชั่วคราวเมื่อติดภารกิจส่วนตัว 2) สนามแข่งขันจุดนัดพบแห่งการชิงชัย เป็นสถานที่ที่ทำให้เกิดเครือข่ายผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกได้เป็นอย่างดี เนื่องจากเกิดการร่วมประลองแข่งขัน

พูดคุยแลกเปลี่ยนจนเกิดเป็นมิตรภาพระหว่างกันได้ โดยเฉพาะการให้กำลังใจในการแข่งขัน ซึ่งการแข่งขันที่นิยมเล่นในปัจจุบัน คือ การเล่น 4 ยก 8 ดอก เนื่องจากเป็นเกมส์ที่ใช้เวลาเล่นน้อย ได้ผลการแข่งขันเร็ว 3) สื่อออนไลน์กับการแลกเปลี่ยน เป็นสังคมโลกเสมือนที่มีการรวมกลุ่มเฉพาะของผู้ที่เกี่ยวข้องกับนกกรงหัวจุก ได้แก่ กลุ่มผู้เลี้ยง เจ้าของสนาม และผู้ประกอบการด้านอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับนกกรงหัวจุก ได้เข้ามาแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร โฆษณา และประชาสัมพันธ์สินค้า และกิจกรรมการแข่งขันนกกรงหัวจุก แม้ว่าสื่อออนไลน์จะเป็นช่องทางการสื่อสาร และเป็นพื้นที่รวมตัวของผู้เกี่ยวข้อง ก็จำเป็นต้องมีกฎระเบียบควบคุมเช่นเดียวกับสังคมจริง เพื่อให้เกิดการมีระเบียบเรียบร้อย

ข้อดีของการมีสังคมและเครือข่าย ทำให้เกิดการร่วมมือ ช่วยเหลือเกื้อกูลระหว่างกัน แม้ว่าระยะทางของแต่ละสนามแข่งขันจะไกลกัน ก็สามารถที่จะช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้ โดยเฉพาะในเรื่องการกุศล ซึ่งจะมีการจัดกิจกรรมการกุศลในกลุ่มของการแข่งขันประชันเสียงนกกรงหัวจุกตามวาระและโอกาสอยู่บ่อยครั้ง เช่น การช่วยเหลือผู้ยากไร้ การสนับสนุนกิจกรรมของทุกศาสนา และการช่วยเหลือครอบครัวของผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุก เป็นต้น

5.3.2 กลุ่มเครือข่ายทางธุรกิจ

สำหรับกลุ่มประเภทนี้เป็นการรวมกลุ่มที่นอกจากจะเกิดความสัมพันธ์ทางสังคมแล้ว ยังมีเรื่องของผลประโยชน์ ทั้งในด้านการจำหน่ายสินค้า การจัดการแข่งขันสนามแข่งนกกรงหัวจุก เป็นต้น ดังรายละเอียดต่อไปนี้

จากการวิจัย พบว่า สนามแข่งขันนกกรงหัวจุกเป็นพื้นที่หนึ่งที่สามารถใช้ในการสร้างเครือข่ายของคนที่มีความสนใจในประเด็นนกกรงหัวจุกเข้าด้วยกัน โดยเฉพาะในประเด็นของการแข่งขันประชันเสียงของแต่ละสนาม ซึ่งมีคนที่ไม่เคยมีพบเห็นและรู้จักกันมาก่อน มายืนอยู่ในที่เดียวกันและพูดคุยในประเด็นเดียวกัน ในการสนทนากันในครั้งแรกจะเริ่มต้นจากการทักทายทำความรู้จัก จากนั้นจึงค่อยเริ่มสนทนาเกี่ยวกับการแข่งขันประชันเสียงของนกกรงหัวจุกอย่างสนุกสนาน จนพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างกันเป็นกลุ่มและเครือข่ายในขนาดที่ใหญ่ขึ้น

ดังการให้ข้อมูลสัมภาษณ์ของกลุ่มผู้เป็นเจ้าของสนามแข่งขันประชันเสียงนกกรงหัวจุก กล่าวว่า

> *“...ในสนามแข่งนก ตอนลุงเสริมเริ่มทำแรกๆ ลุงก็ค่อย ๆ ชวนพรรคพวกเองก่อน แล้วนัดกันว่าจะมีรายการแข่งวันไหน ก่อนหน้านั้นคือสมัยบ่าว ๆ ลุงก็ไปแข่งสนามคนอื่นก่อน แล้วมาทำ พอทำไป ๆ คนก็เริ่มเยอะ ไม่รู้ว่าใครเป็นใคร เพราะคนจะมาจากการแนะนำของพรรคพวกที่แตก ๆ กันไป เหมือนน้าไข่แกมาเล่น แกก็ชวนเพื่อน*

มา แล้วเพื่อนแกก็ชวนมาต่ออีกทอดนึง บางคนดูจากป้าย ดูจากสนามเองก็มาเอง คนแต่ละคนมาเขาไม่รู้จักกันก่อนถ้าไม่ใช่พรรคพวกเอง แต่เขามาสนิทกันได้ก็ตอนที่ผลแข่งนกออก จะมีการปลอบใจถ้าใครแพ้ จะมีการยินดีชื่นชมถ้าใครชนะ พอครั้งถัดไปเขาก็มาคุยกัน เขาแซวกัน ถามไถ่กัน แล้วสนิทกัน พอสนิทกันก็มีช่วยกัน บางคนก็มีแบ่งอุปกรณ์นกกัน อย่างผ้าคลุมกรง เนี้ยะเขาร่วมกันทำเพื่อจะบอกว่าเขาทีมเดียวกัน ดูแต่ละคนผ้าคลุมกรงจะมีเป็นทีม ๆ ไป หรือบางทีเรายกสนามไปท้าชิงกับที่อื่น เราก็ใช้ผ้าคลุมกรงแบบทีมว่า ลุงเสริมสนับสนุนการแข่งขันของทีมแบบนั้นแหละ ..." (ลุงเสริม นครศรีธรรมราช, สัมภาษณ์เมื่อ 23 กุมภาพันธ์ 2563)

เช่นเดียวกับ ผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์อีกท่าน ที่กล่าวว่า

"...แต่ละสนามนะเริ่มแรกก็เล่นกันแต่พรรคพวก เหมือนสนามนี้ น้องเอ็มแกทำไว้ก่อนจะไปทหาร เพื่อน ๆ น้องนั่นแหละที่มาเล่น พอหลังจากนั้นน้องเขาไปทหาร แม่ก็ว่าจะปิดแล้วแต่เสียดาย เพราะเพื่อน ๆ ของน้องแต่ละคนเขาเพื่อนที่เป็นเพื่อนอีกทีนึงมา แล้วเราก็ได้รายได้ด้วยเนอะ ก็ทำต่อ ถึงตอนนี้มีคนเล่นเยอะมาก แล้วแต่ละคนเขาก็มากันเองเพราะเพื่อนน้องเอ็มเขาเลิกเล่นแต่มีคนอื่นมาต่อ เขาก็ไม่รู้จักกันเลย แต่เขาก็คุยกัน คุยเรื่องนก ถามว่าไปแข่งสนามไหนบ้าง หรือหยอก ๆ กัน จนกลายเป็นคนกันเอง บางคนเขาพาเพื่อนมาใหม่เขาก็แนะนำกันให้รู้จักกัน วันไหนใครไม่มาก็ถามหากัน..." (แม่น้องเอ็ม สุราษฎร์ธานี, สัมภาษณ์เมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2563)

ด้านของกลุ่มผู้เลี้ยงนกที่ได้นำนกกรงหัวจุกของตนเองมาเข้าร่วมแข่งขัน ก็ได้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์เกี่ยวกับการสร้างความสัมพันธ์ของผู้เกี่ยวข้องในสนามด้วยกันว่า

"...ส่วนใหญ่คนเขาก็มารู้จักกันในสนามนะครับ ยิ่งคนในเมืองด้วย ก็มาคุยกันในสนามนั่นแหละ เรื่องคุยกันก็ทั่วไป ถามไถ่สารทุกข์สุขดิบ ถามเรื่องนก แลกเปลี่ยนความเห็น คุยกัน จนสนิทกัน..." (แบมาน ยะลา, สัมภาษณ์เมื่อ 15 มกราคม 2563)

ในทำนองเดียวกัน ก็มีผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์ว่า

“..คนแต่ละคนมาเพราะความชอบ ส่วนตัวผมก็หาสนามเรื่อย ๆ บ้างก็ถามคนเคยไปบ้างก็ไปกับเขา พอเริ่มรู้ทางก็ไปเอง ก็ไปแหละ ไปแบบไม่รู้จักใคร ค่อยไปหาเพื่อนเอา คนคุยเรื่องเดียวกันก็เป็นเพื่อนกันได้หมดสิ ไปคนเดียวมาหลายปีแล้ว ตอนนี้มีเพื่อนเยอะทั้งหนุ่มทั้งแก่เลย...” (ลุงธร ตรัง, สัมภาษณ์เมื่อ 8 มกราคม 2563)

ข้อมูลสัมภาษณ์ในข้างต้น สะท้อนให้เห็นว่า การเริ่มต้นความสัมพันธ์ของเครือข่ายที่เกิดขึ้นจากสนามแข่งขันประชันเสียงนกกรงหัวจุก เกิดขึ้นได้เพราะความสนใจของคนที่ตรงกันและเป็นเรื่องเดียวกัน แม้ว่าการเริ่มต้นในครั้งแรกจะเป็นความโดดเดี่ยวของผู้ที่ต้องการเลี้ยงนกกรงหัวจุกเพื่อแข่งขันในการเดินเข้าไปในสนาม เมื่อต้องกลับออกมาจากสนามก็ออกมาพร้อมกับเครือข่ายและมิตรภาพที่ดีของคนที่สนใจในเรื่องเดียวกัน

จากการสังเกตการณ์ของผู้วิจัย พบว่า ในสนามแข่งขันประชันเสียงนกกรงหัวจุกต่างก็มีคนประกอบอาชีพที่หลากหลาย ตั้งแต่ข้าราชการ นักธุรกิจ เกษตรกร ชาวประมง และคนรับจ้างทั่วไป แต่สามารถสร้างความสัมพันธ์ในมิตรภาพได้เป็นอย่างดี โดยไม่มีการแบ่งแยกใด ๆ เกิดขึ้น

และอีกหนึ่งประเด็นสำคัญ ที่ทำให้กลุ่มผู้เลี้ยงมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน คือการเคารพกฎกติกาของสนามในการแข่งขัน ในการนี้ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์เพิ่มเติมเกี่ยวกับการละเล่นและกติกาในการแข่งขันนกกรงหัวจุก กับผู้เกี่ยวข้อง และได้ข้อมูลสัมภาษณ์ในข้อมูลที่ตรงกัน ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ว่า

“...การเล่นนกกรงหัวจุกมันมีมากมายเลย ทั้งในประเภทนกเสียงทอง แข่งทำนอง หรือแข่งเป็นยกที่ส่วนใหญ่เขาเล่นกันคือ เกมส์สี่ยกแปดดอก และก็เล่นกันมากในทุกวันนี้ เกมส์สี่ยกแปดดอก หมายความความว่า การเล่นครั้งหนึ่งจะต้องทำการเล่นจำนวน 4 ครั้ง หรือ 4 ยก แต่ละยกจะมีเวลาประมาณ 13-15 วินาที ที่จับเวลาโดยการใช้ขันน้ำเจาะรูตรงกลาง แล้วใส่ลงไปในตุ่มเล็ก ๆ หมดเวลาคือหมดยก แล้วแต่ละยกนกที่ส่งเสียงร้องได้ 4 ถึง 8 พยางค์ก็จะได้คะแนน แต่ถ้าในยกนั้น นกเกิดมีอารมณ์คึกแล้วร้องออกมาว่า ริก จะได้แต้มเพิ่มอีก ใครเข้ารอบและได้คะแนนเยอะก็จะชนะและได้รางวัล...” (จ่าเหมียน สงขลา, สัมภาษณ์เมื่อ 22 กุมภาพันธ์ 2563)

ภาพที่ 5.24 กิจกรรมแข่งขันเสียง นกกรงหัวจุก

เพื่อให้เกิดความเข้าใจในกระบวนการแข่งขันประชันเสียงนกกรงหัวจุก ประเภทการแข่งขันแบบ 4 ยก 8 ที่เป็นที่นิยมในการแข่งขันในปัจจุบัน ผู้วิจัยจึงขอนำเสนอผลที่ได้จากการสังเกตการณ์ในสนามหลายแห่ง และสามารถนำมาอธิบายได้ ดังนี้

(1) ผู้แข่งขันจะต้องทำการจองราว โดยติดต่อกับเจ้าของสนามผ่านการโทรศัพท์หรือเดินเข้ามาในสนามและทำการจ่ายเงินในราคาที่ตกลงกันไว้ มีแต่ 100 – 300 บาท ในสนามปกติ แต่หากสนามใหญ่ระดับภาคขึ้นไป จะอยู่ในอัตรา 1,000 – 5,000 บาท โดยที่การจองราวจะต้องทำในเวลา 45 นาที ก่อนการแข่งขัน

(2) เมื่อใกล้เวลาแข่งขัน ผู้แข่งขันจะต้องนำนกกรงหัวจุกของตนเองไปแขวนไว้ที่ราวตำแหน่งของตนเอง แล้วทำการเปิดผ้าคลุมกรง ถือว่าเป็นการเปิดตัวนกแต่ละตัว

(3) กรรมการจะให้สัญญาณโดยการเป่านกหวีดหนึ่งครั้ง และทำการนำขันที่เจาะรูตรงกลาง พร้อมถังน้ำที่ได้เตรียมไว้เพื่อใช้ในการจับเวลา ซึ่งเวลาจะอยู่ระหว่าง 13-15 วินาที

- กรรมการในการแข่งขัน ใช้เกณฑ์ในการแต่งตั้งคือ เป็นผู้รู้กฎเกณฑ์ในการแข่งขันเป็นอย่างดี มีความซื่อสัตย์ สุจริต และทุกคนให้การไว้วางใจ ซึ่งกรรมการสามารถนำนกของตนเองเข้ามาแข่งขันได้ ไม่ผิดกติกา

- สัญลักษณ์ของกรรมการคือเสื้อคลุมสีเดียวกัน ซึ่งสีจะแตกต่างกันไปในแต่ละสนาม

- กรรมการหนึ่งคน จะต้องทำการสังเกตการณ์และให้คะแนนกับนกได้คะแนน คนละ 2 กรงนก

(4) นกแต่ละตัวจะต้องร้องออกมาให้ได้ 4 – 8 พยางค์จึงจะได้คะแนน โดยกรรมการจะให้คะแนนตามพยางค์ที่นกเปล่งเสียง คือ 1 พยางค์ 1 คะแนน

(5) เมื่อหมดยก นกที่มีคะแนนต่ำ ผู้เลี้ยงจะต้องทำการเอานกลงจากราว จากนั้นจึงทำการแข่งขันต่อในยกถัดไป จำนวน 2 ยก

(6) หลังจากยกที่ 3 ก่อนการแข่งขันในยกสุดท้าย สามารถขอเวลาในการให้น้ำแก่นกได้ โดยผู้เลี้ยงจะทำการเข้าไปรดน้ำ หรือเติมน้ำให้นกได้

(7) เมื่อเริ่มการแข่งขันในยกสุดท้าย ผู้เลี้ยงสามารถส่งเสียงให้กำลังใจนกได้ แต่ไม่สามารถที่จะส่งเสียงร้องแบบนกไปยังนกของตนเองได้ และห้ามเดินเข้าไปใกล้กรง

(8) เมื่อได้ผลการแข่งขัน นกที่ได้รับรางวัลชนะจะต้องแขวนไว้บนราว เพื่อเป็นการเชิดชูเกียรติ

(9) เมื่อการแข่งขันสิ้นสุดลง เจ้าของสนามจะทำการมอบรางวัล ที่เป็นเงินจากการลงทะเบียนจำนวนหนึ่งที่สูงสุดให้กับผู้ชนะ และจะมอบเงินรางวัลในจำนวนที่ลดหลั่นกันไปแก่ผู้ที่ได้รางวัลรองลงมาตามลำดับในยกสุดท้าย

(10) เมื่อสิ้นสุดการมอบเงินรางวัลถือเป็นการจบเกมส์

สำหรับการจัดการแข่งขันในแต่ละพื้นที่ จะต้องถูกอนุมัติด้วยชมรม สมาคมนกกรงหัวจุกประจำพื้นที่ เพื่อลดการจัดการแข่งขันซ้ำซ้อน ที่อาจนำมาซึ่งความขัดแย้งของกลุ่มผู้จัดการแข่งขันในแต่ละสนามได้ ดังข้อมูลสัมภาษณ์ที่กล่าวว่า

> *“...ถ้าว่าเราจะเปิดสนามแข่งนก เราต้องได้รับอนุมัติจากชมรมหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับนกกรงหัวจุกในแต่ละเมืองก่อน เพราะถ้าเปิดสุ่มสี่สุ่มห้าคนอื่นมายิงเอาได้ ทางสมาพันธ์เลยให้อำนาจชมรมในพื้นที่จัดการ เขาจะเรียกเจ้าของสนามมาประชุมกัน แล้วช่วยกันกำหนดวัน ให้อาทิตย์ละ 2 วันต่อสนาม ใครมีปัญหาคือว่าต้องสั่งปิด...”* (แม่น้องเอ็ม สุราษฎร์ธานี, สัมภาษณ์เมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2563)

เช่นเดียวกัน ก็มีผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์ที่ได้ทำการยกตัวอย่างการจัดการแข่งขันในแต่ละสนามว่า

“...สนามนกในหาดใหญ่มีที่ดัง ๆ อยู่ 4-5 สนาม ก็มีที่คนเขาวน ๆ เล่น ก็ที่นี่เขตแปด สนามมโนราห์ในเมืองข้างโรงเรียนศรีนคร สนามแข่งนกสำราญสุขสะพานดำข้าง BigC คลองแห สนามทุ่งรี หน้าเทศบาลคอหงส์ หลัก ๆ นะ แต่ละที่ไม่ซ้ำวันกัน เหมือนของผมคือ วันอังคารกับวันพฤหัส ของสะพานดำ เขาจัดวันจันทร์กับวันศุกร์ ของสนามมโนราห์ จัดวันเสาร์กับวันพุธ ของทุ่งรีก็วันอาทิตย์กับวันพุธ ส่วนใหญ่ไม่ค่อยซ้ำ เพราะว่าเราต้องตกลงกัน เจ้าของสนามนี่แหละตกลงกัน...” (เจ้าของสนามแข่งนกเขตแปด สงขลา, สัมภาษณ์เมื่อ 22 กุมภาพันธ์ 2563)

ในด้านของผู้เข้าแข่งขัน ก็ได้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์เกี่ยวกับการเข้าร่วมสนามในแต่ละวันว่า

“...อ๋อ ทุกวันเขามีการแข่งกันครับในชุมชนอาจมี 2 สนามที่ซ้ำกันได้ ตามที่สมาพันธ์อนุมัติให้จัด ผมเองก็ไปเล่นทุกสนาม วน ๆ กัน จะไม่เล่นสนามเดียว เพราะเราจะเจอคนซ้ำ ๆ เหมือนวันนี้เล่นที่สนามบายพาส พรุ่งนี้ก็ไปเล่นที่สนามหลังอำเภอ วันนู้นก็เล่นข้างตลาดนัด วน ๆ ไป เพราะว่ามันมีทุกวัน...” (ลุงชัย ตรัง, สัมภาษณ์เมื่อ 8 กุมภาพันธ์ 2563)

เช่นเดียวกัน ก็มีผู้ยืนยันข้อมูลว่า

“...สนามมีเยอะ วัน ๆ นึง มันคล้ายกับตลาดนัด เหมือนที่ข้างศอ.บต. เขาจัดวันพุธกับวันเสาร์ วันอื่น ก็ไปเล่นที่อื่น...” (แบแซ ยะลา, สัมภาษณ์เมื่อ 15 มกราคม 2563)

ภาพที่ 5.25 ถ้วยรางวัลชนิดต่าง ๆ ของการแข่งขันนกรงหัวจุก

ข้อมูลสัมภาษณ์ในเบื้องต้น สะท้อนได้ว่า ในการจัดแข่งขันประชันเสียงนกกรงหัวจุก เป็นเรื่องที่มีความสำคัญมาก การเปิดสนามแข่งขันในแต่ละสนาม จะต้องได้รับการอนุมัติจากหน่วยงานด้านนกกรงหัวจุกในพื้นที่ ซึ่งผู้ประสงค์จะเปิดสนามจะต้องแจ้งให้สมาพันธ์รับทราบ หรือจัดการประชุมหารือกับกลุ่มเจ้าของสนามเพื่อนัดหมายวันทำการของแต่ละสนาม เพื่อไม่ให้เกิดการจัดการแข่งขันที่ทับซ้อนกัน หรือขัดผลประโยชน์ต่อกันจนทำไปสู่ความขัดแย้งในพื้นที่ หากมีการจัดทับซ้อนกัน เนื่องจากวันเวลาไม่เพียงพอก็ต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าของสนามที่เปิดทำการก่อน อย่างไรก็ตาม การที่สนามในแต่ละสนามจะมีจำนวนผู้เข้าร่วมแข่งขันมากหรือน้อย ก็ขึ้นอยู่กับการตัดสินใจเข้าร่วมสนามของผู้เลี้ยงนกว่าจะไปเล่นในสนามใดที่มีการจัดซ้อนกัน ซึ่งเจ้าของสนามจะไม่มีการบังคับแต่อย่างใด

จากกลุ่มผู้ใจในการแข่งขันประชันเสียงนกกรงหัวจุก ที่มาจากความหลากหลายของอาชีพ และสามารถสร้างเครือข่ายได้มากมาย ทำให้เกิดการจัดตั้งเป็นกลุ่ม ชมรม และสมาพันธ์คนเลี้ยงนกกรงหัวจุกเกิดขึ้น เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการดูแล ควบคุม กติกา และสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของกลุ่มคนเลี้ยงนก ในการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในเรื่องที่สามารถแบ่งปัน แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร รวมทั้งการขับเคลื่อนกฎหมาย และนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงดูและการจัดการแข่งขันประชันเสียงนกกรงหัวจุกให้ถูกกฎหมาย เนื่องจากปัจจุบัน นกกรงหัวจุกได้กลายเป็นสัตว์ป่าสงวน ทำให้การเลี้ยงนกกรงหัวจุกของประชาชนผิดกฎหมาย โดยกฎหมายดังกล่าว ทำให้เกิดความไม่พอใจต่อกลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับนกกรงหัวจุกเป็นอย่างมาก และยังได้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์ถึงข้อเสนอแนะในการแก้ไขกฎหมายและผลักดันให้นกกรงหัวจุกเป็นสัตว์เศรษฐกิจ และตัวแทนแห่งวัฒนธรรมของคนภาคใต้ว่า

“...ผมอยากจะเสนอให้คนเลี้ยงนกกรงหัวจุกได้อย่างถูกกฎหมายมาก เพราะว่านกพวกนี้ คนเฒ่าคนแก่เขาก็เลี้ยงกันมานานมากจนมันเป็นสัญลักษณ์ของบ้านเมืองไปแล้ว หลายคนก็มองว่าการเอามันมาเลี้ยงแบบนี้เหมือนเป็นการทรมานสัตว์ บอกตรง ๆ ว่าพวกคนเลี้ยงเขาดูแลดี นกแต่ละตัวมีความสมบูรณ์กว่าที่จะหากินเองอีก...” (แบแซ ยะลา, สัมภาษณ์เมื่อ 15 มกราคม 2563)

อีกท่านก็ได้อธิบายถึงความเป็นมาของกฎหมายที่ทำให้การเลี้ยงนกกรงหัวจุกกลายเป็นปัญหาอุปสรรคของการดำเนินชีวิตว่า

“...พวกกฎหมายนี้มันออกมาพร้อมกับกรณีเสือดำเมื่อปีก่อน หลังจากนั้นรัฐก็ออกกฎคุ้มครองสัตว์ป่า โดยไม่มีการยกเว้น เขาก็นับจากสายพันธุ์และต้นกำเนิด สรุปว่าติดนกกรงหัวจุกไปด้วย ปัญหาเลย ไอ้พวกคนเลี้ยงก็ไม่มีความสุข ต้องระแวง จะจัดแข่งทีนึงก็ต้องทำแบบปิด ๆ ย้ายสนามหน้าถนนใหญ่มาอยู่ในซอยเปลี่ยว ๆ กลัวโดนจับกัน แต่ก่อนนะ สมัยรัชการที่เก้า ในหลวงท่านพระราชทานถ้วยรางวัลให้ จัดกันยิ่งใหญ่ ด้วยจากพระพันปี ถ้วยจากพระเทพ ถ้วยจากทูลกระหม่อม มีเยอะ ราชวงศ์ให้การสนับสนุน พอกฎหมายนี้ออกมา พวกเรา สมาพันธ์ก็ขอถ้วยรางวัลจากพระราชวังไม่ได้ เพราะมันผิดกฎหมาย ถ้าท่านให้มา เหมือนว่าเราจะมีส่วนทำให้ราชวงศ์มีความแปดเปื้อนในสิ่งไม่ดี ทุกวันนี้ก็เลยไม่มีการจัดการแข่งขันที่ยิ่งใหญ่เลย ก็อยากให้ทางรัฐช่วยทบทวน เพราะกฎหมายทุกวันนี้กีดกั้นความสัมพันธ์ระหว่างเรากับราชวงศ์มากขึ้น ซึ่งท่านเองก็สนับสนับสนุนมาตลอด ในความรู้สึกของลุงเสริมเองเพราะถ้าท่านไม่สนับสนุนท่านจะให้ถ้วยรางวัลกับการแข่งขันแบบนี้ทำไม...” (ลุงเสริม นครศรีธรรมราช, สัมภาษณ์เมื่อ 22 กุมภาพันธ์ 2563)

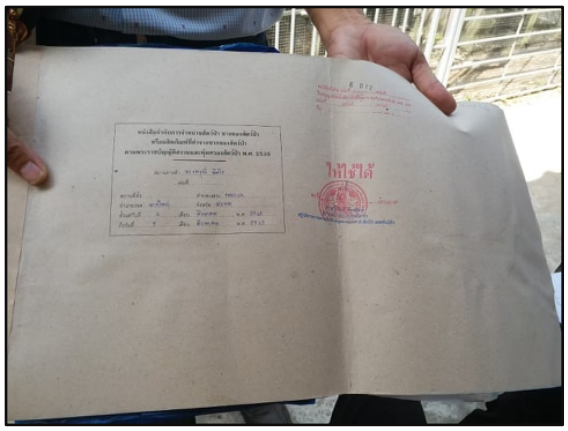
กับอีกท่านที่ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการยกเลิกกฎหมายสัตว์สงวนประเภทนกกรงหัวจุก เนื่องจากมีข้อคิดเห็นว่า กฎหมายดังกล่าวสร้างความเหลื่อมล้ำแก่ประชาชน ดังการให้ข้อมูลสัมภาษณ์ว่า

“...ผมมองว่ากฎหมายนี้ มันเกิดมาจากคนรวย เจ้าสัว ที่เอาสัตว์ป่าไปทำในเรื่องที่ไม่ดี จนคนจน ๆ แบบเราไม่มีที่ยืน กรณีเสือดำทำให้นกกรงหัวจุกกลายเป็นสัตว์ป่าต้องห้ามสำหรับพวกเรา ทั้งที่กฎหมายนี้มันมาหลังเราเอามาเลี้ยง แล้วถูกต้องเหรอ

ที่จะมาทยอยตามจับคนเลี้ยงก่อนออกกฎหมาย แต่เขาก็ไม่รู้ว่าเราเลี้ยงนานไหม เพราะมันไม่หลักฐานเขาก็จับหมด คนมีเงินประกันตัวได้ คนไม่มีเงินก็ลำบากแหละ เอาเงินที่ไหนไปประกันถูกไหม จนกลายเป็นว่า คนรวยรอด คนจนตายในคุก มันดูสลดใจมาก ผมบอกตรงนี้ มันทำให้คนไม่เท่ากัน...” (น้าหนวด ตรัง, สัมภาษณ์เมื่อ 8 กุมภาพันธ์ 2563)

นอกจากนี้ ยังมีผู้ยืนยันถึงผลเสียของการออกกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับนกกรงหัวจุก พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะในการผลักดันเศรษฐกิจของประเทศอีกว่า

“...ผมว่ากฎหมายนี้มันปิด ปิดเรื่องเงินสะพัด ปิดเรื่องเครือข่าย และซ้ำเติมชีวิตคนจน เพราะมันได้กลายเป็นข้ออ้างของคนเกลียดกัน เหมือนในกรณีคนที่บ้านพรุ เขาเลี้ยงนกกรงหัวจุกไว้หลายตัวมาก แล้วเขาเกิดทะเลาะกับเพื่อนบ้าน เพื่อนบ้านก็เอาเรื่องที่เขาเลี้ยงนกกรงหัวจุกไปแจ้งจับ เขาก็ถูกจับและทางตำรวจเขาก็ให้ประกันในงบห้าหมื่นบาท แต่เขาเป็นคนหาเช้ากินค่ำจะทำยังไง สุดท้ายเขาก็ต้องอยู่ในคุก ฝั่งเมียเขาก็หาเงินมาให้ไม่ได้ คนในคุกก็ตรอมใจจนตาย ตายในคุกเพราะเรื่องเลี้ยงนกกรงหัวจุกที่บรรพบุรุษเราก็เลี้ยงกันมานาน มันดูไม่ดีเกินไป และหากจะให้ผมเสนอ ผมเสนอให้รัฐเข้ามาส่งเสริมและผลักดันในการเลี้ยงนกกรงหัวจุก และจัดแข่งขันนกกรงหัวจุก เพราะสมัยนี้คนไทยเก่งมาก สามารถเพาะพันธุ์นกหัวจุกแฟนซีส่งขายต่างประเทศได้ คือนกมันช่วยทำเงินเข้าประเทศ การจัดแข่งขันแต่ละครั้งมันช่วยดันเศรษฐกิจนะ ทั้งค่าน้ำมัน ค่าห้องพัก ค่าอาหาร ค่าอะไรเยอะแยะที่คนต้องใช้เพื่อเดินทางมาแข่งขันนกกรงหัวจุกในสนามใหญ่ ที่สำคัญเขาไม่มาคนเดียวอยู่แล้ว มากี่คนก็คูณเข้าไป เห็นเงินไหลมาเยอะมาก...” (พี่ชาญ สงขลา, สัมภาษณ์เมื่อ 22 กุมภาพันธ์ 2563)

ภาพที่ 5.26 หนังสือแสดงเอกสารครอบครอง และซื้อขายนกกรงหัวจุก

ในข้อมูลที่เป็นไปในทำนองเดียวกัน มีผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์ ว่า

“...ไม่ไหวเลยกับกฎหมายนี้ ไม่ใช่ว่าเข้าข้างตัวเอง แต่ว่าในสมัยก่อนมีกฎหมายนี้ มันเป็นสัตว์ชนิดนึงที่ช่วยทำให้คนยกฐานะได้ จากที่แบบว่างงานก็มีงาน โดยเฉพาะพวกช่างทำกรง คนขายกรง คนทำตะขอเนอะ ไหนจะคนเลี้ยงที่เขาต้องซื้อกล้วย ซื้อหนอน ให้นกเขากินอีก เหมือนว่าเงินมันถูกกระจาย...” (จ่าเหมียน สงขลา, สัมภาษณ์เมื่อ 22 กุมภาพันธ์ 2563)

ในทำนองเดียวกันก็มีผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์เสริมว่า

“...ในฐานะคนทำกรงขาย ก็มองว่าการที่เราให้อิสระกับการเลี้ยงนกของคนมันจะช่วยให้เกิดอะไรหลายอย่าง เช่นเรื่องเศรษฐกิจ รายได้คน ของอื่น ๆ ที่ถูกซื้อเพราะคนมีกำลังที่จะซื้อ ถ้าคนไม่เลี้ยงนกกรงหัวจุก ก็จะไม่มีอาชีพทำกรงนก เด็กรุ่นต่อไปเขาก็ไม่รู้จัก ของพวกนี้ถ้าไม่ทำต่อมันก็หายไปได้นะ แล้วรัฐก็ควรคิดตรงนี้ด้วยว่าคนจนเขาจะอยู่ยังไง...” (ผู้หญิงทำกรง ตรัง, สัมภาษณ์เมื่อ 8 กุมภาพันธ์ 2563)

ในขณะเดียวกันจากการให้สัมภาษณ์ของเจ้าหน้าที่สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบในการขึ้นทะเบียนนกกรงหัวจุก ได้ข้อมูลว่า

“...ปัจจุบันมีผู้เลี้ยงนก และผู้เพาะมาขึ้นทะเบียนเยอะนะ จริง ๆ แล้วการขึ้นทะเบียนมันไม่ได้ยาก แต่คือคนคิดกันไปเองว่ามันยุ่งยาก ถ้าคนไหนมีนกหลายตัวพามาขึ้นทะเบียนไม่ได้เราก็มีเจ้าหน้าที่ลงไปที่บ้าน แต่ที่คนเค้ากลัวกัน เพราะมันยังมีการเอานกป่ามาขาย มาแอบแฝงว่าเป็นนกเพาะ การที่เราสนับสนุนให้ขึ้นทะเบียนนนกรงหัวจุกก็เพื่อป้องกันการสูญพันธุ์ของนกในธรรมชาติ เมื่อก่อนป่าในภาคใต้นี่มีนกกรงหัวจุกมาก แต่ตอนนี้คุณลองไปดู แทบจะไม่มีเลย...” (หัวหน้าส่วนสัตว์ป่า สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ ที่ 6 สงขลา, สัมภาษณ์เมื่อ 20 พฤศจิกายน 2562)

แต่ในทางกลับกันผู้เพาะพันธุ์นกกรงหัวจุกได้ให้สัมภาษณ์เพิ่มเติมว่า

> *“...ถ้ากฎหมายตัวนี้สร้างมาเพื่อให้นกในธรรมชาติกลับมา แล้วการที่เราเพาะนกได้แล้วมีการปล่อยมันให้กลับสู่ธรรมชาติแบบนี้มันไม่ดีหรอ ทุกปีวันเกิดผม ปีใหม่มั่ง สงกรานต์มั่งผมจะปล่อยนก ถือว่าทำบุญ จริง ๆ มันไม่ได้เกี่ยวกับว่านกในธรรมชาติมีหรือไม่มี มันเป็นเรื่องของการเรียกเงินมากกว่า เค้ามองเป็นธุรกิจไง แต่เรามองว่าเรารักนกเราเลยเลี้ยงเลยเพาะพันธุ์มันขึ้นมา...”* (แบยัง ยะลา, สัมภาษณ์เมื่อ 21 มกราคม 2563)

จากข้อเสนอแนะของกลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับนกกรงหัวจุกในเบื้องต้น อธิบายได้ว่า กลุ่มผู้เกี่ยวข้องได้เล็งเห็นถึงอุปสรรคที่เกิดขึ้นกระบวนการออกกฎหมายของรัฐบาลในประเด็นสัตว์ป่าสงวนเดียวที่ส่งผลกระทบเป็นวงกว้าง จนทำให้เกิดการหยุดชะงักของการจัดกิจกรรมการแข่งขันนกกรงหัวจุกขนาดใหญ่ ตั้งแต่การกีดกันความสัมพันธ์ระหว่างของพระบรมวงศานุวงศ์ในการสนับสนุนการจัดการแข่งขันนกกรงหัวจุก เนื่องจากการดำเนินการที่ผิดกฎหมาย ย่อมมีส่วนให้สถาบันกษัตริย์ไม่สง่างาม จนทำให้เกิดความเศร้าใจแก่ผู้จัดการแข่งขัน

ทั้งนี้ กฎหมายดังกล่าว ยังทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำที่สามารถเห็นเป็นรูปธรรม เช่น ใช้ข้อกฎหมายเพื่อการกลั่นแกล้งให้เกิดความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สิน

อีกทั้งยังมีข้อเสนอแนะให้ยกเลิกกฎหมายเพื่อให้เกิดการทำอาชีพเพื่อสร้างรายได้เม็ดเงินเกิดการกระจายตัว และเกิดการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น และวิถีชีวิตของคนภาคใต้ กล่าวคือ ผู้ให้ข้อเสนอเล็งเห็นว่า นกกรงหัวจุกสามารถที่จะเป็นสัตว์เศรษฐกิจและเป็นสัญลักษณ์ของคนภาคใต้ได้ เนื่องจากวัฒนธรรมการเลี้ยงนกกรงหัวจุกมีจุดเริ่มต้นมาจากภาคใต้ และหากสนับสนุนให้มีการเพาะเลี้ยงเพื่อส่งขายทั้งในและต่างประเทศ และจัดกิจกรรมในระดับชาติ จะช่วยให้เกิดการเพิ่มเม็ดเงินและเกิดการหมุนเวียนรายได้ระหว่างคนในประเทศได้หลายภาคส่วน เมื่อคนรุ่นใหม่เกิดการรับรู้และซึมซับจะช่วยให้เกิดการสานต่อและอนุรักษ์การเลี้ยงนกกรงหัวจุกไม่ให้สูญหายไปได้

นอกจากนี้ยังมีกลุ่มที่เกิดจากผู้ประกอบการในการผลิตและจำหน่ายอุปกรณ์ อาหารของนกกรงหัวจุกอีกด้วย

> *“...เมื่อก่อนต่างคนต่างเย็บกันเองที่บ้าน แต่มันไม่ทันตามจำนวนที่เค้าสั่งมา หลังๆ เลยมานั่งคิดกันว่า เออ เรามารวมกลุ่มกันดีกว่า เป็นกลุ่มสตรีเย็บผ้าคลุมกรงถ้าแบบนี้เราสามารถรับงานได้ทีละหลายชิ้น ใครไหวก็ทำไม่ไหวก็ช่วยกัน อย่างน้อย ๆ พอได้ตั้งราคากลางไว้เค้าจะได้ไม่กดราคาเรามาก...”* (กลุ่มสตรีผู้ผลิตผ้าคลุมกรงนกสงขลา, สัมภาษณ์เมื่อ 25 กุมภาพันธ์ 2563)

เช่นเดียวกับผู้ประกอบการร้านจำหน่ายกรงนกและอุปกรณ์สำหรับนกกรงหัวจุกที่ให้ข้อมูลว่า

“...ก็ช่วย ๆ กันแหละ ใน 4-5 ร้านตรงนี้ ส่วนใหญ่เวลาสั่งกรงจากนครก็สั่งมาพร้อม ๆ กันค่าส่งมันไม่แพงแรง เหมือนร้านเรากรงแบบไหนหมดก็ถามร้านอื่น ถ้าเค้ามีก็ให้เค้าเอามาขายให้ลูกค้า มันต้องช่วย ๆ กันของแบบนี้ แรกก่อนอาหารก็ไปซื้อจากนคร พอทีนี้เริ่มสั่งจากบริษัทเองแล้ว แล้วค่อยมาแบ่งกันตามที่สั่ง ร้านโน้นกี่ห่อ ร้านนี้กี่ห่อ ดีกว่าไปซื้อจากนายหน้ามันแพง...” (กะนะ สงขลา, สัมภาษณ์เมื่อ 8 กุมภาพันธ์ 2563)

ในขณะเดียวกันกลุ่มผู้เพาะพันธุ์นกกรงหัวจุกก็เช่นเดียวกัน

“...ฟาร์มคุณมีตัวเมียใช่มั้ย งั้นมาเอาตัวผู้ผมไปผสมพันธุ์ดู พอได้ลูกค่อยมาแบ่ง หรือค่อยว่ากัน ฟาร์มที่ผมรู้จักส่วนใหญ่ เราทำกันแบบนี้ได้ลูกมาถ้าไม่มีคนจองทีก็เอามาแบ่งกันป้อน ถ้ามีคนจองก็แบ่งเงินกัน บางทีถ้าลูกค้าจะเอานกที่ฟาร์มผมแต่ถ้ามันไม่มีแล้วผมจะแนะนำไปฟาร์มคนที่เรารู้จักและเชื่อถือได้ เราได้เพื่อนก็ได้...” (คุณชัยภัทร สุราษฎร์ธานี, สัมภาษณ์เมื่อ 2 กุมภาพันธ์ 2563)

เช่นเดียวกับผู้เพาะนกกรงหัวจุกอีกรายที่ให้ข้อมูลว่า

“...บางทีผมก็เอาลูกนกไปฝากแม่รังอีกฟาร์มนึงเค้าเรียกมือปืน คือพ่อแม่มันแท้ ๆ จิกลูกตัวเองตาย เราต้องเอาไปฝากนกมือปืนหรือแม่เลี้ยงให้มันช่วยฟักช่วยป้อนลูกนกแทน...” (คุณชิน ตรัง, สัมภาษณ์เมื่อ 21 มีนาคม 2563)

ในขณะเดียวกันกิจกรรมการเลี้ยงนกกรงหัวจุกได้สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจมากมาย ซึ่งจากข้อมูลจากเลขานุการนายกเทศมนตรี เทศบาลนครยะลา กล่าวว่า

“...สำหรับในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ พี่น้องประชาชนในพื้นที่มีความนิยมเลี้ยงนกกรงหัวจุกเกือบทุกบ้าน โดยจะเห็นได้ว่า มีนกกรงหัวจุกแขวนตามบ้านเรือนประชาชนแทบทุกหลัง และตามร้านน้ำชา นับเป็นวัฒนธรรม และวิถีชีวิตของประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ในปี 2554 ที่เราจัดการแข่งขันนกกรงหัวจุกขึ้น มีนกเข้าร่วมแข่งขัน 8,000 กว่าตัว จนได้บันทึกลง Guinness Book of World Records มันไม่ใช่แค่การแข่งขันนกกรงหัวจุก แต่การจัดแข่งขันในทุกปี มัน

ทำให้เกิดเงินสะพัดมากยิ่งขึ้น ประชาชนและเศรษฐกิจในพื้นที่ดียิ่งขึ้น ทั้งร้านอาหาร โรงแรมต่าง ๆ มันทำให้วัฒนธรรมและเศรษฐกิจในพื้นที่สามจังหวัดกลับมาอีกครั้ง เราจึงพยายามจะทำให้ยะลาเป็นเมืองศูนย์กลางเศรษฐกิจนก ในอนาคตผมก็คาดหวังที่จะยกระดับนกกรงหัวจุกขึ้น คือนกกรงมันไม่มีกติกาที่ตายตัว แต่ถ้าวงการนกกรงหัวจุกในประเทศไทยร่วมมือกัน ผมคิดว่าวงการนี้จะไปได้ไกลมากกว่าเดิมอีกเยอะเลยครับ…” (คุณวิศาล จิรภาพงพันธ์, สัมภาษณ์เมื่อ 3 มีนาคม 2563)

จากการสัมภาษณ์เบื้องต้น สามารถอธิบายได้ว่ากลุ่มเครือข่ายทางธุรกิจนอกจากจะมีการช่วยเหลือกันทางสังคมแล้ว ยังมีการเอื้ออำนวยกันในด้านธุรกิจอีกด้วย เนื่องจากการรวมกลุ่มกันสามารถช่วยในต่อรองในด้านราคาสินค้า เช่น อาหาร กรงและอุปกรณ์ต่าง ๆ รวมไปถึงยังเพิ่มปริมาณในการผลิตสินค้าอุปกร์นกกรงหัวจุกได้อีกด้วย อีกทั้งยังสามารถผลักดันผู้ประกอบการในลักษณะเดียวกันให้สามารถเข้าถึงตลาดในการจำหน่ายนกกรงหัวจุกได้อย่างทั่วถึง

บทที่ 6

สรุปและข้อเสนอแนะ

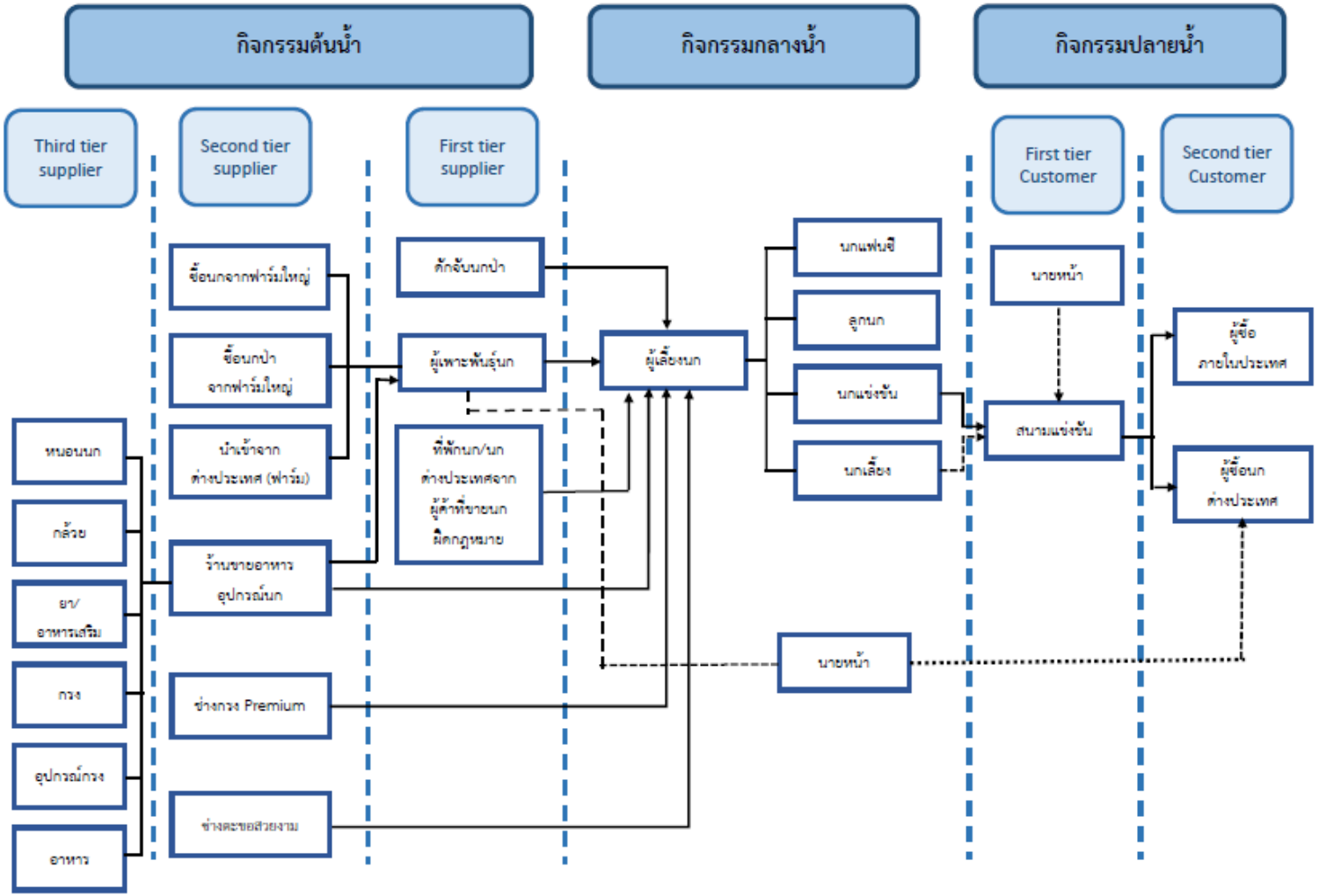
ในการศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาการเลี้ยงนกกรงหัวจุกเชิงเศรษฐกิจและการส่งเสริมความสัมพันธ์ในด้านสังคมวัฒนธรรมของประชาชนในภาคใต้ มีวัตถุประสงค์ 2 ข้อคือ 1) วิเคราะห์สถานการณ์ทั่วไปในการเลี้ยงนกหัวจุก รวมถึงกิจกรรมที่เกี่ยวเนื่องกับการเลี้ยงนกกรงหัวจุกของประชาชนในพื้นที่ภาคใต้ โดยเน้นผลประโยชน์ที่ได้รับทางด้านเศรษฐกิจ ซึ่งใช้การวิจัยเชิงปริมาณในการวิเคราะห์ วัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อนี้ 2) ศึกษาการเชื่อมโยงปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มคนต่างเชื้อชาติ ต่างศาสนา ผ่านกิจกรรมการเลี้ยงนกกรงหัวจุกในภาคใต้ของไทย โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อวิเคราะห์วัตถุประสงค์ข้อ 2 โดยมีข้อสรุปและอภิปรายผลแยกตามวัตถุประสงค์ดังนี้

6.1 ผลการวิเคราะห์สถานการณ์ทั่วไปในการเลี้ยงนกหัวจุก รวมถึงกิจกรรมที่เกี่ยวเนื่องกับการเลี้ยงนกกรงหัวจุกของประชาชนในพื้นที่ภาคใต้ โดยเน้นผลประโยชน์ที่ได้รับทางด้านเศรษฐกิจ

ในส่วนของการวิเคราะห์เชิงปริมาณเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยจะประกอบไปด้วย 5 กลุ่มตัวอย่างได้แก่ 1) ผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุก จำนวน 385 คน 2) ผู้เพาะเลี้ยงนกกรงหัวจุกจำนวน 19 ราย/ฟาร์ม 3) สนามแข่งขันหรือผู้จัดการแข่งขันจำนวน 10 ราย แบ่งเป็นสนามทั่วไปหรือระดับท้องถิ่น 8 ราย/แห่ง สนามระดับชมรม ซึ่งเก็บข้อมูลที่ชมรมผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกจังหวัดสุราษฎร์ธานี 1 สนาม และสนามระดับประเทศคือ สนามแข่งขันมหกรรมนกกรงหัวจุกอาเซียน ณ สนามศูนย์เยาวชน เทศบาลนครยะลา ซึ่งสนามแข่งขันดังกล่าวเป็นความร่วมมือกันระหว่าง เทศบาลนครยะลา จังหวัดยะลาและการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย โดยมีการจัดการแข่งขันทุกปี 4) ผู้ประกอบการร้านขายอาหารและอุปกรณ์สำหรับเลี้ยงนกกรงหัวจุก จำนวน 10 ราย/ร้าน 5) ผู้ทำกรงและตะขอกรงนก โดยเก็บข้อมูลผู้ทำกรง 6 ราย เป็นช่างทำกรงทั่วไปหรือกรงคุณภาพจำนวน 5 ราย กรงพรีเมี่ยมจำนวน 1 ราย นอกจากนี้ ทางคณะผู้วิจัยยังได้เก็บข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับ

ผู้ทำตะขอลวดลายสวยงาม มีเอกลักษณ์สะท้อนให้เห็นถึงศิลปะ วัฒนธรรม ในแต่ละท้องถิ่น จำนวน 4 ราย โดยการทำตะขอที่มีเอกลักษณ์ดังกล่าว สามารถสร้างรายได้ให้กับช่างทำตะขอสวยงามมากกว่าตะขอทั่วไป เป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าอีกทางหนึ่ง

ดังนั้น ผู้วิจัยสามารถเขียนโครงสร้างห่วงโซ่อุปทาน (Supply chain) ของนกกรงหัวจุกที่ได้จากการศึกษา ดังภาพที่ 6.1 ซึ่งสามารถอธิบายผลการศึกษาได้ตามกิจกรรมต้นนำ กลางน้ำ ปลายน้ำ ได้ดังนี้

ภาพที่ 6.1 โครงสร้างของห่วงโซ่อุปทานนกกรงหัวจุกที่ได้จากการวิจัย

6.1.1 มูลค่าทางเศรษฐกิจของกิจกรรมต้นน้ำ

แบ่งออกได้เป็น 3 หน่วยกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ได้แก่ 1) ผู้เพาะพันธุ์นกกรงหัวจุก 2) ร้านขายอาหารและอุปกรณ์ในการเลี้ยงนกกรงหัวจุก 3) ช่างทำกรงนกและตะขอสวยงาม

6.1.1.1 ผู้เพาะพันธุ์นกกรงหัวจุก จากการเก็บข้อมูลผู้เพาะพันธุ์นกกรงหัวจุกพบว่า โดยส่วนใหญ่ จะซื้อพ่อแม่พันธุ์มาจากฟาร์มขนาดใหญ่หรือฟาร์มที่รู้จักกัน พ่อแม่พันธุ์ที่นำมาเพาะ มีทั้งนกป่าซึ่งถูกจับมา หรืออาจจะเป็นนกที่นำเข้าจากต่างประเทศของฟาร์มใหญ่ แล้วนำมาผสมพันธุ์ข้ามสายพันธุ์เพื่อที่ผู้เพาะพันธุ์นกจะได้นกสายพันธุ์ใหม่ๆ ที่เป็นเอกลักษณ์ของฟาร์มตนเอง แต่ฟาร์มที่มีนกป่าและนกสายพันธุ์จากต่างประเทศมีฟาร์มที่ครอบครองนกทั้ง 2 ชนิดนี้มีแค่ 2 ฟาร์มเท่านั้นจาก 19 ฟาร์มที่ผู้วิจัยสำรวจ นอกจากนี้ ผู้เพาะพันธุ์นกกรงหัวจุกทั้งหมด จะเป็นผู้ที่มีประสบการณ์เลี้ยงนกกรงหัวจุกมาก่อนแล้วเห็นช่องทางในการหารายได้จากการเพาะพันธุ์นกกรงหัวจุก จึงเริ่มเพาะพันธุ์นกกรงหัวจุก โดยบางฟาร์มจะเริ่มเพาะเลี้ยงนกกรงหัวจุกจากจำนวน 1-2 คู่ จากนั้นพัฒนาเพิ่มจำนวนพ่อแม่พันธุ์ไปเรื่อย ๆ จนกระทั่งบางฟาร์มที่เป็นฟาร์มขนาดใหญ่ มีพ่อแม่พันธุ์มากถึง 50 คู่ ซึ่งผู้เพาะเลี้ยงในฟาร์มที่ทำการสำรวจ ไม่ได้ขายเฉพาะลูกนกหรือนกโตเต็มวัยเพียงอย่างเดียว บางฟาร์มก็ขายพ่อแม่พันธุ์ให้กับฟาร์มอื่น ๆ ด้วยเช่นเดียวกัน แล้วซื้อพ่อแม่พันธ์ตัวใหม่เข้ามา และจากการสำรวจโดยส่วนใหญ่ฟาร์มทุกฟาร์มจะมีใบอนุญาตเพาะพันธุ์และใบอนุญาตค้าขายนก ซึ่งถ้าเป็นฟาร์มที่ไม่มีใบอนุญาตเพาะพันธุ์ ฟาร์มเหล่านั้นจะไม่เต็มใจให้เข้าไปสัมภาษณ์ข้อมูล เนื่องจากกลัวว่า คณะผู้วิจัยจะเป็นเจ้าหน้าที่รัฐ ที่มาล่อซื้อ จับกุม นอกจากนี้ ปัจจุบันผู้เพาะพันธุ์นกกรงหัวจุกให้ความสนใจการเพาะพันธุ์นกกรงหัวจุกแฟนซี (นกกรงหัวจุกที่มีสีขาวทั้งตัว) มากขึ้น เนื่องจาก ให้ราคาดีกว่าการขายนกกรงหัวจุก(ดำ) โดยราคาขายนกกรงหัวจุกแฟนซีจะมีราคาหลักหมื่นขึ้นไป ขึ้นอยู่กับอายุของนกตัวนั้น ๆ

จากการเพาะพันธุ์นกกรงหัวจุกของ 19 ฟาร์มกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ฟาร์มเพาะพันธุ์นกกรงหัวจุกจากกลุ่มตัวอย่างสามารถเพาะพันธุ์ลูกนกกรงหัวจุกในปี 2562 ได้ทั้งหมดเท่ากับ 1,981 ตัว/ปี สามารถเพาะนกเฉลี่ย 104.26 ตัว/ปี/ฟาร์ม โดยฟาร์มที่มีความสามารถเพาะนกได้สูงสุด สามารถเพาะลูกนกได้สูงสุดถึง 300 ตัว/ปี ถ้าพิจารณาเป็นรายเดือนจะพบว่า ทั้ง 19 ฟาร์มสามารถเพาะนกได้ทั้งหมดเดือนละ 165.08 ตัว/ เดือน โดย 1 ฟาร์มสามารถเพาะนกได้ 8.69 ตัว/เดือน/ฟาร์ม ดังนั้นจากการสำรวจรายได้จากการขายนกทั้ง 19 ฟาร์ม **มีรายได้ทั้งสิ้น 2,071,500 บาท** มาจากการขายนกทั้งหมด 128 ตัว โดยมีต้นทุนค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ต่อเดือนทั้ง 19 ฟาร์มดังนี้

- ค่าอาหารนก/เดือน	79,116	บาท
- ค่าใช้จ่ายอื่นๆ เช่น ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าเช่าที่ดิน ฯลฯ ต่อเดือน	102,280	บาท
รวมต้นทุนแปรผันทั้ง 19 ฟาร์ม/เดือน (79,116+102,280)	**181,396**	**บาท**

ในส่วนของต้นทุนที่จ่ายครั้งเดียวของการเพาะพันธุ์นกกรงหัวจุก ไม่ว่าจะเป็น กรงเพาะนก กรงเลี้ยง ผ้าคลุมกรงนก ถ้วยน้ำ ถาดน้ำและกล้องวงจรปิด ซึ่งอุปกรณ์เหล่านี้มีอายุการใช้งานยาวนาน สามารถใช้งานได้ประมาณ 5 ปี (จากการสัมภาษณ์คุณธนกิจ จอมจุกฟาร์ม) โดยมีต้นทุนสำหรับอุปกรณ์เหล่านี้เท่ากับ 1,222,320 บาท ซึ่งถ้าอุปกรณ์เหล่านี้มีอายุการใช้งาน 5 ปี สามารถคิดค่าเสื่อมของต้นทุนเหล่านี้ เพื่อนำมาหักเป็นค่าใช้จ่ายคงที่ จะประมาณการได้ปีละ 244,360 บาท คิดเป็นต้นทุนรายเดือนรวมทั้ง 19 ฟาร์ม ดังนั้นจะมี**ต้นทุนคงที่เท่ากับ 20,363.33 บาท/เดือน**

นอกจากต้นทุนเรื่องอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ซื้อครั้งเดียว แต่มีอายุการใช้งานนานแล้ว ยังมีต้นทุนพ่อแม่พันธุ์นกกรงหัวจุกทั้ง 19 ฟาร์ม มีต้นทุนรวมกันเท่ากับ 5,236,000 บาท แบ่งเป็นนกกรงหัวจุก (นกดำ) เท่ากับ 103,473.68 บาท นกแฟนซี 3,270,000 บาท โดยปกติพ่อแม่พันธุ์นกกรงหัวจุกจะมีอายุในการฟักไข่ประมาณ 10-12 ปี ซึ่งจากการสัมภาษณ์ฟาร์มบางฟาร์มให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า ถึงแม้นกที่เคยเป็นพ่อแม่พันธุ์จะไม่สามารถฟักไข่ได้แล้ว แต่ละฟาร์มก็จะเลี้ยงนกตัวนั้นจนหมดอายุขัย จะไม่ปล่อยไปในธรรมชาติ เพราะการปล่อยไปในธรรมชาติจะทำให้นกตายได้ เนื่องจากนกเหล่านี้ถูกเลี้ยงดูมาจนกระทั่งไม่สามารถหาอาหารกินเองได้ตามธรรมชาติ นอกจากนี้ ผู้เพาะเลี้ยงบางรายก็จะเลี้ยงนกเหล่านี้ไว้เป็น “มือปืน” (หมายถึง เป็นพ่อแม่นกที่คอยฟักไข่ของตัวอื่นแทน) เพื่อให้พ่อแม่พันธุ์จริงได้ผสมพันธุ์ใหม่ต่อไป

ถ้าเปรียบเทียบนกพ่อแม่พันธุ์เป็นต้นทุนในการดำเนินธุรกิจเช่นเดียวกันกับเครื่องมือเครื่องจักรที่จ่ายครั้งเดียว แต่มีอายุการใช้งานนาน เช่น 10 หรือ 15 ปี ในการคิดต้นทุนทางบัญชี ก็จะนำต้นทุนนั้นมาหารด้วยจำนวนปีกลายเป็นค่าเสื่อมราคา แล้วนำค่าเสื่อมราคานั้นมาคำนวณเป็นต้นทุนคงที่ จากต้นทุนพ่อแม่พันธุ์นกกรงหัวจุกทั้ง 19 ฟาร์ม เท่ากับ 5,236,000 บาท สมมติว่าพ่อแม่พันธุ์หนึ่งคู่มีอายุการใช้งาน 10 ปี เพราะฉะนั้น ต้นทุนพ่อแม่พันธุ์จะเท่ากับ 523,600 บาท/ปี **ค่าเฉลี่ยต้นทุนนี้ทั้ง 19 ฟาร์มเป็นรายเดือนจะเท่ากับ 43,633.33 บาท**

ดังนั้น สามารถคำนวณกำไรที่ผู้เพาะพันธุ์นกทั้ง 19 ฟาร์มได้รับต่อเดือนได้เท่ากับ

	รายได้ทั้งหมด/เดือน	2,071,500	บาท
หัก	รวมต้นทุนแปรผัน/เดือน (79,116+102,280)	181,396	บาท
	ต้นทุนคงที่ เช่น กรงเพาะนก ฯลฯ/เดือน (อายุการใช้งาน 5 ปี)	20,363.33	บาท
	ต้นทุนคงที่ ในส่วนของพ่อแม่พันธุ์นก/เดือน (อายุพ่อแม่พันธุ์ 10 ปี)	43,633.33	บาท
	กำไรต่อเดือน (19 ฟาร์ม)	**1,826,107.34**	**บาท**
	กำไรฟาร์ม/เดือน ฟาร์มละ	**96,110.91**	**บาท**

สรุปได้ว่า ในส่วนของผู้เลี้ยงนกแต่ละฟาร์มสามารถทำกำไรต่อเดือนเฉลี่ยเท่ากับ 96,110.91 บาท นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ย้อนกลับไปดูข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล พบว่า หลายฟาร์มในพื้นที่กลุ่มจังหวัดเป้าหมายทั้ง 5 จังหวัด เป็นฟาร์มขนาดใหญ่ ซึ่งมีทั้งการเพาะพันธุ์นกกรงหัวจุก (นกดำ) และการเพาะพันธุ์นกแฟนซีด้วยกันหลายคู่ ถึงแม้ว่าในเดือนที่มีการลงพื้นที่เก็บข้อมูลพบว่า ผู้เพาะพันธุ์นกสามารถเพาะนกแฟนซีได้เพียง 16 ตัว แต่ราคาของนกแฟนซี บางตัวสามารถขายได้ในราคาตัวละ 200,000 บาท จึงทำให้ผู้เพาะเลี้ยงนกมีกำไรสูงมากเมื่อเทียบกับอาชีพอื่น

อย่างไรก็ตาม การเพาะเลี้ยงนกกรงหัวจุกไม่ใช่ใครก็สามารถเพาะเลี้ยงได้ ผู้เพาะจะต้องมีใจรัก มีทักษะ ความรู้เกี่ยวกับพ่อแม่พันธุ์นก ว่าจะต้องใช้นกฟาร์มไหนที่เป็นพ่อแม่พันธุ์ที่ดี สีอย่างไร ประเภทไหน ยกตัวอย่างเช่น PST ฟาร์มที่จังหวัดสุโขทัย ผสมกับนกกรงหัวจุกสีอะไร ถึงจะออกมาสวยเป็นที่ต้องการของท้องตลาด เป็นต้น

นอกจากการเลี้ยงนกกรงหัวจุก (นกดำ) ที่นิยมเลี้ยงกันมาอย่างยาวนาน เพื่อฟังเสียงร้อง เพื่อนำไปแข่งขัน เพื่อเข้าสังคม แต่ปัจจุบัน คนที่มีรายได้ซึ่งเป็นสังคมอีกชั้นหนึ่งของคนเลี้ยงนกกรงหัวจุกนิยมเลี้ยงนกกรงหัวจุกแฟนซีมากขึ้น เนื่องจากมีสีสันที่สวยงาม เป็นนกสีขาวที่แปลกตาไปจากนกประเภทอื่นๆ ซึ่งนกแฟนซี จะไม่ได้ถูกฝึกให้ร้องเพื่อแข่งขัน แต่จะเลี้ยงเพื่อประดับฐานะ บารมีของผู้เลี้ยงเท่านั้น เมื่อมีความต้องการเลี้ยงมากขึ้น แถมยังมีราคาที่สูงกว่านกกรงหัวจุก (ดำ) ทำให้ผู้เพาะเลี้ยงนกหลายฟาร์มหันมาให้ความสนใจเพาะพันธุ์นกกรงหัวจุกแฟนซีมากขึ้น เนื่องจาก มีแรงจูงใจเรื่องรายได้เป็นหลักและทำ

รายได้ได้มากกว่าราคานกกรงหัวจุกสีดำ ทำให้ปัจจุบันหลายๆฟาร์มเพาะเลี้ยงนก ให้ความสนใจเพาะพันธุ์นกกรงหัวจุกแฟนซีมากขึ้น อย่างน้อยฟาร์มละ 1 คู่ เป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับฟาร์มของตนเอง ถึงแม้ต้นทุนในการจัดหานกแฟนซีจะสูงด้วยก็ตาม

นอกจากนี้ จากการสัมภาษณ์ผู้เพาะพันธุ์นกว่ามีการส่งนกกรงตัวจุกไปขายต่างประเทศหรือไม่ พบว่า ผู้เพาะเลี้ยงบางราย เช่น ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี (จากการสัมภาษณ์คุณธนกิจ จอมจุกฟาร์ม) มีการส่งนกไปขายยังต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศมาเลเซีย โดยผู้ซื้อจะเดินทางมารับส่งที่ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา โดยผู้เพาะเลี้ยงรายนี้จะไปส่งนกด้วยตนเองถึงมือผู้ซื้อนก โดยมีการติดต่อซื้อขายและดูภาพนก รวมถึงคลิปวีดีโอเสียงร้อง ผ่านทางสื่อ Social network แล้วตกลงราคาขาย รวมค่าขนส่งต่าง ๆ ถ้าผู้ซื้อรับได้กับราคาที่ขายก็ทำการซื้อขายกัน นอกจากนี้ผู้เพาะรายเดียวกันนี้ยังให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า ยังมีกรณีที่ “ผู้ค้าคนกลาง” ทำหน้าที่ติดต่อซื้อขายนกให้กับผู้ที่ต้องการซื้อนกในต่างประเทศ ซึ่งในส่วนนี้ผู้เพาะไม่ทราบว่า พ่อค้าคนกลางที่รับซื้อนกไป ส่งไปยังต่างประเทศด้วยช่องทางใด เพราะถือว่าขายนกได้แล้ว เลยไม่ได้สนใจว่า พ่อค้าคนกลางรายนั้นจะส่งนกไปต่างประเทศอย่างไร อย่างไรก็ตาม ยังมีผู้เพาะเลี้ยงบางรายสนใจที่จะส่งนกที่เพาะได้ไปขายยังต่างประเทศ โดยเฉพาะมาเลเซีย อินโดนีเซีย ฯลฯ แต่มีข้อจำกัดทางด้านภาษาและไม่ทราบว่าจะหาช่องทางในการส่งนกไปขายได้อย่างไร เพราะข้อกฎหมายที่ยังระบุให้นกกรงหัวจุกเป็นสัตว์ป่าสงวนและสัตว์คุ้มครอง

6.1.1.2 ร้านขายอาหารและอุปกรณ์สำหรับเลี้ยงนก ในส่วนของร้านขายอาหารและอุปกรณ์สำหรับเลี้ยงนก จะเป็นกิจกรรมต้นน้ำขั้นที่สองที่เกี่ยวเนื่องกับทั้งผู้เพาะและผู้เลี้ยงนก เนื่องจากอาหารและอุปกรณ์ต่างๆ เป็นสิ่งที่สนับสนุนการเลี้ยงนกกรงหัวจุกทั้งสิ้น จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลผู้ประกอบการร้านขายอาหารและอุปกรณ์สำหรับเลี้ยงนก ในพื้นที่กลุ่มเป้าหมายทั้ง 5 จังหวัด จำนวน 10 ราย โดยทั่วไปร้านขายอาหารและอุปกรณ์การเลี้ยงนก จะไม่ได้ขายอาหารและอุปกรณ์การเลี้ยงนกกรงหัวจุกเพียงอย่างเดียว ยังขายอาหารและอุปกรณ์นกชนิดอื่นด้วย ไม่ว่าจะเป็นนกเขา นกแก้ว นกขุนทอง ฯลฯ รวมถึงขายอาหารและอุปกรณ์การเกษตรอื่น ๆ ด้วยเช่นกัน ผู้วิจัยพบว่า รายได้ของผู้ประกอบการขายอาหารและอุปกรณ์สำหรับเลี้ยงนกกรงหัวจุกเพียงอย่างเดียวเฉลี่ยต่อเดือนเท่ากับ 21,500 บาท (ยังไม่หักต้นทุน)

นอกจากนี้ ยังพบว่า ในเดือนที่มีการสำรวจ ร้ายขายอุปกรณ์จะขายกรงนกทั้งกรงนกราคาถูกราคาปานกลาง หนอนนก อาหารสำเร็จรูป ซึ่งมีด้วยกันหลายยี่ห้อ หลายขนาด ขึ้นอยู่กับความต้องการ

ของลูกค้า ยารักษาโรค ยาบำรงขน ถาดอาบน้ำ ถ้วยกินน้ำนก ผ้าคลุมกรงนก ตะขอกรงนก **โดยมีรายได้ต่อเดือนทั้ง 10 ร้านเท่ากับ 256,804 บาท ในส่วนของต้นทุนทั้งหมดของอาหารหรืออุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้สำหรับเลี้ยงนกกรงหัวจุกเท่ากับ 170,810 บาท ดังนั้นกำไรที่ผู้ประกอบการทั้ง 10 รายได้รับจะเท่ากับ 85,994 บาท ซึ่งเฉลี่ยแล้ว แต่ละร้านจะได้กำไรจากการขายอาหารและอุปกรณ์ในการเลี้ยงนกกรงหัวจุกเท่ากับ 8,599,40 บาทต่อเดือน** กำไรที่ได้รับเป็นกำไรเฉพาะการขายอาหารและอุปกรณ์เลี้ยงนกกรงหัวจุกเพียงอย่างเดียว ยังไม่รวมการขายอาหารและอุปกรณ์นกประเภทอื่น

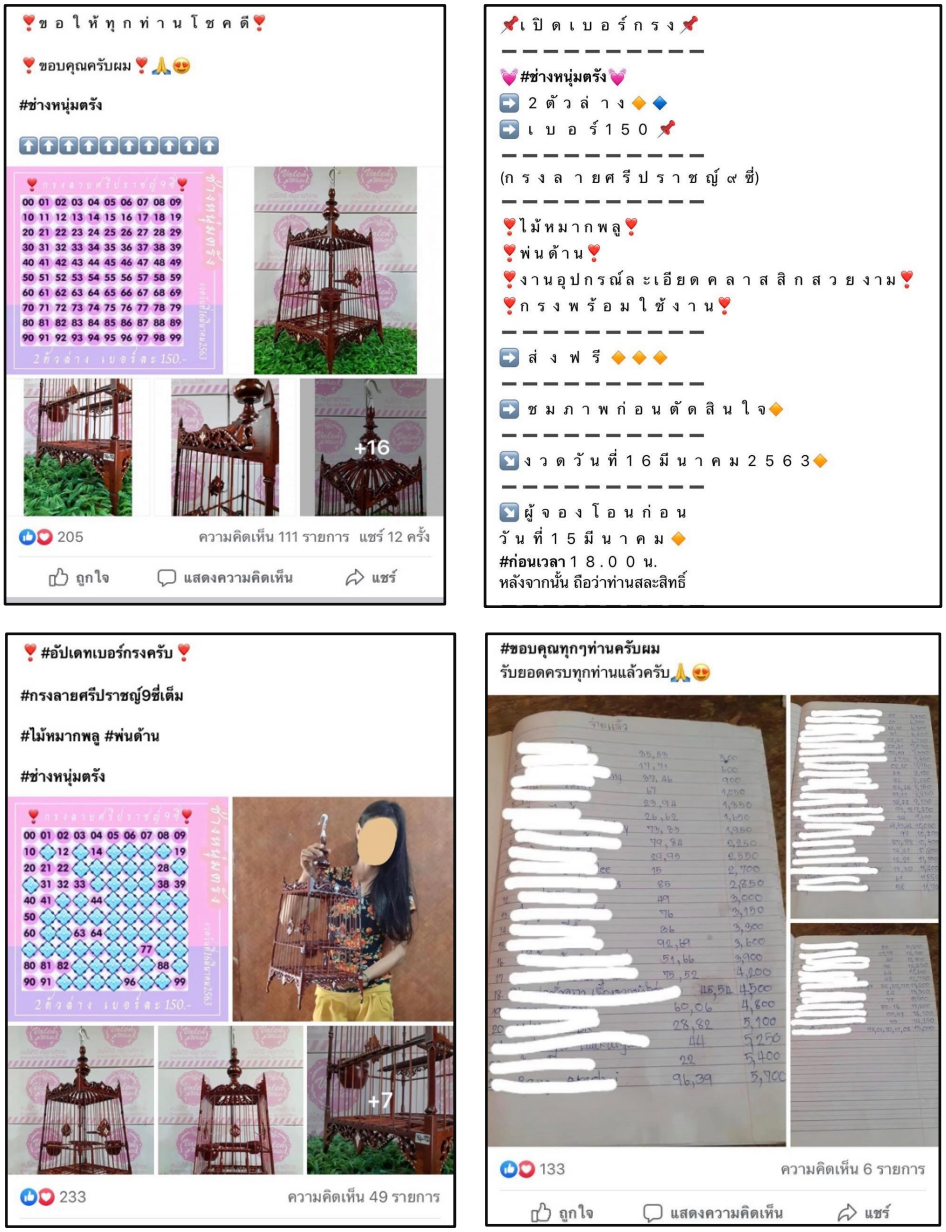
6.1.1.3 ผู้ผลิตกรงนกและตะขอกรงนกสวยงาม ในส่วนของการประมาณการมูลค่าทางเศรษฐกิจของกรงนก จากการลงพื้นที่สำรวจกลุ่มเป้าหมายผู้ทำกรงทั้ง 6 ราย แบ่งเป็นกรงธรรมดาหรือกรงคุณภาพ 5 ราย ซึ่งทำกรง 4 ประเภทได้แก่ กรงสปอร์ต กรงฉลุลาย กรงแกะลายด้านเดียว กรงแกะลายสองด้าน ส่วนช่างทำกรงพรีเมี่ยม 1 ราย จะทำกรง 2 ประเภทคือ กรงแกะฝังมุกกับกรงฝังมุก โดยปกติการทำกรงนกจะทำกรงนกที่มีซี่ด้านข้างของกรงเป็นเลขคี่เช่น 9 ซี่ 11 ซี่ 13 ซี่ 15 ซี่หรือ 17 ซี่ เป็นต้น ในส่วนราคากรงนกจะแตกต่างกันออกไปตามขนาด ลักษณะของวัสดุที่นำมาใช้ทำกรงเช่น ไม้ลวดลายการแกะสลัก การประดับประดาด้วยวัตถุต่าง ๆ เช่น เปลือกหอย มุก หรือแม้กระทั่งลูกค้าบางรายนำเศษงาช้างของตนเองมาให้ช่างทำกรงฝังบนลวดลายของกรง ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับความต้องการของลูกค้า

โดยภาพรวม ผู้ผลิตกรงสามารถสร้างมูลค่ารวมได้ถึง 254,000 บาทต่อเดือน ผู้ผลิตกรงแต่ละรายจะมีรายได้เฉลี่ยเดือนละ 42,333.33 บาท เมื่อหักต้นทุนค่าวัสดุ ค่าจ้างแรงงาน (ทางผู้วิจัยไม่ได้นำต้นทุนของเครื่องมือ เช่น เครื่องผ่าไม้ ชุดสว่านไฟฟ้า เครื่องกลึงไม้ ถังลมพ่นไฟ ฯลฯ มารวมในส่วนของต้นทุนรายเดือน เนื่องจากอายุการใช้งานของเครื่องนี้เหล่านี้มีอายุการใช้งานนานประมาณ 5-10 ปี ถ้าคิดเป็นค่าเสื่อมราคารายเดือนของอุปกรณ์ต่าง ๆ เหล่านี้ถือว่าน้อยมาก) ดังนั้น การทำกรงนกสามารถสร้างกำไรให้กับช่างทำกรงได้เดือนละ 22,382.17 บาท

ถ้าศึกษาเฉพาะช่างทำกรงพรีเมี่ยม พบว่าช่างทำกรงพรีเมี่ยมจะตั้งราคาขายกรงใบละประมาณ 25,000 บาทขึ้นไป สำหรับกรงแกะฝังมุกหรือกรงมุก โดยมีต้นทุนค่าวัสดุต่าง ๆ ประมาณ 9000-10,000 บาท จะเห็นได้ว่า ช่างทำกรงพรี่เมี่ยม หรือกรงสวยงาม สามารถสร้างงานศิลปะตามเอกลักษณ์ของตนเองและได้กำไรประมาณ 15,000 บาทต่อกรง แต่การทำกรงพรีเมี่ยมในลักษณะนี้ต้องใช้เวลาในการทำประมาณ 1 เดือน ดังนั้นสามารถระบุได้ว่า ช่างทำกรงจะมีกำไรในการทำกรงประมาณ 15,000 บาทต่อเดือน

อย่างไรก็ตาม ในบางช่วงที่ไม่มีลูกค้าสั่งทำกรง ช่างทำกรงสวยงามยังมีช่องทางในการระบายสินค้าและหารายได้ โดยการประมูลกรงหรือที่เรียกกันตามประสาผู้เลี้ยงนกว่า “หวยกรง” ซึ่งในมุมมองของผู้วิจัยมองว่า เป็นการพนันชนิดหนึ่งหรือถ้ามองในแง่บวกก็อาจจะเป็นการเพิ่มความสนุกสนานให้กับผู้ที่สนใจในงานศิลปะหรือผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุก เพราะไม่ใช่เฉพาะผู้เลี้ยงนกเท่านั้นที่จะเข้ามาพนันหวยกรง แต่ยังมีผู้ที่ชื่นชอบงานศิลปะบางราย เข้ามาซื้อหวยนกเพื่อนำกรงนกไปประดับบ้าน ใส่ตู้โชว์เพื่อความสวยงาม เป็นของสะสม

โดยจากการสัมภาษณ์ช่างทำกรงสวยงานหรือกรงพรีเมี่ยมในจังหวัดตรัง “หวยกรง” คือ การที่ช่างทำกรงสวยงามหรือกรงพรีเมี่ยมขึ้นมา 1 กรง สมมติในราคาต้นทุนกรงละ 15,000 บาท จากนั้นช่างทำกรงก็จะประชาสัมพันธ์หวยกรงนกผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ไม่ว่าจะเป็น Facebook, Line โดยให้มีการซื้อบัตรใบละ 200 บาท ทายเลขท้าย 2 ตัวของสลากกินแบ่งรัฐบาล ซึ่งก็มีเลขตั้งแต่ 00-99 ทั้งหมด 100 ตัวเลข โดยช่างทำกรงจะตั้งราคาบัตร ให้ผู้ที่สนใจเข้ามาซื้อบัตรในราคา 200 บาท พร้อมระบุตัวเลขที่ตนเองสนใจ เช่น 29, 56 ฯลฯ ผู้ซื้อคนหนึ่งจะซื้อกี่ใบก็ได้ ถ้ามีคนซื้อเลขเต็มทั้ง 100 จำนวน ช่างทำกรงก็จะได้เงินทั้งหมด 20,000 บาท ซึ่งจะได้กำไร 5,000 บาทต่อกรง โดยตกลงกันตั้งแต่ต้นว่า ค่าส่ง ผู้ถูกรางวัลจะเป็นคนรับผิดชอบค่าใช้จ่ายส่วนนี้ ซึ่งหวยกรง ในมุมมองของผู้วิจัยถือว่าเป็นการพนันอย่างหนึ่งที่สร้างรายได้ให้กับช่างทำกรง ในช่วงที่ไม่มีคำสั่งซื้อกรง ในขณะที่ผู้เลี้ยงนกหรือผู้ที่ชื่นชอบงานศิลปะก็จะเข้ามาซื้อบัตรเพื่อเสี่ยงโชค ดังรูปภาพที่ 2

ภาพที่ 6.2 หวยกรง

ในส่วนของตะขอกรงนก จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลช่างทำตะของกรงนกสวยงามจำนวน 4 ราย โดยราคาขายจะขึ้นอยู่กับลายเช่น ตัวพอง-สัตว์ในวรรณคดี ท้องปลิง-ลายมังกร และท้องนาค-ลายมังกร เป็นส่วนใหญ่ โดยมีการขึ้นรูปลวดลายเฉพาะตัว แกะลาย ฝังพลอย และฝังมุก มีเอกลักษณ์ตามแต่สกุลช่าง จากผลการสำรวจกลุ่มผู้ผลิตตะขอสวยงามของกรงทั้ง 4 ราย พบว่าตะขอกรงนกที่ผลิตได้สามารถสร้างมูลค่ารวมได้ถึง 267,500 บาท/เดือน โดยผู้ผลิตตะขอกรงแต่ละรายสามารถสร้างรายได้โดยเฉลี่ย

66,875 บาท/เดือน/ราย เมื่อหักต้นทุนค่าวัสดุ และค่าจ้างแรงงานประมาณ 29,625 บาท (เช่นเดียวกันกับการคิดต้นทุนของช่างทำกรงนก ในส่วนของต้นทุนจำพวก ถังพ่นไฟ เต้ารองตีเหล็ก ชุดดอกแกะลาย อุปกรณ์เลื่อย ฯลฯ อายุการใช้งานของเครื่องนี้เหล่านี้มีอายุการใช้งานนานประมาณ 5-10 ปี ถ้าคิดเป็นค่าเสื่อมราคารายเดือนของอุปกรณ์ต่าง ๆ เหล่านี้ถือว่าน้อยมาก ทางผู้วิจัยจึงไม่ได้นำต้นทุนเหล่านี้มาคำนวณ) ดังนั้นในแต่ละเดือนช่างทำตะขอสามารถสร้างกำไรสุทธิโดยเฉลี่ย 36,612.50 บาท/เดือน ซึ่งช่างทำตะขอก็จะทำตะขอตามคำสั่งซื้อของผู้ซื้อ โดยผู้ซื้อจะเป็นคนระบุว่าต้องการลวดลายอะไร สัตว์ชนิดใดแล้วแต่ความเชื่อของผู้ซื้อ ซึ่งจะขยายความในเรื่องของความเชื่อของสัตว์ในวรรณคดีในวัตถุประสงค์ข้อ 2 ต่อไป

6.1.2 มูลค่าทางเศรษฐกิจของกิจกรรมกลางน้ำ

กิจกรรมกลางน้ำของห่วงโซ่อุปทานนกกรงหัวจุก มีกิจกรรมที่เกิดขึ้นเพียงกิจกรรมเดียวคือ ผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุก จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์และเก็บข้อมูลผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกใน 5 จังหวัดได้แก่ จังหวัดสุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช ตรัง สงขลาและยะลา จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 385 ราย พบว่ามีการเลี้ยงนกทั้งหมด 1,748 ตัว โดยร้อยละ 49.77 เป็นนกที่ซื้อจากฟาร์มที่ถูกกฎหมาย และจำนวน 147 ตัวหรือร้อยละ 8.41 เป็นนกที่ผู้เลี้ยงดักจับจากในป่า ส่วนอีกร้อยละ 3.15 เป็นนกที่มีสายพันธุ์มาจากต่างประเทศ และยังมีนกอีกจำนวนหนึ่ง ประมาณ 676 ตัวหรือร้อยละ 38.67 ไม่ทราบแหล่งที่มา ซึ่งอาจจะเป็นนกที่ผิดกฎหมาย จากการลงพื้นที่พบว่า ผู้เลี้ยงนกในพื้นที่จังหวัดยะลาส่วนใหญ่ ซื้อนกกรงหัวจุกจากไม่ทราบแหล่งที่มา โดยซื้อนกจากพ่อค้าคนกลาง (ธุรกิจสีเทา) ซึ่งมีพ่อค้ารายใหญ่ในจังหวัดปัตตานี เป็นแหล่งพักนกผิดกฎหมาย โดยรับลูกนกจากการดักจับในป่าจากทางภาคเหนือและภาคกลาง ภาคอีสาน ขนส่งโดยรถประจำทาง มาพักนกดังกล่าวที่จังหวัดปัตตานี และนำลูกนกเหล่านั้นมาขายในราคาตัวละ 100-200 บาท (จากการสัมภาษณ์ผู้เลี้ยงนก ผู้ทำตะขอกรงนก ขออนุญาตไม่เปิดเผยชื่อผู้ให้ข้อมูล) นอกจากนี้ ผู้วิจัยพยายามติดต่อขอเข้าสัมภาษณ์ ผ่านทางผู้เลี้ยงนกที่เคยซื้อนกจากพ่อค้าคนกลางรายนี้ในจังหวัดปัตตานี แต่ไม่สามารถขอเข้าสัมภาษณ์ได้ เนื่องจากพ่อค้าคนกลางรายนี้ค่อนข้างปิดตัวและไม่ไว้ใจ กลัวถูกล่อซื้อจากเจ้าหน้าที่ตำรวจ

นอกจากนี้ผู้เลี้ยงนกยังกล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการเลี้ยงนกกรงหัวจุก ส่วนใหญ่จะเลี้ยงนกเพราะใจรักในนกชนิดนี้ เพื่อความเพลิดเพลินหรือเป็นงานอดิเรก และเลี้ยงเพื่อการแข่งขัน ผู้เลี้ยงนกแต่ละรายจะครอบครองนกกรงหัวจุกเฉลี่ย 4.54 ตัว ซึ่งมีทั้งลูกนก นกเลี้ยง (ซึ่งรวมถึงนกแฟนซี) และนกแข่งขัน

ในส่วนของการใช้เวลาในการเลี้ยงและฝึกซ้อมนกพบว่า จากการครอบครองนกเฉลี่ย 4.54 ตัวต่อผู้เลี้ยงหนึ่งราย โดยผู้เลี้ยงนกจะใช้เวลาในการดูแลนกวันละ 3.62 ชั่วโมง ในการให้อาหาร เปลี่ยนถ้วยน้ำกิน เปลี่ยนถาดอาบน้ำให้นก เอานกตากแดดและเก็บนกเข้าที่พักในช่วงเย็น โดยใช้เวลาในช่วงเช้าและช่วงบ่ายพอๆกัน นอกจากนี้ยังใช้เวลาส่วนหนึ่งเพื่อฝึกซ้อมนกโดยใช้เวลาสัปดาห์ละ 2.94 วันๆ ละ 2.35 ชั่วโมง โดยการใช้แรงงานในครอบครัวเป็นผู้ดูแลหลัก ไม่ว่าจะเป็นพ่อแม่ ภรรยาหรือบุตรหลาน จากการใช้เวลาในการเลี้ยงนกของผู้เลี้ยงนก แสดงให้เห็นว่า ผู้เลี้ยงนกใช้เวลาไม่มากนักในการเลี้ยงและฝึกซ้อมนก ซึ่งถ้าเปรียบเทียบกับการเลี้ยงสัตว์ชนิดอื่นไม่ว่าจะเป็นสุนัข แมวหรือไก่ ก็ใช้เวลาพอๆกันในแต่ละวัน ดังนั้น ในความคิดเห็นของผู้วิจัย การเลี้ยงนกไม่ได้เป็นการสูญเสียเวลาโดยใช่เหตุ จากการประกอบอาชีพหลักแต่อย่างใด

จากการที่ผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกมีวัตถุประสงค์เพื่อความสวยงามและฟังเสียง เลี้ยงนกเพื่อความเพลิดเพลินหรือเป็นงานอดิเรก และเลี้ยงเพื่อนำนกเข้าแข่งขัน จากกรณีที่นำนกเข้าแข่งขัน สามารถสร้างรายได้ให้กับผู้เลี้ยงนก เกิดการสร้างมูลค่าเพิ่ม โดยมีผู้เลี้ยงบางรายที่มาดูการแข่งขัน อาจจะสนใจนกตัวใดตัวหนึ่ง ก็จะมีการซื้อขาย ตกลงราคากัน ซึ่งขึ้นอยู่กับความพึงพอใจของทั้งคนซื้อและคนขาย นอกจากนี้เมื่อมีการนำนกเข้ามาแข่งขันทั้งในสนามระดับท้องถิ่น สนามระดับจังหวัด จะเกิดอาชีพหนึ่งขึ้นมา คืออาชีพ “นายหน้าซื้อขายนก” โดยนายหน้าจะทำหน้าที่ในการแนะนำนก ชักจูงผู้ที่สนใจจะซื้อนกมาเลี้ยงหรือครอบครอง ซึ่งผู้ที่สนใจซื้อนกบางรายไม่ได้มาชมการแข่งขันด้วยตนเอง ก็อาศัยนายหน้าเป็นคนแนะนำให้ ในทางตรงกันข้ามนายหน้าบางรายก็มีการกีดกัน ขัดขวางและให้ข้อมูลเท็จกับผู้ที่ต้องการซื้อนกเช่น ให้ข้อมูลว่านกตัวนี้ไม่ร้องเมื่อต้องลงแข่งขันจริง ตื่นคน เพื่อเป็นการดิสเครดิตนกตัวนั้น และแนะนำนกตัวอื่นแทน เนื่องจากผู้เลี้ยงบางรายให้ค่านายหน้าสูงกว่า เป็นต้น ซึ่งจากการลงพื้นที่พบว่าในกลุ่มตัวอย่าง 385 ราย มีผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกที่ขายนกไประหว่างเลี้ยงจำนวน 131 ตัว จากผู้เลี้ยง 116 ราย โดยมีรายได้ ณ เดือนที่สำรวจเท่ากับ 631,900 บาท โดยนกที่มีราคาสูงจะเป็นนกที่ผ่านสนามแข่งขัน

มาแล้ว ซึ่งจากการสำรวจ นกที่ผ่านสนามแข่งขันมาแล้วขายได้ทั้งหมด 43 ตัว มูลค่าทั้งหมดเท่ากับ 297,000 บาทหรือคิดเป็นราคาเฉลี่ยตัวละ 6,906.97 บาท

ในส่วนของต้นทุนในการเลี้ยงนกของผู้เลี้ยงนก ค่าใช้จ่ายหลักๆที่ผู้เลี้ยงนกจะต้องจ่าย ส่วนใหญ่จะเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดหานกมาเลี้ยง โดยผู้เลี้ยงนจะหาซื้อนกทุกประเภทมาเลี้ยงเช่น ลูกนก นกอายุ 2 เดือน นกเต็มวัน นกที่ผ่านสนามซ้อมและนกที่ผ่านสนามแข่งขัน โดยราคาที่ผู้เลี้ยงนกจะต้องจ่ายก็ขึ้นอยู่กับอายุของนกตัวนั้น รวมทั้งความสามารถในการร้องของนก ยิ่งนกที่มีผ่านสนามแข่งขันมาแล้ว ได้รับรางวัลมาบ้าง ก็จะมีราคาสูง ในขณะที่ผู้เลี้ยงนกบางรายเลือกที่จะซื้อลูกนกมาเลี้ยงตั้งแต่เล็ก ๆ เพื่อพัฒนาเสียงร้องด้วยตนเอง ราคาที่ซื้อมาก็จะถูกลงมาก โดยค่าใช้จ่ายในการซื้อนกมีมูลค่ารวมเท่ากับ 5,046,000 บาท ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายที่จ่ายครั้งเดียวตลอดอายุของนกตัวนั้น

นอกจากค่าใช้จ่ายในการจัดซื้อนกกรงหัวจุกมาเลี้ยง ผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกยังมีค่าใช้จ่ายอื่น ๆ อีก เช่น ค่าอาหาร ยาและอุปกรณ์กรงนก โดยมีต้นทุนค่าอาหารเดือนละ 98.26 บาทต่อตัว แบ่งเป็นค่าใช้จ่ายอาหารสำเร็จรูป 23.18 บาท/ตัว/เดือน อาหารเสริม 22.75 บาท/ตัว/เดือน ค่ากล้วยและผลไม้ 45.42 บาท/ตัว/เดือน และค่าหนอนนก 6.91 บาท/ตัว/เดือน จะเห็นได้ว่า ในการเลี้ยงนกกรงหัวจุก อาหารหลักและเป็นค่าใช้จ่ายที่สูงที่สุดในการเลี้ยงนกคือ กล้วย โดยเฉพาะกล้วยหิน ซึ่งจะส่งผลดีต่อเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยในพื้นที่ในการเพิ่มช่องทางในการจำหน่ายผลผลิต ระบายผลผลิตไม่ให้ล้นตลาด ส่วนค่าใช้จ่ายสำหรับอุปกรณ์สำหรับเลี้ยงนกประกอบด้วย กรงเลี้ยงนก ผ้าคลุมกรงนก ถ้วยน้ำ และถาดอาบน้ำนก จากการสำรวจพบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุก มีค่าใช้จ่ายสำหรับอุปกรณ์ในการเลี้ยงนก โดยเฉลี่ย 1,286.20 บาท/ตัว และเมื่อพิจารณาจากจำนวนนกทั้งหมดที่สำรวจได้ทั้งสิ้น 1,748 ตัว พบว่า ในการเลี้ยงนกกรงหัวจุกจะมีมูลค่าค่าใช้จ่ายด้านอาหารนกจำนวน 171,758.48 บาท/เดือน และมีมูลค่าอุปกรณ์สำหรับเลี้ยงนกกรงหัวจุก ณ เดือนที่สำรวจ จำนวน 2,248,277.60 บาท

ในส่วนของค่าใช้จ่ายในการแข่งขัน กิจกรรมการแข่งขันนกสามารถแบ่งออกได้เป็นหลายประเภทขึ้นอยู่กับความนิยมของผู้เลี้ยงนกในแต่ละพื้นที่ สามารถแบ่งได้ 5 ประเภท ได้แก่ (1) แข่งขันแบบนับดอก (2) เสียงทอง (3) 4 ยก 8 ดอก (4) สากล และประเภทมาราธอน จากการเก็บข้อมูลผู้เลี้ยงนกกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 385 ราย ส่งนกเข้าแข่งขันเฉลี่ย 1,189 ตัว/เดือน โดยนก 1 ตัว จะมีการส่งเข้าแข่งขันเฉลี่ย 3.09 ครั้งต่อเดือน คิดเป็นจำนวนครั้งที่ส่งนกเข้าแข่งขันประเภทต่าง ๆ ทั้งหมด 2,579 ครั้ง/เดือน ในส่วนของ

เงินรางวัล จากการสำรวจกลุ่มตัวอย่าง เงินรางวัลรวมที่มีการตั้งรางวัลให้กับนกที่ชนะการแข่งขันทั้งหมด 1,003,899 บาท/เดือน โดยเฉลี่ยเงินรางวัลแต่ละครั้งเท่ากับ 844.32 บาทต่อเดือน

สำหรับค่าสมัครเข้าแข่งขัน แต่ละประเภท แต่ละสนาม จะมีค่าเข้าสมัครไม่เท่ากัน สนามเล็ก ๆ ในชุมชนจะมีค่าสมัครหลักร้อยเช่น 100-300 บาท ถ้าเป็นสนามระดับจังหวัดหรือชมรม ค่าสมัครก็จะแพงขึ้น ผลการสำรวจสามารถคำนวณค่าสมัครทั้งหมดของการส่งนกเข้าร่วมแข่งขัน 2,579 ครั้ง/เดือน ของกลุ่มผู้เลี้ยงนกตัวอย่าง เป็นจำนวนเงินค่าสมัครรวม 474,990 บาท/เดือน

อย่างไรก็ตาม ในความเป็นจริง การส่งนกเข้าแข่งขันยังค่าใช้จ่ายอื่น ๆ อีก นอกเหนือจากค่าสมัคร ที่ไม่ได้ระบุในการศึกษาวิจัยเช่น ค่าน้ำมันระหว่างเดินทางในการนำนกไปสนามแข่งขัน ในกรณีที่ผู้เลี้ยงนกนำนกไปแข่งยังจังหวัดอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ภูมิลำเนาของตนเอง ยังมีค่าที่พัก ค่าโรงแรม ค่าอาหารในระหว่างวันที่แข่งขันและวันเดินทาง ฯลฯ ซึ่งถ้ารวมค่าใช้จ่ายเหล่านี้ด้วย จะทำให้ค่าใช้จ่ายในการส่งนกเข้าแข่งขันสูงขึ้น

อย่างที่ทราบกันว่า ปัจจุบันการเลี้ยงนกกรงหัวจุก มีทั้งนกกรงหัวจุก (ดำ) และนกกรงหัวจุกแฟนซี หรือนกโอวัลติน (นกขาวกับนกดำมาผสมพันธุ์กัน จะออกมาเป็นนกสีคล้ายๆ โอวัลติน) แต่สำหรับการแข่งขัน ปัจจุบันยังมีการจัดการแข่งขันนกกรงหัวจุกดำเท่านั้น โดยแข่งขันกันในเรื่องของเสียงร้องตามที่ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ผ่านมา ในส่วนของนกแฟนซี จากการสัมภาษณ์ผู้เลี้ยง ผู้เพาะและผู้จัดการแข่งขัน ในอดีตเคยมีผู้จัดการแข่งขัน จัดประกวดเสียงร้องสำหรับนกแฟนซี โดยเอานกแฟนซีมาร้องแข่งกับนกกรงหัวจุกสีดำ แต่นกแฟนซีจะไม่ร้อง มีผู้ให้ข้อมูลว่า นกแฟนซีจะเกรงกลัวนกกรงหัวจุกดำ เลยไม่กล้าร้องออกมา เลยไม่มีการจัดการแข่งขันเสียงร้องของนกแฟนซี นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้สอบถามเพิ่มเติมเกี่ยวกับนกแฟนซีว่า มีการจัดแข่งขันประเภทอื่นหรือไม่ เช่น ประเภทสวยงาม เป็นต้น ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ข้อมูลว่า เคยมีการจัดแข่งขัน แต่กติกาไม่ชัดเจน ไม่มีเงื่อนไขในการพิจารณาว่า สวยอย่างไร ลักษณะใดที่เรียกว่าสวยงาม ที่สำคัญไม่มีกรรมการ ผู้มีความรู้ในการตัดสินการแข่งขัน ฯลฯ ดังนั้น การแข่งขันนกกรงหัวจุกแฟนซีเลยถูกล้มเลิกไป

อย่างไรก็ตาม จากรายได้ที่ผู้เลี้ยงนกได้รับระหว่างเลี้ยงนกและค่าใช้จ่ายที่ผู้เลี้ยงนกต้องจ่ายไปในแต่ละเดือน ในส่วนของกิจกรรมกลางน้ำ ผู้วิจัยไม่สามารถคำนวณออกมาเป็นกำไรต่อเดือนได้เนื่องจากจำนวนนกที่ขายได้ในเดือนที่สำรวจมีจำนวน 131 ตัว แต่ต้นทุนที่ใช้เลี้ยงนก 1,748 ตัว จึงไม่สามารถ

เปรียบเทียบและหากำไรในแต่ละเดือนได้ สามารถแสดงให้เห็นถึงรายได้และต้นทุนที่เดือนขึ้นจากการเลี้ยงนกได้เท่านั้น

ในส่วนของความเห็นต่อพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าของผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุก ผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุก มีความเห็นต่อพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า ทั้งที่อยากให้ถอดถอนนกกรงหัวจุกออกจากสัตว์ป่าคุ้มครองและไม่อยากให้ถอดถอนนกกรงหัวจุกออกจากสัตว์ป่าคุ้มครอง แต่ส่วนใหญ่มากกว่าร้อยละ 60 ไม่เห็นด้วยกับข้อกำหนดต่าง ๆ ในการเพาะพันธุ์นกกรงหัวจุกตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า หรืออาจกล่าวได้ว่า ผู้เลี้ยงนกอยากให้มีการครอบครองนกอย่างเสรี โดยไม่ต้องขออนุญาตจากทางราชการ ไม่ต้องแสดงหลักฐานที่มาที่ไปของนก หรือในการแข่งขันนกไม่จำเป็นต้องแสดงใบอนุญาตครอบครองนกก่อนการแข่งขัน แต่ยังคงให้นกกรงหัวจุกเป็นสัตว์คุ้มครองชนิดที่เพาะพันธุ์ได้ ผู้เลี้ยงนกหลายรายให้เหตุผลว่า ในปัจจุบันนกกรงหัวจุกสามารถเพาะพันธุ์ได้แล้ว พบเห็นตามธรรมชาติมากขึ้น อาจจะลดสถานะของนกกรงหัวจุกเหลือเพียงแค่ เป็นสัตว์คุ้มครองชนิดที่เพาะพันธุ์ได้

แต่ในมุมมองของผู้เพาะพันธุ์นก หลายรายต้องการให้ถอดถอนนกกรงหัวจุกออกจากพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า โดยให้เหตุผลว่า สามารถเพาะเลี้ยงได้แล้ว ในปริมาณที่ค่อนข้างมากในแต่ละปี ถ้าสามารถถอดถอนนกกรงหัวจุกออกจาก พ.ร.บ.นี้ได้ จะทำให้มีการซื้อขายได้อย่างเสรี ปัญหาความยุ่งยากในการขอใบอนุญาตเพาะนกกรงหัวจุกและใบอนุญาตซื้อขายนกกรงหัวจุกหรือใบอนุญาตครอบครองนกก็จะหมดไป ประชาชนอาจจะให้ความสนใจเลี้ยงนกกรงหัวจุกมากขึ้น ซึ่งผู้เพาะพันธุ์นกกรงหัวจุกมองว่า อาจจะได้รับความนิยมพอๆกับการเลี้ยงนกเขา เนื่องจากผู้เลี้ยงไม่จำเป็นต้องมีใบอนุญาตใด ๆ จากทางราชการ ผู้เพาะพันธุ์นกก็น่าจะขายนกกรงหัวจุกได้มากขึ้นด้วยเช่นกัน ในขณะที่ผู้เพาะพันธุ์นกบางรายไม่อยากให้ถอดถอนนกกรงหัวจุกออกจากพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า เนื่องจากผู้เพาะพันธุ์นกกรงหัวจุกมองว่า กว่าที่เขาจะขอใบอนุญาตเพาะพันธุ์นกหรือใบอนุญาตซื้อขายนกได้ ค่อนข้างที่ได้มาด้วยความยากลำบาก มีความยุ่งยากในแง่ของเอกสาร การตรวจสอบในเรื่องต่าง ๆ ทั้งพื้นที่ สภาพแวดล้อมที่เพาะนก กรงเพาะนก ฯลฯ ถ้ามีการถอดถอนนกกรงหัวจุกออกจากบัญชี จะทำให้ผู้เพาะพันธุ์นกเสียโอกาส ขาดทุนในต้นทุนที่เสียไป และอาจขายนกไม่ได้เหมือนเดิม เนื่องจาก ผู้เลี้ยงบางรายอาจจะมีความเชี่ยวชาญและเพาะพันธุ์นกกรงหัวจุกได้เอง ซึ่งจะทำให้รายได้ของผู้เพาะพันธุ์นกลดลง

6.1.3 มูลค่าทางเศรษฐกิจของกิจกรรมปลายน้ำ

กิจกรรมปลายน้ำของการเลี้ยงนกกรงหัวจุกในการศึกษาครั้งนี้คือ สนามแข่งขันนกกรงหัวจุก ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่สำรวจจังหวัดกลุ่มเป้าหมายทั้ง 5 จังหวัด โดยเก็บข้อมูลได้ทั้งหมด 10 สนาม แบ่งได้ 3 ประเภทคือ 1) สนามทั่วไประดับท้องถิ่น 8 สนาม 2) สนามของชมรม (ระดับจังหวัด) 1 สนาม และสนามระดับประเทศคือ สนามมหกรรมนกกรงหัวจุกอาเซียน ของเทศบาลนครยะลาร่วมกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย การจัดการแข่งขั้นทั้ง 3 ประเภทมีวัตถุประสงค์คล้ายๆกันคือ ไม่ได้หวังผลกำไรในการจัดการแข่งขัน แต่ต้องการพัฒนาวงการ การเลี้ยงนกกรงหัวจุกในพื้นที่ และเป็นพื้นที่ให้ผู้เลี้ยงนกได้มาพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน โดยปกติการแข่งขันจะมีไม่กี่ประเภทเช่น เสียงทอง นับดอก ส่วนค่าสมัครเข้าแข่งขัน ในแต่ละสนาม แต่ละพื้นที่จะไม่เท่ากัน ถ้าเป็นสนามทั่วไประดับท้องถิ่น อัตราค่าสมัครก็จะราคาประมาณ 100, 150 บาท ไปจนถึง 300 บาท ถ้าเป็นสนามชมรมระดับจังหวัด อัตราค่าสมัครก็จะสูงขึ้นประมาณ 300 ถึง 1,000 บาท ขึ้นอยู่กับประเภทของการแข่งขัน ในขณะที่สนามระดับประเทศ ค่าสมัครก็จะประมาณ 250 บาทในประเภทนับดอก สูงสุดในประเภท VIP จะมีราคาสมัครถึง 6,000 บาท

ในส่วนของรางวัลในการแข่งขันจะประกอบไปด้วย 3 รางวัลคือ ชนะเลิศอันดับที่ 1 รองชนะเลิศอันดับที่ 2 รองชนะเลิศอันดับที่ 3 อย่างไรก็ตาม บางสนามแข่งขันจะมีรางวัลมากกว่า 3 รางวัลข้างต้น เพื่อเป็นการร่วมสนุก ความบันเทิงและสมนาคุณให้กับผู้เข้าแข่งขัน แม้กระทั่งสนามใหญ่ระดับประเทศอย่างสนามมหกรรมนกกรงหัวจุกอาเซียนก็มีการเพิ่มรางวัลอื่น ๆ ด้วยเช่นกัน ยกตัวอย่างเช่น ประเภทนับดอก 4 ยก 10 ดอก มีรางวัลถึง 20 รางวัล โดยรางวัลที่ 1 เงินสด 100,000 บาท รางวัลที่ 2 และ 3 เงินสด 50,000 บาทและ 30,000 บาท ตามลำดับ นอกนั้นอีก 17 รางวัลๆละ 20,000 บาท นอกจากนี้ ยังมีรางวัลพิเศษมากมายเช่น รถจักรยานยนต์ (ป้ายแดง) โทรศัพท์สี LED 32 นิ้ว ตู้เย็น พัดลม อีกหลายรางวัล

จากตารางที่ 1 แสดงรายได้และค่าใช้จ่ายจากการจัดการแข่งขัน ของผู้จัดการแข่งขันนกกรงหัวจุกในสนามทั่วไป ระดับท้องถิ่น สนามชมรมและระดับประเทศ ผู้วิจัยพบว่า ถ้าเป็นสนามทั่วไประดับท้องถิ่น รายได้หลักจะมาจากค่าสมัครเพียงอย่างเดียวที่เก็บจากผู้เลี้ยงนกที่นำนกเข้าแข่งขัน โดยมีรายได้เฉลี่ยสนามละ 78,700 บาทต่อเดือน (จัดการแข่งขันอาทิตย์ละ 1 ครั้งหรือ 4 ครั้งใน 1 เดือน) ในขณะที่ค่าใช้จ่ายในการจัดประกอบด้วย 2 ส่วนคือ ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการจัดการแข่งขัน ได้แก่ ค่าดำเนินการ ค่าเงินรางวัล ค่าตอบแทนกรรมการ ค่าจ้างเจ้าหน้าที่ ซึ่งมีค่าใช้จ่ายต่อเดือน (14,015x4 = 56,050 บาท)

ประการที่สอง คือ ค่าใช้จ่ายในการทำสนาม เช่น ค่าเช่าที่ดิน ที่ใช้ในการแข่งขัน ประมาณ 2,662.50 บาท/เดือน/สนาม ต้นทุนราวแขวนนก ซึ่งมีค่าใช้จ่ายประมาณ 21,875 บาท/เดือน แต่เป็นการลงทุนเพียงครั้งเดียวและมีอายุการใช้งานนานหลายปี (อายุการใช้งานประมาณ 5-10 ปี) ถ้าคิดเป็นค่าเสื่อมราคารายเดือน (คิดอายุการใช้งานประมาณ 5 ปีหรือ 60 เดือน) สามารถคิดค่าเสื่อมราคาเดือนละ 364.58 บาทต่อเดือน ซึ่งน้อยมากเมื่อเทียบกับต้นทุนและระยะเวลาใช้งาน ดังนั้นผู้วิจัยจึงไม่ได้นำมารวมในต้นทุน ดังนั้นกำไรที่ผู้จัดการแข่งขันได้รับต่อเดือนเท่ากับ 19,987.50 บาท (78,700-58,718.50=19,987.50 บาท)

สนามระดับชมรม (ระดับจังหวัด) ผู้วิจัยสามารถลงเก็บข้อมูลได้เพียง 1 สนามเท่านั้น ที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยจะจัดการแข่งขันเพียงเดือนละ 1 ครั้ง ซึ่งมีการแข่งขันประเภท เสียงทอง นับดอก โดยมีรายได้เดือนละ 210,000 บาท โดยมีต้นทุนค่าใช้จ่ายประมาณ 117,000 บาทต่อเดือน ซึ่งรวมทั้งค่าดำเนินการ เงินรางวัล ค่าตอบแทนกรรมการและค่าเช่าที่ดิน เช่นเดียวกัน ผู้วิจัยไม่ได้รวมต้นทุนราวแขวนนกในต้นทุน เนื่องจากถือว่า มีค่าเสื่อมราคาต่อเดือนน้อยมาก โดยมีกำไรต่อเดือน 93,000 บาท

สนามระดับประเทศ ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เลขานุการ นายกเทศมนตรีเทศบาลนครยะลา เกี่ยวกับการจัดการแข่งขัน พบว่า รายได้ที่เกิดจาก 776,000 บาท โดยมีค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นเท่ากับ 628,500 บาท โดยมีกำไรต่อปีเท่ากับ 147,500 บาท

ตารางที่ 1 รายได้และค่าใช้จ่ายของผู้จัดการแข่งขันในประเภทต่าง ๆ

ประเภทของสนามแข่งขัน	รายได้ (บาท/สนาม)	ค่าใช้จ่าย (บาท/สนาม)	กำไร (บาท)
สนามทั่วไป (ท้องถิ่น) (เดือน)	78,700	58,712.50	19,987.50
สนามชมรม (จังหวัด) (เดือน)	210,000	117,000	93,000
สนามระดับประเทศ (ปี)	776,000	628,500	147,500

ที่มา จากการลงพื้นที่สำรวจ

ดังนั้นในการวิเคราะห์มูลค่าทางเศรษฐกิจในกิจกรรมที่เกี่ยวเนื่องกับการเลี้ยงนกกรงหัวจุกของประชาชนในพื้นที่ที่ศึกษาทั้ง 5 จังหวัดในภาคใต้ โดยจากกลุ่มตัวอย่าง ผู้เพาะพันธุ์จำนวน 19 ราย ร้านขายอาหารและอุปกรณ์การเลี้ยงนก 10 ราย ช่างทำตะขอสวยงาม 4 ราย ช่างทำกรงนก 6 ราย ทั้งกรงธรรมดา กรงคุณภาพและกรงพรีเมี่ยม 1 ราย ผู้เลี้ยงนกทั้งหมด 385 คน รวมถึงสนามแข่งขัน 9 สนาม (ไม่รวมสนามแข่งขันระดับประเทศที่จัดขึ้นปีละ 1 ครั้ง) จะพบว่า ถ้าพิจารณาจากรายได้ในแต่ละกิจกรรม

ทางเศรษฐกิจได้รับแต่ละเดือน จะมีเงินสะพัดประมาณ 3,569,779 บาทต่อเดือน (รายได้ของผู้เพาะเลี้ยงนกเท่ากับ 2,071,500 บาท + รายได้จากร้านขายอุปกรณ์และอาหาร 256,804 บาท + รายได้จากช่างทำกรงนกเท่ากับ 254,000 บาท + รายได้จากช่างทำตะขอ 66,875 บาท + รายได้จาการขายนกของผู้เลี้ยงนก 631,900 บาท + รายได้จากผู้จัดการแข่งขันนกกรงหัวจุก 288,700 บาท) จำนวนเงินสะพัดที่เกิดขึ้นจากกลุ่มตัวอย่างเพียงเล็กน้อย แต่ถือว่าเป็นจำนวนเงินที่สูงมากในแต่ละเดือน ก่อให้เกิดการสร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ เกิดการหมุนเวียนของเงินในระบบเศรษฐกิจภายในพื้นที่ จึงทำให้หลายจังหวัดพยายามใช้นกกรงหัวจุกเป็นสัตว์เศรษฐกิจ เกิดแนวคิดเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ (Creative Economy) ยกตัวอย่างเช่น จังหวัดยะลา ที่มีนโยบายพัฒนาจังหวัดของตนเองเป็นเมืองศูนย์กลางเศรษฐกิจนก โดยมีสโลแกนว่า “ยะลา เมืองศูนย์กลางเศรษฐกิจนก (Yala Bird City) สร้างเอกลักษณ์ให้กับผลิตภัณฑ์ต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ สู่ตลาดทั้งในและต่างประเทศและขยายช่องทางการจำหน่ายสู่ตลาดอาเซียน" โดยเทศบาลนครยะลา (2557) ให้ข้อมูลว่า การเลี้ยงนกไม่ว่าจะเป็น นกเขาขวาหรือนกกรงหัวจุก ก่อให้เกิดการกระตุ้นเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์แบบครบวงจร สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว เป็นกิจกรรมที่สร้างผลกระทบเชิงบวกแก่ธุรกิจที่เกี่ยวพันกับนก ตั้งแต่ธุรกิจต้นน้ำ คือ ธุรกิจฟาร์มนกและการเพาะเลี้ยงนกที่เติบโตขึ้นอย่างชัดเจน กลุ่มนี้ส่วนใหญ่ขายลูกนกโดยผู้ซื้อจะมาซื้อถึงฟาร์ม และมีการส่งออกไปยังต่าง ประเทศ อาทิ มาเลเซีย สิงคโปร์ และอินโดนีเซีย สร้างรายได้เป็นที่น่าพอใจ ธุรกิจกลางน้ำ คือ กลุ่มอาชีพทำกรงนก หัวกรงนก ตะขอกรงนก เป็นการนำทุนทางปัญญาในสังคม และศิลปะท้องถิ่นที่มีค่าให้สามารถใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ที่ต้องอาศัยฝีมือ และความประณีตในการสร้างสรรค์กลุ่มอาชีพ ตัดเย็บเสื้อกรงนก กลุ่มผลิตอาหาร อาหารเสริม และยารักษาโรคสำหรับนก เกษตรกรผู้ปลูกกล้วยหิน ผลไม้พื้นเมืองจังหวัดยะลา จากเดิมที่เคยมีราคาเพียงหวีละ 15 – 20 บาท กลับกลายเป็น 40-50 บาท เพราะกล้วยหินเป็นอาหารหลักของนกกรงหัวจุก ซึ่งสามารถส่งออกไปขายในต่างจังหวัดได้เป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ อาหารนกชนิดอื่น ๆ เช่น หนอนนก ผลไม้ ก็มีแนวโน้มว่า จะมีความต้องการเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ในกรณีที่มีการจัดงานมหกรรมนกกรงหัวจุกอาเซียน ธุรกิจปลายน้ำ คือ ร้านน้ำชา ธุรกิจโรงแรม ขนส่ง ร้านอาหาร OTOP สินค้าที่นำมาเป็นของรางวัลทุกประเภท ของที่ระลึก รวมถึงสินค้าที่นำมาวางขายรอบ ๆ สนามแข่งขัน ถือเป็นกลุ่มที่ได้รับผลประโยชน์จากการแข่งขันนกชนิดต่าง ๆ ก่อให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ให้กับประชาชน และสร้างความแข็งแกร่งทางเศรษฐกิจและการค้าให้กับจังหวัดและประเทศภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยผู้ว่าราชการจังหวัดยะลาและ

นายกเทศมนตรีนครยะลาได้บรรจุแผนงาน “ยะลาเมืองเศรษฐกิจนก” เข้าไว้ในแผนยุทธศาสตร์ของจังหวัดตั้งแต่ปี 2557 เป็นต้นมา

6.2 ศึกษาการเชื่อมโยงปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มคนต่างเชื้อชาติ ต่างศาสนา ผ่านกิจกรรมการเลี้ยงนกกรงหัวจุกในภาคใต้ของไทย

ในส่วนของการวิเคราะห์เชิงคุณภาพเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยจะประกอบไปด้วย 7 กลุ่มตัวอย่างได้แก่ 1) ผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุก จำนวน 20 คน 2) ผู้เพาะเลี้ยงนกกรงหัวจุก จำนวน 19 ราย/ฟาร์ม 3) สนามแข่งขันหรือผู้จัดการแข่งขันจำนวน 10 ราย แบ่งเป็น สนามทั่วไปหรือระดับท้องถิ่น 8 ราย/แห่ง สนามระดับชมรม ซึ่งเก็บข้อมูลที่ชมรมผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกจังหวัดสุราษฎร์ธานี 1 สนาม และสนามระดับประเทศคือ สนามแข่งขันมหกรรมนกกรงหัวจุกอาเซียน ณ สนามศูนย์เยาวชนเทศบาลนครยะลา ซึ่งสนามแข่งขันดังกล่าวเป็นความร่วมมือกันระหว่าง เทศบาลนครยะลา จังหวัดยะลา และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย โดยมีการจัดการแข่งขันทุกปี 4) ผู้ประกอบการร้านขายอาหารและอุปกรณ์สำหรับเลี้ยงนกกรงหัวจุก จำนวน 6 ราย/ร้าน 5) ผู้ทำกรงและตะขอกรงนก โดยเก็บข้อมูลผู้ทำกรง 4 ราย เป็นช่างทำกรงทั่วไปหรือกรงคุณภาพจำนวน 3 ราย กรงพรีเมี่ยมจำนวน 1 ราย นอกจากนี้ทางคณะผู้วิจัยยังได้เก็บข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับผู้ทำตะขอลวดลายสวยงาม มีเอกลักษณ์สะท้อนให้เห็นถึงศิลปะ วัฒนธรรม ในแต่ละท้องถิ่น จำนวน 4 ราย 6) เจ้าหน้าที่ส่วนสัตว์ป่า สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 6 สงขลา ซึ่งเป็นหัวหน้าส่วนสัตว์ป่าที่มีหน้าที่ในการดูแลการขอขึ้นทะเบียนนกกรงหัวจุกในพื้นที่จังหวัดสงขลาและจังหวัดพัทลุง จำนวน 1 ราย 7) เจ้าของเฟสบุ๊ค แฟนเพจ “ติดขอบสนามนก” ซึ่งเป็นสื่อสังคมออนไลน์ที่ใช้ในการประชาสัมพันธ์และถ่ายทอดสดการแข่งขันนกกรงหัวจุกในพื้นที่ภาคใต้ จำนวน 1 ราย จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดสามารถสรุปผลวิจัยได้ดังนี้

การเลี้ยงนกกรงหัวจุกของประชาชนในพื้นที่จังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย นับเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของประชาชนภาคใต้โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช ตรัง สงขลา และยะลา ซึ่งแสดงให้เห็นถึงกิจกรรมหลายรูปแบบที่เกิดขึ้นจากการเลี้ยงนกกรงหัวจุก และในขณะเดียวกันการเลี้ยงนกกรงหัวจุกซึ่งเป็นวัฒนธรรมของประชาชนในภาคใต้อยู่แล้ว ยังเกี่ยวข้องกับวิถี

ชีวิต ความเชื่อ และปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรมผ่านกิจกรรมการเลี้ยงนกกรงหัวจุกอยู่หลายประการ

คณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษาถึงการเชื่อมโยงปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มคนต่างเชื้อชาติ ต่างศาสนา ผ่านกิจกรรมการเลี้ยงนกกรงหัวจุกในภาคใต้ของไทย พบว่าผลการวิจัยสามารถแบ่งได้ตามประเด็นดังต่อไปนี้

6.2.1 ด้านวิถีชีวิต ในการศึกษาด้านวิถีชีวิตของประชาชนในพื้นที่ คณะผู้วิจัยได้จำแนกประเด็นในการศึกษาเป็น 3 ประเด็น คือ

6.2.1.1 จุดเริ่มต้นของการเลี้ยงนก

ผู้วิจัยพบว่า จุดเริ่มต้นของการเลี้ยงนกของประชาชนในพื้นที่จังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย แบ่งออกเป็น 4 สาเหตุ ได้แก่ 1) ความชอบส่วนบุคคล ส่วนใหญ่เกิดขึ้นจากการที่ผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกมีความผูกพันธ์หรือคลุกคลีกับนกกรงหัวจุกมาตั้งแต่เด็ก จึงเป็นแรงจูงใจในภายหลังให้เกิดความรู้สึกอยากเลี้ยงนกกรงหัวจุก 2) ความต้องการเข้าสังคม เนื่องจากนกกรงหัวจุกเป็นสัตว์ที่ได้รับความนิยมเลี้ยงกันเป็นอย่างมากในพื้นที่ภาคใต้ เนื่องจากเป็นสัตว์ที่มีราคาตั้งแต่หลักร้อยไปจนถึงหลักแสน ซึ่งทำให้เกิดกิจกรรมหลายกิจกรรมด้วยกันผ่านการเลี้ยงนกกรงหัวจุก เช่น การนำนกไปแขวนราวซ้อมที่ร้านน้ำชาในช่วงเช้า จึงทำให้เกิดการรวมตัวของผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกที่สามารถใช้พื้นที่นี้ในการพูดคุย สนทนากับผู้เลี้ยงนกคนอื่น ๆ ทั้งในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับนกกรงหัวจุกหรือในเรื่องอื่น ๆ 3) เพื่อความสนุกสนาน เนื่องจากนกกรงหัวจุกเป็นนกที่มีเสียงที่มีความพิเศษเฉพาะตัว เมื่อมีการร้อง และมีการฮึกเหิมในขณะที่กำลังร้องจะทำให้ผู้ฟังรู้สึกสนุกสนาน และคลายเหงาได้อีกด้วย อีกทั้งผู้เลี้ยงบางรายยังมีความเชื่ออีกว่านกกรงหัวจุกเป็นสัตว์นำโชค หากเลี้ยงไว้เงินทองจะไหลมาเทมา ชีวิตจะก้าวหน้า ประการสุดท้าย 4) เพื่อเป็นอาชีพ สร้างรายได้ให้กับตนเอง ส่วนใหญ่แล้วผู้เพาะพันธุ์นกกรงหัวจุกจะยึดอาชีพการเพาะเลี้ยงนกเป็นอาชีพหลัก บางรายทำการเพาะพันธุ์นกกรงหัวจุกเป็นอาชีพเสริม เนื่องจากนกกรงหัวจุกมีวิธีการดูแลง่าย ใช้เวลาไม่นาน เพียงแค่ใช้ความชำนาญในการเพาะพันธุ์และเน้นเรื่องความปลอดภัยของพื้นที่กรง และในส่วนของผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกสามารถสร้างรายได้ให้แก่ผู้เลี้ยงได้จากการนำนกไปแข่งขันและได้รางวัลจากสนามแข่ง รวมไปถึงการที่มีการซื้อขายนกที่ผ่านสนามแข่งอีกด้วย

6.2.1.2 วิถีชีวิตของคนรักนกและกิจกรรมประจำวัน

วิถีชีวิตและกิจกรรมประจำวันของผู้เลี้ยงนกจะแตกต่างกันตามวัตถุประสงค์การเลี้ยงนก กล่าวคือ ผู้เลี้ยงนกเพื่อความสนุกสนาน จะใช้เวลาในการเลี้ยงและดูแลนกไม่มาก โดยทั่วไปแล้วจะนำนกไปตากแดดในช่วงเช้าเวลาประมาณ 08.00 – 09.00 น. โดยการให้อาหารจะใส่อาหารไว้ในถ้วย นกจะกินอาหารเอง ผู้เลี้ยงมีหน้าที่เพียงทำความสะอาดถาดรองมูลนก และใส่อาหารในถ้วยวันละครั้ง แต่สำหรับผู้เลี้ยงนกเพื่อแข่งขัน นอกจากจะต้องนำนกไปตากแดดในช่วงเช้าแล้ว ยังต้องดูแลในเรื่องของอาหาร โดยจะต้องทำการผสมวิตามินหรืออาหารเสริมลงในอาหารเม็ดที่ให้นกทานปกติ ตรวจสุขภาพและสังเกตอาการเจ็บป่วยของนกอยู่เสมอ อีกทั้งในวันที่มีการแข่งขันนกกรงหัวจุก ผู้เลี้ยงจะทำการเปลี่ยนนกจากกรงเลี้ยงไปยังกรงแข่ง เนื่องจากกรงแข่งขันจะมีลักษณะเล็กกว่ากรงเลี้ยงเพื่อป้องกันนกไม่ให้บินเล่นระหว่างกำลังแข่งร้อง ในส่วนของผู้เพาะพันธุ์นกจะใช้เวลาในการดูแลลูกนกเป็นหลัก โดยเฉพาะเมื่อนกอยู่ในระยะเวลา 15 วัน ถึง 2 เดือน ซึ่งเป็นช่วงที่ผู้เลี้ยงจะต้องป้อนอาหารให้ลูกนกอยู่เสมอ อีกทั้งยังต้องหมั่นตรวจเช็คบริเวณกรงเพาะ เพื่อป้องกันการที่นกไข่และพ่อแม่พันธุ์เกิดการจิกไข่ รวมไปถึงความปลอดภัยบริเวณกรงซึ่งอาจจะมีสัตว์บางชนิดเช่น งู เข้ามากัดนกจนนกตาย ด้วยเช่นกัน

6.2.1.3 ความสัมพันธ์กับคนในครอบครัว

กิจกรรมการเลี้ยงนกกรงหัวจุกมีส่วนในการสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัว จากการที่ผู้เพาะพันธุ์ส่วนใหญ่มักจะดูแลนกด้วยตนเอง โดยมีภรรยาและคนครอบครัวคอยช่วยเหลือ จึงเกิดเป็นกิจกรรมที่ทำร่วมกันในครอบครัว เช่น การดูแลนก การนำนกไปส่งให้ลูกค้า รวมไปถึงการประชาสัมพันธ์ในการขายนกในช่องทางต่าง ๆ และในส่วนของผู้เลี้ยงนกที่นำนกไปแข่งขันบางรายการ จะชักชวนภรรยาหรือคนในครอบครัวไปชมการแข่งขันบ้างในบางครั้ง แต่ไม่บ่อยนัก เนื่องจากการแข่งขันนกใช้ระยะเวลาประมาณ 2-3 ชั่วโมง ขึ้นอยู่กับจำนวนนกในสนาม ประกอบกับการแข่งขันจะเริ่มในช่วง 11.00 น. เป็นต้นไป จึงไม่อยากให้คนในครอบครัวไปเจอกับสภาพอากาศร้อน ในทางกลับกันสำหรับผู้จัดสนามแข่งขันบางรายชักชวนภรรยาหรือคนในครอบครัวไปช่วยเหลือในเรื่องของการจัดการแข่งขัน ทั้งในเรื่องการจำหน่ายบัตรเข้าแข่งขัน การคิดคำนวณรางวัล และการติดต่อประสานงานด้านอื่น ๆ อีกด้วย นับได้ว่าคนในครอบครัวของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือและคอยสนับสนุนในทุกกิจกรรมของการเลี้ยงนก ทำให้ผู้เลี้ยงนกสามารถเข้าร่วมกิจกรรมหรือมีช่วงเวลาในการดูแลนกได้เป็นอย่างดี โดยไม่มีปัญหาครอบครัวเกิดขึ้น

6.2.2. ด้านศิลปวัฒนธรรม

ในการศึกษาด้านศิลปวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับนกกรงหัวจุกของประชาชนในพื้นที่ คณะผู้วิจัยได้จำแนกประเด็นในการศึกษาเป็น 3 ประเด็น คือ

6.2.2.1 อัตลักษณ์ของนกกรงหัวจุกที่ดีความเป็นมาและความเชื่อ

นกกรงหัวจุกเป็นสัตว์ที่นิยมของคนภาคใต้มายาวนาน โดยได้รับอิทธิพลมาจากประเทศเพื่อนบ้านอย่างอินโดนีเซีย สิงคโปร์ มาเลเซีย นั่นคือการแข่งขันประชันเสียงเพลงที่มีลีลาการร้องของสำนวนเสียงในนกแต่ละตัวว่าใครจะเหนือกว่ากัน ในสมัยก่อน ภาคใต้ตั้งแต่จังหวัดสตูล สงขลา ยะลา ปัตตานี นราธิวาส กระบี่ นครศรีธรรมราช นิยมนำนกกรงหัวจุกมาชนกันหรือตีกันเหมือนการชนไก่ คือเอานกมาเทียบขนาดให้ใกล้เคียงกัน แล้วจับใส่กรงที่มีขนาดใหญ่แล้วปล่อยให้นกทั้งสองตัวไล่จิกตีกันภายในกรงจนกว่าจะรู้แพ้รู้ชนะ สาเหตุที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะว่านกกรงหัวจุก มีนิสัยดุร้ายและชอบไล่จิกและตีกัน ตามธรรมชาติอยู่แล้ว แต่การนำนกมาจิกตีกัน ไม่ได้รับความนิยมจากประชาชนผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุก เพราะถือว่าเป็นการทรมานสัตว์ ทำให้รูปแบบการแข่งขันเปลี่ยนแปลงไป โดยมีแนวความคิดที่จะเปลี่ยนจากการตีกันมาเป็นแบบแข่งขันประชันเสียง คือนำนกป่าที่ต่อมาได้มาเลี้ยงและฝึกให้เกิดความเชื่องกับคนเลี้ยงหรือเชื่องกับผู้ที่เป็นเจ้าของ พร้อมกับฝึกให้นกมีความสามารถในการร้องในลีลาต่าง ๆ ตามที่นกในแต่ละตัวจะทำได้ และผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกก็เริ่มเปลี่ยนการละเล่นที่นำนกมาตีกัน มาเป็นการฟังเสียงอันไพเราะของนกแทน จากนั้นการแข่งขันประชันเสียงของนกกรงหัวจุกก็เริ่มมีผู้นิยมมากขึ้นเรื่อย ๆ จึงได้จัดให้มีการแข่งขันขึ้นอย่างเป็นทางการ ทั้งนี้ผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกเชื่อว่า ลักษณะของนกกรงหัวจุกที่ดีคือ ส่วนของหัวใหญ่ รูปโครงสร้างของใบหน้าดูเหมือนสิงโต ส่วนหงอนจุกบนหัวใหญ่ โคนจุกต้องขนดกหนายาวตั้งตรง ปลายแหลมขนเรียบลู่ในแนวเดียวกันและดำสนิท ปลายโน้มเอียงไปข้างหน้าเล็กน้อย มีนัยน์ตาดุหรือหวาน คม ใส ไวต่อสิ่งสัมผัส ทั้งภายนอกและภายใน มีสันปากใหญ่หนา คมปากประกบกันสนิทคล้ายปากนกเหยี่ยว หรือนกอินทรีย์ (จะงอยปากไม่งุ้มลงมากเหมือนนกเหยี่ยว) มีสีแต้มแดงที่หู หรือหูแดงเข้มถึงเข้มมาก เห็นสีแก้มขาวชัดเจน ขนขึ้นดกหนาใหญ่ ขาวสะอาด หนวดดำเส้นเล็กตัดหว่างสีแก้มกับเคราใต้คาง ส่วนคอใหญ่ ขนเคราขึ้นดกหนาฟูใหญ่สร้อยคอดำสนิทหรือภาษานกเรียก หมึกดำ ดำสนิทขนดกหนาใหญ่ย้อยลงมาถึงข้างล่างจรดก้น โครงสร้างสัดส่วนยาวใหญ่สันทัด หน้าอกนูนใหญ่ โดยการลองจับดู หรือมองดูด้วยตาเปล่า สง่างาม องอาจ มีสีบัวใต้หางชัด สีแดงออกส้ม ๆ หรือสีแสด บานถึงปลายหาง ส่วนหางพัดยาว ปลายหางไม่แตก หางขาวดำ หรือหางดำป้ายขาว 8 หาง ข้างละ 4 หาง หางดำตลอด 4 หาง

รวมเป็น 12 หาง เวลายืนด้วยอาการปกติปลายหางซ้อนกันในแนวเดียว มีลีลาท่ายืนเดินสง่า สองขาจับมั่นคง ดูองอาจ เป็นนกใจเด็ดสู้ไม่ถอยและเสียงนกดี น้ำเสียงดี เสียงดังฟังชัด จะเป็นนกเสียงเล็ก กลางใหญ่ ได้ทั้งนั้น (เสียงไม่แหบพร่า) เหมาะเป็นนกพ่อพันธุ์แม่พันธุ์ดี ทั้งนี้ผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกบางรายมีความเชื่อเกี่ยวกับนกกรงหัวจุกว่า นกที่มีลักษณะหงอนชี้ไปด้านหน้าจะช่วยให้ผู้เลี้ยงมีชีวิตที่ก้าวหน้ารุ่งเรือง และขนที่ดำขลับของนกจะช่วยให้ผู้เลี้ยงมีอาภรณ์ที่เป็นผ้าไหมสวยงามสวมใส่ และเสียงร้องของนกที่สดใส เสียงดัง จะช่วยในเรื่องของการเรียกทรัพย์เข้าบ้าน เงินทองไหลมาเทมาตามเสียงของนก อีกทั้งเสียงร้องของนกกรงหัวจุกในแต่ละพื้นที่ยังมีความแตกต่างกัน ยกตัวอย่างเช่น นกป่าละอูหรือนกช่องชี ถือเป็นนกที่มีเสียงร้องที่ไพเราะและเป็นที่นิยมในวงการผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกเป็นอย่างมาก ในปัจจุบันมีผู้อนุรักษ์นกป่าละอูหรือนกที่ร้องเพลงป่าละอู ไว้เป็นนกครูให้แก่นกกรงหัวจุกที่เพาะพันธุ์ได้ เช่น ฟาร์มในจังหวัดสุราษฎร์ธานีที่มีการจำหน่ายลูกนกจากในฟาร์มและมีการรับดูแลต่อ เปรียบเสมือการฝากเลี้ยง โดยจะคิดค่าดูแลและฝึกซ้อมเพลงป่าละอู เพลงช่องชีเดือนละ 2,000-3,000 บาท ซึ่งผู้ซื้อสามารถมั่นใจได้ว่า หลังจากลูกนกผ่านการฝึกร้องจากฟาร์ม ผู้ฝากนกจะได้รับนกที่สามารถร้องเพลงช่องชีได้อย่างแน่นอน ทั้งนี้มีผู้ติดต่อสนใจซื้อลูกนกและฝากทางฟาร์มฝึกซ้อมเพลงสำนวนช่องชีเป็นจำนวนมาก ถือได้ว่าเป็นการอนุรักษ์เพลงนกกรงหัวจุกให้อยู่คู่กับสังคมไทยได้อีกช่องทางหนึ่ง

6.2.2.2 ศิลปะบนกรงนกที่สะท้อนวิถีแห่งภูมิปัญญา

การเลี้ยงนกกรงหัวจุกมิได้เป็นเพียงวิถีชีวิตของคนใต้เท่านั้น แต่กรงนกที่เปรียบเสมือนบ้าน เป็นที่อยู่อาศัยของนกก็มีความจำเป็นที่ผู้เลี้ยงนกจะต้องพิถีพิถันและให้ความสำคัญในการเลือกกรงนก เพื่อจะได้คู่ควรกับนกตัวโปรด หรือแสดงถึงฐานะและรสนิยมของผู้เป็นเจ้าของนก นอกจากนี้ กรงนก ถือเป็นงานศิลปะ หัตถกรรม เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ถูกสร้างสรรค์ขึ้น เพื่อสะท้อนถึงศิลปะ วัฒนธรรมพื้นเมือง และความนิยมของประชาชนในภาคใต้ ในบรรดาสัตว์เลี้ยงทั้งหลายของมนุษย์ที่จำเป็นต้องทำที่อยู่อาศัยให้ ที่อยู่อาศัยของนกหรือ กรง มีความสวยงามและมีราคากว่าสัตว์เลี้ยงชนิดอื่น ๆ โดยทั่วไป ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก การที่คนเรามีความผูกพันธ์อย่างใกล้ชิดกับนกกรงหัวจุกมาอย่างช้านาน จึงได้แสวงหาหนทางและวิธีการที่จะตอบสนองต่อสัตว์เลี้ยงที่ตนรักให้ดีที่สุด จึงเป็นการแสดงความพึงพอใจของคนที่มีต่อสัตว์เลี้ยงที่ผูกพันมานาน กรงนกหัวจุกจะสะท้อนถึงวัฒนธรรมของผู้เลี้ยงนก ซึ่งสังเกตได้จากลวดลายบนกรงและส่วนของหัวกรง กล่าวคือในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ ซึ่งส่วนใหญ่ประชากรนับถือศาสนาอิสลาม กรงที่ใช้จะมีลวดลายแกะสลักเป็นลายยาวอ ซึ่งเป็นลายที่ได้รับอิทธิพลมาจากอินโดนีเซีย มีลักษณะคล้าย

เถาวัลย์ บางกรงเป็นลายกริช ซึ่งเป็นของอาวุธที่ใช้ในการต่อสู้ ในส่วนของหัวกรงจะมีลักษณะเป็นโดม คล้ายโดมของมัสยิด ซึ่งแตกต่างจากกรงของผู้เลี้ยงในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช ตรัง สงขลา ซึ่งจะมีลักษณะเป็นกรงฝังมุก หรือฝังงาช้าง ส่วนหัวของกรงจะมีลักษณะคล้ายช่อฟ้าและหางหงส์หรือคล้ายกับหลังคาวัด ซึ่งกรงที่มีการฝังงาช้าง จะมีราคาสูงกว่ากรงอื่น ๆ ทั้งนี้ความนิยมของกรงนอกจากจะขึ้นอยู่กับลวดลายหรือวัตถุดิบที่ใช้ในการทำกรงแล้วนั้น ไม้ที่ใช้ในการทำกรงก็เป็นความเชื่ออย่างหนึ่ง เช่น ไม้มะริด ซึ่งเป็นไม้หายาก ส่วนใหญ่แล้วจะใช้ไม้ชนิดนี้ ในการทำเครื่องดนตรีของชาวใต้ไม่ว่าจะเป็น โทน กลองรำมะนา ทั้งนี้ในการใช้ไม้มะริด ในการทำกรงมีความเชื่อว่าหากผู้ใดได้ครอบครองไม้มะริดไว้ในบ้าน จะทำให้บ้านนั้นอยู่เย็นเป็นสุข เงินทองไหลมาเทมา อีกทั้งไม้ขาวดำ ซึ่งเป็นไม้ยอดนิยมของคนภาคใต้ หรือที่เรียกอีกชื่อว่า มะพลับทอง เป็นไม้ที่มีความแข็งแรง ส่วนใหญ่จะนำมาใช้ทำอาวุธ หรือด้ามดาบ ด้ามขวาน จึงมีความเชื่อว่าหากนำไม้ขาวดำ มาใช้ทำกรงจะส่งผลให้นกกรงหัวจุก มีความเป็นนักสู้มากยิ่งขึ้น ถ้าเป็นไม้พยุง จะช่วยให้เกิดการพยุงฐานะของคนเลี้ยงนก ไม้กันเกรา จะช่วยขัดเกลาสิ่งที่ไม่ดีออกไป หรือความเชื่อเกี่ยวกับไม้ในด้านความตายและสิ่งเหนือธรรมชาติ เช่น ไม้ตะเคียน จะไม่นำมาใช้ทำกรงนก เนื่องจากอาจมีผีสางตามมา ไม้กระท้อน เนื่องจากเป็นไม้ที่ใช้ทำฝาโลงศพ เป็นต้น ทั้งนี้ยังมีไม้อื่น ๆ อีกมายมาย ที่เจ้าของนกกรงหัวจุกมักจะใช้ในการทำกรงเพื่อเสริมบารมี หรือแสดงถึงฐานะในการครอบครองไม้ดังกล่าวไว้ และยังมีความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับซี่ของกรงนก จะใช้ไม้ไผ่ทำซี่กรง และจะนิยมทำเป็นจำนวนเลขคี่ เนื่องจากหากทำเป็นเลขคู่จะมีความเชื่อว่า นกที่เข้าไปอยู่จะตาย รวมถึงอาจทำให้เกิดการพ่ายแพ้จากการแข่งขันประชันเสียง กรงนกกรงหัวจุกส่วนใหญ่จึงมีขนาดซี่ไม้ที่เป็นเลขคี่ ตั้งแต่ 9 11 13 15 17 21 และ 23 ซี่ อีกส่วนที่สำคัญบนกรงนกคือตะขอ ซึ่งส่วนใหญ่ผู้ที่ครอบครองตะขอจะมีฐานะปานกลาง เนื่องจากตะของานฝีมือจะมีราคาสูงกว่าตะขอธรรมดา ตะขอที่ได้รับความนิยมในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้หรือตามวัฒนธรรมมุสลิมจะมีลักษณะเป็นลายกริช ลายอิเหนาตัวผู้และตัวเมีย ส่วนในพื้นที่จังหวัดอื่น ๆ จะเป็นลักษณะรูปกระทิง ลายมังกร ลายไก่ฟ้า หรือลวดลายตามสัตว์ในวรรณคดีซึ่งแต่ละลวดลายจะสะท้อนถึงวัฒนธรรมและค่านิยมของผู้เป็นเจ้าของ เช่น การมีความเชื่อเรื่องสัตว์มงคล เช่น มังกร เป็นสัตว์ที่ยิ่งใหญ่และให้โชคลาภ หงส์ แสดงถึงความบริสุทธิ์และยิ่งใหญ่ พญานาค สัตว์มงคลที่สะท้อนถึงความอุดมสมบูรณ์ของคนเลี้ยงตามความเชื่อของคนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และลวดลายที่แสดงถึงความเชื่อเรื่องเทพ เทวดา เช่น ลายวาฬเล็กและลายวาฬใหญ่ ลายกนก และลวดลายไทยที่สามารถพบเห็นได้ตามวัดวาอาราม แม้แต่ลวดลายบนเรือกอและที่สะท้อนถึงความเป็นวัฒนธรรมมลายูได้เป็นอย่างดี

6.2.2.3 ภาษานกฯ ภาษาคน จุดเชื่อมความสัมพันธ์ที่ความเข้าใจ

ในระหว่างการแข่งขันประชันเสียงของนก เจ้าของนกแต่ละตัวจะมีการส่งเสียง ปรบมือดังเป็นจังหวะจำนวน 3 ครั้ง แล้วส่งเสียงให้นกของตนเปล่งเสียงร้องออกมา เมื่อสอบถามจึงพบว่า การกระทำดังกล่าว เป็นวิธีการให้กำลังใจนกในการแข่งขัน เนื่องจากนกจะมีความคุ้นเคยกับผู้เลี้ยง เมื่อได้เห็นผู้เลี้ยงอยู่ข้าง ๆ ก็จะส่งเสียงร้องออกมาเพื่อเรียกร้องความสนใจ หรืออาจรู้สึกว่าตัวเองเก่งจึงส่งเสียงออกมา สำหรับนกบางตัวแม้ว่าผู้เลี้ยงจะพยายามส่งเสียงให้กำลังใจเท่าใด ก็ไม่ยอมที่จะส่งเสียงร้องออกมา เนื่องจากมีความตื่นเต้นและตกใจคู่ต่อสู้ ซึ่งการใช้สัญลักษณ์หรือภาษาในการเรียกท่าทางของนก จะเรียกตามอาการที่นกแสดง ได้แก่

- ริก หมายถึง อาการที่นกกรงหัวจุกส่งเสียงร้องระริก วงการนกถือว่าเป็นสุดยอดในการร้อง ซึ่งมีหลายแบบ คือ ร้องทักทายซึ่งค่อนข้างสั้นตั้งแต่ 2 - 3 คำ แต่ถ้าเป็นริกต่อสู้จะร้องตั้งแต่ 3 - 5 คำ จะมีอาการประกอบคำร้อง มักจะร้องเป็นชุดรัวคำ โดยจะริกติดกัน 3 - 5 พยางค์ พร้อมกับการกางปีกทั้ง 2 ข้างแผ่ออก บางครั้งขาจะสั่นระริกตามเสียงร้อง นกกรงหัวจุกที่ริกขณะแข่งขันจะได้คะแนนนิยมสูงสุด โดยมากจะไม่ให้คะแนนช่วงริกทักทาย แต่จะให้คะแนนช่วงที่ริกรัวเป็นชุดตั้งแต่ 3 - 5 พยางค์ขึ้นไป อาการริกไม่ค่อยพบบ่อยในนกกรงหัวจุกทั่ว ๆ ไป

- นกเบิ้ล หมายถึง นกกรงหัวจุกที่ได้ทำการร้องเป็นทำนองซ้ำกันจำนวน 2 ครั้ง ว่า “ฟิ้ว ซีเลียส วิ้ว ฟิ้ว ซีเลียส วิ้ว”

- นกถ่ายขน หมายถึง ช่วงฤดูกาลที่นกทำการผลัดขน ซึ่งนกจะต้องทำการจำศีล ในช่วงฤดูฝนตั้งแต่ เดือนพฤษภาคม ถึง ปลายเดือนกรกฎาคม ช่วงใดช่วงหนึ่งโดยที่นกแต่ละตัวจะมีช่วงเวลาการผลัดขนที่แตกต่างกัน ผู้เลี้ยงจะต้องดูแลนกเป็นอย่างดี หมั่นให้อาหารและยาบำรุงอย่างต่อเนื่อง ไม่นำออกไปแข่งขันประชันเสียง จนกระทั่งนกมีสุขภาพที่ดีและแข็งแรง

- ร้องทน หมายถึง นกส่งเสียงร้องไม่หยุด ร้องตั้งแต่รอบแรก (ยกแรก) จนถึงรอบสุดท้าย (ยกสุดท้าย)

- ลีลาประกอบการร้อง หมายถึง ลีลาท่าทางของนกกรงหัวจุกในขณะที่ส่งเสียงร้อง เช่น ส่งเสียงร้องพร้อมกับกระโดดลง จับคอนล่างคอนบน หรือร้องประกอบท่าเดินเป็นจังหวะต่อเนื่องสามก้าว ซึ่งในบางสนามแข่งถ้าไม่ครบสามก้าว ไม่มีคะแนนให้

- นกสู้ หมายถึง นกที่ห้าวหาญมุ่งจะเอาชนะคู่ต่อสู้โดยส่งเสียงร้องดังข่มคู่ต่อสู้ เป็นนกดุ จุดเด่นของนกสู้ก็คือ มีจุกบนหัวจุกค่อนข้างยาวและชี้ตั้งปลายโง้งไปข้างหน้า นัยน์ตาดุ จะงอยปากบนหนาใหญ่ กระดูกปากใหญ่แข็งแรง ปลายปากแหลมคม คอตั้ง หน้ายาว ส่วนมากเสียงร้องจะไม่ไพเราะ คือ ร้องเสียงเกรี้ยวกราดคล้ายเสียงตวาด

- ดอก หมายถึง เสียงร้องของนกใน 1 ดอก จะต้องมี 3 พยางค์เป็นอย่างน้อยหรือที่เราเรียกว่าเพลง 3 จังหวะ และต้องร้องเป็นสำนวน จึงจะถือว่านกร้องเป็นเพลงและจะนับเป็นดอกในการแข่งขัน

- มือปืน หมายถึง นกกรงหัวจุกที่เลี้ยงไว้เพื่อทำหน้าที่ฟักไข่แทนแม่นกกรงหัวจุกตัวอื่น ๆ เพื่อให้นกกรงหัวจุกสามารถวางไข่ได้เร็วกว่าปกติ หรือป้องกันการที่พ่อแม่นกกรงหัวจุกจิกไข่จนแตก ทำให้ไข่ไม่สามารถฟักออกมาเป็นตัวได้

- ต่อนก หมายถึง การดักจับนกป่า หรือนกที่หลุดจากกรง

- นกต่อ หมายถึง นกกรงหัวจุกตัวเมียหรือตัวผู้ที่แขวนไว้ใกล้กรงต่อนก เพื่อใช้ในการล่อนกป่า หรือนกกรงหัวจุกที่หลุดจากกรงเข้ามาติดกับ

- ชุด หมายถึง จำนวนเพลงที่ร้องใน 1 นาที ซึ่งนกเขาชวาจะเรียกว่าตับ ขันจับตับสั้นหรือจับตับยาว แต่นกกรงหัวจุกจะเรียกว่า ชุดเล็ก ชุดกลาง และชุดใหญ่ บางครั้งก็ใช้คำว่า "ดอก" แทน "ชุด" ชุดเล็กจะนับเมื่อร้อง 3 เพลง (3 ประโยค) ขึ้นไปใน 1 นาที ถ้าร้องตั้งแต่ 4 เพลงขึ้นไปใน 1 นาที นับเป็นชุดกลาง แต่ถ้าร้องเป็นเพลงตั้งแต่ 5 เพลงขึ้นไปใน 1 นาที นับเป็นชุดใหญ่ คะแนนชุดใหญ่จะมากกว่าชุดกลาง และคะแนนชุดกลางจะมากกว่าคะแนนชุดเล็ก

- เสียงเล็ก หมายถึง นกกรงหัวจุกที่ร้องเสียงแหลมเล็กโดยกำเนิด

- เสียงกลาง หมายถึง นกกรงหัวจุกที่ร้องเสียงไม่แหลมเท่าเสียงเล็ก แต่ก็ไม่ทุ้มเท่าเสียงใหญ่โดยกำเนิด

- เสียงใหญ่ หมายถึง นกกรงหัวจุกที่ร้องเสียงทุ้มห้าวไม่มีความแหลมโดยกำเนิด

นกกรงหัวจุกกับผู้เลี้ยงนก มีการสื่อสารผ่านพฤติกรรมระหว่างกัน กล่าวคือ ในการเรียนรู้ภาษาและพฤติกรรมของนกกรงหัวจุก จะต้องอาศัยการสังเกตพฤติกรรมของนกที่แสดงออกในแต่ละวัน ซึ่งในแต่ละพฤติกรรมล้วนมีความหมายต่อผู้เลี้ยงนกเป็นอย่างมาก เช่น การร้องของนกในการแข่งขันประชันเสียงในสนาม เพราะการเปล่งเสียงร้องของนกในแต่ละครั้ง มีผลต่อการแข่งขันเป็นอย่างมาก สามารถที่จะคาดการณ์ถึงชัยชนะและความพ่ายแพ้ได้ จึงทำให้การแข่งขันในสนามประชันเสียงแต่ละครั้ง จะต้องมีเจ้าของนกคอยส่งเสียง ส่งกำลังใจให้กับนกตลอดเวลา เพื่อให้นกรู้สึกว่าไม่โดดเดี่ยว และมีความฮึกเหิมในการร้อง เพื่อข่มขวัญคู่ต่อสู้ สะท้อนได้ว่า ภาษานกและภาษาคน ล้วนเกิดขึ้นจากระบบความสัมพันธ์ที่มีความใกล้ชิดระหว่างนกกรงหัวจุกและผู้เลี้ยงโดยเฉพาะ

6.2.3 ด้านสังคมและเครือข่าย

ในการศึกษาด้านสังคมและเครือข่ายผ่านกิจกรรมการเลี้ยงนกรงหัวจุก คณะผู้วิจัยได้จำแนกประเด็นในการศึกษาเป็น 2 ประเด็น คือ

6.2.**3.1 กลุ่มเครือข่ายทางสังคม**

ผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกในภาคใต้มีอยู่จำนวนมาก ประกอบด้วยบุคคลที่มีความแตกต่างกันในหลาย ๆ ด้าน เช่น ศาสนา อาชีพ คุณวุฒิ วัยวุฒิ แต่เมื่อมาอยู่ร่วมกันในสังคมของผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกเหมือนกัน บุคคลเหล่านี้จะมีความรู้สึกสนิทสนมใกล้ชิดกัน มีแนวคิดและแนวปฏิบัติเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ไม่มีการแบ่งแยกตามสถานภาพทางสังคมที่แตกต่างกัน เช่น การพบปะแลกเปลี่ยนเรื่องราวเกี่ยวกับนกกรงหัวจุกและเรื่องราวในชีวิตประจำวันของผู้เลี้ยงนกในพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทยโดยทั่วไปแล้ว วิถีชีวิตของประชาชนชาวใต้ ในช่วงเช้าจะมีการนำนกไปแขวนตากแดดร่วมกับผู้เลี้ยงนกคนอื่น ๆ ที่ร้านน้ำชาบริเวณใกล้บ้าน เพื่อให้นกได้รับแดดในช่วงเช้าและฝึกร้องเพลงร่วมกับนกตัวอื่น ๆ ในขณะเดียวกันผู้เลี้ยงนกสามารถใช้เวลานี้ในการพูดคุยเพื่อแลกเปลี่ยนประเด็น ที่เกี่ยวข้องกับนกกรงหัวจุกและเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้ และในแต่ละจังหวัดจะมีการจัดตั้งชมรมนกกรงหัวจุกของตนเอง โดยแต่ละชมรมจะมีการนัดวันแข่งขันซึ่งจะเกิดขึ้นเดือนละครั้ง เพื่อให้สมาชิกในชมรมได้มาพบปะพูดคุยกัน นำนกมาแข่งขันกันเพื่อความสนุกสนาน อีกทั้งในปัจจุบันสื่อสังคมออนไลน์ได้เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันของผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกมากยิ่งขึ้น ตั้งแต่การรวมกลุ่มผู้เลี้ยงนกในแต่ละจังหวัด

เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้หรือซื้อขายสินค้าที่เกี่ยวกับนกกรงหัวจุก หรือประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับกิจกรรมการแข่งขันนกกรงหัวจุกที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่ต่าง ๆ เช่นเดียวกับผู้เพาะพันธุ์นกกรงหัวจุกที่ใช้พื้นที่สื่อสังคมออนไลน์เป็นช่องทางในการจำหน่ายนกกรงหัวจุกและเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ในการพัฒนาวงการนกกรงหัวจุก โดยผู้เพาะพันธุ์บางรายรู้จักและสนิทสนมกันในสื่อสังคมออนไลน์แต่ไม่เคยพบเจอกัน ทั้งนี้นอกจากจะมีการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์กันแล้ว ผู้เพาะพันธุ์นกยังมีการแลกเปลี่ยนพ่อแม่พันธุ์นกเพื่อพัฒนาวงการนกกรงหัวจุก และมีการนำนกไปฝากนกมือปืนหรือนกฟาร์มอื่นเพื่อทำการฟักไข่ให้อีกด้วย นับได้ว่าวงการนกกรงหัวจุกในพื้นที่ที่ศึกษา รวมกลุ่มกัน เพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันเพื่อพัฒนาวงการนกกรงหัวจุกให้มีคุณภาพและดียิ่งขึ้น อีกทั้งเป็นการสนับสนุนให้เกิดการเพาะพันธุ์นกกรงหัวจุกที่ถูกกฎหมายเพื่อลดการดักจับนกป่าอีกด้วย ทั้งนี้จากการรวมกลุ่มกันเพื่อแข่งขันประชันเสียงนกกรงหัวจุก ที่มาจากความหลากหลายของอาชีพ และสามารถสร้างเครือข่ายได้มากมาย ทำให้เกิดการจัดตั้งเป็นกลุ่ม ชมรม และสมาพันธ์คนเลี้ยงนกกรงหัวจุกเกิดขึ้น เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการดูแลควบคุม กติกา และสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของกลุ่มคนเลี้ยงนก ในการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในเรื่องที่สามารถแบ่งปัน แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร รวมทั้งการขับเคลื่อนกฎหมาย และนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงและการจัดการแข่งขันประชันเสียงนกกรงหัวจุกให้ถูกกฎหมาย เนื่องจากปัจจุบัน นกกรงหัวจุกเป็นสัตว์ป่าสงวน ทำให้การเลี้ยงนกกรงหัวจุกของประชาชนผิดกฎหมาย โดยกฎหมายดังกล่าว มีทั้งผู้ที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยในการขึ้นบัญชีให้นกกรงหัวจุกเป็นสัตว์ป่าสงวน ก่อให้เกิดความไม่พอใจต่อกลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับนกกรงหัวจุกบางส่วน ผู้เลี้ยงหรือผู้เพาะพันธุ์นกกรงหัวจุกบางราย เสนอแนะให้ยกเลิกกฎหมาย สนับสนุนให้มีการเพาะพันธุ์และเลี้ยงได้อย่างเสรี สามารถส่งขายทั้งในและต่างประเทศ จัดกิจกรรมในระดับชาติได้ ยกตัวอย่างเช่น ผู้จัดการแข่งขันนกกรงหัวจุกจะไม่สามารถขอถ้วยพระราชทานเป็นรางวัลให้กับผู้เลี้ยงนกที่ชนะการแข่งขันได้ เนื่องจากนกกรงหัวจุกยังเป็นสัตว์ป่าสงวนและคุ้มครอง ซึ่งการครอบครองนกถือว่ายังผิดกฎหมาย เป็นการสนับสนุนให้จับสัตว์ป่ามาครอบครองมากขึ้น ซึ่งแตกต่างกับนกเขาที่สามารถขอถ้วยรางวัลพระราชทานได้ในการจัดการแข่งขัน เพราะการครอบครองนกเขาไม่จำเป็นต้องมีใบอนุญาต เป็นต้น และก่อให้เกิดการสร้างอาชีพ สร้างรายได้ เกิดการไหลเวียนของเงินมากขึ้น มีการกระจายรายได้จากคนกลุ่มหนึ่งไปยังคนอีกกลุ่มหนึ่ง นอกจากนี้คนกลุ่มดังกล่าวให้ความคิดเห็นว่า ถ้าถอดถอนนกกรงหัวจุกออกจากบ พ.ร.บ.สงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า คาดว่าจะมีผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกมากขึ้น เป็นการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น และวิถีชีวิตของคนภาคใต้ ให้คนรุ่นใหม่เกิดการรับรู้และซึมซับจะช่วยให้เกิดการสืบสานและอนุรักษ์การเลี้ยงนกกรงหัวจุกไม่ให้สูญหายไปในอนาคต

6.2.3.2 กลุ่มเครือข่ายทางธุรกิจ

การเลี้ยงนกกรงหัวจุกส่งผลให้เกิดอาชีพต่าง ๆ ผ่านกิจกรรมการเลี้ยงนก นอกจากจะสร้างรายได้ให้แก่ผู้เลี้ยงนก และผู้เพาะพันธุ์นกเพื่อจำหน่ายแล้ว ยังสร้างรายได้ให้แก่ผู้ที่มีฝีมือทางด้านศิลปะ งานแกะสลัก งานเย็บปักอีกด้วย ยกตัวอย่างเช่น ปัจจุบันการเลี้ยงนกกรงหัวจุกเป็นที่นิยมอย่างมากโดยเฉพาะในภาคใต้ของประเทศไทย ทำให้เกิดการรวมกลุ่มกันของแม่บ้านเพื่อร่วมกันผลิตและจำหน่ายผ้าคลุมกรงนก เนื่องจากก่อนหน้านี้ผู้ผลิตมีข้อจำกัดในการรับงานได้ครั้งละไม่เยอะ แต่เมื่อมีการรวมกลุ่มกัน ช่วยให้สามารถรับคำสั่งซื้อได้มากกว่าเดิมอีก ทั้งยังเป็นผู้กำหนดราคาได้อีกด้วย ในแง่ของการจัดงานมหกรรมแข่งขันนกกรงหัวจุกอาเซียนเป็นกิจกรรมที่สร้างชื่อเสียงอย่างมากให้แก่จังหวัดยะลา ซึ่งในปี 2554 มีจำนวนนกแข่งเข้าร่วมแข่งขันกว่า 8,000 ตัว การจัดแข่งขันนกกรงหัวจุกอาเซียนในครั้งนั้นได้ถูกบันทึกลงใน กินเนสส์บุ๊ค ออฟ เวิลด์ เรคคอร์ด จนทำให้จังหวัดกลายเป็นเมืองต้นแบบด้านการส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงนกกรงหัวจุกและเป็น 1 ใน 10 เมืองต้นแบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) ด้วยการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว ทั้งนี้ได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาชนในพื้นที่และจังหวัดใกล้เคียง ทั้งในประเทศและประเทศเพื่อนบ้านในกลุ่มอาเซียน อาทิ มาเลเซีย สิงคโปร์ อินโดนีเซียและบูรไน ที่ร่วมกันจัดงานมหกรรมนี้ขึ้น ด้วยศักยภาพการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบภายใต้ความร่วมมือของทุกฝ่าย ประกอบกับการตัดสินที่ยุติธรรมและสนามแข่งขันที่ได้มาตรฐาน ส่งผลให้งานมหกรรมแข่งขันนกกรงหัวจุกอาเซียนเป็นงานแข่งขันที่ยิ่งใหญ่ การจัดแข่งขันมหกรรมนกกรงหัวจุกอาเซียน ซึ่งจัดขึ้นทุกปี สามารถสร้างรายได้ให้กับธุรกิจร้านอาหารและโรงแรมในพื้นที่ได้เป็นจำนวนมาก กิจกรรมนี้ทำให้กลุ่ม “คอนก” หรือกลุ่ม “คนรักนกกรงหัวจุก” ทั้งชาวไทยและต่างประเทศต่างเชื้อชาติ ศาสนาได้มาสานสัมพันธ์พูดจากันอย่างถูกคอ อีกทั้งกิจกรรมดังกล่าวก่อให้เกิดผลเชิงบวกแก่ธุรกิจเกี่ยวกับนก เป็นการสร้างงานสร้างรายได้ และเสริมสร้างความแข็งแกร่งทางเศรษฐกิจการค้าและการท่องเที่ยวได้อย่างมาก สิ่งสำคัญที่สุด คือ งานมหกรรมนี้เป็นกิจกรรมด้านวัฒนธรรมที่จะช่วยดับไฟใต้ ผสานไมตรีจิตของทุกเชื้อชาติ ศาสนาและวัฒนธรรมให้เป็นหนึ่งเดียว คนทุกฐานะและชนชั้นได้ร่วมแบ่งปันความสุขและสร้างความสมานฉันท์ อันนำไปสู่สังคมที่มีความสงบสุขและสันติภาพได้ ด้วยเหตุนี้เอง จึงควรส่งเสริมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงนกให้แพร่หลาย และเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยนำทุนทางกายภาพ ทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเลี้ยงนกและศิลปะท้องถิ่นที่มีคุณค่ามาพัฒนาและสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ อาศัยการมีส่วนร่วม

ของทุกภาคส่วน จากกิจกรรมที่เกิดขึ้นจากการเลี้ยงนกกรงหัวจุก ส่งผลให้ผู้คนทุกเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนข้อมูลการเลี้ยงและส่งเสริมธุรกิจที่เกี่ยวกับการเลี้ยงนกให้ขยายตัว ทั้งยังก่อให้เกิดผลพลอยได้ในการเรียนรู้ เข้าใจ ยอมรับอัตลักษณ์ของคนที่มีวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ช่วยลดปัญหาความขัดแย้ง และสามารถสร้างความสมานฉันท์ได้อีกด้วย ในขณะเดียวกันกลุ่มผู้ประกอบการจำหน่ายอาหาร ยา และอาหารเสริมเอื้ออำนวยซึ่งกันและกันทางด้านการตลาด โดยมีการรวมกลุ่มกันเพื่อสั่งซื้อสินค้าพร้อมกัน เพื่อต่อรองราคาจากนายทุนทำให้ได้รับราคาของสินค้าที่ถูกกว่าเดิม หรือแม้กระกระทั่งเกษตรกรที่ปลูกกล้วยหิน ก็ยังมีรายได้จากการจำหน่ายกล้วยหินมากขึ้น เพื่อนำมาเป็นอาหารให้กับนก เกิดการกระจายรายได้สู่เกษตรกรอีกทางหนึ่ง เช่นเดียวกันกับกลุ่มผู้เพาะพันธุ์นกกรงหัวจุก เมื่อมีผู้ที่สนใจซื้อนกกรงหัวจุก แต่ฟาร์มของตนเองอาจจะไม่มีนกที่ตรงตามความต้องการของลูกค้า ก็จะมีการแนะนำให้ผู้เลี้ยงนกซื้อนกจากฟาร์มที่รู้จักหรือเป็นเครือข่ายกัน เป็นการส่งเสริมซึ่งกันและกันในเชิงความสัมพันธ์เพื่อนร่วมวงการเดียวกัน

6.3 ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ในการวิจัยยังมีกลุ่มตัวอย่างบางกลุ่มที่ผู้วิจัยไม่ได้ศึกษาหรือสัมภาษณ์เชิงลึก โดยเฉพาะกลุ่มผู้เลี้ยงนกหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้เลี้ยงนกเช่น ภรรยา ซึ่งอาจจะทำให้ขาดข้อมูลบางอย่างไป เช่น ความรู้สึก ความคิดเห็นของภรรยา ปฏิสัมพันธ์ของคนในครอบครัวของผู้เลี้ยงนกว่า มีความคิดเห็นอย่างไรกับการเลี้ยงนกของบุคคลในครอบครัว ซึ่งอาจจะมีความคิดเห็นที่ไม่เห็นด้วยกับการเลี้ยงนกของสามี โดยอาจจะคิดว่า เป็นการเสียเวลาโดยใช่เหตุ เป็นภาระในการต้องดูแลนก เมื่อสามีไม่อยู่บ้านหรือไปทำธุระต่างจังหวัด

2. ควรเพิ่มกลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษาให้มากกว่านี้ โดยเฉพาะกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการการสัมภาษณ์เชิงลึกไม่ว่าจะเป็น ผู้เพาะนกกรงหัวจุก ช่างทำกรงนกหัวจุก ช่างทำตะขอกรงนก ผู้จัดการแข่งขันหรือสนามแข่งขัน ฯลฯ เพื่อที่จะได้ข้อมูลมากขึ้น จนกระทั่งข้อมูลอิ่มตัว ซึ่งจะทำให้รายงานวิจัยมีความสมบูรณ์มากขึ้น

3. ควรเพิ่มพื้นที่วิจัยจากที่ศึกษาเฉพาะในพื้นที่ภาคใต้ เป็นการศึกษาในพื้นที่อื่น ๆ เช่น ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคอีสาน เพื่อจะได้ทราบว่า ในพื้นที่อื่น ๆ มีจำนวนนกกรงหัวจุกตามธรรมชาติมากน้อยเพียงใด ถ้าพบว่ามีนกกรงหัวจุกในธรรมชาติมากพอ อาจนำหลักฐานที่ได้ไปยืนยันกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

เพื่อถอดถอนนกกรงหัวจุกออกจากพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า ซึ่งจะทำให้ประชาชนสามารถเลี้ยงและครอบครองนกกรงหัวจุกได้อย่างเสรี ประชาชนอาจให้ความสนใจเลี้ยงนกกรงหัวจุกเพิ่มขึ้น เนื่องจากไม่มีความยุ่งยากในการจัดทำเอกสารใบอนุญาตครอบครองนกกรงหัวจุกเหมือนเมื่อก่อน ก่อให้เกิดการสร้างงาน สร้างอาชีพและรายได้ให้กับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเลี้ยงนกกรงหัวจุก เช่น ช่างทำกรง ช่างทำตะขอ เกษตรกรผู้ปลูกกล้วย แม่บ้านที่ตัดเย็บผ้าคลุมกรงนก เป็นต้น

6.4 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ภาครัฐหรือหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการบัญญัติให้นกกรงหัวจุก เป็นสัตว์ป่าคุ้มครองควรพิจารณาทบทวนว่าควรถอดถอนนกกรงหัวจุกออกจากสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าหรือไม่ เนื่องจากผู้เลี้ยงนก ผู้เพาะพันธุ์นก มีความเห็นว่า ควรมีการสำรวจอย่างชัดเจนว่า ปัจจุบันนกกรงหัวจุกในธรรมชาติมีเพียงพอที่จะถอดถอนนกกรงหัวจุกออก พ.ร.บ.ดังกล่าวหรือควรจะคงไว้ดังเดิม

2. กลุ่มผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกบางราย เสนอให้มีการถอดนกกรงหัวจุกออกจากพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า แต่ยังคงให้นกกรงหัวจุกเป็นสัตว์คุ้มครองชนิดที่เพาะพันธุ์ได้ ผู้เลี้ยงนกหลายรายแนะนำให้รัฐจัดเก็บภาษีผู้ครอบครองนกกรงหัวจุก โดยจ่ายภาษีทุกปีในอัตราก้าวหน้า คือยิ่งครอบครองนกมาก ก็ควรเก็บภาษีมาก เพื่อทดแทนการที่จะต้องยื่นคำร้องขอจดทะเบียนครอบครองนกกรงหัวจุก ในกรณีที่มีการถอดถอนนกกรงหัวจุกออกจาก พ.ร.บ.สงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าแล้ว วิธีการเก็บภาษี สามารถนำรายได้เข้ารัฐได้เช่นเดียวกันกับการจดทะเบียนครอบครองนก อีกทั้งยังเป็นการลดปัญหาคอร์รัปชั่นหรือจ่ายใต้โต๊ะให้กับเจ้าหน้าที่ดูแลเรื่องการขอใบอนุญาตครอบครองนกกรงหัวจุกได้อีกทางหนึ่งด้วย และเป็นการสนับสนุนให้ผู้เลี้ยงสามารถเลี้ยงนกกรงหัวจุกได้อย่างถูกกฎหมาย

3. ผู้จัดการแข่งขันนกกรงหัวจุกระดับประเทศ เสนอให้รัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดอบรมผู้จัดการแข่งขันนกกรงหัวจุกระดับจังหวัดหรือระดับประเทศ ให้มีมาตรฐานในการจัดการแข่งขันเป็นมาตรฐานเดียวกัน โดยการออกกฎระเบียบ กติกาในการแข่งขันที่ชัดเจน มีการอบรมผู้ตัดสินหรือกรรมการให้มีมาตรฐานในการตัดสินแบบเดียวกัน โดยเสนอให้มีการอบรมและสอบวัดมาตรฐานเพื่อขอรับใบอนุญาต (License) เป็นผู้ตัดสินการแข่งขันนกกรงหัวจุก สร้างบรรทัดฐานให้เป็นหนึ่งเดียว เพื่อพัฒนาวงการนกกรงหัวจุกให้เป็นที่ยอมรับและได้รับความนิยมอย่างต่อเนื่อง ไม่สูญหายไปเหมือนการละเล่นหรือการแข่งขันสัตว์บางประเภทที่ไม่มีกติกาชัดเจน

4. ควรมีการจัดทำระบบฐานข้อมูลในการขึ้นทะเบียนนกกรงหัวจุกอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การครอบครองนก การเพาะพันธุ์นก การซื้อขายนก เพื่อเป็นข้อมูลสำคัญในการอนุรักษ์และการส่งเสริมการเลี้ยงและการเพาะพันธุ์ในเชิงธุรกิจต่อไป

5. สนับสนุนความรู้ทางวิชาการอย่างเหมาะสมให้แก่ผู้เพาะพันธุ์นกกรงหัวจุก แม้ผู้เพาะพันธุ์ส่วนใหญ่จะประสบความสำเร็จในการขยายพันธุ์นกในด้านจำนวน และการปรับปรุงสายพันธุ์นก แต่มีความจำเป็นที่รัฐควรให้ความรู้ด้านวิชาการที่เหมาะสมด้านสายพันธุ์ ความเหมาะสมในด้านการปรับปรุงสายพันธุ์ และความถี่ในการขยายพันธุ์ต่อพ่อแม่พันธุ์ เพื่อให้ได้นกที่เหมาะสมตามลักษณะสายพันธุ์และมีศักยภาพในเชิงธุรกิจ

6. ภาครัฐและหน่วยงานระดับท้องถิ่นควรพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยใช้กิจกรรมการเลี้ยงนกกรงหัวจุกเป็นเครื่องมือ จะเป็นการส่งเสริมทั้งผู้เลี้ยงนก ผู้เพาะพันธุ์นก ผู้ผลิตอุปกรณ์ กรงนก และเป็นสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่กิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนและจังหวัดอย่างยั่งยืนต่อไป

บรรณานุกรม

กรมป่าไม้. 2543. *เอกสารประกอบการประชุมของคณะกรรมการสวงนและคุ้มครองสัตว์ป่า (วาระการประชุมที่ 4.3) พ.ศ.2543.*

กรมศิลปากร. (2542). *วัฒนธรรม อารยธรรม ภูมิปัญญาและเทคโนโลยี.*กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ.

กฤษณา ชายกวด. 2538. “การศึกษาอาณาเขตครอบครองของนกปรอดหัวโขนในบริเวณสถานีวิจัยสัตว์ป่าภูหลวงจังหวัดเลย.” *วารสารสัตว์ป่าเมืองไทย* 2 (มกราคม): 67-69.

กฤษนา วงษาสันต์และคณะ. (2542). *วิถีไทย.* กรุงเทพฯ : เธิร์ดเวฟ เอ็ดดูเคชั่น.

คอลัฟ ต่วนบูละ. (2556). *“การเลี้ยงนกกรงหัวจุกกับผลสืบเนื่องต่อการพัฒนาชุมชน : กรณีศึกษาตำบลเฉลิม อำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส”.* การบริหารการพัฒนาสังคม คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณ ฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

จรวย เพชรรัตน์ และ Eddy S.P. Tan. (2540). *การวิเคราะห์ผลตอบแทนจากการผลิตกรงนกเขาชวาในอำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา* ปี พ.ศ. 2537. สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

จิรพันธุ์ สุขปาละ. 2538.*“การเลี้ยงนกเขาชวาและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้อง : ศึกษาจาก อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา”*. ปริญญานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิตวิชาเอกไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา.

จิรัชยา เจียวก๊ก, สันติชัย แย้มใหม่ และอุทิศ สังขรัตน์. (2559). โนรากับสุขภาวะของคนและชุมชน. *วารสารไทยคดีศึกษา*, 12(2); 150-176.

เจษฎา อาภาผ่อง. 2542. *นกกรงหัวจุก.* กรุงเทพมหานคร: บี เค อินเตอร์ปรินท์.

เฉลิมชัย ปัญญาดี. (2553). *อัตลักษณ์และการสร้างอัตลักษณ์ขององค์การบริหารส่วนตำบลในฐานะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. เชียงใหม่: โครงการวิจัยวิทยาลัยบริหารศาสตร์, มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

ชาย โพธิสิตา. (2550). *ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ.* (พิมพ์ครั้งที่3). กรุงเทพฯ:อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).

ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2545). *วาทกรรมการพัฒนา : อำนาจ ความรู้ ความจริง เอกลักษณ์ และความเป็นอื่น.*, กรุงเทพฯ : วิภาษา.

ดุสิต หวันเหล็ม, แอบ ชามทอง และ อุดม ทิพย์รักษ์. 2551. *วัฒนธรรมสภากาแฟสังคมพหุวัฒนธรรม กรณี : การพัฒนาประชาธิปไตยภาคพลเมืองสู่ความเป็นสังคมสมานฉันท์ อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช*

ทวี หนูทอง. 2539. การจัดการสัตว์ป่า. *เอกสารการสอนชุดวิชา นิเวศวิทยาและการจัดการทรัพยากรป่าไม้ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช หน่วยที่ 8 – 15.* พิมพ์ครั้งที่ 3. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ทวีศักดิ์ นพเกสร. (2548). *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เล่ม 1*. นครราชสีมา: โชคเจริญมาร์เก็ตติ้ง จำกัด.

ธนศาสตร์ เวียงสารสิน. (2547). *ปัญหา อุปสรรค และแนวทางในการเพาะเลี้ยงนกปรอดหัวโขนโดยภาคเอกชน*. วิทยานิพนธ์บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ธัญญรักษ์ สมเกสร และคณะ. (2553). *นกกรงหัวจุกกับชาวควนรุย: จากกรงแขวนชายคาถึงลานแข่งเสียง. โครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น.* สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

ธัญญา สุขย่อย, กมลทิพย์ ดำคงเพชร, จิรศักดิ์ บำรุงศักดิ์ และบัญชา สัจจาพันธ์. (2557). *โครงการศึกษาด้านเศรษฐกิจสังคมของสัตว์เลี้ยงประจำถิ่น กรณีศึกษาชุมชนการเลี้ยงนกเขาชวาเสียงอำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา*. สำนักส่งเสริมและพัฒนาการปศุสัตว์, กรมปศุสัตว์.

นคร พจนวรพงษ์, สุชีพ อารีประชาภิรมย์ และ มนตรี ลุยจันทร์ (ร.ท.). 2541. พระราชบัญญัติ สงวนและคุ้มครองสัตวป่า พ.ศ.2535 (แก้ไขเพิ่มเติมถึงปัจจุบัน). กรุงเทพมหานคร: ฟิสิกส์นิติการ.

นริทธิ์ สีตะวรรณ. 2531. “นกปรอดหัวโขนเคราแดง (Pycnonotus jocosus) ในจังหวัดเชียงใหม่.” *วารสารวนศาสตร์* 7 (3): 7.

นิเทศ ตินณะกุล. (2546). *การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม.* กรุงเทพมหานคร: แอ็คทีฟพริ้นท์.

นิยพรรณ วรรณศิริ. (2550). *มานุษยวิทยาสังคมและวัฒนธรรม.* กรุงเทพฯ :ธนาเพลส จำกัด

บัญชา สัจจพันธ์ และธัญญา สุขย้อย. (2548). *ยุทธศาสตร์การพัฒนานกเขาชวาเพื่อการส่งออก*. สำนักสุขศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ 9 กรมปศุสัตว์.

ประเวศ วะสี. (2547). การพัฒนาต้องเอาวัฒนธรรมเป็นตัวตั้ง.กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ หมอชาวบ้าน.

ผจงจิตต์ อธิคมนันทะ. (2543). *การเปลี่ยนแปลงสังคมและวัฒนธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ฝ่ายอนุญาตสัตว์ป่ากองการอนุญาตกรมป่าไม้. 2542. *สถิติการขออนุญาตเพาะพันธุ์สัตว์ป่าระหว่างปี พ.ศ.2542 ถึง พ.ศ. 2545.*

พรชัย วงศ์วาสนา. (2555). ศักยภาพของการขยายพันธุ์เศรษฐกิจทางภาคใต้ของประเทศไทยหลังการจัดการโรงเรือนเพาะเลี้ยง. *วารสารวิจัยรามคำแหง (วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี)* ปีที่ 15 ฉบับพิเศษ กรกฎาคม-ธันวาคม 2555.

พรธิภา องค์คุณารักษ์. (2554). *การจัดการโซ่อุปทานในอุตสาหกรรมเกษตรเบื้องต้น.* พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ :ทรปเปิ้ลเอ ก็อปปี้

พิชศาล พันธุ์วัฒนา. 2557. นกกรงหัวจุกและการใช้ประโยชน์เพื่อชุมชนสัมพันธ์ของตำรวจในภาคใต้. *วารสารหาดใหญ่วิชาการ* ปีที่ 12 ฉบับที่ 2

พิชศาล พันธุ์วัฒนา. 2560. ทัศนคติของประชาชนที่มีต่อผู้เลี้ยงนกปรอดหัวโขนที่อาศัยใกล้กันย่านรามคำแหง. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์* ปีที่ 3 ฉบับที่ 1

พิทักษ์ ชิดเครือ. 2542. “นิเวศวิทยาการการสืบพันธุ์ของนกปรอดหัวโขน (Pycnonotus jacosus) ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูหลวงจังหวัดเลย.” *วารสารสัตว์ป่าเมืองไทย* 1 (ธันวาคม): 13-22.

มัลลิกา คณานุรักษ์. (2549). *นกเขาชวา นกกรงหัวจุก*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

ยิ่งยวด ตังสุรัตน์. 2555. *ความคิดเห็นต่อพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าของผู้เลี้ยงนกปรอดหัวโขน ในเขตกรุงเทพมหานคร*. วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เลหล้า ตรีเอกานุกูล. (2549*). การปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรมไทยและผลกระทบของการถูกจำกัดสิทธิ์ที่มีต่อคุณภาพชีวิตของบุคคลไร้สัญชาติไทยชาวไทยใหญ่จังหวัดเชียงราย.* ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (สังคมวิทยา), มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

วาที ทรัพย์สิน. (2552). กรงเจ๊ะอาแมใคร ๆ ก็อยากได้. *วารสารรูสะมิแล.* ปีที่ 30 ฉบับที่ 3 กันยายน-ธันวาคม 2552.

วารุณี ธรรมเจริญศักดิ์. (2560). *การศึกษากระบวนการผลิตของกลุ่มหัตถกรรมสานกรงนก บ้านหนองทราย ตำบลคลองแห อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา.* การประชุมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 8, มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

วีรยุทธ์ เลาหะจินดา. 2526ก. *ปักษีวิทยาเล่ม 1*. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาสัตว์วิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

วีรยุทธ์ เลาหะจินดา. 2526ข. *ปักษีวิทยาเล่ม 2*. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาสัตว์วิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ศิกานต์ อิสสระชัยยศ. (2559). การพัฒนาเศรษฐกิจในท้องถิ่น: ประสบการณ์จากนานาชาติและทางเลือกเพื่อพัฒนาท้องถิ่นไทย. *วารสารสถาบันพระปกเกล้า.* ปีที่ 14 ฉบับที่ 1.

ศิริพร จิรวัฒน์กุล. (2548). *การวิจัยเชิงคุณภาพในวิชาชีพการพยาบาล* (พิมพ์ครั้งที่2). ขอนแก่น: โรงพิมพ์ศิริภัณฑ์ ออฟเซ็ท.

สงกรานต์ ศีลลามะ. 2542. *คัมภีร์นกกรงหัวจุก.* กรุงเทพมหานคร: ธนบรรณ.

สนิท สมัครการ. (2542). *การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาการของสังคม* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, โครงการส่งเสริมเอกสารวิชาการ.

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. (2528). *สังคมไทย: แนวทางวิจัยและพัฒนา*. กรุงเทพฯ : แพร่พิทยา.

สมาพันธุ์ผู้เพาะเลี้ยงนกกรงหัวจุกแห่งประเทศไทย. (2552). *วารสารสมาพันธุ์ผู้เพาะเลี้ยงนกกรงหัวจุกแห่งประเทศไทย* ครั้งที่ 9. คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2550). *ทฤษฎีสังคมวิทยา เนื้อหาและแนวทางการใช้ประโยชน์.* พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย. (2560). *นโยบายและยุทธศาสตร์ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔).* กรุงเทพฯ: สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย กระทรวงวัฒนธรรม.

สำนักป้องกันและปราบปรามการทำลายทรัพยากรป่าไม้ กรมป่าไม้. 2543. *สารบบคดีป่าไม้ ของสำนักป้องกันและปราบปรามการทำลายทรัพยากรป่าไม้ กรมป่าไม้ ระหว่าง ปี พ.ศ.2535 ถึง พ.ศ.2546.*

สีฟ้า อะออง. (2554). *การศึกษานิเวศวิทยาและศักยภาพทางเศรษฐกิจของนกปรอดหัวโขน.* กลุ่มงานวิจัยสัตว์ป่า สำนักอนุรักษ์สัตว์ป่า.กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช.

สุชาติ โชคคณาพิทักษ์ และ วิเชียร อดุลย์ประสาทพร. (2544). *การขยายพันธุ์นกปรอดหัวโขนเคราแดงในสภาพการเลี้ยงแบบขังกรง.* การประชุมทางวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ครั้งที่ 39 สาขาสัตว์. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สุเทพ สุนทรเภสัช. (2540). *ทฤษฎีสังคมวิทยาร่วมสมัย.* เชียงใหม่ : โกลบอลวิชั่น จำกัด.

สุธิดา อุสตัส. (2554). *กลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อผลประกอบการขายกรงนกกรงหัวจุกในเจ็ดจังหวัดภาคใต้ตอนล่าง (นครศรีธรรมราช พัทลุง สงขลา สตูล ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส).* บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.

สุธี ศุภรัฐวิกร. 2539. นกปรอดหัวโขน. *ชีวิตนกจากบันทึกและความทรงจำ เล่ม 2*. กรุงเทพมหานคร: โฟโต้แอนไลฟ์.

สุพรรณี สมานญาติ. (2540). *การศึกษาวัฒนธรรมโรงเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา:ศึกษาเฉพาะ กรณีจังหวัดชัยภูมิ,*วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (สำเนา)

สุพัตรา อินทรคีรี. (2552). *การกำหนดยุทธศาสตร์ด้านการตลาดการเลี้ยงนกเขาชวา กรณีศึกษาอำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา.* ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขายุทธศาสตร์การพัฒนา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.

สุรกานต์ พยัคฆบุตร และ นริทธิ์ สีตะสุวรรณ. 2539. “การสื่อสารด้วยเสียงของนกปรอดหัวโขน.” *วารสารสัตว์ป่าเมืองไทย* 5 (มกราคม): 81-87.

สุวนิต เหมือนคิด. (2545). *ระบบธุรกิจการเลี้ยงนกเขาชวา อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา*: สารนิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาธุรกิจการเกษตร มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

หนังสือพิมพ์ประชาชาติธุรกิจ. (2554). นกเงินล้าน ขุมทรัพย์โลคอล แคปปิตอล "ยะลา เบิร์ดซิตี้" เข้มแข็งจากภายใน.*หนังสือพิมพ์ประชาชาติธุรกิจ* ฉบับวันที่ 23-25 พ.ศ. 2554.

อคิน รพีพัฒน์. (2551). *วัฒนธรรมคือความหมาย: ทฤษฎีและวิธีการของคลิฟฟอร์ด เกียร์ซ.*กรุงเทพมหานคร.

อภิเชษ คีรีโชต. (2556). *การเมืองเรื่องเสียงในบริบทสังคมพหุวัฒนธรรม: กรณีนกเขาชวาในชุมชนจะนะจังหวัดสงขลา*. วิทยานิพนธ์การศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาไทศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

อารี พุ่มประไวทย์และศราวุธ ทองเนื้อห้า. (2557). *การศึกษามูลค่าเศรษฐกิจของกระบวนการเลี้ยงนกกรงหัวจุกในจังหวัดสุราษฎร์ธานี*. สำนักงานกองทุนสนับสนุนกการวิจัย (สกว).

อารีย์วรรณ อ่วมตานี. (2549). *การวิจัยเชิงคุณภาพทางการพยาบาล.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เอกชัย พฤกษอำไพ. 2546. *คู่มือนกกรงหัวจุก*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เทพพิทักษ์การพิมพ์.

Smyties, B.E. 1986. *The Birds of Burma*. 3rded. England: Nimorod Press.

Emad, P., & Kalary, T. (2006). *Translators' foreword.* In M. Heidegger, Mindfulness (P. Emad & T. Kalary, Trans.) (pp. xiii-xlii). New York: Continuum.

Houser, J. (2008). *Nursing research: Reading, using, and creating evidence*. Sudbury, MA: Jones and Bartlett.

King, B., M. Woodcock and E.C. Dickinson. 1975. *A Field Guide to the Birds of Southeast Asia*. London: Collins.

Moran, D. (2005). *Edmund Husserl : Founder of Phenomenology*. Cambridge: Polity Press

Polit, D. F., & Beck, C. T. (2006). *Essentials of Nursing Research: Methods, Appraisal, and Utilization* (6th ed.). Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins.

Streubert, H. J, & Carpenter, D. R. (2007). *Qualitative Research in Nursing: Advancing the Humanistic Imperative* (4th ed.). Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins.

Wood, G. L., & Haber, J. (2002). *Nursing Research: Methods, Critical Appraisal, and Utilization.* (5th ed.). St. Louis: Mosby.

บุคลานุกรม

โก๊ะอ่าง ตะขอกรงนก ปัตตานี. ผู้ให้สัมภาษณ์. ร้านน้ำชา ถนนอาเนาะรู ตำบลอาเนาะรู อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี เมื่อ 14 มกราคม 2563)

จ่าเหมียน หาดใหญ่. ผู้ให้สัมภาษณ์. สนามแข่งนกบ้านทุ่งรี ตำบลคอหงส์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. เมื่อ 23 กุมภาพันธ์ 2563.

เจ้าของสนามแข่งนกเขตแปด หาดใหญ่. ผู้ให้สัมภาษณ์. สนามแข่งนกกรงหัวจุกแขดแปด ตำบลหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. เมื่อ 22 มกราคม 2563.

เจ้าของสนามมโนราห์ หาดใหญ่. ผู้ให้สัมภาษณ์. สนามแข่งนกกรงหัวมโนราห์ ตำบลหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. เมื่อ 22 มกราคม 2563.

ช่างทำกรงนก ยะรัง ปัตตานี. ผู้ให้สัมภาษณ์. บ้านผู้ให้สัมภาษณ์ อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี. เมื่อ 15 มกราคม 2563.

ตาโชค ตรัง. ผู้ให้สัมภาษณ์. สนามแข่งนกบายพาส. อำเภอเมือง จังหวัดตรัง. เมื่อ 8 กุมภาพันธ์ 2563.

น้องเอ็ม สุราษฎร์ธานี. ผู้ให้สัมภาษณ์. สนามแข่งนกกรงหัวจุก ปากน้ำ ซอย 9 ตำบลปากน้ำ อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี. เมื่อ 8 กุมภาพันธ์ 2563.

น้าไก่ นครศรีธรรมราช. ผู้ให้สัมภาษณ์. สนามแข่งนกทวดทอง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช. เมื่อ 23 กุมภาพันธ์ 2563.

น้าเขี้ยว ตรัง. ผู้ให้สัมภาษณ์. สนามแข่งนกบายพาส อำเภอเมือง จังหวัดตรัง. เมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2563.

น้าใจ เจ้าของร้านน้ำชาหน้าเทศบาลคอหงส์ หาดใหญ่. ผู้ให้สัมภาษณ์. สนามแข่งนกบ้านทุ่งรี ตำบลคอหงส์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. เมื่อ 23 กุมภาพันธ์ 2563.

น้าสิงห์ หาดใหญ่. ผู้ให้สัมภาษณ์. สนามแข่งนกบ้านทุ่งรี ตำบลคอหงส์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. เมื่อ 23 กุมภาพันธ์ 2563.

ลุงเสริม นครศรีธรรมราช. ผู้ให้สัมภาษณ์. สนามแข่งนกทวดทอง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช. เมื่อ 23 กุมภาพันธ์ 2563.

น้าหนวด ตรัง. ผู้ให้สัมภาษณ์. สนามแข่งนกบายพาส อำเภอเมือง จังหวัดตรัง. เมื่อ 8 กุมภาพันธ์ 2563.

บังกาด หาดใหญ่. ผู้ให้สัมภาษณ์. สนามแข่งนกกรงหัวจุกแขดแปด ตำบลหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. เมื่อ 22 มกราคม 2563.

บังฉาด ตรัง. ผู้ให้สัมภาษณ์. สนามแข่งนกบายพาส อำเภอเมือง จังหวัดตรัง. เมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2563.

บังเนาะ หาดใหญ่. ผู้ให้สัมภาษณ์. สนามแข่งนกกรงหัวจุกแขดแปด ตำบลหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. เมื่อ 22 มกราคม 2563.

บังหมัด หาดใหญ่. ผู้ให้สัมภาษณ์. สนามแข่งนกกรงหัวจุกแขดแปด ตำบลหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. เมื่อ 22 มกราคม 2563.

แบแซ ยะลา. ผู้ให้สัมภาษณ์. สนามแข่งนกหลังวัดเมือง อำเภอเมือง จังหวัดยะลา. เมื่อ 15 มกราคม 2563.

แบปา ปัตตานี. ผู้ให้สัมภาษณ์. ร้านน้ำชาชุมชนอาเนาะซูงา ตำบลอาเนาะรู อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี. เมื่อ 14 มกราคม 2563.

แบมาน ยะลา. ผู้ให้สัมภาษณ์. สนามแข่งนกหลังวัดเมือง อำเภอเมือง จังหวัดยะลา. เมื่อ 15 มกราคม 2563.

แบมียา เจ้าของฟาร์มเพาะนกปรอทหัวจุกแฟนซี สายบุรี. บ้านของผู้สัมภาษณ์ ตำบลตะลุบัน อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี. เมื่อ 14 มกราคม 2563.

แบยา ยะลา. ผู้ให้สัมภาษณ์. สนามแข่งนกหลังวัดเมือง อำเภอเมือง จังหวัดยะลา. เมื่อ 15 มกราคม 2563.

แบแอ ปัตตานี. ผู้ให้สัมภาษณ์. ร้านน้ำชาชุมชนอาเนาะซูงา ตำบลอาเนาะรู อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี. เมื่อ 14 มกราคม 2563.

แบแอ ยะรัง ปัตตานี. ผู้ให้สัมภาษณ์. บ้านของผู้ให้สัมภาษณ์ อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี. เมื่อ 15 มกราคม 2563.

ประธานชมรมคนเลี้ยงนกกรงหัวจุก นครศรีธรรมราช. ผู้ให้สัมภาษณ์. สนามแข่งนกทวดทอง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช. เมื่อ 23 กุมภาพันธ์ 2563.

เปาะจิยะรัง. ผู้ให้สัมภาษณ์. บ้านของผู้ให้สัมภาษณ์ อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี. เมื่อ 15 มกราคม 2563.

ผู้ดูแล Facebook Fanpage ติดขอบสนามนก นครศรีธรรมราช. ผู้ให้สัมภาษณ์. สนามแข่งนกทวดทอง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช. เมื่อ 23 กุมภาพันธ์ 2563.

ผู้หญิงทำกรง ย่านตาขาว. ผู้ให้สัมภาษณ์. บ้านของผู้ให้สัมภาษณ์ ตำบลเกาะเผียะ อำเภอย่านตาขาว จังหวัดตรัง. เมื่อ 8 กุมภาพันธ์ 2563

พี่ก้อง หาดใหญ่. ผู้ให้สัมภาษณ์. สนามแข่งนกบ้านทุ่งรี ตำบลคอหงส์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. เมื่อ 23 กุมภาพันธ์ 2563.

พี่แก๊บ สุราษฎร์ธานี. ผู้ให้สัมภาษณ์. สนามแข่งนกกรงหัวจุก ปากน้ำ ซอย 9 ตำบลปากน้ำ อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี. เมื่อ 8 กุมภาพันธ์ 2563.

พี่เขียว ตรัง. ผู้ให้สัมภาษณ์. สนามแข่งนกบายพาส อำเภอเมือง จังหวัดตรัง. เมื่อ 8 กุมภาพันธ์ 2563.

บังกาด หาดใหญ่. ผู้ให้สัมภาษณ์. สนามแข่งขันนกสำราญสุข ซอยสะพานดำ ตำบลคลองแห อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. เมื่อ 22 กุมภาพันธ์ 2563.

พี่ชาญเพาะนก. ผู้ให้สัมภาษณ์. ฟาร์มเพาะพันธ์นก ตำบลน้ำน้อย อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. เมื่อ 22 กุมภาพันธ์ 2563.

พี่ญา เจ้าของร้านกรงนก. ผู้ให้สัมภาษณ์. ร้านกรงนกพี่ญา ท่าศาลา ตำบลสระบัว อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช. เมื่อ 23 กุมภาพันธ์ 2563.

พี่นุ สุราษฎร์ธานี. ผู้ให้สัมภาษณ์. สนามแข่งนกกรงหัวจุก ปากน้ำ ซอย 9 ตำบลปากน้ำ อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี. เมื่อ 8 กุมภาพันธ์ 2563.

พี่ไนซ์ นครศรีธรรมราช. ผู้ให้สัมภาษณ์. สนามแข่งนกทวดทอง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช. เมื่อ 23 กุมภาพันธ์ 2563.

พี่บิ๊ก สุราษฎร์ธานี. ผู้ให้สัมภาษณ์. สนามแข่งนกกรงหัวจุก ปากน้ำ ซอย 9 ตำบลปากน้ำ อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี. เมื่อ 8 กุมภาพันธ์ 2563.

พี่แม็ค เมืองสุราษฎร์ธานี. ผู้ให้สัมภาษณ์. สนามแข่งนกกรงหัวจุก ปากน้ำ ซอย 9 ตำบลปากน้ำ อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี. เมื่อ 8 กุมภาพันธ์ 2563.

พี่เสก หาดใหญ่. สนามแข่งนกกรงหัวจุกแขดแปด ตำบลหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. เมื่อ 22 มกราคม 2563.

พี่อ๊อฟ สุราษฎร์ธานี. ผู้ให้สัมภาษณ์. สนามแข่งนกกรงหัวจุก ปากน้ำ ซอย 9 ตำบลปากน้ำ อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี. เมื่อ 8 กุมภาพันธ์ 2563.

แม่น้องเอ็ม สุราษฎร์ธานี. ผู้ให้สัมภาษณ์. สนามแข่งนกกรงหัวจุก ปากน้ำ ซอย 9 ตำบลปากน้ำ อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี. เมื่อ 8 กุมภาพันธ์ 2563.

ลุงจ้อน ตรัง. ให้สัมภาษณ์. สนามแข่งนกบายพาส อำเภอเมือง จังหวัดตรัง. เมื่อ 8 กุมภาพันธ์ 2563.

ลุงชัย หาดใหญ่. สนามแข่งนกกรงหัวจุกแขดแปด ตำบลหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. เมื่อ 22 มกราคม 2563.

ลุงชาติ ตรัง. ให้สัมภาษณ์. สนามแข่งนกบายพาส อำเภอเมือง จังหวัดตรัง. เมื่อ 8 กุมภาพันธ์ 2563.

ลุงธร ตรัง. ให้สัมภาษณ์. สนามแข่งนกบายพาส อำเภอเมือง จังหวัดตรัง. เมื่อ 8 กุมภาพันธ์ 2563.

ลุงพล ตรัง. ให้สัมภาษณ์. สนามแข่งนกบายพาส อำเภอเมือง จังหวัดตรัง. เมื่อ 8 กุมภาพันธ์ 2563.

ลุงเล็ก ตรัง. ให้สัมภาษณ์. สนามแข่งนกบายพาส อำเภอเมือง จังหวัดตรัง. เมื่อ 8 กุมภาพันธ์ 2563.

สท.จอห์นนี่ นครศรีธรรมราช. ผู้ให้สัมภาษณ์. สนามแข่งนกทวดทอง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช. เมื่อ 23 กุมภาพันธ์ 2563.

เฮียเพ้ง สุราษฎร์ธานี. ผู้ให้สัมภาษณ์. สนามแข่งนกกรงหัวจุก ปากน้ำ ซอย 9 ตำบลปากน้ำ อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี. เมื่อ 8 กุมภาพันธ์ 2563.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

แบบสอบถาม

สำหรับผู้เพาะพันธุ์นกกรงหัวจุก

การศึกษาครั้งนี้ ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ให้ศึกษาแนวทางการพัฒนาการเลี้ยงนกกรงหัวจุกเชิงเศรษฐกิจและการส่งเสริมความสัมพันธ์ในด้านสังคมวัฒนธรรมของประชาชนในภาคใต้ เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจที่เกิดจากการเลี้ยงนกกรงหัวจุก และเพื่อการส่งเสริมความสัมพันธ์ในด้านสังคมวัฒนธรรมในอาเซียน ขอความกรุณาตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริง ข้อมูลนี้เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและด้านสังคม จากกระบวนการเลี้ยงนกกรงหัวจุกไม่มีผลใด ๆ ต่อท่าน

ชื่อ-สกุล.....ชื่อฟาร์ม.....

ที่อยู่.....เบอร์โทรศัพท์.....

<u>ตอนที่ 1</u> ข้อมูลทั่วไป

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย ☑ ที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

1. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง
2. อายุ.....ปี
3. สถานภาพ ☐ โสด ☐ สมรส ☐ หย่าร้าง/แยกกันอยู่
4. ศาสนา ☐ พุทธ ☐ อิสลาม ☐ อื่นๆ.....
5. ระดับการศึกษา
   ☐ ประถมศึกษา ☐ มัธยมศึกษาตอนต้น ☐ มัธยมศึกษาตอนปลาย
   ☐ อนุปริญญา/ปวส. ☐ ปริญญาตรี ☐ ปริญญาโท ☐ อื่นๆ
6. อาชีพที่สร้างรายได้หลัก
   ☐ รับราชการ/พนักงานของรัฐ ☐ ข้าราชการบำนาญ ☐ พนักงานบริษัท
   ☐ ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว ☐ รับจ้าง ☐ ประมง
   ☐ สวนปาล์มน้ำมัน ☐ สวนยางพารา ☐ ทำนา
   ☐ เลี้ยงนกกรงหัวจุก ☐ อื่นๆ.....

7. อาชีพที่สร้างรายได้รอง

☐ รับราชการ/พนักงานของรัฐ ☐ ข้าราชการบำนาญ ☐ พนักงานบริษัท

☐ ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว ☐ รับจ้าง ☐ ประมง

☐ สวนปาล์มน้ำมัน ☐ สวนยางพารา ☐ ทำนา

☐ เลี้ยงนกกรงหัวจุก ☐ อื่นๆ.....

8. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน.....คน ชาย.....คน หญิง.....คน

9. รายได้อาชีพหลัก (ที่ไม่ใช่การเลี้ยงนก)..... บาท/เดือน

10. ท่านอาศัยในจังหวัดใด

☐ สงขลา ☐ นครศรีธรรมราช ☐ สุราษฎร์ธานี

☐ ตรัง ☐ ยะลา ☐ อื่นๆ.....

11. ประสบการณ์ในการเพาะเลี้ยงนกกรงหัวจุก.....ปี

12. เริ่มต้นการเพาะเลี้ยงนก ☐ เริ่มด้วยตนเอง ☐ รับช่วงต่อมาจาก.....

13. ปัจจุบันท่านมีใบอนุญาตเพาะพันธุ์นกหรือไม่ ☐ มี ☐ ไม่มี

ถ้ามี อายุของใบอนุญาต ☐ 1 ปี ☐ 1-3 ปี ☐ 3 ปีขึ้นไป

14. ปัจจุบันท่านมีใบอนุญาตค้านกหรือไม่ ☐ มี ☐ ไม่มี

ถ้ามี อายุของใบอนุญาต ☐ 1 ปี ☐ 1-3 ปี ☐ 3 ปีขึ้นไป

15. วัตถุประสงค์ในการเพาะเลี้ยงนกกรงหัวจุก

☐ เพื่อเป็นอาชีพ โดยมีการจำหน่าย

( ) พ่อ-แม่พันธุ์นก ( ) ลูกนก ( ) นกแข่ง

( ) อื่นๆ ระบุ.....

☐ เพื่อความเพลิดเพลิน/งานอดิเรก ☐ อื่นๆ.....

16. ความรู้ที่ใช้ในการเลี้ยงนก

☐ อ่านหนังสือ ☐ ศึกษาจากเพื่อนที่เพาะเลี้ยงนกรงหัวจุก

☐ ประสบการณ์ลองผิดลองถูก ☐ อื่นๆ.....

<u>ตอนที่ 2</u> ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการเพาะพันธุ์นก

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย ☑ ที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

1. ที่มาของนกพ่อพันธุ์/แม่พันธุ์นก

☐ เป็นนกเลี้ยง/ซื้อจากฟาร์มเพาะเลี้ยง.....ตัว จากฟาร์ม.....
ราคา.....บาท/ตัว

☐ เป็นนกป่า.....ตัว ถิ่นกำเนิดจากจังหวัด.....ราคา.....บาท/ตัว

☐ เป็นนกสายพันธุ์ต่างประเทศจำนวน.....ตัว จากประเทศ.....
ราคา.....บาท/ตัว

☐ เพาะพันธุ์ด้วยตนเอง.....ตัว ราคา.....บาท/ตัว

☐ ไม่ทราบแหล่งที่มา.....ตัว ราคา.....บาท/ตัว

2. จำนวนพ่อพันธุ์-แม่พันธุ์ในฟาร์มมี.....คู่

3. ประสบการณ์ในการเพาะพันธุ์นกกรงหัวจุก.....ปี

4. ปัจจุบันฟาร์มนกของท่านสามารถเพาะลูกนกได้.....ตัว/ปี

5. ปัจจุบันฟาร์มนกของท่านมีนกที่เพาะได้.....ตัว

☐ ลูก (ลูกป้อน).....ตัว ☐ ลูกนกอายุ 1-2 เดือน.....ตัว

☐ ลูกนกอายุ 3 เดือน.....ตัว ☐ นกเต็มวัย.....ตัว

6. ท่านใช้เวลาในการเลี้ยงนกโดยเฉลี่ยวันละ.....ชั่วโมง

☐ ช่วงเช้า.....ชั่วโมง ตั้งแต่เวลา.....

☐ ช่วงบ่าย/เย็น.....ชั่วโมง ตั้งแต่เวลา.....

7. ผู้เลี้ยงและดูแลนกกรงหัวจุก

☐ เลี้ยงนกและดูแลด้วยตนเอง

☐ สมาชิกในครอบครัว คือ.....เป็นผู้เลี้ยงและดูแลเป็นส่วนใหญ่

☐ ลูกจ้าง/ผู้อื่น (ระบุ).....เป็นผู้เลี้ยงและดูแลเป็นส่วนใหญ่

8. จำนวนแรงงานในการเพาะเลี้ยง.....คน ค่าจ้าง.....บาท/เดือน

9. ในแต่ละเดือนท่านขายนกที่เพาะเลี้ยง เฉลี่ยแล้วเดือนละ.....ตัว

☐ ลูก (ลูกป้อน).....ตัว ราคาขายเฉลี่ย.....บาท/ตัว

☐ ลูกนกอายุ 1-2 เดือน.....ตัว ราคาขายเฉลี่ย.....บาท/ตัว

☐ ลูกนกอายุ 3 เดือน.....ตัว ราคาขายเฉลี่ย.....บาท/ตัว

☐ นกเต็มวัย.....ตัว ราคาขายเฉลี่ย.....บาท/ตัว

☐ นกแฟนซี.....ตัว ราคาขายเฉลี่ย.....บาท/ตัว

10. รายได้รวมจากการขายนกที่เพาะเลี้ยง.....บาท/เดือน

11. ค่าใช้จ่ายในส่วนของค่าอาหารในแต่ละเดือน

1) อาหารสำเร็จรูปจำนวน.....ถุง/เดือน ราคา.....บาท/ถุง ค่าใช้จ่ายรวม.....บาท/เดือน

2) ค่าผลไม้.....บาท/เดือน โปรดระบุชนิดของผลไม้.....

3) กล้วยหินจำนวน.....หวี/เดือน ราคา.....บาท/หวี ค่าใช้จ่ายรวม.....บาท/เดือน

4) หนอนนก.....ขีด/เดือน ราคา.....บาท/ขีด ค่าใช้จ่ายรวม.....บาท/เดือน

5) ยาบำรุงขน.....ซอง/เดือน ราคา.....บาท/ซอง ค่าใช้จ่ายรวม.....บาท/เดือน

6) ยา.....ซอง/เดือน ราคา.....บาท/ซอง ค่าใช้จ่ายรวม.....บาท/เดือน

7) ยาบำรุงเลือด.....ซอง/เดือน ราคา.....บาท/ซอง ค่าใช้จ่ายรวม.....บาท/เดือน

8) ค่าใช้จ่ายอื่นๆ (ระบุ)..... ค่าใช้จ่าย.....บาท/เดือน

12. ค่าใช้จ่ายในด้านกรงนก/อุปกรณ์กรงในแต่ละเดือน

1) กรงเพาะพันธุ์จำนวน.....กรง ราคา.....บาท/กรง ค่าใช้จ่ายรวม.....บาท/เดือน

2) กรงเลี้ยง จำนวน.....กรง ราคา.....บาท/กรง ค่าใช้จ่ายรวม.....บาท/เดือน

3) ผ้าคลุมกรงนก จำนวน.....ชิ้น ราคา.....บาท/ชิ้น ค่าใช้จ่ายรวม.....บาท/เดือน

4) ถ้วยน้ำ จำนวน.....ใบ ราคา.....บาท/ใบ ค่าใช้จ่ายรวม.....บาท/เดือน

5) ถาดอาบน้ำ จำนวน.....ใบ ราคา.....บาทฝ/ใบ ค่าใช้จ่ายรวม.....บาท/เดือน

6) ค่าใช้จ่ายอื่นๆ (ระบุ)..... ค่าใช้จ่าย.....บาท/เดือน

13. ค่าใช้จ่ายในการทำความสะอาด สถานที่/ฟาร์มเพาะพันธุ์นก.....บาท/เดือน

14. ค่าเสียโอกาสในการใช้ที่ดินในการทำฟาร์มนก.....บาท/เดือน

15. ค่าน้ำ.....บาท/เดือน ค่าไฟ.....บาท/เดือน

16. ช่องทางการจัดจำหน่าย

☐ มีผู้เลี้ยงนกติดต่อซื้อ ☐ เอาไปแข่งขัน/ประลองเสียงแล้วมีคนรับซื้อ

☐ ขายผ่าน Social Media ☐ อื่นๆ.....

17. การขนส่งนกจากผู้เพาะพันธุ์นก

☐ ทางรถ ☐ ทางรถไฟ ☐ ผู้ซื้อมารับเอง

☐ อื่นๆ โปรดระบุ.....

18. ท่านขายนกไปยังผู้เลี้ยงนกในต่างประเทศหรือไม่

☐ ไม่มี

☐ มี ขายไปยังลูกค้าชาวมาเลเซีย จำนวน.....ตัว/เดือน รายได้เฉลี่ย.....บาท/เดือน

ขายไปยังลูกค้าชาวสิงคโปร์ จำนวน.....ตัว/เดือน รายได้เฉลี่ย.....บาท/เดือน

ขายไปยังลูกค้าประเทศอื่นๆ (ระบุ).....จำนวน.....ตัว/เดือน

รายได้เฉลี่ย.....บาท/เดือน

ตอนที่ 3 ความเห็นต่อพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าของผู้เพาะพันธุ์นกกรงหัวจุก

คำถาม	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย
1. การเพาะพันธุ์นกกรงหัวจุก ต้องขออนุญาตจากราชการก่อนการดำเนินการ		
2. การเพาะพันธุ์นกกรงหัวจุก ต้องทำการแสดงหลักฐานการได้มาของนก		
3. ผู้ได้รับอนุญาตให้เพาะพันธุ์นกกรงหัวจุกต้องจัดทำบัญชีแสดงชนิดและจำนวนนก ให้ตรงตามความเป็นจริงและพร้อมให้มีการตรวจสอบจากทางราชการ		
4. ผู้ได้รับอนุญาตให้เพาะพันธุ์นกกรงหัวจุก ต้องมีการจัดทำเครื่องหมายประจำตัวนก		
5. ประชาชนสามารถเพาะพันธุสัตว์ป่า ได้เฉพาะสัตว์ป่าคุ้มครองที่กำหนดเท่านั้น		
6. รัฐบาลกำหนดให้นกกรงหัวจุกเป็นสัตว์คุ้มครองชนิดที่เพาะพันธุ์ได้		
7. ผู้ที่มีนกกรงหัวจุกไว้ในครอบครอง โดยไม่ได้รับอนุญาตนั้นเป็นความผิดตามกฎหมาย		
8. พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองที่มีการเผยแพร่และบังคับใช้ตั้งแต่ 2535		
9. ผู้ที่ส่งนกกรงหัวจุกเข้าประกวดแข่งขัน ต้องเป็นผู้ที่มีชื่ออยู่ในเอกสารครอบครอง		
10. ผู้ที่เลี้ยงนกกรงหัวจุกนำนกเข้าแข่งขันหรือมีการตกลงซื้อขายของผู้แจ้งครอบครองอื่นจะมีความผิด ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 4 ปี หรือปรับไม่เกิน 40,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ		
11. ผู้ที่เลี้ยงนกกรงหัวจุกไว้ในครอบครอง โดยมิชอบด้วยกฎหมาย ถ้านำมามอบให้แก่พนักงานเจ้าหน้าที่แล้ว นกจะต้องเป็นของแผ่นดิน ไม่ต้องรับโทษ		
12. ควรให้นกกรงหัวจุกถอนชื่อออกจากบัญชีสัตว์ป่าคุ้มครอง เพื่อการให้มีการเพาะเลี้ยงได้		
13. รัฐบาลควรดำเนินการขึ้นทะเบียนนกกรงหัวจุก โดยให้กรมป่าไม้นำห่วงขานก กำหนดเป็นเครื่องหมายทะเบียนนก เพื่อป้องกันไม่ให้มีการนำนกจากป่ามาสวม		

ตอนที่ 4 สภาพปัญหาในการเพาะพันธุ์นกกรงหัวจุกและข้อเสนอแนะ

1) ท่านมีปัญหาและอุปสรรคในการเพาะพันธุ์นกกรงหัวจุก (เช่น ปัญหาความรู้เลือกพ่อแม่พันธุ์ การเพาะพันธุ์ การดูแลลูกนก เป็นต้น หรือไม่ .....

.....

.....

.....

.....

.....

2) ท่านมีปัญหาหรืออุปสรรคของข้อกฎหมายในการครอบครองนกกรงหัวจุก เช่น การขอใบอนุญาตเพาะพันธุ์ ในอนุญาตค้านก ปัญหาการรายงานสถานะนก หรือไม่

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3) ท่านมีปัญหาและอุปสรรคในการทางการตลาดในการค้านกกรงหัวจุก (เช่น นกไม่เป็นที่ต้องการของตลาด ราคาขาย หรือ อื่นๆ .....) หรือไม่

.....

.....

.....

.....

.....

4) ท่านมีข้อเสนอแนะในการส่งเสริมในการเพาะพันธุ์นกกรงหัวจุกอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

แบบสอบถาม

สำหรับผู้จัดการแข่งขันนกกรงหัวจุก

การศึกษาครั้งนี้ ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ให้ศึกษาแนวทางการพัฒนาการเลี้ยงนกกรงหัวจุกเชิงเศรษฐกิจและการส่งเสริมความสัมพันธ์ในด้านสังคมวัฒนธรรมของประชาชนในภาคใต้ เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจที่เกิดจากการเลี้ยงนกกรงหัวจุก และเพื่อการส่งเสริมความสัมพันธ์ในด้านสังคมวัฒนธรรมในอาเซียน ขอความกรุณาตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริง ข้อมูลนี้เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและด้านสังคม จากกระบวนการเลี้ยงนกกรงหัวจุกไม่มีผลใด ๆ ต่อท่าน

<u>ตอนที่ 1</u> ข้อมูลทั่วไป

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย ☑ ที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

1. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง
2. อายุ.....ปี
3. สถานภาพ ☐ โสด ☐ สมรส ☐ หย่าร้าง/แยกกันอยู่
4. ศาสนา ☐ พุทธ ☐ อิสลาม ☐ อื่นๆ.....
5. ระดับการศึกษา
   ☐ ประถมศึกษา ☐ มัธยมศึกษาตอนต้น ☐ มัธยมศึกษาตอนปลาย
   ☐ อนุปริญญา/ปวส. ☐ ปริญญาตรี ☐ ปริญญาโท ☐ อื่นๆ
6. อาชีพที่สร้างรายได้หลัก
   ☐ รับราชการ/พนักงานของรัฐ ☐ ข้าราชการบำนาญ ☐ พนักงานบริษัท
   ☐ ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว ☐ รับจ้าง ☐ ประมง
   ☐ สวนปาล์มน้ำมัน ☐ สวนยางพารา ☐ ทำนา
   ☐ ธุรกิจนกกรงหังจุก ☐ อื่นๆ.....
7. อาชีพที่สร้างรายได้รอง
   ☐ รับราชการ/พนักงานของรัฐ ☐ ข้าราชการบำนาญ ☐ พนักงานบริษัท
   ☐ ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว ☐ รับจ้าง ☐ ประมง
   ☐ สวนปาล์มน้ำมัน ☐ สวนยางพารา ☐ ทำนา
   ☐ ธุรกิจนกกรงหังจุก ☐ อื่นๆ.....

7. ท่านอาศัยในจังหวัดใด

☐ สงขลา ☐ นครศรีธรรมราช ☐ สุราษฎร์ธานี

☐ ตรัง ☐ ยะลา ☐ อื่นๆ.....

8. ท่านเป็นผู้จัดการแข่งขันได้อย่างไร

☐ สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น ☐ ต้องการพัฒนาวงการนกกรงหัวจุก ☐ เพื่อนแนะนำ

☐ เห็นโอกาสทางธุรกิจ ☐ อื่นๆ (ระบุ) .....

<u>ตอนที่ 2</u> ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการแข่งขันนกกรงหัวจุก

คำชี้แจง กรุณาตอบคำถามที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

1. สนามแข่งขันของท่านมีขนาดพื้นที่.....ไร่ สามารถรองรับนกแข่งได้สูงสุด.....นก

2. ประเภทของการแข่งขัน

☐ เสียงทอง

- จำนวนรับสมัคร.....นก/ครั้ง
- ค่าสมัครในการแข่งขัน.....บาท/ครั้ง
- เงินรางวัลที่ผู้จัดการแข่งขันมอบให้กับนกที่ได้รับรางวัลชนะเลิศ.....บาท
- เงินรางวัลที่ผู้จัดการแข่งขันมอบให้กับนกที่ได้รับรางวัลรองชนะเลิศอันดับ 1.....บาท
- เงินรางวัลที่ผู้จัดการแข่งขันมอบให้กับนกที่ได้รับรางวัลรองชนะเลิศอันดับ 2.....บาท

☐ นับดอก (ระบุ).....

- จำนวนรับสมัคร.....นก/ครั้ง
- ค่าสมัครในการแข่งขัน.....บาท/ครั้ง
- เงินรางวัลที่ผู้จัดการแข่งขันมอบให้กับนกที่ได้รับรางวัลชนะเลิศ.....บาท
- เงินรางวัลที่ผู้จัดการแข่งขันมอบให้กับนกที่ได้รับรางวัลรองชนะเลิศอันดับ 1.....บาท
- เงินรางวัลที่ผู้จัดการแข่งขันมอบให้กับนกที่ได้รับรางวัลรองชนะเลิศอันดับ 2.....บาท

☐ อื่นๆ (ระบุ).....

- จำนวนรับสมัคร.....นก/ครั้ง
- ค่าสมัครในการแข่งขัน.....บาท/ครั้ง
- เงินรางวัลที่ผู้จัดการแข่งขันมอบให้กับนกที่ได้รับรางวัลชนะเลิศ.....บาท
- เงินรางวัลที่ผู้จัดการแข่งขันมอบให้กับนกที่ได้รับรางวัลรองชนะเลิศอันดับ 1.....บาท
- เงินรางวัลที่ผู้จัดการแข่งขันมอบให้กับนกที่ได้รับรางวัลรองชนะเลิศอันดับ 2.....บาท

3. ความถี่ในการจัดการแข่งขัน

☐ ทุกสัปดาห์ ระบุ (จำนวนครั้ง).....

☐ ทุกเดือนๆ ละ.....ครั้ง

☐ ทุก 3 เดือน.....ครั้ง

☐ ครึ่งปี 1 ครั้ง

☐ ทุก 1 ปี

4. รายได้ของการจัดการแข่งขัน.....บาท/ครั้ง

- ท่านจัดแข่งขันกี่ครั้งต่อเดือน.....ครั้ง/เดือน
- รายได้จากค่าสมัครเฉลี่ย.....บาท/ครั้ง
- รายได้จากการให้เท่าพื้นที่เพื่อการค้าเฉลี่ย.....บาท/ครั้ง
- รายได้อื่นๆ (ระบุ) เฉลี่ย.....บาท/ครั้ง

5. ค่าใช้จ่ายในการจัดการแข่งขัน.....บาท/ครั้ง

- ค่าสถานที่.....บาท
- ค่าดำเนินการ.....บาท
- ของรางวัล.....บาท
- ค่าตอบแทนกรรมการ.....บาท
- ค่าจ้างเจ้าหน้าที่ดำเนินการ.....คน/ครั้ง ค่าจ้าง.....บาท/คน/ครั้ง
- ค่าใช้จ่ายอื่นๆ (ระบุ).....บาท/ครั้ง

6. ค่าใช้จ่ายในการทำสนามแข่งขัน.....บาท

- ค่าเช่าที่ดิน/ค่าเสียโอกาสในการใช้ที่ดิน.....บาท/เดือน
- ราวสำหรับแขวนนกจำนวน.....ราว ค่าใช้จ่ายในการก่อสร้าง.....บาท/ราว
- ค่าใช้จ่ายอื่นๆ (ระบุ).....ค่าลงทุนมูลค่า.....บาท/หน่วย

ตอนที่ 3 สภาพปัญหาในการจัดการแข่งขันนกกรงหัวจุกและข้อเสนอแนะ

1) ท่านมีปัญหาและอุปสรรคในการจัดการแข่งขันนกกรงหัวจุก (เช่น มาตรฐานการจัดการแข่งขัน ปัญหาการต่อต้านจากกลุ่มอนุรักษณ์นก เป็นต้น) หรือไม่.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2) ท่านมีปัญหาหรืออุปสรรคของข้อกฎหมายในการจัดการแข่งขันนกกรงหัวจุก เช่น การเข้าจับกุมของเจ้าหน้าที่ ปัญหาใบอนุญาต เป็นต้น หรือไม่

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

3) ท่านมีข้อเสนอแนะในการส่งเสริมในการจัดการแข่งขันนกกรงหัวจุกอย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

4) ท่านต้องการให้วงการนกกรงหัวจุกพัฒนาต่อไปในอนาคตอย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

แบบสอบถาม

สำหรับผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุก

การศึกษาครั้งนี้ ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ให้ศึกษาแนวทางการพัฒนาการเลี้ยงนกกรงหัวจุกเชิงเศรษฐกิจและการส่งเสริมความสัมพันธ์ในด้านสังคมวัฒนธรรมของประชาชนในภาคใต้ เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจที่เกิดจากการเลี้ยงนกกรงหัวจุก และเพื่อการส่งเสริมความสัมพันธ์ในด้านสังคมวัฒนธรรมในอาเซียน ขอความกรุณาตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริง ข้อมูลนี้เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและด้านสังคม จากกระบวนการเลี้ยงนกกรงหัวจุกไม่มีผลใดๆ ต่อท่าน

ชื่อ-สกุล.....เบอร์โทรศัพท์.....

บ้านเลขที่.....

<u>ตอนที่ 1</u> ข้อมูลทั่วไป

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย ☑ ที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

1. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง
2. อายุ.....ปี
3. สถานภาพ ☐ โสด ☐ สมรส ☐ หย่าร้าง/แยกกันอยู่
4. ศาสนา ☐ พุทธ ☐ อิสลาม ☐ อื่นๆ.....
5. ระดับการศึกษา
   ☐ ประถมศึกษา ☐ มัธยมศึกษาตอนต้น ☐ มัธยมศึกษาตอนปลาย
   ☐ อนุปริญญา/ปวส. ☐ ปริญญาตรี ☐ ปริญญาโท ☐ อื่นๆ
6. อาชีพที่สร้างรายได้หลัก
   ☐ รับราชการ/พนักงานของรัฐ ☐ ข้าราชการบำนาญ ☐ พนักงานบริษัท
   ☐ ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว ☐ รับจ้าง ☐ ประมง
   ☐ สวนปาล์มน้ำมัน ☐ สวนยางพารา ☐ ทำนา
   ☐ เลี้ยงนกกรงหัวจุก ☐ อื่นๆ.....

7. อาชีพที่สร้างรายได้รอง

☐ รับราชการ/พนักงานของรัฐ ☐ ข้าราชการบำนาญ ☐ พนักงานบริษัท
☐ ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว ☐ รับจ้าง ☐ ประมง
☐ สวนปาล์มน้ำมัน ☐ สวนยางพารา ☐ ทำนา
☐ เลี้ยงนกกรงหัวจุก ☐ อื่นๆ.....

8. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน.....คน ชาย.....คน หญิง.....คน

9. รายได้อาชีพหลัก (ที่ไม่ใช่การเลี้ยงนก).....บาท/เดือน

10. ท่านอาศัยในจังหวัดใด

☐ สงขลา ☐ นครศรีธรรมราช ☐ สุราษฎร์ธานี
☐ ตรัง ☐ ยะลา ☐ อื่นๆ.....

11. วัตถุประสงค์ในการเลี้ยงนกกรงหัวจุก

☐ เพื่อเป็นอาชีพ โดยมีการจำหน่าย
( ) พ่อ-แม่พันธุ์นก ( ) นกแข่ง
( ) อื่นๆ ระบุ.....
☐ เพื่อความเพลิดเพลิน/งานอดิเรก ☐ อื่นๆ.....

12. ประสบการณ์ในการเลี้ยงนกกรงหัวจุก.....ปี

13. ปัจจุบันท่านมีใบอนุญาตครอบครองนกหรือไม่ ☐ มี ☐ ไม่มี

14. เหตุจูงใจในการเพาะเลี้ยงนกกรงหัวจุก

☐ ใจรัก ☐ รายได้ดี ☐ เลี้ยงตามเพื่อน ☐ อื่นๆ โปรดระบุ.....

15. ความรู้ที่ใช้ในการเลี้ยงนก

☐ อ่านหนังสือ ☐ ศึกษาจากเพื่อนที่เพาะเลี้ยงนกรงหัวจุก
☐ ประสบการณ์ลองผิดลองถูก ☐ อื่นๆ.....

<u>ตอนที่ 2</u> ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการเลี้ยงนก

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย ☑ ที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

1. จำนวนนกกรงหัวจุกที่เลี้ยงในปัจจุบัน มีจำนวนทั้งหมด.....ตัว

☐ จำนวนนกเลี้ยง.....ตัว ☐ จำนวนนกแข่ง.....ตัว
☐ จำนวนลูกนก.....ตัว

2. ที่มาของนกที่นำมาเลี้ยง

☐ เป็นนกเลี้ยง/ซื้อจากฟาร์มเพาะเลี้ยง.....ตัว จากฟาร์ม.....
☐ เป็นนกป่า.....ตัว ถิ่นกำเนิดจากจังหวัด.....

☐ เป็นนกสายพันธุ์ต่างประเทศจำนวน.....ตัว จากประเทศ.....

☐ ไม่ทราบแหล่งที่มา.....ตัว

3. ในกรณีที่ซื้อมาจากฟาร์มเพาะเลี้ยง ท่านขนส่งมาทางใด

☐ รถประจำทาง ☐ รถไฟ ☐ ผู้เพาะเลี้ยงมาส่งด้วยตนเอง

☐ ผู้เลี้ยงไปรับเอง ☐ อื่นๆ โปรดระบุ.....

4. ค่าใช้จ่ายในการซื้อนกที่นำมาเลี้ยง

☐ ลูกนก จำนวน.....ตัว ราคา.....บาท/ตัว

☐ นกอายุ 2 เดือนขึ้นไป จำนวน.....ตัว ราคา.....บาท/ตัว

☐ นกเต็มวัย จำนวน.....ตัว ราคา.....บาท/ตัว

☐ นกผ่านสนามซ้อม จำนวน.....ตัว ราคา.....บาท/ตัว

☐ นกผ่านสนามแข่งขัน จำนวน.....ตัว ราคา.....บาท/ตัว

5. ท่านตัดสินใจซื้อนกด้วยเหตุผลใด

☐ ราคา ☐ สายพันธุ์ ☐ ลักษณะ ขน ผิวที่สวยงาม ☐ เสียงร้อง

☐ รางวัลจากการแข่งขัน ☐ อื่นๆ.....

6. ระยะเวลาในการเลี้ยงนก.....ปี

7. ท่านใช้เวลาในการเลี้ยงนกโดยเฉลี่ยวันละ.....ชั่วโมง

☐ ช่วงเช้า.....ชั่วโมง ตั้งแต่เวลา.....

☐ ช่วงบ่าย/เย็น.....ชั่วโมง ตั้งแต่เวลา.....

8. ท่านใช้เวลาในการฝึกซ้อมนกสัปดาห์ละ.....วัน วันละ.....ชั่วโมง

9. ผู้เลี้ยงและดูแลนกกรงหัวจุก

☐ เลี้ยงนกและดูแลด้วยตนเอง

☐ สมาชิกในครอบครัว คือ.....เป็นผู้เลี้ยงและดูแลเป็นส่วนใหญ่

☐ ลูกจ้าง/ผู้อื่น (ระบุ).....เป็นผู้เลี้ยงและดูแลเป็นส่วนใหญ่

10. ต้นทุนในการเลี้ยงนกกรงหัวจุก

1) อาหารสำเร็จรูป จำนวน.....ถุง/เดือน ราคา.....บาท/ถุง ค่าใช้จ่ายรวม.....บาท/เดือน

2) อาหารเสริม จำนวน.....ถุง/เดือน ราคา.....บาท/ถุง ค่าใช้จ่ายรวม.....บาท/เดือน

3) ค่าผลไม้.....บาท/เดือน โปรดระบุชนิดของผลไม้.....

4) กล้วยหินจำนวน.....หวี/เดือน ราคา.....บาท/หวี ค่าใช้จ่ายรวม.....บาท/เดือน

5) หนอนนก.....ขีด/เดือน ราคา.....บาท/ขีด ค่าใช้จ่ายรวม.....บาท/เดือน

6) ยาบำรุงขน.....ซอง/เดือน ราคา.....บาท/ซอง ค่าใช้จ่ายรวม.....บาท/เดือน

7) ยา.....ซอง/เดือน ราคา.....บาท/ซอง ค่าใช้จ่ายรวม.....บาท/เดือน

8) ยาบำรุงเลือด.....ซอง/เดือน ราคา.....บาท/ซอง ค่าใช้จ่ายรวม.....บาท/เดือน

9) เทปในการฝึกร้อง จำนวน.....ม้วน ราคา.....บาท/ม้วน

10) กรงเลี้ยงและอุปกรณ์ จำนวน.....กรง ราคา.....บาท/กรง ค่าใช้จ่ายรวม.....บาท/เดือน

11) อุปกรณ์เลี้ยงหากซื้อแยกย่อย

ผ้าคลุมกรงนก จำนวน.....ชิ้น ราคา.....บาท/ชิ้น ค่าใช้จ่ายรวม.....บาท/เดือน

ถ้วยน้ำ จำนวน.....ใบ ราคา.....บาท/ใบ ค่าใช้จ่ายรวม.....บาท/เดือน

ถาดอาบน้ำ จำนวน.....ใบ ราคา.....บาทฝ/ใบ ค่าใช้จ่ายรวม.....บาท/เดือน

12) แรงงาน จำนวน.....คน ค่าจ้าง.....บาท/คน ค่าใช้จ่ายรวม.....บาท/เดือน

13) ค่าทำความสะอาดกรงนก.....บาท/เดือน

14) ค่าใช้จ่ายอื่นๆ (ระบุค่า)..... ค่าใช้จ่าย.....บาท/เดือน

11. ท่านซื้อกรงนกจากที่.....ราคา/หน่วย.....บาท

12. ท่านมีกรงนกที่ราคาแพงที่สุด ราคา.....บาท จำนวน.....กรง

13. ท่านมีแรงจูงใจอะไรในการนำนกไปแข่งขัน

☐ เงินรางวัลจากการแข่งขัน ☐ เพื่อฝึก/ประลองเสียงนก ☐ เพื่อให้มีคนสนใจซื้อนก

☐ งานอดิเรก ☐ อื่นๆ.....

14. จำนวนนกในการดูแลของท่านที่สามารถแข่งขันได้ในขณะนี้.....ตัว

15. ท่านส่งนกแข่งขัน จำนวน.....นก/เดือน ได้รางวัลอะไรมาบ้าง.....

คิดเป็นเงินรางวัลเฉลี่ย.....บาท/เดือน

16. ค่าใช้จ่ายในการแข่งขัน.....บาท/เดือน จำนวนครั้งที่ส่งนกแข่งขัน.....ต่อเดือน

1) ประเภทการแข่งขัน.....จำนวนครั้งที่ส่งนกแข่งขัน.....ต่อเดือน
ค่าสมัครนกละ.....บาท/ครั้ง

2) ประเภทการแข่งขัน.....จำนวนครั้งที่ส่งนกแข่งขัน.....ต่อเดือน
ค่าสมัครนกละ.....บาท/ครั้ง

3) ประเภทการแข่งขัน.....จำนวนครั้งที่ส่งนกแข่งขัน.....ต่อเดือน
ค่าสมัครนกละ.....บาท/ครั้ง

5) ค่าเดินทางเฉลี่ย.....บาท/ครั้ง

18. รายได้จากนก.....บาท/เดือน ในแต่ละเดือนขายได้จำนวน.....ตัว

☐ นกโตเต็มวัยผ่านสนามซ้อม.....ตัว/เดือน รายได้เฉลี่ย.....บาท/เดือน

☐ นกผ่านการแข่งขัน.....ตัว/เดือน รายได้เฉลี่ย.....บาท/เดือน

☐ นกชนะการแข่งขัน.....ตัว/เดือน รายได้เฉลี่ย.....บาท/เดือน

19. เมื่อท่านขายนกได้ ท่านขนส่งนกไปยังผู้รับซื้ออย่างไร

☐ ไปส่งด้วยตนเอง ☐ รถประจำทาง ☐ ผู้ซื้อมารับด้วยตนเอง

☐ รถไฟ ☐ อื่นๆ.....

ตอนที่ 3 ข้อมูลปัจจัยที่จำเป็นในการเลี้ยงนกกรงหัวจุก

คำถาม	การรับรู้ข้อมูล		ปฏิบัติ			ไม่ปฏิบัติ (เหตุผล/สิ่งที่ปฏิบัติ)
	ไม่ทราบ	ทราบ	ทุกครั้ง	บ่อย	บางครั้ง	
1. นกกรงหัวจุกที่นำมาเลี้ยงต้องมีสุขภาพที่สมบูรณ์แข็งแรงและมั่นใจได้ว่าปลอดจากโรค คือ ไม่เป็นพาหะของโรค						
2. นกกรงหัวจุกที่นำมาเลี้ยงต้องทราบถึงแหล่งกำเนิดหรือสายพันธุ์เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการพัฒนาในเชิงวิชาการต่อไป						
3. กล้วยหิน มะละกอ เป็นผลไม้หลักที่จำเป็นต่อการเลี้ยงนกกรงหัวจุก						
4. ตำลึง มะเขือเทศ แตงกวา บวบ เป็นผักหลักที่จำเป็นต่อการเลี้ยงนกกรงหัวจุก						
5. หนอนนก ตั๊กแตน ไข่มดแดง เป็นอาหารหลักที่จำเป็นต่อการเลี้ยงนกกรงหัวจุก						
6. สภาพแวดล้อมบริเวณที่เลี้ยงนกมีอากาศร้อนชื้น ถ่ายเทได้ดี แสงแดดส่องถึง ปราศจากฝุ่นละออง						
7. น้ำที่นกกรงหัวจุกใช้ดื่มและอาบ ต้องสะอาดและทำการเปลี่ยนน้ำทุกวัน เพื่อป้องกันการเกิดเชื้อแบคทีเรีย						
8. การให้อาหารนกกรงหัวจุกและเก็บคืน ควรกำหนดช่วงเวลาในแต่ละวันที่แน่นอน เพื่อฝึกนิสัยและเข้มงวดในเรื่องสุขอนามัย						
9. เช้ามืดถึง 09.00 น. ในวันที่มีแดดมีความจำเป็นที่จะต้องนำนกกรงหัวจุกมาตากแดดและให้นกได้ออกกำลังกาย						
10. การฝึกซ้อมนกปรอดหัวโขนต้องพยายามเปลี่ยนกรงนกใหม่บ่อยๆ เพื่อให้นกคุ้นเคยกับการเปลี่ยนที่อยู่ใหม่ จะได้ไม่ตื่นตกใจกลัว						
11. การฝึกซ้อมนกกรงหัวจุกต้องใช้ผ้าคลุมกรงนกทุกครั้งก่อนจะพานกไปยังสนามซ้อม						
12. การฝึกซ้อมนกกรงหัวจุกต้องขยันหิ้วนกไปเที่ยวและทำการซ้อมบ่อยๆ ประมาณสัปดาห์ละ 1 ครั้ง						

คำถาม	การรับรู้ข้อมูล		ปฏิบัติ			ไม่ปฏิบัติ (เหตุผล/สิ่งที่ปฏิบัติ)
	ไม่ทราบ	ทราบ	ทุกครั้ง	บ่อย	บางครั้ง	
13. การฝึกซ้อมนกกรงหัวจุกในวันปกติให้แขวนนกแต่ละตัวให้ห่างกันหรือว่าพยายามอย่าให้เห็นกันจะดีที่สุด						
14. การฝึกนกกรงหัวจุกในขณะที่แขวนนกตัวเก่งให้หมั่นเอานกล่อไปเทียบเคียงบ่อยๆ						
15. การฝึกซ้อมนกกรงหัวจุกช่วงบ่ายหรือช่วงเย็นประมาณ 15.00-17.00 น. ให้อาบน้ำและตากขนให้แห้งสนิทดี ก่อนจะเก็บไว้ทุกวัน						
16. การฝึกซ้อมนกกรงหัวจุกก่อนจะถึงวันซ้อมหรือแข่ง 1-2 วัน ให้เปลี่ยนกรงนกเป็นกรงแข่งที่สวยงาม						
17. นกกรงหัวจุกที่เพาะเลี้ยงเองจะทำการฝึกได้โดยง่ายจริงหรือไม่ และมีการซ้อมนกที่เพาะเลี้ยงเองเป็นประจำหรือไม่						
18. กรงที่ใช้ในการเลี้ยงนกกรงหัวจุกที่ต้องมีการจัดเตรียมเป็นกรงสำหรับการเลี้ยงและดูแลตามปกติ กรงที่ใช้ฝึกซ้อมและกรงที่ใช้ในการแข่งขัน						
19. กรงที่ใช้เลี้ยงนกกรงหัวจุกแต่ละประเภท ควรมีข้อกำหนดเป็นมาตรฐานของทุกแบบ						
20. ถ้วยอาหาร ถ้วยใส่น้ำ ตะขอแขวนผลไม้และขันสำหรับให้นกอาบน้ำในกรง เป็นอุปกรณ์ที่ควรต้องมีการกำหนดเป็นมาตรฐานของขนาด วัสดุและความสะอาด						
21. หัวกรง ตะขอแขวนกรง หวงกลม คอนเกาะบนและคอนเกาะล่างเป็นอุปกรณ์ที่ควรต้องมีการกำหนดเป็นมาตรฐานของขนาด วัสดุ						
22. ถาดรองขี้นก ตุ้มขากรงและผ้าคลุมกรงนกเป็นอุปกรณ์ที่ควรต้องมีการกำหนดเป็นมาตรฐานของขนาด วัสดุ มีความสะอาดและอายุการใช้งาน						

ตอนที่ 4 ความเห็นต่อพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าของผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุก

คำถาม	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย
1. การเพาะพันธุ์นกกรงหัวจุก ต้องขออนุญาตจากราชการก่อนการดำเนินการ		
2. การเพาะพันธุ์นกกรงหัวจุก ต้องทำการแสดงหลักฐานการได้มาของนก		
3. ผู้ได้รับอนุญาตให้เพาะพันธุ์นกกรงหัวจุกต้องจัดทำบัญชีแสดงชนิดและจำนวนนก ให้ตรงตามความเป็นจริงและพร้อมให้มีการตรวจสอบจากทางราชการ		
4. ผู้ได้รับอนุญาตให้เพาะพันธุ์นกกรงหัวจุก ต้องมีการจัดทำเครื่องหมายประจำตัวนก		
5. ประชาชนสามารถเพาะพันธุสัตว์ป่า ได้เฉพาะสัตว์ป่าคุ้มครองที่กำหนดเท่านั้น		
6. รัฐบาลกำหนดให้นกกรงหัวจุกเป็นสัตว์คุ้มครองชนิดที่เพาะพันธุ์ได้		
7. ผู้ที่มีนกกรงหัวจุกไว้ในครอบครอง โดยไม่ได้รับอนุญาตนั้นเป็นความผิดตามกฎหมาย		
8. พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองที่มีการเผยแพร่และบังคับใช้ตั้งแต่ 2535		
9. ผู้ที่ส่งนกกรงหัวจุกเข้าประกวดแข่งขัน ต้องเป็นผู้ที่มีชื่ออยู่ในเอกสารครอบครอง		
10. ผู้ที่เลี้ยงนกกรงหัวจุกนำนกเข้าแข่งขันหรือมีการตกลงซื้อขายของผู้แจ้งครอบครองอื่นจะมีความผิด ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 4 ปี หรือปรับไม่เกิน 40,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ		
11. ผู้ที่เลี้ยงนกกรงหัวจุกไว้ในครอบครอง โดยมิชอบด้วยกฎหมาย ถ้านำมามอบให้แก่พนักงานเจ้าหน้าที่แล้ว นกจะต้องเป็นของแผ่นดิน ไม่ต้องรับโทษ		
12. ควรให้นกกรงหัวจุกถอนชื้อออกจากบัญชีสัตว์ป่าคุ้มครอง เพื่อการให้มีการเพาะเลี้ยงได้		
13. รัฐบาลควรดำเนินการขึ้นทะเบียนนกกรงหัวจุก โดยให้กรมป่าไม้นำห่วงขานก กำหนดเป็นเครื่องหมายทะเบียนนก เพื่อป้องกันไม่ให้มีการนำนกจากป่ามาสวม		

ตอนที่ 5 สภาพปัญหาในการเลี้ยงนกกรงหัวจุกและข้อเสนอแนะ

1) ท่านมีปัญหาและอุปสรรคในการเลี้ยงนกกรงหัวจุกหรือไม่.....
.....
.....
.....
.....

2) ท่านมีปัญหาหรืออุปสรรคของข้อกฎหมายในการครอบครองนกกรงหัวจุก เช่น การขอใบอนุญาตครอบครอง การขายนก หรือการนำนกเข้าร่วมแข่งขัน หรือไม่

.....
.....
.....
.....
.....
.....

3) ท่านมีปัญหาและอุปสรรคในการแข่งขันนก (เช่น กฎกติกาที่ไม่เป็นธรรม.....) หรือไม่

.....
.....
.....
.....

4) ท่านมีข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการเลี้ยงนกกรงหัวจุกอย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....
.....

.....

แบบสอบถาม

สำหรับผู้ผลิตอุปกรณ์

การศึกษาครั้งนี้ ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ให้ศึกษาแนวทางการพัฒนาการเลี้ยงนกกรงหัวจุกเชิงเศรษฐกิจและการส่งเสริมความสัมพันธ์ในด้านสังคมวัฒนธรรมของประชาชนในภาคใต้ เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจที่เกิดจากการเลี้ยงนกกรงหัวจุก และเพื่อการส่งเสริมความสัมพันธ์ในด้านสังคมวัฒนธรรมในอาเซียน ขอความกรุณาตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริง ข้อมูลนี้เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและด้านสังคม จากกระบวนการเลี้ยงนกกรงหัวจุกไม่มีผลใด ๆ ต่อท่าน

ชื่อ-สกุล.....ชื่อร้าน-กลุ่ม.....

ที่อยู่.....เบอร์โทรศัพท์.....

<u>ตอนที่ 1</u> ข้อมูลทั่วไป

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย ☑ ที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

1. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง
2. อายุ.....ปี
3. สถานภาพ ☐ โสด ☐ สมรส ☐ หย่าร้าง/แยกกันอยู่
4. ศาสนา ☐ พุทธ ☐ อิสลาม ☐ อื่น ๆ.....
5. ระดับการศึกษา
   ☐ ประถมศึกษา ☐ มัธยมศึกษาตอนต้น ☐ มัธยมศึกษาตอนปลาย
   ☐ อนุปริญญา/ปวส. ☐ ปริญญาตรี ☐ ปริญญาโท ☐ อื่น ๆ
6. อาชีพที่สร้างรายได้หลัก
   ☐ รับราชการ/พนักงานของรัฐ ☐ ข้าราชการบำนาญ ☐ พนักงานบริษัท
   ☐ ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว ☐ รับจ้าง ☐ ประมง
   ☐ สวนปาล์มน้ำมัน ☐ สวนยางพารา ☐ ทำนา
   ☐ ผลิตอุปกรณ์สำหรับนกกรงหัวจุก ☐ อื่น ๆ.....

7. อาชีพที่สร้างรายได้รอง

☐ รับราชการ/พนักงานของรัฐ ☐ ข้าราชการบำนาญ ☐ พนักงานบริษัท

☐ ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว ☐ รับจ้าง ☐ ประมง

☐ สวนปาล์มน้ำมัน ☐ สวนยางพารา ☐ ทำนา

☐ ผลิตอุปกรณ์สำหรับนกกรงหัวจุก ☐ อื่น ๆ.....

8. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน.....คน ชาย.....คน หญิง.....คน

9. รายได้อาชีพที่ไม่ใช่การผลิตกรงนก.....บาท/เดือน

10. ท่านอาศัยในจังหวัดใด

☐ สงขลา ☐ นครศรีธรรมราช ☐ สุราษฎร์ธานี

☐ ตรัง ☐ ยะลา ☐ อื่น ๆ.....

11. ชนิดอุปกรณ์ที่ผลิต

☐ กรงนก ☐ ผ้าคลุม ☐ ตะขอ

☐ ถ้วยน้ำ ☐ อื่น ๆ.....

12. ประสบการณ์ในการทำตะขอนกกรงหัวจุก.....ปี

13. จำนวนผู้ผลิตในครัวเรือน.....คน ชาย.....คน หญิง.....คน

<u>ตอนที่ 2</u> ข้อมูลเงินลงทุนและรายได้ของการทำกรง

1. รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของกิจการหรือกลุ่ม.....บาท

2. กำลังการผลิตสูงสุด.....กรงต่อเดือน

3. ท่านผลิตกรงนกกรงหัวจุกกลุ่มใด

☐ กรงนกประเภทธรรมดา

☐ กรงนกประเภทงานฝีมือ

☐ กรงนกประเภทงานฝีมือพรีเมี่ยม

4. รูปแบบที่ผลิตเป็นประจำในแต่ละเดือน

1) กรงขนาด 13 ซี่.....กรง

2) กรงขนาด 15 ซี่.....กรง

3) กรงขนาด 17 ซี่.....กรง

4. รูปแบบและปริมาณการผลิตเป็นประจำต่อเดือน ของผลิตภัณฑ์กรงนก

ประเภทกรง	รูปแบบที่ผลิต	ปริมาณการผลิตต่อเดือน	ปริมาณที่ขายต่อเดือน	ราคาขายต่อกรง

5) เงินลงทุน

รายการที่ลงทุน	มูลค่าที่ลงทุน	อายุการใช้งาน	ส่วนของเจ้าของ/แหล่งกู้ยืม
เครื่องฉลุลาย			
สว่าน+ดอกเจาะ			
เครื่องพ่นแล็คเกอร์			
เครื่องขัด-แต่งผิวไม้			
สิ่ว			
-			
-			

ข้อมูลกระบวนการผลิตและต้นทุนการผลิต

1. รูปแบบของกรงนกที่ทำการผลิต แบบ.....

กระบวนการผลิตที่ 1 .....

.....

กระบวนการผลิตที่ 2 .....

.....

กระบวนการผลิตที่ 3 .....

.....

2. วัตถุดิบที่ใช้ต่อการผลิต 1 กรงในแต่ละแบบ

ชื่อวัตถุดิบ	ปริมาณที่ซื้อ	ราคาต่อหน่วยที่ซื้อ	ปริมาณการใช้ต่อกรง

3. จำนวนแรงงาน (คน) และเวลาที่ใช้ในการผลิต 1 กรงในแต่ละแบบ

จำนวนแรงงาน	ต่อหน่วยที่ผลิตได้	เวลาที่ใช้ในการผลิต	ค่าแรงต่อวัน	อธิบายขยายความเพิ่มเติม/อื่น ๆ

1. รูปแบบของกรงนกที่ทำการผลิต แบบ.....

กระบวนการผลิตที่ 1 .....

.....

กระบวนการผลิตที่ 2 .....

.....

กระบวนการผลิตที่ 3 .....

.....

2. วัตถุดิบที่ใช้ต่อการผลิต 1 กรงในแต่ละแบบ

ชื่อวัตถุดิบ	ปริมาณที่ซื้อ	ราคาต่อหน่วยที่ซื้อ	ปริมาณการใช้ต่อกรง

3. จำนวนแรงงาน (คน) และเวลาที่ใช้ในการผลิต 1 กรงในแต่ละแบบ

จำนวนแรงงาน	ต่อหน่วยที่ผลิตได้	เวลาที่ใช้ในการผลิต	ค่าแรงต่อวัน	อธิบายขยายความเพิ่มเติม/อื่น ๆ

1. รูปแบบของกรงนกที่ทำการผลิต แบบ.....

กระบวนการผลิตที่ 1 .....

.....

กระบวนการผลิตที่ 2 .....

.....

กระบวนการผลิตที่ 3 .....

.....

2. วัตถุดิบที่ใช้ต่อการผลิต 1 กรงในแต่ละแบบ

ชื่อวัตถุดิบ	ปริมาณที่ซื้อ	ราคาต่อหน่วยที่ซื้อ	ปริมาณการใช้ต่อกรง

3. จำนวนแรงงาน (คน) และเวลาที่ใช้ในการผลิต 1 กรงในแต่ละแบบ

จำนวนแรงงาน	ต่อหน่วยที่ผลิตได้	เวลาที่ใช้ในการผลิต	ค่าแรงต่อวัน	อธิบายขยายความเพิ่มเติม/อื่น ๆ

<u>ตอนที่ 3</u> ข้อมูลเงินลงทุนและรายได้ของการทำตะขอ

1. รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของกิจการหรือกลุ่ม.....บาท
2. กำลังการผลิตสูงสุด.....ชิ้นต่อเดือน
3. ท่านผลิตกรงนกกรงหัวจุกกลุ่มใด
    - ☐ ตะขอประเภทธรรมดา
    - ☐ ตะขอประเภทงานฝีมือ
    - ☐ ตะขอประเภทงานฝีมือพรีเมี่ยม

4. รูปแบบที่ผลิตเป็นประจำในแต่ละเดือน

1) ตะขอประเภทธรรมดา.....กรง

2) ตะขอประเภทงานฝีมือ.....กรง

3) ตะขอประเภทงานฝีมือพรีเมี่ยม.....กรง

4. รูปแบบและปริมาณการผลิตเป็นประจำต่อเดือน ของผลิตภัณฑ์ตะขอ

ประเภทตะขอ	รูปแบบที่ผลิต	ปริมาณการผลิตต่อเดือน	ปริมาณที่ขายต่อเดือน	ราคาขายต่อชิ้น

5) เงินลงทุน

รายการที่ลงทุน	มูลค่าที่ลงทุน	อายุการใช้งาน	ส่วนของเจ้าของ/แหล่งกู้ยืม

ข้อมูลกระบวนการผลิตและต้นทุนการผลิต

1. รูปแบบของตะขอที่ทำการผลิต แบบ.....

กระบวนการผลิตที่ 1 .....

.....

กระบวนการผลิตที่ 2 .....

.....

กระบวนการผลิตที่ 3 .....

.....

2. วัตถุดิบที่ใช้ต่อการผลิต 1 กรงในแต่ละแบบ

ชื่อวัตถุดิบ	ปริมาณที่ซื้อ	ราคาต่อหน่วยที่ซื้อ	ปริมาณการใช้ต่อชิ้น

3. จำนวนแรงงาน (คน) และเวลาที่ใช้ในการผลิต 1 ชิ้นในแต่ละแบบ

จำนวนแรงงาน	ต่อหน่วยที่ผลิตได้	เวลาที่ใช้ในการผลิต	ค่าแรงต่อวัน	อธิบายขยายความเพิ่มเติม/อื่น ๆ

1. รูปแบบของตะขอที่ทำการผลิต แบบ.....

กระบวนการผลิตที่ 1 .....

.....

กระบวนการผลิตที่ 2 .....

.....

กระบวนการผลิตที่ 3 .....

.....

2. วัตถุดิบที่ใช้ต่อการผลิต 1 กรงในแต่ละแบบ

ชื่อวัตถุดิบ	ปริมาณที่ซื้อ	ราคาต่อหน่วยที่ซื้อ	ปริมาณการใช้ต่อชิ้น

3. จำนวนแรงงาน (คน) และเวลาที่ใช้ในการผลิต 1 ชิ้นในแต่ละแบบ

จำนวนแรงงาน	ต่อหน่วยที่ผลิตได้	เวลาที่ใช้ในการผลิต	ค่าแรงต่อวัน	อธิบายขยายความเพิ่มเติม/อื่น ๆ

1. รูปแบบของตะขอที่ทำการผลิต แบบ.....

กระบวนการผลิตที่ 1 .....

.....

กระบวนการผลิตที่ 2 .....

.....

กระบวนการผลิตที่ 3 .....

.....

2. วัตถุดิบที่ใช้ต่อการผลิต 1 กรงในแต่ละแบบ

ชื่อวัตถุดิบ	ปริมาณที่ซื้อ	ราคาต่อหน่วยที่ซื้อ	ปริมาณการใช้ต่อชิ้น

3. จำนวนแรงงาน (คน) และเวลาที่ใช้ในการผลิต 1 ชิ้นในแต่ละแบบ

จำนวนแรงงาน	ต่อหน่วยที่ผลิตได้	เวลาที่ใช้ในการผลิต	ค่าแรงต่อวัน	อธิบายขยายความเพิ่มเติม/อื่น ๆ

ตอนที่ 4 สภาพปัญหาในการผลิตกรงนกกรงหัวจุกและข้อเสนอแนะ

1) ท่านมีปัญหาและอุปสรรคในการผลิตกรงนกกรงหัวจุกหรือไม่.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2) ท่านมีข้อเสนอแนะในการส่งเสริมในการผลิตนกกรงหัวจุกอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

แบบสอบถาม

สำหรับผู้จำหน่ายอาหาร ยา และอุปกรณ์สำหรับเลี้ยงนกกรงหัวจุก

การศึกษาครั้งนี้ ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ให้ศึกษาแนวทางการพัฒนาการเลี้ยงนกกรงหัวจุกเชิงเศรษฐกิจและการส่งเสริมความสัมพันธ์ในด้านสังคมวัฒนธรรมของประชาชนในภาคใต้ เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจที่เกิดจากการเลี้ยงนกกรงหัวจุก และเพื่อการส่งเสริมความสัมพันธ์ในด้านสังคมวัฒนธรรมในอาเซียน ขอความกรุณาตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริง ข้อมูลนี้เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและด้านสังคม จากกระบวนการเลี้ยงนกกรงหัวจุกไม่มีผลใด ๆ ต่อท่าน

ชื่อ-สกุล.....เบอร์โทรศัพท์.....

บ้านเลขที่.....

<u>ตอนที่ 1</u> ข้อมูลทั่วไป

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย ☑ ที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

1. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง
2. อายุ.....ปี
3. สถานภาพ ☐ โสด ☐ สมรส ☐ หย่าร้าง/แยกกันอยู่
4. ศาสนา ☐ พุทธ ☐ อิสลาม ☐ อื่นๆ.....
5. ระดับการศึกษา
   ☐ ประถมศึกษา ☐ มัธยมศึกษาตอนต้น ☐ มัธยมศึกษาตอนปลาย
   ☐ อนุปริญญา/ปวส. ☐ ปริญญาตรี ☐ ปริญญาโท ☐ อื่นๆ
6. อาชีพหลัก ☐ รับราชการ/พนักงานของรัฐ ☐ ข้าราชการบำนาญ
   ☐ พนักงานบริษัท ☐ เกษตรกร
   ☐ รับจ้าง ☐ ประมง
   ☐ ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว ☐ อื่นๆ.....
7. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน.....คน ชาย.....คน หญิง.....คน
8. รายได้อาชีพหลัก .....บาท/เดือน
9. ท่านอาศัยในจังหวัดใด
   ☐ สงขลา ☐ นครศรีธรรมราช ☐ สุราษฎร์ธานี
   ☐ ตรัง ☐ ยะลา ☐ อื่นๆ.....

10. สินค้าที่ท่านจำหน่าย (สามารถตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ อาหารนกสำเร็จรูป ☐ หนอนนก ☐ ยารักษาโรค

☐ ผลไม้/กล้วยหิน ☐ กรงนก ☐ ยาบำรุงขน

☐ อุปกรณ์ประกอบกรง เช่น ผ้าคลุม, ถาดอาบน้ำ, ตะขอ, ถ้วยใส่อาหาร ฯลฯ

☐ ยาบำรุงเสียง ☐ เทปที่ใช้ในการฝึกร้อง

11. รายได้เฉลี่ยจากการขายสินค้าเกี่ยวกับนกกรงหัวจุก.....บาท/เดือน

12. ท่านมีค่าใช้จ่ายในการเช่าอาคารพาณิชย์ เพื่อขายอาหาร อุปกรณ์เกี่ยวกับนกกรงหัวจุก

☐ ค่าเช่า.....บาท/เดือน

☐ บ้านตนเอง

13. ต้นทุนการจ้างแรงงานในการขายกรงนกและอาหาร อุปกรณ์กรงนก

☐ ไม่จ้างแรงงาน

☐ จ้างแรงงาน

จำนวนแรงงาน.....คน ค่าจ้างแรงงานคนละ.....บาทเดือน

<u>ตอนที่ 2</u> ข้อมูลเกี่ยวกับต้นทุนและราคาอาหารและอุปกรณ์ต่าง ๆ

กรงนก

1. ท่านรับกรงนกมาจาก อำเภอ/จังหวัด.....

2. ราคา/รายได้ กรงนกของท่านมีกี่ระดับ

☐ ราคาถูก ราคา.....บาท ขายได้เฉลี่ย.....กรง/เดือน

☐ ราคาปานกลาง ราคา.....บาท ขายได้เฉลี่ย.....กรง/เดือน

☐ ราคาสูง ราคา.....บาท ขายได้เฉลี่ย.....กรง/เดือน

3. ลักษณะของกรงที่ขายดีที่สุด

☐ กรง 13 ซี่ ☐ กรง 15 ซี่ ☐ กรง 17 ซี่

4. ต้นทุนจากกรงนกที่ท่านรับมาจำหน่าย

☐ ราคาถูก ต้นทุนที่รับมาขาย.....บาท

☐ ราคาปานกลาง ต้นทุนที่รับมาขาย.....บาท

☐ ราคาสูง ต้นทุนที่รับมาขาย.....บาท

5. ระยะเวลาที่สามารถขายกรงได้ (ตั้งแต่ซื้อมา) .....วัน/เดือน/ปี

หนอนนก

1. ท่านรับหนอนนกมาขายหรือผลิตเอง

☐ รับหนอนนกมาจากเกษตรกร ☐ เพาะหนอนนกไว้ขายเอง

2. ต้นทุน/ราคา หนอนนกที่ท่านรับมา.....บาท/กิโลกรัม

3. ราคาขายหนอนนก.....บาท/กิโลกรัม

4. ท่านขายหรอนนกได้.....กิโลกรัม/เดือน

อาหารสำเร็จรูป

1. ที่ร้านท่านขายอาหารสำเร็จรูปจำนวน.....ยี่ห้อ

ยี่ห้อ	จำนวน	รับมาจาก	ราคาที่รับมา (บาท)	จำนวนที่ขายได้แต่ละเดือน	ราคาขาย (บาท)

ผลไม้และกล้วยหิน

ชนิดของผลไม้	รับมาจาก	จำนวน	ราคาที่รับมา (บาท)	จำนวนที่ขายได้แต่ละเดือน	ราคาขาย (บาท)
1. กล้วยหิน					
2. กล้วยน้ำว้า					
3. มะละกอ					

ยารักษาโรค ยาบำรุงเสียง บำรุงขน

ชนิด	ราคาที่รับมา (บาท)	จำนวนที่ขายได้ในแต่ละเดือน	ราคาขาย (บาท)

อุปกรณ์กรงนก ถ้วยน้ำ ผ้าคลุม

ชนิด	ราคารับซื้อมา (บาท)	จำนวนหน่วยที่ขายได้แต่ละเดือน	ราคาขาย (บาท)
1. ถาดอาบน้ำ			
2. ถ้วยน้ำ			
3. ผ้าคลุมกรง			
4. ตะขอ			

ตอนที่ 3 สภาพปัญหาในการจำหน่ายอาหาร ยา และอุปกรณ์สำหรับเลี้ยงนกกรงหัวจุกและข้อเสนอแนะ

1) ท่านมีปัญหาและอุปสรรคในการจำหน่ายอาหาร ยา และอุปกรณ์สำหรับเลี้ยงนกกรงหัวจุกหรือไม่

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2) ท่านมีข้อเสนอแนะในการส่งเสริมในการจำหน่ายอาหาร ยา และอุปกรณ์สำหรับเลี้ยงนกกรงหัวจุกอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้างเพื่อการวิจัย

เรื่อง

แนวทางการพัฒนาการเลี้ยงนกกรงหัวจุกเชิงเศรษฐกิจและการส่งเสริมความสัมพันธ์ในด้านสังคม วัฒนธรรมของประชาชนในภาคใต้

.....

<u>วัตถุประสงค์</u>

1) วิเคราะห์สถานการณ์ทั่วไปในการเลี้ยงนกหัวจุก รวมถึงกิจกรรมที่เกี่ยวเนื่องกับการเลี้ยงนกกรงหัวจุกของประชาชนในพื้นที่ภาคใต้ โดยเน้นผลประโยชน์ที่ได้รับทางด้านเศรษฐกิจ

2) ศึกษาการเชื่อมโยงปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มคนต่างเชื้อชาติ ต่างศาสนา ผ่านกิจกรรมการเลี้ยงนกกรงหัวจุกในภาคใต้ของไทย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. ชื่อ.....สกุล.....อายุ.....ปี
2. การศึกษา..... ศาสนา .....
3. สถานที่เก็บข้อมูล.....ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....
4. ช่วงเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล วันที่.....เดือน.....ปี.....ระหว่างเวลา.....
6. ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ โทรศัพท์.....รายได้/เดือน.....
7. กิจกรรมการเลี้ยงนกของท่าน ( ) ผู้เพาะ ( ) ผู้ชม ( ) ผู้จำหน่ายนก
   ( ) ผู้ทำกรง ( ) ผู้จำหน่ายอาหารนก
   ( ) ผู้เลี้ยง ( ) ไว้ประดับ/ชม ( ) ไว้ขาย ( ) ไว้แข่งขัน ( ) ไว้เพื่ออนุรักษ์
   ( ) อื่นๆ ระบุ *เช่น จนท.ป่าไม้, ภาครัฐ*.....
8. มีปฏิสัมพันธ์กับผู้เกี่ยวข้องฯ ( ) ผู้เพาะ ( ) ผู้ชม ( ) ผู้จำหน่ายนก
   ( ) ผู้ทำกรง ( ) ผู้จำหน่ายอาหารนก
   ( ) ผู้เลี้ยง ( ) ไว้ประดับ/ชม ( ) ไว้ขาย ( ) ไว้แข่งขัน ( ) ไว้เพื่ออนุรักษ์
   ( ) อื่นๆ ระบุ *เช่น จนท.ป่าไม้, ภาครัฐ*.....

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นการสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

โครงฯ เนื้อหาของ การเชื่อมโยงปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มคนต่างเชื้อชาติ ต่างศาสนา ผ่านกิจกรรมการเลี้ยงนกกรงหัวจุกในภาคใต้ของไทย

1. วิถีของคน วิถีของนกกรงหัวจุก ความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงกัน

- จุดเริ่มต้นของการเลี้ยงนก
- วิถีของคนรักนกกรงฯ กิจกรรมในแต่ละวัน
- ความสัมพันธ์ในครอบครัว

2. ศิลปวัฒนธรรม การสรรค์สร้างแห่งภูมิปัญญาการเลี้ยงนก

- อัตลักษณ์ของนกกรงหัวจุกที่สง่าความเป็นมาและความเชื่อ
- ตัวตน พิธีกรรม และจิตวิญญาณแห่งนกฯ
- ศิลปะบนกรงฯ ; สะท้อนวิถีแห่งภูมิปัญญา
- ภาษานกฯ ภาษาคน จุดเชื่อมความสัมพันธ์ที่ความเข้าใจ

3. สังคมและเครือข่ายของคนเลี้ยงนก

- ร้านน้ำชา มิตรสหายแห่งการช่วยเหลือ
- สนามแข่งจุดนัดพบแห่งการชิงชัย
- สื่อออนไลน์กับสังคมการแลกเปลี่ยน

รายละเอียดเนื้อหาพร้อมคำถาม

1. วิถีของคน วิถีของนกกรงหัวจุก ความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงกัน

จุดเริ่มต้นของการเลี้ยงนก

1. อยากให้เหตุผลของการเลี้ยงนกกรงหัวจุก
2. นอกจากกิจกรรมการเลี้ยงนกกรงหัวจุกในแต่ละวันมีกิจกรรมอื่น ๆ อะไรบ้าง

วิถีของคนรักนกกรงฯ กิจกรรมในแต่ละวัน

3. การเลี้ยงนกกรงหัวจุกมีผลต่อวิถีชีวิตอย่างไร
4. วิถีความเป็นอยู่ก่อนเลี้ยง/หลังเลี้ยง นกกรงหัวจุกเป็นอย่างไร
5. อาชีพหลักของท่าน / ผู้ที่ท่านมีปฏิสัมพันธ์ด้วยมีอาชีพอะไร

( ) ผู้เพาะ ( ) ผู้ชม ( ) ผู้จำหน่ายนก ( ) ผู้ทำกรง ( ) ผู้จำหน่ายอาหารนก ( ) ผู้เลี้ยง

ความสัมพันธ์ในครอบครัว

6. การเลี้ยงนกกรงหัวจุกมีผลต่อครอบครัวอย่างไร

2. ศิลปวัฒนธรรม การสรรค์สร้างแห่งภูมิปัญญาการเลี้ยงนก

อัตลักษณ์ของนกกรงหัวจุกที่สง่าความเป็นมา

1. อยากให้ท่านช่วยเล่าประวัติความเป็นมา / เรื่องราว เกี่ยวกับนกกรงหัวจุก
2. อยากให้อธิบายลักษณะนกกรงหัวจุกที่ดีตามทัศนะคติของท่าน
3. ท่านคิดว่าอัตลักษณ์ของกรงนก นกกรงหัวจุกเป็นอย่างไร แตกต่างกับกรงนกชนิดอื่นอย่างไร อาหารความเชื่อ ตัวตน พิธีกรรม และจิตวิญญาณแห่งนกฯ
4. ท่านมีความเชื่อในการเลี้ยงนกกรงหัวจุกอย่างไร ทำไมจึงเชื่อเช่นนั้น
5. ท่านคิดว่าอาหารที่มีประโยชน์ที่นกกรงหัวจุกควรจะกินมีอะไรบ้าง แล้วอาหารเหล่านั้นมีประโยชน์ต่อนกฯ อย่างไร
6. อะไรบ้างที่เป็นศิลปะ ของการเลี้ยงนกฯ
7. พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับนกฯ

ศิลปะบนกรงฯ ; สะท้อนวิถีแห่งภูมิปัญญา

8. อะไรบ้างที่เป็นศิลปะ ที่อยู่บนกรง
9. อยากให้ท่านอธิบายประเภทของ 1)กรงนกกรงหัวจุก / 2)ไม้ที่ผลิตกรง / 3)สถานที่ที่มีชื่อเสียงด้านกรง / 4)ลักษณะเฉพาะ/ 5)ราคา และทำไมจึงเป็นเช่นนั้น
10. ท่านคิดว่าทำอย่างไรให้กรงนกฯ มีลักษณะที่สะท้อนภูมิปัญญา ความเชื่อ วัฒนธรรม และวิถีชีวิต

ภาษานกฯ ภาษาคน จุดเชื่อมความสัมพันธ์ที่ความเข้าใจ

11. ท่านคิดว่าการเลี้ยงนกกรงหัวจุกมีผลต่อวัฒนธรรมคนใต้ (ตัวตนคนใต้) อย่างไร
12. ภาษาที่ใช้ในการเลี้ยง ในการแข่ง นกฯ มีอะไรบ้าง หมายถึงอะไร
13. ท่านคิดว่าอะไรเป็นวัฒนธรรมการเลี้ยงนกกรงหัวจุก

3. สังคมและเครือข่ายของคนเลี้ยงนก

ร้านน้ำชา มิตรสหายแห่งการช่วยเหลือ

1. การเลี้ยงนกมีผลต่อสังคม/เครือข่ายอย่างไร
2. มีกิจกรรมเกี่ยวกับนกกรงหัวจุกอะไรบ้าง ที่ไหน อย่างไร
3. มีการแลกเปลี่ยนในเรื่องอะไรบ้าง

4. มีกลุ่ม เครือข่ายการเลี้ยงไหนบ้าง ที่มีชื่อเสียง กลุ่มเหล่านั้น โดยปกติเค้าทำอะไร มีที่ตั้งที่ไหน

5. แนวทางการส่งเสริม หรือ ยกระดับการเลี้ยงนกกรงหัวจุกสามารถขายได้ดี ควรเป็นอย่างไร

สนามแข่งจุดนัดพบแห่งการชิงชัย

6. มีกฎหมาย หรือระเบียบที่ ผู้เพาะ ผู้เลี้ยง ผู้แข่งขัน ควรรู้อะไรบ้าง

7. แนวทางการส่งเสริม ยกระดับการเลี้ยง/การแข่งนกกรงหัวจุก ควรเป็นอย่างไร

สื่อออนไลน์กับสังคมการแลกเปลี่ยน

8. มีกลุ่ม เครือข่ายการเลี้ยงไหนบ้าง

9. มีการแลกเปลี่ยนในเรื่องอะไรบ้าง

10. คนเพาะพันธุ์ คนเลี้ยง คนแข่ง คนตัดสิน ผู้รู้ ที่มีชื่อเสียง มีใครบ้าง อยู่ที่ไหน

11. ราคานกกรงหัวจุกปกติเท่าไหร่ สูงสุดเท่าไหร่ นอกจากเสียงแล้วใช้อะไรเป็นเกณฑ์ ใครตัดสินหรือออกเกณฑ์

ลงชื่อ .....ผู้เก็บรวบรวมข้อมูล

(.....)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ภาคผนวก ข
พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า
พ.ศ.2562

พระราชบัญญัติ
สงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า
พ.ศ. ๒๕๖๒

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว

ให้ไว้ ณ วันที่ ๒๔ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๒
เป็นปีที่ ๔ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า

พระราชบัญญัตินี้มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา ๒๖ ประกอบกับมาตรา ๒๘ มาตรา ๓๓ มาตรา ๓๗ และมาตรา ๔๐ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

เหตุผลและความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามพระราชบัญญัตินี้ เพื่อให้การสงวน อนุรักษ์ คุ้มครอง และบำรุงรักษาเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าและเขตห้ามล่าสัตว์ป่า และการบริหารจัดการสัตว์ป่า ทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศ และความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่ดังกล่าวให้เกิดประโยชน์อย่างสมดุลและยั่งยืน ซึ่งการตราพระราชบัญญัตินี้สอดคล้องกับเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๖ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแล้ว

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของสภานิติบัญญัติแห่งชาติทำหน้าที่รัฐสภา ดังต่อไปนี้

หน้า ๑๐๕
เล่ม ๑๓๖ ตอนที่ ๗๑ ก ราชกิจจานุเบกษา ๒๙ พฤษภาคม ๒๕๖๒

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. ๒๕๖๒”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้ยกเลิก

(๑) พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. ๒๕๓๕

(๒) พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๖

(๓) พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๗

มาตรา ๔ ในพระราชบัญญัตินี้

“สัตว์ป่า” หมายความว่า สัตว์ทุกชนิดซึ่งโดยทั่วไปย่อมเกิดและดำรงชีวิตอยู่ในธรรมชาติอย่างเป็นอิสระ และให้หมายความรวมถึงไข่และตัวอ่อนของสัตว์เหล่านั้นด้วย แต่ไม่หมายความรวมถึงสัตว์พาหนะตามกฎหมายว่าด้วยสัตว์พาหนะ สัตว์ซึ่งได้รับการยอมรับในทางวิชาการว่าสายพันธุ์นั้นเป็นสัตว์บ้านไม่ใช่สัตว์ป่า และสัตว์ที่ได้มาจากการสืบพันธุ์ของสัตว์ดังกล่าว

“สัตว์ป่าสงวน” หมายความว่า สัตว์ป่าหายากหรือสัตว์ป่าที่ใกล้สูญพันธุ์จำเป็นต้องสงวนและอนุรักษ์ไว้อย่างเข้มงวดตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้

“สัตว์ป่าคุ้มครอง” หมายความว่า สัตว์ป่าที่มีความสำคัญต่อระบบนิเวศ หรือจำนวนประชากรของสัตว์ป่าชนิดนั้นมีแนวโน้มลดลงอันอาจส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศ ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้

“สัตว์ป่าควบคุม” หมายความว่า สัตว์ป่าที่ได้รับความคุ้มครองตามอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ และสัตว์ป่าอื่นที่ต้องมีมาตรการควบคุมที่เหมาะสมตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้

“สัตว์ป่าอันตราย” หมายความว่า สัตว์ป่าที่อาจก่อให้เกิดอันตรายหรือเป็นพิษต่อมนุษย์หรือสัตว์ป่าอื่น หรือมีผลคุกคามให้สัตว์ป่า พืชป่า สิ่งแวดล้อม หรือระบบนิเวศ เปลี่ยนแปลงเสียหายอย่างรวดเร็ว หรือเป็นพาหะนำโรคหรือแมลงศัตรูพืชตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้

“ซากสัตว์ป่า” หมายความว่า ร่างกาย หรือส่วนของร่างของสัตว์ป่าที่ตายแล้วหรือเนื้อของสัตว์ป่า ไม่ว่าจะได้ปิ้ง ต้ม รม ย่าง ตากแห้ง หมัก ดอง หรือทำอย่างอื่นเพื่อไม่ให้เน่าเปื่อย และไม่ว่าจะชำแหละ แยกออก หรืออยู่ในร่างของสัตว์ป่านั้น และให้หมายความรวมถึงเขา หนัง กระดูก กะโหลก ฟัน งา ขนาย นอ ขน เกล็ด เล็บ กระดอง เปลือก เลือด น้ำเหลือง น้ำเชื้อ หรือส่วนต่าง ๆ ของสัตว์ป่าที่แยกออกจากร่างของสัตว์ป่าไม่ว่าจะยังมีชีวิตหรือตายแล้ว

“ผลิตภัณฑ์จากซากสัตว์ป่า” ให้หมายความรวมถึงอนุพันธ์หรือสิ่งอื่นใดที่ได้มาจากสัตว์ป่าหรือซากของสัตว์ป่าที่ตรวจสอบหรือจำแนกได้โดยเอกสารกำกับ บรรจุภัณฑ์ เครื่องหมาย ฉลาก หรืออื่น ๆ ว่าเป็นของสัตว์ป่าชนิดนั้น ๆ ทั้งนี้ ตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

“ล่า” หมายความว่า เก็บ ดัก จับ ยิง ฆ่า หรือทำอันตรายด้วยประการอื่นใดแก่สัตว์ป่าที่ไม่มีเจ้าของและอยู่อย่างเป็นอิสระ และให้หมายความรวมถึงการไล่ การต้อน การเรียก การล่อ หรือการอื่น ๆ เพื่อเก็บ ดัก จับ ยิง ฆ่า หรือทำอันตรายแก่สัตว์ป่านั้น

“เพาะพันธุ์” หมายความว่า ขยายพันธุ์สัตว์ป่าที่นำมาเลี้ยงโดยวิธีผสมพันธุ์ และให้หมายความรวมถึงขยายพันธุ์สัตว์ป่าด้วยวิธีผสมเทียม ย้ายฝากตัวอ่อน หรือโดยวิธีการอื่นใดซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการเพิ่มจำนวนสัตว์ป่าดังกล่าว

“ค้า” หมายความว่า ซื้อ ขาย แลกเปลี่ยน จำหน่าย จ่าย แจก หรือโอนกรรมสิทธิ์ ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในทางการค้า และให้หมายความรวมถึงมีหรือแสดงไว้ซึ่งสัตว์ป่า ซากสัตว์ป่า หรือผลิตภัณฑ์จากซากสัตว์ป่าเพื่อการค้า การประกาศหรือโฆษณาหรือนำเสนอทางสื่อโทรทัศน์ วิทยุ สิ่งพิมพ์ ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ หรือสื่อใด ๆ เพื่อการค้าด้วย

“นำเข้า” หมายความว่า นำหรือสั่งเข้ามาในราชอาณาจักร และให้หมายความรวมถึงนำเข้ามาในราชอาณาจักรซึ่งสัตว์ป่า ซากสัตว์ป่า หรือผลิตภัณฑ์จากซากสัตว์ป่าที่เคยส่งออกไปนอกราชอาณาจักรแล้ว

“ส่งออก” หมายความว่า นำหรือส่งออกไปนอกราชอาณาจักร และให้หมายความรวมถึงนำหรือส่งออกไปนอกราชอาณาจักรซึ่งสัตว์ป่า ซากสัตว์ป่า หรือผลิตภัณฑ์จากซากสัตว์ป่าที่เคยนำเข้ามาในราชอาณาจักรแล้ว

“นำผ่าน” หมายความว่า การผ่านแดนและการถ่ายลำตามกฎหมายว่าด้วยศุลกากร

“ด่านตรวจสัตว์ป่า” หมายความว่า ด่านตรวจสัตว์ป่า ซากสัตว์ป่า หรือผลิตภัณฑ์จากซากสัตว์ป่า

“สวนสัตว์” หมายความว่า สถานที่หรือบริเวณซึ่งรวบรวมสัตว์ป่าและจัดแสดงไว้เพื่อประโยชน์แก่การพักผ่อนหย่อนใจ การเรียน การศึกษา การค้นคว้า การวิจัย การอนุรักษ์ หรือการเพาะพันธุ์สัตว์ป่าเพื่อประโยชน์แก่กิจการสวนสัตว์นั้น

“พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า ผู้ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า

“อธิบดี” หมายความว่า อธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช หรืออธิบดีกรมประมงเฉพาะที่เกี่ยวกับสัตว์น้ำ

"รัฐมนตรี" หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๕ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ กับออกกฎกระทรวงกำหนดค่าธรรมเนียมไม่เกินอัตราท้ายพระราชบัญญัตินี้ ลดหรือยกเว้นค่าธรรมเนียม และกำหนดกิจการอื่น หรือออกกฎกระทรวง ระเบียบ และประกาศเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

การออกกฎกระทรวงกำหนดค่าธรรมเนียมตามวรรคหนึ่ง รัฐมนตรีจะกำหนดค่าธรรมเนียมให้แตกต่างกันโดยคำนึงถึงชนิด ประเภท หรือจำนวนของสัตว์ป่า ซากสัตว์ป่า หรือผลิตภัณฑ์จากซากสัตว์ป่า หรือขนาด ลักษณะ หรือประเภทของกิจการหรือกิจกรรมที่จะดำเนินการก็ได้

กฎกระทรวง ระเบียบ และประกาศ เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

หมวด ๑
สัตว์ป่า

ส่วนที่ ๑
ประเภทสัตว์ป่า

มาตรา ๖ ให้สัตว์ป่าตามบัญชีท้ายพระราชบัญญัตินี้เป็นสัตว์ป่าสงวน

ในกรณีที่อธิบดีโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการเห็นว่าสัตว์ป่าชนิดใดสมควรกำหนดเป็นสัตว์ป่าสงวนเพิ่มเติมจากที่กำหนดไว้ในวรรคหนึ่ง ให้กระทำโดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกา

ในกรณีที่อธิบดีโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการเห็นว่าสัตว์ป่าสงวนใดตามที่กำหนดในวรรคหนึ่งและวรรคสอง มีจำนวนเพิ่มขึ้นจนไม่มีสภาพใกล้สูญพันธุ์และไม่มีความจำเป็นต้องสงวนและอนุรักษ์ไว้อย่างเข้มงวดอีกต่อไป จะเสนอให้สัตว์ป่าสงวนนั้นพ้นจากการเป็นสัตว์ป่าสงวนก็ได้ โดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกา

มาตรา ๗ การกำหนดให้สัตว์ป่าชนิดใดเป็นสัตว์ป่าคุ้มครอง ให้กำหนดในกฎกระทรวงโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ

มาตรา ๘ การกำหนดให้สัตว์ป่าคุ้มครองชนิดใดที่มีศักยภาพในการใช้ประโยชน์ในทางเศรษฐกิจเป็นสัตว์ป่าคุ้มครองที่เพาะพันธุ์ได้ ให้กำหนดโดยประกาศของรัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ

มาตรา ๙ การกำหนดให้สัตว์ป่าชนิดใดเป็นสัตว์ป่าควบคุม ให้เป็นไปตามประกาศของรัฐมนตรี

มาตรา ๑๐ ในกรณีที่มีการตราพระราชกฤษฎีกาตามมาตรา ๖ วรรคสอง กำหนดชนิดของสัตว์ป่าสงวนเพิ่มเติม ให้ผู้มีไว้ในครอบครองซึ่งสัตว์ป่าหรือซากสัตว์ป่าโดยชอบด้วยกฎหมายซึ่งตรงกับชนิดของสัตว์ป่าสงวนที่กำหนดเพิ่มเติมอยู่ก่อนวันที่พระราชกฤษฎีกานั้นมีผลใช้บังคับแจ้งรายการเกี่ยวกับชนิดและจำนวนของสัตว์ป่าสงวนหรือซากสัตว์ป่าสงวนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ภายในเวลาที่อธิบดีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา ซึ่งกำหนดเวลาดังกล่าวจะต้องไม่น้อยกว่าสามสิบวัน พร้อมทั้งเผยแพร่ให้สาธารณชนทราบตามวิธีการที่อธิบดีกำหนดเป็นเวลาไม่น้อยกว่าสามสิบวัน

เมื่อได้แจ้งรายการเกี่ยวกับชนิดและจำนวนของสัตว์ป่าสงวนหรือซากสัตว์ป่าสงวนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามวรรคหนึ่งแล้ว หากผู้ครอบครองสัตว์ป่าสงวนหรือซากสัตว์ป่าสงวนประสงค์จะครอบครองสัตว์ป่าสงวนหรือซากสัตว์ป่าสงวนนั้นต่อไป ให้พนักงานเจ้าหน้าที่พิจารณาออกใบอนุญาตครอบครองสัตว์ป่าสงวนชั่วคราวหรือใบรับรองการครอบครองซากสัตว์ป่าสงวนแก่ผู้นั้น

เมื่อได้แจ้งรายการเกี่ยวกับชนิดและจำนวนของสัตว์ป่าสงวนหรือซากสัตว์ป่าสงวนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามวรรคหนึ่งแล้ว หากผู้ครอบครองตามวรรคหนึ่งประสงค์จะจำหน่าย จ่าย หรือโอนสัตว์ป่าสงวนนั้นให้แก่ผู้รับใบอนุญาตจัดตั้งและประกอบกิจการสวนสัตว์ตามมาตรา ๓๓ หรือสวนสัตว์ที่หน่วยงานของรัฐจัดตั้งตามหน้าที่ ให้ดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในเวลาที่กำหนดในระเบียบตามวรรคสี่ ในกรณีไม่สามารถดำเนินการให้เสร็จสิ้นได้ภายในเวลาดังกล่าว หากมีสัตว์ป่าสงวนเหลืออยู่เท่าใด ให้ถือว่าผู้ครอบครองสัตว์ป่าสงวนนั้นยินยอมให้ตกเป็นของแผ่นดิน

หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการแจ้งและการรับแจ้ง การออกใบอนุญาตครอบครองสัตว์ป่าสงวนชั่วคราว การออกใบรับรองการครอบครองซากสัตว์ป่าสงวน อายุใบอนุญาตหรือใบรับรอง การครอบครองสัตว์ป่าสงวนหรือซากสัตว์ป่าสงวน การต่ออายุใบอนุญาตหรือใบรับรอง การโอนใบอนุญาตหรือใบรับรอง การออกใบแทนใบอนุญาตหรือใบรับรอง และการจำหน่าย จ่าย หรือโอนสัตว์ป่าสงวน ให้เป็นไปตามระเบียบที่อธิบดีกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ

ในกรณีที่ผู้มีไว้ในครอบครองซึ่งสัตว์ป่าสงวนหรือซากสัตว์ป่าสงวนไม่ได้ดำเนินการตามวรรคหนึ่ง ให้ถือว่าผู้นั้นยินยอมให้สัตว์ป่าสงวนหรือซากสัตว์ป่าสงวนที่มีไว้ในครอบครองตกเป็นของแผ่นดิน

มาตรา ๑๑ ในกรณีที่มีการออกกฎกระทรวงตามมาตรา ๗ กำหนดชนิดของสัตว์ป่าคุ้มครองเพิ่มเติม ให้นำความในมาตรา ๑๐ วรรคหนึ่งและวรรคสอง มาใช้บังคับแก่ผู้มีไว้ในครอบครองซึ่งสัตว์ป่า ซากสัตว์ป่า หรือผลิตภัณฑ์จากซากสัตว์ป่าโดยชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งตรงกับชนิดของสัตว์ป่าคุ้มครองที่กำหนดเพิ่มเติมอยู่ก่อนวันที่กฎกระทรวงดังกล่าวมีผลใช้บังคับโดยอนุโลม

ในกรณีที่ผู้ครอบครองตามวรรคหนึ่งประสงค์จะจำหน่าย จ่าย หรือโอนสัตว์ป่าคุ้มครองนั้นให้แก่ผู้รับใบอนุญาตจัดตั้งและประกอบกิจการสวนสัตว์ตามมาตรา ๓๓ หรือสวนสัตว์ที่หน่วยงานของรัฐจัดตั้งตามหน้าที่ หรือจำหน่ายสัตว์ป่าคุ้มครองนั้นให้แก่ผู้รับใบอนุญาตดำเนินกิจการเพาะพันธุ์สัตว์ป่าตามมาตรา ๒๘ ในกรณีที่เป็นสัตว์ป่าคุ้มครองที่เพาะพันธุ์ได้ ให้ดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในเวลาที่กำหนดในระเบียบตามวรรคสาม ในกรณีไม่สามารถดำเนินการให้เสร็จสิ้นได้ภายในเวลาดังกล่าว หากมีสัตว์ป่าคุ้มครองเหลืออยู่เท่าใด ให้ถือว่าผู้ครอบครองสัตว์ป่าคุ้มครองนั้นยินยอมให้ตกเป็นของแผ่นดิน

หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการแจ้งและการรับแจ้ง การออกใบอนุญาตครอบครองสัตว์ป่าคุ้มครองชั่วคราว การออกใบรับรองการครอบครองซากสัตว์ป่าคุ้มครอง อายุใบอนุญาตหรือใบรับรอง การครอบครองสัตว์ป่าคุ้มครอง ซากสัตว์ป่าคุ้มครอง หรือผลิตภัณฑ์จากซากสัตว์ป่าคุ้มครอง การดำเนินการต่อซากสัตว์ป่าคุ้มครองหรือผลิตภัณฑ์จากซากสัตว์ป่าคุ้มครองที่มีไว้เพื่อการค้า การต่ออายุใบอนุญาตหรือใบรับรอง การโอนใบอนุญาตหรือใบรับรอง การออกใบแทนใบอนุญาตหรือใบรับรอง และการจำหน่าย จ่าย หรือโอนสัตว์ป่าคุ้มครอง ให้เป็นไปตามระเบียบที่อธิบดีกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ

ในกรณีที่ผู้มีไว้ในครอบครองซึ่งสัตว์ป่าคุ้มครองหรือซากสัตว์ป่าคุ้มครองไม่ได้ดำเนินการตามวรรคหนึ่ง ให้ถือว่าผู้นั้นยินยอมให้สัตว์ป่าคุ้มครองหรือซากสัตว์ป่าคุ้มครองที่มีไว้ในครอบครองตกเป็นของแผ่นดิน

ส่วนที่ ๒
การคุ้มครองสัตว์ป่า

มาตรา ๑๒ ห้ามมิให้ผู้ใดล่าสัตว์ป่าสงวนหรือสัตว์ป่าคุ้มครอง

มาตรา ๑๓ ผู้ใดล่าสัตว์ป่าที่เป็นการฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ ด้วยความจำเป็นและภายใต้เงื่อนไขดังต่อไปนี้ ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษ

(๑) เพื่อให้ตนเองหรือผู้อื่นพ้นจากอันตราย หรือเพื่อสงวนหรือรักษาไว้ซึ่งทรัพย์สินของตนเองหรือผู้อื่น และ

(๒) การล่านั้นได้กระทำพอสมควรแก่เหตุ

ผู้กระทำตามวรรคหนึ่งต้องไม่เคลื่อนย้ายสัตว์ป่าหรือซากสัตว์ป่าที่ถูกล่านั้น เว้นแต่กรณีมีความจำเป็น และต้องแจ้งเหตุที่ได้ล่าหรือเคลื่อนย้ายสัตว์ป่านั้นต่อพนักงานเจ้าหน้าที่หรือพนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ทราบโดยพลัน ในกรณีเช่นว่านี้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ร่วมกับพนักงานสอบสวน

ดำเนินการตรวจสอบเหตุแห่งการล่าหรือเคลื่อนย้ายสัตว์ป่าโดยเร็ว และให้ดำเนินการแก่สัตว์ป่าหรือซากสัตว์ป่านั้นตามระเบียบที่อธิบดีกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ

มาตรา ๑๔ ห้ามมิให้ผู้ใดเก็บ ทำอันตราย หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งรังของสัตว์ป่าสงวน เว้นแต่เป็นกรณีของผู้ที่มีสัตว์ป่าสงวนไว้ในครอบครองโดยถูกต้องตามพระราชบัญญัตินี้

ห้ามมิให้ผู้ใดเก็บ ทำอันตราย หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งรังของสัตว์ป่าคุ้มครอง เว้นแต่เป็นรังของสัตว์ป่าคุ้มครองตามชนิดที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดและโดยได้รับใบอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ หรือเป็นกรณีผู้ที่มีสัตว์ป่าคุ้มครองไว้ในครอบครองโดยถูกต้องตามพระราชบัญญัตินี้

ความในวรรคหนึ่งและวรรคสองมิให้ใช้บังคับแก่ผู้ซึ่งได้รับอนุญาตเก็บรังนกตามกฎหมายว่าด้วยอากรรังนกอีแอ่น และผู้ที่อาศัยอำนาจของผู้รับอนุญาตดังกล่าว แต่ต้องปฏิบัติตามระเบียบที่อธิบดีกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ

คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้ขอรับใบอนุญาตและผู้รับโอนใบอนุญาต หลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขการขอรับใบอนุญาตและการออกใบอนุญาต อายุใบอนุญาต การต่ออายุใบอนุญาต การโอนใบอนุญาต และการออกใบแทนใบอนุญาตตามวรรคสอง ให้เป็นไปตามระเบียบที่อธิบดีกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ

มาตรา ๑๕ ห้ามมิให้ผู้ใดทิ้งหรือปล่อยเป็นอิสระซึ่งสัตว์ป่าสงวน สัตว์ป่าคุ้มครอง หรือสัตว์ป่าควบคุม หรือกระทำการใด ๆ ให้สัตว์ป่านั้นพ้นจากการดูแลของตน

ความในวรรคหนึ่งมิให้ใช้บังคับแก่ผู้มีไว้ในครอบครองซึ่งสัตว์ป่าสงวน สัตว์ป่าคุ้มครอง หรือสัตว์ป่าควบคุมที่ได้มาโดยถูกต้องตามพระราชบัญญัตินี้ และได้จำหน่าย จ่าย หรือโอนให้แก่ผู้ที่สามารถครอบครองสัตว์ป่าดังกล่าวได้โดยชอบตามพระราชบัญญัตินี้ หรือได้ส่งมอบให้แก่กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช หรือกรมประมงในกรณีที่สัตว์ป่านั้นเป็นสัตว์น้ำตามมาตรา ๑๖

มาตรา ๑๖ ในกรณีผู้มีสัตว์ป่าสงวน สัตว์ป่าคุ้มครอง หรือสัตว์ป่าควบคุมไว้ในครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมายตามพระราชบัญญัตินี้ มีเหตุจำเป็นที่ไม่สามารถเลี้ยงดูสัตว์ป่านั้นต่อไปได้ และประสงค์จะส่งมอบสัตว์ป่านั้นให้แก่กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช หรือกรมประมงในกรณีที่สัตว์ป่านั้นเป็นสัตว์น้ำ ให้แจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ โดยผู้ครอบครองสัตว์ป่าดังกล่าวต้องชำระค่าใช้จ่ายในการดูแลสัตว์ป่าแก่กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช หรือกรมประมง แล้วแต่กรณี และให้ถือว่าผู้นั้นยินยอมให้สัตว์ป่านั้นตกเป็นของแผ่นดิน

มาตรา ๒๐ ในกรณีที่มีการออกประกาศกำหนดชนิดสัตว์ป่าควบคุมตามมาตรา ๑๙ วรรคหนึ่ง ให้ผู้มีไว้ในครอบครองซึ่งสัตว์ป่าควบคุมดังกล่าวอยู่ก่อนวันที่ประกาศนั้นมีผลใช้บังคับแจ้งการครอบครองสัตว์ป่าควบคุมตามมาตรา ๑๙ วรรคสอง ต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ภายในเวลาที่อธิบดีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา ซึ่งกำหนดเวลาดังกล่าวจะต้องไม่น้อยกว่าสามสิบวัน พร้อมทั้งเผยแพร่ให้สาธารณชนทราบตามวิธีการที่อธิบดีกำหนดเป็นเวลาไม่น้อยกว่าสามสิบวัน

มาตรา ๒๑ ความในมาตรา ๑๗ มาตรา ๑๘ และมาตรา ๑๙ มิให้ใช้บังคับแก่การช่วยเหลือสัตว์ป่าสงวน สัตว์ป่าคุ้มครอง สัตว์ป่าคุ้มครองที่เพาะพันธุ์ได้ และสัตว์ป่าควบคุมที่ถูกทอดทิ้ง บาดเจ็บ ป่วย หรืออ่อนแอ และได้แจ้งการช่วยเหลือสัตว์ป่านั้นแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ตามระเบียบที่อธิบดีกำหนด

ส่วนที่ ๔
การนำเข้า ส่งออก หรือนำผ่านซึ่งสัตว์ป่า และด่านตรวจสัตว์ป่า

มาตรา ๒๒ ห้ามมิให้ผู้ใดนำเข้าหรือส่งออกซึ่งสัตว์ป่าสงวน ซากสัตว์ป่าสงวน หรือผลิตภัณฑ์จากซากสัตว์ป่าสงวน เว้นแต่ได้รับใบอนุญาตจากอธิบดี

การอนุญาตตามวรรคหนึ่งจะกระทำได้เฉพาะกรณีที่เป็นการกระทำเพื่อกิจการสวนสัตว์ของผู้รับใบอนุญาตจัดตั้งและประกอบกิจการสวนสัตว์ตามมาตรา ๓๓ หรือสวนสัตว์ที่หน่วยงานของรัฐจัดตั้งตามหน้าที่

คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้ขอรับใบอนุญาตและผู้รับโอนใบอนุญาต หลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขการขอรับใบอนุญาตและการออกใบอนุญาต อายุใบอนุญาต การต่ออายุใบอนุญาต การโอนใบอนุญาต และการออกใบแทนใบอนุญาต ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๒๓ ผู้ใดจะนำเข้าหรือส่งออกซึ่งสัตว์ป่าคุ้มครอง สัตว์ป่าคุ้มครองที่เพาะพันธุ์ได้ สัตว์ป่าควบคุม ซากสัตว์ป่าดังกล่าว หรือผลิตภัณฑ์จากซากสัตว์ป่าดังกล่าว ต้องได้รับใบอนุญาตจากอธิบดี

การอนุญาตตามวรรคหนึ่ง ในกรณีเป็นสัตว์ป่าคุ้มครอง หรือซากสัตว์ป่าคุ้มครอง จะกระทำได้เฉพาะกรณีที่เป็นการกระทำเพื่อกิจการสวนสัตว์ของผู้รับใบอนุญาตจัดตั้งและประกอบกิจการสวนสัตว์ตามมาตรา ๓๓ หรือสวนสัตว์ที่หน่วยงานของรัฐจัดตั้งตามหน้าที่

หน้า ๑๐๔
เล่ม ๑๓๖ ตอนที่ ๗๑ ก ราชกิจจานุเบกษา ๒๙ พฤษภาคม ๒๕๖๒

พระราชบัญญัติ
สงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า
พ.ศ. ๒๕๖๒

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว

ให้ไว้ ณ วันที่ ๒๔ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๒
เป็นปีที่ ๔ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า

พระราชบัญญัตินี้มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา ๒๖ ประกอบกับมาตรา ๒๘ มาตรา ๓๓ มาตรา ๓๗ และมาตรา ๔๐ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

เหตุผลและความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามพระราชบัญญัตินี้ เพื่อให้การสงวน อนุรักษ์ คุ้มครอง และบำรุงรักษาเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าและเขตห้ามล่าสัตว์ป่า และการบริหารจัดการสัตว์ป่า ทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศ และความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่ดังกล่าวให้เกิดประโยชน์อย่างสมดุลและยั่งยืน ซึ่งการตราพระราชบัญญัตินี้สอดคล้องกับเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๖ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแล้ว

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของสภานิติบัญญัติแห่งชาติทำหน้าที่รัฐสภา ดังต่อไปนี้

ความในวรรคหนึ่งมิให้ใช้บังคับแก่การนำเข้าหรือส่งออกซึ่งซากสัตว์ป่าคุ้มครอง ซากสัตว์ป่าควบคุม และผลิตภัณฑ์จากซากสัตว์ป่าดังกล่าว เพื่อใช้สอยส่วนตัวตามชนิด ประเภท และจำนวนที่อธิบดีประกาศกำหนด

คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้ขอรับใบอนุญาตและผู้รับโอนใบอนุญาต หลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขการขอรับใบอนุญาตและการออกใบอนุญาต อายุใบอนุญาต การต่ออายุใบอนุญาต การโอนใบอนุญาต และการออกใบแทนใบอนุญาต ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๒๔ ในกรณีที่การส่งออกซึ่งสัตว์ป่า ซากสัตว์ป่า หรือผลิตภัณฑ์จากซากสัตว์ป่าที่มิใช่สัตว์ป่าสงวน สัตว์ป่าคุ้มครอง และสัตว์ป่าควบคุม จะต้องมีใบรับรองการส่งออกตามความต้องการของประเทศปลายทาง หรือผู้นำเข้าหรือผู้ส่งออกผู้ใดประสงค์จะได้ใบรับรองการนำเข้าหรือส่งออกซึ่งสัตว์ป่า ซากสัตว์ป่า หรือผลิตภัณฑ์จากซากสัตว์ป่าดังกล่าว อาจยื่นคำขอรับใบรับรองการนำเข้าหรือส่งออกต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ได้

คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้ขอรับใบรับรองและผู้รับโอนใบรับรอง หลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขการขอรับใบรับรองและการออกใบรับรอง อายุใบรับรอง การต่ออายุใบรับรอง การโอนใบรับรอง และการออกใบแทนใบรับรอง ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๒๕ ผู้ใดจะนำผ่านซึ่งสัตว์ป่าสงวน สัตว์ป่าคุ้มครอง สัตว์ป่าคุ้มครองที่เพาะพันธุ์ได้ สัตว์ป่าควบคุม ซากสัตว์ป่าดังกล่าว หรือผลิตภัณฑ์จากซากสัตว์ป่าดังกล่าว ให้แจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ประจำด่านตรวจสัตว์ป่า

หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการแจ้งและการรับแจ้ง และการนำผ่าน ให้เป็นไปตามระเบียบที่อธิบดีกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ

มาตรา ๒๖ ให้รัฐมนตรีมีอำนาจตั้งด่านตรวจสัตว์ป่าและกำหนดเขตแห่งด่านนั้น ๆ โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา ๒๗ ผู้ได้รับใบอนุญาตนำเข้าหรือส่งออกซึ่งสัตว์ป่าสงวน สัตว์ป่าคุ้มครอง สัตว์ป่าคุ้มครองที่เพาะพันธุ์ได้ สัตว์ป่าควบคุม ซากสัตว์ป่าดังกล่าว หรือผลิตภัณฑ์จากซากสัตว์ป่าดังกล่าว เมื่อมีการนำเข้าหรือส่งออกซึ่งสัตว์ป่าสงวน สัตว์ป่าคุ้มครอง สัตว์ป่าคุ้มครองที่เพาะพันธุ์ได้ สัตว์ป่าควบคุม ซากสัตว์ป่าดังกล่าว หรือผลิตภัณฑ์จากซากสัตว์ป่าดังกล่าว ให้แจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ประจำด่านตรวจสัตว์ป่า โดยแสดงใบอนุญาตนำเข้าหรือส่งออก เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ได้ตรวจสอบแล้วจึงให้นำเคลื่อนที่ต่อไปได้

หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการแจ้งและการรับแจ้ง ให้เป็นไปตามระเบียบที่อธิบดีกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ

ส่วนที่ ๕
การดำเนินกิจการเพาะพันธุ์สัตว์ป่า และการค้าสัตว์ป่า

มาตรา ๒๘ ผู้ใดจะดำเนินกิจการเพาะพันธุ์สัตว์ป่าคุ้มครองที่เพาะพันธุ์ได้ตามมาตรา ๘ หรือสัตว์ป่าควบคุมตามมาตรา ๙ เฉพาะชนิดที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด ต้องได้รับใบอนุญาตจากอธิบดี

คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้ขอรับใบอนุญาตและผู้รับโอนใบอนุญาต หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการขอรับใบอนุญาตและการออกใบอนุญาต อายุใบอนุญาต การต่ออายุใบอนุญาต การโอนใบอนุญาต และการออกใบแทนใบอนุญาต ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๒๙ ห้ามมิให้ผู้ใดค้าสัตว์ป่าสงวน สัตว์ป่าคุ้มครอง ซากสัตว์ป่าดังกล่าว หรือผลิตภัณฑ์จากซากสัตว์ป่าดังกล่าว

มาตรา ๓๐ ผู้ใดจะค้าสัตว์ป่าคุ้มครองที่เพาะพันธุ์ได้ตามมาตรา ๘ สัตว์ป่าควบคุมตามมาตรา ๙ เฉพาะชนิดที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด ซากสัตว์ป่าดังกล่าว หรือผลิตภัณฑ์จากซากสัตว์ป่าดังกล่าว ต้องได้รับใบอนุญาตจากอธิบดี

คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้ขอรับใบอนุญาตและผู้รับโอนใบอนุญาต หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการขอรับใบอนุญาตและการออกใบอนุญาต อายุใบอนุญาต การต่ออายุใบอนุญาต การโอนใบอนุญาต และการออกใบแทนใบอนุญาต ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

ความในวรรคหนึ่งมิให้ใช้บังคับแก่ผู้ได้รับใบอนุญาตดำเนินกิจการเพาะพันธุ์สัตว์ป่าตามมาตรา ๒๘ ที่ประสงค์จะค้าสัตว์ป่าคุ้มครองที่เพาะพันธุ์ได้ตามมาตรา ๘ สัตว์ป่าควบคุมตามมาตรา ๙ เฉพาะชนิดที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด ซากสัตว์ป่าดังกล่าว หรือผลิตภัณฑ์จากซากสัตว์ป่าดังกล่าว โดยผู้ได้รับใบอนุญาตดำเนินกิจการเพาะพันธุ์สัตว์ป่าตามมาตรา ๒๘ ต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ของผู้รับใบอนุญาตค้าที่กำหนดในกฎกระทรวงตามวรรคสองด้วย และในกรณีที่ผู้ได้รับใบอนุญาตดำเนินกิจการเพาะพันธุ์สัตว์ป่าตามมาตรา ๒๘ ไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ดังกล่าว ให้ถือเป็นเหตุพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาตดำเนินกิจการเพาะพันธุ์สัตว์ป่าตามมาตรา ๒๘ ด้วย

มาตรา ๓๑ ในกรณีที่มีการออกประกาศกำหนดชนิดสัตว์ป่าควบคุมตามมาตรา ๒๘ วรรคหนึ่ง หรือมาตรา ๓๐ วรรคหนึ่ง ให้ผู้ดำเนินกิจการเพาะพันธุ์สัตว์ป่าควบคุม หรือค้าสัตว์ป่าควบคุม ซากสัตว์ป่าดังกล่าว หรือผลิตภัณฑ์จากซากสัตว์ป่าดังกล่าวอยู่ก่อนวันที่ประกาศนั้นมีผลใช้บังคับยื่นคำขอรับใบอนุญาตตามมาตรา ๒๘ วรรคสอง หรือมาตรา ๓๐ วรรคสอง แล้วแต่กรณี ภายในเวลาที่อธิบดีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา ซึ่งกำหนดเวลาดังกล่าวจะต้องไม่น้อยกว่าสามสิบวัน พร้อมทั้งเผยแพร่ให้สาธารณชนทราบตามวิธีการที่อธิบดีกำหนดเป็นเวลาไม่น้อยกว่าสามสิบวัน

เมื่อยื่นคำขอรับใบอนุญาตแล้ว ให้ดำเนินกิจการเพาะพันธุ์สัตว์ป่าควบคุมหรือค้าสัตว์ป่าควบคุม ซากสัตว์ป่าดังกล่าว หรือผลิตภัณฑ์จากซากสัตว์ป่าดังกล่าวต่อไปได้จนกว่าอธิบดีจะมีคำสั่งไม่อนุญาต

ส่วนที่ ๖
การดำเนินการต่อสัตว์ป่าอันตราย

มาตรา ๓๒ การกำหนดให้สัตว์ป่า ชนิด ประเภท หรือจำนวนใด เป็นสัตว์ป่าอันตราย ให้เป็นไปตามประกาศของรัฐมนตรี

ผู้ใดมีสัตว์ป่าอันตรายหรือซากสัตว์ป่าดังกล่าวไว้ในครอบครอง ให้แจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ และปฏิบัติตามมาตรการควบคุมสัตว์ป่าอันตรายหรือซากสัตว์ป่าดังกล่าวตามระเบียบที่อธิบดีกำหนด และในกรณีที่มีความจำเป็นเพื่อคุ้มครองมนุษย์ สัตว์ป่า พืชป่า สิ่งแวดล้อม หรือระบบนิเวศ มิให้ได้รับอันตรายหรือความเสียหายมากขึ้น พนักงานเจ้าหน้าที่โดยความเห็นชอบของอธิบดีอาจมีคำสั่งให้ผู้ครอบครองซึ่งสัตว์ป่าอันตรายหรือซากสัตว์ป่าดังกล่าวกำจัดหรือทำลายสัตว์ป่าหรือซากสัตว์ป่านั้น หรือส่งมอบสัตว์ป่าหรือซากสัตว์ป่านั้นแก่พนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อกำจัดหรือทำลายต่อไป

ห้ามมิให้ผู้ใดทิ้งหรือปล่อยเป็นอิสระซึ่งสัตว์ป่าอันตรายหรือซากสัตว์ป่าดังกล่าว

หมวด ๒
สวนสัตว์

มาตรา ๓๓ ผู้ใดจะจัดตั้งและประกอบกิจการสวนสัตว์ต้องได้รับใบอนุญาตจากอธิบดี โดยยื่นเอกสารโครงการจัดตั้งและประกอบกิจการสวนสัตว์ บัญชีรายการชนิดและจำนวนสัตว์ป่าหรือซากสัตว์ป่าที่มีหรือจะมีไว้ในครอบครองโดยต้องแสดงหลักฐานการได้มา พร้อมด้วยแผนที่แสดงที่ตั้ง แบบแปลน และแผนผังของสวนสัตว์

โครงการจัดตั้งและประกอบกิจการสวนสัตว์ และแบบแปลนและแผนผังของสวนสัตว์ตามวรรคหนึ่ง ต้องเป็นไปตามมาตรฐานการจัดการสวนสัตว์ที่อธิบดีประกาศกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ ในกรณีที่พนักงานเจ้าหน้าที่เห็นว่าโครงการจัดตั้งและประกอบกิจการสวนสัตว์ และแบบแปลนและแผนผังนั้นถูกต้องแล้ว ให้ออกหนังสือรับรองเพื่อใช้ประกอบการพิจารณาขออนุญาตตามกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องต่อไป หากเอกสารโครงการจัดตั้งและประกอบกิจการสวนสัตว์ แบบแปลน หรือแผนผังนั้นไม่ถูกต้องครบถ้วน ไม่เหมาะสม หรือไม่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานการจัดการสวนสัตว์ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่แจ้งให้ผู้ขอรับใบอนุญาตทราบภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ได้รับคำขออนุญาต พร้อมทั้งกำหนด

ระยะเวลาให้ผู้นั้นแก้ไขหรือปรับปรุง เมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาดังกล่าวแล้ว ผู้ขอรับใบอนุญาตไม่ดำเนินการให้ถูกต้องให้ถือว่าไม่ประสงค์จะจัดตั้งและประกอบกิจการสวนสัตว์

มาตรฐานการจัดการสวนสัตว์อย่างน้อยต้องมีสาระสำคัญ ดังต่อไปนี้

(๑) การจัดการพื้นที่เลี้ยงและจัดแสดงสัตว์

(๒) การดูแลด้านโภชนาการ

(๓) การสุขาภิบาล การบำบัดน้ำเสีย การกำจัดของเสีย และการควบคุมโรค

(๔) การดูแลรักษาสัตว์

(๕) การจัดสวัสดิภาพสัตว์

(๖) ความปลอดภัยและการรักษาความปลอดภัย

(๗) การปฏิบัติการและมาตรการฉุกเฉินต่าง ๆ

(๘) แนวทางการให้ความรู้หรือการศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับสัตว์

คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้ขอรับใบอนุญาตและผู้รับโอนใบอนุญาต หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการขอรับใบอนุญาต การออกใบอนุญาต อายุใบอนุญาต การต่ออายุใบอนุญาต การโอนใบอนุญาต การออกใบแทนใบอนุญาต และการออกหนังสือรับรอง ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

ในกรณีที่ผู้ขอรับใบอนุญาตใดนำสัตว์ป่าสงวนหรือสัตว์ป่าคุ้มครอง หรือซากสัตว์ป่าดังกล่าว ซึ่งเคยได้รับใบอนุญาตครอบครองสัตว์ป่าสงวนหรือสัตว์ป่าคุ้มครองชั่วคราว หรือใบรับรองการครอบครองซากสัตว์ป่าดังกล่าว มายื่นประกอบการขอรับใบอนุญาตตามวรรคหนึ่ง ให้ใบอนุญาตครอบครองสัตว์ป่าสงวนหรือสัตว์ป่าคุ้มครองชั่วคราวหรือใบรับรองการครอบครองซากสัตว์ป่าดังกล่าวนั้นเป็นอันสิ้นสุดลงเมื่อได้รับใบอนุญาตจัดตั้งและประกอบกิจการสวนสัตว์

มาตรา ๓๔ ในระหว่างการก่อสร้างสวนสัตว์ หากกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กรมประมง หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ซึ่งสวนสัตว์นั้นตั้งอยู่ พบว่าการก่อสร้างไม่เป็นไปตามโครงการจัดตั้งและประกอบกิจการสวนสัตว์ แบบแปลน และแผนผังที่ได้ยื่นไว้ตามมาตรา ๓๓ ให้กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กรมประมง หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แล้วแต่กรณี สั่งให้ผู้ขอรับใบอนุญาตแก้ไขหรือปรับปรุงให้ถูกต้องภายในระยะเวลาที่กำหนด เมื่อผู้ขอรับใบอนุญาตดำเนินการเสร็จแล้ว ให้แจ้งพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อตรวจสอบความถูกต้องต่อไป

ในกรณีที่ผู้ขอรับใบอนุญาตแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงแบบแปลนหรือแผนผัง ให้แจ้งและส่งแบบแปลนและแผนผังที่แก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ โดยพนักงานเจ้าหน้าที่ต้องแจ้งผลการพิจารณาว่าแบบแปลนและแผนผังนั้นเป็นไปตามมาตรฐานการจัดการสวนสัตว์ตามมาตรา ๓๓ หรือไม่ ทั้งนี้ ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้ง หากพนักงานเจ้าหน้าที่ไม่แจ้งผลภายในระยะเวลาดังกล่าว ให้ผู้ขอรับใบอนุญาตดำเนินการต่อไปได้

ก่อนการเปิดให้บริการสวนสัตว์ ให้ผู้ขอรับใบอนุญาตแจ้งเป็นหนังสือให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทราบเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของการจัดตั้งสวนสัตว์และแจ้งผลให้ผู้ขอรับใบอนุญาตทราบภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้ง หากพนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจสอบแล้วเห็นว่าถูกต้อง ให้อธิบดีออกใบอนุญาตแก่ผู้ขอรับใบอนุญาต หากพนักงานเจ้าหน้าที่ไม่ดำเนินการภายในระยะเวลาดังกล่าว ให้ถือว่าอธิบดีมีคำสั่งอนุญาตตามคำขอและต้องออกใบอนุญาตให้แก่ผู้ขอรับใบอนุญาตนั้น

มาตรา ๓๕ ในระหว่างการประกอบกิจการสวนสัตว์ ให้กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช และกรมประมง แล้วแต่กรณี ควบคุมให้ผู้รับใบอนุญาตดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรฐานการจัดการสวนสัตว์ตามมาตรา ๓๓

ในกรณีที่ตรวจสอบพบว่าผู้รับใบอนุญาตไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรฐานการจัดการสวนสัตว์ตามมาตรา ๓๓ หรือบริเวณภายในสวนสัตว์มีสภาพที่เป็นอันตรายหรือเดือดร้อนรำคาญแก่ประชาชนหรือก่อให้เกิดอันตรายหรือความทุกข์ทรมานแก่สัตว์ป่า ให้อธิบดีมีอำนาจออกคำสั่งเป็นหนังสือให้ผู้รับใบอนุญาตนั้นแก้ไขหรือปรับปรุงสภาพนั้นให้หมดไป

ในกรณีที่สัตว์ป่าสงวน สัตว์ป่าคุ้มครอง สัตว์ป่าควบคุม หรือซากสัตว์ป่าดังกล่าวที่อยู่ในความครอบครองมีจำนวนเพิ่มขึ้นหรือลดลง หรือในกรณีที่มีการเปลี่ยนแปลงหรือโอนกรรมสิทธิ์ซึ่งสัตว์ป่าสงวน สัตว์ป่าคุ้มครอง สัตว์ป่าควบคุม หรือซากสัตว์ป่าดังกล่าวระหว่างสวนสัตว์ ให้ผู้รับใบอนุญาตมีหน้าที่แจ้งต่ออธิบดีเพื่อพิจารณาอนุญาตก่อนจึงจะดำเนินการได้ ทั้งนี้ ตามระเบียบที่อธิบดีกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ

มาตรา ๓๖ การประกอบกิจการสวนสัตว์แห่งใดได้รับใบอนุญาตจัดตั้งและประกอบกิจการสวนสัตว์ทั้งจากอธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช และอธิบดีกรมประมงสำหรับการประกอบกิจการสวนสัตว์แห่งนั้น และผู้ได้รับใบอนุญาตถูกคำสั่งพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาตฉบับใดฉบับหนึ่ง ให้มีผลเป็นการระงับการประกอบกิจการสวนสัตว์ทั้งหมดเป็นการชั่วคราวจนกว่าจะได้ดำเนินการแก้ไขหรือปรับปรุงให้เป็นไปตามที่อธิบดีกำหนดหรือให้มีผลเป็นการเพิกถอนใบอนุญาตอีกฉบับหนึ่ง แล้วแต่กรณี

มาตรา ๓๗ ผู้รับใบอนุญาตจัดตั้งและประกอบกิจการสวนสัตว์แห่งใดประสงค์จะเลิกประกอบกิจการ ให้แจ้งเป็นหนังสือต่ออธิบดีทราบล่วงหน้าก่อนวันเลิกกิจการตามระเบียบที่อธิบดีกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ และให้นำความในมาตรา ๗๙ มาใช้บังคับแก่การดำเนินการกับสัตว์ป่าหรือซากสัตว์ป่าที่อยู่ในความครอบครองของผู้เลิกประกอบกิจการสวนสัตว์ตามใบอนุญาตจัดตั้งและประกอบกิจการสวนสัตว์แห่งนั้นให้เสร็จสิ้นภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่เลิกประกอบกิจการสวนสัตว์โดยอนุโลม

มาตรา ๓๘ เพื่อประโยชน์ในการกำกับดูแลสวนสัตว์ที่หน่วยงานของรัฐจัดตั้งตามหน้าที่ก่อนการเปิดให้บริการสวนสัตว์ที่หน่วยงานของรัฐจัดตั้งตามหน้าที่ ให้หน่วยงานของรัฐดังกล่าวแจ้งการจัดตั้งสวนสัตว์ต่ออธิบดีเพื่อให้มีการตรวจสอบ หากพนักงานเจ้าหน้าที่พบว่าการจัดตั้งสวนสัตว์นั้นไม่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานการจัดการสวนสัตว์ตามมาตรา ๓๓ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่แจ้งให้หน่วยงานของรัฐแก้ไขหรือปรับปรุงภายในเวลาที่กำหนด และเมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่เห็นว่าได้มีการดำเนินการแก้ไขหรือปรับปรุงสวนสัตว์นั้นให้เป็นไปตามมาตรฐานการจัดการสวนสัตว์แล้ว ให้มีหนังสือแจ้งหน่วยงานของรัฐให้ดำเนินกิจการสวนสัตว์ได้

ให้สวนสัตว์ที่หน่วยงานของรัฐจัดตั้งตามหน้าที่ปฏิบัติตามบทบัญญัติในพระราชบัญญัตินี้ และจัดส่งข้อมูลเกี่ยวกับสัตว์ป่าหรือซากสัตว์ป่าที่อยู่ในความครอบครอง ให้กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช หรือกรมประมง แล้วแต่กรณี ทราบอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง

การดำเนินการตามมาตรานี้ให้เป็นไปตามระเบียบที่อธิบดีกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ

หมวด ๓
คณะกรรมการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า

มาตรา ๓๙ ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่ง เรียกว่า “คณะกรรมการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า” ประกอบด้วย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นประธานกรรมการ ปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นรองประธานกรรมการ ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ ปลัดกระทรวงพาณิชย์ ปลัดกระทรวงมหาดไทย ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ อธิบดีกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง อธิบดีกรมที่ดิน อธิบดีกรมประมง อธิบดีกรมปศุสัตว์ อธิบดีกรมป่าไม้ อธิบดีกรมศุลกากร เลขาธิการสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผู้อำนวยการองค์การสวนสัตว์ และผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนไม่น้อยกว่าห้าคน แต่ไม่เกินเจ็ดคน ซึ่งคณะรัฐมนตรี

แต่งตั้งจากผู้ซึ่งมีความรู้ ความเชี่ยวชาญ หรือมีประสบการณ์ด้านสัตว์ป่า ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชุมชน หรือด้านกฎหมาย เป็นกรรมการ

ให้อธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช เป็นกรรมการและเลขานุการ

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามวรรคหนึ่ง ให้แต่งตั้งจากผู้แทนภาคประชาสังคมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่ง

มาตรา ๔๐ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

ก. คุณสมบัติ

(๑) มีสัญชาติไทย

(๒) มีประสบการณ์หรือทำงานในด้านที่ได้รับการแต่งตั้งไม่น้อยกว่าสิบปี

ข. ลักษณะต้องห้าม

(๑) เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

(๒) เป็นบุคคลล้มละลายหรือเคยเป็นบุคคลล้มละลายทุจริต

(๓) เป็นผู้เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

(๔) เป็นข้าราชการการเมือง ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น กรรมการหรือผู้ดำรงตำแหน่งซึ่งรับผิดชอบในการบริหารพรรคการเมือง ที่ปรึกษาพรรคการเมือง หรือเจ้าหน้าที่พรรคการเมือง

มาตรา ๔๑ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละสามปี กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งพ้นจากตำแหน่งอาจได้รับการแต่งตั้งอีกได้ แต่จะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินสองวาระไม่ได้

ในกรณีที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งตามวาระ แต่ยังมิได้แต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิขึ้นใหม่ ให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒินั้นปฏิบัติหน้าที่ไปพลางก่อนจนกว่าจะได้แต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิใหม่

มาตรา ๔๒ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

(๑) ตาย

(๒) ลาออก

(๓) คณะรัฐมนตรีให้ออก เพราะบกพร่องต่อหน้าที่ มีความประพฤติเสื่อมเสีย หรือหย่อนความสามารถ

(๔) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๔๐

มาตรา ๔๓ ในกรณีที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ หรือในกรณีที่คณะรัฐมนตรีแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเพิ่มขึ้นในระหว่างที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งแต่งตั้งไว้แล้วยังมีวาระอยู่ในตำแหน่ง ให้ผู้ซึ่งได้รับแต่งตั้งแทนตำแหน่งที่ว่างหรือเป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเพิ่มขึ้นอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้แต่งตั้งไว้แล้ว เว้นแต่วาระเหลืออยู่ไม่ถึงเก้าสิบวันจะไม่แต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิแทนก็ได้

มาตรา ๔๔ การประชุมคณะกรรมการต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม

ในการประชุมคณะกรรมการ ถ้าประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รองประธานกรรมการเป็นประธานในที่ประชุม ถ้ารองประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้ที่ประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม

การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

มาตรา ๔๕ คณะกรรมการมีหน้าที่และอำนาจ ดังต่อไปนี้

(๑) พิจารณาให้ความเห็นชอบการกำหนดพื้นที่เป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าหรือเขตห้ามล่าสัตว์ป่าและการขยายหรือการเพิกถอนเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าหรือเขตห้ามล่าสัตว์ป่า

(๒) เสนอแนะนโยบายและมาตรการที่จำเป็นเพื่อการคุ้มครองและดูแลรักษาสภาพธรรมชาติ ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตห้ามล่าสัตว์ป่า และพื้นที่ควบคุมเพื่อการจัดการสัตว์ป่า

(๓) ให้ความเห็นชอบแผนแม่บทการบริหารจัดการการอนุรักษ์สัตว์ป่า เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า

(๔) กำหนดมาตรการเพิ่มเติมเพื่อการอนุรักษ์และเพาะพันธุ์สัตว์ป่า การค้าสัตว์ป่า ซากสัตว์ป่า และผลิตภัณฑ์จากซากสัตว์ป่า และการประกอบกิจการสวนสัตว์

(๕) พิจารณาให้ความเห็นชอบเกี่ยวกับการออกกฎกระทรวง ระเบียบ หรือประกาศที่พระราชบัญญัตินี้กำหนดให้ต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการ

(๖) ให้คำปรึกษาต่อรัฐมนตรีในเรื่องที่เกี่ยวกับสัตว์ป่า และปฏิบัติงานอื่นตามที่คณะรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีมอบหมาย

(๗) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นหน้าที่หรืออำนาจของคณะกรรมการ

มาตรา ๔๖ ให้คณะกรรมการมีอำนาจแต่งตั้งคณะอนุกรรมการหรือคณะทำงาน เพื่อพิจารณาหรือปฏิบัติการอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

การประชุมของคณะอนุกรรมการ ให้นำความในมาตรา ๔๔ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

หมวด ๔
เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า

ส่วนที่ ๑
การกำหนดเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า

มาตรา ๔๗ เมื่อปรากฏว่าบริเวณพื้นที่ใดมีสภาพธรรมชาติสมควรต้องอนุรักษ์ไว้ให้เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าอย่างปลอดภัย และรักษาไว้ซึ่งพันธุ์สัตว์ป่า ตลอดจนคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หรือระบบนิเวศให้คงเดิม เพื่อประโยชน์ในการอนุรักษ์และคุ้มครองสัตว์ป่า และความหลากหลายทางชีวภาพ ให้กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาให้ความเห็นชอบโดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกาและให้มีแผนที่แสดงแนวเขตนั้นด้วย บริเวณที่กำหนดนี้เรียกว่า “เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า”

เมื่อพระราชกฤษฎีกาตามวรรคหนึ่งมีผลใช้บังคับแล้ว ให้มาตรการบังคับหรือมาตรการคุ้มครองในพื้นที่ดังกล่าวเป็นไปตามที่กำหนดในพระราชบัญญัตินี้ เว้นแต่กฎหมายอื่นจะได้กำหนดมาตรการในเรื่องดังกล่าวไว้ไม่ต่ำกว่ามาตรการที่กำหนดในพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๔๘ พื้นที่ที่จะกำหนดให้เป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ต้องมิได้เป็นที่ดินที่มีหนังสือแสดงกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองตามประมวลกฎหมายที่ดินหรือกฎหมายอื่นของบุคคลใด เว้นแต่เป็นที่ดินของหน่วยงานของรัฐ

การกำหนดเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าในพื้นที่ที่อยู่ในความรับผิดชอบ ดูแลรักษา หรือเป็นของหน่วยงานของรัฐ หรือมีหน่วยงานของรัฐได้รับอนุญาตให้มีการใช้หรือทำประโยชน์ ให้กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชขอความเห็นจากหน่วยงานของรัฐนั้นก่อน

ในการกำหนดให้พื้นที่บริเวณใดเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ให้มีการรับฟังความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย ชุมชนที่เกี่ยวข้อง และประชาชน เพื่อนำมาประกอบการพิจารณาดำเนินการ ทั้งนี้ ตามประกาศที่รัฐมนตรีกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ

มาตรา ๔๙ ในกรณีที่กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชได้ทำการสำรวจพื้นที่ใดแล้ว เห็นว่ามีความเหมาะสมจะกำหนดเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าตามมาตรา ๔๗ ให้อธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการประกาศเป็นพื้นที่เตรียมการกำหนดเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเพื่อให้กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชเตรียมการกำหนดให้บริเวณพื้นที่ดังกล่าวเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าตามพระราชบัญญัตินี้ต่อไป

ในระหว่างการดำเนินการเพื่อกำหนดให้พื้นที่เตรียมการตามวรรคหนึ่ง เป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าตามมาตรา ๔๗ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจควบคุมและคุ้มครองพื้นที่ในพื้นที่เตรียมการกำหนดเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าตามที่พระราชบัญญัตินี้กำหนดและตามระเบียบที่อธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ และในกรณีที่พื้นที่เตรียมการกำหนดเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอยู่ในพื้นที่ป่าหรือป่าสงวนแห่งชาติ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจกระทำการตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้หรือกฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติในพื้นที่เตรียมการดังกล่าวด้วย

มาตรา ๕๐ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่จัดให้มีหลักเขต ป้าย เครื่องหมายแสดงแนวเขตเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเครื่องหมายอื่นที่จำเป็น เพื่อให้ประชาชนทราบว่าเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าและอำนวยความสะดวกและให้ความรู้แก่ประชาชน

หลักเกณฑ์ วิธีการ และรูปแบบ ในการจัดให้มีหลักเขต ป้าย เครื่องหมายแสดงแนวเขตและเครื่องหมายอื่น ให้เป็นไปตามระเบียบที่อธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชกำหนด

มาตรา ๕๑ การขยายหรือการเพิกถอนเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วนให้กระทำโดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกา และในกรณีที่เป็นการขยายหรือเพิกถอนเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าบางส่วน ให้มีแผนที่แสดงแนวเขตที่เปลี่ยนแปลงไปแนบท้ายพระราชกฤษฎีกาด้วย

ให้นำความในมาตรา ๔๗ มาตรา ๔๘ มาตรา ๔๙ และมาตรา ๕๐ มาใช้บังคับแก่การขยายหรือเพิกถอนเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าโดยอนุโลม

ส่วนที่ ๒
การคุ้มครอง บำรุง ดูแล และรักษาเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า

มาตรา ๕๒ เพื่อประโยชน์ในการคุ้มครอง บำรุง ดูแล และรักษาเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ให้จัดให้มีแผนการอนุรักษ์และคุ้มครองพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแต่ละแห่งเพื่อเสนออธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชให้ความเห็นชอบ เมื่ออธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชให้ความเห็นชอบแผนการอนุรักษ์และคุ้มครองพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดังกล่าวแล้ว ให้หัวหน้า

เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าที่มีหน้าที่รับผิดชอบในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่านั้นดำเนินการให้เป็นไปตามแผนการอนุรักษ์และคุ้มครองพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่านั้น

แผนการอนุรักษ์และคุ้มครองพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าตามวรรคหนึ่ง ต้องสอดคล้องกับแผนแม่บทการบริหารจัดการการอนุรักษ์สัตว์ป่าและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ตามมาตรา ๔๕ (๓) และเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่อธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชประกาศกำหนด โดยอย่างน้อยต้องประกอบด้วยการรับฟังความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย ชุมชนที่เกี่ยวข้อง และประชาชนในการจัดทำแผน แนวทางการอนุรักษ์และคุ้มครองสัตว์ป่า การดูแลและฟื้นฟูแหล่งที่อยู่อาศัยหรือแหล่งหากินของสัตว์ป่า การคุ้มครองและดูแลรักษาสภาพธรรมชาติ ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศ และความหลากหลายทางชีวภาพในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่านั้น

มาตรา ๕๓ ห้ามมิให้ผู้ใดเข้าไปในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ หรือเป็นกรณีที่พนักงานเจ้าหน้าที่หรือเจ้าพนักงานอื่นใดซึ่งต้องเข้าไปปฏิบัติการตามหน้าที่

ผู้ได้รับอนุญาตให้เข้าไปในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าต้องปฏิบัติตามระเบียบที่อธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชกำหนดและคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งได้สั่งให้ปฏิบัติโดยชอบด้วยกฎหมาย

หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการขออนุญาตและการอนุญาตตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามระเบียบที่อธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ

มาตรา ๕๔ ภายในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ห้ามมิให้ผู้ใดล่าสัตว์ป่า เก็บหรือทำอันตรายแก่รังของสัตว์ป่า หรือล่อหรือนำสัตว์ป่าออกไป เว้นแต่จะกระทำเพื่อการสำรวจ การศึกษา การวิจัย หรือการทดลองทางวิชาการ และได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากอธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช

หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการขออนุญาตและการอนุญาต ให้เป็นไปตามระเบียบที่อธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ

มาตรา ๕๕ ภายในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

(๑) กระทำให้หลักเขต ป้าย เครื่องหมายแสดงแนวเขต หรือเครื่องหมายอื่น ซึ่งพนักงานเจ้าหน้าที่จัดให้มีตามพระราชบัญญัตินี้เคลื่อนที่ ลบเลือน เสียหาย สูญหาย หรือไร้ประโยชน์

(๒) ยึดถือหรือครอบครองที่ดิน ก่อสร้าง แผ้วถาง เผาป่า หรือทำด้วยประการใดให้เสื่อมสภาพหรือเปลี่ยนแปลงสภาพธรรมชาติเดิม

(๓) เปลี่ยนแปลงทางน้ำหรือทำให้น้ำในลำน้ำ ลำห้วย หนอง บึง ท่วมท้น เหือดแห้ง เน่าเสีย หรือเป็นพิษ

(๔) ปิดกั้นหรือทำให้กีดขวางแก่ทางน้ำหรือทางบก

(๕) เก็บหา นำออกไป กระทำด้วยประการใด ๆ ให้เป็นอันตราย หรือทำให้เสื่อมสภาพ ซึ่งไม้ ดิน หิน กรวด ทราย แร่ ปิโตรเลียม หรือทรัพยากรธรรมชาติอื่น หรือกระทำการอื่นใด อันส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศ หรือความหลากหลายทางชีวภาพ

(๖) ปลูกต้นไม้หรือพฤกษชาติอื่น ๆ หรือนำหรือปล่อยสัตว์ทุกชนิดเข้าไป

เพื่อประโยชน์ในการสำรวจ การศึกษา การวิจัย หรือการทดลองทางวิชาการ การถ่ายทำภาพยนตร์ วีดิทัศน์หรือสารคดี การถ่ายภาพ การศึกษาธรรมชาติ การบำรุงรักษาโครงสร้างสาธารณูปโภคพื้นฐาน หรือเพื่อความมั่นคงทางพลังงาน พนักงานเจ้าหน้าที่อาจอนุญาตให้บุคคลกระทำการตาม (๔) (๕) หรือ (๖) ได้ภายในบริเวณพื้นที่ที่กำหนด ทั้งนี้ การกระทำนั้นต้องอยู่ในความควบคุมดูแลของพนักงานเจ้าหน้าที่ ไม่รบกวนการดำรงชีวิตตามธรรมชาติของสัตว์ป่าเกินสมควร และไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าด้วย

หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการขออนุญาตและการอนุญาต และการควบคุมดูแลตามวรรคสอง ให้เป็นไปตามระเบียบที่อธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ

มาตรา ๕๖ ความในมาตรา ๕๓ มาตรา ๕๔ หรือมาตรา ๕๕ มิให้ใช้บังคับแก่การกระทำของพนักงานเจ้าหน้าที่ในกรณีดังต่อไปนี้

(๑) มีความจำเป็นเร่งด่วนหรือมีเหตุฉุกเฉินเพื่อการป้องกันภยันตรายแก่บุคคลหรือชุมชน หรือเพื่อรักษาสภาพธรรมชาติ ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม หรือเพื่อป้องกันภัยพิบัติอันเป็นสาธารณะ เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่กระทำการใดแล้วให้รายงานต่ออธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช เพื่อทราบโดยมิชักช้า

(๒) เพื่อประโยชน์ในการคุ้มครอง ดูแลรักษา หรือบำรุงเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า หรือการสำรวจ การศึกษา การวิจัย หรือการทดลองทางวิชาการ หรือเพื่ออำนวยความสะดวกในการศึกษาธรรมชาติ หรือเพื่ออำนวยความปลอดภัย หรือให้ความรู้แก่ประชาชนโดยทั่วไป

การดำเนินการของพนักงานเจ้าหน้าที่ตาม (๑) พนักงานเจ้าหน้าที่อาจร้องขอให้เจ้าหน้าที่อื่นของรัฐหรือบุคคลอื่นช่วยเหลือในการกระทำดังกล่าวก็ได้ และให้รายงานการกระทำต่ออธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชเพื่อทราบ และให้ถือว่าการกระทำของเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐหรือบุคคลอื่นเป็นการกระทำของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้

การกระทำของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง ให้เป็นไปตามระเบียบที่อธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ

มาตรา ๕๗ เพื่อให้การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติเป็นไปอย่างสมดุลและยั่งยืน หากพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแห่งใดมีศักยภาพเหมาะสมเพียงพอในการเก็บหา หรือใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติบางชนิดที่เกิดทดแทนได้อย่างยั่งยืน และหัวหน้าเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเห็นว่าการเก็บหาหรือใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาตินั้นภายในบริเวณพื้นที่ที่กำหนดไม่สร้างความเสียหายต่อระบบนิเวศ สภาพธรรมชาติ และสัตว์ป่า หัวหน้าเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องอาจพิจารณาศึกษาจัดทำโครงการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาตินั้นตามหลักวิชาการ วัฒนธรรม และวิถีชุมชน เสนอต่อคณะกรรมการเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบ เมื่อคณะกรรมการให้ความเห็นชอบโครงการนั้นแล้ว อธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช จึงจะอนุญาตให้ดำเนินการตามโครงการดังกล่าวได้ ทั้งนี้ การอนุญาตให้ดำเนินโครงการต้องคำนึงถึงชนิดประเภท จำนวนหรือปริมาณของทรัพยากรธรรมชาติที่อนุญาตให้เก็บหาหรือใช้ประโยชน์ ห้วงเวลาดำเนินการ มาตรการตรวจสอบและควบคุมผลกระทบ และการฟื้นฟูสภาพพื้นที่หรือทรัพยากรธรรมชาติ

หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการศึกษาจัดทำโครงการ การอนุญาต การเก็บหาหรือการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ ให้เป็นไปตามระเบียบที่อธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ

หมวด ๕
เงินค่าบริการหรือเงินค่าตอบแทน

มาตรา ๕๘ เพื่อประโยชน์ในการรักษาสภาพการเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าและความสมบูรณ์ของระบบนิเวศ ความปลอดภัย ความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อย การให้บริการและการอำนวยความสะดวกด้านต่าง ๆ ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าหรือเขตห้ามล่าสัตว์ป่า กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชจะเรียกเก็บค่าบริการหรือค่าตอบแทนสำหรับการนั้นก็ได้

หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการเรียกเก็บและการยกเว้นค่าบริการหรือค่าตอบแทน และอัตราค่าบริการหรือค่าตอบแทนตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามระเบียบที่อธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืชกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ

เงินค่าบริการหรือเงินค่าตอบแทนที่ได้รับตามมาตรานี้ ให้จัดทำรายงานทางการเงินและผลการปฏิบัติงานประจำปีเสนอต่อคณะกรรมการ และเผยแพร่ให้ประชาชนรับทราบ

มาตรา ๕๙ เงินที่เรียกเก็บได้ตามมาตรา ๕๘ และเงินที่มีผู้บริจาค ไม่ต้องนำส่งคลังเป็นรายได้แผ่นดิน และให้กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชเก็บรักษาไว้เป็นเงินเพื่อการอนุรักษ์ฟื้นฟู และบำรุงรักษาเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า หรือเขตห้ามล่าสัตว์ป่า เพื่อการอนุรักษ์สัตว์ป่าและรักษาไว้ซึ่งแหล่งที่อยู่อาศัยหรือแหล่งหากินของสัตว์ป่า หรือเพื่อการช่วยเหลือเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสัตว์ป่า

มาตรา ๖๐ เงินตามมาตรา ๕๙ ให้กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชนำไปใช้จ่ายเพื่อกิจการ ดังต่อไปนี้

(๑) ค่าใช้จ่ายเพื่อการบริหารจัดการการอนุรักษ์สัตว์ป่า เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า หรือเขตห้ามล่าสัตว์ป่า ให้เป็นไปตามแผนแม่บทที่คณะกรรมการกำหนดตามมาตรา ๔๕ (๓)

(๒) การคุ้มครอง ดูแล บำรุงรักษา หรือฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตห้ามล่าสัตว์ป่า หรือพื้นที่ซึ่งคณะกรรมการเห็นชอบให้เป็นพื้นที่เตรียมการกำหนดเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าหรือเขตห้ามล่าสัตว์ป่า ตลอดจนเป็นเงินช่วยเหลือและอุดหนุนกิจการใดที่เกี่ยวกับการสนับสนุน ส่งเสริม และรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในเขตนั้น

(๓) การบำรุงรักษาสถานที่ หรือการจัดหาสิ่งจำเป็นหรือเป็นประโยชน์ต่อการอำนวยความสะดวก ความปลอดภัย การให้ความรู้ การศึกษาธรรมชาติของประชาชน

(๔) ค่าใช้จ่ายในการทำลาย รื้อถอน ย้ายสิ่งปลูกสร้างหรือต้นไม้ ที่มีผู้กระทำความผิดตามมาตรา ๘๒ (๓)

(๕) การคุ้มครอง ดูแล รักษา หรือช่วยเหลือสัตว์ป่าที่พนักงานเจ้าหน้าที่ยึดไว้หรือสัตว์ป่าที่ตกเป็นของแผ่นดินตามพระราชบัญญัตินี้หรือตามคำพิพากษาของศาล หรือสัตว์ป่าที่มีผู้ทอดทิ้ง หรือสัตว์ป่าที่พิการ บาดเจ็บ ป่วย อ่อนแอ

(๖) การฝึกอบรม การศึกษา การวิจัย หรือการทดลองทางวิชาการของพนักงานเจ้าหน้าที่หรือเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานด้านสัตว์ป่าและการอนุรักษ์สัตว์ป่า

(๗) เงินสวัสดิการหรือเงินช่วยเหลือให้แก่พนักงานเจ้าหน้าที่ เจ้าหน้าที่ หรืออาสาสมัครที่ได้รับอันตราย บาดเจ็บ เสียชีวิต หรือเป็นเงินช่วยเหลือในการต่อสู้คดีจากการปฏิบัติหน้าที่ในการคุ้มครอง ดูแลรักษาเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตห้ามล่าสัตว์ป่า หรือพื้นที่ซึ่งคณะกรรมการเห็นชอบให้เตรียมการกำหนดเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าหรือเขตห้ามล่าสัตว์ป่า หรือจากการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้

(๘) การช่วยเหลือเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสัตว์ป่า

การใช้จ่ายเงินตามมาตรานี้ ให้เป็นไปตามระเบียบที่อธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ

มาตรา ๖๑ การนำส่งและการเก็บรักษาเงินตามมาตรา ๕๙ ให้เป็นไปตามระเบียบที่อธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชกำหนดโดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลัง

หมวด ๖
เขตห้ามล่าสัตว์ป่า

มาตรา ๖๒ บริเวณพื้นที่ใดที่มิได้เป็นที่ดินที่มีหนังสือแสดงกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองตามประมวลกฎหมายที่ดินหรือกฎหมายอื่นของบุคคลใด เว้นแต่เป็นที่ดินของหน่วยงานของรัฐ สมควรอนุรักษ์ไว้ให้เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยหรือแหล่งหากินของสัตว์ป่าชนิดใดหรือประเภทใด รัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการจะกำหนดให้เป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่าชนิดหรือประเภทนั้นได้ โดยทำเป็นประกาศในราชกิจจานุเบกษาและให้มีแผนที่แสดงแนวเขตนั้นด้วย

เมื่อประกาศตามวรรคหนึ่งมีผลใช้บังคับแล้ว ให้มาตรการบังคับหรือมาตรการคุ้มครองในพื้นที่ดังกล่าวเป็นไปตามที่กำหนดในพระราชบัญญัตินี้ เว้นแต่กฎหมายอื่นจะได้กำหนดมาตรการในเรื่องดังกล่าวไว้ไม่ต่ำกว่ามาตรการที่กำหนดในพระราชบัญญัตินี้

ให้นำความในมาตรา ๔๘ วรรคสองและวรรคสาม มาใช้บังคับแก่การกำหนดเขตห้ามล่าสัตว์ป่าโดยอนุโลม

มาตรา ๖๓ ในกรณีที่กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชจะกำหนดให้พื้นที่ใดเป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่าตามมาตรา ๖๒ หรือขยายเขตห้ามล่าสัตว์ป่าตามมาตรา ๖๔ ให้นำความในมาตรา ๔๙ มาใช้บังคับแก่การกำหนดให้พื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่เตรียมการกำหนดเป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่าโดยอนุโลม

มาตรา ๖๔ การขยายหรือการเพิกถอนเขตห้ามล่าสัตว์ป่าไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน ให้กระทำโดยประกาศของรัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ และในกรณีที่เป็นการขยายหรือเพิกถอนเขตห้ามล่าสัตว์ป่าบางส่วน ให้มีแผนที่แสดงแนวเขตที่เปลี่ยนแปลงไปแนบท้ายประกาศด้วย

ให้นำความในมาตรา ๔๘ วรรคสองและวรรคสาม มาใช้บังคับแก่การขยายเขตห้ามล่าสัตว์ป่าโดยอนุโลม

มาตรา ๖๕ ให้นำความในมาตรา ๕๐ มาใช้บังคับแก่การจัดให้มีหลักเขต ป้าย หรือเครื่องหมายแสดงแนวเขตเขตห้ามล่าสัตว์ป่าโดยอนุโลม

มาตรา ๖๖ ภายใต้บังคับมาตรา ๖๗ ในกรณีที่การกำหนดเขตห้ามล่าสัตว์ป่าแห่งใดครอบคลุมบริเวณสถานที่ที่ใช้ในราชการ หรือใช้เพื่อสาธารณประโยชน์หรือประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน หน่วยงานของรัฐและประชาชนยังคงมีสิทธิเข้าใช้ประโยชน์ในพื้นที่ที่เป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่านั้นได้ตามแผนการอนุรักษ์และคุ้มครองพื้นที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าตามมาตรา ๖๘ ทั้งนี้ ในกรณีที่การใช้ประโยชน์ดังกล่าวจะก่อให้เกิดผลกระทบรุนแรงต่อสัตว์ป่าที่ห้ามล่าหรือระบบนิเวศของเขตห้ามล่าสัตว์ป่านั้น ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจสั่งให้งดเว้นการกระทำดังกล่าวหรือสั่งให้ออกไปจากเขตห้ามล่าสัตว์ป่าได้เป็นคราว ๆ ไป

มาตรา ๖๗ เมื่อได้มีประกาศของรัฐมนตรีกำหนดเขตห้ามล่าสัตว์ป่าชนิดหรือประเภทใดแล้ว ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการ ดังต่อไปนี้

(๑) ล่าสัตว์ป่าชนิดหรือประเภทนั้น หรือเก็บหรือทำอันตรายแก่รังของสัตว์ป่านั้น เว้นแต่จะกระทำเพื่อการสำรวจ การศึกษา การวิจัย หรือการทดลองทางวิชาการ และได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากอธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช

(๒) ตัด โค่น แผ้วถาง เผา ทำลาย ต้นไม้หรือพฤกษชาติอื่น หรือทำลาย ทำให้เสื่อมสภาพ ขุด เก็บ ซื้อแร่ ดิน หิน กรวด ทราย ลูกรัง ของป่า หรือทรัพยากรธรรมชาติใด ๆ หรือเลี้ยงสัตว์ หรือปล่อยสัตว์หรือสัตว์ป่า หรือเปลี่ยนแปลงทางน้ำ หรือทำให้น้ำในลำน้ำ ลำห้วย หนอง บึง ท่วมท้น หรือเหือดแห้ง เป็นพิษหรือเป็นอันตรายต่อสัตว์ป่า เว้นแต่ได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากอธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช หรือเมื่ออธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชได้ประกาศอนุญาตไว้เป็นคราว ๆ ในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าแห่งหนึ่งแห่งใดโดยเฉพาะ

หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการขออนุญาตและการอนุญาตตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามระเบียบที่อธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ

ความในวรรคหนึ่งมิให้ใช้บังคับแก่การกระทำของพนักงานเจ้าหน้าที่หรือเจ้าพนักงานอื่นใดที่มีความจำเป็นต้องปฏิบัติการเพื่อประโยชน์ในการสำรวจ การศึกษา การวิจัย หรือการทดลองทางวิชาการ หรือการคุ้มครอง รักษาหรือช่วยเหลือสัตว์ป่า แต่ต้องปฏิบัติตามระเบียบที่อธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ

มาตรา ๖๘ เพื่อประโยชน์ในการคุ้มครอง บำรุง ดูแล และรักษาเขตห้ามล่าสัตว์ป่า ให้หัวหน้าเขตห้ามล่าสัตว์ป่าจัดให้มีแผนการอนุรักษ์และคุ้มครองพื้นที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่า เพื่อเสนออธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชให้ความเห็นชอบ เมื่ออธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชให้ความเห็นชอบแผนการอนุรักษ์และคุ้มครองพื้นที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าดังกล่าวแล้ว

ให้หัวหน้าเขตห้ามล่าสัตว์ป่าที่มีหน้าที่รับผิดชอบในเขตห้ามล่าสัตว์ป่านั้นดำเนินการให้เป็นไปตามแผนการอนุรักษ์และคุ้มครองพื้นที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่านั้น

แผนการอนุรักษ์และคุ้มครองพื้นที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าตามวรรคหนึ่งต้องสอดคล้องกับแผนแม่บทการบริหารจัดการการอนุรักษ์สัตว์ป่าและเขตห้ามล่าสัตว์ป่าตามมาตรา ๔๕ (๓) และเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่อธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชกำหนด โดยอย่างน้อยต้องประกอบด้วยแนวทางการอนุรักษ์และคุ้มครองสัตว์ป่าและแหล่งที่อยู่อาศัยหรือแหล่งหากินของสัตว์ป่า การดูแลควบคุมและป้องกันผลกระทบจากการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ที่มีหน่วยงานของรัฐใช้ประโยชน์ หรือเป็นที่สาธารณประโยชน์หรือประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกันในเขตห้ามล่าสัตว์ป่านั้น

มาตรา ๖๙ เพื่อประโยชน์ในการอนุรักษ์และคุ้มครองสัตว์ป่าในเขตห้ามล่าสัตว์ป่า ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) ดูแลรักษาฟื้นฟูสัตว์ป่า แหล่งที่อยู่อาศัย และแหล่งหากินของสัตว์ป่าให้เกิดความยั่งยืน

(๒) ติดตามและเฝ้าระวังเพื่อกำหนดมาตรการในการป้องกันหรือแก้ไขผลกระทบที่เกิดจากสัตว์ป่า

(๓) ให้ความรู้แก่ประชาชนในการอนุรักษ์และคุ้มครองสัตว์ป่า

มาตรา ๗๐ ในกรณีมีความจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อประโยชน์ในการจัดการกับสัตว์ป่าที่อยู่นอกเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าหรือเขตห้ามล่าสัตว์ป่าที่ก่อให้เกิดผลกระทบหรือสร้างความเดือดร้อนต่อประชาชนหรือเพื่อการอนุรักษ์สัตว์ป่าชนิดที่ใกล้สูญพันธุ์หรือมีความสำคัญต่อระบบนิเวศเป็นอย่างยิ่ง ให้อธิบดีมีอำนาจกำหนดให้บริเวณดังกล่าวเป็นพื้นที่ควบคุมเพื่อการจัดการสัตว์ป่าชนิดหรือประเภทนั้นได้ โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษาและมีแผนที่แสดงแนวเขตแนบท้ายประกาศด้วย

ประกาศกำหนดพื้นที่ควบคุมเพื่อการจัดการสัตว์ป่าตามวรรคหนึ่ง ให้กำหนดระยะเวลาเริ่มต้นและสิ้นสุดให้ชัดเจน โดยต้องไม่เกินสองปี และในกรณีมีความจำเป็น อธิบดีอาจประกาศขยายระยะเวลาการกำหนดพื้นที่ควบคุมเพื่อการจัดการสัตว์ป่าได้คราวละไม่เกินหนึ่งร้อยแปดสิบวันโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ในพื้นที่ควบคุมเพื่อการจัดการสัตว์ป่า ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจเข้าไปดูแลรักษาพื้นที่ และกำหนดมาตรการควบคุมหรือออกคำสั่งห้ามกระทำกิจกรรมใด ๆ ในพื้นที่ควบคุมเพื่อการจัดการสัตว์ป่านั้นได้ตามความจำเป็นและเหมาะสม และหากพื้นที่ดังกล่าวมีผู้มีกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองอยู่โดยชอบด้วยกฎหมาย ให้อธิบดีดำเนินการให้มีการจ่ายค่าเสียหายหรือค่าชดเชยแก่ผู้นั้นด้วย

หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการจ่ายค่าเสียหายหรือค่าชดเชยตามวรรคสาม ให้เป็นไปตามระเบียบที่อธิบดีกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ

หมวด ๗
การใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพ

มาตรา ๗๑ ผู้ใดเก็บ จัดหา หรือรวบรวมพันธุ์ไม้ พันธุ์สัตว์ป่า หรือส่วนหนึ่งส่วนใดของพันธุ์ไม้หรือพันธุ์สัตว์ป่าดังกล่าว รวมถึงความหลากหลายทางชีวภาพในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า หรือเขตห้ามล่าสัตว์ป่า เพื่อการศึกษาหรือวิจัย จะต้องได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ตามระเบียบที่อธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ

การแบ่งปันผลประโยชน์จากผลการศึกษาวิจัยความหลากหลายทางชีวภาพในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าหรือเขตห้ามล่าสัตว์ป่าให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น

หมวด ๘
การควบคุมและพนักงานเจ้าหน้าที่

มาตรา ๗๒ ความในมาตรา ๑๒ มาตรา ๑๔ วรรคหนึ่งและวรรคสอง มาตรา ๑๕ มาตรา ๑๗ มาตรา ๑๘ มาตรา ๑๙ มาตรา ๒๒ มาตรา ๒๓ มาตรา ๒๕ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๘ และมาตรา ๓๒ มิให้นำมาใช้บังคับแก่การดำเนินการของพนักงานเจ้าหน้าที่ เพื่อประโยชน์ในการสำรวจ การศึกษา การวิจัย หรือการทดลองทางวิชาการ การคุ้มครองสัตว์ป่า การบำบัดเยียวยาสัตว์ป่า การป้องกันหรือแก้ไขภยันตรายแก่ประชาชนหรือสัตว์ หรือเพื่อส่งเสริมการเพาะพันธุ์สัตว์ป่า หรือเพื่อส่งเสริมกิจการสวนสัตว์ ทั้งนี้ ต้องปฏิบัติตามระเบียบที่อธิบดีกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ

มาตรา ๗๓ เพื่อประโยชน์ในการสำรวจ การศึกษา การวิจัย หรือการทดลองทางวิชาการ การคุ้มครองสัตว์ป่า การบำบัดเยียวยาสัตว์ป่า การป้องกันหรือแก้ไขภยันตรายแก่ประชาชนหรือสัตว์ หรือเพื่อส่งเสริมการเพาะพันธุ์สัตว์ป่า หรือเพื่อส่งเสริมกิจการสวนสัตว์ มิให้นำความในมาตรา ๑๒ มาตรา ๑๔ วรรคหนึ่งและวรรคสอง มาตรา ๑๕ มาตรา ๑๗ มาตรา ๑๘ มาตรา ๑๙ มาตรา ๒๘ และมาตรา ๓๒ มาใช้บังคับแก่

(๑) การดำเนินการของหน่วยงานของรัฐตามภารกิจของหน่วยงานของรัฐ ซึ่งได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากอธิบดี ทั้งนี้ หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการขออนุญาตและการอนุญาต ให้เป็นตามระเบียบที่อธิบดีกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ

(๒) การดำเนินการของเจ้าหน้าที่ตามภารกิจของกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง โดยต้องปฏิบัติตามระเบียบที่อธิบดีกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ

มาตรา ๗๔ ในกรณีที่การดำเนินการของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา ๗๒ เป็นไปเพื่อประโยชน์แก่การส่งเสริมกิจการเพาะพันธุ์สัตว์ป่าตามมาตรา ๒๘ หรือกิจการสวนสัตว์ตามมาตรา ๓๓ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่เรียกเก็บค่าใช้จ่าย ค่าบริการ หรือค่าตอบแทน และราคาสัตว์ป่า ตามอัตราที่กำหนดในระเบียบซึ่งอธิบดีกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ

มาตรา ๗๕ ในกรณีที่บุคคลใดประสงค์จะให้พนักงานเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้นอกเวลาราชการหรือนอกสถานที่ทำการโดยปกติไม่ว่าในหรือนอกประเทศ ให้ยื่นคำขอต่อพนักงานเจ้าหน้าที่และจะต้องจ่ายค่าเบี้ยเลี้ยงให้แก่พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานเท่าอัตราของทางราชการ รวมทั้งต้องจ่ายค่าพาหนะเดินทางและค่าใช้จ่ายอื่นให้แก่พนักงานเจ้าหน้าที่เท่าที่จำเป็นและใช้จ่ายจริงในการปฏิบัติงานด้วย

การยื่นคำขอ การกำหนดค่าเบี้ยเลี้ยง ค่าพาหนะเดินทาง และค่าใช้จ่ายอื่นตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๗๖ เมื่อปรากฏว่าผู้รับใบอนุญาตหรือใบรับรองผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ หรือกฎกระทรวงหรือระเบียบที่ออกตามพระราชบัญญัตินี้ หรือเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในใบอนุญาตหรือใบรับรอง หรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งสั่งตามพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจออกคำสั่งเป็นหนังสือให้ผู้รับใบอนุญาตหรือใบรับรอง แก้ไขหรือปฏิบัติให้ถูกต้องภายในระยะเวลาที่กำหนด

มาตรา ๗๗ ให้อธิบดีมีอำนาจสั่งพักใช้ใบอนุญาตหรือใบรับรอง เมื่อปรากฏว่าผู้รับใบอนุญาตหรือใบรับรองไม่ปฏิบัติตามที่พนักงานเจ้าหน้าที่มีคำสั่งตามมาตรา ๗๖

คำสั่งพักใช้ใบอนุญาตหรือใบรับรองตามวรรคหนึ่ง ให้มีกำหนดเวลาครั้งละไม่เกินเก้าสิบวันนับแต่วันที่แจ้งให้ผู้รับใบอนุญาตหรือใบรับรองทราบ โดยอธิบดีจะเพิกถอนคำสั่งพักใช้ใบอนุญาตหรือใบรับรองก่อนครบกำหนดก็ได้ เมื่อเหตุในการออกคำสั่งพักใช้ใบอนุญาตหรือใบรับรองสิ้นสุดลง

มาตรา ๗๘ ให้อธิบดีมีอำนาจเพิกถอนใบอนุญาตหรือใบรับรองได้ เมื่อปรากฏว่าผู้รับใบอนุญาตหรือใบรับรองฝ่าฝืนคำสั่งพักใช้ใบอนุญาตหรือใบรับรอง หรือไม่แก้ไขหรือปฏิบัติให้ถูกต้องภายในระยะเวลาที่อธิบดีกำหนด หรือผู้รับใบอนุญาตเคยถูกสั่งพักใช้ใบอนุญาตหรือใบรับรองและได้กระทำการอันเป็นเหตุให้ต้องถูกพักใช้ใบอนุญาตหรือใบรับรองตามมาตรา ๗๖ อีกภายในหนึ่งปี

มาตรา ๗๙ ในกรณีที่อธิบดีมีคำสั่งเพิกถอนใบอนุญาตหรือใบรับรอง ถ้าผู้ถูกเพิกถอนใบอนุญาตหรือใบรับรองมีสัตว์ป่าสงวน สัตว์ป่าคุ้มครอง สัตว์ป่าควบคุม หรือซากสัตว์ป่าดังกล่าวไว้ในครอบครองตามใบอนุญาตหรือใบรับรองที่ถูกเพิกถอนนั้น ให้ดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้ให้เสร็จสิ้นภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่ถูกเพิกถอนใบอนุญาตหรือใบรับรอง

(๑) จำหน่าย จ่าย หรือโอนสัตว์ป่าสงวน สัตว์ป่าคุ้มครอง สัตว์ป่าควบคุม หรือซากสัตว์ป่าดังกล่าว ให้แก่ผู้รับใบอนุญาตจัดตั้งและประกอบกิจการสวนสัตว์ตามมาตรา ๓๓ หรือสวนสัตว์ที่หน่วยงานของรัฐจัดตั้งตามหน้าที่

(๒) จำหน่าย จ่าย หรือโอนสัตว์ป่าคุ้มครองที่เพาะพันธุ์ได้ตามมาตรา ๘ หรือสัตว์ป่าควบคุม หรือซากสัตว์ป่าดังกล่าว ให้แก่ผู้ดำเนินกิจการเพาะพันธุ์สัตว์ป่าตามมาตรา ๒๘

(๓) กรณีที่ประสงค์จะดำเนินกิจการเพาะพันธุ์สัตว์ป่าคุ้มครองที่เพาะพันธุ์ได้ตามมาตรา ๘ หรือสัตว์ป่าควบคุม ให้ยื่นคำขอรับใบอนุญาตตามมาตรา ๒๘

(๔) กรณีที่ประสงค์จะครอบครองสัตว์ป่าคุ้มครองที่เพาะพันธุ์ได้ตามมาตรา ๘ หรือซากสัตว์ป่าดังกล่าว ให้ยื่นคำขอรับใบอนุญาตตามมาตรา ๑๘

(๕) กรณีที่ประสงค์จะครอบครองสัตว์ป่าควบคุมหรือซากสัตว์ป่าดังกล่าว ให้แจ้งการครอบครองตามมาตรา ๑๙

ในกรณีที่ผู้ถูกเพิกถอนใบอนุญาตหรือใบรับรองดำเนินการไม่แล้วเสร็จภายในกำหนดระยะเวลาตามวรรคหนึ่ง และประสงค์จะส่งมอบสัตว์ป่าหรือซากสัตว์ป่าที่เหลืออยู่แก่กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช หรือกรมประมง ให้นำความในมาตรา ๑๖ มาใช้บังคับโดยอนุโลม เมื่อกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช หรือกรมประมง ได้รับมอบสัตว์ป่าหรือซากสัตว์ป่าดังกล่าวแล้ว ให้ดำเนินการให้เป็นไปตามระเบียบที่อธิบดีกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ

มาตรา ๘๐ ใบอนุญาตหรือใบรับรองที่ออกตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ใช้ได้ตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ในใบอนุญาตหรือใบรับรอง ถ้าผู้รับใบอนุญาตหรือใบรับรองประสงค์จะขอต่ออายุใบอนุญาตหรือใบรับรอง ให้ยื่นคำขอต่ออายุใบอนุญาตหรือใบรับรองภายในเก้าสิบวันก่อนใบอนุญาตหรือใบรับรองเดิมสิ้นอายุ เมื่อได้ยื่นคำขอแล้วให้ดำเนินการตามใบอนุญาตหรือใบรับรองเดิมต่อไปได้จนกว่าผู้มีอำนาจอนุญาตจะมีคำสั่งไม่ต่ออายุใบอนุญาตหรือใบรับรอง

ในกรณีที่ผู้มีอำนาจอนุญาตมีคำสั่งไม่ต่ออายุใบอนุญาตหรือใบรับรอง ถ้าผู้รับใบอนุญาตหรือใบรับรองมีสัตว์ป่าสงวน สัตว์ป่าคุ้มครอง สัตว์ป่าควบคุม หรือซากสัตว์ป่าดังกล่าวไว้ในครอบครองตามใบอนุญาตหรือใบรับรองที่ไม่ได้รับการต่ออายุใบอนุญาตนั้น ให้ดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดตามมาตรา ๗๙ วรรคหนึ่ง ให้เสร็จสิ้นภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่ผู้มีอำนาจอนุญาตมีคำสั่งไม่ต่ออายุใบอนุญาตหรือใบรับรอง และให้นำความในมาตรา ๗๙ วรรคสอง มาใช้บังคับในกรณีที่ผู้รับใบอนุญาตหรือใบรับรองดำเนินการไม่แล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนดโดยอนุโลม

มาตรา ๘๑ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีหน้าที่และอำนาจ ดังต่อไปนี้

(๑) มีหนังสือเรียกบุคคลมาให้ถ้อยคำ หรือให้ส่งเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องมาเพื่อประกอบการพิจารณาดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้

(๒) เข้าไปในสถานประกอบการหรือสถานที่ใด ๆ ในเวลาระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นถึงพระอาทิตย์ตกหรือในเวลาทำการของสถานประกอบการหรือสถานที่นั้นเพื่อตรวจสอบและควบคุมให้การเป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้

(๓) ตรวจค้นสถานที่หรือยานพาหนะใด ๆ ในเวลาระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นถึงพระอาทิตย์ตกหรือในเวลาทำการของสถานที่นั้น ในกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ามีการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้และมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าหากเนิ่นช้ากว่าจะเอาหมายค้นมาได้จะมีการยักย้าย ซุกซ่อน ส่ง หรือนำออกนอกราชอาณาจักร หรือทำลายทรัพย์สิน วัตถุ สิ่งของ หรือเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด

(๔) ยึดหรืออายัดสัตว์ป่า ซากสัตว์ป่า ผลิตภัณฑ์จากซากสัตว์ป่า เอกสารหรือหลักฐานหรือวัตถุใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบหรือดำเนินคดี

เมื่อตรวจค้น หรือยึดหรืออายัดตาม (๓) หรือ (๔) แล้ว ถ้ายังดำเนินการไม่แล้วเสร็จจะกระทำต่อไปในเวลากลางคืนหรือนอกเวลาทำการของสถานที่นั้นก็ได้

มาตรา ๘๒ ในกรณีที่มีการกระทำฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีหน้าที่และอำนาจ ดังต่อไปนี้

(๑) สั่งให้ผู้หนึ่งผู้ใดงดเว้นการกระทำใด ๆ หรือสั่งให้ออกไปจากเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าหรือเขตห้ามล่าสัตว์ป่า

(๒) สั่งเป็นหนังสือให้ผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ รื้อถอน นำเคลื่อนที่ย้ายออกไป แก้ไข หรือทำประการอื่นใดแก่สิ่งปลูกสร้าง สิ่งที่เป็นอันตรายแก่สัตว์ป่า หรือสิ่งที่ทำให้เสื่อมสภาพ หรือสิ่งที่เป็นอันตรายในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าหรือเขตห้ามล่าสัตว์ป่า

(๓) ยึด ทำลาย รื้อถอน แก้ไข หรือทำประการอื่น เมื่อผู้กระทำความผิดไม่ปฏิบัติตาม (๒) หรือไม่ปรากฏตัวผู้กระทำความผิด หรือรู้ตัวผู้กระทำความผิดแต่หาตัวไม่พบ

(๔) ดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่เห็นสมควร ทั้งนี้ เพื่อป้องกันหรือบรรเทาความเสียหายแก่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าหรือเขตห้ามล่าสัตว์ป่าในกรณีที่มีเหตุฉุกเฉิน

มาตรา ๘๓ พนักงานเจ้าหน้าที่ตำแหน่งใดหรือระดับใดจะมีอำนาจตามที่ได้กำหนดไว้ในมาตรา ๘๑ และมาตรา ๘๒ ทั้งหมดหรือแต่บางส่วน หรือจะต้องได้รับอนุมัติจากบุคคลใดก่อนดำเนินการ รวมทั้งวิธีการปฏิบัติหน้าที่ และคุณสมบัติของพนักงานเจ้าหน้าที่แต่ละตำแหน่งหรือแต่ละระดับ ให้เป็นไปตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด ทั้งนี้ ในการปฏิบัติหน้าที่ให้ทำเอกสารมอบหมายไว้ประจำตัวพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ได้รับมอบหมายนั้นเพื่อแสดงต่อบุคคลที่เกี่ยวข้อง

มาตรา ๘๔ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่แสดงบัตรประจำตัวพนักงานเจ้าหน้าที่ต่อบุคคลที่เกี่ยวข้อง

บัตรประจำตัวตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามแบบที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

มาตรา ๘๕ เพื่อประโยชน์ในการจับกุมผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่เป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

มาตรา ๘๖ ในการจัดการแก่สัตว์ป่าที่พนักงานเจ้าหน้าที่ยึดไว้ หรือสัตว์ป่าที่ตกเป็นของแผ่นดินตามพระราชบัญญัตินี้หรือตามคำพิพากษาของศาล หรือสัตว์ป่าที่มีผู้ทอดทิ้ง หรือสัตว์ป่าที่พิการ บาดเจ็บ ป่วย อ่อนแอ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีหน้าที่ช่วยเหลือ ดูแล รักษา จำหน่ายปล่อยสู่ธรรมชาติ ส่งคืนถิ่นกำเนิด โอน ทำลาย เอาไว้ใช้ในราชการ หรือจัดการอย่างหนึ่งอย่างใดแก่สัตว์ป่านั้นก็ได้

ในการช่วยเหลือ ดูแล หรือรักษาสัตว์ป่าของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามวรรคหนึ่ง อาจส่งสัตว์ป่านั้นให้ไปอยู่ในความดูแลรักษาของสวนสัตว์ สถานพยาบาลสัตว์ตามกฎหมายว่าด้วยสถานพยาบาลสัตว์ สถานสงเคราะห์สัตว์ตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันการทารุณกรรมและการจัดสวัสดิภาพสัตว์ หรือสถานที่ที่จัดไว้สำหรับใช้เลี้ยงดู ดูแล รักษาสัตว์ป่าซึ่งได้ขึ้นทะเบียนกับกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช หรือกรมประมง แล้วแต่กรณี ก็ได้

หน้า ๑๓๕
เล่ม ๑๓๖ ตอนที่ ๗๑ ก ราชกิจจานุเบกษา ๒๙ พฤษภาคม ๒๕๖๒

ถ้าความปรากฏภายหลังว่า สัตว์ป่าที่ได้ยึดไว้ตามวรรคหนึ่งมิใช่ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด ให้กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช หรือกรมประมง แล้วแต่กรณี คืนทรัพย์สินนั้น ถ้าไม่อาจคืนได้ ให้ชดใช้ราคาทรัพย์สินนั้นตามราคาสัตว์ป่าตามระเบียบที่อธิบดีกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการตามมาตรา ๗๔

ในการดำเนินการตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง และหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการขึ้นทะเบียน และการเพิกถอนการขึ้นทะเบียนสถานที่ที่จัดไว้สำหรับใช้เลี้ยงดู ดูแล รักษาสัตว์ป่าให้เป็นไปตามระเบียบที่อธิบดีกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ

หมวด ๙
บทกำหนดโทษ

มาตรา ๘๗ ผู้ใดกระทำการหรืองดเว้นกระทำการไม่ว่าจงใจหรือประมาทเลินเล่อโดยมิชอบด้วยกฎหมาย และก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพยากรธรรมชาติในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าหรือเขตห้ามล่าสัตว์ป่า ผู้นั้นต้องชดใช้ค่าเสียหายตามมูลค่าของทรัพยากรธรรมชาติที่ถูกทำลาย สูญหาย หรือเสียหายไปนั้น

ค่าเสียหายตามวรรคหนึ่ง ให้หมายความรวมถึงค่าใช้จ่ายในการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศ และความหลากหลายทางชีวภาพนั้นด้วย

หลักเกณฑ์ในการคำนวณมูลค่าของทรัพยากรธรรมชาติตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามระเบียบที่อธิบดีกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ

เพื่อประโยชน์แห่งมาตรานี้ ให้กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชเป็นผู้เสียหายในการฟ้องคดี

มาตรา ๘๘ ให้นำความในมาตรา ๘๗ มาใช้บังคับแก่ผู้กระทำการล่าสัตว์ป่าสงวนหรือสัตว์ป่าคุ้มครองที่อยู่นอกเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าหรือนอกเขตห้ามล่าสัตว์ป่าโดยอนุโลม เว้นแต่เป็นกรณีการกระทำตามมาตรา ๑๓

เพื่อประโยชน์แห่งมาตรานี้ ให้กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช หรือกรมประมง แล้วแต่กรณี เป็นผู้เสียหายในการฟ้องคดี

มาตรา ๘๙ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๑๒ หรือมาตรา ๒๙ ถ้ากระทำต่อสัตว์ป่าคุ้มครอง ซากสัตว์ป่าคุ้มครอง หรือผลิตภัณฑ์จากซากสัตว์ป่าคุ้มครอง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งล้านบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๑๒ มาตรา ๒๒ วรรคหนึ่ง หรือมาตรา ๒๙ ถ้ากระทำต่อสัตว์ป่าสงวน ซากสัตว์ป่าสงวน หรือผลิตภัณฑ์จากซากสัตว์ป่าสงวน ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงสิบห้าปี หรือปรับตั้งแต่สามแสนบาทถึงหนึ่งล้านห้าแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๙๐ ผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๑๔ มาตรา ๑๘ วรรคหนึ่ง มาตรา ๑๙ วรรคหนึ่ง หรือฝ่าฝืนมาตรการควบคุมหรือคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา ๗๐ วรรคสาม ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๙๑ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๑๕ วรรคหนึ่ง หรือไม่ปฏิบัติตามกฎกระทรวงที่ออกตามมาตรา ๑๘ วรรคสอง มาตรา ๒๒ วรรคสาม มาตรา ๒๓ วรรคสี่ มาตรา ๒๘ วรรคสอง มาตรา ๓๐ วรรคสอง หรือมาตรา ๓๓ วรรคสี่ หรือไม่ปฏิบัติตามระเบียบที่ออกตามมาตรา ๑๙ วรรคสอง หรือมาตรา ๒๕ วรรคสอง หรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๒๗ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๙๒ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๑๗ มาตรา ๕๔ วรรคหนึ่ง หรือมาตรา ๕๕ (๓) ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินห้าแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๙๓ ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๒๓ วรรคหนึ่ง หรือมาตรา ๓๒ วรรคสอง หรือฝ่าฝืนมาตรา ๓๒ วรรคสาม ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งล้านบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๙๔ ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๒๕ วรรคหนึ่ง หรือมาตรา ๓๐ วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสี่ปี หรือปรับไม่เกินสี่แสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๙๕ ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๒๘ วรรคหนึ่ง หรือมาตรา ๓๓ วรรคหนึ่ง หรือฝ่าฝืนมาตรา ๕๕ (๑) ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินสามแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๙๖ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๕๓ วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามเดือน หรือปรับไม่เกินสามหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๙๗ ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามระเบียบหรือคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา ๕๓ วรรคสอง ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท

มาตรา ๙๘ ผู้ใดไม่อำนวยความสะดวกแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา ๘๑ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองหมื่นบาท

มาตรา ๙๙ ผู้ใดยึดถือหรือครอบครองที่ดิน ก่อสร้าง แผ้วถาง เผาป่า หรือกระทำด้วยประการใด ๆ ให้เสื่อมสภาพหรือเปลี่ยนแปลงสภาพธรรมชาติไปจากเดิมในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า อันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา ๕๕ (๒) ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สี่ปีถึงยี่สิบปี หรือปรับตั้งแต่สี่แสนบาทถึงสองล้านบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ในกรณีความผิดตามวรรคหนึ่ง ถ้าได้กระทำในพื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ ๑ หรือพื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ ๒ ตามที่คณะรัฐมนตรีกำหนด หรือพื้นที่เปราะบางของระบบนิเวศหรือความหลากหลายทางชีวภาพ ผู้กระทำต้องระวางโทษหนักกว่าโทษที่กฎหมายบัญญัติไว้ในวรรคหนึ่งกึ่งหนึ่ง

มาตรา ๑๐๐ ผู้ใดเก็บหา นำออกไป กระทำด้วยประการใด ๆ ให้เป็นอันตราย หรือทำให้เสื่อมสภาพซึ่งไม้ ดิน หิน กรวด ทราย แร่ ปิโตรเลียม หรือทรัพยากรธรรมชาติอื่น หรือกระทำการอื่นใดอันส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศ หรือความหลากหลายทางชีวภาพ ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า อันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา ๕๕ (๕) ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินห้าแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ในกรณีความผิดตามวรรคหนึ่ง ถ้าเป็นการกระทำแก่ทรัพยากรธรรมชาติที่สามารถเกิดใหม่ทดแทนได้ตามฤดูกาลและมีมูลค่ารวมกันไม่เกินสองพันบาท ผู้กระทำต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าพันบาท

ในกรณีความผิดตามวรรคหนึ่ง ถ้าเป็นการกระทำที่ได้ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ไม้ที่เป็นต้นหรือเป็นท่อนอย่างใดอย่างหนึ่งหรือทั้งสองอย่างรวมกันเกินยี่สิบต้นหรือท่อน หรือรวมปริมาตรไม้เกินสี่ลูกบาศก์เมตร ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สี่ปีถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่สี่แสนบาทถึงสองล้านบาท

มาตรา ๑๐๑ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๕๕ (๔) ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๐๒ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๕๕ (๖) ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองหมื่นบาท

ในกรณีความผิดตามวรรคหนึ่ง ถ้าเป็นการนำหรือปล่อยสัตว์ที่เป็นอันตรายหรือก่อให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศอย่างรุนแรงในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่านั้น ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๐๓ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๖๗ (๑) หรือ (๒) ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี หรือปรับไม่เกินเจ็ดแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ในกรณีที่การฝ่าฝืนมาตรา ๖๗ (๒) เป็นการกระทำแก่ทรัพยากรธรรมชาติที่สามารถเกิดใหม่ทดแทนได้ตามฤดูกาลและมีมูลค่ารวมกันไม่เกินสองพันบาท ผู้กระทำต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าพันบาท

มาตรา ๑๐๔ ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา ๘๒ (๑) ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

นอกจากต้องระวางโทษตามวรรคหนึ่งแล้ว ผู้นั้นต้องระวางโทษปรับอีกวันละไม่เกินหนึ่งหมื่นบาทจนกว่าจะได้ปฏิบัติให้ถูกต้อง

มาตรา ๑๐๕ ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา ๘๒ (๒) ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสามปี หรือปรับไม่เกินสามแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

นอกจากต้องระวางโทษตามวรรคหนึ่งแล้ว ผู้นั้นยังต้องระวางโทษปรับอีกวันละไม่เกินหนึ่งหมื่นบาทจนกว่าจะได้ปฏิบัติให้ถูกต้อง

มาตรา ๑๐๖ บรรดาความผิดที่มีโทษปรับสถานเดียวหรือโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี ให้อธิบดีหรือผู้ซึ่งอธิบดีมอบหมายมีอำนาจเปรียบเทียบได้ตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด

เมื่อผู้ต้องหาได้ชำระเงินค่าปรับตามจำนวนที่เปรียบเทียบภายในสามสิบวันนับแต่วันที่มีการเปรียบเทียบแล้ว ให้ถือว่าคดีเลิกกันตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

เงินค่าปรับที่ได้รับตามมาตรานี้ไม่ต้องนำส่งคลังเป็นรายได้แผ่นดิน และให้กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่า และพันธุ์พืชเก็บรักษาไว้เป็นเงินตามมาตรา ๕๙

มาตรา ๑๐๗ ในการดำเนินคดีอาญาแก่ผู้ฝ่าฝืนพระราชบัญญัตินี้ เมื่อพนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีอาญา ให้เรียกค่าเสียหายตามมาตรา ๘๗ หรือมาตรา ๘๘ ไปในคราวเดียวกัน

มาตรา ๑๐๘ ในกรณีที่มีผู้นำจับผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานอัยการร้องขอต่อศาล และให้ศาลมีอำนาจสั่งจ่ายเงินสินบนนำจับแก่ผู้นำจับเป็นจำนวนไม่เกินกึ่งหนึ่งของจำนวนเงินค่าปรับตามคำพิพากษาโดยจ่ายจากเงินค่าปรับที่ชำระต่อศาล ถ้าผู้กระทำความผิดไม่ชำระเงินค่าปรับหรือชำระไม่ถึงจำนวนที่จะต้องจ่ายค่าสินบนนำจับได้ครบถ้วน ให้จ่ายเงินสินบนนำจับที่ยังจะต้องจ่ายจากเงินค่าขายของกลางที่ศาลสั่งให้ริบ ถ้ายังขาดอยู่อีกก็ให้เป็นพับไป

ในกรณีที่มีผู้นำจับหลายคน ให้แบ่งเงินสินบนนำจับให้คนละเท่า ๆ กัน

การจ่ายเงินสินบนนำจับนั้น จะจ่ายได้เมื่อคดีถึงที่สุดแล้ว

มาตรา ๑๐๙ บรรดาไม้ ซากสัตว์ป่า หรือทรัพยากรธรรมชาติอื่นใดที่มีอยู่ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าหรือเขตห้ามล่าสัตว์ป่าที่บุคคลได้มาจากการกระทำความผิด หรือซากสัตว์ป่าหรือผลิตภัณฑ์จากซากสัตว์ป่าที่ได้มาจากการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ อาวุธ เครื่องมือ เครื่องใช้ สิ่งปลูกสร้าง อุปกรณ์ สัตว์พาหนะ ยานพาหนะ หรือเครื่องจักรกลใด ๆ ที่ได้ใช้ในการกระทำความผิดหรือมีไว้เพื่อใช้กระทำความผิดตามมาตรา ๕๕ (๑) (๒) (๓) (๔) (๕) หรือ (๖) หรือมาตรา ๖๗ (๑)

หรือ (๒) ให้ริบเสียทั้งสิ้น โดยไม่ต้องคำนึงว่าเป็นของผู้กระทำความผิดและมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาของศาลหรือไม่

ให้พนักงานอัยการร้องขอให้ศาลสั่งริบทรัพย์สินตามวรรคหนึ่ง และเมื่อพนักงานอัยการได้ร้องขอต่อศาลแล้วให้พนักงานเจ้าหน้าที่ปิดประกาศ ณ ที่ว่าการอำเภอ ที่ทำการกำนัน ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน และที่ทำการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกิดเหตุ ทั้งนี้ ไม่ว่าในคดีดังกล่าวจะปรากฏตัวบุคคลซึ่งอาจเชื่อว่าเป็นเจ้าของหรือไม่ก็ตาม ในกรณีที่ปรากฏหลักฐานว่ามีบุคคลเป็นเจ้าของทรัพย์สินดังกล่าว ให้ส่งประกาศดังกล่าวทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับไปยังภูมิลำเนาของเจ้าของทรัพย์สินนั้น เพื่อให้บุคคลซึ่งอ้างว่าเป็นเจ้าของมายื่นคำขอเข้ามาในคดีก่อนมีคำพิพากษาของศาลชั้นต้น

ในกรณีที่ไม่มีผู้ใดอ้างตัวเป็นเจ้าของก่อนมีคำพิพากษาของศาลชั้นต้น หรือมีเจ้าของแต่เจ้าของไม่สามารถพิสูจน์ให้ศาลเชื่อได้ว่าตนไม่มีโอกาสทราบหรือไม่มีเหตุอันควรสงสัยว่าจะมีการนำทรัพย์สินดังกล่าวไปใช้ในการกระทำความผิด อีกทั้งตนได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแล้วที่จะป้องกันมิให้มีการกระทำความผิดเช่นนั้นเกิดขึ้น หรือไม่สามารถพิสูจน์ให้ศาลเชื่อได้ว่าตนไม่มีโอกาสทราบหรือไม่มีเหตุอันควรสงสัยว่าจะมีการนำทรัพย์สินดังกล่าวไปใช้ในการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ศาลสั่งริบทรัพย์สินดังกล่าวได้เมื่อพ้นกำหนดสามสิบวันนับแต่วันแรกของวันที่ปิดประกาศ ในกรณีที่ปรากฏหลักฐานว่ามีบุคคลเป็นเจ้าของทรัพย์สินให้นับแต่วันที่เจ้าของทรัพย์สินได้รับหรือถือว่าได้รับไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับดังกล่าวตามวรรคสอง และในกรณีนี้มิให้นำมาตรา ๓๖ แห่งประมวลกฎหมายอาญามาใช้บังคับ

มาตรา ๑๑๐ ในกรณีผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้เป็นนิติบุคคล ถ้าการกระทำผิดนั้นเกิดจากการสั่งการหรือการกระทำของกรรมการ หรือผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลนั้น หรือในกรณีที่บุคคลดังกล่าวมีหน้าที่ต้องสั่งการหรือกระทำการและละเว้นไม่สั่งการหรือไม่กระทำการจนเป็นเหตุให้นิติบุคคลนั้นกระทำความผิด ผู้นั้นต้องรับโทษตามที่บัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้น ๆ ด้วย

บทเฉพาะกาล

มาตรา ๑๑๑ ในวาระเริ่มแรก ให้คณะกรรมการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าประกอบด้วยกรรมการโดยตำแหน่งตามมาตรา ๓๙ ปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ไปพลางก่อนจนกว่าจะได้มีการแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าซึ่งต้องไม่เกินหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

มาตรา ๑๑๒ ให้สัตว์ป่าคุ้มครองตามกฎกระทรวงที่ออกตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. ๒๕๓๕ เป็นสัตว์ป่าคุ้มครองตามพระราชบัญญัตินี้จนกว่าจะมีกฎกระทรวงตามมาตรา ๗ ใช้บังคับ

ให้สัตว์ป่าคุ้มครองชนิดที่เพาะพันธุ์ได้ตามกฎกระทรวงที่ออกตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. ๒๕๓๕ เป็นสัตว์ป่าคุ้มครองที่เพาะพันธุ์ได้ตามพระราชบัญญัตินี้จนกว่าจะมีประกาศของรัฐมนตรีตามมาตรา ๘ ใช้บังคับ

ให้สัตว์ป่าชนิดที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดห้ามนำเข้าหรือส่งออกตามมาตรา ๒๓ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. ๒๕๓๕ เป็นสัตว์ป่าควบคุมตามพระราชบัญญัตินี้จนกว่าจะมีประกาศของรัฐมนตรีตามมาตรา ๙ ใช้บังคับ

มาตรา ๑๑๓ ผู้ใดมีวาฬบรูด้า *(Balaenoptera edeni)* วาฬโอมูระ *(Balaenoptera omurai)* เต่ามะเฟือง *(Dermochelys coriacea)* และปลาฉลามวาฬ (*Rhincodon typus*) หรือซากสัตว์ป่าสงวนดังกล่าวไว้ในความครอบครองอยู่ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้ผู้นั้นแจ้งรายการเกี่ยวกับชนิดและจำนวนของสัตว์ป่าสงวนหรือซากสัตว์ป่าสงวนดังกล่าวต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ และเมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ได้รับแจ้งไว้แล้ว ให้ปฏิบัติดังต่อไปนี้

(๑) สำหรับวาฬบรูด้า *(Balaenoptera edeni)* วาฬโอมูระ *(Balaenoptera omurai)* เต่ามะเฟือง *(Dermochelys coriacea)* และปลาฉลามวาฬ *(Rhincodon typus)* หากผู้ครอบครองประสงค์จะครอบครองสัตว์ป่าสงวนนั้นต่อไป ให้อธิบดีกรมประมงพิจารณาออกใบอนุญาตครอบครองสัตว์ป่าสงวนชั่วคราวแก่ผู้ครอบครองสัตว์ป่าสงวนนั้น ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงสวัสดิภาพและความปลอดภัยของสัตว์นั้นเป็นสำคัญ และผู้รับใบอนุญาตครอบครองสัตว์ป่าสงวนชั่วคราวจะจำหน่าย จ่าย หรือโอนสัตว์ป่าสงวนต่อไปไม่ได้ เว้นแต่โดยการตกทอดทางมรดก แต่หากไม่ประสงค์จะครอบครองสัตว์ป่าสงวนต่อไป ให้ผู้ครอบครองจำหน่าย จ่าย หรือโอนสัตว์ป่าสงวนดังกล่าวให้แก่ผู้รับใบอนุญาตจัดตั้งและประกอบกิจการสวนสัตว์ตามมาตรา ๓๓ หรือสวนสัตว์ที่หน่วยงานของรัฐจัดตั้งตามหน้าที่ให้เสร็จสิ้นภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่ได้แจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ และเมื่อสิ้นระยะเวลาดังกล่าวแล้ว ยังมีสัตว์ป่าสงวนเหลืออยู่ในความครอบครองอีกเท่าใด ให้ถือว่าผู้ครอบครองสัตว์ป่าสงวนนั้นยินยอมให้ตกเป็นของแผ่นดิน และให้ผู้นั้นส่งมอบสัตว์ป่าสงวนให้แก่กรมประมงเพื่อนำไปดำเนินการตามระเบียบที่อธิบดีกรมประมงกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ

(๒) สำหรับซากของวาฬบรูด้า *(Balaenoptera edeni)* วาฬโอมูระ *(Balaenoptera omurai)* เต่ามะเฟือง *(Dermochelys coriacea)* และปลาฉลามวาฬ *(Rhincodon typus)* ให้อธิบดีกรมประมงพิจารณาออกใบรับรองการครอบครองซากสัตว์ป่าสงวนให้แก่ผู้ครอบครองเพื่อครอบครองซากสัตว์ป่าสงวนดังกล่าวต่อไปได้ แต่จะจำหน่าย จ่าย หรือโอนให้แก่ผู้อื่นมิได้ เว้นแต่ได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากอธิบดีกรมประมงหรือโดยการตกทอดทางมรดก

หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการแจ้งและการรับแจ้ง การออกใบอนุญาตครอบครองสัตว์ป่าสงวนชั่วคราว การออกใบรับรองการครอบครองซากสัตว์ป่าสงวน อายุใบอนุญาตหรือใบรับรองการครอบครองสัตว์ป่าสงวนหรือซากสัตว์ป่าสงวน การต่ออายุใบอนุญาตหรือใบรับรอง การโอนใบอนุญาตหรือใบรับรอง การออกใบแทนใบอนุญาตหรือใบรับรอง ให้เป็นไปตามระเบียบที่อธิบดีกรมประมงกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ

มาตรา ๑๑๔ ให้บรรดาเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าหรือเขตห้ามล่าสัตว์ป่าตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. ๒๕๓๕ ที่มีอยู่ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ เป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าหรือเขตห้ามล่าสัตว์ป่าตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๑๑๕ บรรดาการดำเนินการใดเกี่ยวกับการเตรียมการเพื่อกำหนดเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าหรือเขตห้ามล่าสัตว์ป่าซึ่งได้กระทำไปแล้วในขั้นตอนใดก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับให้เป็นอันใช้ได้เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัตินี้ แต่การดำเนินการในขั้นตอนต่อไปให้ปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๑๑๖ บรรดากฎกระทรวง ระเบียบ ประกาศ หรือคำสั่งที่ออกตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. ๒๕๓๕ ที่ใช้บังคับอยู่ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้ยังคงใช้บังคับได้ต่อไปเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ จนกว่าจะมีกฎกระทรวง ระเบียบ ประกาศ หรือคำสั่งที่ออกตามพระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

การดำเนินการออกกฎกระทรวง ระเบียบ ประกาศ หรือคำสั่งตามวรรคหนึ่ง ให้ดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในสองปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ หากไม่สามารถดำเนินการได้ให้รัฐมนตรีรายงานเหตุผลที่ไม่อาจดำเนินการได้ต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อทราบ

มาตรา ๑๑๗ การอนุญาต ใบอนุญาต หนังสืออนุญาต หลักฐานการแจ้งการครอบครองและใบรับรองที่ออกให้แก่บุคคลใด ๆ ตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. ๒๕๓๕ ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้ยังคงใช้ได้ต่อไปจนกว่าจะสิ้นอายุหรือถูกเพิกถอน

มาตรา ๑๑๘ บรรดาคำขอใด ๆ ที่ได้ยื่นไว้ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้ถือว่าเป็นคำขอตามพระราชบัญญัตินี้ และให้อธิบดีเรียกเอกสารหรือหลักฐานประกอบคำขอที่กำหนดไว้ตามพระราชบัญญัตินี้ให้ครบถ้วน เว้นแต่คำขอใดไม่อาจอนุญาตได้ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้คำขอนั้นสิ้นสุดลง

มาตรา ๑๑๙ บรรดาอาชญาบัตร ประทานบัตร และใบอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยแร่ สัมปทาน ใบอนุญาต หนังสืออนุญาตเข้าทำประโยชน์หรืออยู่อาศัยตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้หรือกฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติ ซึ่งได้ออกให้แก่บุคคลใดในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าหรือเขตห้ามล่าสัตว์ป่าแล้วแต่กรณี ไว้แล้วก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้คงใช้ต่อไปเพียงเท่ากำหนดอายุของอาชญาบัตร ประทานบัตร และใบอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยแร่ สัมปทาน ใบอนุญาต หนังสืออนุญาตเข้าทำประโยชน์หรืออยู่อาศัยตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้หรือกฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาตินั้น

มาตรา ๑๒๐ ให้โอนเงินที่กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชเก็บไว้เป็นรายได้เพื่อบำรุงเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าหรือเขตห้ามล่าสัตว์ป่าตามมาตรา ๔๖ แห่งพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. ๒๕๓๕ มาเป็นเงินตามมาตรา ๕๙ แห่งพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๑๒๑ ให้กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชสำรวจการถือครองที่ดินของประชาชนที่อยู่อาศัยหรือทำกินในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าหรือเขตห้ามล่าสัตว์ป่าแต่ละแห่งให้แล้วเสร็จภายในสองร้อยสี่สิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

เมื่อพ้นระยะเวลาตามวรรคหนึ่ง และรัฐบาลมีแผนงานหรือนโยบายในการช่วยเหลือประชาชนที่ไม่มีที่ดินทำกินและได้อยู่อาศัยหรือทำกินในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าหรือเขตห้ามล่าสัตว์ป่าที่มีการประกาศกำหนดมาก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการจัดทำโครงการเกี่ยวกับการอนุรักษ์และดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติภายในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าหรือเขตห้ามล่าสัตว์ป่าโดยมิได้สิทธิในที่ดินนั้น เสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อให้ความเห็นชอบ โดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกา

พระราชกฤษฎีกาตามวรรคสองต้องมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือบุคคลที่ไม่มีที่ดินทำกินและได้อยู่อาศัยหรือทำกินในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าหรือเขตห้ามล่าสัตว์ป่า ภายใต้กรอบเวลาตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๔๑ เรื่อง การแก้ไขปัญหาที่ดินในพื้นที่ป่าไม้ หรือตามคำสั่งคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ ๖๖/๒๕๕๗ เรื่อง เพิ่มเติมหน่วยงานสำหรับการปราบปราม หยุดยั้งการบุกรุกทำลายทรัพยากรป่าไม้และนโยบายการปฏิบัติงานเป็นการชั่วคราวในสภาวการณ์ปัจจุบัน ลงวันที่ ๑๗ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๗ โดยต้องจัดให้มีแผนที่แสดงแนวเขตโครงการที่จะดำเนินการ

แนบท้ายพระราชกฤษฎีกา และมีระยะเวลาการบังคับใช้คราวละไม่เกินยี่สิบปี และอย่างน้อยต้องมีสาระสำคัญเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การพิจารณาและคุณสมบัติของบุคคลที่อยู่อาศัยหรือทำกินในชุมชนภายใต้โครงการที่จะดำเนินการ หน้าที่ของบุคคลที่อยู่อาศัยหรือทำกินในชุมชนในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู ดูแลรักษาสัตว์ป่า ทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศ และความหลากหลายทางชีวภาพภายในเขตพื้นที่ดำเนินโครงการ หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการอยู่อาศัยหรือทำกิน และการสิ้นสุดการอยู่อาศัยหรือทำกิน และมาตรการในการกำกับดูแล การติดตาม และการประเมินผลการดำเนินโครงการ

ในกรณีบุคคลที่อยู่อาศัยหรือทำกินได้ครอบครองที่ดิน ก่อสร้าง แผ้วถาง หรือกระทำด้วยประการใด ๆ ให้เสื่อมสภาพหรือเปลี่ยนแปลงสภาพพื้นที่ไปจากเดิม เก็บหา นำออกไป กระทำด้วยประการใด ๆ ให้เป็นอันตราย หรือทำให้เสื่อมสภาพ ซึ่งสัตว์ป่า ไม้ ดิน หิน กรวด ทราย แร่ ปิโตรเลียม หรือทรัพยากรธรรมชาติอื่น หรือกระทำการอื่นใดอันส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศ หรือความหลากหลายทางชีวภาพ หรือนำหรือปล่อยสัตว์ ในเขตพื้นที่โครงการตามพระราชกฤษฎีกาที่ตราขึ้นตามมาตรานี้ หากการกระทำดังกล่าวเป็นไปเพื่อการดำรงชีพอย่างเป็นปกติธุระ และได้ปฏิบัติให้เป็นไปตามระเบียบที่อธิบดีกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการแล้ว ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษ

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ
พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา
นายกรัฐมนตรี

อัตราค่าธรรมเนียม

(๑)	ใบอนุญาตเก็บ ทำอันตราย หรือมีไว้ในครอบครอง ซึ่งรังของสัตว์ป่าคุ้มครอง	ฉบับละ	๕๐,๐๐๐ บาท
(๒)	ใบอนุญาตครอบครองสัตว์ป่าคุ้มครองที่เพาะพันธุ์ได้ ที่ได้มาจากการเพาะพันธุ์	ตัวละ	๑,๐๐๐ บาท
		แต่รวมกันไม่เกิน ฉบับละ	๑๐,๐๐๐ บาท
(๓)	ใบอนุญาตครอบครองซากสัตว์ป่าคุ้มครอง ที่เพาะพันธุ์ได้ที่ได้มาจากการเพาะพันธุ์	ฉบับละ	๕,๐๐๐ บาท
(๔)	ใบอนุญาตนำเข้าหรือส่งออกสัตว์ป่าสงวน	ตัวละ	๑๐,๐๐๐ บาท
(๕)	ใบอนุญาตนำเข้าหรือส่งออกซากสัตว์ป่าสงวน หรือผลิตภัณฑ์จากซากสัตว์ป่าสงวน	ฉบับละ	๕๐,๐๐๐ บาท
(๖)	ใบอนุญาตนำเข้าหรือส่งออกสัตว์ป่าคุ้มครอง หรือสัตว์ป่าควบคุม	ตัวละ	๑,๐๐๐ บาท
		แต่รวมกันไม่เกิน ฉบับละ	๑๐,๐๐๐ บาท
(๗)	ใบอนุญาตนำเข้าหรือส่งออกซากสัตว์ป่าคุ้มครอง ซากสัตว์ป่าควบคุม หรือผลิตภัณฑ์ จากซากสัตว์ป่าดังกล่าว	ฉบับละ	๑๐,๐๐๐ บาท
(๘)	ใบรับรองการนำเข้าหรือส่งออกสัตว์ป่า ตามมาตรา ๒๔	ตัวละ	๕๐๐ บาท
		แต่รวมกันไม่เกิน ฉบับละ	๕,๐๐๐ บาท
(๙)	ใบรับรองการนำเข้าหรือส่งออกซากสัตว์ป่า หรือผลิตภัณฑ์จากซากสัตว์ป่าตามมาตรา ๒๔	ฉบับละ	๕,๐๐๐ บาท
(๑๐)	ใบอนุญาตดำเนินกิจการเพาะพันธุ์สัตว์ป่าคุ้มครอง ที่เพาะพันธุ์ได้หรือสัตว์ป่าควบคุม	ฉบับละ	๕๐,๐๐๐ บาท
(๑๑)	ใบอนุญาตค้าสัตว์ป่าคุ้มครองที่เพาะพันธุ์ได้ หรือสัตว์ป่าควบคุม หรือซากสัตว์ป่าดังกล่าว หรือผลิตภัณฑ์จากซากสัตว์ป่าดังกล่าว	ฉบับละ	๑๐,๐๐๐ บาท
(๑๒)	ใบอนุญาตจัดตั้งและประกอบกิจการสวนสัตว์	ฉบับละ	๑๐๐,๐๐๐ บาท
(๑๓)	หนังสืออนุญาตดำเนินกิจกรรมใด ๆ ในเขตรักษา พันธุ์สัตว์ป่า หรือในเขตห้ามล่าสัตว์ป่า	ฉบับละ	๑๐๐,๐๐๐ บาท
(๑๔)	ใบอนุญาตครอบครองสัตว์ป่าสงวนหรือสัตว์ป่า คุ้มครองชั่วคราว	ตัวละ	๑๐๐ บาท
		แต่รวมกันไม่เกิน ฉบับละ	๑,๐๐๐ บาท
(๑๕)	ใบรับรองการครอบครองซากสัตว์ป่าสงวนหรือ ซากสัตว์ป่าคุ้มครอง	ฉบับละ	๑,๐๐๐ บาท

(๑๖) การต่ออายุใบอนุญาตหรือใบรับรอง	ครั้งละเท่ากับค่าธรรมเนียมใบอนุญาตหรือใบรับรองนั้น	
(๑๗) การโอนใบอนุญาตหรือใบรับรอง	ครั้งละกึ่งหนึ่งของค่าธรรมเนียมใบอนุญาตหรือใบรับรองนั้น	
(๑๘) ใบแทนใบอนุญาตหรือใบรับรอง	ฉบับละ	๑,๐๐๐ บาท

บัญชีสัตว์ป่าสงวน

ลำดับที่	สัตว์ป่าสงวน
	<u>สัตว์ป่าจำพวกสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม</u>
๑	กระซู่ (*Didermocerus sumatraensis*)
๒	กวางผา (*Naemorhedus griseus*)
๓	กูปรีหรือโคไพร (*Bos sauveli*)
๔	เก้งหม้อ (*Muntiacus feae*)
๕	ควายป่า (*Bubalus bubalis*)
๖	พะยูนหรือหมูน้ำ (*Dugong dugon*)
๗	แมวลายหินอ่อน (*Pardofelis marmorata*)
๘	แรด (*Rhinoceros sondaicus*)
๙	ละองหรือละมั่ง (*Cervus eldi*)
๑๐	เลียงผาหรือเยืองหรือกูรำหรือโครำ (*Capricornis sumatraensis*)
๑๑	วาฬบรูด้า (*Balaenoptera edeni*)
๑๒	วาฬโอมูระ (*Balaenoptera omurai*)
๑๓	สมเสร็จ (*Tapirus indicus*)
๑๔	สมันหรือเนื้อสมัน (*Cervus schomburgki*)
	<u>สัตว์ป่าจำพวกนก</u>
๑	นกกระเรียน (*Grus antigone*)
๒	นกเจ้าฟ้าหญิงสิรินธร (*Pseudochelidon sirintarae*)
๓	นกแต้วแล้วท้องดำ (*Pitta gurneyi*)
	<u>สัตว์ป่าจำพวกสัตว์เลื้อยคลาน</u>
๑	เต่ามะเฟือง (*Dermochelys coriacea*)
	<u>สัตว์ป่าจำพวกปลา</u>
๑	ปลาฉลามวาฬ (*Rhincodon typus*)

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. ๒๕๓๕ ได้ใช้บังคับมาเป็นเวลานาน ทำให้บทบัญญัติบางประการและมาตรการต่าง ๆ ที่มีอยู่ในกฎหมายไม่เหมาะสมและไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันที่จะใช้เป็นเครื่องมือหรือเอื้ออำนวยต่อการสงวน อนุรักษ์ คุ้มครอง ดูแลรักษา ฟื้นฟูสัตว์ป่าและแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า รวมทั้งทรัพยากรธรรมชาติอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบกับประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีสมาชิกในข้อตกลงระหว่างประเทศด้านสัตว์ป่าและพืชป่าซึ่งมีผลทำให้ต้องปฏิบัติตามพันธกรณีภายใต้ข้อตกลงระหว่างประเทศดังกล่าว เพื่อจัดให้มีมาตรการในการควบคุมการครอบครอง การค้า การนำเข้า ส่งออก หรือนำผ่านซึ่งสัตว์ป่า ซากสัตว์ป่า และผลิตภัณฑ์จากซากสัตว์ป่า ตลอดจนการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพ สมควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

ภาคผนวก ค
ภาพประกอบการลงพื้นที่กลุ่มเป้าหมาย

ผู้เพาะพันธุ์นกกรงหัวจุกจังหวัดสงขลา

ผู้เพาะพันธุ์นกกรงหัวจุกจังหวัดยะลา

ผู้เพาะพันธุ์นกกรงหัวจุกจังหวัดสุราษฎร์ธานี

พบผู้เชี่ยวชาญด้านการเพาะพันธุ์นกกรงหัวจุกเชิงเศรษฐกิจ

ลงพื้นที่สัมภาษณ์เชิงลึกหัวหน้าส่วนสัตว์ป่าสำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 6 สงขลา

ลงพื้นที่เก็บข้อมูลผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกจังหวัดสงขลา

ลงพื้นที่เก็บข้อมูลผู้เลี้ยงนกกรงหัวจุกจังหวัดยะลา

ลงพื้นที่เก็บข้อมูลผู้ผลิตตะขอและกรงจังหวัดสงขลา

ลงพื้นที่เก็บข้อมูลผู้เพาะพันธุ์นกกรงหัวจุกจังหวัดตรัง

ลงพื้นที่เก็บข้อมูลผู้ผลิตกรงจังหวัดตรัง

ลงพื้นที่เก็บข้อมูลผู้จัดการแข่งขันนกกรงหัวจุกจังหวัดยะลา